

Moravan.

Kalendář na rok obyčejný

1862.

Ročník jedenáctý

Nákladem dědictví sv. Cyrilla a Methodia.

P o ř a d a t e l :

Ignát Wurm.

Hvězdárskou část vzdělal:

Dr. Florian Šindler,

ředitel techniky v Brně.

V Brně.
V komissí u Antonína Nitsche.

Tiskem dědicův R. Rohrera.

K novému roku 1862.

Zdaliž láska nešepoce
Všemu světa stvoření?
Chvalme Boha v novém roce
V povděčném se koření.

Mnohý skončil dráhu žití .
V době roku zašlého,
• V jarém věku musil jíti
K soudu Boha věčného.

Posud mi však jíti bránil;
Ač jsem byl strom neplodný,
Od zlého mne mocně chránil,
Když svět lákal podvodný.

Za lásku tu v novém roce,
Dá-li Pan Bůh milosti,
Bohat chci být na ovoce
V skálopevné stálosti.

Malou tedy v Církvi chvíli
Zachovej strom jalový,
Dočekaš se, Bože milý!
Žití mého obnovy.

Slyš, o Bože smilování,
Nyní co já slibuji,
Milost dej, ať do skonání
Věrně slib svůj splňuji.

Leden (měsíc třikrálový) má 31 dní.

Polsky: **Styczeń.** Ilirsky: **Sečanj.** Slovinsky: **Prosijnec.** Ruský: **Januar.**

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrtě měsíce a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Středa	Nový rok, Obřez. P.	7	58	4	10	8	28	5	29	Prvá čtvrt dne 7. v úterý o 7 hod. 53 min. večer.
2	Čtvrtek	S. Genovefy, panny.	7	57	4	11	ráno	večer			
3	Pátek	+ S. Tita, biskupa.	7	57	4	11	9	25	8	0	
4	Sobota	S. Telesfora, pap.	7	57	4	12	9	45	9	22	
Neděle první v roce. Vstaň a vezmi dítě i matku jeho. Mat. 2.											
5	Neděle	S. Telesfora, pap.	7	56	4	13	10	6	10	36	Posled. čtvrt dne 23. v čtvrtek o 7 hod. 43 min. ráno.
6	Pondělek	S. 3 Králů, Zjev.	7	56	4	15	10	25	11	41	
7	Úterý	S. Severína Nor.	7	56	4	16	10	43	ráno		
8	Středa	S. Marcelina Jul.	7	55	4	17	11	3	0	50	
9	Čtvrtek	S. Pavla, poust.	7	55	4	19	11	27	2	0	Novým měsíc dne 30. ve čtvrtek o 3. hod. 56 min ráno.
10	Pátek	+ S. Hygina, pap.	7	55	4	20	11	56	3	6	
11	Sobota	S. Arnošta Arkadia.	7	54	4	21	0	31	4	7	
Neděle 1. po Zjev. Páně. Když byl Pán Ježíš ve 12. letech. Luk. 2.											
12	Neděle	S. Veroniky Hil.	7	54	4	22	1	15	5	5	Slunce vstoupí do znamení vodníka 23. ve čtvrtek dne 20 ledna o 7 hod. 6 min. 47 sek. ráno.
13	Pondělek	S. Felixe, kněze.	7	53	4	24	1	54	6	1	
14	Úterý	S. Maury a Britty.	7	53	4	25	2	55	6	34	
15	Středa	S. Marcella, pap.	7	52	4	27	4	4	7	16	
16	Čtvrtek	S. Antonína, poust.	7	51	4	28	5	16	7	47	Lháte pán Bůh káře, jestli ne mra- zem, tedy provazem Jazyk tělu kotev. Malý jazyček, ale vším tělem vládne. Jez chleba ho- nějí, ale mluví stří- dměji. Jaký rozum (člo- věk), taková řeč. Po chodu a po řeči poznáš člověka Jaké srdce, tak- kový i jazyk. Co rádi činíme, to rádi mluvíme. Blázná mlčením nejlépe odbudeš. Nelze tlachače ji- nak léčiti, leč mlče- ním. Kdo chce pěkně mluviti, musí pěkně mysliti. Zle jest, když ja- zyk před rozumem ubíhá.
17	Pátek	+ S. Prisky, pan. m.	7	51	4	30	6	29	8	14	
18	Sobota	S. Kanuta, krále.	7	50	4	32	7	44	8	37	
Neděle 2. po Zjev. Páně. O svadbě v Kane Galil. Jan. 2.											
19	Neděle	Sl. nejs. jména Ježíš.	7	49	4	33	8	58	8	57	
20	Pondělek	S. Fabiana a Šeb.	7	48	4	34	10	16	9	13	
21	Úterý	S. Anežky, pan. m.	7	47	4	36	11	34	9	37	
22	Středa	S. Vincencia, muč.	7	46	4	37	ráno	9	58		
23	Čtvrtek	Zasnoubení P. Marie.	7	45	4	39	10	50	10	27	
24	Pátek	+ S. Thimothea, bisk.	7	44	4	40	2	9	10	58	
25	Sobota	Obrác. sv. Pavla.	7	43	4	42	3	25	11	42	
Neděle 3. po Zjev. Páně. O uzdravení malo- mocného. Mat. 8.											
26	Neděle	S. Polikarpa, bisk.	7	42	4	44	4	43	0	41	
27	Pondělek	S. Jana Zlatoust.	7	41	4	45	5	37	1	49	
28	Úterý	S. Karla Velk.	7	40	4	47	6	23	3	3	
29	Středa	S. Františka Sal.	7	39	4	49	6	57	4	24	
30	Čtvrtek	S. Martiny, panny.	7	38	4	51	7	25	5	42	
31	Pátek	+ S. Petra z Nolaskey.	7	36	4	52	7	50	6	58	

Únor (měsíc hromniční) má 28 dní.

Polsky: Luty. Ilirsky: Veljača. Slovinsky: Svečan. Rusky: Februar.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církvní	Slunce				Měsíce				Čtvrtě měsíce a národní přísloví
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Sobota	S. Ignacia, biskupa.	7	34	4	54	8	10	8	13	Prvá čtvrt dne 6. ve čtvrtek o 9 hod. 17 min. večer.
Neděle 4. po Zjev. Páně. Ježíš bohu mořískou zastavil Mat. 8											
2	Neděle	Očářov. P. M.	7	33	4	56	8	30	9	22	Úplněk dne 14. v pátek o 6 hod. 12 min. večer.
3	Pondělek	S. Blažeje, biskupa.	7	32	4	57	8	48	10	32	
4	Úterý	S. Veroniky.	7	30	4	59	9	9	11	41	Posled. čtvrt. dne 21. v pátek o 3 hod. 23 min. večer.
5	Středa	S. Agathy. Frant.	7	29	5	0	9	28	ráno		
6	Čtvrtek	S. Doroty, panny.	7	27	5	2	9	56	0	51	Nový měsíc dne 22. v pátek o 5 hod. 56 min. večer.
7	Pátek	S. Romualda, op.	7	26	5	4	10	30	1	55	
8	Sobota	S. Jana z Mathy.	7	24	5	5	11	10	2	52	Slunce vstoupí do znamení ryb (♋) v úterý dne 18. o 9 hod. 37 min. 1 sek. večer.
Neděle 5. po Zjev. Páně. O dověrné semeno. Mat. 13											
9	Neděle	S. Apolonie, p.	7	23	5	7	11	45	3	49	Více bolí od ja- zyka nežli od meče. Voda všechno ope- re, krom černé tváře a zlého jazyka. Kdo mluví, co se mu chce, musí sly- šet, co se mu nechce. Jazyk dovede do Kyjeva, druhdy i do kyje. Umění v čas mlčení nosí leda umění. Jez koláč se hři- by, drží jazyk za zuby. Žert druhdy za pravdu stojí. Pro žert se ne- hněvej, ani na sobě znáti dej. Kdo se každým slovem uráží, nech mezi lidí nevyhází. Šásek med líže, a voštiny mu v hrdle vážnou. Sůl na chleba, a ne chleba na sůl se dává.
10	Pondělek	S. Scholast., jept.	7	21	5	9	0	42	4	24	
11	Úterý	S. Eufrosiny, panny.	7	19	5	10	1	45	5	8	Neděle Devítník. (Septuagesima.) Hospodář najde dělníky. Mat. 20.
12	Středa	S. Eulalie, panny.	7	18	5	12	2	56	5	46	
13	Čtvrtek	S. Kateřiny.	7	16	5	14	4	11	6	17	Ned. 1. po Devít. (Sexagesimae). Slovo Boží jako semeno. Luk. 8.
14	Pátek	S. Valentina, kně.	7	14	5	16	5	26	6	40	
15	Sobota	S. Faustina a Jovit.	7	12	5	17	6	44	7	3	23 Neděle S. Petra Dam.
16	Neděle	S. Juliany, pan.	7	11	5	19	7	56	7	32	24 Pondělek S. Matěje, apost.
17	Pondělek	S. Juliana a spol.	7	9	5	21	9	22	7	45	
18	Úterý	S. Flaviana. Simcona.	7	7	5	22	10	39	8	6	25 Úterý S. Valburgy, pan.
19	Středa	S. Mansveta. Gabina.	7	5	5	24	11	56	8	30	
20	Čtvrtek	S. Eucharia, bisk.	7	3	5	26	ráno	9	3		26 Středa S. Alexandra.
21	Pátek	S. Eleona.	7	1	5	27	1	16	9	40	
22	Sobota	Šídlení s. Petra.	7	3	5	29	2	26	10	30	27 Čtvrtek S. Leandra, bisk.
23	Neděle	S. Petra Dam.	6	58	5	30	3	32	11	38	28 Pátek S. Osvalda. Fokasa.
24	Pondělek	S. Matěje, apost.	6	56	5	33	4	17	0	51	
25	Úterý	S. Valburgy, pan.	6	54	5	34	4	55	2	7	
26	Středa	S. Alexandra.	6	52	5	35	5	27	3	23	
27	Čtvrtek	S. Leandra, bisk.	6	50	5	37	5	50	4	38	
28	Pátek	S. Osvalda. Fokasa.	6	48	5	39	6	12	5	50	

Březen (měsíc postní) má 31 dní.

Polsky: **Marzec.** Ilirsky: **Ožujak.** Slovinsky: **Sušec.** Rusky: **Mart.**

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní.	Slunce				Měsíce				Čtvrtě měsíce a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Sobota	+ S. Albina, biskup.	6	46	5	40	6	34	7	4	1 Prvá čtvrt dne 8. v sobotu o 6 hod. 27 min. ve- čer.
Neděle 2. po Devit. (Quinquagesima.) Slepý u Jericha Luk. 18.											
2	Neděle	S. Simplicia, p.	6	44	5	42	6	53	8	13	2 Úplněk dne 16. v neděli o 6 hod. 23 min. ráno.
3	Pondělek	+ S. Kunhuty, cis.	6	42	5	44	7	12	9	21	
4	Úterý	+ S. Kazimíra, Adria.	6	40	5	46	7	36	10	4	3 Posled. čtvrt dne 22. v sobotu o 10 hod. 55 min. večer.
5	Středa	+ Popelec. S. Eusebia.	6	38	5	47	7	57	11	40	
6	Čtvrtek	+ S. Bedřicha, kláš.	6	36	5	48	8	30	ráno		4 Nový měsíc dne 30. v neděli o 8 hod. 52 min. ráno.
7	Pátek	+ S. Tomáše Akv.	6	34	5	50	9	4	0	39	
8	Sobota	+ S. Jana Božího.	6	32	5	52	9	36	1	38	5 Slunce vstoupí do znamení skopce (♈) ve čtvrtek dne 20. o 9 hod. 43 min. 5 sek. večer. Za- čátek jara.
Neděle 1. postní (Quadragesima.) Pan Ježíš po- koušen od ďábla. Mat. 4.											
9	Neděle	Sv. Cyrilla a Method.	6	30	5	54	10	32	2	15	6 Necht neposlou- chá, kdo se uráží, a žertovat jiným ne- překáží.
10	Pondělek	+ S. 40 mučeničů	6	28	5	55	11	28	3	1	
11	Úterý	+ S. Anjely, Heraklia.	6	26	5	57	0	36	3	42	7 Když hra nej- lepší (nejmilejší), pře- stane.
12	Středa	+ Suchý d. Řeh.	6	24	5	59	1	48	4	13	
13	Čtvrtek	+ S. Rosiny, p.	6	22	6	0	3	5	4	39	8 Nežertuj, s kým jsi nerostl.
14	Pátek	+ S. Mathildy,	6	20	6	2	4	21	5	2	
15	Sobota	+ S. Longina.	6	18	6	4	5	36	5	24	9 Krátká řeč a pék- né slovo, vymůže u pánv mnoho.
Neděle 2. postní (Reminiscere.) Proměna Christa Pána. Mat. 17.											
16	Neděle	S. Heriberta, b.	6	15	6	5	6	58	5	44	10 Laskavé slovo najde laskavé ucho.
17	Pondělek	+ S. Jana Sarkandra.	6	12	6	6	8	20	6	9	
18	Úterý	+ S. Eduarda, krále	6	10	6	8	9	38	6	33	11 Pokorné slovo hněv ukrojuje.
19	Středa	+ S. Josefa přistouna.	6	8	6	10	11	0	7	6	
20	Čtvrtek	+ S. Joachima.	6	4	6	11	ráno		7	41	12 I pes nehněd u- kousne, vlídně-li pro- mluvíš.
21	Pátek	+ S. Benedikta.	6	4	6	12	0	17	8	27	
22	Sobota	+ S. Oktaviana.	6	2	6	14	1	27	9	33	13 Vldnouřeči více získáš nežli seči.
Neděle 3. postní (Kýchavná, Oculi.) P. Ježíš vy- mítal ďabelství. Luk. 11.											
23	Neděle	S. Otha, bisk.	5	59	6	15	2	16	10	42	14 Kde dva mluví, tam třetí nepřistupuj.
24	Pondělek	+ Gabriele, archanj.	5	57	6	17	2	57	11	56	
25	Úterý	Zvěstování P. Mario.	5	55	6	18	3	28	1	12	15 K službě se ne- vtírej, a požádán ne- odepři.
26	Středa	+ S. Emanuela, Iren.	5	53	6	20	3	55	2	27	
27	Čtvrtek	+ S. Ruperta.	5	51	6	21	4	22	3	38	16 Narohatou otáz- ku kulovatá odpověď.
28	Pátek	+ S. Guntrama.	5	49	6	23	4	39	4	48	
29	Sobota	+ S. Eustachia.	5	47	6	25	4	58	6	0	17 Jaký „panbůh- dej,“ taký „bohdej- zdráv.“
Neděle 4. postní (druželná, Laetare.) P. Ježíš na- sytil 5000 mužů. Jan 6.											
30	Neděle	S. Jana Klměska.	5	45	6	27	5	17	7	9	
31	Pondělek	+ S. Amose.	5	43	6	28	5	40	8	17	

Duben (měsíc velikonoční) má 30 dní.

Polsky : **Kwiecień.** Ilirsky : **Travanj.** Slovinsky : **Mali traven.** Rusky : **Апрель.**

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrtě měsíce, a národní přísloví
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Úterý	† S. Huga biskupa.	5	41	6	29	6	0	9	27	Prvá čtvrt dne 7. v pondělí o 1 hod. 19 m večer.
2	Středa	† S. Františka z P.	5	39	6	31	6	30	10	29	
3	Čtvrtek	S. Richarda, bisk.	5	37	6	32	7	5	11	26	
4	Pátek	† S. Isidora Ambrož.	5	34	6	33	7	47	ráno		
5	Sobota	S. Vinc Fer.	5	32	6	34	8	21	0	21	
Neděle 5. postní (smrtečná, Judica). Kdo z vás bude mne z břichu trestati ? Jan 8.											
6	Neděle	† S. Celestina pap.	5	30	6	36	9	27	0	53	Úplněk dne 14. v pondělí o 4 h. 4 min. večer.
7	Pondělek	† S. Herm. Josefa,	5	28	6	38	10	21	1	38	
8	Úterý	† S. Valerika Albr.	5	26	6	39	11	30	1	10	
9	Středa	† S. Demetria Mar. E.	5	24	6	41	0	40	2	39	
10	Čtvrtek	† S. Ezechiele, pror.	5	21	6	43	1	55	3	4	
11	Pátek	† 7bolestné P. Marie.	5	19	6	45	3	12	3	26	Nový měsíc dne 29. v úterý o 0 hod. 23 min. ráno.
12	Sobota	† S. Julia Sab. muž.	5	17	6	46	4	27	3	24	
Neděle květná. P. Ježíš na oslici slavně jede do Jeruzaléma. Mat. 21.											
13	Neděle	S. Hermenegilda	5	15	6	48	5	55	4	8	Slunce vstoupí do znamení býka (♉) v neděli dne 20. o 9 hod. 39 min. ráno.
14	Pondělek	† S. Tiburcia a Val.	5	13	6	49	7	13	4	32	
15	Úterý	† S. Anastasia, Kresc.	5	11	6	50	8	35	5	0	
16	Středa	† S. Turibia, biskupa.	5	9	6	51	9	56	5	36	
17	Čtvrtek	† Zelený čtvrtek	5	7	6	52	11	7	6	20	
18	Pátek	† Veliký pátek.	5	5	6	53	ráno	7	17	Na tvrdý špalek tvrdý klín. Na křivou díru křivý hřebík. Kleveta jak uhlí: nespálí-li, aspoň ušpiní. V hlavě mlat, v jazyku cep: koho schvátím, toho zmlátím. Nikdo si nevází klevetníka, a rád každý máji úkladníka. Datel dřevo razi, sám nos sobě kuzl. Lépe šiti a párat, než po domech klepy sbírat. Kdo o kom před tebou, jistě o tobě u jiných. Jak mluvíš o cizích, uslyšíš také o svých. Málo těch blav, na něž by se utrhá-čova kukla nechodila.	
19	Sobota	† Bílá sobota.	5	3	6	55	0	11	8		31
Boží hod velikonoční. Pán Ježíš vstal z mrtvých. Mark. 16.											
20	Neděle	Neděle velikonoční.	5	1	6	57	0	54	9	47	
21	Pondělek	Pondělek velikonoční.	4	59	6	59	1	27	10	—	
22	Úterý	S. Sotera a Kaja.	4	58	7	1	1	59	0	16	
23	Středa	S. Vojtěcha, bisk.	4	56	7	4	2	23	1	31	
24	Čtvrtek	S. Jiří, rytíře a muž.	4	54	7	5	2	43	2	27	
25	Pátek	† S. Marka, evangel.	4	52	7	7	3	3	3	51	
26	Sobota	S. Kleta a Marcel.	4	50	7	8	3	23	4	59	
Neděle 1. po Velikon. P. Ježíš všel zavřenými dveřmi. Jan. 20.											
27	Neděle	S. Anastasia, pap.	4	49	7	9	3	43	6	5	
28	Pondělek	S. Vitaliska, muž.	4	47	7	10	4	5	7	14	
29	Úterý	S. Petra Veronsk.	4	45	7	11	4	31	8	20	
30	Středa	S. Kateřiny Sienské.	4	43	7	12	5	4	9	19	

Květen (měsíc Marianský) má 31 dní.

Polsky: Maj. Ilirsky: Svibanj. Slovinsky: Velki traven. Ruský: Maj.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce		Měsíce		Čtvrtě měsíce, a národní přísloví.	
			východ	západ	východ	západ		
			h. m.	h. m.	h. m.	h. m.		
1	Čtvrtek	S. Filipa a Jakoba.	4 41	7 14	5 42	10 16	● Prvá čtvrt dne 7. ve středu o 4 hod. 30 m. ráno	
2	Pátek	S. Sigmund. Athan.	4 39	7 16	6 11	10 43		
3	Sobota	Nalezen. sv. kříže.	4 37	7 17	7 21	11 45		
Neděle 2. po Velikonocích. Jdu sem, pastýři dobrý. Jan 10.								
4	Neděle	S. Floriana, m.	4 35	7 19	8 11	ráno	● Úplněk dne 14. v úterý o 0 hod. 6 min. ráno.	
5	Pondělek	S. Pia V., papeže.	4 34	7 21	9 17	0 8		
6	Úterý	S. Jana z Damasku.	4 32	7 22	10 25	0 40		
7	Středa	S. Stanislava, bisk.	4 31	7 24	11 36	1 4	● Posled. čtvrt dne 20. v úterý o 4 hod. 45 min. večer.	
8	Čtvrtek	Zjev. sv. Michala.	4 29	7 26	0 48	1 27		
9	Pátek	S. Řehoře Nazian.	4 28	7 27	2 3	1 47		
10	Sobota	S. Isidora. Antonina.	4 26	7 28	3 21	2 6	● Nový měsíc dne 28. ve středu o 4 hod. 32 min. večer.	
Neděle 3. po Velikonocích. Maličko a neužrte mne. Jan 16.								
11	Neděle	S. Mamerta, b.	4 24	7 29	4 42	2 32	● Slunce vstoupí do znamení blíženců (II) ve středu dne 21. o 9 hod. 36 min. ráno.	
12	Pondělek	S. Pankrácia, muč.	4 23	7 31	6 3	2 57		
13	Úterý	Sv. Servacia, biskup.	4 21	7 32	7 27	3 32		
14	Středa	S. Bonifácia, m.	4 20	7 33	8 45	4 8	● Šij vdovo široké rukávy, budeš mít více pomluvy klášti. Úsklubná semena, v poli hrách a řepa.	
15	Čtvrtek	S. Žofie mučen.	4 19	7 34	9 58	5 0		
16	Pátek	S. Jana Nepom.	4 17	7 36	10 49	6 11		
17	Sobota	S. Brunona, bisk.	4 16	7 37	11 29	7 26	● Lidská mluva morská vlna. Čin ty, co máš, a lidé nech mluvíti, co chci pokoj bude. Cizí haněti a své nečiníti, jest dvojnásob hřešiti. Pes šteká, ale měsíc neraní. Led vodu trestá, a sám se vní pleská. Sliby — chyby. Dlouhý jazyk, krátké ruce. Připověditi jest panský, ale splniti sedlský. Panská zakázka nebývá jista. Panští slibové a ženšů slibové a z mnoho stojí.	
Neděle 4. po Velikonocích. Jdu k tomu kterýž mne poslal. Jan 16.								
18	Neděle	S. Venancia, muč.	4 15	7 39	ráno	8 45		
19	Pondělek	S. Isa. Petra Cílest.	4 14	7 40	0 2	10 3	● Připověditi jest panský, ale splniti sedlský. Panská zakázka nebývá jista. Panští slibové a ženšů slibové a z mnoho stojí.	
20	Úterý	S. Bernardina Sien.	4 12	7 41	0 27	11 20		
21	Středa	S. Felixe, kapucina.	4 11	7 42	0 48	0 31		
22	Čtvrtek	S. Julie pan., muč.	4 10	7 43	1 9	1 43	● Připověditi jest panský, ale splniti sedlský. Panská zakázka nebývá jista. Panští slibové a ženšů slibové a z mnoho stojí.	
23	Pátek	S. Desideria, bisk.	4 9	7 45	1 29	2 49		
24	Sobota	S. Johanny, manž.	4 8	7 46	1 48	3 57		
Neděle 5. po Velikonocích. Budete-li zač prositi Otce. Jan. 16.								
25	Neděle	S. Urbana Řeh.	4 7	7 47	2 11	5 6	● Připověditi jest panský, ale splniti sedlský. Panská zakázka nebývá jista. Panští slibové a ženšů slibové a z mnoho stojí.	
26	Pondělek	S. Filipa Nerej.	4 6	7 48	2 34	6 13		
27	Úterý	S. Jana, papeže.	4 5	7 49	3 7	7 13		
28	Středa	S. Viléma. Bedy.	4 4	7 50	3 42	8 10	● Připověditi jest panský, ale splniti sedlský. Panská zakázka nebývá jista. Panští slibové a ženšů slibové a z mnoho stojí.	
29	Čtvrtek	Nanebevstoupení P.	4 3	7 51	4 13	8 48		
30	Pátek	S. Petronilly. pan.	4 3	7 52	5 2	9 31		
31	Sobota	S. Ferd.	4 2	7 53	6 3	10 11		

Červen (měsíc Božího Těla) má 30 dní.

Polsky: Czerwiec. Nírsky: Lipanj. Slovinsky: Rožnik. Rusky: Junij.

den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrtě měsíce a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
Neděle 6. po Velikonoci. Když přijde utěšitel. J. 15.											
1	Neděle	S. Juvencia. Fortun.	4	0	7	55	7	6	10	43	Prvá čtvrt dne 5. ve čtvrtě o 5 hod. 49 m. večer.
2	Pondělek	S. Erazima, m.	4	0	7	56	8	14	11	7	
3	Úterý	S. Klotildy, král.	3	59	7	57	9	23	11	31	
4	Středa	S. Kvirina, mučen.	3	58	7	58	10	34	11	51	
5	Čtvrtek	S. Bonifácia, biskup.	3	57	7	58	11	47			
6	Pátek	S. Norberta, bisk.	3	57	7	59	0	59	0	9	Úplněk dne 12. v pátek o 7 hod. 23 min. ráno.
7	Sobota	S. Roberta.	3	57	8	0	2	20	0	31	
Boží hod svatodušní. Miluje-li kdo mne. Jan. 14.											
8	Neděle	Ned. svatodušní.	3	56	8	1	3	35	0	55	Posled. čtvrt dne 19. ve čtvrtě 4 hod. 21 m. ráno.
9	Pondělek	Pon. svatodušní.	3	56	8	2	4	57	1	24	
10	Úterý	S. Markéty, králov.	3	55	8	3	6	18	1	58	
11	Středa	Suchý d. s. Bar.	3	55	8	3	7	31	2	42	
12	Čtvrtek	S. Jana z Fak.	3	55	8	4	8	35	3	44	
13	Pátek	S. Antonína P.	3	55	8	5	9	21	5	1	Nový měsíc dne 27. v pátek o 7 hod. 59 min. ráno.
14	Sobota	S. Basilia Velk.	3	54	8	6	10	1	6	20	
Neděle 1. po sv. Duchu. Luk. 6. Slavnost nej- světější Trojice Boží. Mat. 28.											
15	Neděle	S. Víta. Srdce Jež.	3	54	8	6	10	28	7	39	Slunce vstoupí do znamení raka (♋) v sobotu dne 21. o 11 hod 32 min. večer. Začátek léta.
16	Pondělek	S. Benna. S. Františ.	3	54	8	6	10	52	9	0	
17	Úterý	S. Rajnera, zpěváka.	3	54	8	7	11	14	10	14	
18	Středa	S. Marka a Marc.	3	54	8	7	11	35	11	27	
19	Čtvrtek	Božího Těla.	3	54	8	7	11	54	0	39	
20	Pátek	S. Silvera, papeže.	3	54	8	8			1	47	Pravil pán, ko- zich dám; zatím slo- vo jeho teplé.
21	Sobota	S. Aloisia z Gonz.	3	54	8	8	0	18	2	55	
Neděle 2. po sv. Duchu. Člověk učinil večeri ve- likou. Luk. 14.											
22	Neděle	S. Pavlina, bisk.	3	54	8	8	0	38	4	5	Blázní slibem ve- sel, moudří se kají. Těch slov (sli- bů) se drží, co se do měsíce kladou. Kdo tone, sekera slibuje, a když vy- táhneš, i topárka lítá. Pýcha, peklem dýchá.
23	Pondělek	S. Agripiny, muč.	3	54	8	8	1	8	5	7	
24	Úterý	S. Jana křesťitele.	3	54	8	9	1	42	6	4	
25	Středa	S. Prospera, bisk.	3	55	8	9	2	27	6	55	
26	Čtvrtek	S. Jana a Pavla.	3	55	8	9	3	59	7	31	
27	Pátek	S. Ladislava, krále.	3	55	8	9	3	57	8	11	Podobizna pýchy jest páv; o něm se praví: Páv má krás- su andělskou, chod zlodějský, hlas dá- belský. Anebo i tak- to: Páv má péř jako anděl, krok jako zlo- děj, hlas jako čert. Hloupost a pý- cha na jednom dteví rostou.
28	Sobota	S. Lva II., pap.	3	56	8	9	4	58	8	47	
Neděle 3. po sv. Duchu. O ztracené ovci. Luk. 13.											
29	Neděle	Sv. Petra a Pavla.	3	56	8	9	6	6	9	15	Není dudka bez chocholky, a hlupce bez pýchy. Dokud byl kratší v hodnosti, byl o lo- ket delší v moudrosti.
30	Pondělek	Památka sv. Pavla.	3	57	8	8	7	14	9	38	

Červenec (měsíc apostolský) má 31 dní.

Polsky : Lipiec. Ilirsky : Šarpanj. Slovinsky : Mali Serpan. Rusky : Julji.

Den měsíce	Den v týdnu	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrtě měsíce a národní přísloví.	
			vý- chod		západ		vý- chod		západ			
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.		
1	Úterý	S. Theobalda, poust.	3	58	8	8	8	26	9	57	Prvá čtvrt dne 4. v pátek o 11 hod. 76 min. večer.	
2	Středa	Navštíví. P. Marie.	3	59	8	8	9	34	10	19		
3	Čtvrtek	S. Eulogia, Heliodora.	3	59	8	8	10	46	10	35		
4	Pátek	S. Prokopa, opata.	4	0	8	7	0	1	10	59		
5	Sobota	S. Cyrilla: Viléma.	4	1	8	6	1	18	11	23		
Neděle 4. po sv. Duchu. P. Ježíš učil z lodičky zástupy. Luk. 5.												
6	Neděle	S. Isaiáše, pror.	4	2	8	6	2	36	11	54	Úplněk dne 11. v pátek o 2 hod. 44 min. večer.	
7	Pondělek	S. Vilibalda, bisk.	4	3	8	5	3	52	ráno			
8	Úterý	S. Kiliana, biskupa.	4	4	8	5	5	7	0	33		
9	Středa	S. Aloisie, Cyrilla.	4	5	8	4	6	21	1	24		
10	Čtvrtek	S. Amalie, kněžny.	4	6	8	4	7	10	2	33		
11	Pátek	S. Pia I., papeže.	4	7	8	4	7	53	3	50	Posled. čtvrt dne 18. v pátek o 6 hod. 20 min. večer.	
12	Sobota	S. Jana Gual. Jindř.	4	8	8	3	8	27	5	9		
Neděle 5. po sv. Du chu. Nebude-li hojnější spravedlnost vaše. Mat. 5.												
13	Neděle	S. Eugena. Market.	4	9	8	3	8	44	6	33		Nový měsíc dne 27. v pátek 7 hod. 59 minut ráno.
14	Pondělek	S. Karoliny. Bonav.	4	10	8	2	9	15	8	1		
15	Úterý	Rozeslání sv. apost.	4	11	8	1	9	38	9	8		
16	Středa	S. P. Marie Karmelské	4	12	8	0	9	59	10	22		
17	Čtvrtek	S. Aleše, žebráka.	4	13	7	59	10	19	11	33		
18	Pátek	S. Symforosy. Arn.	4	14	7	58	10	42	0	41	Slunce vstoup do znamení Lva (♌) ve středu dne 23. o 4 hod. 58 min ráno.	
19	Sobota	S. Vincencia z P.	4	15	7	57	11	9	1	51		
Neděle 6. po sv. Duchu. P. Ježíš nasýtil 4000 mužův na poušti. Mark. 8.												
20	Neděle	S. Eliáše, pror.	4	16	7	56	11	43	2	58		Kdež přijde pyšcha, tudíž za ní přikluše hanba. Na pyšného čeká důlek, a na kvapného kůlel. Zeman! kouska chleba nemám. Na břichu hedvábí žustí, a břicho pítí. Pyšně si vede, a v paty ho zebe. Hle jaký pán z čeho košile, z toho i župan. Pyšcha na ulici, a hadry v truhlici. Slechtic z pře-vařeného syrovátky z šavlička na provázku, a povříselem se opásl. Jindy okolo bot chodíval, a nyní neví jak v nich si vykračovat. Kdyby sádló křídla mělo, do nebe by vyletělo.
21	Pondělek	S. Daniela, pror.	4	17	7	55	ráno	3	43			
22	Úterý	S. Maří Magdal.	4	18	7	54	0	22	4	50		
23	Středa	S. Apollináře. Libor.	4	19	7	53	0	54	5	26		
24	Čtvrtek	S. Christiny, muč.	4	21	7	51	1	48	6	10		
25	Pátek	S. Jakoba Většího.	4	22	7	50	2	50	6	45	Neděle 7. po sv. Duchu. Varujte se falešných pro- roků. Mat. 7.	
26	Sobota	S. Anny, manž.	4	23	7	49	3	56	7	17		
Neděle 7. po sv. Duchu. Varujte se falešných pro- roků. Mat. 7.												
27	Neděle	S. Pantaleona.	4	26	7	47	4	52	7	55		
28	Pondělek	S. Innocencia I.	4	27	7	46	6	17	8	2		
29	Úterý	S. Marthy, panny.	4	28	7	45	7	37	8	24		
30	Středa	S. Abdona a Sen.	4	28	7	43	8	36	8	52		
31	Čtvrtek	S. Ignácia z Lojoly.	4	29	7	42	9	51	9	10		

Srpen (měsíc poutnický) má 31 dní.

Polsky: Sierpień. Ilirsky: Kolovoz. Slovinsky: Veliki Serpan. Ruský: August.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíc				Čtvrtě měsíce a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Pátek	S. Petra v okov.	4	30	7	41	11	17	9	29	Prvá čtvrt dne 3. v neděli o 6 hod. 2 min. ráno.
2	Sobota	Porciunkuly Alf.	4	31	7	39	0	20	9	57	
Neděle 8. po sv. Duchu. Co slyším o tobě? Vydej počet. Luk. 16.											
3	Neděle	Nalez. sv. Štěpána.	4	33	7	37	1	35	10	31	Úplněk dne 9. v sobotu o 10 hod. 59 min. večer.
4	Pondělek	S. Dominika, mnich.	4	34	7	35	2	51	11	15	
5	Úterý	Panny Marie Sněžné.	4	36	7	34	3	59		ráno	Posled. čtvrt dne 17. v neděli o 10 hod. 54 min. ráno.
6	Středa	Proměnění P. Ježíše.	4	37	7	33	5	1	0	10	
7	Čtvrtek	S. Kajetana, klášť.	4	38	7	31	5	46	1	27	Nový měsíc dne 25 v pondělí o 10 hod. 45 min. ráno.
8	Pátek	S. Cyriaka a spolu.	4	40	7	29	6	23	2	43	
9	Sobota	S. Romana, vojáka.	4	42	7	27	6	53	4	3	
Neděle 9. po sv. Duchu. P. Ježíš plakal nad Je- ruzalémem. Luk. 19.											
10	Neděle	S. Vavřince, muč.	4	43	7	25	7	15	5	25	Slunce vstoupí do znamení panny. (♍) v sobotu dne 23. o 11 hod. 57 m. ráno.
11	Pondělek	S. Susany, muč.	4	45	7	23	7	41	6	43	
12	Úterý	S. Klary, panny.	4	46	7	21	8	4	7	55	Nějpěši způsob na pyšného: nedbatí nic o něho. Co se větrem na- stavuje, větrem byne. Hlava všeho po- čátek. Mysl soudí, vůle volí. Rozum kraluje, a zvíře jen pamatuje. Oko hledí da- leko, a mysl ještě dále. Moře neunes, co rozum zamyslí. Jest rozum nad rozum. Každý žije o svém umě (jak ro- zum).
13	Středa	S. Hippolyta, kněze.	4	48	7	19	8	24	9	11	
14	Čtvrtek	S. Eusebia, muč.	4	49	7	18	8	49	10	21	Vtipu třeba časem, ale rozumu vždycky. Rozum jest ro- du sedlékého, a vtip panského. Nedozrálý rož- mek jako jarní sněžík. Kdo v třicátém roce bez rozumu, a v čtyřicátém nebo- hat, tomu nelze čeho dočkat.
15	Pátek	Nanebevzetí P. Marie.	4	50	7	16	9	10	11	32	
16	Sobota	S. Rocha. Theod.	4	52	7	15	9	41	0	43	
Neděle 10. po sv. Duchu. O fariseovi a publikánovi. Luk. 18.											
17	Neděle	S. Liberta, muč.	4	53	7	13	10	20	1	45	Rozum kraluje, a zvíře jen pamatuje. Oko hledí da- leko, a mysl ještě dále. Moře neunes, co rozum zamyslí. Jest rozum nad rozum. Každý žije o svém umě (jak ro- zum).
18	Pondělek	S. Heleny, císařov.	4	54	7	11	11	2	2	41	
19	Úterý	S. Ludvíka krále.	4	56	7	9	11	39	3	36	Vtipu třeba časem, ale rozumu vždycky. Rozum jest ro- du sedlékého, a vtip panského. Nedozrálý rož- mek jako jarní sněžík. Kdo v třicátém roce bez rozumu, a v čtyřicátém nebo- hat, tomu nelze čeho dočkat.
20	Středa	S. Bernarda, opata.	4	57	7	7			4	5	
21	Čtvrtek	S. Johanny Chant.	4	59	7	5	0	37	4	45	Rozum kraluje, a zvíře jen pamatuje. Oko hledí da- leko, a mysl ještě dále. Moře neunes, co rozum zamyslí. Jest rozum nad rozum. Každý žije o svém umě (jak ro- zum).
22	Pátek	S. Timothea, muč.	5	0	7	3	1	41	5	18	
23	Sobota	S. Filipa Bennizzi.	5	1	6	1	2	50	5	47	
Neděle 11. po sv. Duchu. P. Ježíš uzdravuje hlu- choněmého. Mark. 7.											
24	Neděle	S. Bartoloměje.	5	3	6	59	4	1	6	9	Rozum kraluje, a zvíře jen pamatuje. Oko hledí da- leko, a mysl ještě dále. Moře neunes, co rozum zamyslí. Jest rozum nad rozum. Každý žije o svém umě (jak ro- zum).
25	Pondělek	S. Ludvíka XI, král.	5	5	6	57	5	13	6	30	
26	Úterý	S. Samuela Zefir.	5	7	6	55	6	26	6	48	Rozum kraluje, a zvíře jen pamatuje. Oko hledí da- leko, a mysl ještě dále. Moře neunes, co rozum zamyslí. Jest rozum nad rozum. Každý žije o svém umě (jak ro- zum).
27	Středa	S. Josefa Kalazansk.	5	8	6	53	7	35	7	13	
28	Čtvrtek	S. Augustina, bisk.	5	9	6	51	8	58	7	35	Rozum kraluje, a zvíře jen pamatuje. Oko hledí da- leko, a mysl ještě dále. Moře neunes, co rozum zamyslí. Jest rozum nad rozum. Každý žije o svém umě (jak ro- zum).
29	Pátek	S. Jana stěti.	5	11	6	49	10	12	8	1	
30	Sobota	S. Růženy Lim.	5	13	6	47	11	70	8	34	
Neděle 12. po sv. Duchu. O milosrdném Samaritu novi. Luk. 10.											
31	Neděle	S. Rajmunda.	5	14	6	45	0	40	9	16	

Září (měsíc anjelský) má 30 dní.

Polsky: Wrzesień. Ilirsky: Rujan. Slovinsky: Kimovec. Ruský: Septembr

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrtě měsíce a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Pondělek	S. Jitř, poustev.	5	15	6	43	1	49	10	6	Prvá čtvrt dne 1. v pondělí o 22 hod. 22 min. rá- no.
2	Úterý	S. Justina, Vilém.	5	16	6	41	2	55	11	15	
3	Středa	S. Mansveta, bisk.	5	18	6	39	3	42	ráno		
4	Čtvrtek	S. Rosalie, panny.	5	20	6	37	4	21	0	29	
5	Pátek	† S. Vavřince Just.	5	21	6	35	4	52	1	43	
6	Sobota	S. Zachariáše.	5	23	6	33	5	18	3	4	Úplněk dne 8. ve středu o 9 hod. 3 min. ráno.
Neděle 13. po sv. Duchu. P. Ježíš zhojil 10 malo- mocných. Luk. 17.											
7	Neděle	Slav. sv. anjelů stráž.	5	24	6	30	5	41	4	22	Posled. čtvrt dne 16. v úterý o 5 hod. 28 min. ráno.
8	Pondělek	Slav. Naroz. P. Mar.	5	26	6	28	6	6	5	35	
9	Úterý	S. Georgina a spol.	5	27	6	26	6	27	6	50	Nový měsíc dne 32. ve středu o 10 hod. 3. min. večer.
10	Středa	S. Pulcherie, Mikul.	5	29	6	24	6	50	7	3	
11	Čtvrtek	S. Felixe z Reguly.	5	30	6	22	7	12	9	12	
12	Pátek	† S. Guida chudého.	5	32	6	20	7	42	10	25	
13	Sobota	S. Liguriaše, muč.	5	34	6	18	8	18	11	31	
Neděle 14. po sv. Duchu. Žádný nemůže dvěma pánům sloužiti. Mat. 6.											
14	Neděle	Slav. Jména P. Mar.	5	35	6	16	8	57	0	29	Slunce vystoupí do znamení váh (♎) v úterý dne 23. o 8 hod. 12 min. 29 sek. ráno. Začátek podzímku.
15	Pondělek	S. Nikodema, muč.	5	36	6	14	9	31	1	27	
16	Úterý	S. Ludmily, kněz česk.	5	38	6	12	10	26	1	57	
17	Středa	† Suchý d.s. Lam	5	39	6	10	11	9	2	4	
18	Čtvrtek	S. Tomáše z Vill.	5	40	6	8	ráno		3	16	
19	Pátek	† S. Januaria, b.	5	42	6	6	0	32	3	47	Mysl projde všu- dy. Domácí chléb, plátno a rozum nej- lepší.
20	Sobota	† S. Eustachia, m.	5	44	6	4	1	41	4	10	
Neděle 15. po sv. Duchu. P. Ježíš vzkřísil mrtvého v Najmu. Luk. 7.											
21	Neděle	S. Matouše, ap.	5	45	6	2	2	54	4	33	Raděj rozumem než sochorem. Volám kroky a jelenům skoky. (Jiný jest způsob vědních rozumův, jiný zas by- strých a vtipných hlav.) Rozum Bůh skrá- sou nespočítá. Brada nečiní mu- drcem. Vší moudrosti počítá. Moudrý nepo- dléhá příhodě. Na moudrých li- dech svět (světlo) stojí, a na blázních tma. Moudrému napo- věz, hloupému doloz (vylož).
22	Pondělek	S. Morice, plukovn.	5	47	6	0	4	5	4	54	
23	Úterý	S. Tekly, panny.	5	48	5	58	5	20	5	13	
24	Středa	S. Gerharda, Ruperta.	5	50	5	56	6	37	5	37	
25	Čtvrtek	S. Kleofáše uč. Páně.	5	52	5	54	7	55	6	4	
26	Pátek	† S. Justiny, Cypria	5	54	5	52	v. 10		6	38	
27	Sobota	S. Kosmy a Dam.	5	55	5	50	10	27	7	16	
Neděle 16. po sv. Duchu. Sluší-li v sobotu uzdra- vovati? Luk. 14.											
28	Neděle	S. Václava, kníž. č.	5	56	5	47	11	40	8	4	
29	Pondělek	S. Michala archanj.	5	57	5	45	0	50	9	10	
30	Úterý	S. Jeronyma, uč. církv.	5	58	5	42	1	39	10	19	

Říjen (měsíc posvěcení chrámů Páně) má 31 dní.

Polsky: **Pazdziernik.** Ilirsky: **Listopad.** Slovinsky: **Kolopersk.** Ruský: **Oktobr.**

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní.	Slunce				Měsíce				Čtvrť měsíce a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Středa	S. Remigia, biskupa.	6	59	5	40	2	22	11	32	Úplněk dne 7. v úterý o 9 hod. 51 min. večer.
2	Čtvrtek	S. Leodagra, bisk.	6	1	5	38	2	55		ráno	
3	Pátek	S. Kandia, mučen.	6	2	5	36	3	21	0	50	
4	Sobota	S. Františka Seraf.	6	4	5	34	3	44	2	8	
Neděle 17. po sv. Duchu. Milovat. budet Pána Boha. Mat. 22.											
5	Neděle	Slavnost sv. růžence.	6	6	5	32	4	9	3	21	☞ Posled. čtvrť dne 16. ve čtvrtek o 0 hod. 48 min. večer.
6	Pondělek	S. Placida, muč.	6	7	5	30	4	31	4	35	
7	Úterý	S. Bruna, zakl. řádu	6	8	5	28	4	49	5	45	☺ Nový měsíc dne 23. ve středu o 8 hod. 42 min. ráno.
8	Středa	S. Brigitty, jept.	6	10	5	26	5	18	6	58	
9	Čtvrtek	S. Diviše, biskupa.	6	12	5	84	5	43	8	7	☽ Prvá čtvrť dne 30. ve čtvrtek o 0 hod. 50 min. ráno.
10	Pátek	S. Františka Borg.	6	14	5	22	6	17	9	16	
11	Sobota	S. Burkharda, bisk.	6	15	5	20	6	54	10	18	
Neděle 18. po sv. Duchu. Doufej, synu, odpouštějí se tobě hříškové. Mat. 9.											
12	Neděle	S. Maximiliana, b.	6	16	5	18	7	40	11	16	Slunce vstoupí do znamení štra (♈) ve čtvrtek dne 23. o 4 hod. 33 m. 4 sek. večer.
13	Pondělek	S. Eduarda III., král.	6	17	5	16	8	18	0	7	
14	Úterý	S. Kalixta, papeže.	6	19	5	14	9	21	0	34	
15	Středa	S. Teresie, panny.	6	20	5	12	10	18	1	12	
16	Čtvrtek	S. Havla, zakl. řádu.	6	21	5	10	11	24	1	45	
17	Pátek	S. Hedvigy, věv.	6	23	5	8		ráno	2	9	
18	Sobota	S. Lukáše, evang.	6	25	5	6	0	34	2	33	
Neděle 19. po sv. Duchu. Království nebeské jako svadba. Mat. 22.											
19	Neděle	Slavnost Pos. chr. P.	6	26	5	4	1	43	2	5	Na chytrého mrkní, hloupého trkní. Největší moudrost, znáti sebe samého. Není ten moudrý, kdo mnoho ví, ale ten, kdo ví, co třeba. Bláto bez brouhův, a blázen bez ohrady. Něťeba hloupých stí, sami se rodí. Umělost světlo, a neumělost tma. Umění (řemeslo) plece netíží, a s ním bláze. Umění v štěstí okrasa a v neštěstí útočiště. Neznámost činí nemilost. Učím mě vševědem, učiním tě bo-háčem. Lépe něco znáti, než mnoho míti.
20	Pondělek	S. Petra z Alkant.	6	28	5	2	2	56	3	15	
21	Úterý	S. Vendelina. Felic.	6	29	5	0	4	9	3	39	
22	Středa	S. Korduly, panny.	6	30	4	58	5	32	4	4	
23	Čtvrtek	S. Severina. Jana K.	6	32	4	56	6	47	4	34	
24	Pátek	S. Rafaele arch.	6	34	4	54	8	8	5	9	
25	Sobota	S. Krispina a Kris.	6	35	4	53	9	25	5	55	
Neděle 20. po sv. Duchu. P. Ježíš uzdravil syna králíkova. Jan. 4.											
26	Neděle	S. Evarista I., pap.	6	37	4	51	10	38	7	4	
27	Pondělek	S. Sabiny, mučen.	6	38	4	49	11	35	8	9	
28	Úterý	S. Šimona a Judy.	6	40	4	47	0	19	9	24	
29	Středa	S. Zenobia. Narcisa.	6	42	4	45	0	57	10	41	
30	Čtvrtek	S. Marcella, setníka.	6	43	4	44	1	25	11	57	
31	Pátek	S. Volfganga, bisk.	6	45	4	42	1	49		ráno	

Listopad (měsíc všech Svatých) má 30 dní.

Polsky: Listopad. Ilirs.: Studenj. Slovinsky: Listopad. Rusky: Novembr.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní.	Slunce		Měsíce		Čtvrtě měsíce a národní přísloví.
			vý- chod	západ	vý- chod	západ	
			h. m.	h. m.	h. m.	h. m.	
1	Sobota	Slav. všech Svatých	6 46	4 41	2 13	1 11	Úplněk dne 6. ve čtvrtek o 1 h. 55 min. večer. Posled. čtvrt dne 14. ve čtvrtek o 7 hod. 17. m. večer. Nový měsíc dne 21. v pátek o 7 hod. 20 m. večer. Prvá čtvrt dne 28. v pátek o 11 hod. 7 m. ráno. Slunce vstoupí do znamení střelce (♏) v sobotu dne 22 o 1 hod. 14 m. 53 s. večer. Lepší neuk, než nedouk. Bez muky není nauky. Učedník — mučedník. Rozum se cvičením brousí. Syté břicho nepovolné k učení. Mezi slepými je dnoooký (šilhavý) král jest. Čtení cesta k umění. Kniha za mistra stojí. Byl jeden mnich, měl mnoho knih, a nic nevěděl z nich. Když neumíš řemeslo, musíš dělat povříslu. Všude dobře, doma nejlépe. Jak o domácím bytu, tak o celé vlasti platí. Pomněti sluší na Dalimilova slova: Tuháť jest každému mezi cizími; smutný utěš se známými.
Neděle 21. po sv. Duchu. Král klade počít se božstvem svým Mat. 18							
2	Neděle	Všech věrn. duš.	6 48	4 39	2 36	2 22	
3	Pondělek	S. Huberta, biskupa.	6 50	4 37	2 57	3 36	
4	Úterý	S. Karla Boromej.	6 51	4 35	3 21	4 44	
5	Středa	S. Emericha, Zachar.	6 53	4 34	3 44	5 53	
6	Čtvrtek	S. Leonarda, poust.	6 55	4 32	4 15	7 5	
7	Pátek	S Engelberta, bisk.	6 57	4 30	4 54	8 8	
8	Sobota	S. Bohumíra, bisk.	6 59	4 28	5 36	9 5	
Neděle 22. po sv. Duchu. Sluší-li dáti děvčiny sánu? Mat. 22							
9	Neděle	S. Theodora, muč.	7 0	4 27	6 10	9 59	Lepší neuk, než nedouk. Bez muky není nauky. Učedník — mučedník. Rozum se cvičením brousí. Syté břicho nepovolné k učení. Mezi slepými je dnoooký (šilhavý) král jest. Čtení cesta k umění. Kniha za mistra stojí. Byl jeden mnich, měl mnoho knih, a nic nevěděl z nich. Když neumíš řemeslo, musíš dělat povříslu. Všude dobře, doma nejlépe. Jak o domácím bytu, tak o celé vlasti platí. Pomněti sluší na Dalimilova slova: Tuháť jest každému mezi cizími; smutný utěš se známými.
10	Pondělek	S. Ondřeje Avellin.	7 2	4 25	7 6	10 31	
11	Úterý	S. Martina, bisk.	7 3	4 23	8 6	11 9	
12	Středa	S. Martina, papeže.	7 5	4 22	9 12	11 43	
13	Čtvrtek	S. Stanislava Kostky.	7 7	4 20	10 17	0 10	
14	Pátek	S. Jukunda. Serap.	7 8	4 19	11 24	0 35	
15	Sobota	S. Leopolda IV.	7 10	4 17	ráno	0 56	
Neděle 23. po sv. Duchu. Když klanělo se P. Ježíši Mat. 9							
16	Neděle	S. Řehoře divotvor.	7 12	4 15	0 34	1 18	Lepší neuk, než nedouk. Bez muky není nauky. Učedník — mučedník. Rozum se cvičením brousí. Syté břicho nepovolné k učení. Mezi slepými je dnoooký (šilhavý) král jest. Čtení cesta k umění. Kniha za mistra stojí. Byl jeden mnich, měl mnoho knih, a nic nevěděl z nich. Když neumíš řemeslo, musíš dělat povříslu. Všude dobře, doma nejlépe. Jak o domácím bytu, tak o celé vlasti platí. Pomněti sluší na Dalimilova slova: Tuháť jest každému mezi cizími; smutný utěš se známými.
17	Pondělek	S. Odonu Eugena.	7 13	4 14	1 44	1 37	
18	Úterý	S. Alžběty, kněžny.	7 15	4 13	3 1	2 1	
19	Středa	S. Felixe z Valois.	7 17	4 12	4 9	2 28	
20	Čtvrtek	Obětování P. Marie.	7 19	4 11	5 36	3 4	
21	Pátek	S. Cecilie, mučen.	7 20	4 10	6 56	3 43	
22	Sobota	S. Klementa, pap.	7 22	4 9	8 12	4 36	
Neděle 24. po sv. Duchu. Když užříte ohavnost spustění. Mat. 24.							
23	Neděle	S. Edmunda, Otm.	7 23	4 8	9 23	5 46	Lepší neuk, než nedouk. Bez muky není nauky. Učedník — mučedník. Rozum se cvičením brousí. Syté břicho nepovolné k učení. Mezi slepými je dnoooký (šilhavý) král jest. Čtení cesta k umění. Kniha za mistra stojí. Byl jeden mnich, měl mnoho knih, a nic nevěděl z nich. Když neumíš řemeslo, musíš dělat povříslu. Všude dobře, doma nejlépe. Jak o domácím bytu, tak o celé vlasti platí. Pomněti sluší na Dalimilova slova: Tuháť jest každému mezi cizími; smutný utěš se známými.
24	Pondělek	S. Jana z kříže. Flory.	7 25	4 7	10 13	7 6	
25	Úterý	S. Kateřiny, mučen.	7 26	4 7	10 56	8 23	
26	Středa	S. Konrada biskupa.	7 28	4 6	11 27	9 44	
27	Čtvrtek	S. Vrgila, biskupa.	7 29	4 6	11 54	11 2	
28	Pátek	S. Sosthena Štěp.	7 30	4 5	0 18	ráno	
29	Sobota	S. Saturnina, bisk.	7 31	4 5	0 41	0 12	
Neděle 1. adventu. O poslední soudě							
30	Neděle	S. Ondřeje, apost.	7 33	4 4	1 2	1 25	

Prosinec (měsíc vánoční) má 31 dni.

Polsky: Grudzień. Ilirsky: Prosinec. Slovinsky: Gruden. Ruský: Decembr.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky aslavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrtě měsíce a národní přísloví.
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			m.	h.	m.	h.	h.	m.	h.	m.	
1	Pondělek	S. Eligia, biskupa.	7	34	4	4	1	25	2	36	Úplněk dne 6. v sobotu o 8 hod. 44 m. ráno. Posled. čtvrt dne 14. v neděli o 11 hod. 38 m. ráno. Nový měsíc dne 21. v neděli o 6 hod. 10 min. ráno. Prvá čtvrt dne 28. v neděli o 9 hod. 50 m. ráno. Slunce vstoupí do znamení kozo- rožce (♈) v pon- dělí dne 22. o 2 h. 6 min. 43 sek. ráno. Má otčina, nej- lepší hostina. Chval cizinu, ale zůstávej doma. Bez veliké pří- činy nehledej jiné otčiny. Kde se kdo zro- dí, tam se i hodí. Kde sosna vzro- stla, tam ona i krásna. V cizím kraji i sokola za vranu mají. Svá vlast kaž- dému nejmilejší, a mně má. Každý pták mi- luje své hnízdo. Proti své krvi bojuje, kdo svůj ná- rod nemiluje. Bodejž toho ni- kdy více neslycháno že národní krvi kopí obličná. Živ buď vlasti, přátelům, vzdají čest tvojm popelům. Smrt pro vlast milá a pochvalná.
2	Úterý	S. Bibiany p. Aurelie.	7	35	4	3	1	49	3	43	
3	Středa	† S. Františka Xav.	7	36	4	2	2	17	4	54	
4	Čtvrtek	S. Barbory, panny.	7	37	4	1	2	52	6	0	
5	Pátek	† S. Sabbase Lucia.	7	39	4	0	3	32	6	58	
6	Sobota	S. Mikuláše, biskup.	7	40	4	0	4	5	7	53	
Neděle 2. adventní. Ty-li jsi ten, kterýž přijít má. Mat. 11.											
7	Neděle	8. Ambrože, bisk.	7	41	4	0	4	59	8	26	
8	Pondělek	Početihlah. P. Marie.	7	42	4	0	5	58	9	9	
9	Úterý	S. Leokadie, panny.	7	43	4	0	7	1	9	46	
10	Středa	S. Judithy. Melchiad.	7	45	4	0	8	6	10	16	
11	Čtvrtek	† S. Damasa, papeže.	7	46	4	0	9	15	10	39	
12	Pátek	† S. Synesia. Max.	7	47	4	0	10	19	11	1	
13	Sobota	S. Lucie p., muč.	7	48	4	0	11	26	11	32	
Neděle 3. adventní. Poslali židé z Jeruzaléma k Ja- novi. Jan. 1.											
14	Neděle	S. Spiridiona.	7	49	4	0	ráno	11	39		
15	Pondělek	S. Ireneja, mučen.	7	50	4	0	0	48	0	40	
16	Úterý	S. Adelaidy, císař.	7	51	4	0	1	56	0	26	
17	Středa	† Suchý d. s. Laz.	7	52	4	1	3	8	0	55	
18	Čtvrtek	S. Graciana, b.	7	53	4	1	4	25	1	32	
19	Pátek	† S. Nemesia.	7	54	4	1	5	43	2	17	
20	Sobota	† S. Liberata. Am.	7	55	4	1	6	52	3	16	
Neděle 4. adventní. Léta 1. císařství Titiana. Luk. 3.											
21	Neděle	S. Tomáše, ap.	7	55	4	2	7	59	4	34	
22	Pondělek	S. Zena. Beaty.	7	56	4	2	8	47	5	54	
23	Úterý	S. Viktorie, panny.	7	56	4	3	9	27	7	16	
24	Středa	† Adama a Evy.	7	56	4	3	9	56	8	39	
25	Čtvrtek	Narození Christa P.	7	57	4	3	10	19	9	57	
26	Pátek	† Štěpána prvom.	7	57	4	4	10	44	11	14	
27	Sobota	S. Jana, ap. evang.	7	57	4	5	11	8	ráno		
Neděle v oktávě. Narození Páně. P. Ježíš v chrámě. Luk. 2.											
28	Neděle	S. Mladátek.	7	57	4	6	11	28	0	22	
29	Pondělek	S. Tomáše, arcibisk.	7	57	4	7	11	55	1	35	
30	Úterý	S. Davida, krále.	7	57	4	8	0	19	2	44	
31	Středa	S. Sylvestra, papeže.	7	57	4	9	0	53	3	52	

Přehled židovského kalendáře na rok 1862.

Dle počtu židovského 5621—5622,

Počet křesťanský.	Počet židovský.	Počet křesťanský.	Počet židovský.
2 ledna	1. Šebat.	28. červenc.	1. Ab.
1. února	1. Adar.	5. srpna	Půst spalení chrámu.*
3. března	1. Veadar.	27. „	1. Elul.
13. „	Půst Esther.	25. září	Nový rok 5623.
17. „	Šušan Purim.	26. „	Druhý svátek novoroční.*
1. dubna	1. Nisam.	28. října	Půst Gedaljah.
15. „	Začátek svátků velkon.*	4. „	Slavnost smíření.*
16. „	Druhý svátek.*	9. „	Slavnost pod zeleným.*
21. „	Sedmý svátek.*	10. „	Druhý svátek.*
22. „	Konec svátků velkonoč.*	15. „	Slavnost palmová.
1. května	1. Isak.	16. „	Konec slavn. pod zel.*
18. „	Lag beomer.	17. „	Radost ze zákona.*
30. dubna	1. Šivan.	25. „	1. Marchesvan.
4. června	Slavnost letnic.*	23. listopad.	1. Kislev.
5. „	Druhý svátek.*	17. prosince	Posvěcení chrámu.
29. „	1. Thamuz.	23. „	1. Tebeth.
15. červenc.	Půst dobytí chrámu.		

P o z n a m e n á u t: Slavnosti hvězdičkou * znamenáné u Židů přísně se světi.

I. Pohyblivé svátky na rok 1862.

Jména Ježíše . . . 19. ledna.
 Neděle Devítník . . . 16. února.
 Památka modlit. P. J. Ch. 18. února.
 Památka umuč. P. J. Ch. 25. února.
 Popeleční středa . . . 5 března.
 Památka trnové koru-
 ny P. J. Ch. . . . 7. března.
 Neděle první postní . . . 9. března.
 Památka kopí a hřeb. P. 14. března.
 „ plátina P. J. Ch. 21. března.
 „ 5 rap P. J. Ch. 28. března.
 „ nejdražší krve
 P. J. Ch. . . . 6. dubna.
 Slavnost 7 bolestné Bl.
 P. M. . . . 11. dubna.
 Neděle květná . . . 13. dubna.
 Zelený čtvrtek . . . 17. dubna.
 Hod Boží velikonoční 20. dubna.
 Prosební dni, 26. 27. 28. května.

Na nebe vstoupení Páně . 29. května.
 Hod Boží svatodušní . . 8. června.
 Nejsvětější Trojice . . 15. června.
 Hod Božího těla . . . 19. června.
 Slavnost nejsv. Srdce P.
 Ježíše 27. června.
 Slavnost přetřetího srdce
 P. Marie. 29. června.
 Slavnost sv. Anjelův stráž-
 ných 7. září.
 Slavnost Jména P. Marie 14. září.
 Neděle růžencová . . . 5. října.
 Památka materství bl. P. M. 12. října.
 Obecné posvěcení chrámu 19. října.
 Památka čistoty bl. P. M. 26. října.
 Památka ochrany bl. P. M. 9. listop.
 První neděle adventní . 30. listop.
 Masopust počínaje dne 7. ledna, trvá
 do 4. března.

II. Dnové postní.

Dnové postní jsou v kalendáři napsány pro úplnou jistotu a pohodlnost znamenání trojným znamením. Dnové malým červeným křížkem znamenají jsou takové dnové postní, kdy každý katolický křesťan masitých pokrmů zdržeti se musí. — Dnové malým černým křížkem znamenání jsou rovněž dnové postní, na kterých masitých pokrmů jísti se

doboluje, ale poroučí se Církvi svatou ujmou sobě učiniti a jmenovitě jen jednou za den do syta se najísti. — Dnové velkým červeným křížkem znamenání jsou nejprísudnější dnové postní, kdy povinně jest i masitých pokrmů se zdržeti i ujmou sobě učiniti a jen jednou za den se najísti.

III. Čtvero suchých čili kvatembrových dní.

1. Dne 12., 14. a 15. března.
2. Dne 11., 13. a 14. června

3. Dne 17., 19. a 20. září.
4. Dne 17., 19. a 20. prosince.

IV. Posvátný čas velikonoční

trvá od čtvrté neděle postní až do soboty Největější Trojice.

V tomto posvátném čase povinně wán jest každý katolický křesťan, svého na-

řizenému knězi ze svých hříchů skroupeně a úplně se vygnati čili zpovídati, a nej-
větější svátost oltární s planennou po-
božností a s roznícenou touhou přijmouti.

V. Notemní dnové.

Posvátné doby (Tempus sacratum), v nichžto po zákonu církevním zapo-
vězeny jsou všeliké hlučné kratochvíle,
plesy čili bály, veřejné hudby čili mu-
siky a těm podobné zábavy, jsou:

1. Doba adventní a svátky vánoční až do slavnosti svatých tří Králův.

2. Celý čtyřicetidenní postní čas a týžden velikonoční až do neděle provední.

3. O čtveru suchých čili kvatembrových dnech, jakož i v pátek a v sobotu po celý rok.

4. Ve svatvečer před hlavními svátky.

5. Na den svatých apostolův našich, Cyrilla a Methodia, k němuž jistě každý katolík v národě našem dobro-

volně přidá den úmrtí sv. Cyrilla, 14. února, a den úmrtí sv. Methodia, 6. dubna.

Plesy (bály), hudby (musiky), všeliké divadelní hry a všechny zábavy veřejné zakázány jsou též nejvyššími zákony císařskými:

1. Poslední 3 dni adventní, dne 22., 23. a 24. prosince.

2. Na Boží hod vánoční, dne 25. prosince.

3. Na středu popelečnou, dne 13. března.

4. Na slav. Zvěstování P. Marie.

5. Po celý svatý týden před Velikonocí.

6. Na Boží hod velikonoční.

7. Na Boží hod svatodušní.

8. Na slavnost Božího Těla.

9. Na slavnost Narození P. Marie.

VI. Svatí patronové zemští,

jichžto památka slavně se koná v korunních zemích našeho císařství Rakouského.

Sv. Cyrill a Method, dne 9. března na Moravě.	Sv. Michael, dne 29. září v Haliči.
Sv. Jan Nepomucký, dne 16. května v Čechách.	Sv. Hedvika, dne 15. října ve Slezsku.
Sv. Václav, dne 28. září v Čechách.	Sv. Ladislav, dne 27. června v Sedmíhradsku.
Sv. Štěpán, dne 20. srpna v Uhřích.	Sv. Stanislav, dne 7. května v Haliči.
Sv. Eliáš, dne 20. července v Chorvatsku.	Sv. Leopold, dne 15. listopada v Dolním Rakousku.
Sv. Rochus, dne 16. srpna v Chorvatsku.	Sv. Florian, dne 4. května v Horním Rakousku.
Sv. Jan Křtitel, dne 24. červ. v Slavonsku.	Sv. Marek, dne 25. dubna v Benátsku.
Sv. Jiljí, dne 1. září v Korutansku.	Sv. Ruprecht, dne 14. září v Solnohradsku.
Sv. Jiří, dne 23. dubna v Krajinsku.	Sv. Spiridion, dne 14. prosince v Dalmatsku.
Sv. Josef, dne 19. března v Korutansku, v Krajinsku, v Pomorí, ve Štýrsku a v Severním Tyrolsku.	Sv. Virgil, dne 27. listopada v Jižním Tyrolsku.
	Sv. Justus, dne 1. listop. v Terstě.

VII. Letopočet nové doby.

Rok 1862 po Narození Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista jest rok obýčejný mající 365 dní.

Rok tento jest:		Rok tento jest:	
Ob stvoření světa	6027	Ob bitvy na Bílé Hoře	242
Ob potopu světa	4256	Ob smrti císaře Josefa II. . . .	70
Ob založení Říma	2615	Ob založení Rakouského mocnářství	58
Ob Narození Krista Pána . . .	1862	Ob nastoupení císaře Františka Josefa I. (dne 3. prosince 1848)	14
Ob zřízení Jeruzaléma	1793	Ob uvedení jazyka českého do úřadu a do škol	14
Ob císaře Konstantina	1556	Ob založení Dědictví sv. Cyrilla a Methodia v Brně (na den sv. Váta 1850)	12
Ob příchodu sv. Cyrilla a Methodia do krajin česko-slovanstých	999		
Ob založení Pražského arcibiskupství	518		
Ob vynalezení Ameriky	370		

VIII. Znamení oběžnic čili sludic většších.

Jména.	Znamení.	Jména.	Znamení.
1. Dobropán (Mercurius)	☿	5. Skalomoc se 4 mš. (Jupiter)	♃
2. Krásopani čili Rada (Venus)	♀	6. Sladolet se 8 mš. (Saturnus)	♄
3. Země se 1 mšicem (Tellus)	♁	7. Nebesťanta se 8 mš. (Uranus)	♅
4. Smrtonoš (Mars)	♂	8. Woban (Neptun).	♆

Mimo tyto většší oběžnice ješt mnoho jiných menších, podobajících se hvězdám 9.—12. velikosti, to ješt tať malým ano zdánlivě nejmenším hvězdám, které prosthým olem, bez hvězdářských dalekohledů nejsou ani k spatření. Posud jich bylo 54 vy-pátráno, z nichž nemají vsehých posud ani jména, aniž znamení, ba ani čas jejich oběhu není znám. Razývají se Planetoidy.

IX. Zatmění na slunci a na měsíci.

Roku 1862 bude troje zatmění na slunci a dvoje na měsíci. Ze všech těchto zatmění bude možná je-nom to druhé na měsíci v našich krajinách pozorovati. — Prvé zatmění na slunci udá se dne 27. června od 5. do 10. hod. ráno a bude viditelné v nepatrné části Afriky a Australie. Druhé 21. listopadu také neuvidíme.

Třetí 21. prosince bude viditelné je-nom ve jednom dílu Asie. — Prvé zatmění na měsíci připadne dne 12. června, druhé u nás viditelné 6. prosince začne o 6½ hod. ráno a setrvá až do 10½. Pozorováno bude v západní části Evropy a na východě v Americe. U nás zapadne měsíc v úplném zatmění.

Nejvyšší císařský rod panující v říši Rakouské.

Jeho ap. Veličenstvo František Josef I., z Boží milosti Císař Rakouský, král Uherský, Český, Lombardský, Benátský, Dalmatský, Chorvatský, Slavonský, Haličský, Vladimírský a Ilirský, markrabě Moravský, atd., narodil se dne 18. srpna 1830, za plnoletého prohlášen dne 1. prosince 1848. Když byl jeho strýc, císař p. Ferdinand I., dne 2. prosince 1848 v Olomouci korunu složil, a jeho otec, arcivojvoda František Karel trůnu se odřekl, nastoupil vládu. — Chof císaře pána: Elišběta Amalia Eugenia, dcera Jeho k. Výsosti Maximiliána Josefa, vojvody v Bavořích, a Její k. Výsosti Ludoviky Vilémíny, nar. 24. prosince 1837, zasnoubena ve Vídni dne 24. dubna 1854.

Děti Jeho Velič. císaře Pána.

Cís. Výsost, arcivodkyně Gisela, narozena dne 12. července 1856.

Rudolf, císařovic, narozen 21. srpna 1858.

Rodičové Jeho Velič. císaře Pána.

František Karel (Josef), syn císaře Františka I. (+1835), naro-

zen dne 7. prosince 1802. Chof jeho Žofie (Bedřiška, Dorothea, Vilémína) dcera k. krále Bavorského Maximiliana Josefa, nar. 25. ledna 1805, zasnoubena dne 4. listopadu 1824.

Bratři Jeho Velič. císaře Pána.

Ferdinand (Maximilian, Josef), nar. dne 6. července 1832.

Karel Ludvík, narozen dne 30. července 1833.

Ludvík (Josef, Anton, Viktor), narozen dne 3. května 1842.

Bratr a sestra otce Jeho Velič.

císaře Pána.

Ferdinand I., Dobrotivý, bývalý císař Rakouský, narozen dne 19. dubna 1793. Zasnouben s Marií Annou, dcerou k. krále Sardinského, Viktora Emanuela, narozenou dne 19. září 1803, ve Vídni dne 27. února 1831.

Maria Klementina, narozena dne 1. března 1798, zasnoubena dne 28. července roku 1817 s král. princem obojí Sicílie, Leopoldem.

A. Stálé poplatky kolkové v čísle rakouském.

Poplatek dle tarify		Mimořádná přírůžka		Úhrnem		Poplatek dle tarify		Mimořádná přírůžka		Úhrnem	
zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
—	2	—	1/2	—	2 1/2	—	60	—	12	—	72
—	4	—	1	—	5	—	—	—	25	—	25
—	6	—	1 1/2	—	7 1/2	4	—	1	—	5	—
—	12	—	3	—	15	10	—	2	50	12	50
—	30	—	6	—	36	12	—	3	—	15	—

B. Štály

pro všechny koruně země o vyměření platů z právních listin, kterážto platy dle stupňů v poměru k ceně rostou.

I. Štála pro směny		Poplatek		Mimořádná přírůžka		Úhrnem		II. Štála pro právní listiny		Poplatek		Mimořádná přírůžka		Úhrnem	
zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
přes 100 " do 100 zl.		—	5	—	2	—	7	přes 20 " do 20 zl.		—	5	—	2	—	7
" 200 " 200 "	"	—	10	—	3	—	13	" 40 " 40 "	"	—	10	—	3	—	13
" 300 " 300 "	"	—	15	—	4	—	19	" 60 " 60 "	"	—	15	—	4	—	19
" 500 " 500 "	"	—	25	—	7	—	32	" 100 " 100 "	"	—	25	—	7	—	32
" 500 " 500 "	"	—	50	—	13	—	63	" 200 " 200 "	"	—	50	—	13	—	63
" 1.000 " 1.000 "	"	—	75	—	19	—	94	" 300 " 300 "	"	—	75	—	19	—	94
" 1.500 " 1.500 "	"	1	—	—	25	1	25	" 400 " 400 "	"	1	—	—	25	1	25
" 2.000 " 2.000 "	"	2	—	—	50	2	50	" 800 " 800 "	"	2	—	—	50	2	50
" 4.000 " 4.000 "	"	3	—	—	75	3	75	" 1.200 " 1.200 "	"	3	—	—	75	3	75
" 6.000 " 6.000 "	"	4	—	—	1	4	5	" 1.600 " 1.600 "	"	4	—	—	1	4	5
" 8.000 " 8.000 "	"	5	—	—	1	5	6	" 2.000 " 2.000 "	"	5	—	—	1	5	6
" 10.000 " 10.000 "	"	6	—	—	1	6	7	" 2.400 " 2.400 "	"	6	—	—	1	6	7
" 12.000 " 12.000 "	"	8	—	—	2	8	10	" 3.200 " 3.200 "	"	7	—	—	2	7	10
" 16.000 " 16.000 "	"	10	—	—	2	10	12	" 4.000 " 4.000 "	"	10	—	—	2	10	12
" 20.000 " 20.000 "	"	12	—	—	3	12	15	" 4.800 " 4.800 "	"	12	—	—	3	12	15
" 24.000 " 24.000 "	"	14	—	—	3	14	17	" 5.600 " 5.600 "	"	14	—	—	3	14	17
" 28.000 " 28.000 "	"	16	—	—	4	16	20	" 6.400 " 6.400 "	"	16	—	—	4	16	20
" 32.000 " 32.000 "	"	18	—	—	4	18	22	" 7.200 " 7.200 "	"	18	—	—	4	18	22
" 36.000 " 36.000 "	"	20	—	—	5	20	25	" 8.000 " 8.000 "	"	20	—	—	5	20	25

Z více než 40.000 zl. má se z každých 2000 zl. zapraviti i s mimořádnou přírůžkou o 1 zl. 25. nkr. více, při čemž se má rest, činit méně 2000 zl., pokladati za plných 2000 zl.

Z více než 8000 zl. má se z každých 400 zl. zapravovati i s mimořádnou přírůžkou o 1 zl. 25 kr. více, při čemž se má rest, činit méně 400 zl., pokladati za plné 400 zl.

Zpráva o Dědictví ss. Cyrilla a Methodia.

Když na mapu (zeměvid), kterou veliký učenec Šafařík vydal, se podíváme, pojímá nás jakási národná hrdost a radost taková, že se v pohledě na velikost našeho národu tím těšíme, řkouce: „Hle, tak veliký jest národ náš!“ — A tak jest ve skutku; — veliký jest národ náš. Ale pouhá a holá toliko radost z nějaké velikosti, při kteréž my účinného podílu nemáme, jest vždy studená a neužitečná; ano sama velikost, nechť by jakkoli náramna byla, nač jest, pakli k užítí, ani k okrase neslouží? — Co prospěje strom jakkoli veliký, široký a vysoký bez ovoce? On jen svým stínem a svými haluzemi jiným menším stromům a květinám světlo odejmá a u zrůstu jim překáží. — Tak jest i s národy a jejich velikostí. Tak by bylo i s velikostí našeho národu, kdyby jsme na to nemysleli, že nám ta velikost jeho i veliké povinnosti ukládá. Než kterak my těmto povinnostem zadost činíme? — Každý národ jest mravní osoba čili veliká obec aneb rodina. Ten Soudce nejvyšší bude počet žádati, nejen od jednotlivých lidí a osob, ale i od celých národův: jak své místo v pořadí národův a v běhu století vyplnili? Veliký národ má zajisté veliké síly a moci v sobě, veliké a mnohé prostředky, kteréž ku zdokonalení života, ku zvelebení věd a umění, ku rozšíření osvěty a mravnosti, slovem ku své a člověčenstva slávě obrátiti může. A čím my Slované se můžeme posud vykáhati? Malý národ egyptský vynášel se uměním a nesmrtelnou krásou stavbou; malý národ židovský zachoval člověčenstvu u prostřed tmy pohanství pravé víry, vydal z lůna svého prorokův, až i samého světla Vykupitele; — národ řecký daroval lidskému pokolení nejvýtečnější vzory krásy, moudrosti a vzdělanosti; — národ římský zanechal světu výborné zákony a práva, zanechal příklady síly a zmužilosti na velikém počtu

jeho hrdin, vítězův a panovníkův; novější národové Angličanův, Francouzův, Vlachův, Španělův, Němcův, jakkoli na mnoze uškodili, nicméně znamenité dary a příspěvky do pokladnice člověčenství slávy donesli! A co my Slované? — Nezapírám toho, že už i náš národ výborné muže daroval světu i Církvi, a znamenité zásluhy má o svět a Církev křesťanskou. Kdo ví, co by z Evropy bylo, kdyby za času vpádův mongolských do Evropy v naší Moravě nebyl povstal Jaroslav a u sv. Hostýna Tatařům nebyl položil meze jejich surovosti? — Kdo zná, jak to tehdy v Evropě vypadalo, musí uznati, že Slávové tehdy zárodnili půdu krvi svou pro novou zvednost. — Proti Turkům, kteří po století byli úhlavní nepřátelé svatého kříže a křesťanské osvěty, jedině Slované s hrdinským Sobieským u Vídne se postavili, a konec učinili jejich choutkám, zpusťšíc a poturčíc západnou Evropu! Junáci Jihoslované (Charváti, Srbové, Bosňáci, Černohorci a Bulháři) čtyry dlouhé věky neustále zápasili se zběsilým Mohamedánem. Proti zbujnělé přemoci vojenské Napoleona jedině slovanské Rusko bylo určeno od prozřetelnosti, aby tam vypadla zbraň z rukou nepřemožným armádám tohoto světoborce! — Avšak to ještě všecko jest málo, maličko u poměru k velikému Slovanstvu, a nepřítelé naši pořád nám vyčítají, že prý se posud ničím nemůžeme vykáhati, čím bychom byli prospěli. — Ale co, když nám v tom celý svět vadil? — Že byl národ náš tak holubičí, myslili, že je stvořen k otročení a k porobě! Než, co činíme my v naší malé Moravě, k oslavení našeho národa? — Národ se nedá oslaviti, leč skrze Církev, a proto jako Jaroslav a Sobieský zaháněli nepřátele Církve, totéž i my Slované na Moravě činiti neopomijme. — Touha vlastenecká má nejslavnější zástupce

v katolickém duchovenstvu. Velebné duchovenstvo na Moravě, téměř co jeden muž, plane svatou ochotností, oslaviti národ skrze katolickou církev, a nikoliv jináče. Odtud i jeho zbraně k odstranění nepřátel, a sice: Jednoty katolické, Dědictví svatého Cyrilla a Methodia a spolek modlitebný svatého Cyrilla a Methodia k přimluvě za odtržené od církve schismatiky.

Co do jednot: Všelijak se spílalo Jednotám. Že je to jednota v jednotě, církev v církvi! — Druhý rozumkoval: že máme velikou jednotu, k níž patříme všeci, katolická církev — třetí: že se tím dělá rozkolnictví, pěstuje duch pychy a nadutosti duchové — čtvrtý: že to smutná věc, kde už se musejí činiti jednoty katolíkův pro katolickou víru — pátý opět: že to zkušenost nejlépe rozsoudila. Dobrý strom nese ovoce dobré; a kdo chce zvěděti jaké, ať přijde do Brna a uvidí.

Dědictví sv. Cyrilla a Methodia. Aby pak lid živěji a vděčněji se vezdy mohl na to upamatovati, kým zaštipen byl do utěšené zahrady církve sv.: zbudit jej jsou duchovní vůdcové jeho ústav, jenž posvěcen jest jménem velikých apoštolův slovanských svat. Cyrilla a Methodia.

Toto Dědictví naše za 11 let čítá přes 11000 spoluůdův, — a knihy, jím vydávané slynou zvláštnou výborností. Patrně zajisté požehnání Boží na Dědictví tom spočívá. A tímto

Dědictvím hledí duchovenstvo povznesti národ náš na vznešený stupeň osvěty a slávy, a knihami tuto vydávanými hledí zbudit pozornost východních Slovanův, od nás odšupených. Kdyby u nás vanul duch velkolebnější, tu bychom zarazili ústav všealovanský ku př. na Velehradě, to j. dali bychom tam kněze ze všech kmenův slovanských, a ti by se tam vzdělávali ovšem v duchu katolickém ve všech vědách, a pak odtud by vycházely knihy katolické ve všech nářečích slovanských, díla učená, jako od Maurinův, díla asketická, jako od Redemptoristův, díla zábavná, jako od Mechitaristův. Též i pro misijnářství byby takový ústav velmi žádoucí. Dokud takového ústavu nemáme: Dědictví svatého Cyrilla a Methodia musí nahraditi nedostatek jeho; musíme vydávati knihy, jimiž by pozornost našich bratří na východě upoutána byla, aby pravdu katolickou zamilovali, oči otevřely a k církvi přilnuli, schisma dávné v nenávist berouce. Nejsou to zajisté přepjaté sanguinické naděje, v nichžto se kocháme, nébrž upřímné přání, kteréž že se vyplní musí, nikterak nepochybujeme. Historicko-politické listy sice praví, že přý schisma ruské v Asii konce svého dojde: a však i my z Evropy naň útoky činiti musíme, pokud nám možno, sice neučinili jsme zadost povinnosti své, pečovali o slávu a spásu národa svého. Nuže vizmež, v jakém stavu jest pokladnice našeho Dědictví.

Účty Dědictví sv. Cyrilla a Methodia až do konce roku 1860.

		zl.	fr. r. č.
a) Příjmy roku 1860.			
Příjmy nových spoluůdů a doplatky		14599	77
Úroky z jistiny a jiné příjmy		3987	61
	Dechroznaby	18587	38
b) Vydaní roku 1860		12265	58 ⁵ / ₁₀
Ostalo čistých příjmů		6321	79 ⁵ / ₁₀
Koncem prosince 1859 bylo:			
Úpisů v konw. m.		60760	—
W četomosti		7161	54 ⁵ / ₁₀
W četomosti na konci roku 1860		74243	34

Mimo jistiny této na penězích chová Dědictví na sfaše také ještě značnou zálohu kněh, map a obrazův, kteréžto, když se obprobaly, přibýlo by v pokladnici několik tisíc zl. — Zelož pak mnohý pojedbě přistoupilš spoluob by snad rád svou knihovnu spisy btiwe vyplšmi doplnš, oznamujeme, že u pokladnice dostati lze: zl. Kč.
 Životopis sw. Alžběty ja . . . — 70
 Putování Chrsta Pána s mapou 1 58
 Tichomosté mišie 1 50

Žof. Flawia o wálce Židowsté 1 40
 Život sw. Cyrilla a Methodia 1 5
 Fabelu ja 1 58
 Dějiny sw. mučeníků wšchodních — 60
 Životopis sw. Kapistrana . . 1 70
 Dějepis sw. katolíké Církwe . 2 —
 Obraz sw. Lubmily — 53
 Malý obrazel sw. Cyrilla a Methodia — 5
 Obraz sw. Wojtěcha — 53
 Životopis sw. Františka Borg. 1 —
 Život bl. Jana Sarkandra . . 1 50

Za dvanáct rokův svého trvání podělilo Dědictví ss. Cyrilla a Methodie svoje účastníky touto dlouhou řadou spisův, uměleckých výtvořův a jedenáctým ročníkem „Moravana.“ Takovým způsobem přibýlo a uzářlo na stromu národního písemnictví (literatury) hezká zásoba zdravého a chutného ovoce, jímžto se občerstvuje a žije duch milého lidu československého. Přičiněním našeho ústavu dostalo se do jedenácti tisíc rodin přes osmdesát tisíc kněh, sto tisíc výtiskův kalendářů a přes padesát tisíc zeměvidův (map) a větších a menších obrazův. To jest veliká zásluha, kterou si Dědictví o uvrzení čtenářův ve svaté víře a o rozmnožení posvátných vědomostí v našich zanedbaných vlastích zjednálo.

Neprizní celého dvoustoletí nasažoval strom národní literatury málo květu a přinášel příliš skromného ovoce, tak že katolické čtení již z většího dílu bylo v rodinách slovanských vyhybnulo. Lid náš nemaje zábavy v knihách, mimoděk oddával se náruživostem a co by byl měl prospívat jak věkem tak moudrostí, klesal ve mravopoděstnosti, ve vzdělanosti pořád hloub a hloub. Dědictvím se tudíž šťastně nabrazují, co bylo vinou neblahých poměrův časových v národě našem zanedbáno. Mezery, ježto v národní literatuře za dvě sta let se byly naskytly, naplňuje se opět. Za dlouhých večerů zimních a dobou nedělní začínají rozšafní otcové opět zasedati u prostřed svých rodin a předčítávají domácím z kněh Dědictvím vy-

dávaných. Děti, čeládka a starostlivé matky naslouchají slovům hospodářským, v krémách a v palárnách nebývá již tak hluchno jako jindy, klevet ubývá, nocné toulky se přetrhují bez násilí a království Boží se v osadách v té míře zmáhá, v jakéž počet údův Dědictví Cyrillomethodějského vzrůstá!

V dědinách i ve městech začíná se jeviti pomoc Dědictví našeho docela nový život; neboť v rodinách a v besedách činíjou se výklady o životě veliké trpitelky sv. Alžběty, o horlivosti světcův Františka Borgia a Kapistrana, o zásluhách apostolův našich, o Palestině, o válce židovské a o misiích v Tichomoři. Kerunou pak všech spisův, jimiž nás obmyslilo Dědictví jsou ovšem Dějiny Církve katolické, v nichžto se vylučuje dvoutisícletý boj bran pekelných proti skále Petrově, — z nichžto vysvitá vítězství Pravdy věčné i na budoucí časy. — Zaroveň s jedenáctým ročníkem Moravana vydal se na cestu k milým rodákům životopis blahoslaveného Jana Sarkandra. Vzácná kniha tato skládá se ze dvou částí. Prvá část jest klíčem k druhé, jest světlem, kterýmž se druhá objasňuje, jest skofápkou, kterouž rozlouštit třeba, aby se čtenář dopřel jádra. Čím tvrdší skofoupka bývá, tím sladčeji jádro chutná. Radíme tudíž čtenářům životopisu Sarkandrova, aby k druhému dílu, k druhé části té knihy nepřistupovali, dokud by prvou polovici nebyli dobře pochopili. Prvý díl knihy Sarkandrový zasluhuje tím bedlivějšího povšimnutí, poněvadž v ní dvě sta let

života či dějin vlasti Moravské jsou vylíčeny. Jsou to právě ty dvě sta let, v nichžto v národě českoslovanském temnota se světlem sápasila na život a na smrt. Doba blahoslaveného Sarkandra souvisí těsně s dobou sv. Kapistrana, jehožto velezajímavý životopis si zajisté každý členář životopisu Sarkandra znovu přečte, aby se v mysli — v duši jeho utvořil celek. Neboť oba životopisy patříjou do hromady, jeden doplňuje druhý. Z obou životopisův vysvitá, že národ českoslovanský, jenž za časův Kapistranových a Sarkandrových zázrač-

ně se vymknul z tenat bludů husitských a luterských, povolán jest ku velikému dílu, totiž ku smířování Slovanův schismatických na východě se stolicí sv. Petra. Z té příčiny pravili jsme v úvodu letošní zprávy, že skládáme velikou naději v jednotu katolické sv. Klementa, v modlitebné spolky a v Dědictví sv. Cyrilla a Methodia. Z toho vidno, kam Dědictví naše směřuje, jaké povahy jest, a jakých zásluh si jeho bohomyslní rozšiřuje v atelě o jednotu Církve svať zjednávají.

Stanovy

Dědictví sv. Cyrilla a Methodia,

potvržené c. k. mor. místodržitelstvem.

§. 1.

Účel Dědictví sv. Cyrilla a Methodia.

Dědictví pečuje o zvelebení lidu Moravského, jakého nás čas požaduje; o zvelebení všeestranné, ovšem na základě miry katolické, s vyloučením všeliké politiky.

§. 2.

Prostředky k dosažení účelu tohoto.

1. Spisování a vydávání knih, a sice netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělávacích a k duchovním potřebám větu našeho prohlédajících, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, zemědělství a orby a t. d. Z vydávaných spisův obzvláště důležitá má buď obrana, buď utvoření pravdy některé katolické, jižto se obor časový dotýká.

Vydávati se budou Dědictvím knihy ve troji řadě:

- a) Obšírné životopisy Svatých.
- b) Spisy poučné.
- c) Spisy zábavné.

2. Časopisy a všeliké listy běžné.

— Organem Dědictví sv. Cyrilla a Methodia jest: „Slas, časopis církevní.“*)

3. Předměty umělecké, t. p. obrazů, zeměpisův či mapy a t. d.

§. 3.

Setření zákonův tiskových.

Při vydávání časopisův, knih, běžných listů, obrazů a t. d. budou se stávající zákony tiskové zevrubně zachovávat.

§. 4.

Žřizení Dědictví.

1. Spoluoudem Dědictví státi se může každý, kdož za sebe jednorázte za výdaj položí 10 zl. st. (10 zl. 50 kr. r. č.) 2. Kdo však témuž ústavu 100 zl. st. (105 zl. r. č.) věnuje, považován bude za spoluzakladatele, a obdrží 4 výstísky věci Dědictvím vydaných zdarma.

3. Kdo jednou na výdaj dá 40 zl. st. (42 zl. r. č.), bude téhož ústavu spoluoudem i. třídby, a obdrží 3 vý-

*) Velicež výborný tento katolický list všeliké zprávy straníma Dědictví našeho přináší, a na něj činěny přepřátky zodpovídá, dobře by bylo, kdyby ho národě společně podle farních osad obdržovali. —m.

tistý. — Rdo 20 žl. stř. (21 žl. r. č.) bá, stane se spoluoudebem 2. třidy, a obdrží 2 wýtistý. — Rdo 10 žl. (10 žl. 50 fr. r. č.) položí, bude spoluoudebem 3. třidy, a obdrží 1 wýtistý z darma.

Rdoby bylo zapotřebí bruhého neb třetího wybání některé již wybané knihy, spoluoudebé ji dostávati nebudou, nýbrž bude se probávati we prospěch polskobnice Dědictwi, aby se nákladnější díla wybávati mohla.

4. Řehole, děkanství (vikariaty), osady, kněžárny, školy, rodný, spolky, bratrstva atd. vstupují dovojnásobným přispěvkem do spoluzakladatelství a w naděčené třidy.

Spoji-li pak se manžel s manželkou svou w jeden toliko základ 10 žl. stř., wybávají se jim knihy jen do umrti prvního z nich.

Abý umrti spoluúba přišlo ústavu tomuto we známost, žádají se wleeb. pp. duchovní pastýřové, aby umrti takové polskobní Dēdictwi, třebať i přímo postou oznámili ráčili.

Podobného oznámení písemného zapotřebí jest, kdykoliv spoluúdb některý buď l wyšší důstojnosti wynikl, neb se jinam přestěhowal.

Poznamenání 1. Rodina se běže, pokud jméno se netratí. Dcerý prowdané, synů-li neni, obíráti budou knihy, pokud žiji; dítý pak jejíč, jiné již jméno nesoucí, nemají práwa tohoto.

Poznamenání 2. Pelowice wkladu totž 5 žl. stř. (5 žl. 25 fr. r. č.) se nepřijímá.

5. Každému wolno, doplněním wkladu u wyšší třidu postoupiti. Zastle-li tubýž l. p. spoluúdb 3. třidy l první 10 žl. stř. opětne 10 žl. stř., stane se spoluúdebem 2. třidy, a tak dále.

Awšak spoluúdbstwi postoupiti jinému nedowoluje se.

6. Každý přistupující račíž jméno a misto přebýwání swého, jakož i biskupství a děkanství (vikariat) a poslední posttu zewrubně udati.

7. Každý kněz, kterýž jest údem Dēdictwi sw. Cyrilla a Methobia, běže na

sebe powinnoť, buď we slawnoť, buď některý den w otkawě swatých apostolů Cyrilla a Methobia každoročně sloužiti mssi swatou za wšedň žiwé i mrtvé spoluúby dotčeného Dēdictwi; a bude-li libo a možno, i jinou mssi swatou za obrácení národůw Slowanských ob jednoty církewni obloučených, kterouž pobožnost jistě každý spoluúdb co wěrný katolík spolu tonati neopomine.

8. Zemčeli, za které něsdo wklad l Dēdictwi učinil, tať jako ti, jžto na swrtebné postli nejméně 10 žl. stř. za sebe do Dēdictwi obdázali, stávají se účastnými duchowních milosti w přeběslém (7.) čisle jmenowaných.

Každý, jenž byl wklad učinil za mrtvého, pokud žiw jest, knihy bez ohledu na welikost wkladu — owšem nejméně 10 žl. stř. — po jednom wýtistku dostávati má.

9. Spráwu Dēdictwi sw. Cyrilla a Methobia webe wšbor, sestávající z kněží, kteří buď w Brně, buď na blizku přebýwají.

10. U jiných osob a úradů zastoupá Dēdictwi sw. Cyrilla a Methobia starosta, a w jeho zaměstnání jeden z jednatelů.

11. Wšbor scházíwá se čt wrtletně, a na wyzwání starostowo i častěji w Brně, aby, čeho zapotřebí, w poradu bral, a wěštinou hlasů přítomných wšborníkůw o nálezích pro celé Dēdictwi platných rozhodoval. — Wšbor má práwo počet údb swých odcházejících doplniti nebo i rozmnožiti, awšak nejinať než katolickými kněžými, a každoročně uweřejňuje zpráwu o činnosti své.

12. Každý spoluúdb Dēdictwi má práwo, písemně nálezů swé činiti a přání swá projewowati dotčenému wšboru, kterýžto při swých shromážděních zawázán jest, jich swědomitě w úwahu bráti, a dle nich, pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachowati.

13. We sporech z poměru spolkowních snad vzniklých, obwolává se starostowi, a w domněle neobstačném wychowěni l přísluším c. l. účastům.

14. Kdo témaž Dědictví obětuje práce své literární neb umělecké, obdrží na výsluhou žádost honorar podle výbornosti, obsádnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor usudek pronese.

§. 5.

Rozesílání knih a vytvoření uměleckých.

O rozesílání knih, spisův a jiných předmětův Dědictvím vydaných postará se výbor. Každý přistupující k Dědictví raději ihned oznámí, jakou cestou se mu knihy mají posílati, aneb w kterém podobližtém kněhupectví je sobě bráti záměšti. —

Poznamenání 1. Pravidlem u věci této ostane, co na listu tištěno jest, že na používání listu svého každý spoluoud w hlavní komisi u p. Antonína Ritsche kněhupectví w Brně, knihy sobě vybírati má. — Kdoby však chtěl posílati knihy své dostávati, raději se obrátiti frantowaným listem na jmenované kněhupectví.

Poznamenání 2. Všechné dopisy w záležitostech Dědictví sv. Cyrilla a Methodia buďtež posílány pod adresou na Fr. Suffila, starostu Dědictví, profesora bohosloví; zásluh peněz pak buďtež činěny w listech frantowaných pod adresou na Eduarda Karlíka, kaplana u sv. Magdaleny, polladníka Dědictví w Brně.

§. 6.

Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se ponechává nahlídati w jednáni spolku, bítí nad zachováni nařízení u propůjčeném potvrzení daných, aneb všeobecnými předpisy stanovených, a uzná-li za potřebu, přidati spolku ob příslušicích úřadu určeného císařského komisara.

2. Kdyby se spolek rozestí měl, rozhodne výbor o jméni w duchu Dědictví sv. Cyrilla a Methodia, a podá o tom přeběžnou zprávu výstřednímu c. k. místopředsednímu, a svému P. T. nejbůstojnějšímu pánu biskupovi.

Výbor řídící.

František Sušil, lit. kons. rada, professor theologie v Brně, starosta.

Eduard Karlík, kaplan u sv. Magdaleny v Brně, pokladník.

Ignát Vurm, spiritual v mor. slez. ochranitelně pro zanedbalou mládež v Brně, jednatel.

Dr. Jan Ev. Bílý, farář v Předklášteří Tišnovském.

Jan Faborský, farář v Pohodělicích.

Bedřich Geissler, regens v bohosloveckém semináři biskupském v Brně.

Dr. Frant. Hošek, professor theologie v Brně.

Karel Kaudus, lit. kons. rada, děkan a farář v Cvrčovicích.

Gunther Kallivoda, prelat a opat v Rajhradě.

Pavel Křížkovský, kněz řádu sv. Augustina v Brně.

Beneš Method Kuida, lit. kons. rada, vikar a farář na Chlumu v Čechách

Karel Molitor, farář na Velehradě.

František Maršovský, direktor v ústavu pro hluchoněmé v Brně.

Peregrin Oddržálek, kaplan v Pustoměři.

František Poimon, duchovní správce v Mašůvkách.

Emanuel hrabě Pötting, kanovník Olomoucký, děkan a farář ve Švábenicích.

Jakob Procházka, spiritual u Voršilek v Brně.

Matěj Procházka, lit. kons. rada, gymnasiální professor v Brně.

Jiří Šlota, gymnasiální professor v Báňské Bystřici.

Jan Soukop, kaplan ve Sloupě.

Eduard Stuchlý, tit. kons. rada, děkan a farář v Nosislavě.

Bedřich hrabě Sylva-Tarouca kněz církevní.

Tomáš Šimbera, farář v Komíně.

Arnošt Šírek, prelat a opat v Nové Říši.

Dr. František Škorpík, farář v Kučerově.

Karel Šmídek, gymnasiální professor v Brně, redaktor „Hlasu“, časopisu církevního.

Anton Šubert, farář v Lulči.

Robert Šuderla, tit. kons. rada, děkan a farář v Modřicích.

Josef Těšík, tit. kons. rada, farář v Telči, bývalý c. k. školní rada.

Ludvik Tidl, čestný kanovník Brněnský, arcikněz, děkan a farář v Újezdě.

Č. 1247.

Předešlé stanovy potvrzeny jsou od c. k. m. místopředsedství.

Stranu rozeslání (expedice) stala se za příkladem Dědictví svatojanského taková oprava, že ustanoveno jest troje knihkupectví ku odebrání kněh na základě přiložené cedulky a podle pravidel na opačné straně vytknutých. Knihkupectví tato jsou: Nitše v Brně, Grosse v Olomúci a Řivnáč v Praze. Každému údovi volno knihy u toho kněhkupce vyzdvihnouti, kterýž jest nejbližší.

Ign. Wurm.

jednatel.

Obřady korunovační.

Nejbáježitější a téměř jedinou věcí, kterou nám za krátkého trvání přinesl ta toužebně očekávaný sněm český, jest korunovace J. M. našeho císaře za krále Českého. Množství listů ozvalo se sice proti ní, že prý mnoho státi bude; než my při tom hledíme na jinou stránku. Korunovace jest vzájemná, církví sv. požehnaná páska mezi panovníkem a národem, vyjádření vzájemného uznání práv a svobod. Zkrátka císař pán jádost a přání jednohlasně neoslyšel, a za tou příčinou za neblouho, jak pevně doufáme, i nám zavítá, nebude od místa, když krátce vyprávíme slavný jezd králův do země České vůbec a do Prahy zvlášť, holdování a sběhdy korunovační, jak se dály za dob minulých.

Král, jenž se tu korunovaci do hlavního města království Českého ubírá, hned na hranicích, kdež ondy první příchodu slábnali, ob nejvyššího zemského subí v čele jiných vynešených hodnostářů a poslanců uvítán a s velkou slávou po celé

cestě doprovázen bývá. Přemění děl s vojínův odměňujících družby ta slavně sblábo českých králů oznamuje příchod jeho do Prahy. Starosta města Pražského podává mu klíče městské, poslancové z Čech, Moravy a Slezska jej vítají, a již s velikou nádherou pohybuje se slavnostní průvod ozdobenými a přeplněnými ulicemi ku královskému hradu. Nádostné volání občanstva, zvuky trub, hlahol bubnů a vážné hlasy vesměných zvonů vítají nového krále Čechů. Trojí přejetí táhne krásný pomoz, před nímž na loni jede zemský maršál s obnaženým mečem; před ním tři heroldové (hlávníci) v slavnostním oděvu. Na hradech očekává jej zemský purkrabí v čele zemanstva a osloví jej dle starobávného podání řečí českou, v které král také děkuje. Slezka s vozem, ubírá se do staroslavného chrámu sv. Víta. U vchodu jej pozdravuje nejvyššího s primasem království Českého a arcibiskupem Olomúckým. Po skončeném

„Tě Bože chválime“ do královského hradu tráčí, čímž slavnost prvního dne se ukončuje.

Na druhý den shromažďují se vládcové země ve sněmoveně k holdování. Za tou příčinou přichází nový král do své sněmovny a řečí čestnou oslovuje četné shromažďené zástupce národní, i dává ubezpečení, že zemi chce otcem býti. To řeky pověděl, oznamuje mu purkrabi království Českého, že přítomní zástupcové národní se shromáždili za příčinou holdování svému králi. Radostně na to pozdravuje král přítomné a slibuje, „že všemohoucí k ulehčení země přispívati chce; jako ale od přítomného zastupitelstva hájení práva a spravedlnosti, blahobyt vlásti, a upewnění trůnu důvěrně očekává, tak i on přislubuje věrné plnění povinnosti panovníčích, a svobodu, zjednéné výsadby a privilegia slavně stvůruje.“ Na to purkrabi zemský dále řečí čestnou děkuje ve jménu shromažďeného sněmu „za nové zaručení výsadb a práv království českého, pročež Bože za šťastné panování nového krále. Dříve ale, nežli žádá za dovolení, aby přítomní k slábnutí dědičného slibu, což slowe holdováním, připustění byli, ještě jednou J. M. připomíná a důtklivě žádá, aby pamětliv daného slibu zjednéná práva a výsadby koruny České proti všem útokům hájiti nikdy neopominul.“ Po ukončení řeči slábnutí Českí čestý, Němci nemedy přisahu věrnosti a poslušnosti novému králi a nástupcům jeho, libajíce mu ruku. Tím se končí holdování. — My ale zvláštní sladem váhu na výhon ten jedinou příčin. Přetně vidíme, že dle starobávného zvyku vsedlo se mluví řečí čestnou, a to jest nezvratným důkazem oprávnění našeho jazyka; za druhé se koruně České, zaručují vsedla zjednéná práva a výsadby, která se požadují k řádné samosprávě a svěžátonosti země.

Řetihó dne z rána oznamuje oděvšad se ozývající hubba příchod slavného dne. Měšťanské sbory a vojenští pluky táhnou ku hradu. Prostory Bradčanské se přepínají. Nejvyšší úřadové zemští odnásejí z hradu do svato-Václavské kaple na červených polštářích obznaných královské. V předu jde nejvyšší maršálek s berlon

a českým lvem a zemský pisař s hezlem. Postawiwšše klenoty na oltáři tečené kaple, jdou zase do hradu a očekávají s ostatním zemanstwem krále. Zvon sv. Zigmunda mola s může chrámové nového krále a oznamuje daleko wškol wázným hlasem hobinu, pro celé králewstwi weledůležitou. Král opouští již s welikou, slawností korunowací zcela přiměřenou slawou královskou sín, obklopen zemanstwem a welmoži zemskými, a jde přes první a druhý dwůr zámedy po cestě červených a bílým sulnem wplojené, pod baldachinem do metropolitního chrámu, kde ob dáwných dob králové Českí se korunowávali korunou swatého Wáclawa. Zmutowé hubby, hlahol bubnů a hlasy lidské w jebíně se poji souzvuť, promolowajíce slawu. U wchodu chrámového uwltán primasem království Českého libá kříž s ostatky swatých, a doprowážen bhwá do kaple swato-Wáclawské. Krále zde obližaji w oděw hermelinowý mezi tím, co i arcibiskup w kapli sw. Zigmunda roucho messni na sebe bře.

Můžeme se tedy mezi tím poohlédnouti po chrámě a promluwiti krátce o významu nastávající slawnosti se všemi s ni spojenými obřady.

V hlawní lobi chrámové, w prawo a w lewo ob hlawního oltáře, zřizena jsou lešení dílem pro sněmowní a králewské dwořaním, dílem pro jiné wznesené osoby. Lešení ta jakož i stěny kofelní od podobahy až ku klenutí od dwěti až k hlawnímu oltáři zakryty jsou sulnem červeným a bílým. U hlawního oltáře lze mimo powýššené místo na straně epistolní pro arcibiskupa Pražského widěti dwoji trůn, jeden naproti oltáři několik kroků od stupňů jeho, druhý na straně ewangelia naproti onomu knížete-arcibiskupa. V presbyterium, které probložen jest a s dotčeným lešením w hlawní lobi se spojuje, w prawo a w lewo jsou sebadla pro duchowenstwo a dwořaninstwo, které při korunowání nejalous práci neb úřad wykonává.

Abychom u wyřání slawnosti korunowací se nezbrjowali, promluwíme již o významu obřadů. Částky korunowace jsou: 1. nový král přislubuje, že co katolický panowní swědomitě chce wládati. Následuje 2. mobiliza s litanií o wšech

Swatých; 3. pomazání swatým olejem katechumenů; 4. znaky důstojnosti královské se pobáwají; 5. rozličné modlitby a konečně 6. střeb wsi bohu služby, mše swatá. — Jeť korunowace obřadem w Církwi katolické zdomácnělým, mající původ w žaloně starém, kde již první král jidowský Saul pomazáním za krále byl powyšsen (1. Král. X. 1), což i s jeho nástupci se dělo (2. Král. II. 4; V. 3; 3. Král. I. 39). Slubotý jeť zajiště wýznam celého obřadu. Nový král skládá slib odpowídati na mnohé otázky slovem „čci“. Litanie wšech Swatých doplněny jsou formulami na wýhon přitomný se wztahujícími; při modlitbě samé pak král přeb oltářem na zemi klečí. Již w starém žaloně nejwvyšší kněz, proroc a králové pomazáni býwali olejem a tak i u nás pomazán býwá král na pravé ruce, na prsou aneb mezi ramený, s prosbou, aby Bůh služebníka swého naplnil Duchem swatým, tak aby poznal, co jeť k blahu owlasti, a co za pravé uznal, mocnou pravici wýkonati ušlomal. Králi připadá se meč, aby jim dle práwa prambu hájil a bezpráwí trestal; knězem se mu pobáwá, což wyznačuje, že se nemá s posswy tašti leč k hájení práwa a newinnosti po vůli Boží a k blahu poddaných. Koruna, jako wawřinowý wěneč mocného wítěze, na hlavě kníze jeť znamením wznessenosti a neobotknutelnosti. Jezlo jeť berla postýřelá, upemínající panowníka na krásnou powinnost, že má národů wobiti lašťawě, wěrně a pečlivě, bezpečně jich oštkihati ode wsi nálažy, na dobrou pastwu i pro duši i pro tělo je wobiti, a když potřeba láže, i žiwot swůj za národ obětowati. Přsten wýznamováná zasnoubení s národem a s Církwi, kterou aby se wsi pečlivosti a láskou chránil, důtklivě se mu na srdce klade. Přestě jablko a na něm kříž jeť mu napomenutím, že jeť křesťanským panowníkem, apostolským králem. Inthronisaci, neboli slawným dosednutím na trůn, stáwá se skutečným panowníkem země, že ale ob biskupa k trůnu se wěsti dáwá, tož přeb celým swětem se přiznává, že panuje „z milosti Boží.“ — Zol kráťh obsah wšech modliteb. Z toho patrno, jať ctihodný jeť obřad tento, bojuwaným

způsobem hlásaje, že i král jeť služebníkem onoho Krále nad králi, jenž trůny rozdáwá; že i on s báží a strachem spasení swé wphledáwati má, a proto milosti Boží k rádnému plnění powinnosti přetěžký zapolřečí má.

Nawratme se do swato - Wáclawské lapy, kde jíme celý průwod opusili. Král již jeť oběn králowským rouchem. Z přicházi arcibiskup z aminěné lapy, modlí se nad králem kratinkou modlitbou, a již wšichni se pohybují k hlavnímu oltáři. W předu jsou dwa alospý s rozjhatými swicemi po oboji straně umbele, za nimi ostatni duchowenstwo, insulowani prelátowé králowstwi Čestého, wždy wěrná latipola metropolit. chrámu sw. Wita, primas králowstwi Čestého se swými asistenty, mezi nimiž arcibiskup Olomůký, čtyři faráti Pražští, nesoucí estatty swatých, kolem nich pážata s počobněmi; po nich králowský dwůr za pážaty, slechta dle důstojnosti. W čele hodnostářůw zemských, jejichž úřady býwaly dědičné, kráči čestý herold a dwa slechticowé, nesoucí zemské korouhwe (s obrazem sw. Wáclawa na jedné, a erby koruny české, t. j. Čech, Morawy a Slezka ua druhé straně), a jiní čtyři hodnostáři, nesoucí dwa soudky wina k obětowání. Přeb králem samým nesou na červených polštářích swrchu jmenowani welmožowé znaky králowské důstojnosti: jezlo, zisště jablko a korunu; za nimi jde zemský maršálek s obnaženým mečem sw. Wáclawa; pak král sám mezi dwěma biskupy: kolem něho a za nim poslancomé z Morawy, z Čech a ze Slezku a dworští dámy. Trouby a bubny umkují, a klenutím chrámovým rozléhá se dojmawý zpěw: „Gjile, posýlám anděla swého který tě přebcházeti a chrániti bude powždy, oštkihaj a slyš hlasu jeho, a nepřitelem bubu nepřátelím twým a suzujících tebe budu suzowati, a přebcházeti tebe bude anděl můj.“ Když duchowenstwo a panstwo na swá místa, jako i král k trůnu, přeb oltářem postawenému, se byli odebrali, obrací se primas a modlí se nad králem. Po té zasedá u prostřed oltáře s twáří k lidu obrácenou. Tu přimáwějí dwa asistující biskupowé krále k trůnu le stupňům oltáře, z nichž jeden oslowi primasa arcibiskupa

následovně: „Nejbůstojnější Otče! Svatá máti, Církve katolická, jáhá, abyste přítomného, nejjasnějšího císaře Katolického, na hodnost krále Českého povýšeného, korunovati ráci.“ Primas se táže: „Ráte-liž jej za hodného a prospěšného této důstojnosti?“ Odpověď: „My i myme i věříme, že on jest hodný a prospěšný Církvi Boží a tu správě tohoto království.“ Na toto svědecktvi bi primas: „Bohu díky!“ a poukazuje (dle pontificale romanum) „na důležitost a důstojnost královské hodnosti s jedné, na též povinnosti a velikou odpovědnost před Bohem s druhé strany, a jmenuje vlastnosti, jimiž každý král hoností se má, jakož jsou: bohabojnost, wíce katolické oddanost a věrnost, k služebníkům církvním wájnost a úcta, ke všem poddaným a k celému národu spravedlnost a dobrotivost.“ Ukončím napominání toto, obraci se primas k olštáti, wšichni klesají; král pak na straně ewangelia padá na tvář a pokoruje se takto způsobem welewyznáním před Wšemohoucím, před nimž kolena i nebeskání se sklánějí, a trvá takto po celé litanie o wšech Swatých, k jejichž lonce arcibiskup powstává, a s berlou w lewici, pravici krále před Bohem se pokotivšího po tři kráte žehná slovy: „Abys služebníka svého N. N., jenž za krále korunován býti má, požehnati ráci;“ „Abys jej požehnati a poswětití ráci;“ „Abys jej w důstojnosti vládnutí siliti ráci;“ k čemu wšichni přítomní hlasitě přiswědčují po tříkráte opatujice: „Tě prosíme, uslyš nás!“ a kněžstvo spolu žehná krále. Po ukončených litaních powstává král ze země a klesá, pokud versitule a modlitby se nemyslenají. Po té doprovázen dvěma biskupy nazwaci se k trůnu, který jest před olštátem. Což kdy se bylo stalo, počíná se wská mše swatá. Po epistole jde primas i král, promázeni swými asistenty, k olštáti. Arcibiskup wstupuje nahoru, král zůstává w dole. Z obraci se kněmu arcibiskup s následujícími otázkami: „Chceš swaté wtrý, ob katolických přebdů zbědéné, se držeti a státi spravedlivými ji jewiti?“ Odpověď: „Chci!“ — „Chceš Bohem tobě swěcené království podle spravedlnosti otců swých spravovati a hájiti?“ Odpověď: „Seč budu s pomoci Boží a

wšech mně poddaných, dci a slibuji wérné toho zachowati.“ Tak odpowědím, jde po stupních k olštáti, a na poslední postekna, w ruce obřadujícího arcibiskupa spravedlnost a mírumilownost wůbec, zwláště pak ochranu a úctu Církwi a jejím služebníkům přisáhá, polože při slowech: „K tomu mně dopomáhej Bůh a toto swaté Boží ewangelium“ obě ruce na otwřenou knihu ewangelii. Před na to přistupuje nejwšší maršálek a předčítá od Ferdinanda II. obnoveným zemským řádem stwřenou přísahu. Král slowo za slowem po něm ji opakuje. Dna zní: „Přisáháme Bohu wšemohoucínmu, Marii, hříchem přewpocatečným nepossturnené Panně a Matce Boží a všem Swatým na toto sw. ewangelium, že se džeme katolické wtrý perwne přidržeti, práwo statné řiditi, a stáwám při wšhabách S. B. našim pradbém Ferdinandem II. ob 24. kwětna 1627 a Ferdinandem III. ob 21. března 1642, naposledy ob . . . potwřených a dobře nabytých zachowati, také z království mýchoj neutratiti, nýbrž spíše dle naší možnosti je množiti a siliti, a wše učiniti, co mu slouží tu prospěchu a sláwě, jakož nám Bůh pomozí, w aho slawená, ob hřích prwního nepossturná: a Rodička Boží Maria a wšední Swatí.“ Při slowech: „jakož Bůh . . .“ opětě klade obě ruce na ewangelium a líbá kříž s ostatky Swatých. Když byl král před Bohem to wše plniti přislíbil, wprossuje arcibiskup na Bohu, „jenž wšeda království řidi ob wělkú: požehnání, moc a mir, witéžství nad nepřátely, sláwu a šťastné panování, wtru Abrahamowu, trpěliwost Dawidowu a moudrost Salomounowu; tou nebestou zbrání aby přemohl wšedp nepřátely kříže, strže Pána našeho Ježíše Krista, jenž moci swatého kříže petlo zničil a co witéž na nebe wstoupil; w němž jest wšedo witéžství; On jest sláwa ponížených, žiwot a spása národům.“ Stejnou měrou modlí se a žehnají krále i oba asistující biskupové, wprossující mu dary nebestí k řádnému panování. Po ukončené modlitbě arcibiskup sedě máže klecícího krále swatým olejem latedchamenú na prawém rameni a na prsou modle se: „aby Duch swatý na hlavu jeho hojně požehnámi wplíti

ráčil, a znamením viditelného oleje neviditelných milostí účastna jej učinil, tak aby to, co k blažbu jest, netoliko poznal, ale i w skutek umesti a proti nespravedlivým hájiti ušlomal." Domazanému králi podává pat primas do ruky meč sw. Wácława, kterýž dříve byl požehnal, „aby jim prámo hájil, bezpráví trestal, Církvi bránil, wdowy a sirotky zastával, nepříteli potel“, i pásá jej otolo beder, uvažuje mu na pamět, že Swati ne mečem, ale měrou vítězili. Prsten též požehnaný zasnubuje hlavu státu a krále země s Církvi, aby jako jest hlavou království, byl i „záštitou křesťanstva a wíry; sřasten we práci a bohatý u míře.“ Jezlo do pravice a říšské jablko do levice králi podávají, di arcibiskup bále, „aby touto berlou spravedlnosti zbežue chránil, bezbožné zahnal, bloudici na pravou cestu přimel, křesťe aby pozdvihoval, pyšné rezytřil, ponížené povýšil po příkladu berly domu Jakobova, Jezise Krista, jenž nás sedici we štinu smrti vywebl na světlé wíry.“ — Již nezháji novému králi nic, leč koruna. Z věte wrchni pastýř, jakožto primas království Českého, národní ten sřmost, žehná jej a klade na královskou hlavu, a s nim i arcibiskup Olomúcký, rásňi a zástupce markrabství Morawského, pak i asistující biskup a nejwýšší purkrabi. Swětitel di důležitá slowa: „Přijmij korunu království, kteroně na hlavu Twou kladou ruce biskupůw, ač nebedných,“ a přeje „aby, jako oni co pastýřowé duffi panuji w království Božim zde na zemi u wnitř nad duffemi, tak on byl obhájcem ode wšech protiwnstwi, jej se Církwi ději, a království Bohem mu swěkeného spravowatelem zewnitř, tak aby slawou korunowan býti zasloužil na wěčnosti.“ — W královské reudho oděného, znaky důstojnosti swé držícího krále, s poswátinou korunou sw. Wácława na hlavě, wele arcibiskup primas Český a arcibiskup Olomúcký na trůn na straně ewangelia a slawně jej inthronisují, wyžňowajice jej, „aby zaujal a podržel Bohem mu swězený trůn, který dosud právem dědictwi w držení měl.“ U asadiw jej, končí slowy: „Na tomto trůnu královstvem utworzeni a w království na wěčnosti s sebou pano-

wání račiž Ti udeřiti Král králůw a Pán pánůw, Jezis Kristus.“ Po té přistouptw a hluboce se poklonitw zemřt purkrabi na stolec sedicimu králi, radostným hlasem w řeči české wyžňowá wředy přítomné, řka: „Pojďme a přiznávejme se k našemu korunowanému králi a dědičnému, nejmilostiwějšímu pánu!“ a s jaso-tem wšichni přítomni třikráte promolowaji hlučně: „Slawa korunowanému králi a nejmilostiwějšímu dědičnému pánu!“ Se wřech chorů misi se hlahol bubnů a hlas trub w radostné ty zwuhy. Z nemestřá purkrabi a za nim wšichni stawové i poslanowé spěchaji k trůnu, a sedenkažb dříve poslelnau, dwouma prsty dotřhá se korun w předu nad čelem krále. Po tem primas království, steje na pravici trůnu, welebným zanetuje hlasem: „Tě Boha chwálme.“ Hubba w chrámu, wenku pak hčmění děl, štělba wřeho wejsta i městanských sborůw, hlus bubnůw a pronitawý hlas polních trub, welebný hlahol wřech zwonů stowěžitě Wrahý oznamuje daletým wlastem, že na stolec králůw Českých dosedl nowý král. W chrámě rozléhá se slawná hubba, modlitby a plesáni wstupuji k nebi, po městě a wlastech radostni zawzniwaji hlasowé, pojici se w jedno ptáni: Na mnohá léta! — Král již je korunowan. (Má-li být trawna jestě korunowana, přiwábí ji král před arcibiskupa a prosí jej, aby i ji korunowati ráčil. Z děje se pak celý obřad s malými změnami, jako jsme stručně wypsali. Obýčejně se ale korunowace králowny na jiný den odkládá.) — Po „Te Deum“ a přislušné modlitbě jde arcibiskup na swůj stolec na straně epistolni a pokračuje we misi swaté. Král, odewyžadw jezlo a říšské jablko těm, jimž drženi jich podle úřadu přislušni, pokleá na připrawené před trůnem křesťatko; při ewangelium epět wřana, drži je w rukou a pak litá ewangelium. Když w „Credo“ zawzniwaji we zpěmu slowa: „A wtěln jest z Duha swatého a z. d.“, předskupuje se swou berlou nejwýšší hofmistr a wywolává jmena těch, jenž dnes za rytěce slawně mají býti rasowáni; tito přiklešaji před trůnem krále, a tři rány na lewé ramě mečem swato-Wácławským činí z nich rytěce koruný Český. — Počiná obětowání.

Král opět ke stupňům oltáře přistupuje, aby obětoval do rukou velekněze dva chleby, dva soubky vína a peníz zlatý do stříbrné, k tomu cíli zvlášť zhotovené nádoby. Když praeface začíná, obkládá král korunu, na znamení posory, a při pozdvihování sklánějí se praporey a říšské meč. Děla a zvoný ohlašují svatou chvíli. Při přijímání přijímá král Tělo Páně, obloží znaky důstojnosti své. Ještě jednou se modlí arcibiskup za pojebnání a šťastné panování. Svatý obřad se končí, arcipostýřové z Čech a z Moravy jej jehňají, a třetí radostně „Salvo“ s věží a hradbami otvírá hrnoucímu se obecenstvu přístup k prostorám zámečným, aby viděli nového panovníka a krále. Postranními dveřmi blíž oltáře sv. Jana Křt. vychází v čestném průvodu slavný J. M. císař a král, obklopen jsa tisíci a tisíci radostně jásajícími diváky, pozdramován seznámením všech zvonů a hřměním děl, a kráčí po cestě červenobílým suktem vyložené, oběn rouchem králův Českých, oždoben ko-

runou sv. Václava a říšskými klenoty do hradu. Zať mše se byl J. M. král ve svých lomnatých octnul, objevuje se na povelu onoho nádvoří, které jest naproti kostelu svato-Vitšlému, nejvyšší polkbní zemišť a rozhazuje na všechny strany památné zlaté a stříbrné peníze mezi lid, co zatím sukno, kterým stěny chrámové a cesta po které král krácel, plitkyty byly, jwobobně kotísti diváků se ponechá. Ještě již toto poskyluje veselé pobívaní, ještě lepší divadlo otvírá se zratu u kostelní věže na tom samém dvoře. Tam se spatřuje umělecký vystavěný a nahoře českým jménem ohrášené ležení, a ze dvou stran z něho prýští se víno bílé a červené, a chleby z něho se sypou. Klobouky zastávají místo nádob. Všech obecná radost a hluk kolfolem po celé Praze. Zpěvu a hubby není konce. — Závěrel korunovační slavnosti činí královský mas, u něhož poslancomé z Čech, z Moravy a ze Slezska jsou přítomni a své čestné služby vykonávají.

Proslov

v besedě dne 9. března.

Dnes světi Morava plesající svátek svých Apoštolů a Blahověstů S. S. Cyrilla a Methodia. Ve krásném věnci zásluh Jejich, kterýmž jich ozdobuje v děčné potomstvo, stkví se, co zářná hvězda, a skvostný drahokam ta vlastnost, že oni vynalezše azbuku (písmena) a přeloživše Písmo sv. a knihy bohoslužebné do řeči slovanské, stalit se prvními učenci a spisovateli v literatuře slovanské. S jakou radostí a posvátnou chloubou mohou pohlížeti blažení duchové tito se sídel svojich nadzemských vidouce, kterak se na půdě jimi vzdělané, potem jejich zvlažené strom literatury slovanské po veškerých zvůrách širodálné Slá-

vie blahodárně rozvíjí. Vrchol jeho zdobí náš „Časopis katolického duchovenstva.“ Po boku jeho daří se a po vlastech zaznívá „Hlas“, který své Bohu a vlastimilé hlasy vydává vždy větší ryzostí slohu a důkladností obsahu nabývá. Vedle něho roznáší spásu po vlastech slovanských: „Blahověst,“ Jak krásné a vítané jsou ruce podávající v tak ušlechtilé úpravě tiskové blahé zvěsty sv. evangelia pokoje!“ Jazyk sv. Cyrilla-Methoda, Václava, Vojtěcha a Sarkandra dochází nové cti a slávy svrchované.

Ai! jaký to utěšený zjev! Dále vidím dařiti se na naší Lípě slovanské časopisectvo vy-

chovatel sk é! „Sborník“ a Hradecký, „Školník“ jsou chloubou učitelství a písemnictví našeho, jimžto „Národní slovenský učitel“ našeho milého přítele Jiřího,*) jenž co statečný rytíř bojuje, tam ze slovenské Virginie (Baňská Bystrice) přátelsky ruce podává, nechteže, aby se, co Bůh spojil, rozdvajilo zrádně!

A jaký to čarovný pohled na strom naší literatury v tu stranu, kde časopisectvo novinářské větve a odnože své vyhání?

Tu by člověk s podivem své oči na tom nechal! Tu „Čas“, tam „Národní listy“ a všeliké podpory hodný „Pozor“, z Olomouce krásně zářící „Hvězda“, rázně zápas vedoucí se závistníky cti a řeči naší „Boleslav“ — „Obrazy života“ a t. d. Toť od nového roku Boží úroda na stromu našem, na Lípě vonné ná dě j né ho Slovanstva.

„Nelze vonné Lípě dubem býti, Ta jak Bůh chtěl, větve své rozkládá; Posud mnohý lístek zrádně žádá.

Vypůjčenou tvárnost na se vzítí.“

Co by byla města a městečka naše bez lidu venkovského? Kdyby Hanák, Slovák, Valach, Horák nedováželi do měst obilí, a dobytek, krmiivo a vařivo, co pak bychom si počali, my měšťáci? A hle! za to, že ten náš milý lid venkovský v potu tváři chléb jim vydělává, a mozoly svými vypěstované výrobky k ústům zmlsalým na prodej přináší: za to ve městech

styděli se mnozí za řeč lidu venkovského, výhost jí dali v besedách a salónech, ani ve chrámech jí nebývalo slyšeti, leč při nějakém kázáníčku ranním pro lid služební, ba — tuto řeč Cyrillo-Methodějskou všelijak tupili a hyzdili!

Snad to budoucně dít se nebude, města a městečka naše nebudou se stydět, budou si vážit řeči a jazyku, ve kterém po nejprv po vlasti naší před 1000 letům hlásali sv. evangelium Christovo ss. Cyrill a Method!

Občané měst našich nebudou se přičítati hluboce promyšleným zákonům o vychování dítek v jazyku mateřském na školách našich. Či to posud za rozkoš klásti budou, když syn, dcera přišedše domů ze školy cizí, jak k nim promluví otec aneb matka v řeči své, od nich se odvrátí, potutelně se ušklibne, domnívajíce se býti nad hloupé rodiče mnohem chytřejšími a vzdělanějšími? Či to je slast pro rodiče staré, když jim vzdělaný ale cizinou nadutý syn a dcera jen polohubou odpovídá a k ustavičnému mlčení odsuzuje? — Dáleko budiž to od nás! Kdo se be ne ctí, není cti hoden. Pěstovat řeč a literaturu svoji povinni jsme své cti, svému národu, sobě jako rodičům, sobě jako úředníkům toho lidu, z jehož m o z o l ů žijeme, povinni jsme to drahé památce těch slavných mužů, jimž Morava věnuje 9. března je den den slavný a posvátný,

Sláva našim ss. Apoštolům!
Sláva vlasti! —

*) Jiří Slota.

Čtení úvažné.

Máme putovati? a kam?

Ponaučná úvaha a náležité povzbuzení v pravý čas.

Zdrav buď Velehrade hvězdo skvoucí,
Slovanský náš Betléme,
Zde Pán zjevil se nám všemoboucí,
Jehož obraz v srdci neseme;
Tady první obět čistá k Bohu
Vznášela se za nás nad oblohu;
Odtud po tisíc již po roků
Ze svátostných pijem potoků.

Tu Vám podávám, milí rodáci! jeden verš (jednu sloku) z oné překrásné písně věhlasného pěvce a oslavovatele sv. našich Apoštolů, Cyrilla a Methodia, složené od velebného p. J. Soukopa, která již z tisícerych úst poutníkův zazníváje, na duchových perutích povznáší se k trůnu nebeskému.

Předloživ Vám mnoho významná slova ta k rozumnému uvážení, a k nábožnému rozjímání, mohl bych ihned pero odložit, s tou pevnou nadějí, že každý, kdo pravdy v nemnohých těch slovích zahrnuté pozná a uzná, musí chtít nechtít pro poutě Velehradské rozlúiti se, a nemůže-li sám do Betléma slovanského putovati, aspoň druhých k nim vzbuzovati neopomine. Jelikož však každá nová myšlénka, třeba sebe vznešenější a spravedlnější, s mnohým na tomto světě potkává se odporem, a teprv po krutém zápasení vítězí, si zjednává uznání: nebude zajisté divu, když i poutě Velehradské, jsoucí něco nového, vrazí na silný odpor, a bojujati se bude proti nim způsobem rozličným a zbrani všelijakou. Jest nám zastavatelům poutí Velehradských zajisté již nyní potýkati se s nepřitelem hlavně trojího druhu: s jízlivou zlomyslností, se zarytými předsudky, s hrubou nevědomostí,

lostí a neblahou netečností, nevšímavostí, o níž platí a povždy platiti budou slova pravdy věčné: „Že nejsi ani studený ani horký, vyvrhnu tě z úst svých.“ Nebude tedy od místa, pro tuto novou myšlénku slova se uchopiti, ji všestranně odůvodniti, a byfbychom i toho prvního nepřitele, (zlomyslnost míním), přemoci nedovedli, doufáme aspoň nad předsudky, nad nevědomostí a netečností slaviti vítězství.

Co svět světem a lidé lidmi, po všechny známé věky konávaly se poutě nábožné, to plnou měrou dosvědčují dějiny člověčenstva, aniž kdy se podaří novomodní historické škole pravdu tuto v pochybnost uvést. Každý národ pohanský honosil a honosí se misty posvatnými, jež, buď a buď drahocenným pomníkem slavných činů předků dávných, buď hlavním sídlem bůžků smyšlených.

Na takových místech obyčejně vystaveni byli chrámové nádherní a skvostní, tam obrácivali národové pohanskí v radostných i žalostných dobách zraky svoje, a daleké váživali cesty, aby přinášejece oběti krvavé, hněv bohů svých ukrotili, a prosbami snažnými a vzýváním mnohým, náklonnost jejich získávajíce, potřebné pomoci od nich sobě vyžádali. Nemáme všechna taková pohanským ná-

rodům posvátná místa zde popisovati, a jejich tam konané poutě vyličiti, k tomu nám schází i dostatečných pomůcek i času: mlčením však nemůžeme opomenouti, co v tom ohledu napsal náš slavný, milovaný dějepisec Fr. Palacký o našich předcích pohanských. Čteme zajisté v jeho dějinách, dílu I. st. 210:

„Čím někdy Arkona i Radhošť u severných Slovanů, tím bezpochyby u Čechů byl „svatý Vyšehrad,“ hlavním totiž sídlem náboženským v zemi, s předními chrámy, obrazy a kněžskými modlářskými . . . V předstíni stavěno na odív, cokoli měl národ drahého a vzácného, nebo celý národ musel po všech krajinách jistě poplatky dávatí ke hlavnímu chrámu. Kromě toho však bývali také chrámové zvláštní v každém hradu čili v hlavním sídle každého kraje, o kteréžto krajané toliko sami péči vedli. . .“

„Avšak modlářství ne k samým toliko chrámům vázáno bylo; ano celá země byla plna takových hor, skal, pramenů, řek, lesů i stromů, které pokládány světější nad jiné, jelikož neprostřednou přítomností božskou zasvěcené. Také oheň vůbec za svatý jmán. Na taková místa chodíval starý nábožný Slovan, zvláště v soumraku, nose Bohům v obět krmě, v čelo se bije a hlásaje k nim slova pobožná.“

Z těchto slov zřejmě vysvítá, že i předkové naši pohanští ve své vlasti měli místa posvátná, na která v jistých dobách konali poutě nábožné.

Když napotom budova pohanství osklivého se zhroutila, a na jeho zřeninách vzdělán byl velkolepý chrám křesťanství, když pohanští národové jeden po druhém přijavše blahonosné světlo víry Kristovy, uvedeni byli v lůno Církve svaté: tu veškerá společnost lidská jinou na se vzala tvářnost; národové poznávše jediného a pravého Boha, jemu toliko se klanili a jedinou pravou Bohočlověkem na dřevě kříže vykonanou a Církví odevzanou obět konali. Chrámové po-

hanští buďto docela zničeni, aneb ku křesťanským službám zříceni a přiozdobeni; místa druhdy národům posvátná buďto docela zevšedněla, aneb jejich sláva v novém křesťanském rouše obnovena. Brzy se vyskytla místa zvláštním působením Božím vyznačena, místa oslavená kroky prvňích věrověstů aneb posvěcená krví a hrobkami svatých mučenníků; hory i údolí proslavily se v krátkém čase slavnými křesťanskými skutky a byly ozdobeny chrámy nádhernými. Což divu, že křesťané k takovým místům brali útočiště své v rozhodných dobách života svého, daleké poutě konajíce na místa tato posvátná, aby líbali zemi svatou, kde Spasitel světa vykonal dílo spasení člověčenstva, aby sobě vyprosili na příměluvi Rodičky Boží, na orodování svatých a vyvolených oslavenců božích potřebných duchovních i tělesných milostí, slovem, křesťané putovali, a putují až posud.

Poutě jsou tedy výjev (událost) světodějinný, u všech národů obyčejný, to již nahlíží každý. Méně však známá bude toho úkazu příčina. Pokusíme se nyní o rozluštění této otázky, o vysvětlení toho děje.

V čem všichni národové souhlasí, co jim takřka přirozené, to již napřed můžeme považovati za pravdivé, aneb aspoň za takové, v čem se pravda skrývá, bytby během času smýšlenkami lidskými zatemněna byla. Žádáme-li tedy pravou příčinu poutí nalézti, třeba nám ji hledati v hloubi přirozenosti člověcké. Člověk ví se býti dle ducha i těla odvislým od vyšší nad něho bytosti — od Boha, uznává, že duch jeho jest nesmrtelný, jelikož se nese k cílům nesmrtelným, mile rád se přesvědčuje, že svět tento viditelný nemůže býti posledním cílem jeho života, proto považuje se jen za cizince — za hostě na této zemi, a život svůj pozemský pokládá jen za pouť velikou; člověk rád pozvídá očí svých k horám, tam jemu mile dlíti, tam vzdálen jsa hluku světského, cítí se býti úplně svým, to jest svo-

bodným a blížeji vlasti své pravé, nebeské.

K tomu přidejme, že každý netoliko se cítí odvislým od Boha ale i od jiných lidí, k nimž jest upoután svazkem nerozvížitelným. Proto jej táhne cosi tajného do společnosti jiných lidí, aby uprostřed nich se vzdělal, těšil a s nimi slasť a strasť sdílel. Každý touží poznati země a krajiny vzdálené, národy tam bydlící, jejich mravy a obyčeje, a proto rád cestuje — putuje. Nuže zde máme klíč k oné veliké hádance, to jest jediná a pravá příčina onoho světodjinného úkazu; — poutí nábožných.

Poutě jsou vznešená poesie národů, jsou výkvět jejich zbožného ducha a jistě znamení, že národ, jenž mocně lne k poutím, schopný jest všeho vznešeného, že touží po pravém vzdělání, že miluje i vzdálené neznámé bratry a srdce své otvírá všemu ušlechtilému a krásnému. Jeho životní síla není ještě zloniena suchoparným rozumářstvím, náboženství mocně provívá všechny poměry společenské, duch takového národa neotročí zemi toliko a její pokladům, což vše ukazuje na národ zdravý, silný, nepokažený, nádejepný, a takový jestli národ náš Moravský, vůbec Slovanský.

Uvažujce poutě z toho jediného pravého stanoviska, uznati musíme jejich prospěšnost ba i nutnost, aniž bude kdo moci proti nim co namítati, aniž kdo dovede násilným způsobem je potlačiti aneb zapověděti. Kdoby se o to chtěl s výsledkem pokusiti; muselby dříve člověku vzíti rozum, toužící po pravdě, vůli konající dobro, a cit milující krásu; muselby zloupiti národ všelikého náboženství, cožby však bylo hrozné bezpráví na světě, a národ by se zajisté svrhl v stádo divoké zvěře, kde by bylo ustavičné loupění a zabíjení. Kdo, prosím, by se odvážil, stati takým zlosynem?

Pravili jsme, že jak u pohanských tak i u křesťanských národů, potkáváme se s poutěmi, to však nám nyní doložití dlužno: Jak vysoko stojí kře-

stanství nad pohanstvím, tak vysoko stojí poutě křesťanské nad pohanskými. Ovšem nesmíme pohanství považovati, jakoby v něm nic pravdivého nenalézalo se, to by byl omyl veliký, nebezpečný, vždyť i v jejich náboženských soustavách potkáváme se s zříceninami prazjevení božského, jen že čím dále odstoupovalo od tohoto pramene, tím více se zatemňovaly základné pravdy smýšlenkami lidskými, tak že nyní věru zapotřebí jest ducha Champollionova, aby kdo v tomto bloudití bájek a smýšlenek lidských světla se domakal. To však jednomu každému věděti jest třeba, že křesťanství a jmenovitě křesťanství katolické jestli to jediné náboženství, jenž všem požádkům člověckým vyhovuje, žádný přirozený cit a přirozenou potřebu násilně neudusuje, ale jim jen pravý směr vyměřujíc je činí zdrojem pravého blaha lidského. Tak i poutě, jelikož se zakládají v přirozenosti lidské, církev sv. nezapověděla; ale jen o to úsilovnou vedla a vede péči, aby při poutích všecko pohanské bylo vyloučeno, všechny pověry odstraněny, a všeliký možným neslušnostem se předešlo.

Co nyní následovati bude, musí se rozuměti toliko o poutích katolických, dobře řízených a porádně vedených, a ty jsou bez ostychání, to můžeme tvrdit, hlavní pákou pravého duchovního vzdělání národa. Neboť poutě takové konají se na místa v pravdě posvátná; kde národ zakousil a zakousi očividmo zvláštní ochrany boží, odkud mu zaslítilo světlo pravé víry, odkud se mu dostalo toho nejdražšího po otcích zděděného pokladu, kde se oslavují slavné skutky předků dávnych, kde se cítí takřka svědkem všech těch vzácných, bohumilých skutků. Taková místa neobyčejným způsobem působí na přítomné. Každý i ten nejstarší neznabož musí se otrásti ve vnitru svém, bývá přístupnější pravdě a to tím více, jelikož bývají zde ustanoveni hlásatelé slova božského, kteří mocně vládnou slovem na kazatelnicí,

v zpovědníci, a dovedou tímto mečem na obě strany ostrým proniknouti až do hloubi duši lidské.

A když slovem řečnickovým uchvaceno jest celé shromáždění, zdaliž to nemusí blahodatně působiti i na jednotlivé? Vidouce tu andělskou poboznost mnohých, slyšíce ty chválozpěvy nevinných dětí, a to hluboké vzdychání kajících hříšníků, kdo tu bude moci odolati návalu citů na srdce jeho dorážejících. Jestli tu se neoblomí pýcha, hněv, nenávisť, lakomství, smilstvo, obžerství atd., kde, prosím, bude se to moci státi? Dále chrámové poutní jsou aneb aspoň mají býti vzorem vši krásy, oko poutníkovy nemá se urážeti nijakou nejápností; celek i jeho částky se nalezají v úplném ladu (harmonii). Sochy, obrazy, malba, vůbec vše, s čím se oko poutníkovy potkává, ať jest v plné míře krásné a slušné.

Zde jest nashromážděno, co má národ vzácného a drahého. Spatřením všeho toho zdaliž se mocně nevzdělává a nešlechtí krásou poutníků? Není pochybnosti, nebo majíce takový vznešený vzor před očima, nebudou napotom míti zalíbení v obrazech a sochách nesličných, řeklých směšných, kdyby se nimi svatý předmět nepředstavoval: ale zatouží, něco podobného a krásného míti i ve své domácnosti, obci i vlastním farním kostele.

Že tak spravované a na takých místech konané poutě jsou hlavním prostředkem praxe osvěty národní, kdoby ještě pochyboval, a že proti takovým poutím nemůže žádný co namítati, toho jsme jisti; chyba (leč) by byl prost všelikého vznešeného citu, všeliké nad zvířecnost horující myšlenky, plaze se co slepejš po zemi a živ jsa toliko pro své břicho. Takým břichopaskům jsou ovšem všeliké poutě trn v očích a oni se nemohou dosti naláti na ně. K čemu prý ta zahálka, nech ať se každý modlí doma, Bůh jest všudy, poutě jsou pozůstatky z pověrečného středověku, a co já vim, co všechno tito

světloňosi nakřičí! Co my jim na to odpovíme? Krátce toto: O vy hrozní lidumilové devatenáctého století! Dobytčeti, pravda! přejete odpočinku, a člověk podle obrazu božského stvořený má se jen ustavičně mozolit, od rána až do večera a přes celý boží rok shrben býti k té hrudě zemské, čili má hledati svého duchovního vzdělání a povyrážení v krémách a palírnách? Že Bůh na každém místě a že se k němu všude máme a můžeme modliti, ví, milí páni z rozumova, každé dítě. Ono však ví ještě i něco více, ví, že Bůh taky obzvláštním způsobem bydlí na nebesích, a že na zemi jsou místa posvátná, bezprostředním působením božím vyznačena, kde všemohoucí Pán otvírá štědřeji než kde jinde lidu poklady svých milostí. Proč se to stává, to my věděti nemůžeme, poněvadž jest to tajemství pro obmezeného člověka nevystižitelné, a má se to s tímto tajemstvím jinak nežli s následujícím v přírodě. Síly přírodní jsou na každém místě, mělyby tedy všudy stejně působiti, a přec jsou na zemi jistá místa pověstná pro své uzdravující vody, kam na tisíce a tisíce lidí každý rok putovává, hledajíce a nabývajíce ztraceného zdraví. Konečně zdá se, že neznáte ani za mak letopisy člověčenstva, tvrdíce o poutích, že jsou pozůstatky ze středověku.

Odrážíce takto jedovaté šípy našich nepřátelů, můžeme již směle jich vo vlastním jejich ležení napadnouti, a dovoleno nám bude se jich tázati: Proč vy chodíte každodenně do společnosti a t. d.?

Avšak tažme se jich ještě dále: Proč tak časté činíváte vycházky na venkov, vždyť můžete se doma najísti a napítí, vždyť bez toho máte doma co duše ráčí? O vy nespravedliví! Mrvu v oku bratra svého vidíte, a břevno v oku svého neznámého? Nemýlte se. I vy konáte poutě, jen že v jiném smyslu, a z jiných příčin. Vy při těchto vašich poutích sobě hovoříte v měkkých kočárech z dlouhé chvíle dřímáte aneb lečky chytáte; lid

nábožný pěšky v dešti a blátě se trmáčeje, vzdělává se duchovně modlitbou a písněmi. Vy se zastavujete jen ve skvostných hostincích, kde jest všeho na výběr pro vaše labužnictví; přejte poutníkům toho kousek suchého chleba, co si byli z domu vzali, a toho hlty občerstvující vody, již dlaní čerpají z nejbližšího potůčka.

Dobře zpravované poutě mají i to dobré do sebe, — ačkoliv jest to jen něco mimotního, vedlejšího, že lidé, kteříby snad po celý svůj věk nebyli poznali ani tu nejbližší osadu, — nebo na drahé cestování se jim nedostává ani času ani prostředků — vidouce na svých poutích krásně upravené dědiny, skvostná města, nebetýčné hory, ourodné roviny, cvičí se tak lehkým způsobem v zeměpisu; učíce se znati cizí mravy, kroje a obyčeje, nabývají vědomosti národopisné; spatřice rozumné obdělávání polí a louk, rozličné užitečné nástroje hospodářské, povzbuzeni bývají, tyto opravy v polním hospodářství i doma zaváděti, a potkávající se na cestě s mnohými dějepisnými památkami chutě dostávají, obzor svých dějepisných znalostí rozšířili, se v dějepisů své vlasti lépe vzdělali. Nuže vy odpornci poutí, jenž o zvelebení a rozšíření pouze těchto věd horlíte a se zasazujete, znamenáte, kam my směřujeme? Kým by jste se vzdali všech předsudků a všeliké nespravedlnosti proti poutím a stali se s námi jejich zástavatelami!

Má-li se to tak s poutěmi, přinášej-li tak mnoho dobrého, budeme pro ně horliti, a rádi se připojme k poutníkům: „ale!“ (Vidíte přátelé milí, jak těžký boj jest nám bojovati s těmi nepřáteli poutí). Byby byla pravda sebe jasnější bybychom jim sebe více důvodů pro ni přednesli; vždy ještě přijdou s nějakým koníčkem osedlaným s oným uštěpačným slovíčkem: Ale . . .) ale táží se nás, jenž jsme svého vítězství jisti: kde se konají poutě, kteréby tak mnoho dobrého, vzdělatelného a užitečného poskytovaly? Chvála Bohu, již vás

máme tam, kde jsme vás míti sobě žádali, již se nám z rukou nevybavíte! My máme takové poutě, které všem požádavkům dobře zřízených poutí zadosť činí, ony se konají na Velehradě. Pamatujte si slovo nám dané, že i vy sami poutě takové konati budete.

My vás sobě vážíme co lidí pozitivních, jenž slovo dané nerušivají, a proto se ve vás nadějeme, že přijdete sami a přesvědčíte se, že pravdu pravíme vám. Přijďte tedy na Velehrad a vizte! Především rcete, které místo na Moravě pro zbožného Slovana jest světlejší, které slavnější nad Velehrad? Nenazývá se Velehrad vším právem slovanským Betlémem? Nevzešlo nám odtud světlo pravého zjevení Božího? Nebyli jsme my Slované zde duchovně zrozeni pro Krista? A co více? Sem v tyto kraje přišli skoro před tisíci lety slavní apoštolové slovanští, dva bratři solunští sv. Cyrill a Method, největší dobrodincové národa našeho. Pročež:

Klekní hříšná noho na kolena;
Neb jest půda tato posvěcena
Kroky Cyrilla a Methoda,
Líbejtež ji rtové národa.

Ano posvěcena jest půda tato potem sv. Apoštolů, ceděným při jejich mnohétéžké práci apoštolské, posvěcena také slzami prolévanými pro blaho našich předků. Kdo přijde na Velehrad jest s to ubrániti se těmto, utěšeným pravdám a upomínkám slavným? Kdo se mimovolně nevmyslí v onu dobu, když sv. Cyrill a Method po nesčíslných přestálých nesnázích přišedše na Velehrad ku knížeti Rostislavovi započali hlásati sv. Evangelium? O byla to krásná, velkolepá doba v dějepisů veleřiše naší Moravské, mním dobu pokřesťanění dalekosáhlé Moravy, uvedení našich pohanských předků v lůno Církve sv.! Sotva se ujali sv. Cyrill a Method díla apoštolského, jaká to nenadálá změna! Bůh žehnal úsilovné práce jejich, a za krátký čas, dříve nežli se toho nadáli sv. blahověstové.

viděla se veleřiše naše býti křesťanskou! Ze všech konců Moravy hrnuli se zastupové na Velehrad, aby slyšeli na své vlastní uši slovo života věčného z úst medotekoucích nových Apoštolů, aby viděli na své vlastní oči vznešené služby katolické.

Moravané ponejprv zaslechli ve své milé mateřštině srozumitelně, veliká, tajemství plná slova: „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdož věří v něho nezahynul ale měl život věčný;“ a na těchto slovích rozechřálo se i srdce jejich, že uvěřili v Ježíše, Syna Božího, Jenž sstoupil s nebe, aby pravdu přinesl člověčenstvu, a lidstvo smířil s Bohem, a kteří uvěřili, dali se pokřtiti na odpuštění hříchů. Tak každým dnem se množil počet pravověřících, rostla Církev, vždyť kteří přicházeli z Velehradu co křesťané, stali se spolu tolikerymi apoštoly pro Krista v rodině i obci své. Bludy pohanské jako mlha před vycházejícím sluncem mizely, mravy se šlechtily a modly kácely. Tam na Radhošti nebetýčném, kde dříve stávala modla boha Radogosta, zaskvěl se vítězoslavný kříž na znamení, že Kristus již i Slovany k sobě potáhl, jakož byl sám předpověděl: „Když povýšen budu potáhnu všechno za sebou.“ U Brna na Špielberku (špičkách), kde dříve se přinášely krvavé oběti hromovládci Perunovi, vystaven byl chrám katolický, v němž konána byla jediná a pravá oběť nového zákona, a na Velehradě v chrámě Matky Páně vyučovali se křesťané v pravdě Boží, vysvěcovali se mladici na kněžství, aby nimi šířeno bylo království Boží po Moravě, v Čechách a na Slovensku — ve velkodiöcesi cyrillo-methodějské! —

Přijďtež sem a vizte. Po tisíce letech z nova se valí tisíce a tisíce nábožných poutníků v čele majíce svých duchovních pastýřů, a prozpěvujíce líbezné písně ke chvále a slávě trojediného Boha, k oslavě Rodičky boží, k uctění sv. Apoštolů, upěnlivě prosíce o milost, o smilování, o za-

chování Církve sv. a náměstka Petrova, o potřebné časné statky, aby jsouce nimi zaopatřeni tím horlivěji vyhledávali mohli statků nebeských. Přijďtež sem a vizte!

Zde naleznete kněze, jenž se stal Esdrášem Moravským, vyvoliv sobě za úkol života svého obnovení a ozdobení svatyně Velehradské, jenž láme chleb života poutníkům na kazatelně, v zpovědnici i při oltáři s ochotou a obětivostí nevdanou. Zde naleznete i v okolí kněží nadšených duchem Cyrillomethodějským, jenž vyvolivše sobě za vzor těchto sv. Apoštolů a přislíbivše v jejich duchu pracovati na národu poli dědičném; velmi rádi se propůjčují k službám poutníkům slovem i skutkem. A co mám říci o samé svatyni, o tom nádherném pomníku zbožného ducha předků našich? Kdo uvažuje dějiny člověčenstva netoliko co dílo svobody lidské, ale i co dílo moudrého řízení božího, nemůže se ubrániti té myšlénky, že prozřetelností boží se nám Čechoslovánům zachoval tak velkolepý chrám, ne sice ve své dřívější slávě a ozdobě, ale jen proto, aby nám potomkům dána byla příležitost účtu k našim Apoštolům nejen slovem ale i skutkem dokázati. To se stane, když každý Slovan dle síly své přispěje dárkem na ten cíl a konec, aby tato svatyně, tento stánek Boží opět se zaskvěl v své dřevnější slávě a stal se ozdobou našich vlastí.

Nuže tedy Moravané, draží krajané, chopme se toho tak chvalitebného díla, přispívejme, seč jsme, na opravu chrámu Velehradského. O tento bohumilý skutek neprosí nás smrtelný člověk, alebrž o to nás žádají největší dobrodincové národa našeho, o to nás žádají velcí oslavenci a mocní orodovníci na nebi, sv. Cyrill a Method, naši duchovní Otcové, o to prosí naše matka, chrám Velehradský, nebo jej musíme považovati za matku všech chrámů katolických v Čechách, na Slovensku i na Moravě. Kdožby k tak vznešeným, tak vzácným prosbám zapal uši svých, kdoby zavřel před tě-

mito na duchovní statky tak bohatými prositeli ruku svou? Věřte, že každý dárek na chrám Velehradský věnovaný vám přinese úroky nejhojnější. Známe vás Moravané, jak vysoce sobě vážíte otců svých, jak velice ctíte matku svou, a proč se pevně nadějím, že co vděční synové, co štědré dcery rádi, ochotně a štedře otevřete své pokladnice k účtění svých Otců a k ozdobě své matky, aby každý, přijedna léta Páně 1863ho, k tisícileté památce příchodu sv. Apoštolů na Velehrad s chloubov křesťana hodnou říci mohl: „Ejhle toté i dílo mé!“ A pak když okrášíme chrám Velehradský co nevěstu ženichu svému k radostnému jubileum, stanou se poutě Velehradské vzorem všech poutí, a budou zajisté mocnou pákou pravého vzdělání a hojným zdrojem blaha národu slovanského.

Přátelé milí, nevím důstojněji

skončiti toto pojednání, než slovy známého nám již pěvce:

Hřima na slovanském věstec na Jordáně:

„Vzhůru! připravujte bratři cestu Páně! Svatý Cyrill, Method chystají se spolu Po tisíce létech k pozemskému dolu. Zarovnejte jámy; hory hříšných svárů Vrztež do propasti, modly do požáru. Všichni, kdož se k svatým blahovětům znáte,

Avšak Církev, matku jejich zapíráte: Usmysletež pro Bůh! usmysletež sobě, By vás nezapřeli v přeradostné době. Vy pak, duše věrné, jež jste k Církvi stály,

Láskou k Bohu, k vlasti dnem i nocí plály:

Chystejtež již nyní bohumilých skvostů, Byste potěšili důstojných těch hostů; Zdobte chrámy, vijež věnce svatých mravů,

Dřív než Páně den se skloní na Moravu.

• Josef Vykýdal.

Svatý Klement Římský.

Na pahorky slunce paprsky své lije,
Rudý zář se něžně v ruském Dněstru myje,
Noční sluny rostou, mračno zpupně zírá,
Rocho tmavosedé vůkol rozprostírá:
Zlaté paprsky s ním slabý souboj vedou,
V spěchu zanechaly zář po sobě bledou.
Však i ta už mizí; vážně v čiré noci
Leží město Cherson, sídlo římské noci. —
V tmavé chladné chýži sjaťec chorý sedí.
Mírné oko jasně v tmavou dálku hledí,
Šediny jen skoupě v týle se mu vinou,
Slabým vánkem hnané hnedky v chumáč
splynou.

Pouhý vzhled naň srdci city tajně vtírá,
Záhy duch ožije — roste svatá víra.
Viz to Klement papež věrný Krista sluha,
Zbožnost jeho skví se jako nebes duha.
On jest pravým otcem všech křesťanů v Římě.

Vlahou nebes míté vzhází spásy símě.
Tu však Trajan vládati strašné metá hledy,
Na Klementa padnou jak severné ledy;
Křtíže milovníky svatý muž že plodí,
To mu po čas celý dobu strasti rodí.
Z Říma zlosině vyhnan po moři se plaví,
V Chersonesu vážně křtíže spásu slaví:
Tak už mnohé léto ve vyhnanství tráví,
V šerém lůně kryje Cherson zbožných davy;
V rudných báních zetrou poslední své síly
Jenom noc podává lidu poklid milý. —

Hory nebetyčné kolem pnou se města,
Planinou se pustou k moři vine cesta,
Po ní křesťan mnohý k smrti se bral tíse,
Jehož duch se vznesl k Pánu nebes říše.
Poklad vzácný země v nitru libě kryješ,
Rocho poskvěrně svatou krví myješ,
Však ty nelakotíš, zpět dáš, co jsi vzala;
Neboť krupěj každá, kterou chtivě sálá
Bojovníků Páně, semenem se stane,
V nichž co žhavý plamen láska svatá plane.
Tamtéž Klement od trampot si odpočívá,
S kahánce zář lije v pokoji se sívá.
Půlnoc uplyne — aj, v stálém trvá bdění,
Jaká asi starost kradě jemu snění?
Viz jak těžká slza něžná víčka svírá.
Sladkou upomínku v čistou hruď mu vtírá;
Hned vše zapomene, čím se ondy trápil
Jako stín večerní, když se z Lethe napil.
V rudných báních křesťanů bímé práci nesl,
Až posléze horkem, žižní zemdlen klesl:
Tu se anjel zjeví perutěma těse,
Vroucná prosba muže hojný zdar už nese;
Ještě k nebes tvůrci modlitba z úst plyne
Bublajíc už voda ze skály se tline:
Zapudl proud čerstvý věrných sluhů žížeň,
Spásy křtíž si získá nevěstičích přízeň.
Na ten zázrak právě Klement v duchu zírá
Svaté ruce k dítkům Bobu rozprostírá,
Neví sjaťec, Trajan po pomstě že prahne,
Zázrak na hlavu že strašné mračno stáhne.

Jako lev když divným pudem rozdrážděný,
Zvířet král obratným lovcem přemožený,
V zad se choulí, vine o zem sebou bije
A pod strašná víčka leklé oči kryje:
Právě tak se Trajan v směšné zlobě tváří
Divný zjev že záhy jeho záměr máti. —
K měknoucí teď zemi hustá mlha touží,
Blankytem se Lúna v bledém lesku plouží:
Tu se Klement zdvihne k oknu spěšné kročí,
Snad na černém moti divné zjevy zotí?
S lodkou zrak se potká jak tajemnou nocí,
Vlny mořské dělí náramnou svou mocí,
Jekotný slých kлокot v citné ucho bije
S hřmotným splyne smíchem, který v loďce
žije.

Loď na kotvích stojí, vojínů sběr čírá
Zpupně na pobřeží s lomozem se sbírá;
Libý úsměv hraje muži ctnému v tváři
Na ní veškerá cnost v plném lesku září.
Palma vítězství mu náruč rozestírá,
Tak že starce záhy touhou po ní zmírá.
On se vroucně modlí, oko slzy roní,
Plesá — vzdychá — touhou k zemi hlavu
kloní,

On se vroucně modlí, aby obstál v boji,
A se šťastně vznesl k věčné spásy zdroji;
Modlitba se čistá k nebes trůnu vine,
Jak když po bylině ranní rosa plyne. —
Do chýže už padí zpurných katů davy,
Římskou lůzu značí zřejmě jejich hávy;
Jako líté šelmy na starce se vrhli,
Křížek jemu chudý s prsou hrubě strhli.
Ničemné si žerty s mučnickem tropí,
Zvířecí tu divost smutně najde stopy.
O šeredný blude, to tvá velesláva,
Že na muže mdlého pádíš jak zvět dravá?
Noc už křídla schýlí, jitro v blankyt pluje,
Červánek se vlídně luhem roztahuje;
Kam tak rychle spícháš městský lide z rána,
Tak že sotva stačí široká ti brána?
Dochází už v spěchu mořské na pobřeží,
Zutivost kde krutá líbou tichost střeží.
Z nitra moře valně svězný vzduch se víří,
Diváků se davy každou chvíli šíří:
Na zemi muž klečí — bolné lid naň zírá
Klement nenařká — oči neutírá,
Výjev smutný v hrudi divné city budí,
Přísavý na to okem patří nebes sudi.
Však už ruch se tiší, hýbání jen tiché
Časem bolné duni, vzdychání to liché
Sychravým tu hlasem počne sběte vádce:
„Trajan potřít velí náboženství škůdce;
Na odpor se muž ten slavným bohům stavi
Kouzelnou svou mocí avádí lidí davy.
Do moře ho vrhnout zbožný císař káže,
Mocných bohů slib jej k tomu činu váže.“
Svatý muž však klečí máje ruce spjaté,
Ústa pohybují k modlitbě se svatě;
Privětivou tváří vůkol sebe patří,
Svatá láska hledá spolek drahých bratří.
V jasném, v zbožném oku záře svatá praví,
Láska k Pánu Bohu vítězství že slaví.
Tu se v středu množství hluchý povyk strhne.
Už se spolek zbožných k prsou starce vrhne.
Úpěnlivě hledí, hrud se bolné ouží,
An se pochopové nepřátelstvím souží.

Z Klementových úst se svatá slova linou,
Chladivá co rosa v srdce bratří plynou.
„Bratři milí! toho srdce mé se leka,
Že snad také na vás hoře velká čeká.
Zmužte se, aj všichni, setřete slzy vřelé,
Mocná Boží ruka potře nepřítelé;
Byť by vrazilá strast krutým na vás tokem,
Vizte že nad vámi Pán bdi libým okem.
Se Sionu sešle Bůh anjele strážce,
Nadchne duchem svatým, posílí vás v lásce,
Perutěma zhladí z čela pot plynoucí,
V libou slast obrátí nátek váš horoucí;
Jako nebes hromy hněvem božím hnané,
K vyvrácení bludův horlivost ať vzplane,
Vězte že tak Církev jsouc dnes slabé robě,
V máti blahodějnou vzroste v krátké době.“
Ne tak rychle rosu suchá tráva ssaje,
Jako bratří hrud, ta slova přijímaje.
Slabotou ach poután Klement už umdlévá,
Předc k milosti boží slovy se prolévá:
„Bože věčná spásu mého žití zdroji,
Přijmiž skrovné sbory pod ochranu svoji;
Vůdcem buď jim jistým, dej jim pravdy světla,
Niž by v pravé cnosti vůdně zkvěla:
Ty mne voláš Pane, ochotně já spěchám,
Vejdú každý vejdú k libým nebes těchám.“
V smutném bolu slunce špy světla háže,
Římská luza starci ruce na zad váže.
Jako voják bodrý hotoví se k boji,
Tak se svatý Klement k mučnickví stojí.
Naposled se otec k prsoum bratří vine,
Zrosená tvář slzou „s Bohem“ drahým kyne.
Vojínů sběr stojí jak před božím divem,
Chvěje se co stíny palmy v moti sivém.
Náčelník však soplí, proklíná a zuří,
Jak když v tmavém luhu hromu třesky buří.
Dlouhou chvíli soplí, laje v divokosti
Mocný strach se do všech, co jsou kolem hostí
„Baby a ni muži“ z jeho úst se fine,
Však už zas se dobří, zpupně milost kyne —
Jestliže pak pouto jeho šiji spíná,
Klement v nadšenosti na něj zapomíná.
On jen hlavu zdvihá, oko k nebi zvedá,
Tamo Krista Pána vroucním srdcem hledá.
Okamžitě hrozné, pomoci velký Bože,
Moře Klementovi chystá vlnké lože;
Bouřlivě už obět v propast hroznou nese
Hned se zavře hned zas tlama rozervě se;
Nade hvozdem hustým mrak se šedý stává,
Všechn obzor mžikem čírá temnost zplaví;
Krvavým tu vesmír plápolém se vátí
Jak když žhavý plamen chýší špatnou matí.
Lesův temena se v roušku hustou hálí
Pěna mořská v hloubi klokotem se kálí:
Vychřice tu letí, v divém tanci víří
Trudné zhouby sled se dál a dále šfíří;
Z ostrá vlny mořské vychor silný oř,
Až se v zpoufe mocné divoké pne moře. —
Pomalu však slabne, — viděti jen pěny,
Jakže vůkol břehů lemují skal stěny
Jenom vlna ještě vlnu stíhá tíše,
Libezný an vánek k tomu volně dýše.
Nad šerou se zemi svatý pokoj složil
Svatý Klement sladce v mořském láně dožil.
V přehlubokém pláči spolek stojí bratří,
Po otci svém teskní, do vln mořských patří;

Moře z uctivosti obět chovat váhá,
Klementa tak nazpět zbožným bratřím dává.
S byliny jak slunce nebes rosu myje,
Tak už hyne slza, radost v tvář se lije.
Bistré oko zírá divy na pobřeží,
Klementovo tělo anjel Páně střeží;
Perutěma třese prstem k nebi kyne,
Klementova duše k téchám věčným plyne.
Tělo krásu chová, Báh jej za chrám volí,
Až se zeleňají vůkol hory doly.
Mnohokrát už večer s dnem se měti vlídně
S nebes bání slunce na zem zírá klidně:
Na tom svatém místě zhůra k nebi pne se
Chrám božího sluhu v hustém černém lese.
Zasvitnul už s nebes výšiny den blahý,
Svatý mudtec Cyrill, apoštol náš drahý,
Přišel do Korsuny po Klementu pátrá,
Metoda se touha spojí s touhou bratra.

Až zdar hojný věncí svatých bratří snahu,
Jejich zrak už hledá k ostatkům těm dráhu.
Slza bratřím dikův horká vyplynula,
Neb ta svatá korist srdcem jejím hnula.
Radost v tvář se lije, čertých plodů smě
V ruce Otce kladou svatí bratři v Římě.

Ignát Janoušek.

Pozn. Dást. p. starosta Fr. Susil popsal život sv. Klementa a položil do knihy: Spisy sv. otcův apostolských. Důležité knihy této vyšlo vydání třetí a žádoucné jest, aby se ve všech domech pišně čítala, jelikož se listy sv. otcův apostolských za prastarých časův křesťanských ve chrámech téměř s takovou vážností čítávali, jako za dnův našich sv. evangelium a epístole. —m.

Cyrillo-Methodějská visitace

čili

návštěva po 1000 letech.

„Připravujte cestu.“

Známy jest jistě všem čtenářům Moravana občeji církevní, dle něhož se obbývají každoročně od dd. pp. dělanů a otkresních sstetbezorců kstelné a sstolné visitaci. Visitace znamená v slowanště řeči naši návstěvu vůbec, zvlášť pak návstěvu, jejížto účelem jest prohlídka. Tuto výroční visitace konají páni dělanové ve jménu nejvyššího kněze v biocefi — biskupa, anžto strže ně dce každoročně nabýti vědomosti o tom, v jakém stavu se ob Boha a ob sw. Otce mu svěcená biocefe nachází, jestli vše v pořádku jest, jestli v kostelách se powinnoosti svědomitě konají a t. d. Aby ale biskup také sám osobně a očité se o všem přewěděl, nawstěwuje každý rok několik dělanstých okresů we své biocefi, a takowá nawstěwa se nazývá biskupská aneb generální visitace, která dle rozsáhlosti biocefe w jednotlivých farnostech aš w 10 letech se cpakuje. Jest pak i generální visitace nám známá, jelikož se i za žiwota nasseho několikráte již obbýwala téměř w každé farnosti a při té příležitosti jsme wišidni biskupa swého widěli a ob něho bižmowání byli. Mát pak Merawa — nasse wlast drahá — dwa biskupy a dwě biocefe, Olomouckou a Brněnskou; a který katolický Morawan by to newě-

děl, že Olomouci jest nyní arcibiskupem Bedřich landhrabě Fürstenberg a w Brně biskupem Antonin Arnost hrabě ze Schaffgotsch-ů? Kdo pak ale byl prvním biskupem na Merawě? Kdo první otcinu naši co biskup procházel a wištowával? Doufám, že w naší době (pravím: w naší době, jelikož o době minulé se to bohužel říci nemůže) není jediného Slowana, ba neni ani dítěte, které by newědělo odpowědět na tuto otázku: „Cyrill a Method.“ Ano tyto dwa swatí bratři procházeli a wištowávali melebiocefi swou, kteráž obsahowala netoliko naši Morawu, alebž také celé Slowensto, Slezsko i Čestou zemi od r. 863 až do r. 885. Po smrti Methodia swatého řídil stádo Morawské němectý a Slowanům nepřiznivý biskup Wiching z Gorozdem, rodbilým Morawanem, wychowancem a miláčkem swatého Methodia. Od r. 973. byla Morawa přiwělena k biskupstwi Pražskému w r. pak 1063 zřídila se zlástni biocefe Merawská s biskupstým sídlem w Olomouci; w r. 1863 bube tedý 800. letá památka založení biskupstwi Olomouckého. Prvním biskupem w Olomouci byl Jan I. z Wkwonowa. Za paštyřowání 59. biskupa byla Olomoucká biocefe za arcibiocefi powššena a tehdejší

biskup Antonín Theodor hrabě Kollorede se stal prvním arcibiskupem Olomouckým. W tom roce 1777 byla na žádost císařovny Marie Terezie obř. Dce Pia VI. diecese brněnská zřízena a prvním biskupem brněnským Matěj hrabě z Chovinských. Nejvyšší nej důstojnější náš pan biskup brněnský Antonín Arnost jest již 6. a nastupuje w Brně obř. r. 1842. Olomoucký pak Bedřich Fürstenberg jest w poslouposti 64. biskupem, co arcibiskup ale 6. a panuje obř. r. 1853. Tak má Morava obř. r. 1777 zase 2 biskupy, kádně to nástupce prvních biskupů Moravských Cyrilla a Methodia. Bože řiž, zpravuj a zachovej je mnohá léta slávu svému Moravskému! Sw. Cyrille a Methode ctejte je za ně a dejte jim ducha svého!

Tolik biskupů již w postupu času wstřetwalo nynější Moravu, kterážto jest owšem jenom částí rozšlehlé welebiecefe cyrillo-methobějské. Taková wšak biskupská se napřed oznámí na těch místech, která biskup namstřiti hodlá, aby se tam přiměřené a slušné přístavy i jeho uwatání činiti mohli.

Učelem tohoto slánku jest, wám dragi rodáci! oznámiti, že w r. 1863 wás namstřiti první welkomoravský státičský biskup wás Method i s Cyrilem. Dni přicházejí sice každoročně 9. března, kterážto den se obe kněží a ob wěřících katolíků slowanských zvelebují a oslawují. W roku tisícšedesátém wšak připadá 1000letá památka prvního příchodu těchto dvou bratrů i nassemu českoslowanskému národu, připadá 1000letá památka pokřesťanění nasseho. Taková wácná památka se musí zwláštňm d welebůstojným způsobem slawiti, jeliž to žádá wznešenost a důležitost její. Neboť — táž se — co se mohlo pro nás důležitějšího přihobiti nad to, co se stalo před 1000 lety přistými na Moravu bratrami Cyrilem a Methodem? Dni nás uwedli do ewěince Kristowa, uwedli nás mezi národy wzdělané, ciwilisowané a stejné oprávněné; eni se stali nassimi Dci. Dni mohou řici nám, co sw. Pawel napsal Korintským: „Byt byste 10.000 pěstounů mli: w Kristu wšak nemnoho (máte) Dců. Mh w Kristu

Ježíši strže ewangelium jsme zplobili wás; my jsme se otcowsky starali o spasení duši wassich!“

Pokřesťanění nasseho národu jest zajisté událost, která nemá, nesmí wphynouti z paměti nassi, jest to událost, jejížto památka se má časem obnowowati. Takowýmto časem pak bude rok 1863. Přitlak, jal se talowá památka slawi, nám dali před několik lety Němci, řhž w Mohuči a we Fulbě slawili jedenáctistiletou památku pokřesťanění svého strže sw. Bonifáce. Biskupové Kaes a Weis, kardinal arcibiskup prajšší, biskup Mohuštsá, P. Förster, P. Lamezan zvelebili památku tu slawyostí pťiměřenými řeči. A kde jest Mohuč slowanský, kde nasse Fulda? Kde bylo Methobowmo sídlo? Kde bude střed ku slawení 1000letého jubilea katolické-slowanského? — Na Welehradě. D Welehrade, powstaň z rumů swých a raduj se a plešej; neboť uwidíš w brzlém čase zástupy bodrých katolických Slowanůw, kteří w r. 1863 ob wýchodu a západu putowati budou i tobě, aby co wděčni spymové děkowali Dci za 1000leté milosti a darů, ezwólášť pak za dar wiry, kterou křažal otcům nassim a strže ně i nám — Cyrill a Method. A kde pak jest tento Welehrad? 1000letá swatá tradice (ústni předání) prawi, že tam, kde králewské město Grabist leží, tam je stál slavný druhdy Welehrad, slavní sídlo říše Welkomoravské. Welehrad tento byl ob nepřátelů. wýwrácen a zbořen a nezůstalo z něho nic krom kášttera a dědiny, která jméno to podržela po dnešni den, w nížto faražuje horlivý náš Karel Moliter. Jest tam prostranný a welebný chrám Páně, který bychom nazwati mohli matkou wšech ostatních kostelů we wlastích nassich.

A tam teby w té welkolepé basilice Welehradské budeme s pomoci Boží slawiti nasse jubileum, tam chceme putowati, tam Cyrilla a Methodia po 1000 letech uciti a jim děkowati. W tonito přebewžeti nedáme se mýliti. Čas tento rok 1863 se blíží, pročž wolám jako druhdy Jan na reussiti molat: „Připrawujte cestu“ Slowané! připrawujte se ku slawnosti 1000leté, i Cyrillo-Methobějskému jubileu. Táželi se kdo co a jal, — jalé připraw

se mají činiti k tomu? odpovídám: připrav pravěbším sebe, očist srdce své, obnov se duchem, aby tě Cyrill a Methodob poznal co dítě své. Tato příprawa se nejlépe loná strze poutě Welehrabsté a strze swaté misie s nimi spojené. Rýž by to bylo možné, aby ještě před r. 1863 se k misiam Welehrabstým destawili wšichni katolici netoliko z Morawy, alebrž také z Čech, ze Slezska a z milého Slowenska!

Dále pravím a wslám: Připravujte chrámy, očistte jich od prachu stoletého, obnovujte wšedky — nejprwě matku, totiž swatyni Welehrabstou, potom její dcery — leskly farni. Jsou už wšedky připraweny ku slawnosti? Jsou w každém řechy aneb obraz sw. Cyrilla a Methodia? Čiňte přípravu w rodinách, aby se mraw křesťanství do nich nawrátil, aby se w nich obnovily starobáwné obyčje katolické, slowanské, aby se zachowávaly Boží a církewní příkázani. Do roku třiasstebesátého at není w Čechách, na Morawě, we

Slezsku a na Slowensku ani jediné osady, která by se nemohla wylázati stlou knihownou. Starejmež se jekem každý w okoru swém o rozšíření dobých katolických knih a swatého čtení, ježto wysl i rozum oswěcuje, bludy života naprawuje, a čehož se warowati a co následowati máš, tě naučí (Sw. Jsidor). Tak se připravme, aby, až sw. Cyrill a Methodob přijdou, nás poznali, aby mohli řici, že se octnuli mezi swými! Slowané katolici! připravujte cestu k Welehradu, putujte tam ještě před r. 1863 ze wšech stran, pilně nawštěwujte kostěky nasseho pokřesťanění, která jest spolu hrobcem nasseho otce Methodia. Takomé přípravu čiiňte, abychom staričtých biskupů nassich Cyrilla a Methodia, řdž po 1000 letech nás nawstrowijou, slawně uwitati a uctiti, spolu pak i deufati mohli, že s námi spokojeni bydou při generální misiaci w r. Spásy tisícim osmistým šedesátým třetím.

Napomenutí SS. Cyrilla a Methodia

před tisícletou památkou.

„Obětí chvály uctěn bývám.“ To nejmilejší, stezka jest, kterouz najdeme spásu naši, Jesu Christa, velekněze obětí našich. Sv. Klem.

Lide náš! slyš otcův hlasu upřímného,
— Bůh nás vyslal z kraje nadhvězdneho.

Ve tmách nepravosti patřili jsme tebe,
A ten pohled bolný znechutil nám nebe,

Vzdali jsme se tedy vši té vzácné
slasti,

Aby's nepad věčné hrůzy do propasti.
Nevyhasla láska po tisíci letech;
Nuže vlasti drahá! skvěj se v nových
květech,

Otevřiž nám srdce — pastýřům svým
věrným,

Nedej sluchu pekla nájemníkům čer-
ným.

Lide náš! Deset wětůw přestlo, co
jsme tě zplodili w Duchu Sw., co jsme
tě zasnoubili s Církwi katolickou. Márode

slowanský! tisíc let uplynulo w životě
tvém, w dějinách twých do moře wěčnosti
od té doby, co jsme se stali otcami
twými a ty co wšel's s námi w zá-
wazek synowský. Řci, co se wšedlo zběhlo
za ten čas nade hlavou twou, mluw, co
jst žlufil za slasti a za strašti za tisíc
roků! Ty neobpwidáš, mlčíš, neuwíš
wylábat i přebcích, newíš co se bálo
před tebou! Přec nezapisowal's do knih
twého života, co tě wšedlo potlalo, aby-
chom nemuseli my tobě připominati mi-
nulost twou a wyláti belesným srdcem,

Že se Boha vzdáváš, starým modlám
koříš,

A že vrahům duše jako slepý dworíš.

Márode náš, ty se's octnul na roz-
hrani dwého tisícletí. Tobě tyne nowá

doba, před tebou se otevírá prostor času zrakem libstým nebožtíh, rouchem tajným uzakřtých, dalekých a nepronikavou mlhou zahalených. Aci národe slowanských! čeho se naděješ, čeho se lešáš w této nové době, co ti slibuje, čím hrozi nowý tento čas? Nežli překročíš hranice starého tisícletí, pozastaw se národe drabý! ozři se w zab i w před a důmyslné učiní úvabů nad cestou posawáb učiněnou, nad wěky přelžitými a dožitými i nad budoucností svou, kterouž věčná prozřetelnost před twým zrakem tmawou oponou zastřela. Uwaž, co jest z tebe, co bude z tebe.

Už tomu sforo tisíce let, co jsme, pro čest Boží a z lásky k tobě kolébkou života nasseho, čarotrásný náš rebný kraj, svěťslowanou brahou nassi otčinu, nejdražší poklad srdce nasseho — robitčím nassich opustiwšše, k jádosti twého wěhlasného a hrdinného panowníka a cte Ratisslawu a zákonem božím w jedné, s osutím křesťným w druhé ruce wdrželi na šíroken, dalekou otcowskou zemi twou a přinesli tobě ewangelium pokoje a milosti, přinesli wiru a spasení. Nuže, národe drabý, kterať si opatrowal po wšedch th časch, kterať jsi šetřil nebeského klénotu tohoto? Zdalíž jsi řbů posud s wděčností spoměl na th weliké oběti, jatých náš stála dusse twá?!

Rbůž jsi byl uslyšel, že nohy nasse, prácemi apóstolstými umblené, dotkly se twé vlasti welepamátne, opouštíli jsi města i dědiny, a swatou touhou i radostí nesen, pospíchal jsi s syny i dcerami swými w ústřety nám, na hranicích svoji čisse takto se tázaje:

„Kam pak Vy tak pospícháte,
Svatí Boží mužové,
Či k nám šťastným zavítáte,
Jako věrověstové?“

„Jste-liž Vy, jichž světoznámé
Skutky pověst velebí,
Čili jiných čekat máme
Z řeckého tam ponebí?“

A přijímal a wital jsi nás národe milý na lajdém místě s wlidností, upřímností, jen tobě přirozenou, twé welikosti, twé uslechtilé, jemné powahy důstojnou.

Rřimán, Řostřn a Řip wyjasnily čela swá, mlhou poňanskí a mobloslužby zahalená, oni nowou zajelenaly se čerstwostí, zaplesaly w útrokách swých a zabučely hlubokým pohnutím. A co teprw bálo se w dusi, w středu moci twé a sláwy — we Welehradě přepodiwném, welepamátném? Sidlu tomuto welikého ducha Ratisslawowa w tom olamženi nebyslo jinác, než plawci, jenž po wice strassných tmawých nocch na moři rozčeteném bouři zmitán byw a wšedch hrůzch smrti zkusiw, spatři najebnou jednu, dvě neb i wice hwězd, mezi mraly černými se objewiwšich, a brzle wjasnění nebe, brzle utišení zvěstujících. — Welehrad tonul ne w moři swětél hroucích, ale w plesu citůw nejutěšenějších, nejšlastnějších i s králem swým i s lidem swým. Zbožná, ne s biwolou křesťeností, alebrž s dětinnou útlostí bohům swým oddaná, twá mysl, twůj tichý, jemný mraw, twůj bystrý weseleš duch, twá přiwětliwost a srdečnost, twá k přičozim láslawost a pohostinnost, twá způsoblost, zwenenost a umělost, twá života pospolitěst, občanstého žijenost, to wše naplňowalo nás pewnou důwěrou a sladkou nadějí w bohatou jatwu, w stwělé owoce úsilí nasseho. To wše ujistowalo nás, že na tobě nebude zmařená drabá krew Beránkowa, že budeš přinášeti užitky králewstwi Božimu, že budeš prawým a wzácným dědictwim Hospodimým, radostí a sloubou uličiowaného, drahecennou perlou w trnowé koruně Jehe.

A nezlamali jsme se. Ty jsi poznal w ten den twůj, co tobě jest k položi, ty jsi uposlechl hlasu božeho a nezatwrdil srdce swého před nim. Apóstolům a učitelům Bohem tobě poslaných nezabíjel, neukřizowal jsi, nehonil's je z města do města, ale ctwiral jim přibylky své, a sebaje u nohou jejich nasléchal jsi moudrosti jejich, nasléchal slowům Ducha swatého, kterých mluwil ústy jejich. Ano, národe drabý, řeči nasse slabé byly hrdlu twému, slabší nad med ústům twým; neboť ti zwěstowaly pokoj, zwěstowaly dobré věci; neboť byly zwuhy twé přirozené, zwuhy mateřské, ozwěna twé nežné slowanské dusse. Poučen námi důkladně a jasně, a wida nassi wůli neosfemetnou, nasse snažení nezhyštné, nasse účely čisté a

swatě, uwěřil jsi učení božského, uwěřil pravdám zjeveným, uwěřil w Boha pravého, *osobného, trojjediného, stvořitele, wylupitele a pšwětitele člowěčenstwa. Wira ta ožátla tě swětlem nadpřirozeným, otowěla ti swěty nikdy před tím netušené, neslýchané; ona tě zasmětla w tajemství, a obekryla ti pravdy, jichž posstihnouti nemůže rozum zjevením božím, naukou křesťanstou neoswíceným. Sebnuero zbrojůw swatých, bystrých, wěčné čerstvých milosti a útěch boží, pravého blaha a žiwota wypršstilo je ze slávy Petrowy prahnoucí dusiti twé na pouští pohanská, w údolí slzi a smrti. Ž aby brach tato perla nebyla ti wice wyhrvána, aby's jist byl spasení swého, spíchal jsi k nám s dětinnou důvěrou a prosil nás o wěčné, nezjratné rutojemství, o křest swatý. Zorbanem je tenkrát stala každá řeka, každá kyslička, každá studně, každá pramínek w utěšených luhách a dolinách twých. Jakké to oslouslující divadlo! Matky s nemluwnátky u prsou, welebni kmetové u prostřed wnučůw mlobu jejich podporujících, muži zlatohlavem a kmentem oběni, lid w obecném, wetčém rouchu, wse spolu a wele sebe bez rozdílu padalo nící, aby přijalo obmytí druhého narození, aby přijalo obnovení Ducha swatého. Nebe jávalo rozkosti a usmíwalo se blahýtnou twáří swou, zwułowě radoštní blažených duchůw pějice píseň witezslawnou rozliwali slast po wěčných nekonečných prostorách nebeských, Christus Syn boží slawil nové wzkříšení we Slowanstwu! — A kdo wylíciti w slawě jestit, co se dával tehbdž w útrobach twých, národe zbožný? Shýšeli jsme tenkrát libozwučné pěwí twé:

Stěhuje se od nás krutá zima,
Jaro stařenu tu vymítá,
Osnovu ji všechnu rozplítá,
A již samo za ni vládu třímá.

Kvítil, ježto vůni libou dýmá,
Milostně již všady zavítá,
Plactwo z daleka k nám přilítá
A svým zpěvem srdce člá jímá.

Wlast twá proměnila se w zahradu boží, we winici swatou, nad níž wješflo

slunce pravé oswěty, slunce pravého, časného i wěčného blaha; hory a pahrbky twé proměnily se w swatyně boží a w sídla nebeských umel, a dusse twá — proměnila se w nebe.

Než co máme říci o sobě, jižto jsme se stali stryze milost nezaslousženou nádobami wymození Páně a blahowěstý twých, jižto jsme se stali nástroji spasení twého? Dwe ochotné a radoštné přijati ewangelium Christowa, národe zbožný! twých swatých křest, to rychlé zmáhání je w srdci twém králowství milosti a slávy boží, bylot i pro nás balsámem zhojujícím wseřdy bolesti a rány, jichž žtíblem stalo se apoštolowání u tebe přijaté. Ž zapoměliti jsme na žalostné slzy přestablé robíčty nassí, jimiž smáčela lice nasse wyprwadzejc nás do cizího, štíreho swěta, zehna-jic a propouštějc nás s slnou w Boha důvěrou a oddaností; zapoměli jsme na těžkosti a protiwenství, jichž nám žaloušeti bylo na cestách dalekých, nebezpečí a trudu žných; zapoměli na úřory a množství swizelůw, jimiž stihati nás nepřestávala zloba srdce záwistného, ne čest boží ale swůj wlastní zist a sláwu před očima majících, nařítajíc a pobežtwajíc nás z neměrnosti, z rozkolnictwí, z lacištwí, protože jsme ti ne cizým, tož neztrozumitelným, ale twým wlastním, přirozeným, domácím jazykem, jakž na pravé apoštolý slusli, zwěštowati vůli boží, prozpěwowali s tebou sláwu Hospodinowi a zwelebowali jméno jeho swaté; zapoměli jsme na křiwby a ukrutenství, jakž obzwláště já Methobius snášeti jsem musel; zapoměli jsme na wse, což nám zneřnadňowalo a rozhorčowalo práce apoštolsté bez toho krusné a trpě, a s položenou utěšenou myslí slabli jsme se do hrobůw nassích, jsouce toho slablého swědomí, že jsme dobrý, zbožný, welitý a slawný žstali národ Christu, té jsouce naděje, že srdce národu tohoto plápolati nepřestane swatým ohněm pravdy, wity a lástý, že se stane pewnou ohradou a pawezou Sionu křesťanského, cirkwe Christowy, špeřtwajici na stále nepohnuté, na ušelném lamenu nepodwratném, že se stane nádherou a okrasou králowství božského.

Dlouho bylot tak, národe brachý! Srdce twoje hořelo po Bohu a po nebi,

a milost boží rozhojňovala se v tobě. Moc wiry a lásky plobila ze synůw a dcer twých hrdin cnosti a dokonalosti křesťanské; moc wiry a lásky opasovala tě mečem spravedlnosti a webra jej v ruku twých k ochraně swatého dědictwi Christowa, drahou krev jeho wyloupeného, po němž sáhala krev lidskou zkalená ruka ukrutného newěrce, sweřepého mloblosluby. Dlouho bylť tať. Djeni nasse swatě scházelo a kličilo se s swěžestí roztomilou a hejně pokrýwšii uměním božim zúrodněle niny twoje, zeleňalo se welenabějně. Než nemohl toho sněsti wěčný protivník boží, wěčný nepřítel prawdy a swětla, wěčný záměstník a wrah člověka, kníže temnosti, i neodpočinul, posud newyslibil příležitosti k zmazení požeňnání božeho, k zničení plodu apostolského úsilí nasseho. Wídcowé twej, národe nešťastný, upabli w hluboký zimničný sen, w němž za přičinou rozpálené obrazotvornosti blouznili w řečích i skutcích, s duchem, účelem a zájmem církwe boží, s podstatou nasseho swatého náboženstwi se nesrownáwajících. Zatím co tito spalí, pufli chrámowé i školy. Vid wíba skutky a mrawy přewrácené, ztratil wseřlilou k učitelům swým důwěru a lásku, a ztratil tuto: nenáwiděti, opowrhowati, opouštěti jich počal.

Dábel použil horoucného omámení tohoto strážcůw Sionu křesťanského a neposlušnosti lidu wěřícího obrátil k prosběch swému. On swěl některé a obral je sobě za nástroj pekelných úmyslůw swých. A tito owšem rozumu jsouce bystřého, ducha ostroutipného ano i srdce a života došti neuhonného, ale myšli hrdé, wšoké, zpučné znamenitě zastáwali nowý, dáblem jim swěcený útol rozejíwajice tať dlouho semeno růžnic, trhájice tať dlouho na sušni neshiwané, celistwé Christa Pána, až ji roztrhali na kusy, horšii jsouce diabolůw Pilatowých žoldnérůw, loš o celou sušni metawších; tať dlouho rwali na jednotě křesťanské, až ji rozewwali, kličíce, co hrdla měli, jedni Západ, druzi Wýchod, jedni Řím, druzi Praha, jedni Italij, druzi Tábor, jedni Luter, druzi pať Hus. A co činili wídcowé tito twoji, učení a zásady swé pěši a mečem hajici, toť i ty činil, národe nešťastný, neboť jsi byl jimi potřeštěný. Synowé twoji

poblouzení mohouce zbožim, dědictwim swatým otcůw swých, wěrou, námi tobě přinešenou, snadno wládnouti pod hlavou jednou prawého náměstka Christowa a nástupce Petra swatého, hábali se, poťhali se o něj, lažbý pro sebe jej dobýwajice, lažbý na swé straně prawdu neomylnou miti žábjice. Z toho powstaly boje a wálky krmawé; otec se brobil w krev synowé, bratr w krev bratrowé; swatýně boží byly loupenn, przněnn, wzwacowánn; čest a sláva boží, čest a sláva twoje, národe nešťastný! byla přeb celým swětem pošálena, zohawena a plody ducha twého twé wzácné spisy tisícleté pilnosti twé zcuhaný a zmačený. Strásliwé to dopuštění Sprawedliwého! — W owčinci Christowé netolito hladomí wci wrhali se na owce, ale owce samy proměnilý se we wčice jedna druhou dáwici! — Králowstwi rozdělené proti sobě zpuřlo, město a dům proti sobě rozdělený nešťál, rozpabl se. Weliť swatýně Hospodinowa w Slowanstwu byla wýwřacena wlastními syny, domy a ulice Jerusalema slowanského ožňwaly se pláčem a křivením. Jedna ratolest za druhou obřtěpowala se ob winného kmeně.

Rozdrobenost ku velkému cíli
Neprivědla nikdy člověka,
Ni se bál kdo toho velreka,
Jenž v bojovné ztratil ruce chvíli;

Co od středu života se chýli,
Do náručí smrti utěká;
Byť to byla lípa stověka,
I tu vichor vyvrátí pil:

Tak i oni, již křest od nás vzali,
V nichž jsme plamen víry rozžehli,
Žili blaze, až se rozewali;

A teď, Bože! — ach! teď osamotě
Bloudí sem tam, jako poběhl,
A mřou bídně v službě, hanbě, psotě.

Říme swatý, město weřlawné, krev mučenníkůw zboceně, církwe swatě wěčná nábhěro, žiblo spásky, hrabdo wiry nezpodwratná wrahůw, wěčná církwe řlaw, Říme! Dť tebe se oberwalo srdce národu toho řlawného, ob nás s tebou řlouče-

ného, sjednoceného, kteráž bruhdy s takovou i tobě přivinovalo se láskou, kteráž bruhdy tak plálo ku prahům, i chrámům, i swatým, i prahům twojím. Winice, kterou jsme sstípili výbornou, na zemi tvé tučné, úrodné, národe nešťastný, sám jsi vyhubil, sám v poustě obrátil nevděčně a zrádně. A coš měl, co máš teď z toho? Otevři dějiny své, křavým pérem napsané a čti; rozestři obraz svůj a viz. Hospodin obdálh pravici svou, kterouž držel nad tebou; anděl strážce opustil tebe a zůstalil tě wšeliké bídě a neštěstí. Cizí wira, cizí duch a mrav pedmanily tě pod moc svou ukrutnou. Měnáwíš bratrstvá, jalobys nebyl oblojen u prsou jedné matky, lacištna národní a nábojenská, nepřestáwaji jako rač rozejíratí tvé, kysí tak weliké, tak mocné, tak swaté tělo, a učinily tě dějným příkladem, strašnou výstrahou neswornosti světu celému.

Kruté rány stihaji tě ze wšech stran. Národové cizí sptířáhali se proti tobě, aby tě učinili podnojem noh swých a powěstí ti na sítí jarmo služebnosti. Sloupiti chtěli tě z nejdražších pokladůw jazyka, powahy, přednosti a cnosti twých národných, jako tě oloupili z wiry a starých mravůw nábojenských. Krásné luhy a háje twoje w hrobitow, domy pať tvé w jámy umrlčí proměniti chtěli, w nichž se neměla ozýwati ni píseň ni modlitba slowanská, jebiná to útěcha dusse tvé utrápění. Synové twoji začali už wěstati barfy své na wrby babylonské jako bruhdy Jeremiáš, a toužiti po hrobech otcůw swých, neboť jim wrahové marni potrhali struny, odhali i poslední naději. Wlastní twoji synové stýděli se za svou krew, a jazyk ptkrozený, a w odrodilosti bidné probáwali tě za zlato, za prospěchy časné anebo za lichou oflonu chwály a sláwy pojemské. Už bylo weta po tobě. Tehdáž mohl pěti básník:

Vltej dešti, vltej roso milá,
S tebou po ty smutné nečasy
V nejvnitřnějším nitru souhlasí
Utroba ta moje rozloužilá.

Bolest se v mé duši rozvodnila,
Hoře s hořem pořád zápasí,

Slzy duši sloužil v opasy,
V zlaté spony — lkání zasmušilá.

A tak pláči, tak má duše kvlí,
Brzoli se k mému národu
Pravá blahost s nebes polí schýlí.

Stoná lid, bol jeho nehne žádným,
Každý množl jeho nehodu
A syn vlastní jest mu vrahem zrádným!

Z my plakali jsme nad tebou, národe utrápěný, aniž bylo co w slawě potěšiti nás, jako nádeje w boží prozřetelnost a doufání to, že we sstole utrpení staneš se moudřejším, že bída nawrátí i otci syna ztraceného. Nádeje nasse jen z částky se splnily. Umiráček twůj, jimž cizí chasa ztřeštěná oznamowala světu poslebné stonání tvé, proměnil se we zwon slawnostný. Duch twůj národní poněkud uwolněn a těžkých wazeb zproštěn byl, ale wyswobození od služebnosti porušení w swobodu sláwy synůw božích nenabyl jsi; neboť jen zde Duch Páně, tam i swoboda. U welikém počtu množstwi synůw twých, národe, Bohem těžce namštwený, wane duch jiný, Duchu božímu protivný; swětlo jeho jest swětlo bludné, newedoucí i Bohu, swětlu wšech swětél, ale odvádějící od něho w říši duchůw bludných, klanících se šelmě, mající sedm hlav a deset rohůw a na rozích jejich deset torun, šelmě podobné lewhartowí, mající nohy medwědi a ústa lwowa, již dal dral sílu svou a moc welikou, šelmě, jižto dána jsou ústa mluwící věci weliké a rouhání, šelmě rouhající se Bohu, rouhající se jménu jeho i sláwu jeho, i těm, kteříž přebýwaji na nebi, šelmě, jižto dáno wěsti boj se swatými a přemáhati je, jižto dána moc nad welikým pokolením a nad lidem i nad jazykem i nad národem. A šelma ta sluje newěra, nowopohanská oswěta a smyšlnost. Šelmě této klanějí se synové twoji, jižto jména nejsou napsána w knize života Beránka; na šelmě této, oheň jedowatý na stolici Petrowu fršici, jedice mečem břitkým jazyka a péra bojuji proti choti Christowě, sluboto wrádejice ji do srdce mateřského swatého jizlimou zbraň, jižto jim vlastní sloužiti

měla za nástroj k obhájení, k ozdobení a oslavení této své vlastni, mlékem slabým učení křesťanstvého jich obložíš, matky. Synové katoličtí pohrdají církví katolickou a opouštějí ji a nechtějí sloužiti ji, slabé jeho Kristovo za jarmo otročtí, swatou lázeň církevní za utrpné trýznění duše i těla držíce. Oni po světa jen žijí, pohobli a slávě toužíce, služeb a úctám světským vyhledávají; wladářstwi světa milejší jest jim nežli swatyně Hospodinowa, stál plný milejší nežli oltář.

Takovýchto synův odchováváš sobě národe ubohý, kteří ani o blaho své buď pečowati nechtějí, kteří nechtějí té hladného krmiti chlebem věčné pravdy aniž napájetí žitního swatým zdrojem věčné moudrosti, nechtějí duši svou krmiti a napájetí tělem a krmí Beránka božího k žití motu věčnému, ale raději, buď ve tmách, hladu a žití hynouti nechávají tebe, anebo tě osměcowati chtějí světlelem oltu tvému nesnesitelným a žití pokrmem duši i tělo otrawujícím, pokrmu wyprostým na bařinách myšlnosti ve znoji světla, ne k Boha, ale w bujně obrazotvornosti wzniklého. A ty jdeš, národe zpozbitý! za světle tímto, za mámitými slovy falešných tvých proroků, abyš až na dno wypil číši jemu, jež ti poskytuje neměra a blub, jež ti poskytuje latové

swědomi svého a buď své, abyš — zahynul.

O nečini to, národe brach! Opust wůdcův těchto pobwodných, kteří tě už připravili o jednotu a swornost, jediné to blaho národův a kteří až posawáb nepřestávají trhati z pouhé marnomyšlnosti, z pouhé citizálosti, z pouhé odporu a stranomilstwi twý tak už dosti potrháný jazyk a tělo národní. Jsou to stěšníci a lidé nepoctíwi, dnes tak zejtra jinak mluwici, řádkou číli jinou barvou, jinou podobu na se berouci, bratra proti bratru, lmen proti lmenu popuzující, jak jim k tomu rabi buď jejich, žijí a marné slawy chtějí. A! nowá nowým tisíciletím nastává doba; svělec ze sebe jako had lži starou, a k wšchodu obrát oči svých oslněných, odkudž wyslo prawé světlo, hvězda Ježíše Christa. Za touto hvězdou, za kterou otcomé twoji tak rádi k slowu našemu tráceli, ani nejwětších obětí, ani nejkrutějších protimenstwi se nehrozice, jdi i ty národe probuzený, a nikdy se ji nespust: ona tě zajistí přiwěbe do Betléma znouzrozeni, nowého sjednocení, nowé weličnosti a slawy, časného i věčného blaha. Amen.

„Amen staň se“ takto zhožný zástup
želá,

„Amen“ přizvukuje Morawěnka celá.

Dva Poutníci.

(Ke slavnosti 9. března.)

Co to za poutníky štědré, přebobaté,
Jižto perly sypou po otcině zlaté?
Kdekoli se berou, kudy oni chodí,
Pod nohou se jejich šalenka rodí;
Vůně sladká značí veskeré jich cesty,
Kamkoli se pohnou, dědinou či městy.
Zdaž pak nejsou oba spolu bratři rodní?
Skutkové tak svědčí obou přeladnání.
Lid si o nich praví, že prý přišli shůry,
Zůstavivše tamo serafinské kůry,
Aby statky věčné vlasti rozdávali,
Jako před tisíci lety dělávali.
Kdokoli jich ptíjal, nadělen byl statkem,
Který Christus duším skýtl v míru sladkém.
Avšak darmo štědré otvírají ruky,
Darmo perly sypou mezi nuzné pluky.

Lační nechťi krmě, nazí nechťi šatů,
Slepčí nechťi svělla, lenoch nedbá platu.

Putují dnes bratři od bílého rána,
Neotvíra se jim ani jedna brána;
Nabízejí všude nesmrtelné zboží,
Ach! a nikdo nechce koupit pravdu Boží.
Slunečko se samo za tu čelad stýdí;
Nechce déle svítit, za hory se klídí;
Černá mračna táhnou, už se připozdívá,
Plactvo žalem tichne, do houští se skrývá.
„Kam, ach kam dnes svojí ukloníme hlavy,“
Pocestní se táží „u večer ten tmavý?“ —

Slyš, ký hlas to jemně pověřím se nese,
Rozléhá se v háji, ozývá se v lese,

Jako s oblaků se níží k zemské pláni?
Vesnický to zvonek, volá na klekání.
A již klečí naši cestovníci oba,
Svatá vysílají ku blankytu slova,
Velebíce Boha, že dal Syna svého
K spásě všehomíra, hříchem zemdleného;
Velebíce dobu přeblahostnou, sladkou,
Která Pannu svatou učinila matkou.
Posléz Hospodinu vtělé pějí díky,
Že jim zvonek věští blízké katolíky.
Ti snad požádání jménem Christa Pána
Dopřejí nám střechy do příštího rána.

Obloha se jasní, chmůry mizí černé,
Hvězdičky jim svítí na té ponti perné:
Nad horou ať klidný město povychází,
Slavík s písni něžnou bratry doprovází,
Poletuje s nimi, noční průvod slaví,
Až se noha světců u dědiny staví.
Hle dům ode domu rychlé kroky vedou,
Nemajíce svědka mimo lunu bledou,
Všude noc už vládá, uzavřeny dvory,
Sem tam ovšem noční slyšet rozhovory,
Ale pro počestné nikdo místa nemá,
Kamkoli se vrátí, srdce tlukou nemá.

Nezbývá než jedna chyžka skrovná, chudá,
Do které je vábí okonečka rudá.
Ať si přit, bouří, blýská nebo mete,
Pohostianost v chyži této vezdy kvete.
Obývá tu čelad bobověrných duší,
Jímto starý mrav a zbožnost krásně sluší.
Ejhle do kotrán už kyne jizba čistá,
Vítají se hosté jmenem Pána Christa.
Netázali se jich odkud se tu vzali,
Nýbrž chléb a sůl jim na pocu hned dali.
Rodina se s nimi o večeri sdílí,
Velcí, malí se k nim předávěrně chýlí.

Dlouho na noc svatá rozmluva se přede,
Až pak hospodář je do ložnice vede.

Prchla noc a mladé probouzí se jítro,
Chválu Boží pje veškerenstva nitro;
Zora čerstvým dechem chyžku šťastnou křá,
Otec, matka, dítka, všechno se zas hýbá.
Ranní píseň odud stoupá k nebes kůru
A kouř táhne krbem jako svíce žhuru;
Snídaní se strojí, dítv než hosté vstanou.
Ať, což předlouho dnes v spánku tvrdém
tanou?

Ložnice je prázdná. Kam se odebrali,
Aniž hospodář „s Pánem Bohem“ dal?

Nebylté to nevědek, nýbrž rozkaz Páně,
Zavolav jich náhle nad blankytu báně,
Avšak od té doby drahovzácné knížky
Posílají z nebe do té milé chyžky;
A v těch knihách s lidem rozmlouvají sladce,
Rozněcují lásku k Církvi svaté matce,
Ta že národ každý časné, věčné spasil,
Christem že jen zkvetou vlasti zlaté časy.
Slyš, ach slyš tu radu národu máj drahý!
Bez Christa jdou na zmar veškeré tvé snahy,
Bez Něho ach, zvadně jako polní tráva,
Jím však tobě věčná povykveté sláva.

Přebálená chyžko, zbožná, prostomilá!
Pověz nám ó pověz, zdať jsi o tom snila,
Že jsi Cyrilla a Methoděje spolu
Pohostila, našich slavných apoštolů?
Hlásej, všude hlásej po slovanském kraji,
Ať se svatým bratřím brány zotvírají,
Aby celé vlasti spasení se stalo,
Jako jimi tobě na vždy zavítalo.

Jan Soukop.

Strýček Pravdomil.

Od Fr. Dědka.

Pravdomil: Mluvíli jsme milí přátelé v předešlém ročníku kalendáře, kterak lidstva společnost poznenáhla zmožila se a zrušila z rozmanitých rodin, obcí a národů v člověčenstvo. Člověčenstvo jest jako živý proud, národ, obce a rodiny jako většiny neb menší vlasy jeho. Největší ale, jaké si proud tento časem utvořil, a ve kterém pořád tu předu se žene, nazýváme: církve a stát; podle dvojí podstaty člověka, totiž podle duše a těla. A o těchto dvou nejhlavnějších stránkách člověčenstva budeme letos rozmlouvat.

„Dávejte císaři což jest císařovo a Bohu co jest Boží.“

Zvědavý: Na to se už napřed těším, neboť rád bych už dávno byl zvěděl, která církev a stát byly povstaly.

Pravdomil: Církev a stát nepovstaly z žádné jiné příčiny, nežli z té samé, kterou jsme při všech důležitějších otázkách už opatřovali — totiž z pomohlání a povinnosti člověka ku společnosti. „Není dobré člověku býti samotnému“ toť příčina a základ všech společností lidských. A jako jednotlivá kapka vody sama o sobě vyschne, a i větší voda zasmrádne, když běle o samotě stojí: tak i jednotlivý člověk aneb většina

lidská společnost zanikne a pomine, jestli se nepohybuje v živém proudu člověčenstva. „Všichni lidé mají vrozen rozum“ praví už starodávné přísloví. Proto musí lidstvo bržet dobro, maby, a vždy „jedno o druhé se třít, máli z kousku celek býti,“ jak praví náš básník.

Bartoš: Snad povstaly cirkve a stát rovně tak jako rodný a národy?

Pravdomil: Ušodnul jste, milý Bartoš, jenom že nepochybně se vždy tak ptkroženě jako ony, a že při jich povstání opět jiná lidská potřeba činnou se prokládala. Rodný, obce a národy povstaly, bychom tak řekli, samy od sebe. Když t. p. si myslíme několik milionů lidí, nemůžeme si je jinak mysliti, než žijících v jistých rodných a obcích, patřících k nějakému národu. Když i zvířata tvoří jisté druhy a plemena. To je tak jisté, jako že jistá voda nemůže býti bez jednotlivých kapek a vln. Tot ptkrožený život lidstva. — Brzo ale ožijou se v útrobě lidstva vyšší snahy a touhy, vyšší potřeby a nebesatky. Životní ztluštěnost nutká je uznati odvislost svou od nějaké bytosti vyšší, kterou my křesťané s hlubokou poutou nazýváme Bohem, aneb nazývají potřebu obrany proti zevnějšímu nepříteli, — a tu počíná se u nich církví a státní řízení ujmáti, započne život nadptkrožený a duchovní. Když i proud napřed téžá semo tamo, přes luka a role, až pak si vymele jisté řečiště. A jako proud bez řečiště dělá šfodu po krajinách; tak i lidstvo bez řízení státního a církevního podobá se „řtině sem tam se klátící“, podobá se plavci bez vesla, loďce bez řezně a bez kormidla. — Napřed tedy lidé žili v rodných a obcích dle zákona ptkroženého. Když ale jednotlivci dorůstali, samy pak na svou ruku rodný dvojice, když rodný zřítal v národy a zapotřebi bylo zákonů ochranných dlesem zemských, dlesem mezinárodních, když v útrobach lidstva ožývati se počaly i otázky: Kdo jsem, odkud jsem, proč jsem, co se někdy se mnou stane?: — tuž zatoužilo lidstvo po vyšších řízeních, a vyvinouti se počaly státy a cirkve. Spolky tyto, bez nichž není blahobytu na světě,

jmenovali se pak, k rozeznání od prvních, spolky posítkovní, nadptkrožené, bušewní a proto pravíme, že řízení církevní a státní pochází ob Boha.

Bartoš: Aha, proto tedy přední představení cirkve a státu t. p. králové a biskupové píšou se „z milosti Boží?“

Pravdomil: Ano, ačkoli to „z milosti Boží“ na vřechňy cirkve a státy vztahovati se nebdá. Stávalo zajisté od jatkiva mnoho církví, které se Bohu nelíbily, a mnoho států, o kterých bychom řici mohli, že by bylo lépe, kdyby byly nebyvály. Předě ale, mluvíme-li o státním a církevním řízení vůbec, musíme původ jeho ob Boha odvozovati, nejen proto, že Bůh potročilému lidstvu v státu a církví živu býti velel, ale poněmáh jim i zákony své sdělil, dle kterých v státu a církví spravovati se mají. — Totl o původu těchto nejhlavnějších společností lidských, a nyní promluvíme o každé z nich zvlášť.

Nábožný: A začneme ob záležitostech církevních, kterým vždy dávám přednost před státními. A tak tedy nám powězte, milý strážku, jak to s těmito wppádalo ve světě, až se cirkve tak ustálily, jako nyní jest.

Pravdomil: Milí přátelé! budeme mluvit o věcech důležitých, o kterých už celé knihy naplány jsou, a proto nebudeme šititi mnoho slovo, abychom se hluboko nezabrali, nýbrž powíme si jen, co jest nejdůležitějšího, jak to děláváme obyčejně při našem rozmlouvání. Po brobnější wědomosti každý, kdo po nich touží, snadno v jiných knihách nalezne. — Především jiným budeme činiti rozdíel mezi náboženstvím a církví. Náboženství je tak staré jako člověčenstvo; už první člověk znal náboženství, t. j. uznával svou odvislost ob bytosti vyšší, a tím byl nábožným t. j. myslil na Boha, toužil po jeho společnosti. Cirkve vyvinuly se později, když více lidí stejného náboženského wyznání spojilo se dohromady, twofice tak jeden náboženství celel. Cirkve jest tedy jako zevnější stránka, jako tělo náboženství, a toto vždy něco wnitřního, a jako duše cirkve. — Řid, odvislost svou ob Boha uznávající, počal wšeltjaktým zevnější spů-

sobem Bohu se tokiti a odmístiti tuto projevovati, a z toho povstala tať zvaná Bohoslužba a jiné církevní obřady. Ten pak, jenž odmístiti svou ob Boha uznati nechtěl, šloul bezbožný, t. j. člověk bez Boha. — Poněmadž ale každá nábožnost vztaňuje se na Boha, a jen potud má cenu, potud se Bohu líbí, tedý počali lidé přemýšleti, která bohoslužba by se Bohu nejlépe líbila, a coby činiti měli, aby se Bohu co nejlépe zachovali — a tu povstaly wšeljaké dobré i liché důměny o bohoslužbě, čímž náboženstwa počaly se různiti, a wšeljaké cirkwe zablábati. Nejpozbláklejší bohoslužbu promáblili pohané, kteří i lidé modlám svým obětowali, a tať bratry své zabilí, myslíce tím bohům se zaměditi. Oni se totiž domýšleli, že čím těžší oběť jest pro ně, tím milejší bude bohům. Nejlepší bohoslužbu měli židé, mezi nimi Bůh povolal několik wpmolených mužů — patriarchů a proroků — a nabal jich barm Duchu swatého, tať že se stali zwěštomatelami vůli Jeho. Rbyž ale přišla plnost času, seslal Bůh Syna swého, a tento stal se zwěštomatelem vůle otce nebeského, aby tať pomínula wšeliká lichá důmění lidů a Bohu a náboženství; a ti, jenžto w zjewení a učení Krista, tohoto syna Božího věti, jmenuji se ble něho — Křesťané. — Křesťanstwim přestala předešlá nejistota w náboženství, „noc pomínula, den pak se přiblížil,“ zjewením Božim položen základ prawých wšsem budoucím snahám a podnikům člověčenstwa. Společnost lidů měla wšechny wetché, sessle a spuckelé rúmy předešlých časů odstraniti, a na tomto základu budouci palác swého blahobytu, jať w ohledu státním tať i církevním wstlawěti. Křesťanstwim, teť to prawě řečísti, we kterém měl budoucné proud člověčenstwa téci ku předu, oblažowati krajiny, města, národy, a mlčewati se do moře wěčnosti; křesťanstwim, toť wypslnění nebeského zaslíbení, toť ta prawá cirkwe, přeb kterou ustoupiti mají wšechny cirkwe předešlé, jako noc ustupuje dnu, a ranni mlha dennímu slunci. — Arci že bosub wšestere důmění lidů nepomínuly, ano i do křesťanstwim wewrasy se bludné náhledy a myšlěny, což bylo příčinou,

že i cirkwe tato se rozdwójila ba roztrójlila a rozčtwrtila: — doufejmež ale, že až lidů miněni se wstřibíjou, a čas ob Boha se zřouffení lidstwu ustanowený se naplní, zase křesťanstwim, a s nim i ostatní náboženstwa w jeden dusselní celeť se spoji, a bude potom jedna wira a jeden křesť, jať že stává jedné prawdy a jednoho Boha. Čas tento neni inab posub tať blíž, jať by si toho nábožné srdce přálo; neboť jestliže člověčenstwo zapotřebi mělo 4000 let, nežli se dostatečně tu křesťanstwim připrawilo, čím wice let bude mti zapotřebi, aby náboženstwim toto se úplně pochopilo a we wšech obdilech žiwota swého dokonale uputečnilo! Tomu ale nesmíme se diwiti, neboť člověčenstwo žije křesťanstwim žiwot Boží, u něhož jest tisíc let jať jeden den. Je ale nědy tať se stane, za to nám ruči wšrok samého Krista Pána.

Barloš: Ale m. p. strěchu, kbyž už tať mluwíme o tom náboženstwim, tedý nám powěste, jeli tomu tať, jať se mluwi a pisse, že ti pohané sami si své bohy dělali. Měli přý malé sošty a figurty, a ctili je co bohy. Wne to přikáží přebce hrozně zpoblitě, a myslím, že to může člověk jen na nejnižším stupni wzdělanosti činiti.

Pravdomil: Je tomu tať, jať prawite. Lid byl nemzdělaný, neměděl nic o prawém Bohu a jeho náboženstwim, a proto si dělali bohy sám, modli se k nim, žábal od nich, co by měl ráb, a kbyž se mu toho nedostalo, ruffil je a dělali si jiné. Byl to přewrácený staw libstwa, a ono zacházelo s bohy swými, jať ditky nasse se swými loutkami. — Tať ale jebnal jen lid sprošty, a pomysleť, jať u tohoto libu jesti za nasseho času panuji předsůdy. Učenišši a rozumnišši mezi nimi přišli záhy k poznání, že musí býti Bytosti nejwysšši, která nejen wšestěditi a spravuje, ale i dobré obměňuje a zlé tresce; a poněmadž na tomto swěte dobrý s obměnou a zlý s treskem často se mne, že musí stáwati jesti swěta jiného a dusse nesmrtnelné. A proto tať náš katechismus wědomost o Bohu sprawedliwém a o nesmrtnelnosti dusše žába od každého člověka, máti spasen býti, ať si už jest jaťého toliw náboženstwim. Wira

w Boha a w nesmrtnost buše wine se ob prwopocátku jako zlatá páška wědomím slowčenstwa, byt-by ostatně i sebe horším bludům a náruživostem oddáno bylo. To leží už w přirozenosti ducha lidského, který wědomosti svou wždy čelí i jednotě a touhou svou wždy sahá přes hranice tohoto světa. Arci že wšedno poznání pochází z hůry od otce světla; ale jakoby o to nasse ani we dne newidělo, kdyby nebylo světla schopné, tak by i duch náš i poznání wšednímu nebospěl, kdyby už ob prwopocátku nebyl i tomu určen a jako nabádán. Jen duch opět Ducha poznati může.

Nábožný: J já mám nějaké wrochy w hlavě. Zmínil jste se prvé o rozdwoweni křesťanstwa, myslím, že tím wrozumíváte církev katolickou a protestantskou. Už častěji o tom jsem přemýšlel, která se stalo, že církev tyto se rozdwosila, a neníli žádoucího prospěchu, je opět sjednotiti, a jak by se to mohlo proměstit?

Pravdomil: Měly přitelli, jest to smutná a nemilá věc, že křesťané, jenž přede mají Krista za Boha a učení jeho za učení jedině pravé, we swých bašších náhledech tak welice se různí, že i nepřátelští proti sobě jednáji; a o nemilé věci této powime si několi slow. — Horliwci i napraweni toho jest na obou stranách dosti, jen že z wětšího bílu zapomináji na zákon lásky, a proto wice lázeji nežli naprawuji. Každý, který w této záležitosti citi se pomolánu, něco promluwiti, měl by napřed pamatowati na slowa sw. Augustína: „We wíce buď jednota, we wíceš nejlístých swoboda, we wšsem ale láska.“ Jisto jest, že protestanti wiru svou jen z písma sw. domozují, my pak katolici kromě písma uznáwáme i ostatní pobání neb tak zwanou tradici, a to proto, poněwadž písmo sw. nebylo psáno, aby platilo za prawidlo wiry, nýbrž napřáno bylo ob apóstolů jen příležitostně. Kristus Pán prawil i nim „jděte a učte“, a nikoliw jděte a pište. Učení teby, t. j. ústní tradice, a písmo dohromady jsou teprw prawým podkladem wiry pravé. To nám tím lépe wšwítne, pomyslímeli na slowa Krista Pána, jenž prawí: „Písmena

zabíji, duch pak ožiwuje.“ Písmo, a třeba i písmo sw. přede jen jest mrtwá litera, slowo ale t. j. učení a rozumění písma jest duchem jeho. Wždy i Duch sw. zjewil se apóstolům ne we způsobu nějaké knihy, nýbrž we způsobu ohniwých jazyků.

Pochybil: Katolí smí teby z písma sw. a ústního pobání wybrati si co chce, anžto protestant jen na písmo sw. jest wázán?

Pravdomil: Ani w tom nesmí katolí činiti podle wůli swé. Jest tu jiná auctorita, která místo něj wybírá a určuje, což jest pravého, a která i tomu ob samého Krista jest ustanowena a opráwněna. Jest to Církev sw., a co ta nám za prawdu udává, to máme wěřiti.

Pochybil: Jak ale, když mi protestant řekne: „tak teby wy katolíci musíte wěřiti, co wám wás biskup aneb některý kněz řáje?“

Pravdomil: A tu by jste si newěděl poradý? Musíme wěřiti i nemusíme, dle toho, zballž se nám řáje učení církwe neb ne. Církev, prawil jsem, jest nám prawidlem wiry a základem prawdy, a nikoliw jednotliwých slow. Slowěť jest omýlný, církev ale neomýlná, poněwadž jest žiwým tělem Kristowým, a on co newiditelná hlava wždy w ni přito-men, jak sám prawil, „a zůstánu s wámi po wšedny dny až do skonání světa.“ — Arci že se dá očekáwati, že kněz katolický, a tím wice biskup znáti bude učení církwe, poněwadž je w tom newstále cwič; ale udály se už také smutné pády, že i biskupové a kněží od církwe prawé odpabli. Spítowali, až přespítowali, a pak sobě wice uwěřili nežli církwi sw. Spítowání mlašní arci církwe nezamezuje, ano odporučuje zpytwání rozumné, dle slow sw. Pawla: „Wšedno zkoušejte, a co jest dobrého toho se držte.“ Ale we wíceš důležitých, jenž t. p. se týkaji našeho spášení, wždy jest lépe, když spo-léhati se možu na nějakou wšední aucto-ritu, o které wím, že jest neomýlná, nežli sebe samého. Za podává mně jistotu, anžto wlašní špekulace (bábání) wždy mne nechává w pochybnosti. A auctorita

taťomá pro katolíka jest církev, které více věřiti má nežli sobě.

Nábožný: Jak pak ale, mohouli biskupové a kněží pochyběti, se dozvíme a přesvědčíme o pravém učení církve?

Pravdomil: O tom se přesvědčíte, když si zodpovídate otázku, co jest církev? Katechismus praví: „Církev jest viditelné shromáždění všech pravověrných křesťanů, pod jednou viditelnou hlavou nejvyšším papežem, jenž jednostejně učení wyzývají a jednostejných svátostí užívají.“ Učení církve určuje tedy spolek všech pravověrných křesťanů. Spolký tyto nazýváme sněmy církevní, v nichž zasedají biskupové a kněží ze všech křesťanských krajin. Věřící zastoupeni tu bývají štyřmi svá kněžata a velmože. Sněmy takové vypisou se ob papeže, když toho potřeba důležitá žádá, t. p. když o nějakém článku víry jest pochybnost, srovnávají se s učením církve čili ne. Tu pak se po umázení sv. písma a sv. otců určí, co se má věřiti, a jak se má tomu neb onomu pochybnému článku víry rozuměti. Sněmů takových bylo posud v církvi 24; sněm Tridentšty, r. 1545 držaný štyřmi protestanty a jich učení, byl poslední mezi nimi. Zmenují se sněmy tyto ekumenické aneb všeobecné, k rozjeznání ob sněmů zvláštních, synodálních aneb provinciálních, ježto každých biskup svolati může ve svém biskupství; které ale nerozhodují o věce, nýbrž v takzvaných disciplinárních t. j. mravních neb ceremoniálních záležitostech, též biskupství neb též provincie se shlasují. Co ale na sněmech všeobecných se ustanovi, to má platnost pro celou církev, a ježto všem biskupům a kněžím přináležejí, ustanovení tato věřícím oznamovati: a o jich zachovávání pečovati.

Bartoš: Když jsem si to hned myslil, že církev není leč jaká osoba aneb nahobila společnost, nýbrž že má pevných a nezrušitelných základů. Když se praví Církev, tud se tedy rozumívá vědomost a učnost celého křesťanského světa, a proto už snadno přibati víru slovům Kristovým: „a brány pekelné nepřemohou ji!“

Pravdomil: Tak jest, milý příteli! a proto o církev křesťanskou a trvání

jeji nepotřebujeme se báti „a bytby se zboutila celá země, a přenesené byly státy u prostřed moře“ jak praví žalmista. Rozum a učnost povždy zvitěžití musí nad zpozobilosti a pobloudilosti libšou, a nad vsselijatými nečistými vášněmi, bytby tyto i nějaký čas panovaly, jak nám o tom krásně vypravuje Dr. Vilš ve svých „Dějínách církve swaté.“

Nábožný: Ale m. p. štyřku, wíte, my jíme v tom bratřstvu sv. Cyrilla a Methoděje, a milíme se za obrácení ob církve obštipených Slovanův. Patří ti také mezi protestanty?

Pravdomil: Wůbec ano, zvlášť ale patří oni k církvi pravoslavné. — S tím protestantismem jest to vsselijaté. Jeho povssědná známka jest, že neuznává sv. otce za hlavu církve; tím zawřhl církewní soustavu, obpadl ob jednoty církewní, a každých jednotlivců stojí tu na vlastních nohách, stejno oprávněn proti druhému, čímž zanikl u protestantů vssěcky církewní řád, vssětera vážnost před církewní autoritou, a umebena jest jakási swéwolnost ve wíce. Dále zawřhl protestantismus latinšlou řeč co zewnější známku jednoty, a přijal při službách božích řeč národní. Pak neuznává vssěckny svátosti, drží manželstwo za zrušitelné a dowoluje kněžím se ženiti. Ba i o svátosti oltární smýšlí se tu vsselijak, a proto neuznává se mše sv. za nezmawou obět nového zákona. Tento druh protestantismu powstal a rozmohl se ob zvlášť w Německu w šestináctém století štyřmi Luthera a obtud se dostal do Šwycar, Šwedška a Anglika. Protestantštwi jest německého původu a tudž cizí a powaze slowanšlé docela odporující ptšada. — Šťastí církewní rozkolnictwi (schisma), s protestantismem docela nesouwšící, jest církev pravoslavná. Zato powstala w krajinách, nyni už poturčených w století dewátém napřed obporem proti účtě obrazů, až pak i ob jednoty církewní se obtrhla. Ona též neuznává papeže co hlavu jednoty, loná obřady swé w řeči národní, na nejšw. swátost oltární ale wěti, jen že užívá při mši sw. chleba kwasněného; manželstwo dowoluje roglucowati jen w pábu cizoložštwi, a kněžím wolno se ženiti. Něco zvláštního církew

tato má ve víře o Duchu sv., o němž učí, že nepochází od Otce a Syna, jako my katolíci i s protestanty věříme, nýbrž jen od Otce. Lid náš o tom si vykládá, že prý, když sv. Páwel je vyučoval o tom článku víry, musel najebouou přeb nepřátely utéci, a je tedy nebudučil, čemuž arci tak není, poněmadž obřippení se stalo o mnoho později. K církvi této přiznávají se Řeci a východní Slované, zvláště Rusi neb tak zvaní starověci. Ke cti jejich tu budíž ale řečeno, že drží více na modlitbu a poky, než mnohý katolík. — S jednou částí církvi této řečí stalo se usjednocení r. 1439 ve Florencii; hledala totiž a našla také utociště své u katolíků, právě když na ni krutě doléhal nepřítel Turci, a ob té doby má se část tato řečslovanště církve za katolíky, a sluje sjednocená církev. Ona uznala papeže za hlavu církve a východ Duha svatého od Otce i Syna — a za to zase církev katolická nechala ji při ostatních jejích obyčejích, při řeči národní a ženění kněžstva. Toto ženění ale děje se tak, že se kněz oženiti musí přeb vysvěcením, a když pak mu manželka jeho umře, podruhé oženiti se nesmí. Řešení se tu tedy vlastně kněz, nýbrž jen čelaneč na kněžství. A to se tak děje, aby se neubližilo zákonu církve, že totiž kněz ženiti se nesmí. — Modlitby nasse za obrácení ob církve obrácených Slovanů tklají se tedy vlastně Slovanů i nesusjednocené církvi (pravoslavné) se přiznávající, aby totiž usjednotili se s námi, jako to jedna část jich r. 1439 už byla učinila. — Němci katolíci zase mají spolek, kde se mogleji za navrácení se protestantů německých k církvi katolické, a tak se modlí každý za své, jak se to sluší a patří, aby v církvi se nepotratil duch národní, nýbrž i jemu učinilo se záboš, a církev tak stala se „všem všem všudy a všdy“ jak to chtěl sv. Páwel.

Zvědavý: Jak pak m. p. strýčku, když už jste nám došli o naší katolické, pak protestantské a pravoslavné církvi pověděl; nemohl by jste nám ještě říci, mnoho-li aš na světě počítá se křesťanů?

Pravdomil: Lidů na světě počítá se vůbec na 1200 milionů. Křesťanů mezi nými jest aš třetina; katolíků něco

wice nežli polovice této třetiny. Číslami naznačuje se počet křesťanů 335 mil., a katolíků 170 mil. Druhá polovice křesťanů běli se w nesusjednocené (starověce) a protestanty a sice čítá se prvých 76, druhých 89 milionů. Z na tomto stonném počtu křesťanů wibíme, že úloha pravoměrné*) církve mezi nároby ještě není dokončena, jak se některým velmi málo aneb příliš mnoho učeníh nesusjednocením i wzdělaním zdá, nýbrž že ji teprw w budoucnosti wellá úloha nastává, máli bse slow Krista Pána, celé slowěčenště tělo kwasem křesťanstwem natwaseno býti; a myslíme, že Slowanští nárob při wptonávání této úlohy i nepatrnému spolupůsobení ob prozketečnosti Božské určen jest. Spíše ale musí nejznačnější nárob slowanští — museji Rusové státi se katolíky, a proto za obrácení jich tak wroucně se modlíme.

Zvědavý: A k jakému náboženství přiznávají se ostatní lidé, jenž nejsou křesťanami?

Pravdomil: Tuť by bylo mnoho eo wypočítati, nesusťme se ale do podrobná. Wúbec počítá se mezi nimi 156 mil. Turků neb Mohamedánů, 5 mil. židů, a pak 600 mil. wznáwačů wsfeltjatsch jinších wěr. Bohanů, t. j. diwochů, kteří ještě ani pojmu nemají o Bohu a nesmrtnosti, čítá prý se posud 192 mil. Ale i k nim wchází už blahowěstowé křesťanství, aby prawow miru jim zwškowali, ačtoliw ne bez welkého nebezpečnstwi, a často lástu a obětowost swou i žiwotem zaplatiti museji. — Obširnější pojednání o rozdělení lidského potoleni z ohledu náboženského podal nám p. Malý w časopisu „Žiwá“ r. 1859, kam každý, kdož o tom zewrubněji poučiti se chěl, nahlednouti může.

Nábožný: Jest to pobowná wěr. Tolik líbí na světě, tolik rozličných náboženství, a každý drží svoje náboženství za nejlepší. Jak pak to bude aš někdy wppabati na soubu Božím?

*) Božn. Pravoměrná znamená tolik jako katolická a rúží se ob pravoslavné i. j. ob starověcé církve. —m.

Pravdomil: Tuť arcí se na více ptáte, nežli člověk může zodpovídati. A proto praví také apoštol: „O hlubokosti bohatství, moudrosti i vědomosti Boží. Jak jsou nepochybné soudové jeho a neprozkoumatelné cesty jeho!“ Nadejeme se ale od spravedlnosti Boží a milosrdenství jeho, že bude každého člověka souditi dle toho, co držel za pravdu. Mám-li já něco za pravdu a jedná-li také podle toho, tuť jedná-li dle všeobecně platného pravidla, neboť všichni lidé mají jednati dle toho, co za pravdu drží, t. j. dle svého nejlepšího předsvědčení. Menší pravda, kterou já za pravdu mám, pravda pravá, tuť buď za to nemohu, aneb jsem poznání pravé pravdy zanechal. Nemohu-li za to, tedy jsem bez winy, zanechal jsem ale poznání pravdy, tuť na mne padá vina nebanklivosti, která ale při tak mnoho zapletených lidských poměrech a otolíchnostech — buď rodu, buď štáti, buď stavu, buď vychování — může býti myslitelná. — Hanební! a pokláš člověk ale na každý způsob jest ten, kdo nejedná tak, jak dle poznání pravdy jednati by měl. Život jeho jest offemtný a lživý, poněvadž jednání jeho poznání pravdy se pčí. Předsvědčení jeho jest jinaké, nežli život jeho, a tím stává se nepravdivým, a sám sobě nepochybným. A takovým stává se každý člověk zlé vůle, buď si jakého koliv náboženství, neb vůli pravé křtáte nazýváme zlou, když odporuje poznání mluvení pravdy t. j. té pravdy, ku které všichni dobří lidé se hlásí. Ochotnost ale, jednati dle poznání pravdy, jest vůle dobrá, a proto snad promolávali andělé při narození spasitele světa „a pokoj lidem dobré vůle.“

Nábožný: Ale m. p. středu, nezabíli bychom se tu při takovém smyslu, předsvědčování oním lidem, jenž praví: „Cirkew jako cirkew, na tom nezáleží, jen když je člověk hodný a spolehlavý.“

Pravdomil: Toť by jste, m. příteli, slova má neobtě posuzoval, a snad by jste na ně smysl, který v nich niteral neležel. Nemluvíli jsme o dobrově rozličných církví vůbec, nýbrž jen o zasluzích osobních. Nasse cirkew katolická

jmenuje se církví všech církví, a to právem, poněvadž v sobě chová kromě pravého učení i nejvíce a nejlepších proštěbů i spasení. A kde nejvíce proštěbů, tam také nejvěšší nádeje spasení, o tom snad žádný nebude pochybowat. Předce ale nepodává žádnou jistotu spasení tomu, kdo dle učení a navedení jejího nežije. Ačkoli ale při spasení nerozhoduje cirkew, nýbrž život člověka: předce nesmíme vůbec zapomenouti na pravidlo: jaký strom, takové ovoce, t. j. čím lepší cirkew, tím lepší údomé cirkwe. A proto máme v církvi katolické tak mnoho swatých a světic Božích, kteří by byli tím, co jsou, snad se nestali, když je cirkew kat. byla neobchována. — Nicméně nebudou ti, jenž cirkew tuto nepoznali, jak ob milosrdenství Božího se nadějeme, nastroje zavřeni, nýbrž budou souzeni dle toho, jak dalece pravdu vůbec poznali, a v životě svém ji zabořiti učinili mohli. Všdyk vycházel ewangelický hospodář v rozličných denních hodinách, aby najímal dělníky na winici svou, a pak jim dal po stejném penězi. — Z apoštol Pável někde mluví o té samé věci. On praví, že lidé, jenž nepřijali ku poznání zákonu Božího, souzeni budou dle zákonu přirozeného, t. j. dle té pravdy, kterou každý nezlažený člověk chová v srdci svém; aneb jak to sv. Jan vyřekl: „dle světa, kteréž osvěcuje každého člověka, přicházejícího na tento svět.“ A nasse sv. cirkew zdá se pravdy této předsvědčovati, anžto kromě křtu wodou a duchem sv. uznává i křest krve a toužebnosti, čímž má za poslédku všech ty, jenž pro pravdu umřeli aneb po ní toužili. — Vůbec, moji milí! nesmíme býti v posuzování bratrů svých, byl i neměticích, náhlí a přisui. Nemáme k tomu věru žádně přičiny. Samy zaviníme ob božího smilování, a proto rádi i pro druhé je vyprossujeme. Pamatujme na slova Páně: Nesubte a nebudete souzeni, nezatracujte a nebudete zatraceni, jakou měrou měříte, takovou bude i vám odměněno.“ V tom nám dáwa krásný příklad i cirkew sama. Ona kde musela zatratiti učení nějakého zpuštěného kacíře, nezatrátila předce jeho osobu, nýbrž

bo milosrdenství Božího ji odporučila. Zřejmější vědyhle tohoto praví, jenž jest praví Boží, neb: „Bůh nechce smrt hříšníka, nýbrž aby se polepšil a žil byl.“

Bartoš: Nu dobře tak. Vždyť pravda nepotřebuje mnoho důkazů, a jen započítání na ni upozorniti, a už se ožývá v duši člověka, a proto máte dobře, že ji může odporovat jen člověk zlé vůle, — lidé boží vždycky se shodnou. A ačkoliv máme na světě mnohá náboženství, a rozmanité důvěry jesti strasti v hlavách lidí: přede tím více se lidé budou vzdělávati a doškolovat, tím více budou se k tomu Kristovému ovlánci — tomuto Selskému lidského pokolení blížiti. A tímto přáním naše rozjímání o záležitostech církevních skončíme.

Pozorný: Zbývá nám ale ještě, brachou částku dnešní naši úlohy rozbiti; náš strážník Pravdomil rozdělit totiž lidskou společnost v církev a ve stát, a o tomto posledním posud jsme ničehož nepsali.

Pravdomil: Arci že jsme nazvali stát brachým kecířem, kterým člověčenstvo žije se tu předu, a proto, promluvíme o důležitých záležitostech člověka vůbec, jež pěstuje církev; obrátíme se nyní k záležitostem jeho tělesným, hmotným, časovým, ježto obstarává stát. Jako jsme nazvali církev dušou, mohli bychom stát tělem člověčenstva nazvati, poněvadž pobývati nám má zákon, dle kterých lidé mezi sebou žijou býti mají jako údomě jednoho těla. Tuto zákon pěstuje sice také církev; jen že ona bere více ohled na Boha a na věčnost, stát zase na vezdejšnost. Náboženství zvláště máhu klade na první zákon křesťanské lásky: „Milovati budeš Pána Boha svého, z celého srdce svého“ atd., a určuje ktera to možná; stát zase se zakládá na zákonu brachů: „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého,“ a udlává pravidla, dle kterých by se to nejlepe vyvésti dalo. Základ tedy obou společností jest zákon Boží, jen že náboženství hledí více ku nebi, stát ku zemi; cíl obou společností jest blaženost člověčenstva, jen že náboženství má na zřeteli blaženost věčnou, stát blaženost

časnou. Vidíme, ktera z jednoho a toho samého kořenu oboje společnosti povstávají a růstou, jen že první pne se jako cetr na Zibaně ku nebi, brachá rozprostírá jako utěšená růže Sionstá na zemi vůni svou. Poněvadž ale oboje tyto rostliny z jednoho kořenu vyrostly, proto sobě nejsou nepřátelské, ba ani cizí, nýbrž jedna druhou podporuje a sílí.

Pochybil: Tedy není stát proti církvi ani církev proti státu, jak někteří myslí?

Pravdomil: Není a nikdy nebyla. Oboje společnosti jsou vespolet, jako ruka v ruce, jako dvě sestry, jako dva bliženci, jenž se vespolet doplňují. A třeba člověčenstvu, aby tomu tak není, aby nepoznáním sebe, neborozuměním aneb jinými naruživostmi jedna společnost porušuje proti druhé. Tu prolévá se krev bratrská, tu místo lásky opanuje zášť a vztek společnost lidskou, tu jeden druhého vraždí, myslí tím Bohu se zavděčiti, jak se toho v času tak zvaných válek náboženstev dočísti můžeme. Není věřšího neštěstí, jako když dvě nejvěřší a sobě nejbližší mocnosti nepřátelsky vystoupí proti sobě.

Nábožný: Ze všeho, co jste tuto m. p. strážku podobně, dá se souditi, že jen ten stát jest dobrý, který jde s církví rukou v ruce, a zakládá se na zákonu křesťanském, a že tedy všedny státy nekřesťanské byly a jsou zlé?

Pravdomil: Nepekvapujme se v našem úsudku. Jest to právě tak, jako s těmi nekřesťanskými náboženstvími. Pravím jme, že jinověrec má také důvěru v milosrdenství Boží, pakliže jedná poble poznalé pravdy. To samé můžeme říci o státech nekřesťanských. O ony, pakliže poble poznalé pravdy t. j. přirozeným právem se řídily, nemohou nazývati se zlými, jenom snad nebožnými. Zlé vůbec jest to, co brachým škodí, a to arci trpěti se nesmí ani v církvi ani v státu. Kdyby stávalo státu, v kterém by gli lidé měli věřších práv, nežli boží, ten stát nazvati by se musil zlým. Neměl by ale dlouhého trvání, neb by byl po vyšetřování se snad dobrých lidí z něj, pronásledován ob státi brachů, jako pronásledována bývá společnost rau-

bídná. — Co jest škodného, blouho se newdrží, poněwadž má proti sobě celou lidšou společnost.

Zvědavý: A jath zákon tedy platiti musí we státu wúbec, máli slouti do- brým?

Pravdomil: W každém spořádáném státu, jako i w každé pořádné společnosti, platiti musí zákon spravedlnosti. „Oto za oko, zub za zub,“ toť jest posla- tiwni, „co sám nechceš, aby ti lidé čini- li, to nečiň i jim“ toť negatiwni stránka tohoto zákonu, aneb jeho lic a rúb. Zá- kon tento nepowstal ale teprw křesťan- stwim, a proto také mohl jíž stáwati spravedlných t. j. dobrých států před rozštěpením křesťanstwa. Zákon spravedl- nosti jest zákon přirozený t. j. každému člověku do srdce wtačený, a byl už w starowěčnosti ob mnohých rozřazených a moudrých státníků přislowán. Tomuto zá- konu musí hovět stát nejwice, zákon spra- wedlnosti musí býti základem každého stát- niho řízení. A proto také wolil císař Ferdinand Dobrotiwý za své heslo nápis „Justitia regnorum fundamentum“ t. j. „spravedlnost základem států.“

Bartoš: Toť krásné heslo a welmi podobno nynějšimu často slychanému „*Einiges Recht für Alle*“ t. j. „stejně právo pro wšedny.“ Kdyby jen také wždy podle toho se jednalo!

Pochybil: Napadá mi ale pobídná myšlénka. Jestliže spravedlnost, co základ státu, už před křesťanstwim známa byla, tedy státní systém (soustawa) křesťanstwim nic nezískal, leda bychom to podobnouti chtěli, že zákon spravedlnosti křesťanstwim byl lépe wysvětlen?

Pravdomil: Uwtíbíme. Jath jest zá- kon křesťanstv? Zajisté lásky. A prawidlo lásky? „Co sám chceš, aby tobě lidé čini- li, i ty čiň jim.“ Zákon lásky „chceš“ tedy jako lic, jako světlá stránka zákonu spravedlnosti „nechceš.“ Tamo se za- klazuje zlé, tuto se peroucí dobré, tamo se dáwa wšitřaha, tuto pomýbuzeni. Zlé zamezowati bylo první úlohou států po- hanských, jakož jest i křesťanských, a proto udrželi se hlavní jich třetini zákony až ba časů našich. Dobré poroučeti nemůže arci ani stát křesťanský, neb to jde přes

jeho hranice. Cnost nebá se orbonancemi tomandowati. Ale cestu cnostem raziti, a o to dbáti, aby dobrému působení ne- činily se překážky — toť úloha států křesťanských. Cnosti pěstuje církew; jim tu porodu pomáhati přinázeji státu, — a toť ta přebnost států křesťanských před pohanskými. Státy pohanské nepowznesly se nad cnost občanskou. Tato wyminula se u nich sice i nejwýššimu stupni, ale báse nepostoupila. Nad cností občanskou wémobi ale cnost člověčenstvá, tak jako člověčenstwo nad národem. Ona nezná hranice občanské, nýbrž objímá celé člo- věčenstwo. Jako křesťanstwim pomýznesly se národní náboženstwa k náboženstwu světowému — katolickému, tak i státy tímto náboženstwim dostaly úlohu kosmo- politickou — světoobčanskou. Ony nejsou wice státy samy pro sebe, proti sobě ne- přátelské neb lhostejné, jak to býwalo za časů pohanských, nýbrž jsou křesťanstwim spojeny w jeden živý celek, w jedno tělo člověčenstvé, a jako jedna rodina Boží. Tomuto powolání swému zadošť činíti, má býti jich nejšlechtější úlohou. Ná- rodnost zůstane sice wždy nezrušitelným elementem (zloem) státu, poblaktem spravedlnosti jeho, ale ona není jeho ži- wel jediný a wšitradní. Ji se musí učiti zadošť už dle zákonu spravedlnosti, ale i wice národnosti mohou dobře snášeti se w jednou státu křesťanském, a pracowati k jednomu účelu člověčenstvému, jak k tomu powoláno jest nasse Křousto. Proč by nemohlo wice národů pokojně žiti w jednom státu, jako wice lidí w jedné spořádané rodně? Ano proč by nemohly státy pokojně se iprawowati wele sebe, jako rodný jedné obce? Wel- obec ewropejská, složená z rozličných států, w nichž rozličné národnosti žijou život spolojens — jaká to wznešená myšlénka! — Tuto wznešenou úlohu světoobčan- skou států křesťanských wytknul poprvé národ francouzský slowmi: „swoboda, rownost, bratrstwu“, bohužel ale w času takowém, kde sám nejwice proti čemto zásadám jednal. Zsou to krásná slowa a krásný jich wzhnam, kdyby jen i w buchu křesťanstvém, který je zrodil, wždy je za- chowávaly. Ale wíme, že člověčenstwo jen poznenáhla kráčí ku přebě, a že i

u skutečnění nežalé vytknuté myšlenky mnoho času ano věky jsou zapotřebí.

Bartoš. Ach tof vznešená úloha křesťanských států! Ony mají nejen zamezovati, eož škodného, surového a nelibského, ale i napomáhati všem, eož dobrého, krásného a šlechetného, aby tat člověčenstvo dospělo k eili svému: O by se to vsudy uznávalo; by stát vždy cirkvi byl k ruce! Toť by bylo blažené žitvobytí na tomto světě.

Pravdomil: Tat to má taté poble žalona křesťanského bhtí, a že tomu posud tat není, nesou vinu, kromě zlovůle lidště, vsfelijaké obtížnosti, neshody a neborozumění, jaké při všem, zvlášť ale při úloze tat velikt se vyskytnou. Tat jsou k. p. posud w státech vsfelijaké zastaralé poměry, jenž se nebají hne obstraniti, vsfelijací lidé a slawy, vsfledávajice jen svých vlastních prospěchů — ažto pravý stát ble smyslu křesťanského žtizen bhtí má co zbraňv organismus, kde vsfickni mají stejný pobil na vsfedy právch a vřhobách, zastávajice stejně povinnosti — jako údové jednoho těla. — Jini, nemajice pravého pojmu o cirkvi, štěji stát ob cirkve oddělti, myslice tím státu posloužiti, ažto jej právě zbravě a životni sfásov jeho zbravuji. Neboť kde hledati máme pravý toten vsfeho dobrého jednáni, nell w cirkvi a pšřowané ob ni nábožnosti? Vysřtrněme nábožnost z pohůtet lidště činnosti, a nezbude nám nic leč: žistnost, márnost, ctížabost, ufázalost, nanejwš touha po wzdějšji pochwale a sláwě — samé to časové dubliny a blůbicty. Doufejmež ale, že čím bále tím více poznávati bude lidstvo svůj prospěch, a obstranowati přetážky, které se mu na cestě ku blahobytu jeho vysřtaji. Neni tu lepšřho prořtektu jako oswěty a pravého wzdělání, které slawa staly se proto taté heslem našeho věku. „Pravda wás oswobodi,“ pravil už přeb věky mistr vsfedy mistrů.

Zvědavý: Nu dobře tat, toť rád slyřim, a občanem státu takového byl bych s tělem i s duři, a snad i lažby jin. — Ryni ale, když jsme poznali pravou úlohu států křesťanských, snad by jsme ři ještě pomědti mohli o rozmání

tém jich útwaru aneb o vsfelijařem státním žtizeni. Vřbyť slawa států tat rozličných, a mají tat pobivná jména, že se sprostř člověk ani do toho nemůže wrozuměti.

Pravdomil: Dějeřs arci piře o vsfelijařch státech, a jmenuje jich řizeni pobivnými jmény, wynařeje jedno řizeni náb druě — to ale náš nesmi mřlti. Wř se wřdáváme vsfelijařé politiky a diplomacie. Poznali jsme pravou úlohu států, a té se budeme vždy držeti. Stát, jenž nejvíce úloze této zabost čini, jest nám státem nejlepřim, ac už má jméno jaké kolim t. j. ac se jmenuje monarchie, neb stát konstituční, neb republika. Na jméno nám nepřijde, poučwadž ne slovo, ale duch oživuje. Wř wíme, že stát nejlepřši taté musí mti ty nejlepřši žalony t. j. žalony pro vsfedy občanů stejně prospěšné, a že tyto žalony se taté obe vsfedy stejně zachowávati museji. — Obřčejně se má republika za stát nejswobodnějši, ři naproti klade se monarchie, a w řředu obou zaujmá místo stát konstituční. Wř ale pravíme, že vsfedy tyto státy mohou bhtí více neb méně dobré i zlé, a že ten nejlepřši mezi nimi jest ten, jenž nadžminěné úloze států křesťanských nejvíce čini zabost, nejhorři ten, jenž nejvíce ob ni se wřdaluje, ac už má jméno jaké kolim. — Stává ale divou krařností státních, které vždy jsou zlé; jest to despotie a anarchie. Anarchie jest bujnř wřřvřt republiky a znamená swobodu, která přecháži w newážanost; despotie zase jest řhnilř wřřřitel monarchie, a znamená neborstatel swobody, která se méni w swévolnost s wřřu a w otroctwí z bola. Dobře pro člověčenstvo, že oboje krařnosti tyto nemořou už za našich časů na dlouho se udržeti, a čini jen jařř přechod k jinřm řtizenim w časch nepokořných. Despotie ale přeb ještě více méně panuje w zemích nekřesťanských, eož opřť krásné swěbectwí wřdává nábořenřtví křesťanskému, že moudrou swobodu podporuje a swévolné utlařování netřpi. — Wřbec se může řict, že státy přeb-křesťanské, a byřby měly ty nejřwělejši jména, přebce byly více méně — pařli ořřled beřeme jen na lid obecný —

otrocké, a že jen křesťanstvím i w státních záleži ostech wywinowati se počala pravá swoboda, w které si náš wěk tať libuje.

Bartoš: Slyšel jsem už dosti často jmenowat monarchii, konstituci a republiku, a i wy už jste také něco o těchto státech podobtnul; posud mi ale není docela jasno, co vlastně státy tyto od sebe lišší, aneb jaká stejnost neb nestejnost mezi nimi panuje. Znamenám sice, že konstituční stát se má za swobodnější, nežli monarchie, republika opět za swobodnější, nežli stát konstituční; rád bych ale věděl, w čem vlastně swoboda tato záleží?

Pravdomil: Aby jste smysl nadzminěných slov pochopili, bude zapotřebi, upozorniti vás na dwoji státní moc: moc zákonodárná a moc výkonou. Kdo má první moc w ruce, ten má právo, dáwati zákony státní; nad wykonávaním zákonů těchto druhá moc bdi, a proto se jmenuje výkoná. Jsou ještě jiné ptáwa a moci w státu t. p. právo soudní, trestní, wojenské atb., ale všechny tyto práwa proti oným dwoum vrchním jsou nepatrné, a všem už w nich se obsahují. Dle toho tedy, jak první dwaje práwa neb moci — zákonodárná a výkoná — mezi vládu a národem jsou rozděleny, dostávají se také státy nadzminěná jména. — Tak se jmenuje stát, kde právo zákonodárné i výkoné spočívá w rukou vlády, monarchii, a sice monarchii absolutní. Monarchie jest w naší řeči tolik co samowláda, absolutní tolik co neomezená, k rozejznání od monarchii konstituční, kde jest také samowláda ale konstituci, ústavou obmezená. Stát konstituční tedy jest řízení, kde moc výkoná jest sice w rukou vlády, moc zákonodárná ale více neb méně mezi vládou a lidem rozdělena; listina, která způsob rozdělení tohoto stanovuje, jmenuje se konstituce neb ústawa. W konstitučním takovém řízení bře lid pobílu na moci zákonodárné strže wyslance své, kteří wolíwají se do sněmů zemských, říšských neb do obou, aby tu buď o zákonech nawržených od vlád rokowali, buď sami nějaké nawrhowali a twořili. Pakli nawržené zákony vládě se nelíbí, má právo, buď docela je zawrhnouti, aneb jen na nějaký čas platnost jejich ob-

ložiti, což se nazývá vládní „veto“ t. j. nepowolím. — Anžto tedy monarchie absolutní wydává zákony sama, twoří je monarchie konstituční s libem aneb vlastně se sněmem, a to jest obou rozbi. Stejnost ale mezi sebou mají tu, že vláda obou býwá dědičná, t. j. wázaná na nějakou wladářskou rodinu, jenž se nazývá dynastií. Tak jest dynastie rakouská bím Habsburgsko-Lothringští. — R e p u b l i k a jest opět řízení vládní, kde oboje moci — jak zákonodárná tak výkoná — jsou w rukou lidu. Lid si dáwa zákony sám, a woli si také sám své představené až i do nejwššího, jenž se jmenuje předsídemtem republiky, a má čestný titul „prvního státního úředníka.“ Předsídek (předseda) tento woliti se může buď na několik jen let, jako w Americe, buď dožiwotně. — Patrné, že republika nemá s monarchii absolutní žádnou, s monarchii konstituční ale podobu w tom, že lid w obou bře strže wyslance své pobílu na moci zákonodárné, w republice ale wyhrabně i na moci výkoné. — Při takových wolvách odemřena jest arci brána wšelijakým politickým náruživostem a diplomatickým pletichám! — Dědičnost vládní w absolutní a konstituční monarchii výkoná se ob starobáwna w Evropě poble tak zwaného „zákonu Saliského,“ dle kterého jen mužští potomkové rodní vládní, a to dle posloupnosti státi k trůnu opráwněni jsou, a jenž ob dědičnosti se wylučují. Ale i tu ději se wšiminty, jako t. p. nyní w Anglii, ano i u nás wsminkou takowou panowala Maria Theresie, jakož nyní we Španělsku Maria Isabella. — A tak tedy všechny tyto státní ústroje mají mezi sebou nějakou podobu a nějakou obdylnost, nač musí každý dobrý pozor dáti, kdo chce pravý smysl každého státního řízení pochopiti. Wšichni také mají pro sebe nějaké wýhody a nějaké slabé stránky, dle kterých se mohou chwáliti neb tupiti.

Bartoš: Aha, tu už mi přicházejí na mysl rozličné názwy těch, jenž ten neb onen stát wychyloubaji neb zatracují, t. p. aristokrat, demokrat, demagog atb.

Pravdomil: Máte dobře; jmenowal jste tu jména jistých politických stran, které nikdy wespolek nebudou žiti w položi, a to

proto, poněmadž lajba strana wšhlebáwá jen swůj prospěch, a druhou potlačiti hledi. Mám ale, jak už je wšeho, co jsme mluwili, pochopite, na stranách nezáleží, něbrž na wšseobecnosti. Já jen waffich slow proto jsem se uchopil, že lajba nadzminěná strana nám značí nějakou wladní záfadu (princip), w kterém obzwláště si libuje. Tak můžeme říci, že si přejou powážliwí a mirumtowní lidé monarchii, demokracii konstituci, a demagogowé republiku, a že lajba strana také se wšsí moci své se namáhá, oblišenou smou wladní soustawu wšsemi mojnými prostředky buď udržeti, buď ji k panowání dopomoci. A w tom pozůstává tak zwaná činnost wšseližských politických stran, která často hubí poloj a potábeť nejen celých robin, ale i mnohých národů a států.

Zvědavý: Ale m. p. strýčku, zmínil jste se o nějakých wšhobách a o nějakých slabých stránkách lajbděho politického řízení; nemohl by jste nám to obširněji wylóžiti, abychom tím jasněji do státního toho organismu nahlédnouti mohli?

Pravdomil: O to nám bude možno rozmawowati, poněmadž tím nezabloubíme ještě do politiky, něbrž chleď bráti budem jen na stránku státního wzdělání. Slabou stránku konstituci republikánských, — že totiž wolkami swými otwírají dwěře wšseližským oukladům a pletichám politickým — už jsem wytknul; třežto monarchie má tu wšhobu, že se w ni nic nepřeháhlí, a že, máli žalony dobré a lid wzdělaný, pojišťuje poddaným swým nejlepšší bezpečnost pro budoucnost, tak že člověk spořádaný, rozumný a přičinliwý — žádnými politickými starostmi nemýšlen — w bázni Boží swěho prospěchu wšhlebáwati může. — Stát konstituční spojuje dobré stránky monarchie i zlé stránky republiky, wšhobu i nehobu obou nadzminěných řízení w jedno, a jest jako směsice wšlech moci přímé i obtažliwých, přímě wšedčujících i wzborujících. — A protož prawíme ku konci ještě jednou, že žádný stát nemá přednost před druhým pouhým jménem swým, něbrž že nejblazeňejší život tam, kde jest wláda sprawedliwá, žalony dobré, lid oswicený, kde jsou úřady ochotné, obchod živý, cesta lajbdému ke wšsemu obowřená, kde panuje prawá ná-

božnost, duch wlastenecký, cnost neosfemetná, citebnost občanská; slowem, kde jsou chrámy, štolky a tržisti plné, hospody ale a palirné, neli prázdne, aspeň málo nawššřewowané.

Poznamenání pořadatelowo. Strýček Pravdomil byl by zajisté jewrubněji wylčil žalostné následky, ježto z obdrženíswi ob jednoty církweni na národy se hrnou; řehy mu nebylo známo, že lajby čtenář Morawana juž nejednou prošel a dobře profloumal „Děje Církwe sw. od p. dra. Wileh.“ Zlatou tuto knihu, aby nassinci pilně čítawali, jest zwláště za swůbných těchto časůw třeba, kdy se prawda wbdává za klam a lež tisíce zaslepencůw omámila a w otroctwí své přiwedla. W dějepisu církweném dohlážno jest mnohonásobně, že ani pro jednotlivce ani pro národy from Církwe spásy nestává. Proto jest powinnosti lajbděho národowce o to se starati, aby wšichni Slowané sjednotili se u sw. wíře a nebylo rúznic náboženstých mezi námi. Žaloz se lajby swědomitých katolických Němec mohli lajbdobenně za své robáty ku sw. Bonifáciowi; podobně má se také lajby Slowan přimlowwati za národ swůj a prosebně bratřstwo sw. Cyrilla a Methodia má se tudíž rozkládati po wšech osadách welkobídece Wlechrabství, totiž po Čechách, Morawě, po Slowenstu i Slezsku. Až budeme jedno u wíře katolické, pak bude zajisté wětšší požehnání Boží spočívati nad námi, pak budou Slowané šťastnějši na swětě! —

O w tom, co se týká poměrw státních, srownáwáme se docela s nassim Pravdomilem, že jest totiž o hůry třeba křesťanské swědomitosti, aby se blaho národů bařilo; awšsal národowé museji se ku swým ob Boha daným wladám zachowáwati wěrně a poslušně a o své wzdělání a o oswětu smou se starati. Aby pak se wědělo, jalcu to na žeteli máme wzdělano st a že nenadržujeme oswěť swětádě a na mnoze proti Hospodinu a wšsem pořádkům zemským směřujici, položíme

tu pojednání o vzdělanosti, jemužto
wšak předešleme básně nadešpanou:
„Písmo slowanské“ abyšom si
totiž připomenuli, že jest tomu právě
tisíc let, co sw. Cyrill zvláštní li-
terky (písmena, čteny) pro náš jazyk
pro slowanskou bohoslužbu a literaturu
wymyslíl a takto záklád položil k ná-
rodnímu písemnictví našemu i tu vzdě-
lanost slowanské.

Abeceba, kteroužto sw. Cyrill
wnuknutím Páně wynalezl, nazývá se
Azbuka aneb také po swém původu
Cyrillice.

Více nežli mečův na tisíce
Mírná pořídila cyrillice!

Přesvatých písmen cyrillických uží-
wají do dnešna Rusové, Serbové, Bul-
háři a t. d., jenž své služby Boží wy-
konáwají w staroslowancině. S azbu-
kou či s cyrillicou má přibuzenství

slawofstina, užíwaná w některých
blížeších baltských w součeství Černé
Moré na jáderském (adriatském) moři.
Cirkw sw. nezamítá na východě obta-
dování staroslowanské a papežové swa-
toswatež zaručili starowěrcům užíwání
národního jazyku w bohoslužbě (litur-
gia) a tudíž jest tím měšši naděje, že
tím snadněji tu jednotě čimž přilnou.
Na omylu hrubém jsou tedy, kdo se
domníwají, že Cirkw sw. latinské na
ujmu staroslowanských nadržuje a že
by obřadování na východě obvyčejné w
nebezpečenství zaběhlo, kdyby se staro-
věrci papežovi podrobili. Uslowné bu-
diž tedy přičinění naše pobratimům
našim národním w schismatickém blubu
a w neblahém rozlelu zabědlém na-
pouháti tu pravdě, jejížto strážcem
jest náměstek Christůw — papež! Na-
šim heslem pak buď:ž

Swati Cyrille a Methoděe orobujte
za nás!

Písmo slowanské.

Od kněze Jana Soukopa.

Dohárala denní svíce zlatá,
Kahanec jen bliká na nebi,
Usnul svět; jen jedna duše swatá
Bdí a Boha posud velebí.

Cyrill je to, apoštol náš statný;
Páně Duch jej volá k Slovanům,
Aby odkryl plamen blahodatný
Přebohým oněm pohanům.

„Nehodent jsem, Pane!“ tak se modlí,
„Přečestného toho úkolu;
Nelekám se sice nepohodlí.
Aniž slávy želim přestolu;“

„Ale svého cťím ducha mdlobu,
Nevím, kterak dílu dostojím,
Aby přetrvalo věkův dobu,
Neschlo s těla mého ústrojím.“

„Vím, že jazyk živý srdce jímá,
Avšak nemůž vždy řečniti,
Paměť vraťká mdlá a často dřímá; —
Kterak slovo Tvé mám zvěčniti?“

„Pokyň Otče světel s nebes háně,
Pouč, posilíš mne slabého,
A pak zvolám: Ejhle sluha Páně!
Do sadu mne posli do Svého.“

Dlouho ještě v modlitbách se noří,
Bře rada u Hospodina,
Duše jeho plesá, oko hoří,
Slowanská ho vábí otčina.

Ajhle, Seraf s blankytu se níží,
Polibek mu dává pokoje,
A hned spánek víčka líbě tíží,
Ducha v noční hálí závoje. —

Viz, jak anjel v toku věčné říše
Péro zlaté zlatem napájí,
Slovanské jak lihozvuky píše,
Pisemnictví naše zahájí.

Tajemný duch po Slovanstvu vane,
Tuší ho už hory — doliny,
Národ sní, že spása se mu stane,
Avšak necná dne ni hodiny.

Posel rájský světce líbá v čelo
A pak na nebe se ubírá,
Ptacivo se už sladce rozpělo,
Jitřenka už oči protírá.

Cyrillova duše už se vrací
Z pouti do zemské zpět nádoby,
Ku nové se očerstvila práci,
Vlila jarost do své údoby.

První hledy oslepené žasnou,
Zlaté písmo blíská bezděky,
Cyrill zírá mluvu milohlasnou
Upoutanou pérem na věky.

A již nice na kolena klesá,
Slzu důkův oko vyroní,
Srdce jeho šepem vroucím plesá,
Moudrosti se Boží pokloní.

„Zplesej,“ volá, „nová vlasti moje,
Zaraduj se matko Slavie,
Věčně těci budou zlaté zdroje,
Jimiž lípa tvá se rozvíje.“

„Nebes poklad jesti, který nesu tobě
Nezakopávej ho v lenosti,
Nesluž nikdy písmem pekla zlobě,
Věz, že dar jest Božské milosti!“

Slovo o vzdělanosti.

Nic není lesklejšího a dražšího nad zlato a diamant. Avšak v jakém hrubém, neúhledném tvaru nalezá se tento i ono v lůnu země! Jaké práce stojí obé, zlato roztápění ohněm, diamant tření rukama, než nabudou svého skvitu a třpytu! Podobně má se to s duchem lidským. On nesa obraz a podobu samého Stvořitele, málo menším andělův jsa učiněn, slávou a ctí jsa korunován, a nad dílem rukou Božích ustanoven, krásou a cenou daleko převyšuje zlato a drahokamy. — Mimo tuto výtečnost má on sám dobývati si ceny — osvědčovati svou důstojnost, a sice ctnostmi, k jichžto konání přede všemi pozemskými tvory významenal jej láskyplný Tvůrce všelikými schopnostmi, mezi nimiž vynikají rozum a cit neboli srdce. Schopnosti ty ale s počátku v něm takměř spí. I jest třeba čacem je buditi a rozvíjet, ač mají-li dle účelu svého blahoplně působiti a člověka povznést k spanilosti té,

jakáž mu jest určena, t. j. člověk musí se duchovně vzdělávati, ač nemá-li se podobati roli, nevzdělané, kteráž neplodí než trní, bodlači, býlí. Co jest člověk na duchu nevzdělaný, nejlépe bychom poznali, kdybychom se podívali do rozsáhlých pralesův amerických, aneb do písečných pustin afrických aneb na různé ostrovy australské. Nešťastníky, tam obývající, nazýváme divochy, a to právem, poněvadž svým životem rovnají se divé zvířeti. Než nač nám zacházeti do cizích dílův světa? Mámeť vůkol sebe dost — nevzdělancův. Aneb nejsou-li tu lidé, co do mravů více se podobají zvířatům než lidem? Nejsou-liž na blízku bídáci politování hodní? Nejsou-liž oni obecnstvu obtížnými břemeny a učiněnou trýzní? Nejsou-liž povrhel lidstva? — Protož kdo si na sobě jen trochu zakládá, nechce jmn býti nevzdělancem, alebrž snaží se, aby považován byl za vzdělaného.

Není ale všechno zlato, co se třpytí; — rovněž není všechno vzdělanost, co se za vzdělanost pokládá. V čem mnedle záleží pravá vzdělanost? — Nezáleží, jakož se obyčejně za to má, pouze v zevnitřní uhlazenosti mravů; — nebo „všecka sláva dcery královské jest vnitř“ (Žalm XLIV, 14.), — aniž u vybroušeném rozumu a mnohé učenosti, jelikož dle slov sv. Pavla: „Vědomost nadýmá, láska pak vzdělává“ (1 Kor. VIII, 1). Pravá vzdělanost tedy dle tohoto výroku apoštolského záleží v lásce, a sice v takové, která pořádá veškeré smýšlení i jednání, aby se srovnávalo s zákonem Božím, a k tomuž cíli pěstuje a vede všechny duševné síly. Že třeba k tomuto záměru vzdělávati rozum, učí zjevně božský náš Mistr, an dří: „Svíce těla tvého jest oko tvé. Bude-li oko tvé sprostné (čisté, dobré), všechno tělo tvé bude světlé; pakli bude nešlechetné, také i tělo tvé tmavé bude. Viz tedy, aby světlo, kteráž jest v tobě, nehylo tmou“ (Luk. XI, 34, 35). Avšak jen tehdaž bude rozum, jež sv. Augustin nazývá „duchovním okem“, osvicen, bude-li v srdci planouti oheň: aneb jen tehdaž bude rozum náležitě vzdělán, bude-li zároveň vzděláno i srdce. Z té příčiny praví Bůh: „Synu můj, dej mi srdce své“ (Přisl. XXIII, 26).

Že k naznačené pravé vzdělanosti ducha vede jediné náboženství katolické, a že tudíž na jeho základě musí se stavěti všeliká vzdělanost, nemá-li býti lichou; že Církev jest nejlepší vzdělavatelkou: netřeba dokazovati. — Kdo by o tom pochyboval, necht nahlédne do letopisův a mravy národů druhdy pohanských porovnává s jejich životem, když se napotom stali křesťany; necht hledí na počátek i život Církve a sekt od ní odtržených; necht si zajde do svrchu jmenovaných dílův světa a pozoruje, jaké změny tam vyvodí práce katolických misijnářů. Jistě znamená, kterak se netoliko zúšlechťují mravy,

nýbrž i půda druhdy pustá proměňuje se v úrodnou roli, bezděky nám přisvědčí, že tu stále splňuje se prorocké slovo Davidovo: „Vypustíš, Pane, Ducha svého, a znova stvoření budou a obnovíš tváři země“ (Žalm III, 30.) — Ano, Církev katolická zaujímá celého člověka; ona vzdělává veškeré jeho síly — vymáhá mu posilu s hůry, „aby dokonalý byl člověk Boží ke všelikému skutku dobrému způsobily“ (2 Tim. III, 17.)

A nyní již se rozhlédněme po světě, zkoumajíce, zdaliž se skutečně dbá všude o takovouto vzdělanost. Nejprve podívejme se tām, kde se nejvíc o vzdělanosti mluví — do příbytkův a kruhův lidí učených, lidí možných a vznešených. Shledáme tu sice mnoho světských vědomostí a všelikou uhlazenost mravů, avšak známosti náboženství Kristova, poznání křesťanských cností, mnohdy velmi málo aneb nic. Ba seznáme, že tyto věci nezdíka brávají se v lehkost co podlé, nepřislušné člověku vzdělanému. Že třeba hned v útlém mládí vzdělávati ducha, uznává se ovšem. V čem ale záleží obyčejně vzdělávání mládeže? Sotva počíná dítko mluvit i libovolně se pohybovati, záhy se vede k tomu, aby umělo poklony sekat, způsobilně pozdravovati a odpovídati: aby však dovedlo padati na kolena a s rukama sepiatýma rozmlouvati s Bohem, na to se nepomýšlí. Dává se mu navedení, kterak sluší při stole seděti, stolní náčiní držeti, pokrmu bráti a požívat: při tom ale trpí se mu, aby si stále v krmích vybíralo, aniž se mu vštěpuje vědomost k Tomu, z jehož ruky každý dar dobrý pochází, neb útrpnost s těmi, kdož trpí nedostatek a hlad. Musí ráno, vstávši říci domácím: „Dobré jitro!“ a večer před ulehnutím: „Dobrou noc!“ — o ranní a večerní modlitbě ale nebývá hrubě zmínky. Odívá se všemožným šperkem dle módy: o ozdobe duše ale neuslyší nikdy. Musí se učiti cizím

jazykům: aby pak se důkladně seznámilo se slovem Boha živého v materštině, o to málo dbáno. Učí se při klavíru neb kytáře zpívati arie: nábožné zpěvy ale národní zůstávají mu neznámé. Seznamuje se s věhlasnými osobami, třeba s i z pohanského bájesloví, byť o Pánu Ježíši, o svatých a hlasatelích zjevení Božího nevědělo ničeho.

V tom a podobném záleží na mnoze vzdělanost lidí, kdož se počítají do vznešenější třídy. Vzdělanost taková jest nad míru jednostranná, povrchní, a má cenu sice před světem, nikoliv ale před Bohem; jí činí se lidé „podobnými hrobům zevnitř zblíženým a na pohled krásným, ale uvnitř plným kostí umrlých a vši nečistoty.“ (Mat. XXIII, 27.) Nad takoveto vzdělance dražší jest sprosták v osamotnělé chatrči, byť se neznal v způsobném chování a prázden byl všech světských vědomostí, dbá-li jen o to, aby se líbil Bohu. Čtemet v knize Přísloví: „Lepší jest chudý, kterýž chodí v sprostnosti své, nežli bohatý na cestách nepravých.“ S tím srovnává se také národní přísloví, kteréž dí: „Lepší cnost ve blátě, nežli hřích ve zlatě.“ Bl. Tomáš Kempenský praví: „Lepší jest rolník, kterýž v sprostnosti své slouží Bohu, než mudrlec, kterýž zkoumá běh hvězd, a sám sebe zanedbává.“ Ba právě jaké hodnoty, byť jinak všemožnou tak nazvanou vzdělaností se stkvěl a honosil, do sebe může mít člověk, který pohrdá tím, čím by dokázal svou nejvyšší důstojnost, že jest totiž člověkem a křesťanem — nábožností a ctností? Lzeť i ptáky naučiti velikým posuňkům, ale přivéstí je k tomu, by poznávaly a ctily Boha, bylo by vše úsilí marné. Nauči se i hovado jistým pracem, avšak přemáhati sebe nebude nikdy. Památne jest, co slavný generál Laudon, blíže se k smrti, řekl synu svému, napomínaje ho, aby se vždy věrně držel katolického náboženství: „Kdo náboženstvím pohrdá,

není hoden, aby se nazýval člověkem.“

Znameníť tento výrok nezapočetelného oslavence vede nás již k jiným, utěšenějším úsudkům. Zajiště nelze nám i tu mezi koukolem přehlédnouti vzácné a drahé pšenice. Mohli bychom ze jména uvéstí nejednoho učence a uroence, již se proukazují co nevšední ctitelé a péstítelé nábožnosti a ctnosti. Mohli bychom poukázati na nejednu šlechtickou rodinu, kteráž slyne příkladnou nábožností, a v níž se dbá o vzdělanost všestrannou — pravou, při čemž nikoliv se nevylučuje zevnitřní úpravnost, mravův, neboli spůsobnost, zdvořilost a mravopřestnost, kterážto jednoho každého šlechtí, zdobí a všem poručena činí; ovšem ale hledí se k tomu, aby nebyla na ujmu křesťanským ctnostem, aby pocházela ze srdce, vzdělaného po zákoně Božím. — Rovněž nezabraňuje pravá vzdělanost nikomu, ducha svého obohatiti všemožnými vědomostmi, jimiž blázni pohrdají, jakož naopak „zlato a množství kamení drahého a nádoby drahé jsou rtové umění;“ klade ale na nejvyšší umění nejpotřebnější, umění to v příčině spasení, o jehož ceně takto se proslavil sv. Pavel: „Všecky věci pokládám býti škodou pro vyvýšenou známost Ježíše Krista, Pána mého“ (Fil. III, 8.). Snad ale svrchu uvedenými slovy: „Vědomost nadýmá“ zavrhuje apoštol vědomosti světské? Nikoli! On žádá jen, aby provázeny byly láskou, jakž slova ta vykládá sv. Augustin: „Vědomost nadýmá“ (1 Kor. VIII. 1.). Již tedy snad umění nenávidíti máme? Odstup! A což jest: Vědomost nadýmá? Sama bez lásky. Za tou příčinou připojil: „Láska ale vzdělává.“ Lásku tedy přidej k učenosti, a bude umění prospěšným. — Naopak jest lásce třeba vědomosti co podpory, jakž ta samá apoštolská slova vykládá jiný církevní učenec: „Vědomost bez lásky nadýmá; láska bez vědomosti bloudí; vědomost pak s

laskou vzdělává.“ Jak mnoho jest nevěry a pověry jen za příčinou nevědomosti! Sv. Isidor v tom ohledu praví: „Nic není škodlivějšího nad nesmyslnost, nic potupnějšího nad hloupost. Neznámost, neumění, hloupost jestiž matka bludův. Neznámost jest chůva hříchův. Hřích za příčinou neznámosti a neumění více se sílí. Nebo ten, kterýž nic neumí a nezná, snadno zklámán bývá.“

Z té příčiny nezasluhují chvály oni sprostáci, co jsouce cele pohřbeni v starosti o život vezdejší, pohrdají všelikou příležitostí, něčemu prospěšnému se naučiti, děti doma k ničemu nevedou, a do školy neposílají, leč když jich k žádné práci nepotřebují aneb když násilně k tomu bývají donuceni; sprostáci, jenž na jakékoliv malichernosti neb i hříšné kratochvile spíše vyhodí peníze, než na školní neb jinou vzdělávatelnou knihu, na nové vyučovací způsoby zehrají a takovéto své počinání odůvodňují slovy: „My jsme bez toho vyrostli a jsme živi; proč by nemohly bez toho živý býti též naše děti?“ Pošetilci ti ubozí v sprostotě své nepoznávají a neuvažují, že by z nich mohli býti řádnější a šťastnější lidé, kdyby byli na duchu vzdělanější. —

Vzdělanosti pověsne třeba za dnův našich i sprostému člověku, ač chce-li se v světě obejít, má-li pevně státi u víře a ctnosti a nedati se co třtina zmitati větrem všelikých svůdných věcí a příkladův.

Vzdělanost — tot heslo věku našeho. A v pravdě, čeho více jest přát, než aby na všech stranách zmáhala se vzdělanost, ovšem ta

pravá, kteráž by tvořila „lid vzácný, následovný dobrých skutků“ (Tit. II, 14.) a tou měrou vzdělávající se v příbytek Boží v Duchu svatém“ (Efes. II, 22.). V té části slušno, aby nad jiné vynikali ti, kdož jsou povýšeni rodem neb stavem. Jim zvláště platí slovo: „Tak svět světlo vaše před lidmi, aby viděli skutky vaše dobré, a oslavovali Otce vašeho, jenž jest v nebesích“ (Mat. V, 16.). Netřeba dokládati, že jen tím opravdově se proslaví, a že jména jejich i u pozdních pokolení budou v požehnané památce. „Čtnost pravá urozenost“ praví staré přísloví. Za jejich příkladem necht se vzdělává sprosták, necht se učí způsobům v jednání a oboování, necht nabývá příslušných vědomostí, ne proto, aby se chtěl vyrovnati pánům, aneb učeností se vypínal, nýbrž aby byl způsobilý pro život. Necht ale jedenkaždý předkem dbá o vnitřní úpravu, zušlechtní srdce, řídě se pravidlem apoštolským: „Nepřipodobňujte se tomuto světu, ale opravte se v novotě smyslu svého, abyste zkusili, která jest vůle Boží dobrá a dokonalá“ (Řím. XII, 2.). Jedině taková vzdělanost opravdově šlechtí a působí stálý blahobyt. Tot jasně poznával apoštol národův, jenž psal své nejmilejší věřici osadě: „Za to se modlím, aby láska vaše víc a více se rozhojňovala v umělosti a ve všelikém smyslu, abyste zkusili lepších věcí, byste upřímní a bez úrazu byli ke dni Kristovu, naplnění jsouce ovocem spravedlnosti skrze Ježíše Krista k slávě a chvále Boží“ (Filip. 1. 9—11.).

Hádanka 1.

S vrchu prudce běžívám,
v rovni zase umdlívám;
přinucena do povětří lítám,
v bouři sebou hrozně zmitám;
tomu beru, tomu dávám,

někdy ti i draze stávám.
Nosím, nošena též bývám,
často se i v zemi skrývám.
Kdo mi ale svěří mnoho,
snadno může pozbyt toho.

Meč a Evangelium.

Abychom, kdyby přišli Macedonští a našli vás
nehotové, nestyděli se my v té příčině.
Sv. Pavel ke Koryntským. k. 9. v. 4.

Jak ku hvězdám bratrů Heleniných
Lodník radostný svůj řídí zrak,
Po vodách když plyna nehostinných
Spatřil jasný v noci temné znak
Blíženců těch božsky dobročinných,
Kteří, porážejíc tmou i mrak,
Svoji outrpnou i vlídnou tvář
Jak dvě lampy v tmavém chrámě září:

Takto i my z dálky polotmavé,
Clonou věkův na půl zastřené,
Na to světlo zříme pronikavé,
Na ty hvězdy věčně sbratřené,
Které v jasnosti své plápolavé
Národ slovanského plemene
Oblazily září svého světla,
Kdyžto Rasticova sláva květila.

Na severu již i na západu
Saskův i Frankův meč i lesť
Zakládaly této víry vládu;
Jejmž heslem mír a láska jest;
Nájemník již slovanskému stádu
Na vybranou dával smrt neb křest;
Leč to krví nepokřtěné plémě
Krví bránilo své vlastní země.

Dlouhých válek řada vystoupila,
Z oné strany kříž, z té Svatovit:
Tato hesla na se ozbrojila
Vrahy železné a mírný lid,
Jehož práce nivy zúrodnila,
Že je blažil dostatek i klid,
Ouly slovanských včel na severu
Byly v nadou trubců tisíců.

Na věžích když Velehradu skvoucích
Kříže zdvihaly svá temena,
Když hlas zvonů, do církve lid zvoucích,
Vůkol roznášela ozvěna,
Ve Volinských chrámech bohatnoucích
Oběť bohům byla snášena:
Tam duch Páně vstoupil do Azbuky,
Zde se zbrojných mistrů štítily ruky.

Tak jen ducha všemohoucí síla
Jest a věčně bude vítězem;
Jí jsou podrobena mocná díla,
Byť se ohradila železem:
Moudrost svatých bratrů zvítězila
Blahodárným písmem nálezem;
Více nežli mečů na tisíce
Mírná pořídila cyrillice!

Protož vděčností nám srdce plane,
Milostí pak téměř synovskou
Plápolá k vám, bratři Soluňané!
A tu péči žehná královskou,
Jež pro vaše skutky požehnané
Na zem uvedla vás moravskou,
Kdyžto od vás Kadmův vyšší ceny
Zjeveny jsou naše svaté čteny.

Vám se láska vašich učenníků
Za tu vaši lásku dostala;
Sláva velmocných panovníků
Z vaší slávy lesku nabrala,
Ač jste prosti slávy mučenníků;
Vám tu slávu Sláva odňala:
Mírný Slovan s jemnějšími mravy
Uchránil vás této trpké slávy!

S vámi jiných mužů stíny jiné
Před mojm se zrakem živě pnou;
Na čele jich statný Boris slyne
S bojarskou při boku družinou;
Před mou myslí Svatopluk se šine
S Kocelem i s otcem Privinou;
Vidím Moravanů připojence:
Naše staročeské provoktence.

Zvony znějí v slavném Velehradě
Víru oslavujíc křesťanskou,
Když obhájce Slávy na západě
Method vodou značí Jordanskou;
Sbory sviaščenníkov při obřadě
Liturgii pějí slovanskou:
„Gospody pomiluj“ rozléhá se,
Služba Boží skví se v nové krásě.

† Koubek.

Kde osvěta se šíří a mravnost se zmáhá, tam duchovní a hmotné blaho zkvétá.*)

Láskou nechť se stane, aby čím vládnou
jednotlivci, obecně bylo všechném.
Sv. Augustin.

Mnohý člověk by rád něco dobrého činil, rád by si zásluh získal o dobré svých bližních; ale nemá čím a jak. Mnohý řyž čte aneb slyší o zásluhách a o blahém působení myšléných osob a o radosti jimi obložených, citi vznešenosti skutků jejich, a mimowolně vstupují slzy do očí jeho, a nemůže jálemtuš vnitřnímu pohnutí se ubrániti. Rád by sám také prospěl lidu, ale v čem?

Někdo říká takových věcí, kterými by každý lidumil nejprve robátům svým ve vlasti své, tím pak celému lidstvu měl a mohl posloužiti, zde uvádím. Počinám zásluhou o rozumové vzdělávání čili rozšiřování osvěty.

Osvěta vidí se mi býti v tom, řyž člověk zbystřuje svůj rozum, vyprošťuje se záhubných předsudků a poměr, zjevná má sobě potřebného a prospěšného vědění o umění pro život svůj a pro potřeby blaha obecného. Všedno to jest přední a neodbytná potřeba, má-li lépe býti mezi lidmi; takové uschoptění a upůsobnění člověka musí zobecniti, má-li blaho duchovní a hmotné vzrůstat, kvést, zalotviti se nejprve v rovině, v obci, v národě a pak dále v lidstvu.

Upřímně-li myslíme, ať obecné právo k moudrosti a k osvětě Kristem vysloveno a pojištěno: přece dost ještě nerozumů panuje, dosti patrnou část lidí neproniknul ještě kvas moudrosti; poměry kalí zrať a matou trošy nejednoho ano mnohých z krajanů našich. Zdáte toho důkaz? Tělo jest přece každému z nás věci nejbližší! Mimowolně seznamuje se člověk z nejušlejšího mládež s tělem svým. Ale, prosím uvažtež, jak málo lidí dbá, snaží se o to, aby seznámili se s tím, co by tělo, zdraví, sílu, slíčnost jeho zachovalo, aneb všeho toho mu dodávalo! Jak mnohý, právě tebdáž, řyž,

jak prawi, sobě přeje; tělo své hubí, sílu maří, zdraví ničí, nemoc bolestnou si způsobuje, záhy hrob si kopá! A řyž jiný zase stůně, nesvěruje-li až posud tělo své všelijakým drhácníkům, zatíkávacím, mašticákům, třežto by brzy pomoci našel u moudrého lékaře? — Pole nás živi; většší část obyvatelů naši milé vlasti z nich chléb i jmění si dobývá, ale jak po stromu až dosud jest rolníků těch, kteří se ohlíží po světe a po tom se táji a toho se dočítí chřtěji, lteral v jiném kraji, v jiné zemi pole, luža, zahrady, winice, chmelnice, lesy se vzdělávají; jak dobýtel chovají; jak celé své hospodářství průmyslné neboli rozumné zatíží: aby rolnické pomolání své pomýšleli ku ctihodné dokonalosti! Jak stromná část rolníků odváží se jiti za zluštěností cizí, by dobrý výsledek její tisícerými příklady ztvořen byl. Nemí-li mnohem většší počet těch, kteří svéwolně nechťejí odstoupiti od způsobu a pořádku starého, ano boji se nových nástrojů a nových při nich práci, ať každým rokem menší na jejich polích úroda měla by je patrně poučiti.

A co nám teprv kci o našich ubohých řemeslnících? Však povědno o nich již loňského roku a powi se jinde ještě více; proto o nich zde pomlčím, a jen to připomenou, co o našich dílnách (se stromnou výminkou) ještě přeb nedávneum se pravilo, že méně schopní cizí ředitelové k nám se stěhují, a stroje a mašiny, jinde již za nedostatečné uznané a bohenalejšími nahražené teprv pro naši vlast se zalupují a u nás postavují! —

Mnoho-li máme ku vzdělání rolníků škol rolnických? Mnoho-li na ně obětují obce? Mnoho-li máme škol a cvičilišť ku rozmnožení schopnosti, umělosti a blahobytu našich řemeslníků? Mnoho-li peněz a času obětowali na to ctní pořá-

*) Vyňato z výborných Naučných listův.

tomé? Nestojí-li snaha a přičinlivost kupců a sládků pražických v celém československém národě téměř osamotnělá? Džwal-li se pak po válkách a upíráních hlasůch veřejných takle některých z čemselníků, umělců, fabrikantů, občobníků nassich, aby též realní školy nasse mladých určitěji a prospěšněji pro tu neb onu živnost vzdělávaly. Posud se z těchto ústavů nejvíce kanceláře omšem nižším personálem, ponejvíce diurnisty naplňují. — Jak málo se ještě za nassich dnů u vyučování domácím i veřejném, o broušení rozumu, o vzdělání soubu a uslechání srdce stará! Jak žhusta i praktické školy považují se více za cwičilistické paměti a za ústavu mluvní, kdežto se má podle wšle nemoudrých rodičůw více prohlédati i němčině, nežli tu wčnnému vzdělání! Jak zanedbáno jest u nás posud zvlášť vyučování ženského mládeže! Jak mnohý otec, učitel, příznivec i dozorce škol w paponstwowání cigákůw, froszumitelných slow a w několik titělkách by i pro parádu je zeměpisu, přirodopisu i přirobožpstu vyplodány byly, wibi jádro vzdělanosti! Jak mnohý rolník, čemselník i občobník newezme, nemusí-li, ani knihy ani nowin do ruky! O dělání, o chasě bohužel wšbec známo, že jal opustili školy, mimo modliteb ani knihy, ani pera do ruky nedostanou. — Neměl by mnohem wětší býti počet knihowen? A jal málo ještě knih w těch, co jsou? Ach, že málo která obec na knihowny, na čitarny pomyslí! Že se neohlíží, netouží po lehčím a lacinějším způsobu, žkibiti sobě pro školy i obec potřebné knihowny!

Tyto jsou nedostatky wšbec známe, welesmutné, swědčící o stromné touze po osvětě a vzdělanosti. Mělo-li by wšak býlo žustati tak, newěla-li by se rozumnost a umělost, soub bystrý a poslabý užitečných wědomostí státi u dělem a dědictwim libu nasseho wšbec: wčně by sloužil a nadeničil bystrějšimu a snad ciginci; wčně by bídne žil we své krásné a bohaté vlasti; hynul by duchowně i tělesně při wšech swých wšborných wlohách a schopnostech.

Čes-ě-li tedy, m. př., zásluh si do-
býti o blížni své, we wšem tom důležitá
práce tobě pro ně přichystána. Čop se ji

s chuti a čile! Omšem nejprwé swých
wlastni rozum měj, předsudků se zbawuj,
prawdám přistupu! sobě nezabraňuj! Ne-
stěšlých pak tobě přiležitosti se nassytne,
sde slowem wtipným, sde důwodem neo-
bolatelným, sde otázkou krátkou, sde i
poznámenáním mimochodem učiněným jiné
i přemýšlení, i poznání prawdy, i oblo-
žení předsudků, i známostem užitečným
ptiwěbeč. Umyslne by se musel uzwotiti
do komnaty a bázliwé se wzhýbati řáděmu
libstěmu stwoření ten, sde by chtěl upi-
rati, že se mu denně ano řádkou téměř
hobinou nenasytuje přiležitosti, sdeby mohl
bojowati proti předsudkům a powěte, sde
by mohl učiti prawdě posud nepoznané,
nawobiti i umění buď potřebnému buď
užitečnému. — A ždaliž by sde směl po-
wážowati za wěc sebe nebudstojnou, řdyž
by umění své, tu neb onu wědomost swou
z ochoty chtěl na př. w průmyslowé škole,
byť i učitelem nebyl, s domowením před-
stawených s jinými sdělti? — A Božu
bity! dosti máme již a budeme čim dál
tím více milt kněh a spisů, jiniž se budi
čut a člowěl nuti i přemýšlení; dosti
máme kněh a spisů, z nichž možná čer-
pati umění nejrozmanitějšiho, a bořiti
staré, wetché twrže powěr a předsudků;
dostí jest kněh i spisů, z nichž lze dobélati
se prawdy prospěšné a pochopiti wšoboy
jeji. A, hleďmež zjednati sobě těchto pro-
středků, umění a vzdělanosti, a zjednawše
a zaopatřiwše je sobě, pilně jich užijme;
jiniž na takowěto zdroje rozumnosti
a umění při řádě přiležitosti poukazujeme;
máme-li jich více neb méně sami, rábi
je půsčujeme, neboť není kniha i tomu,
aby w krásné wazbě sřini ždabila, nýbrž
aby z ruky do ruky spěšajíc simě bystrého
wtipu, moudrosti a umění rozswěla w
myslech lidských. Zmíněné již a žábowci
walné knihowny, sčránky to moudrého
poučení a zbystrění, buďtež oprawdowými
obecnými zdroji, z nichžto wětší wzděla-
nost má a může po wšech krajích blaho-
dárně se přysřtiti! Důwobů jasných a po-
hnutel mocných i žigowání takowýchto
obecných knihowen uwedeno již w před-
řlých ročníkách Morawana.

Řdyž by se počet knihowen, obecného
to jmění, malou též obětí jednotliwých
rozumných! A snad by jen postřiklo

wyzmati něšeho ku přispění, aneb sbírku učiniti, aneb besědu zaříditi! Ano zdaž by se nenašel prostředek, kterým by i při líbech méně wydělaných chůl ku čtení se wzbudila a roznitila? Zda-li by pať ten neb onen nemohl alespoň k tomu přispěti, aby lidé, wice méně čtení neuměli, jej čtoucího ochotně poslouchali? Zdaž by se nemoohl zříditi buď čtenářské spolky, aneb sbíratí domáci a přátelé, jimž by se čítalo a s nimi o tom, co se čtlo, též rozmlouwalo? — Alespoň na jednu z těchto zde uwedených otázek musí každý z nás, chce-li upřímně swědecky wydati prawdě, odpowěditi, že to možné; ano většina čtenářstwa našeho může několika a snad i wšemi zde uwedenými způsoby rozšiřowati oswětu a přispíwati ku wydělanosti wice neb méně mezi přáteli, známymi, spolnoobčany a mládežní swými. A proto kdo touží po oswětě mezi národem swým, uchop se každé příležitosti a oswědť touhu svou tím aneb onim zde jmenowaným skutkem!

Awsak nejbůležitější smýšleni pro blažo lidské jest smýšleni, přewěbčeni a cwičeni náboženstvé. Neboť náboženstwi záleží prawě na prawbách a na cwičeniích, kterýmiž člověk má se schopným státi, aby sám jsa blažen jiné šťastný činil, sobě i jiným w rozličných okolnostech žiwota trvajici blaženost připravil. Co nepřimnoži ani mravné cnosti ani oblažující spolojenosti, to nejmenujeme náboženstwim, by sebe pobožněji před smysly se stawilo a pokypě twářilo. Ano jest-li že we kterém umění lidském, w některé wědě newydlánu býti, prawdy nechápáti, poměřám a blubám se oddáwati, slobné a záhubné jest: pať dojista slobdy a záhuby z newědomosti, přebubků, blubů a powěr náboženstých powšaké nelze udati. Náboženstwi jest bohaté na wynešené myšlénky, idealy; stawí člověka w prawý poměr k Twůrci i k tworům; zářáží wšudy mládnouci samolásku a uwodí ji w meze slusnosti a sprawedlnosti.

Protož žalostná jest netečnost těch, kteří hrbi jsouce ze swého wstupu a ze swé umělosti opowrhují prawdami náboženstými, cwičeni jeho za malicherné kláhouce. Kdyby jen trochu času wěnowali přemýšleni a uwažowání o základech mra-

wů a žiwota, kteréžto náboženstwi člověku podává; kdyby dle účelu jeho rozumnáwati se učili sšlozpeku ob jádra, podstatné ob nepodstatného, mutnou powěru ob čisté wíry; nemálo by přispěli ku wydělanosti, k mravnosti — a mravnosti, zufflechtění mrawů na základě náboženstwi jest prawě ta druhá wěc podstatná, we které má a může každý lidomil nepomijejícíž zásluh sobě ziskati o národ swůj i o celé lidstvo. Musel by hypnouti, ba zahypnouti lid, národ, při němž by nebylo swědomitosti, sprawedlnosti; uwáženi a lonáni powinnosti, slowem mravnosti.

Mravnosti se wůbec nazývá takový způsob, čin i námyšl člověka, kterýmž z umýšla ufluje o žbar wšeho dobra, o rozmnožení blaža a spolojenosti swých spoluowů w rovině, w obci, we wlasti; mezi lidmi wůbec; neboť mravný sám si radosti, rozlošti, pohodlí odpírá, aby nabyl času, příležitosti, prostředků, schopnosti ku lonáni dobra; kroti pud, žáost, wášeň, náruživost svou, aby neubližil, neustkobil jinému.

Mohu si říce, jak patrně, důkazů uspokiti o tom, že kdo o dobrý mrav a mravné smýšleni při sobě a při jiných pečuje, spastelnou, welezásluhnou wěc loná; ale my se tážte, čehož třeba činiti k uflachtění srdce, mrawů a žiwota lidského? Nejprwé má každý o swých powinnostech přemýšleti, a je pať swědomitě plniti, nejprwé má ustanowiti se na základě jednání w žiwotě swém, a napotom ji též z úcty k sobě samému wěrně zachowáwati. Co zákon welí, a dobud twá swědomitě jej plniti, byt i přecínění jeho stiháno nebylo; a neni-li zákon dobrý, sprawedlný, času a potřebám jeho přiměřený, mluw říce proti němu, žádej změnění aneb zrušení jeho, ale sám jej zachowáwej, dolehej na jeho plnění; pať se tím dříve zruší aneb jiným nahrazen bude.

A když takto wší poctiwosti w každém poměru k jiným co nejswědomitěji pilen budeš, a ničehož nesuslného ani toho nejmenšího si newomeliš: jak mocně bude twój přiklad působiti a jiné ob zlého odwraceti! Když powinnosti stawu, úřadu a powolání swého swědomitě wždy a

wšfube vyplníš, aniž bys hleděl na osobu a ob něho nepřijal daru, jenž by jim i horliwějšímu plnění powinnosti twé tebe štěl roznécowati: zbaž takowýmto si počináním nepřinutíš jiné, nýž i wšfe postawené, že budou museti za příslabem twým bez ohledu na odměnu a jist a přijeň konati, což jim náleží! Rbž libé dále spatři, že ani neshrnuješ bohatstwi, ani po zwláštni cti a wyznamenání nebažíš, aniž pak rozkossí smyslných nebledáš a že přebce při wšem tom spokojeně, blaženě žiw jsi: jak mnozí se od tebe tomu naučí, w čem wlastně prawá blaženost záleží, a nebudou blažo své w těch wědech wyhledawati, w kterýchž ji nelze najíti!

Rbž každž z nás o wšemogućnou mravnost při sobě samém se přičiní, přispěje neklamně i tomu, by ctnostná mysl a mravnost žiwota pronikla a poswětíla wšfechny stawy, wšfech wěch, obě poblawi w nárobu nassem. Od toho chlapce na poli, který pomáhá pastýři hlídati stádo, až i muži w nejwžšší důstojnosti postawenému; ob děwčete, které i nejnižší službě w robínu cizí se najalo až i báme, která mocné působení má i na blahomilionůw; ob dítěte, kteréž we škole se cwičí, až i starci, jenž odpočinek po denním parnu wyhledáwa: musí nás wšfech, wšfech prawím, bez rozdílu, pronikati šlechetná mysl, jež hlawně přiblíží i blažu obecnému; utlá swědomitost, kteráž sama z chyb se kárá; horliwá ctnost, která w konání dobra neumblíwa; nestanná sprawebliwost, ježto své chýče dowebe utrotiti; swatý stud, kterýž nemá způsobu zlého ani na jiných ani na sobě. Chceš-li zwěděti, proč asi klesly Řecko, Řím, Babylon, Miniwe; proč klesl Jerusaleem a jiné obce i státy, národové a wšfech rodin; otevři knihy dějin a památek jejich! Tam zajiště shledáš tu velikou pravdu botwrgenou: že dokud zapíral každž swých chýčů, pobáwal se i swým zislem blažu obecnému a poctiwě konal své powinnosti, že žrástala moc a žkwětala sláwa jejich wždy utěšeněji. Rbž wšak počali občané z očí pouštěti obecné dobro a sebe i němu uschopnění; Rbž pteřali swědomitě we wšfech hnucích, čecích, skutcích swých i němu hlawně přiblížeti: co následel pro-

šetř, nádhěra a přepych, lichost a marnost, rozkossnictwi a chlipnost, lež a podvod, lenost a lhostejnost, žáwist a lašomstwi, zbábělost a zářečnictwi potrhwalh nejmožnější sloupy, na nichž blažobyt a štěstí, moc a sláwa těch wlasti a národů spočíwalh — až se konečně hrozným pádem žitih, z něhož nebylo powstání wice. Pročež kdo blažo své wlasti a swého nárobu w srdci chowá, wěrně pečuj a starej se o to, by mravným a wždy mravnějším stáwal se lib náš, nejen zeman w nádherném paláci, ale i nádbennit we sprostě chatři.

Mnohému z nás snab toliko newšimamost wabi, aneb ta důminka, žeby ničím nemohl, newowel prospěti i napraweni, i omrawnění bratři swých. A, pozoruj na to, pokus se aspoň o něco! Snab jediné slowo, poučení, politowání aneb napomenutí z úst twých by mohlo bližního i přeměšleni, i poznání, i napraweni sebe přiwesti! Mnozí zase užlostiwě každé hobliny ba každé chwile pro sebe, i swému wybdělení a osleptění užijawt, tak že jim nezbywá ani času přispěti ku wybdělení a zdořonání mravnému bratři swých. Wšak rozsudte sami, zbaž nebyla ta hoblina prospěšnější pro blažo lidstwa použita, w níž jste hleděli naprawiti, osleptiti bližního, nežli ta, w níž jste sbírali umění a wědomosti pro sebe? Zbaž w oné hodině přičinili jste se spolu i o swou wlastní mravnost? Zbaž není ozdoba ctnosti pro člověka důležitější nežli bohaté umění? A obojimu se přičínamež rownou měrou, jak i swému zdořonání, tak i i osleptění bližních, zwláště domácích swých!

Mnohý člověk plane sice horliwosti i napraweni a usleptění bližních swých, ale nepřiwětíwost, newlídnost jeho mu mnoho, mnoho přeláží. A, uwážte wy šlechetní lidé, wšak nepřiwětíwého žření a ledowého zewnějštu, jalowou lichotiwosti a líčenou wělosti se swůdce i ubohému slabochu bliží a jej i sobě wabi, ježto wy chladnosti ano i přisnosti swou jej ob sebe odstrkujete? Do či náruči se má wrhnouti? Často snab blížil se i wám ten neb onen nedokonalý člověk a hledal usleptění we wáři společnosti, ale wy jste si ho sotwa powšimli; promluvil

anež jednal-li chybně, hned jste nesetřně jej kárali; tím však jste jej odvrátili od sebe, a sami dohnali tam, kde sice větší přiměřenosti, ale spolu také jistější mravné záhuby našel. Znamenejme, že přiměřená úslužnost a lidská ochota ve věcech poučení a vzdělání se týlajících tím větší ceny mají a půvabem jsou k získání mnohých, jižto by epácným k nim se chová- ním buď ku pravdě netečnými buď ji ob- pornými se stali. Srdečná přiměřenost zjednává nám důvěru a příležitosti, by- dom přispěti k ušlechťení, k utvoření mravnosti jiných, jmenovitě rodů a národů svých. Neboť přiměřenost a milejebnost zavírá v sobě mravnou pomahu života obecného a společného. —

A protože jeden člověk sám méně působí, méně srdci ušlechťí, učme se také vzdy více a více společnými snahami, spoje- nými silami důležité pomoci to konati. Zdar vlasti, blaho národu toho od nás žádá, Bůh sám za povinnost nám to ukládá a volá nás k posvátnému dílu osvědčování a ušlechťování bratří svých — národu svého. Vězte, že welmi, a více než se obyčejně myslí, na tom zá- leží a k oblažení lidstva toho třeba: aby pravda se hledala a poznávala, ctnost se pěstovala a ctíla a ty weškeren lidstvo ji- mot svou mocí řídily a pronikaly.

Andělské neúhonnosti dáno bylo ob- waliti lámen a slavně wyvesti z hrobu uložovanou Pravdu.

Hádanka 2.

Mne zříš hned na lukách v kvítka
spanilého podobě,
hned v brlohách se děsíš mého
divého zraku;

často draze mne lidé kupují, i zhusta
mi klnou,
často život zahubím, někdy ho
též zachovám.

Čtení naučné.

O poště.

Sděluje Jos. Vurm, c. k. pošt. úředník.

Celé poštovní rozpadá se na oddělení dvoje; totiž na poštu li- stovnou a povozní.

Pošta listovná.

Hlavní pravidla.

Jaké věci se přijímají při poště listovné.

1. Pošta listovná se zabývá ro- zesláním věcí všeho druhu, hodících

se k uložení v obálky listové, vyjma však předměty, mající cenu peněžitou. Věci, hodící se ku rozesílání poštou listovou jsou jmenovitě: listy oby- čejné, spisy, tiskopisy, uká- ky zboží kupcovského a vy- robků fabrických a t. d.

0 vyplácení listů.

2. Obyčejné listy mohou se buďto napřed vypláceti (frankovati) aneb

odeslati bez předběžného frankování, v kterémž pádu platiti musí ten, komu se list píše (adresát).

O známkách neb markách.

3. Ku naznačení franka aneb předběžného vyplácení užívá se tak nazvaných známek listovních (marků).

Takových známek máme druhů patero: dvoukrejcarové, barvy žluté, tříkrejcarové, barvy černé, pětikrejcarové, barvy červené, desítkrejcarové, barvy hnědé, a patnáctikrejcarové, barvy modré. Kromě těchto jmenovaných se ještě užívá známek novinových, barvy nařezaných, jichž však ku listům užívati nelze.

4. Při vyplácení listů se hlavně zřetel bere na váhu písma, a na vzdálenost místa, kamž list se odesílá.

O sazbě listovní.

5. Nepřevyšuje-li list váhu jednoho lotu, nazývá se jednoduchým, a za takový se platí v obvodu poštovském. . 3 nkr., při vzdálenosti až vlučně do

10 míl. 5 nkr.,
od desíti až vlučně do 20 míl 10 nkr.,
přes dvacet míl pak povždy
jen 15 nkr.

Jestli list těžší než lot, tuť se platí až vlučně do dvou lotů dvojnásobná, až vlučně do tří lotů trojnásobná taxa listu jednoduchého a t. d. od lotu k lotu.

O listech nevyplacených.

6. Neplatili se list předběžně, nepřilepily-li se totiž na něj známky, tak musí příjematel platiti kromě pravidelného porta ještě přírážku pěti krejcarů za každý lot. Dokud adresát takový list neotevřel, není zavázán ho přijmouti, a volno mu list nazpět odeslati s poznamenáním: „nepřijímá se, protože nazpět.“

O listech doporučených (na receptis).

7. Za listy doporučené (rekomandované), neb jak lid říká: za

listy na receptis, platí se v obvodu poštovském pět nov. krejč., mimo obvodu vždy jen 10 n. kr. kromě porta pravidelného.

Takové listy musejí se bez výminky vypláceti předběžně.

O zpátečních receptisech.

8. K odporučeným listům může se žádati také receptis zpáteční, na němž adresát potvrzuje, že list obdržel; za takový receptis platí se kromě porta a odporučení ještě 10 n. kr.

O listech dotazovacích.

9. Když se zpáteční receptis dlouho nevrací, aneb, obdrželi zasílatel list od adresáta, v němž obdržení listu doporučeného odpírá, aneb, pochybují vůbec zasílatel, že jeho list došel cíle, má právo, žádati od pošty odesláním listu dotazovacího (Question), za kterýž se v prvních dvou pádech nic neplatí, v třetím pádě pak jednoduché porto.

Zásilky pod křížovou obalkou.

10. Tištěné zásilky pod křížovou sponkou, nenachází-li se v nich kromě nápisu, datum a podpisu nic psaného, platí dva n. kr. za každý lot, bez ohledu na vzdálenost.

Vzorky kupcovské.

11. Vzorky zboží kupcovského neb jiných tovarů mohou se po listovní poště až do šestnácti lotů odesílati, a mají výhodu tu, že se za každé dva loty platí taxa jednoduchá dle vzdálenosti. K zásilkám těmto může přidán býti list jednoduchý.

Výhoda pro zásilky pod číslem 10 a 11.

12. Zásilky pod křížovou obálkou a vzorky požívají však jen v tom pádu výhody zmírněné taxy, když se předběžně vyplátí, v jiném pádu podléhají portu s přírážkou, jak listy obyčejné.

Sázba listovní.

Za listy, spisy a jiné toho druhu věci pod celou obálkou	Za vzdálenost v rovném směru v mílech						Tisk pod obálkou křížovou	
	až do desíti		od 10 do 20		přes dvacet			
	platí se listovního čili porta							
	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
včetně až do jednoho lotu	—	5	—	10	—	15	—	2
od 1 lotu až včetně do 2 lotů	—	10	—	20	—	30	—	4
" 2 lotů " " 3 "	—	15	—	30	—	45	—	6
" 3 " " " 4 "	—	20	—	40	—	60	—	8
" 4 " " " 5 "	—	25	—	50	—	75	—	10
" 5 " " " 6 "	—	30	—	60	—	90	—	12
" 6 " " " 7 "	—	35	—	70	1	5	—	14
" 7 " " " 8 "	—	40	—	80	1	20	—	16
" 8 " " " 9 "	—	45	—	90	1	35	—	18
" 9 " " " 10 "	—	50	1	—	1	50	—	20
a t. d.								

• Pošta povozná.

Hlavní pravidla.

Co se přijímá při poště povozné.

1. Poštou povoznou mohou se rozeslati předměty, mající cenu peněžitou, pak věci, které objemem a váhou ku rozesílání poštou listovní se nehodí.

Výminka.

2. Vyloučené ku rozesílání jsou věci následující: živá zvířata, tekuté kvasnice, patyčky, a vůbec všechno, co se může třením zapáliti aneb prodřením obálky či rozbitím nádob jiné věci pokazit.

Listy s penězi.

3. Listy s penězi přijímají se na poště buď otevřené, aneb zapečetěné. Na nápisích musí vždy udány býti jednotlivé bankovky v rakuském čísle, jakož i hlavní suma obsahu.

Zlato a stříbro.

4. Malé umy ve stříbro a zlato mohou obaleny býti v papíře, větší vdy v plátně, v kterémž posledního pádu nápis nikoliv přilepen, nýbrž na obálce samé napsán býti musí.

Státní úpisy.

5. Státní a soukromé úpisy musí zapečetěné poště se odevzdati.

Smíšené zásilky.

6. Smíšené zásilky, k. p. stříbro a bankovky pod jednou obálkou toliko do osmilotů se přijímají.

Kdy se předběžně listy a zásilky vypláceti musí.

7. Předměty, za něž se napřed platiti musí, jsou následující:

a) zásilky c. k. úřadům; b) zásilky, jichž cena napřevyšuje nejméně pateronásobné porto; c) předměty, kterýchž brzké zhoubě podléhají, k. p. ovoce, tekuté věci a t. d.; d) směnky, soukromé úpisy, losy loterní; a e) všechny věci, na nichž žádná cena udána není.

Ručení ústavu poštovského.

8. Ústav poštovský ručí za všechny ku převážení přijaté zásilky, vyjma takové pády, kdy nějaká ztráta neb uškodění se stalo vinou odesílatele, t. j. když zásilky špatně zaobaleny byly. Lhůta ku požadování náhrady za takové ztráty trvá tři měsíce ode dne, ježž receptis vyžaduje.

Přijímání listů s penězi.

9. Otevření listu s penězi má se povždy předsevzít u přítomnosti hodnověrné osoby a bez porušení pečeti, jelikož by při nějakém nedostatku adresát žádně náhrady žádati nesměl.

O sazbě povozní.

10. Sazba povozní řídí se ceny, dle váhy a dle vzdálenosti místa, kamž list se odesílá.

Za každých sto zlatých, za každou libru a do padesáti míl

za každých pět míl platí se dva n. kr.

Při každé zásílce přiráží se pak základní, nezměnitelná taxa, obnášející patnáct n. kr.

Z toho povstává následující

Sazba povozní.

V ceně zlatých r. č.	dle váhy v librách	Na vzdálenost v rovném směru v mílách									
		do 5 míl	od 5—10 míl	" 10—15 "	" 15—20 "	" 20—25 "	" 25—30 "	" 30—35 "	" 35—40 "	" 40—45 "	" 45—50 "
až do 100 zl.	až do 1 libry	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
100—200 „	1—2 lib.	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
200—300 „	2—3 „	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
300—400 „	3—4 „	8	16	24	32	40	48	56	64	72	80
400—500 „	4—5 „	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
500—600 „	5—6 „	12	24	36	48	60	72	84	96	108	120
600—700 „	6—7 „	14	28	42	56	70	84	98	112	126	140
700—800 „	7—8 „	16	32	48	64	80	96	112	128	144	160
800—900 „	8—9 „	18	36	54	72	90	108	126	144	162	180
900—1000 „	9—10 „	20	40	60	80	100	120	140	160	180	200
atd.	atd.										

Bankovky, dlužní úpisy a t. d.

11. Zásilky v dlužních úpisech, bankovkách, směnkách, kupónech, ukázkách pokladničných a jiných papírech hodnoty peněžité, podléhají toliko portu dle ceny.

Zlato a stříbro.

12. Na zásilky ve zlatě a stříbře až do 50 zl. ustanoveno jest porto polovičné, výše pak 50 zl. úplné porto dle ceny i váhy.

Výhoda při bankovkách.

13. Bankovky až do 50 zl.

požívají sníženého porta na polovici pravidelné sazby za 100 zl.

Zásilky bez udání ceny.

14. Zásilky bez udání ceny, neb v ceně až do 50 zl. podléhají sazbě dle váhy, v ceně však 50 zl. a výše dle ceny i váhy.

15. Přidán-li záslce list těžší jednoho lotu, tedy se platí za každý lot sazba listovní.

16. Co při listovní poště o zpátečním receptu a o listech dotazovacích sděleno bylo, platí i zde.

O zevnitřní úpravě listů.

Každému zajisté na tom záleží, aby list, kterýž odevzdává poště, bezpečně a co nejrychleji došel svého cíle.

Máli pošta úplně vyhověti takovému přání obecnosti, musí odesílatelé řádnou zevnější úpravou svých listů usnadniti poště úlohu, již ona vykonati zavázána jest.

Musíme vyznati, že zevnější úprava listů venkovského lidu není s to, aby onu úlohu poštovní usnadnila, a že všechny žaloby lidu o ztrátách aneb nepravdivém docházení listů jediné v nedbalém a neprozřetelném skládání, v nedostatečném pečeti, a ve chybném psaní nápisů svou příčinu mají.

Nebude zajisté od místa, když našim krajanům v krátkce sdělíme, jakž by listy své pořádně skládali a pečeti a nápisy na nich dobře psati mohli.

Listy jsou rozmluvy se vzdálenými osobami, a jelikož nám na tom záleží, aby vzdálená osoba nás úplně pochopila, aby nám porozuměla, tedy naše snaha musí čeliti k tomu, aby list neporušeně adresy své došel.

Ač není předepsáno, aby listy ve zvláštních obálcích uloženy byly, nicméně jest to povždy prospěšno, an mnohdy při otevírání listu s pečeti celé kusy obsahu se vytrhují, a tím čtení se stává nesnadné neli docela nemožné.

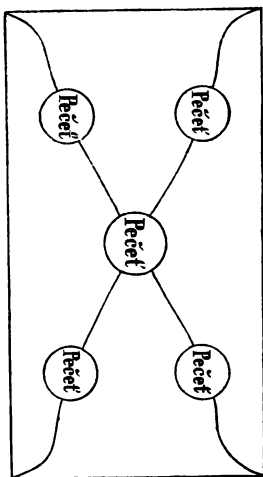
Tedy doporučujeme krajanům, aby kdy možno, listy oddělili od obálek.

Co se týká pečeti, tu se musí především šetřiti, aby se obsah bez násilného porušení pečeti nepovolalým aneb zvědavým očím nemohl objeviti, což vždy jest ve prospěchu osob dopisujících.

Je-li obálka stříhána do kříže, tedy se musí pečeti tak, aby všechny čtyry díle jednou pečeti pokryty byly.

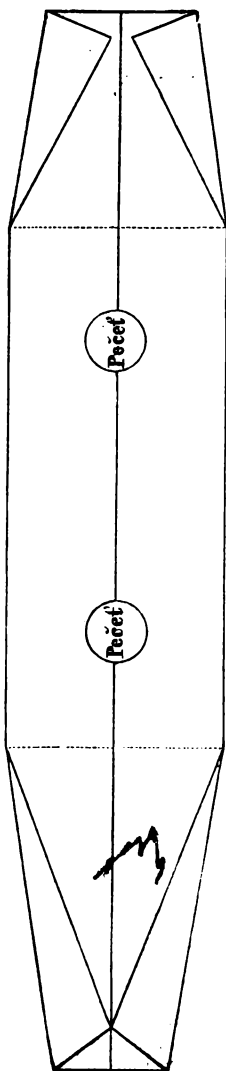
Při listech doporučených jest pravidlem, aby se buď tímto způsobem jednou, lépe však pěti pečeti opatřily, z nichž jedna v prostředku, čtyry ostatní blíže uhlů listu se nacházejí.

List tímto způsobem pečetený vyhlíží následovně:

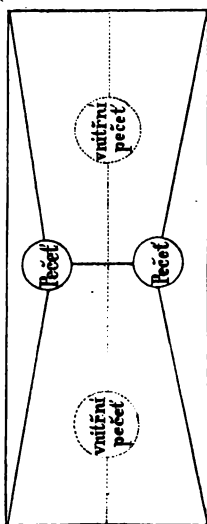

Listy s bankovky požadují povždy zvláštní obálky, kteráž takéž přes kříž stříhaná a dle předepsaného obrazce pečetená býti může, jen že se prostřední pečeť vynechá ku přiložení pečeti poštovní.

Jiný způsob skládání a pečeti listů peněžných jest následující:

Když se list ještě jednou přeloží, vyhlíží následovně:

Jiným způsobem nesmíjí pe-
něžitě záslky pečetěny býti.

Ještě sluší připomenouti, aby
obálka se neudělala příliš malá, jeli-
kož pak na ní ani pečetě pořádně
vytlačeny, ani nápis slušně napsán
býti nemůže.

Od nápisu nejvíc záleží, aby list
brzy se dostal osobě, kteréž patří.
Protož musí tento zřetelně a slušně
psán býti.

Varujeme krajany naše ode zvy-
ku, psáti nápisy německé pravopisem
českým. Vada tato téměř po celé Mo-
ravě panuje, bohužel však jedině ku
vaší škodě, an tokový nápis ani Ně-
mec ani Slovák přecísti nemůže, a
nedorozuměním takovým listy ode
místa k místu se odesílají, právěho
adresáta najíti nemohouce. Potom si
stěžujete, že vaše listy se trátí a

pozdě docházejí! Jakž jinak možno? Dejte tedy obálce formu větší, pohodlnější ku nápisu srozumitelnému a přirozenému. Pište nápisy v řeči vaší, a neumíte-li dobře psátí, jděte k tomu, kdo to správněji dovede. Psaní německých nápisů, jestliže zlástními okolnostmi doporučeno to není, zanechte.

Jméno osoby, kteréž píšete, a místo, kamž píšete, naznačte zřetelně, aby na první pohled z celého nápisu vynikaly. Taktéž neopomeňte postaviti poslední poštu, a není-li vám tato známa, aspoň některé blízké město jakož i zem korunní. (Bůh ví, jakým způsobem se dostal

mezi náš lid předsudek, jakoby listy adresovány býti musely německy! Pošty jsou povahy světoobčanské a sloužejí se stejnou ochotou ve všech zemích všem jazykům. Ve Francouzích udej list v jakékoliv řeči nadepsaný a jistě dojde místa svého; tak též v Rakousku dovoleno ukládati na poštu listy, ať mají adresu talianskou, anglickou, ruskou, maďarskou, německou, českou aneb francouzskou. Když se povolují nápisy cizojazyčné, proč by se nepřijímaly listy s adresou v domácí řeči? — Pořad.)

Co do formy obálky a úpravy nápisu doporučujeme vzor následující:

Čtený Pán, pan Jos. Kroutil, rolník v D u b ě, poslední pošta Olomouc.	Známka poštovní.
--	--

Při zásilkách peněžitých musí zevnitř na nápisu bankovky jednotlivé a celá suma udána býti.

Nejpohodlnější místo k tomuto naznačení obsahu jest dolní uhel z levé ruky, kdež nejvíc prázdného místa nachází. Obsah se udává následovně:

$\frac{1}{100}$	=	100	zl. r. ě.
$\frac{4}{10 \cdot 20}$	=	42	" "
$\frac{2}{10}$	=	20	" "
$\frac{5}{1}$	=	5	" "
drobných peněz		50	kr. r. ě.
Suma		167	zl. 50 kr. r. ě.

Hádanka 3.

Tedy poslyš: Já jsem cos, voním a přec nemám nos. Hlavu rozčepýřenou bílou mám neb červenou.

Aby však nepřišlo mé outlé tělo k pohromě; tu je brachu, tu je mi chránit ho jehlicemi. —

Dobře sic, že rád mne máš;
lépe však přec uděláš,
poslechněš-li rady mé:

Hleď si totiž cesty své! —
Ač tvá láska srdečná,
předceť mně nebezpečná.

Upřímná rada,

kterouž lidu venkovskému dává

Dr. Čeněk Materna.

Často lze pozorovati, jak náš lid
vilem z nemědomosti, vilem ale také z ne-
tečnosti a nebalosti o své dobré právo
ptičáží.

Často lze slyšeti, jak si venkovan
nařítá, když byl obsozen ve 14 dnech
nějaké peníze i s úroky a soudními útraty
zaplatiti: ale když nejsem ani to-
liž blůzen, anebo: já nejsem nic
blůzen, anebo: já jsem se sice pi-
semně k tomu zavázal, oustně však
jsme si udělali tak a tak. Proč pak
mne žaluje? když on mě nedává, co
žas já mám k požadování za nim.

Je však takové výmluvy bývají
márné a k dobrému newedou; umíní jsem
si, teď jsem, lidu nasseniu slowanskému
poraditi, nehoblaže celé řízení soudni aneb
wešterný zákon občanský vyložiti; mybrž
jen některé hlavní věci podobnostiti.

Předewšim hleď každý wšsemožně
wyhyhati se práwních rozepří tak jako
každý člověk zdraví svého štetiti má.
Když však do nemoce upadne, pak nechť
se k lékaři a ne k masličkáři-obráti. Pro-
čez taté, když něšto mimowolně do nějaké
rozepře se zaplete, at nejde k posoutnimu
pisáři, mybrž k tomu, kdo jest ustanowen,
lidu radu dáwati. Neboť pokoutnil wy-
bratv znenáhla peníze, když pak toho nej-
wice třeba jest, obraněho již zastati ne-
umí a nemůže. Neboť teby ništo toho
míněni, že snad stranně mluwim, když
náš lid poukazuje přímo k adwokátu a w
mnohých věcech také k c. l. notáru.

Začto domácí léty však odporou-
čim následující proštěbky.

I. Kdož neumi sám psáti (což bo-
hužel! ještě dost často se nachází, poně-

wadž mnohé obce wice na dobytel, pa-
stýře a hospody hleděli a snad někde ještě
hledějí, než na wzdělávání wlastni i swých
potomků), at si u hodnowěrných lidi listiny
w matersté řeči sshotowiti dá a je pak
třízami swými poznamená, ništo však
at se nepobepijuje na směnty (wessle)!

Směnty wůbec jsou pro lid wen-
townský a řemeslnický weliká záhuba, a teby
by se jich beblivě wystríhati měl, buďsi,
že si chce peníze wppůjčiti, buďsi, že je
půjčiwá. Neboť při směnce chytřal méně
zkušeného welmi snadno offiditi může.

Žal směnká wypadá, bude každý snad
bohužel! wěděti; jelikož takové cedulky
welmi zhusla se nacházejí, ponejwice z ru-
kou palirnikůw a jin podobných lidí, a
jest to hrozné, když musí potom adwokát
dělat žalobu pro 8 aneb 12 zl. a pro
takové maličkosti, žežto žaloba sama 6 i
8 zl. stojí.

Obzwlaštit jest takové bezsmyslné
pobepisování pro toho sšodné, který ani
žádných peněz nemiděl, a přece dlůžni list
aneb docela směntu pobepsal. Z nenadání
přijde soudni posel, doneše hromadu pa-
pirů a seblát musí platiti, proto že se
pobepsal a newěděl nač.

Směnty jsou dwojiho spůsobu, totiž:
1. wydané (gezogene) a 2. wlastni
(eigene).

1. Vydané směnky.

Kladu zde příklad směnty takové, a
pak udám, které wlastnosti směnká mít
musí, aby z ní powstal platný záwazek.

Směnka wydaná zní asi takto:

Ve Slavkově dne 13. prosince 1859.

Na 100 zl. r. č.

{Trináctého ledna 1860
 {Za měsíc ode dneška
 Týden po vidění
 {můj vlastní
 {pana Abrahama Žekeles-a} **jedno sto zlatých rakouského**
čísla. Hodnotu obdržel {v hotovosti}
 {ve zboží}

Pan Martin Polášek,
 rolník v čísle 20. v Heršpícih.

Abraham Žekeles
 (Vavřinec Vrána)
 přijal
 Martin Polášek.

Zde jsou hlavní věci:

1. Poznamenání listiny, že to směnka: „na tuto směnku“.

2. Udání sumy peněz: „100 zl. r. č.“ a „jedno sto zlatých r. č.“ při čemž k pozorování jest, že, když tato suma udána jest ciframi a písmenami, a obě udání se nesrovnávají, platí to, co písmenami udáno; t. př. kdyby bylo na hoře „Na 1000 zl. r. č.“ a pak písmenami „jedno sto zlatých r. č.“, tedy platí: jedno sto. Kdyby však bylo na hoře t. př. na 1000 zl. r. č. a written 100 zl. r. č. též ciframi, tedy platí těch 100 zl.

3. Iméno osoby, totiž které aneb na jejížto řád se má platit „na řád“ můj vlastní anebo na řád pána Abrahama Žekeles-a.

4. Čas, kdy se má platit: „Trináctého ledna 1860; za měsíc ode dneška; týden po vidění“ také může stát: „při vidění“, „v brněnském výročním trhu poslní“, a podobně.

5. Podpis vystavitele „Abraham Žekeles“ anebo „Wavřinec Vrána.“

6. Udání místa, dne a roku vystavení: Ve Slavkově 13. prosince 1859.

7. Iméno toho, kterýžto platiti má, a kterýžto se přijímatel (trašant aneb směněčník) jmenuje „Pan Martin Polášek, rolník v čísle 20. v Heršpícih“ a „přijal Martin Polášek.“

8. Udání místa, kde se platiti má: „Za zaplacení ve Slavkově.“

Totot tu poučení pro obvyčejný život postačí. Podotknouti ještě něco o článku 3tím. Iméno osoby, kteréžto, aneb na jejížto řád se má platit. Toto iméno se může na dvoji způsob udati:

a) že jest vydávatel neb vystavitel směnky (čl. 4.) spolu také osoba, kterýžto se má platiti (Trašant a Remittent), ve kterém pádě napíše Abraham Žekeles: zaplatíte — na řád můj vlastní — a dále

Abraham Žekeles
 přijal
 Martin Polášek.

Aneb

b) jest osoba, kterýžto, aneb na jejížto řád se má platiti, ob vystavitele rozdílná: tu př. Wavřinec Vrána by byl vystavitel, a láže Martinovi Poláškovu platiti na řád p. Abrahama Žekeles-a, tedyžto pak směnka zniti bude: zaplatíte — na řád p. Abrahama Žekeles-a a t. d. pak dále

Wavřinec Vrána
 přijal
 Martin Polášek.

Může zbaž nepoznáváte draží robdáci! z toho, co jsem jen stručně o směnkách pověděl, že jsou předmětem velmi choullostivým, že jsou věci, kteréžto jest třeba se střežiti? —

2. Vlastní směnky

jsou mnohem pochopitelnější, poněmáh jsou jen služební úpisy, spojené se

směnou formou, vyhlázející totiž | jsem na hoře co vydanou uvebl, jako
jako směna. Zní tu př. směna, kterou | vlastní takto:

Ve Slavkově 13. prosince 1859.

Na 100 zl. r. č.

*Třináctého ledna 1860 zaplatím proti této směnce na řád pana
Abrahama Žekeles-a jedno sto zlatých rakouského čísla.
Hodnotu obdržel v hotovosti.*

Martin Polášek.

Při vydané směnce poukazuje
vyšlawowatel svého věřitele na něho
jiného, kterého má platit; pročej řekne:
„zaplatíte“ (zahlen Sie); při vlastní
směnce se zaváže vyšlawitel sám, že bude
a chce platit; pročej píše „zaplatím.“

Vlastní směnty wšak zřídka jsou
w užívání, poněwadž kupcům záměrům
nepostačují, o čemž wšak zde řeč šititi
netřeba.

Ještě podobně, že slovo řád
(Ordre) znamená totiž, co rozkaz, na-
stupitelství a tím podobné, a má ten
smysl ve směnce, že se má platiti jistě
osobě a každému následovníku jejimu w
majetnictví toho práwa. Neboť směna se
může pouhým podepsáním jména majitele
na obrácené straně jinému obštoupiti, č-
muž se giro (žiro) říká, jako by řekl
kruh, kolo, poněwadž tím směna w
oběh z ruky do ruky přechází a také i
půwodnímu majiteli vrátiti se může.

Nyní je ještě třeba poučiti o ná-
sledcích podpisů na směnkách
wšbec, a na vydaných zvlášť.

Podle zákona má listinám, které do-
ušelal, wíra dána býti na něho, totiž
tomu, kdo ji vyšlawil. Takowýmto sou-
kromým listinám, když opatřeny jsou
wšemi zákonnými náležitostmi, má
wíra dána býti na toho, kdož je jakožto
wydawatel byl i jen vlastní rukou po-
psal; i úpisům wšak dlužným má
jen tehdaž wíra přiložena býti,
když je wydawatel vlastní rukou
psal i podepsal, anebo když
tyto weble podpisu wydawa-

telowa též ode dvou swědků
podepsány byly.

Směna jest dlužní úpis; wšak není,
jak jsme widěli, třeba, aby dlužník směntu
celou sám (vlastní rukou) psal, ani aby
weble podpisu wydawatelowa též ode
dwou swědků podepsána byla; nýbrž do-
stačuje, když při vydané směnce příji-
matel, acceptant, směněnit, trafsát (viz
článek 7mý na hoře) pouze své jméno
podepsal, ostatní může kdokoliv jiný psat,
ba z většního dílu jsou již tiskněné formu-
lary, w kterých se jen chybici slowa wpi-
šou. Při wlastních směnkách postačuje
podpis wydawatele, aby pak, když čas wy-
jde, dlužník tu placení pfinucen býti mohl.
Ještěli něbo tedy wybjen jest, na směntu
se co swědek podepsati, tedy se dobře
proti tomu opatř a nepodepisuj; ne-
boť swědků na směnkách netřeba: sic
můžeš pklbržowan býti i placení.

(Pozn. po ř. Píchmáti prostým sedlá-
kům a řemeslníkům slowanšým rádi
podstřují směnty německé. Je-li je
pak toliko zpozřilec podpisuje, čemu ne-
rozumi, jakž mneble sluší nazwati Slo-
wana, kterých německý wechl podpisuje?)

Když pak čas tu placení přijde, tedy
majitel směnty zadá žalobu, jestli se
neplatilo, a sic obzpečně proti wšem,
kteři na směnce podepsáni jsou; načež
přijde rozkaz, že se má we třech dnech
platit pod uwarowáním ekfkluci.

Kdo tedy omýlně směntu po-
psal, ten at hned, jak se mu takowý
rozkaz do rukou dostane, se uteče i nej-
blížšimu adwokatowi anebo notátowi a se
poradí, co začíti? Je při tom také něco

platit musí za práci a za folky, netřeba dohládati. Ať se tedy opatří dostatkem peněz, než k zastávatelovi se odebere.

Nevězneli sobě obsozenec peníze, snad ani se spis do třech dni neuběhá, a nešťastný člověk musí pak platit všechno, co w rozřazu obloženo jest.

Bude také budiz pobotnkuto, co při doručování soudných spisů zachovámati se má, poněmadž z toho velmi mnoho škody povstává.

Tedy sobě každý pamatuj, že nes musí a nemá přijímati soudní spisy, kteréžto na něj neznějí; neboť tím uškolíti může teniu, jemužto ten spis patřil, buď že ho zbavil práva, anebo že jemu nímul času k obraně.

To jest tedy, co se tčce směněl, nejdůležitější; wice wědětí snad by nebylo škodlivé; ale nejlepši jest, když rolník zanechá tento spůsob¹⁾ vyplácování peněz, a přidrží se služných úpisů, jatežto bývaly dříve a nyní wětši platnosti ebrží a hodnowěrnosti, jestliže se zachowají předpisowé nařízení wšolého ministerstwa práw ob 18. čerwence 1859, číslo 130, částka 36 říšského zákonníka.²⁾

Dle tohoto nařízení totiž může ten, kdož má:

1. listinu wěřejnou,
2. listinu sice soukremou, awšak ob zdejššího soudu anebo notáře potvrzenou (legalisowanou), a
3. listinu tatowou, na kteréž požáwael, o kteréž se jedná, buď w zemských desách anebo w pozemních wěřejných (gruntowních) pojištěn jest, žádati, aby se wšměrem nařídilo služníkovi, ať we 14 dnech od doručení wš-

měru pod uwarowáním erekluci zaplatí, co služněl jest.

Kdo tedy peníze půjčiwá, může s služníkem zajiti buď k některému soudu, anebo k notáři. Kdežto služník svůj podpis buď teprw připojí anebo za prawý uzná, což se pak na listině potwrdí.

Tímto se také předejiti může wšelikému klamu služníka; neboť jistě že žádný soud anebo notář nepotwrdí listinu, jestliže služník řekne, že peníze neobdržel, které dle listiny platiti by měl.

Také mají tyto listiny tu přebnost, že se nemusejí žalowat u obchodního neb krajššího soudu; nšbrž buď tam, kde služník své obydli má, anebo kde se zawázal, že platiti bude.

Proti tatowému nařízení tu placeni musí se pak obsozený w 8 dnech brániti, tedy mu zaš 5 dni wice jako proti směnce nabřtoči, což mnohdykrátě welmi prospěšné býwá.

II. Další prostředek, zachowati sebe před uškolzením jest: Když obržš nějaký rozkaz soudní, kterémuž nerozumíš, dej si ho přečísti od toho, kdo číst umí, a listu tomu dobře rozumí. A když pak jessťe newíš jistoty, pak se přeptej, co máš dělati.

(Pozn. Za to se ošwiceně wladě boři nadělowati nemůžeme, že zawebila do úřadůw řeč materšleu a nařídila, aby se w tom záhytu wyjednawalo úšně i pišemně, w jatémž kdo rozumí. Z toho požázelo zajistě mnoho poboršeni, dožad se směly mor. rolníkowi doručowati listiny němedě. — m.).

Šal již z toho, co jest bylo řečeno stran směněl a listin wěřejných a jim podobných wyswítá, záleží čašo na 2 aneb 8 dnech welmi mnoho, a řebhy snad i práwo se neztratilo, přede nawráceni do předešlého stawu alespoň outraty spřsobi, kteréžto platiti musí wšdych ten, kdož nawráceni do předešlého stawu žádá.

Řebhy k. př. Josef Wyřlawěl žalowal Martina Blámala, a nařizeno bylo stání na 11. ledna 1861; Martin Blámál by tu stání nepřišel, proto, že neuměl si wysvětlit úředni wšměr, tedy má Josef Wyřlawěl práwo, žádati, aby byl Blámál obsozen tu placeni. Blámál má třeba twitanci doma, že již zaplatil, to wšak jemu nepomůže nic. On musí

¹⁾ S upřímnou radou zřusněného p. dra. souhlási také Morawan a lade úšlowně na řebce mšlym robatím, aby se směněl jako zlého ducha chrániti, dožad wššestranného poučení o nich nenabudou. m.

²⁾ Řebholito o zákoníku říšském stýšime aneb ho uwidíme, býwáme powzbuzeni k blšlám k miloštně wladě, že se o to šará, aby zákony tu wššebecně wedomosti přičázely; ale wšak také se mřizwáme na netečůw náš lib wenslowšty, jenž si zákoníku tak málo wššimá a pak z neznalosti a hlouposti čašto do škody zabřhá. Ša w některých obcích ani Rowiny nečtou, we wššem špoléhajice na rabu cizí, kteráž wšak přecašto býwá oššemetná a podřtočná. m.

žádati, aby se mu prominulo, že f stání nepřítel, anebo aby byl do sa- žen do dřívějšího stavu, totiž aby se mu dovolilo, se proti žalobě Wylstam- lowé brániti, a musí wšechny outraty to- hoto wjednání strze nawráceni do pře- dešlého stavu zaplatiti, kdyby se tak: na lonci dožálo, že dluh již zaplatil! —

III. Kdyskolim něco umloumati se má, jest nejlépe, když se o tom sepiše li- stina, ouplná, žřetelná a hodno- věrná.

Duplná jest listina, když obsahuje wše, co bylo mezi stranami ujednáno a co jejích úmysl při uzavírání smlcuwy byl. Často se říká: nebudem potřebowati vyřáté — a pak přede přijde soud! A proč? protože se wšechno nezajname- nalo, co se mělo zaplati a pak wždy pře- hraje strana ta, která jobě méně zaplati nechala. R. pť. Pawel probal Jakubowi čtvert i s rolni, a řeklo se při tom oust- ně, že si Pawel smi zasázené brambory, zeli a konopi ještě za ten rok stliditi. Poněwadž w kupě stojí, že Jakub obe dne úmluwy přijímá čtvert se wsemí užitky. Jakub tedy brambory wybere, konopi wy- trhá a uklazuje mnoho chuti na krásné wellé hlávky. Pawel se zatím obřehuje do jiné dědiny, a přijde wybírat bram- bory. Awšak Jakub řekne: Kde je máš psané? Tu teprw jde Pawel na po- rabu, a wypravuje, že byli při úmluwě starosta, rabní a Báh wi dce, a že řekli, že se to psáti nemusí, wždyť prý jsme na to swědci. Soud se začne, a jaký jest jeho konec? Poněwadž se byla pisební li- stina o kupě založila, w kteréžto wšlowně stojí, že Jakub přijímá wšechny užitky obe dne úmluwy, s čímž se ubáni Pa- wlowo nesrownává: tedy se Pawel se swou žalobou odmrští podle paragrafu 887 wšeobecného občanského zákona! —

Žřetelná také musí být listina, aby se vědělo o čem se jedná.

Tu se kolikráte zdá, že se wěc ně- kolika řádkami odbyti dá. Za nějaký čas obemře buď některá strana, buď swědci, najdou se cedulky; ale ničho není, co wy- znamenávají; na jedné jest: na hody za- platil 20 zl., na druhé: když šel do Du- čowic 20 zl. Také se stává, že swědci potwřzují wyznání wětitelů stran obdrže-

ného dluhu, ale poněwadž se dobře ne- wyjádřují, mnoho práwních rozepří tím spůsobují. Tak se stali dvě rozepře jedi- ně proto, že přišel služník s wětitelem před swědky, tdežto se wypočetla lupní cena za půllán a řeklo se w cedulce o tom sepsané: zaplatil Jakub Pawlowi 960 zl. Jakub žaluje strzewá to Pawla, že jemu zaplatil 960 zl. Pawel ale žaluje strze to, že se mělo psát, že za- platil 960 zl. tím spůsobem, že 460 zl. hotově položí, a 500 zl. za Pawla Ja- kub zaplati dluhů. Cedulka byla welmi kratičká; nestála mnoho, skoro nic, leba nějaký jezdilček ložalky. Po provedení obou rozepří bude wšak málo scházet na 500 zl., o které se soud vede, co stály outraty! Také prawi zákon, že, když se w listině nezřetelně wy- jádří, toto se své sřobě čini, totiž kdyžby nezřetelně wyjádření rozličný wý-klad připustilo, tedy se na žádost protiw- níka, a když se jinak dožáti nemůže, ne- žřetelně wyjádření wždy w tom smyslu bere, který sřobliwější jest pro toho, kdož se nezřetelně wyjádřil. (Pozn. Aby li- stina byla žřetelná, musí býti po na- ssem přewěrcení sepsána w jazyku přiro- zeném, — w řeči národní. W tom pak prohtěswal se náramně náš. lid proti swému prospěchu, že se utíkal i pisarům řeč jeho dobře neznajícím. — m)

Hodnowěrná jest listina, když má wšechny wlastnosti, které zákon žádá, aby oučinkowala plný důkaz toho, což ob- sahuje. Jsout to tedy wlastnosti zewnějš- ší i a wztahují se jen na spůsobu listiny. Již z přebů jsme podobtkli o listinách dluž- níků a směnkowých, pak o listinách, na nichžto základe se může dosáhnutí rozřaz placení za 14 dni proti dlužníkowi. Co se týče ostatních listin, zákon prawi: Sta- lali se domluwa na pisební smlouwu, tedy se tato za uzavřenou tak dluhu nebrží, pokud ob smlouwajících stran nebýla po- bedeřána. Awšak ani w tomto pádě není zapotřebi pečeti. — Kdo neumi psáti, aneb pro nebuř těla psáti neschopný jest, musí dožádati dwa swědky, z nichžto je- den jméno jeho podepíše, on pak své zna- mení k tomu přisadí. Toto podepisování se má takhle stát. R. pť. Jakub Wylou- čil neumi psát, má wšak nějakou smlou-

wu podepsat. Tedy dežábá t. př. Petra Spáčila a Pawla Wyssloužil za svědky. Pak řekne: Soušedé! zde se wyhotowila smlouwa nějaká; ona se mne přečtla, já jsem srozuměn a spokojen s tím, jak se byla napsala a udělám zde místo mého podpisu tři křížky, a spolu Wás žádám, abyste byli toho svědci, a Vy Spáčile budete tak lástkw a připisfete mé jméno. A tedy udělá Jakub Wyssloužil pod listinu

† † †

a Petr Spáčil napíše:

to jest Jakub Wyssloužil.

Petr Spáčil, jména poppisatel a svědek.

A Pawel Wyssloužil píše:

Pawel Wyssloužil, svědek.

Co se týče svědků, praví soudní řád: Nikdo nemá se na listinu podepisowati za svědka, je-li muž od wydáwatele na wědomí dán nebo bylo, že wydaná

listina po jeho vůli je st. (S toho widěti, že písemnosti pro Němce sládati se mají německy a ty, na něžto se podepsati má Slowan, slowanšty. — m.) Také se má hleděti, aby t tomu svědci nebyli příbuzní anebo seřswařeni. Při listinách, kteréžto se mají wtěliti do knih veřejných, žádá zákon wyřswuň, aby byli svědci dwa hodnowěrní mužowé. Takowá listina musí obsahowati:

1. osoby smloumajici jmenowitě udané; 2. wíc, o kterouž se jedná; 3. práwo, o kteréž se jedná; 4. místo a čas uzawřené smlouwy; 5. čas odemzdání a kde toho potřeba, t. př. při nájm, zašlawracení; a 6. powolení odemzdáwatele, aby se listina do veřejných knih wložiti mohla.

Zmlášttní spůsob listin jsou záwěty, nebo poslední wůle, přiznání, testamenty, o nichžto si wšak powíme w příštím ročníku.

Čtení děje-, země- a životopisné.

Sláwomír.

Netužte, kmetie, netužte!
juž vám travička wstává,
tak dlúho stúpaná
czím kopytem.

Beneš Hermanov.

Hoj ty orle stříbrorudý,
Co tu bujnou hlavu skláníš?
Jaké mysl jaly trudy,
Perutím že vzletu bráníš?

Kam se děly pyšné vzlety,
Kde je tvoje hrdé oko,
Nimž jsi celé střežil světy
S nebes báně převysoko?

Po Moravě někdy slavné
Dumné ticho rozhostěno —
Hrob to pouhý doby dávné,
Velikosti pouhé jméno! —

Velikosti pouhé jméno,
Pouhý hrob to slavné doby —
Právo vrahem zneuctěno,
Národ klesl do poroby! —

Po bouři nám ticho věští
Někdy živlů rovnováhu;
Jindy ním si vichor kleští
K nádrům moře novou dráhu.

„Rostislava očí záře
„Zbavila jest vrahů ruka,

„A pak vrhli do žaláře
„Chrabrého nám Svatopluka!“

Takto ode muže k muži,
V přezalostném prsou hnutí
Tajná zpráva kolem kruží, —
Celý národ pomstu kutí.

„Dovršena již jest mra —
„Porobu víc neponesem:
„Pročež kněze Slávomíra
„Na královský stolec vznesem!“

„Sláva Slávomíre tobě!“
Ze všech stran tu zazvučelo,
„Nechcem žíti ve porobě,
„Postav národu se v čelo!“

„Rostislavovců krev teče
„Ve posvátném tvém ve těle,
„Rámě tvé zná meč a seče,
„Pomsta udá nepříteli!“

„Volte sobě jiné hlavy
„Hodné vřelé vaši tužbě;
„Světské již jsem vzdal se slávy,
„Odevzdav se Božské službě!“

Tak zní skromná kněze slova
Mezi lidem kol do kola;
Lid však bez ustání z nova
Svého Slávomíra volá.

„Volnost též jest úděl Božský
„Jiskra svatá s nebes háně —“
Tak dí zástup přebrovský —
„Nuže, veď nás jménem Páně!“

Hle tu zplanou knězu skráně,
A on hlásá svému rodu:
„Nuže vzhůru! jménem Páně
„Půjdem vlasti pro svobodu!“

„Proč Bůh uvolil se kovů
„Do našich hor štědře klásti?
„Bychom klesli do okovů? —
„Ne! — drahé pro volnost vlasti!“ —

„Pro otroctví tak se vřele
„V údech nám tok krve valí?
„Ne! — bychom ji vždy jen směle
„Pro víru a pro vlast dali!“ —

Kříž se v levé ruce vznáší,
Pravice meč ostrý třímá;
Slávomíra kůň unáší
Nejkrutší kde půtka hřímá!

Tam, kde svatý kříž se leskne,
Slávomír sám stojí v čele,
Kde meč jeho pozableskne,
Tam smrtí vrahům lože stele!

V divém ryku národ jásá,
Klátíc vrahy v kruté seči:
„Slávomíre! naše spása
„Ve tvém vtělena jen meči!“

Moravané v divém vzteku
Nepřátelů řady kácí —
Vrahové již na útěku. —
Moravě se volnost vrácí!

Tam, kde Moravěnka vtéká
Do šumného do Dunaje,
Národ zbožně k zemi kleká
K Bohu díky vysílaje.

Hoj ty orle stříbrorudý
Opět pyšně neseš hlavu,
Pominuly již tvé trudy,
Hrdě hledíš na Moravu.

Velebné zas jsou tvé vzlety,
Zas se jiskří smělé oko,
Ostříhají slávké světy
S nebes háně převysoko!

Po Moravě staroslavné .
Všudy radost rozhostěna —
Sláva pradoby tvé dávné
Slávomírem obnovena!

Jos. Vurm.

Kláster Hradišť (Gradicium) u Olomouce.

Dějepisné pojednání s úvahami, jež podává

Dr. Bílý.

I.

Kdo již byl na Svatém Kopečku blíže města Olomouce, nikdy jistě nezapomene na překrásnou vyhlídku, jaková se odtud skýtá do západné a jižné Moravy, nejbliže však po úrodných rovinách Hany milé a požehnané. Co nejbliže pod kopcem poutá oko pozorovatelovo město Olomouc, a ještě blížeji ke kopci moravský Eskurial, klášter bývalý v Hradišti (Gradicium).

O založení jeho vypravuje nám historie, jak následuje: Kolem r. 1026 byla větší část Moravy v moci Maďarův. Český vývoda Oldřich poslal r. 1028 syna svého Břetislava s vojskem proti nim. Břetislav, tento český Achilles, ozdoba slovanského národa našeho, neustálým útokem dobyl zas celou zem, a stal se slavným vývodou moravským. Slzel nejen udatný, ale i citlivý národomil tento, vida jak jest spustla tato země, dříve za dob S. S. Cyrilla a Methoda tak kvetoucí, vida svatá místa, kde nejprv se ujalo křesťanstvo, totiž posvátný Velehrad, (tam kde nyní klášter Velehradský stojí) — ve zříceninách. I obětoval hned veškerou kořist, Maďarům odňatou na obnovení chrámů, na zavedení nového církevního a občanského (politického) pořádku, ohradil zase stará města a hrady a nových vystavěl.

R. 1029 donesl sobě tento slavný, chrabřý Premyslovec krásnou Juditu, a ku konci měsíce června holdovali Moravané této vládkyni své. R. 1030 vystavěl ji Břetislav hrad na tomto místě, kde bývalý klášter, který nyní za nemocnici vojenskou slouží, spatřujeme v jeho velekráse.

Syn jeho, vývoda Otto I. Pěkný a choť jeho Eufemie z toho hradu udělali klášter, a odevzdali ho oblíbeným tehdaž synům sv. Otce Benedikta stejným způsobem, jak to byl slavné paměti otec Břetislav s Rajhradem dříve učinil. Že pak ten klášter povstal z hradu, podržel jméno: Hradišť (Gradicium).

R. 1077 tedy měla Morava druhý svůj klášter Benediktinský. R. 1078 3. února bylo svěcení slavné kostela klášterního ke cti sv. Štěpána, a tu potvrzeno listinou¹⁾ následující statky, jež zbožný zakladatel a choť jeho klášteru byli odkázali: Kisselouici (Kyselovice), Rochchin (Rožtín), Haychin (Hájčín), Vyezd (Újezd), Lasene (Lažany), Uzobren (Usobrná) a t. d. jak v listině zaznamenáno. Listinu podepsal krom zakladatelů biskup světitel Ján, opat Meinhard z kláštera Břevnova, Vít opat na Sazavě, nástupce sv. Prokopa, několik mnichů benediktinských, kaplanů to vývodových a několik pánů světských.

Velkokníže český Vladislav to nadání bratrovo potvrdil a přidal k tomu dvůr Vyeztez (Újezdec)²⁾.

V ten den, když její milý a zbožný choť Otto I. byl pochován, dala vyhotoviti vdova Eufemie novou listinu, která v sobě združuje ty statky, které ona k těm předešlým přidala.³⁾

R. 1095 obdržel tento klášter od moravského vývody Svatopluka dědinu Tusatici (Tážetice) (Cod.

¹⁾ Cod. dipl. I, st. 162.

²⁾ Cod. d. I, 176.

³⁾ Cod. d. I, 176.

d. I, 160) za spasení duše sestry své Boleslavy, a r. 1105 právo na chrám P. sv. Mauricia ve městě. R. 1107 daroval Matěj (Matey) rytíř v Topolanech klášteru pola na 2 pluhy, a štěpnici a 2 roviny; a v dědině Nebotíně (V gneutini) 1 kus pole a s 1. poddaným, od svého pak bratra Předvoje (Preduo) jedno pole v Topolanech.¹⁾

K tomu darovala v závětu svém na pohřeb svůj klášteru Eufemie r. 1110 dědinu Kynice²⁾, r. 1126 vývoda Václav dědinu Kyjov³⁾, r. 1136 vyměnil klášter právo ke kostelu sv. Mauricia biskupovi a kapituli za 2 zahrady u kláštera a za kostel sv. Michala ve městě.⁴⁾

Eufemie zbožná zemřela l. P. 1111, a odpočívá s chotěm v klášterním chrámu.

V nynějším kostele sv. Štěpána, který jest nedaleko od bývalého kláštera, v sakristii a sice v jižní zdi zazděny jsou v urně (nádobě) cínové pozůstatky tělesné šlechtných zakladatelů kláštera tohoto, zbožných a spanilomyslných to Pře-

myslovců. Z venku pak je mozačná plocha, na které jest vyryto, jak následuje:

Sex somno

Grandium animarum locus iste recondit exuvias IV. Marchio. Morav. et Monrij Grad. Fundatorum Ottonis I., Eufemie conjugis, Ottonis III. et Durane conjugis; duorum Præsulum Joannis Episc. Olom. & Roberti Abbat. Grad. QVeM gratVs ponl feCIt BeneDICTVs Abbas Gradicensis LIII.

T. j. po slovansku:

Šestí vznešených duší tělesné schránky tento hrob ve spánku skrývá, a sice 4 zakladatelů kláštera Hradištského: Otty I., Eufemie choti; Otty III. a Durany choti; 2 prelátů: Jana biskupa Olom. a Roberta opata Hradištského; který hrob jim vděčný postaviti dal Benedikt, opat Hradištský 53tý. (r. 1718).

Odkud první řeholníci do Hradiště přišli, neví se; bez pochyby z kláštera Břevnova z Čech, jako do Rajhradu, jelikož opat Břevnovský Meinhard na listině založení podepsán jest. Ale to jisto, že měli až do r. 1151 nejméně tři opatů, kteří se jmenovali: Jan, Bermar, Bohumil (Deocar). A však od roku toho museli tiché synce tyto postoupiti řeholníkům bílým bráti praemonstrátské.

II.

Od počátku panování bráti praemonstrátské v Hradišti až do bouře Tatarské (od 1151—1241).

Že r. 1151 otcové Benedikť tyni v Hradišti uhnouti museli praemonstrátským: toho příčinou byl Jindřich Zdík, biskup Olomúcký (1126—1150), jeden z nejvýtečnějších prelátů XII. století. Cestovav r. 1137 po druhé do Jeruzaléma k hrobu Spasitelově seznámil se tam ponejprv s řeholí praemonstrátskou, která se mu hned tak velice zalíbila, že nejen sám do ní vstoupil, nýbrž na-

vrátiv se leta příštího, on i pražský biskup Jan velice se snažili, zvelebiti řád tento v Čechách a na Moravě. Od r. 1142 meškaje na čas v Praze založil blahoslavený Zdík překrásný klášter na Sioně — Strahov, který co nějaká církevní hlídka toto město s hory stráží.¹⁾

I to právě před smrtí svou do-

¹⁾ Blahověst 1856, II., p. 211.

¹⁾ Cod. d. I. 191.

²⁾ Cod. d. I. 196.

³⁾ Cod. d. I. 200.

⁴⁾ Cod. d. I. 211.

vedl, že Benediktýni se museli vystěhovati z Hradiště, a do téhož kláštera vtáhli synové sv. Norberta ze Strahova a z Litomyšle. Již r. 1155 potvrdil papež Hadrian IV. veškerá práva a majetnosti tohoto nového opatství¹⁾, a r. 1160 i král český Vladislav za poděkování, že ho přijali do bratrstva svého prámonstráci. V listině této²⁾, která jest vyhotovena v Praze 22. března 1160, obsaženy jsou všechny statky hradištského kláštera, a sice:

Kyselovice, Roštín, Hajčín v Moravě, Oujezd v Čechách (u Lípy), dvůr Ušobno, Vgerzco (Uhersko) a Nedamirice (Nedamirice) dar krále Vratislava I. v Čechách. V Moravě dále: z Nakel (Naklo) desátek. Vgezd (Oujezd), Lazane (Lažany), Lubos (Liboš), Popouici (Popovice), Selechouici (Želechovice), Sadlouici (Žadovice), Gradcane (Hradčany), Tusatici (Tůžetice), Zlobici (Zlobice), Bezmírov (Bezměrov), Obidcouici (Obětkovice), Bunouici (Bounovice), Talsali (Tázalce), v Vstin (v Ústíně) 3 grunty, 1 v Stichouici (Stichovici)ch, 1 v Sarouici (Žarovici)ch, 2 v Celcici (Čelčici)ch, 2 v Prusi (Prus)ch, 2 v Suhcici (Sušici)ch, Topolan, 1 v Sirouici (Syrovici)ch, Gneutotine (Nebotin), Vnatic (Unatic), Kyjov, Rusca (Hruška), Vrozouici (Březovice).

A však již r. 1161 byl ten klášter od králeviče Soběslava proti králi Vratislavovi bojujícího zpuštěn, a obdržel, snad za náhradu škody učiněné ok. r. 1169 od krále Vladislava dědinu Svitávku a blízké dědiny Michov a Lbonov. R. 1179 daroval jim moravský kníže Oldřich les Nakla, Soběslav kníže český dědinu Bukovany, a rytíř Sedlek své dědictví v Cholině,

protože se Soběslavem na ten klášter též ruce byl vztáhnul plenivě. Aby tedy pomstu Boží na sebe nesvolil, tou náhradou hleděl to udobřiti. R. 1185 obdržel klášter 1 les u Oldřišova (Odersch) u Opavy, r. 1196 dědinu Žirákovice, r. 1195 dědinu Bojanovice, r. 1198 půl svobodného gruntu v Oldřišově a 1 blízký les v Holášovicu. A to všecko potvrdil listinou Dětleb, biskup Olomúcký.¹⁾

Zatím byl do r. 1197 nový chrám klášterní dostaven a od biskupa Olomúckého Jana III. posvěcen, načež papež Innocenz III. dal klášteru r. 1200 tré ochranných listů proti nepřátelům, a r. 1202 král Přemysl I. jim daroval dědinu Stěpánov a všechny poddané osvobodil od soudu. R. 1203 daroval markhrabě Vladislav les Střelnou, i s povolením, aby ho vymýtít a dědiny v něm dle libosti zakládati směli, vyknuul jeho hranice a podotkl, že již před několika lety řeholník Abraham (byl potom opatem v Hradišti) ztrávil 30 let co poustevník s několika bratry tam poustevnický život vedl, a s povolením opata Hermana tam chrám ke cti P. Marie založil; klášter však že tam vystavěti pro chudobu nemohl; proto za něho tu práci převzali bohatí bratři jeho, kanovníci olomúckí Esau, Jakob a Blasius s povolením opata, pročež jim markhrabě ten les na čas života ponechal, ale po smrti jejich musí všecko připadnouti klášteru; což i král Přemysl potvrdil.¹⁾ Markhrabě Vladislav přiknuul jim veliký les sporný u Tomášova (Domstadt), potvrdil majetnictví městyse Kinic s 3 dědinami a poblízkým velikým lesem; dále majetnost statku velikého již r. 1201 Rajhradským bezprávně odňatého Hranic (Weiskirch) s městem, 6 dědinami a rozsáhlým lesem, jakož i Kyjov, Svitavu a t. d., při čemž

¹⁾ Cod. d. I. 265.

²⁾ Cod. d. I. 270. Jména jsou opravena dle nynějšího vyslovování podle Regest Erbenových Pars I. (v zadu).

¹⁾ Cod. dipl. I. 300, 315, 341, 342, 350.

hranice jednotlivých statků co nejzevrubněji byly taženy a určeny.¹⁾

R. 1230 na smrtelné posteli odstoupil kanovník Ezau klášteru les Střelnu s poustevnou (nyní arcib. lenní statek Valterovice a okolí); r. 1233 osvobodila královna-vdova

¹⁾ Cod. dipl. II. 2. 14. 17. 77. 80. 133. 162. 219. 257. 262. 334. 336. 375.

V těchto listinách zevrub obsaženo a popsáno, co zde u výstupu a přehledu se čtenářovi podává.

Constancie Kyjov od dani, a markhrabě Přemysl daroval klášteru r. 1238 zděninu Polom co náhradu za škodu ve válce, kterou otec proti němu vedl (1237) tomu klášteru učiněnou.

Tentýž markhrabě propůjčil zároveň klášteru pro všechny majetnosti jeho tytéž svobody, jichž církev olomoucká ohledem statků jejich požívala, což i král Václav r. 1240 potvrdil.

III.

Od vpádu Mongolů až do časů husitských (1241—1400).

Plamen hladový předměstí vákol szírá
Jenom klášter bídne sevřený se brání,
Snad duch Břetislavův sídlo milé chrání;
Marné, marné zkáze osudné odpírá.

(K.)

Vpád Mongolův či Tatarův byl tomuto opatství na nejvyšší záhubný, ač klášter byl upevněn a posádkou opatřen. Trikrátě již byl nepřítel, ač vždy s nepodařením útok učinil na sídlo synů Norbertových: konečně se divochům asiatským předce podařilo, ztéci ho a v požehnutí, načež posádka po marném pokusu, požár zastaviti, učinila výpad, při němž život co možná nejdraze vykoupila. Řeholníci, kteří dříve útekem rychlým se nezachovali, až do jednoho byli pryč povražděni, a když nepřítel, od rekovného Čecha Jaroslava přemožený, odtáhl: přišli Olomoučané sami, a ještě i ty pozůstatky kláštera, požárem nedotknuté, strhli a s půdou vyrovnali. Jen zdlouha zotavoval se klášter z pohromy tak veliké.

Král Václav byl řeholním bratřím k tomu nápomocen, aby svůj samostán opět vystavěti mohli. Markhrabě Přemysl dovolil r. 1251, aby místo Hranice (Weiskirch) ve prospěch kláštera bylo povýšeno za město a jedním týhodným trhem v každou středu. R. 1257 byl nový

chrám Páně Hradištský posvěcen od Anselma biskupa Varmienského (Ermeland) v Polsku.¹⁾

Roku 1269 porovnali se bratři ohledem hranic s nejhorším sousedem svým, pánem ze Šternbergu ohledem lesa u Tomašova, na rudu a mlýnské kameny bohatého, a před tím r. 1263 s Velehradskými. R. 1273 povstala pro klášter nová dědina Tovít v lese vymytém. R. 1276 rozšířil opat Budiš město Hranice vymytím lesa. R. 1284 dovolil král Václav opatovi Budišovi, aby proti nepřátelským útokům upevnil klášterní města Kinice, Kyjov, Svitavu, Hranice a Střelnou. Nebo v těch dobách okolní šlechta, kde kdo mohl, klášteru kradli, jak draví sokolové, pročež papež Bonifác VIII. povlel Velehradskému opatovi r. 1302, aby dobytek klášteru pokradený a jiné neprávne odcizené věci Hradištským

¹⁾ Cod. dipl. III. 67. 80. 109. 133. 138. 193. 248. 353. 380. 406. 410. Cod. dipl. IV. 36. 50. 61. 101. 104. 126. 137. 139. 164. 167. 169. 172. 178. 196. a t. d.

svým zprostředkováním navrátil. Že tedy klášter zase poněkud se zmožil, bylo poděkovati dvěma opatům Robertovi, a jeho nástupci Budišovi, kteří uměli dobře hospodařiti.

A však nástupce Chvalko doličuje se od souvěkých jako promrhač, který statky klášterní zastavoval a prodával, a peníze náramně utrácel. I nástupcové jeho nedobře hospodařili; nejvíce promrhal opat Přibyslav (1357—1365), který nejen město Kyjov, ale i dědiny Michov a Lbonov zastavil a přijaté peníze utratil. Pročež násilím donucen byl, aby se ze své důstojnosti poděkoval, načež nastoupil vládu opat Tervard (1365—1381) muž učený, nábožný a v pořizenostech světských velmi zběhlý, který dobrým hospodařením zase zkleslým důchodům klášterním na nohy pomohl, stavení spustlá obnovil, obrazy skvostné a náradí kostelní zaopatřil, a co potřebného bylo zjednal. R. 1374 konal pouť do posvátného Říma, odkud přinesl 15 hlav společnic umučených se sv. Voršilou, potom i jiné vzácné pozůstatky Svätých. R. 1374 obdržel od papeže právo pontifikálie (t. j. sloužití mši sv. s berlou a v biskupské čepici), které Urban VI. r. 1384 na všechny jeho nástupce v opatství rozšířil.

Něco dobrého též z doby mongolské po dnešní den zachovala naše milá vlast Morava, týká se to zlášť našich hospodářů. Kdo nezná onen druh obilí, který se jmenuje pohanka? Vypravuje se o ní takto:

V XIII. století vyrojila se z Asie divoká tlupa Mongolů do naší Evropy. Z asiatských vysočin, z pusté a studené Mongolie vyrojili se zástupové stotisícoví divochů zhovadilých, jenž pro lenivost svou hladem hnetěni svá obydlí opustili, a domov jiný sobě hledat vyšli. Jejich množství přirovnávají tehdejší letopiscové k hojnosti polní trávy a pisku mořského; na vypsání ale je-

jich ukrutnosti ani slov přiměřených nemají. A když krev nemluvnátek pili se zalíbením, a prsy panenské co lahůdku požírali za syrova: tuť věru! o jejich divokosti netřeba slov šířiti. A tito krvolační pohané a všeho řádu božského a lidského rušitelové v kratičkém čase dvou let rozkotali nesmírnou říši slovanskou, království Polské, knížectví Slezské a země uherské, ohněm a krví cesty svoje všudy znamenajíce. Všeliký odpor proti nim byl marný. I zdálo se, že zhyne Evropa od těchto nestvůr ohavných, náboženství křesťanské a s ním vzdělanost a osvěta že setřeny budou s tvárností země na vždy. R. 1241 vrazili divochové tuto zlostní do Moravy, hranic českých již se dotýkajíce.

Tu vypravil král Václav I. proti nim vojsko, počtem sice skrovné ale důvěrou v Boha veliké a přímlovou Marie Panny silené. Skrovná ta špetka krve slovanské ohradili se táborem za zděmi v Olomúci, a když viděli dobu příhodnou, vyřítili se odtud s práporem P. Marie v čele a s písní sv. Václavskou v ústech jako lvové na nepřehledné houfy tatarské; a co půl Evropy před tím dovésti nemohlo, dokázal skrovný počet otců našich. Zároveň i na posvátném Hostýně přímlovou P. Marie přemožen Tatar. Snářkem a vytím utíkali divoši poražení do svých pustin a nikdy již více do Evropy se netroufali. Tenkrát uchránili Slované (Češi a Moravané) s pomocí Boží a na přímlovu Marie Panny Evropu celou od pádu a otroctví, viru kř. od zahynutí; a dokud pamět lidská potrvá, a příběhové minulosti čítati a vypravovati se budou: dotud potrvá také ta pověst slavná, že F. Bůh a P. Maria matka Boží na uchránění Církve a sv. evangelia od zloby zúřivých Tatarů národ náš slovanský zvolila a v žold povolala.

Tito Mongolové přinesli sebou obilí Evropanům až do těch dob neznámé, jímžto své koně krmili.

Z rozsypaného zrní zrostla a rozmnožila se ta rostlina v okolí sv. Hostýna i v celé zemi naší moravské, pročez se i pohankou čítatarkou nazývá.

Dívající se na květ medonosné pohanky, připomínejmež sobě s radostí zásluh národa Slovanského o Církev a o člověčenstvo. Národové na západě nebyli by se mohli tak pohodlně vzdělávati, kdyby Slované

tu protivá Mongolům, tam zas protivá Turkům nebyli prolévati krev a zastavovali nával divochův. Že se tedy Slované v osvětě něco za ostatními národy evropskými opozdili, nestalo se jejich vinou, a onino učenci málo prozrazují křesťanské lásky a vděčnosti, kteří pohrdavě o Slovanech mluvívali a kdyby mohli, snad by je ze země vyhladili.

IV.

Časy husitismu až do doby protestantské (XV. stol. — XVI. stol.)

Během XV. století zakusil klášter Hradištský pohromu nejednu a velikou. Císař Sigmund téměř veškeré statky klášterní dal v zástavu šlechticům, r. 1421 odevzdal i klášter samý s tím, co ještě zbývalo na majetnosti, v držení rekovnému biskupovi olom. Janovi X. Železnému, který opravdu jako železná zeď proti zachvativému proudu bludů husitských se postavil, a svou mohátnou pravici to dovedl, že se neoctnula Morava, jako nešťastná sestra Čechie tímto šíleným bludem na okrají záhuby.

R. 1429 pustošili zde Husité ponejprv. Ale mnohem záhubnější byl útok Táborů na Hradišť 2. května 1432. Zástup Táborů pod vedením Smila z Moravan obořil se vzteklostí na tiché sídlo řeholníků Hradištských. Knězi, kteří nebyli spásu hledati útekem, byli ukrutně pozabíjeni, a jaty opat Václav, který si při přeskoku zdi klášterní ruce i nohy polámal, byl do Odravy odveden, až položiv 1000 hriven stříbra zase na svobodu propuštěn byl. Hned na to v červenci přišli měšťané z Olomouce, a za 14 dní celý klášter, vyjma kapli sv. Štěpána urovnali¹⁾ s půdou; načež

opat s několika bratry, co jich zbylo, přebýval 6 let u minoritů v Olomouci, až jeho nástupce Mikuláš do domu od města v t. r. předhradí koupenného se přestěhoval, a tam až do vystavení nového kláštera přebýval (1461). A však v těchto zlých dobách, jsouce jako zlato v ohnivé peci zkoušení naučili se řeholníci podle kázně klášterní živu býti a dobře hospodařiti.

Aby klášter v tak smutných dobách opět postaven býti mohl: k tomu Hradištským štědrou rukou nápomocen byl slavný král český Jiří z Poděbrad. Ten nejen nejvíce ke stavbě přispěl, nýbrž i r. 1465 slavně byl přislíbil, že ani on, ani nástupcové jeho statky klášterní¹⁾ kdy v zástavu dáti, ani jakýmkoli způsobem klášteru odejmouti chtějí. Za to však tehdejší opat Jiří celým srdcem vděčnosti plným k svému královskému soujmenovci přilnul, a ani tenkrát věrnost jemu nerypověděl, když tento slavný, ale nešťastný král od papeže klatbou cir-

sv. Václava slavně přenesli, odkud teprv zase v r. 1520 nazpět do Hradiště přeneseny jsou.

¹⁾ Tyto statky byly tehdež, jak nálehuje: městyse (oppida): Kinic, Svitava, Kyjov, Hranice; dědín 41, v Moravě: statek Oldřichov (Odersch) v Slezsku. (Viz: Dr. Volný Kirch. Topogr. I. Abth. Olmütz. Erz. d. Bd. S. 339. ⁴⁾).

¹⁾ R 1434 dal biskup olomoucký Konrád ze Zvolu mrtvoly knížecích zakladatelů z kostela klášterního do biskupského u

kevní stížen jest byl, z čehož nová veliká pohroma se na klášter uvalila. Když nevděčný zeť Matěj, král uherský, proti svému poctivému tchánovi králi českému pole sebral: tehdyž klášter Hradištský s přivolením všech řeholníků obsazen byl silným houfem vojsk českých pod velením Vaňka Štastnýho. Olomouc holdovala Matiašovi, a Jiří opat držel s Jiřím králem, ač klatým! Tehdyž klášter Hradištský jak jediná pevnost v této krajině byl ještě více upevněn, a pro dlouhé obležení zásohou potravině zaopatřen. Darmo Olomučané se outokem hnali na tuto pevnost klášterní, kterouž papež Pavel II. r. 1469 stůj po stůj, kacířům odjítí a statky její mezi kapitoli a obec Olomúckou rozdělití velel: Jiří opat zůstal věrným Jiřímu králi; konečně vida nezbyti, s částí řeholných bratří do Opavy se vystěhoval a tam r. 1487 smrti sešel. R. 1472 obdržel skvělou pochvalu od krále Vladislava za to, že Jiřímu tak věrným byl. A však toho se s bolestí ještě dočekať musel, že rozhořčený Matiaš největší část klášterních statků šlechticům do zástavy dal. Vaněk Štastný držel se pevně za pevnými ohradami kláštera až do r. 1481, kdežto vida, že každá naděje na pomoc zmizela, klášter Olomučanům jej obléhající pod čestnými výmluvkami odevzdal, kteří však všecky stavby až do základu opět strhli a zbořili.

Teprv po 28 letech 4. října 1498 zase vtáhli řeholníci do kláštera, nejprv opuštěného, potom zcela sbořeného, vyměnili zase poznenáhla zastavené majetnosti, a papež Julius II. potvrdil jim r. 1509 všecky svobody, desátky a statky jejich jako r. 1510 tentýž král Vladislav jim potvrdil právo „aby si směli voliti opata.“ —

O panování slavného krále českého Jiříka vydal český historikograf Fr. Palacký r. 1860 obšírný svazek: „Dějiny národu českého“ od r. 1457—1471, dílo ovšem mistrovské, jak to vůbec od něho očekávati jest bylo. Znalcové v tom se srovnávají, že tato část dějin českých, která doličuje osudy nejvčetnějšího, ale bohužel! posledního krále českého z krve české, zpracoval duchem mladickým, a tím ovšem palnu historického spisovatelství novou ujal. A však, jakkoli ohledem vědy historické štěstí přáti můžeme národu našemu, že takovým dílem jednoho ze synů svých může se před sousedy honositi: nicméně outlčitný katolik, zlášť duchovenstvo katolické v obojí vlasti rmouti se nad tím, že duch rozhodně proticírkevní dobu Jiříkovu ovival; jelikož národ náš se byl dal zaplésti do bludův žalostných, v čele maje krále Jiříka.

V.

Časy protestantismu až do války třicetileté 1642.

Od roku 1503—1549, za panování opatů: Janaz Kaplic, Pavla z Králic, Jana Kailla a Martina z Přemyslovic, bylo v klášteře Hradištském zlé hospodářství. Neboť, ačkoliv král Ludvík r. 1523 byl přísně zapověděl, statky klášterní jakýmkoliv způsobem odcizovati: nicméně jmenovaní opatové statky klášterní buď prodávali nebo do zástavy dávali.

Teprv opat Benedikt (1549—1556) jako dobrý řeholník a pilný hospodář se proti tomuto zlému řádku na odpor postavil a jemu konec učinil, a zase pro kostel a domácnost nejpotřebnějších věcí zjednal; mezi jiným 2 stříbrné obrazy: sv. Štěpána a sv. Voršuly.

Kašpar z Litavy (1556—1576) mnoho zásluh o klášter sobě zjednal; onť zajisté zase klášter úpl-

ně obnovil, pivovar a dva mlýny postavil, a obzvláště r. 1562 u císaře Ferdinanda I. to vymohl, že klášter vymaněn byl z obtížné ochrany pánů z Bozkovic.

Jak neblaze a záhubně německé novoty protestantské vzduch duševní i po naší vlasti moravské kazily, zlášť v odrodilých klášteřích a v koloniích (osadách) německých¹⁾, toho důkazem jest i ten, že od r. 1569 nařikají biskupové olomouští velice na to, kterak kázeň u řeholníkův klesla, kterak život, nikoliv chvály hodný vedou představení řádů, zláště pak řehole přamonstrátské. A však vrchol takové zvrhlosti a mravů zkaženosti dosáhnuto v Hradišti za panování dvou opatů Jana Poniatovského (1576—1587), jež německý císař Maximilian II. za opata doporučil, ač nebyl ani v řeholi, ani knězem; (teprv později učinil profesi — dispensací papežskou); a Pavla Grünvalda (1587—1593). Tehdáž bylo tu mnoho hádek, nepořádků a dluhů. Za těchto opatů byla zkaženost veliká, neboť v klášteře i na farách patrně se nachylovali řeholníci k obyčejům německo-protestantským, tak že výtečný biskup Stanislav Pavlovský, jehožto působení nám vyličil zasloužilý p. prof. M. Procházka v životopisu bl. Sarkandra, r. 1581 jim polročil, že jich musí přísně visitovati a nejráznějším zakročením k pořádku a řádu církevnímu donutiti.

Opat Poniatovský sice odstoupil, ale za roční náhradu 1000 zl.: a však pod novým opatem trval ba rozmnožil se starý nepořádek jak v hospodářství, tak i uvnitř kláštera. Na štěstí brzo sešel † 1593.

Tu teprv nastoupil výborný opat Jiří Pavorinus (1594—1608). Ten dluhy, které byly až na 88.790

zl. vzrostly, až na 40.000 pozaprávil, a obzvláště tím klášteru na nohy pomohl, žeť polnosti, téměř zcela ladem ležící, dobře vzdělal, do prázdných dvorů dobytka nastavil, robotu poddaných do pořádku uvedl, a tím se stalo, že ač během 8 let císaři 22.000 zl. na vojnu přispívati musel: nicméně zcela zešlý, a jen od 18 bratří obývaný klášter dokonale obnovil, nové nářadí pro kostel za 11.947 zl. a nových kněží za 290 zl. nakoupil, a co nejhlavnějšího, v klášteře kázeň do pořádku uvedl.

Opat Jiří Leodegar, muž velmi dobrosrdečný, kterého visitující opat Strahovský Hradišťanům mermomocí ustanovil, zaprávil dluhy klášterní, až na 136.000 zl. vzrostlé až na 20.000 zl. A však zlého ducha necírkevního, ani s pomocí opata Strahovského obzvláště při kněžích svých, kteří byli na farách, zkrotiti nemohl. Taková byla moc novot luterských na ducha mnišského!

R. 1619 obsazen byl klášter od hejtmana odbojných stavů moravských, též protestantských Buchheimů¹⁾ vojskem a 500 ozbrojených sedláků. Všecky důchody klášterní vzato v plen; bratři se rozutíkali do Bavor a do Polska; opata s převorem odvezli do Olomouce, a tam v tvrdém zajetí tak dlouho byl držán, až místo 50.000 dukátů, jichž na něm žádali, zapsal na vždy hejtmánovi zemskému Velenovi z Žerotína velestetek Šebetov, což však vítěz na bílé hoře Ferdinand II. za neplatné prohlásil. Škodu, učiněnou klášteru touto čeládkou, cenili sobě řeholníci na 100.000 zl.! — Za opata Max Pachera (1629—1635) pořád ještě měli řeholníci zakoušeti zlé následky utrpených pohrom, a museli dluhy dělati. Teprv opat Eliseus

¹⁾ Viz životopis bl. Sarkandra od Mat. Procházky.

¹⁾ O Buchheimovi lze se dočísti v životopisu blahoslaveného rodáka našeho Jána Sarkandra.

Henike (1633—1641) po přísném právném soudě zase obdržel velko-statek Šebetov; a však jeho ná-stupce již opět bohužel! pocítil nový nával bouře válečné — totiž v pád švédský!

VI.

Od 30leté války až do vyzdvižení kláštera Hradištského (1642—1784).

Opat Jakob Göding (1641—47) zakusil novou bouří. Veliké totiž neštěstí zastihlo klášter Hradištský, když r. 1642 6. července se obořily divoké houfy vojsk německo-švédských na posvátné synce synů Norbertových; klášter s listovnou a knihárnou spálili, všechny dvory pokradli, všechny rybníky vylovili, a dědiny vydrancovali; jen poklad kostelní, a některé klenoty mohly schovány býti. Prelat se utekl do Brna (kde jako administrator kláštera Zábřovického sešel); bratři dilem do Olomouce, dilem do Rakous se rozprchli, a tak žili roztroušení pod 3 opaty v Brně přebývajicimi, až 13. května r. 1653 zase vtáhli do kláštera pro obydlí klášterníků z novu připraveného. Poznenáhla se opět zotavil klášter a nových statků nakoupil. R. 1659 nový klášterní kostel dostaven byl.

Opat Norbert Želecký z Počenic (1679—1709) byl obzvláštní okrasou tohoto kláštera; on dokončil tu velestavbu nynější, na které po dnes oko s potěšením prodlévá, stavěl fary v Kinicích, Svitavě, Tešeticích, Křenově, Boniovicích, Šebetově, dohromady 6 kostelů. Založil špital pro 12 mužů na sv. Kopečku. Tamtéž dostavěl ten krásný poutní chrám P. Marie a vydržoval 16 knězův v něm bytujících. Koupil statky Konice a Strážisko za 61.500 zl., podporoval vědy, umění, kázeň rehoľní, a byl 8 let visitátorem a 19 let generálním vikářem toho řádu.

Jeho nástupce, velice učený Bernard Wanke (1709—1714),

který i několik spisů sestavil, koupil v Uhřích opatství Czorna; vystavěl hlavní oltář v klášterním chrámě, kostely v Tešeticích, Olšanech, a hrubém Štěpánově. Nástupce jeho Benedikt Bönisch (1714—1721) vystavěl všechny oltáře poboční v klášterním chrámě, též kapli bolestné P. M., krásný náhrobek zakladatelům, kůr pro zpěváky, ale i na sv. Kopečku mnohé krásné stavby k místu přivedl. R. 1715 vypukl oheň ve dvoře u kláštera, a prälatura vyhořela. Tedy r. 1716 vystavěl nový dvůr; ale prälaturu teprv oba nástupcové Robert Sancius a Norbert Umlauf (1732—1741) s velikým nákladem zase obnovili, okrášlovali klášterní a kostelní stavby; zláště ale byl zřetel jejich obrácen na sv. Kopeček, kde se r. 1732 slavnost 100letá založení s velikou slávou konala, a mnoho vzácných hostů přítomno bylo.

Poslední opat Pavel Václavík, r. 1741 zvolený, musel hned ten rok na to přečkati tuhou zkouškou. Prušáci do Moravy vtrhli, a z Olomouce žádali na klášteru 100.000 tolarů jako daň za vypálení. Což když nemohli rehoľníci stlouci: nepřátelé, nejsouce s tím spokojeni, že veliká část stříbra kostelního jim vydána býti musela, převora a jednoho rehoľníka jako zajaté do Nissy odvedli, odkud se teprv dne 30. července t. r. na sv. Kopeček navrátili. Nicméně již r. 1747 koupil prälát v Uhřích opatství Turien, a 1762 statek Hradisko, 1782 stateček Radikov. A však největší rána zastihla klášter 18. srpna 1784;

přšel cis. komisař, a přalátovi na sv. Kopečku v nemoci ležícímu přinesl rozkaz, že klášter Hradištský vyzdvižen jest! co u přaláta skvostného našel, to pobral, a potom jel do Hradiště, a tam cis. výrok rehočníkům přečetl. Všecky statky, které klášteru a sv. Kopečku patřily, přijala hned komise ve své držení (!). 18. ledna 1785 naposled se pomodlili bratři v kůru v kostele svém, a potom se rozešli!! — Bylo jich při vyzdvižení 90. Náděrné stavení konventní, k němuž r. 1686 položil základ opat Norbert, stalo se r. 1784 nejprv generálním seminářem pro celou Moravu, jehož říditelem byl náš slovník Dobrovský, a r. 1790 umístěna v něm vojenská nemocnice, která se tam po dnes nachází.

Když jsem tento klášter před několika lety navštívil, rád bych byl viděl ten chrám velebný, který při všech ostatních vyzdvižených klášterách ušetřen byl. A však darmo jsem toužil, zde neušetřeno ani chrámu. Kněz špitální, který mne se společníkem mým po tomto esku-

riálu slovanském vodil, najednou vpustil nás do velikých sednic, ve kterých na klenbě bylo viděti ohromné stěnomalby. I oznámil, že jsme v prvním patře někdejšího chrámu Páně, v jehož nynějších komnatách — to nám řekl, když jsme již je opustili — umístěni jsou onino chorobní vojáci, kteří prohršení se proti šestému přikázání Božímu pykati musejí ošklivými nemocmi na těle, o nichž bez studu a ošklivosti ani mluvíti nelze! —

Tak přestal klášter, jakož prvním obyvatelům, Benediktýnům, Morava děkovati má otce dějepisu svého Hildegarda Hradištského (psal mezi 1127—1147) a který i mezi přamonstráky měl muže všestranné učenosti, obzvláště pak v 17. a 18. století nejlepším stavitelům a umělcům práci a podporu v hojně míře poskytoval. A jako téměř každý klášter, byl také Hradišť přitulkou duchovně nadaných, ale chudých studentů, a vůbec chudoby! —

Poslední opat přečkal 3 měsíce vyzdvižení kláštera a † 3. list. 1784 na Sv. Kopečku!

Tataři u Olomouce.

Od Vác. Kyselého, učitele v Bejstrošicích.

Wlaścencowé miłi! Ćci Wás błe bęsepisnųch sųpraw na wolebųdųżyciu ubąłośc uprzejniti, by jste o ni nąleżycųch wędowosųci nabyli a o ni Ćasto uwążowali a si wpyłabali.

Mongolowé Ćili Tataři lid na swętę nejohawnější a pęd tim w Ćwropę wocela neznámų, wpyrjili se jako mratų kobyłk z Asie do Ćwropy, Ćtice sobę pobmaniti wśfechnų nąrobų swęta roku 1241. Tu wpyślętu w nich żbubil Ćhąn, wůbce wśtężnų Ćemudęin, o němż w nąrobųnim sųnęmu prorok jeden prohląśil lidu, że welikų Bųh darowal Ćemudęinu celų

swęt, proĆęj on že bųti mą Ćingis, t. j. nejwocnější Ćhąn. Tu wozdwikli wśiĆni Tataři ruce swę, posłusność pųsąhajice. Po smrti jeho 1217 żųśali 4 synowę, z nichż prwni Oktai ob otce ustanowen za welikęho Ćhąna, a Ćtęti wnułowę, z nichż druhų, Batu, wobl 50.000 Tatarų na żąpad. Ruślą zemę rozbrobeną bywśli tenkrąt na winohą kniężstwą, wżdala se beże wśfeho odporu, a obtub se walili pęd Wpsłu na rowiny słowansko-polské a hrozné powęśli: že jjou libożrouti z pękła pųĆhążejici, je pędĆhążęp. Wųżi a żęnų tatarųci jeli na rųchlonoųch wų-

žábých koních, vezouce sebou stáry a nábytek na lárách dvoutoňch. Za potrm jim byly zvitata, chleba nezuali, a winu teprw u nás pítupšli. Zbroj jejich byla: kopy, meče, kůže, a lůta štíleli mistrně.

Ze západu nebylo očekávati proti nim pomoci, nebo císař německý byl w rozejpti s papežem; Ludwik francouzský dbal více o zemi swatou; jini státové buď slabi, či rozermáni. Tak bez odporu wtrhli Tataři na podzim r. 1240 až k Wyšce. Polský král přešl do Uher, Kralow w únoru 1241 spálen. Na to rozděli w atu wojfso na tři: jedno táhlo po Obte dolů, druhé ptmo na Čechy, třetí s nim do Uher, obdub král mačarský Bela IV. hned utekl. Popleniwše Polsko wtrhli Tataři do Slezska, přestli Odru, spálili Bratislawu, a obrátili se k Řechnici. Tam pabl kníže Zindřich Bratislawský s světem knížat polských w bešti šípů Tatarských pod Petou 9. dubna 1241. Tatari jemu utali hlavu, kteronžto nabednuwše na kopy w čele wojfso neshli. Na západě jediná lew český bdel, hotově se k zápasu s nepřitelem křesťanstwa, a wessere lidště zvedenostli. Co tedb král Wáclaw k obhajení celé Evropy byl učinil, jest zásluhou jeho a hrdiných wojinů českomoravských. Ty Olomouci, staroslawné město, a Ty Hostýne swatý! wy zůstanete věčnými pomníky hrdinosti slowanště.

Hned na počátku jara, jak tato hrůza plná správa ptišla do Olomouce, hned toho roku 1841 z jara se městské hrabby opravowali, neboť wssedem lid poznával, že se Olomouc brzo hrozného namštiwení dočká. Jaroslav*) ptiwedel do města 8000 libu českého a morawští páni sebrali 4000 mužůw. Mimo to se ozbrojil také lid obecní a rolnický, kterýž tu hledal ochranu, i ptiwážela se potrava, a vůbec chystalo se wssedowelmi žimě tu příchodu jých Tatarů. Z města je nebylo wiběti, ale wědělo se, že již po morawských bēdinách loupeže a wražby páchaji, a že se otolo kopce Kotouče u Stramberka položili, na jehož wrcholu se mnoho lidu ukrpelo.

Rozličným způsobem se we městě Olomouci mluwilo. Na siní králowského hrabtu shromáždění pánové, měšťané a obecní starši, jež byl dneš Jaroslav k sobě oběsal, mluwili. „Wíte již přátelé,“ prawil purkrabí, „šlicnému lidu na Kotouči přišla nenabáde pomoc s nebe. W noci na wstopeni Páně strnul se tak prudký ptíwal, že Tatarům stáry porbral, a co usetřili wedy s hůry, to uchwátli potrhány rybní. Tataři se tedb hnuli, postoupili až k Řepniku a Pterowu.“ — W tom wessel do sině Jaroslav, ta weliká statečná poslawa, a celš zástup shromážděných slowanště bojowniků jej hluchě uwital. On jim učinil krátké ale srdečné poděkowání, a potom takto k nim mluwil: „Pánové a přátelé! Již je bliži ono weliké olamžení, tby je užáje, bylali důmēra prawá, našeho jména hodná, kterouž na nás nejen domáci, ale i wškolni země pládaji. Uwažme dobře, s tým se potkati, a wjaké bילו je uwážati máme. Zutiwi zástupowě tatarští wtrhli ze swých dalekých wlasti, a ptišli až do Morawy, tde brzo se octnou bliže Olomouce, a my máme proud jejich cestý zastawiti, a silu jejich zmatiti! Weliké to bילו tak nebezpečné jako slawné; my ale zpemeneme na rob (slowanště), z něhož pocházíme, na své jméno, na svou swatou wíru, spolehneme na Boga a na své meče — a tak ochráníme otcowě kraje před zlou záhubou, i oslawíme nowou záti jméno dwou sestřských wlasti!“ — „Oslawíme! oslawíme!“ ozhmali se kolem zvučné hlasy, a mužné ruce ubekily na meče. „W žiwotě a smrti budeme pewně státi pti sobě a proti nepříteli křesťanstwa.“

Zedlouho na to rozléhalo se žalostné bēdowání již po půl Morawě, a denně přicházely do Olomouce hrozně nowiny. Zednoho dne pod wečer ozátíla se daleká obloha. „To hoti Pterow“ zawznělo po celém Olomouci, a wsseda srdece naplnila se ouzkošti. Pterow byl silně ohražen, a přede stál nyní w jednom plamenu. Druhého dne z rána pozorowali strážníci na hrabbách malé houfy bystrých jezdců, kteří se rovinou od Kotelnice k městu blížili. Rbyž ptijeli tak blízko, co by asi dwaťráte šípem došle-

*) O českého krále Wáclawa I. poslaný.

lit, tu se náhle zastavili, pak objížďeli kolem, jako by sobě město prohlíželi, až najednou svými šepími nad hlavou zatoučovali, do křiku se dali a na svých malých koních zase nazpátek letěli.

Zatím se vřítal rozebráno a strážníci, vidouce nyní jezce v neobyčejných černých pláštích patrněji, učinili pokřik: „Tataři! Tataři!“ a za malou chvíli byla skoro celá posádka na hrabách. Mezi dnem olázalo se ještě více tatových jezdeckých zástupů, a k večeru povidalo se již po celém městě, že leží Tataři u Roletnice.

Několik se v Olomouci tato správa již dávno očekávala, byla nyní přece strážná, a obyvatele pabli u velikou bázeň. Bojovníci byli arci myslí statečné a chystali se obhoblaně na tvrdé potřeby; ale tím sličnější byli mírumilovní měšťané a jejich ženy, jsouce postrašeny hroznými pověstmi o nelibské ukrutnosti nepřátelů.

Jako černé mraky pokrývali Tataři Olomouč otolí, obklopili město, a poplenili předměstí i blízké dědiny. Pak začali město dobývat. Až posud nenastli na svém tažení žádných hrabeb, ježto by nebyli zbořili, protož myslili, že své bílé, červené a žluté praporce i na olomoučské zdi brzy pomznesou, i hnuli se k nim tedy v strašlivém křiku, jako by šli k jistému vítězství; ale obležení je zmutilo pšitvitati, a učinito jim tvrdou lázeň, udatně jich zahnať. Sami trpěli při tom též škodou nemalou, neboť ze zástupů nepřátelských lítalo šípů jakoby pršelo, a vřítal někdo mezi nimi neklesal proto na mysl, vida, že byl první vzteklý útok šťastně odražen.

Tataři hnali na to le zdím ještě několikrát, ale každý den museli s potlučenými lebkami zase coufnouti. Při tom pobýli ačkoli vzhdy také nějaký počet obležených i porouchal hrabdy; ale za hrabbami byla ještě dosti silná posádka a ta opravila zdi požáždě tak rychle a pilně, že je museli nepřátelé při novém útoku vzhdy znovu trhati.

Na to rozmáhalo se ve městě ještě rozhořčení. Skoro celá posádka vidouc, že posud vřechny útoky nepřátel šťastně zmatila, domnívala se již také, že i na

širém poli hlavy tatarské poroubá, nemohla pochopiti, proč se napotáh jen za zděmi drží, a nepřátele od hrabeb odháněti má. Sem tam počínalo se již hlasitě reptati a zvoláť po moravské straně dosáhla nespojnosti vysokého stupně. Když Tataři, nemohouce nic před Olomoucem svěsti, zútkně na blížích klášter hrabišský se obořili, jej po dlouhém odporu tamější posádky zapálili a tak kenečně plamenem a mečem vřechny zeholnili a jejich posvátné obydlí i s trájnými kostelem zničili.

U veliké žalosti dívali se na to holomoučtí bojovníci z hrabeb, jak tam z velikých plamenů černý dým jako hrozný sloup k nebi vystupoval. Mnohých setek kolešnou šzu z mužného oka, a lajžd srdce se rozpálilo žádosťi vraziti mezi ty vraby na širé pole; a pomstili uššelikou hanebnost. Ale vůle vůdcova je zdržovala za hrabbami a nedovolovala vyjít z brán. V hlubokých myšlénkách pobížen stál Jaroslav na zdi městské a hleděl tu slavnému klášteru. V duši jeho dozrával veliký oumysl; ale on ho ještě nesměl na denní světlo propustit.

„To je do nebe volající hlas,“ zabručel kdesi mezi bouřem bojovníků, „tady státi, a místo smát nechat hořeti, nasse hanba, a svěť se nám vysměje,“ i hučelo to kolem jako v nepořádku oulek, až pak najednou hlasitý pokřik vypuknul: „Wen, wen z města — na ty prokláté vraby! Otevřte brány! my se nedáme dále zdržovat!“ A spolu povstalo mezi zástupy velké pohybování.

Tu se protřnul Jaroslav ze své ho zamýšlení, a pozdvihl hlavu. S podivením hleděl na lid nepořádku. „Co se to děje?“ zvolal na to vážným hlasem. „Pozbyli jste smyslu? Není tu již hlavy, podle nížto se řídití máte? Co chcete na širém poli? — jistou smrt, záhubu svou i města tohoto? ztrátu života a statků svých? Pobívejte se na ta černá hejna pohanská, ježto co hladomí vlci olovo zbi našich běhají, a děkujte Bohu, že vás tady za peshými hrabbami až posud milostivě

zachránit. Umírněte svou horlivost, neboť až posud nechci waffi jádost po boji jinak nazwati, a důvěkujice w upřímnou i pevnou vůli svého vůdce; četejte času příhodnějšího, nežli je nyní. To vám pravím w jménu krále a pána našeho!"

Po těchto slovech se obrátil a odešel do hradu. Zástupové mlčeli, měli hlavy, a jenom zde onde proskočilo nespokojné zamumlání.

Straw lidnatého města den po dni se horšil a strachu w něm napočítali přirůstalo. Z nedostatku denních potřeb začínal se již wyspytovat. Bylo skoro všeobecné ptání wtrhnouti z brán, a na střím poli buď zwitřžiti, neb padnouti. Ale Jaroslav zdál se býti posud jiného mínění, a nečinil žádně příprawy, aby swedl s nepřitelem boj, který by byl celý stav těchto věci snad přeměnil.

Z povážlivější hlavy a nejvěrnější jeho přátelé začali nad tím již nepotají projevowati. A wšak i w Tatarském táboře nezůstalo toto wáhání Jaroslawa owo bez užtku.

Wůdce nepřátelský, jmenem Paibár, powažowal to za bázeň, i počal s menší příjností na lázeň a opatrnost zástupů svých přiblížeti, neb domowal jim také se rozptýlowati a po loupeži wyjížděti, sám pak s pozůstalými w táboře oddával se bajtému hodonání, i čemuž ho zwláště wino a pivo ponoukalo, jenž po Morawě nakotřtili. Doma omšem takového nápoje neměli; tam pili nanejvyš koni mléko nebo jakousi swařeninu z rhye a mebu, i tomu jedli jako pochoutku koně maso.

Takto uplynul čas až k nejbelšímu dni letnímu, o kterémž prawověci křesťané památka sw. Jána Křtitele slawi. Tento den mival od pradawných časů také u wšelikých pohanů welkou důležitostí, i wyváděla se o něm rozličná kouzla, a tropily se přepodivné powěry, jakož se toho památka až po dneš skoro na celém světě uchowaly, jakož na př. u nás swatojanské ohně.

Takati strojili toho dne až pozdě do noci welké weseli a prowáděti roz-

ličné kratochvíle: honili se na koních, házeli kopim, přitřihli k městu a stíleli z bujnosti po hrabbách, ačkoliw se na nich žiwé dusse neuzawalo.

Ale pán Jaroslav obešel pod večer wšechny přebnější mezi brannými lidem a měšťany Olomouckými na hrad králowský, a když se wšichni sešli, newědouce ani, co se diti bude, učinil k nim tuto řeč:

"Páni a přátelé! S nemalou bolestí jsem to nesl, wida času posledního, že se ode mne i wšl oněch obracuje, w něžto jsem doufal nejwice. A wšak nediwim se tomu; neboť nastaly časy těžké, a jstičená wšl newitaf snadno čeho se chopiti. Skoro celá Morawa utrpěla již od zutimých nepřátel, a jenom několik pewných míst, jako je Brno, Uhrow, a náš Olomouc, wyboruje posud wzteku hubiwého množství. Zwláště my tedy byli jsme pomoci Boží tak šťastni, že jsme wšechny útoky nepřátel zničili; ale toto šťastí bylo by nám zaš bez mála jinou stranou zkázu přineslo a sice horlivosti w čas nepravý.

Předběžně wím, že jste moje wáhání pochopiti nemohli, ano i o mé lhostejnosti mluwili; ale přistí den uřáde, zdaliž jste na omplu nebyli! Já jsem wás nesměl w jistou záhubu wydati. Takati porazili již četnější rovněž tak statečná wojska jako je naše posádka, já jsem tedy musel na příznivou dobu čekati. A ta je nyní přiblížila! Zástupové Tatarskí se rozptýlili, w táboru panuje neopatrnost, a dneš, jak mi wyzwědači oznámili, brzi se tam welké weseli. Někdež tedy je domeseliti — před smrti, a zejtra před switáním, když bude ještě celý tábor w tuhém spaní ležeti, wtrhneme do pole, a padneme na ty wrahy jako metla w rukou Páně

Shromáždění mu nedalo radosti skoro ani domluwiti. Z powstalo mezi

nimi veselé poskíkování, a veselí měle vůdcovy, a správa o ni roznesla se jako blesk po celém Olomouci.

W noci počal se pak divný život mezi oblehnutými; bylo mlčení a běhání, bylo nových nádejí a nového strachu. Branný lid musel brzo na lože, ale o půl noci byl již opět ve zbroji a shromážděval se v kostelích, kdež potom k olátí Páně přistoupil.

A ještě ležela hluboká tma*) po celém okolí, když se měšťská brána tiše otevřela, a zástupové spojeného vojska Čechů a Moravanů beze všeho hluku pozorně do pole vtrhly.

První na stráží rozestavení Tataři, jsouce po veselém dnu i noci uchvácení pevným spaním, padli pod mečem vybraných nashiných odvážilců, kteří opatrně ku předu se berouce, ostatnímu vojsku cestu do tábora klesli. A jako rozvodněný proud hrnuli se pak za nimi zástupové slowanští mezi nepřátelské stány, kdež i hned strašlivé krvoproliti, divoké křičení, volání, žučení a zoufání povstalo. Na mnohých místech uložali se také ze stánů hltavé plameny a osvěcovali hrozné divadlo.

Veliké množství Tatarů se z tohoto spánku již ani neprobudilo; jini omšlem procitli, ale hned zase také do jiného a sice ještě tvrdšího spánku upadli — a ještě jini počali se vztekem brániti. Ale reforme českí a hrdinové morawští konali proti tomu velikému množství pravé blvy statečnosti, a nikomu neobpouštějící hubily vrahů křesťanských napotřeb i bez milosrdenství. A když počalo slunce vycházeti, zaleskli se první jeho paprsky po širé planině v proudech krve tekoucí kolem jako potoky, a switili na tisíc posetých těl tatarských.

W Olomouci byli mezi tím časem otevířeny všechny kostely, a zástupové lidů křičeli tam na vroucích modlitbách. Dřiatní obyvatelstvo stálo po hradbách w báni a nádeji čekaje, k jakému konci dnešní odvážilova bitwa wypadne. Zini zase netroufali si ani z domu vytkočiti, a trvajice na modlitbách o samotě čekali na správy.

Mezi tím ubýlo však dne, a na jedinou začalo se všemi zvony zvoniti, po ulicích rozléhalo se radošné poskíkování, znělo w chrámech chwalozpěvů, a vůkol se roznášela pověst o šťastném vítězství nad ukrutným nepřitelem křesťanstva.

Slavné bylo vítězství Slowanů nad Tatarů. Konečně sám Jaroslav zastihnuv Paibara vůdce w souboji rozlil ho mečem mstivým, je hned ducha wychroptal. Tu se ulekl Tatar s hrozným křikem na útěk se dav. Jaroslav ale wrátil se do města, kdež ho veselý lid s plesáním u vítal, maje k tomu se všemi západními zeměmi skutečně velikou přičinu; neboť toto pobiti krutých nepřátel zbawilo je všeho dalšího hubení. Tu na jedinou byla milá naše Čana oproštěna Tatar — wrahův. Takť končí zpěw w Rusopise Kráľoworském o tomto rozhodném boji, a my pravíme, je nejen Čana, nejen Morawa, celá západní Evropa (totiž Němci, Francové a t. d.) ochráněna byla od záhuby tatarské udatnosti Slowanů.

Ještě památno jest, že w tu dobu na Hostýně již tentráte byla na hoře ob časů pohanských Morawanům posvátná kaplička, k účtě matky pannašské. Tam wžali útočiště své Morawané, když je krutý Mongol čili Tatar sňhal. Horu tuto zájelani a přikopem ohraňiwše odtawali nepřitele. Tataré oblehli horu, a botirali mocně na křesťany, obsadiwše i dolejší potok, by obleženci buď jižni se utrápili, nebo se wzdali.

Na neštěstí w nejwětší bídě wšchla i studánka na Hostýně, a nešťastná jižně počala trápeti obležené Morawanů. Tu poslechnouce kolem olátě k Máti Boží w staré kapličce wolali o pomoc k nebesům, a hle! přišla hneble. Silným přimalem objíwnul pramen horský, a posíltil je k dalšímu odporu. Blesky se křijující bljou w stány Tatarů, a titto zdvihli se a táhli tu gláze své k Olomouci, kde je Jaroslav hrdina brzy na to porazil. Wběhni pak Morawané wykawěli brzy na to na památku oswobození svého na Hostýně kaplu ke cti Panny Marie, jejížto ptimlu-

*) Právě dne 24. čerwna 1241.

we ochránění života připsowaly wděč-
ným srdcem.

Frantíšek hrabě z Kotálu dal na místě této kaple vystavěti nádherný kostel ve slohověm slohu, jenžto 28. července 1748 biskup Olomoucký Troyer, později kardinál světil. Roku 1769 udeřil do něho blesk, a zničil obě věže i se zvonem. Na to obraz Panny Marie pkenessen byl do Vyšticí, stavení samo od té doby trpělo nehodami poměrností i zlobou lidskou, tak že vesměs zpuštělo. Až v novějších časech opět duch národní i katolický žijící se oživoval, tu některé národomyšlné nábožní zpmněli i na Hořtín, aby obnoven byl. I scházely se hojně přispěvatelé i ozdobení místa tak posvátného a do roku 1846 stavení chrámové v tak slušný stav uvedeno, že téhož roku 2. července na den Narození Marie mohlo posvěcené býti s hlavním oltářem velmi slavně ozdobeným. Důležitý tento obřad konal vlastenecký + prelát Rajhradský Viktor Šlofškar, který sobě s podptěworem svěbo kláštera důst. p. Wolným velkých zásluh o obnovení toho památného místa wydobyl.

Boznamení pořadatelského.

Od té doby obnovuje se druhdy
walné awffal zassé putování na sw.
Hosijn. Každým rokem přibývá tam
zbojních cítelům Marianých je wšech
končin Morawy i z družného Slowen-
ska a nabývá bohda neklame nás, že si
pobratimové z Čech brzo také uslapou
chodníček ku blmotworné Matce Páně
swatohostynské! Někodami časowymi za-
roftla bohuzel Čechům stěža k nejwzác-

nějsímu společnému naffemu mistu mor-
tanškému, kdežto jindy se utužovali u
wíste tatolické a mnohé utěchy nabírali u
trůnu pomocnice Křesťanůw B nejno-
wější době přibýlo náwšřetwám swato-
božnstým půwabu a swatě wnadby, je-
likož w jedno spřhwají s putowáním —
na Belehrad. Bohdeji, aby obnowa
pouti těchto obudila ducha horliwosti ná-
boženstě w celém národě za powážliwých
časůw těchto, aby newěra slavná se při-
obíwá w roucho swětla, stůj co stůj ufi-
lucie, w krajínách našich wpylenti jmé-
cyrilomethoběžitel! — Čím wíce je duch
wšřějtřajících pochopenstwi zmábá, tím
wíce zdá se nám býti třeba, poukazowati
ku přislabu slawných předků, jinžto
Křtew byla nade wšředy státy zemské,
kteřížto milleráti zasazowali jiwoty za
obranu Křesťanstwa. Z té přičiny umístili
jsme s ochotností w Morawanu pojed-
nání o Tatach sestawené ponejwíce
podle „Dějin wlasti morawské“ od p.
dra. Bilého, jal se k tomu ctěný p. učitel
Kojelý w soukromém listu k nám byl
přítal.

Nejbávnobnější zprávy o vypádu Mongolů do Moravy objaženy jsou v Království rukopisu, o jehožto osudech se v našem kalendáři zmíniti nebude o misha. Mluvice o Království rukopisu, nesmíme mlčením pomínouti „Soud Libuffin.“ O slavnosti sv. Václava poštěřilo nám se na své oči v čestěm Muzej spattiti a obádati oba tyto významné národní poslady a vyznáváméž hlubofosti ptešvědění svého: „Kdo o pravosti Království a Zelenohorského rukopisu pochybuje, buďto nemá dobré vůle, aneb se mu nedostává zdravého úsudku.“

Rukopis Královský a Zelenohorský,

národní naše poklady.

Roku 1817 dne 16. září nalezl nynější knihovník pražského Musea, světoznámý náš Václav Hanka, meškaje v Kralové Dvoře a probíraje se v starožitnostech staré věže děkanského chrámu sbírku starých

československých zpěvů na pergamentě psanou, proslulou pod jménem rukopisu královského, jež se co drahocenný poklad národu slovenského v pražském Muzeu chová. Všichni znalci slovenského ja-

zyka rozradovali se nad tímto nále- zem, neboť v brzce zjištěno přesvěd- čení, že rukopis tento, ačkoli jen zlomek jest větší druhdy sbírky — pochází z třináctého století, ba že některé z těchto zpěvů mnohem vět- ším stářím honositi se mohou, zasa- hujice až do časů předkřesťanských. Zpěvy tyto pro velikou svou cenu básnickou jakož i historickou do všech téměř jazyků evropských jsou překládány a všude spravedlivý obdiv vzbudily. Náš národ ale s chloubou se na tento svůj poklad odvolával, neboť takto byl světu jasný a nezvratný důkaz dán, že předkové naši již v šeré minulosti na vysokém stupni vzdělanosti se nalezali a že nebylo teprv uhlazo- vání cizí rukou (němčiny) zapotřebí, aby divoké sveřeposti ušli.

Jakkoliv ale královský ru- kopis nám milý jest, přeče pro jeho rozšíření se dosti ještě neučinilo. Mámeť ovšem již četná vydání jeho — ale žádné z nich není dosud prstonárodní, totiž ohledem vý- kladu. Doufáme, že náš účinný Václav Hanka jakožto doživotný ma- jitel tohoto pokladu k svým záslu- hám i tuto přidruží a o takovéto podniknutí se postará. Královský rukopis neměl by chyběti v žádné chatrči, kde se čísti umí a měl a mohl by se snadno státi první po- učnou knihou každého Čechoslovana, jenž by v první doby naší praryzé historie jako přenešen a v ryzosti takové mocně posílen byl. Ku zpě- vům těmto by ovšem musel býti přidán patřičný historický výklad a zajisté bychom se toho pak pečli- vosti horlivých našinců, již by se o to snažlivě zasadili, také dočkali, že by zpěvy tyto i na těch místech kolovaly, kde snad nyní ani se ne- ví, že jich vůbec stává.

Pakliže se ale na takové rozší- ření dosud nepomýšlelo, toť ovšem jinak poklad tento v patřičné jest vážnosti u vzdělanců našich a právě nyní obstarává se skvostné vydání jeho pečí nakladatele Karla Bell-

manna v Praze. Vydání toto nejno- vější ozdobeno bude řadou výteč- ných obrazů kreslených duchaplným českým malířem J. Manesem.

Nicméně právě v nejnovější době tento náš poklad z čista jasna brán v podezření. Několik něme- ckých spisovatelů, již by rádi světu dokázali, že národ náš v prvních dobách v úplné surovosti pohřížen byl, z níž teprv cizím vlivem a ze- jména německou osvětou vybredl, začali, odvolávajice se na liché dů- vody jazykové a historické, tvrditi, že rukopis královský jest pod- vržen, totiž od horlivých národovců ku oslavě českoslovanského národu zfalšován. Nevědomost, jakouž od- půrci na jevo dali, byla menší než takměř nestoudná radost, již při tom osvědčovali. Avšak učenci naši a v čele jich slavný dějepisec Palacký a Jire- ček tak mocné důkazy pro pravost na- šeho rukopisu uvedli, že bohdá mimo některé zatvrzelé nepřátele slo- vanské národnosti žádný sprave- dlivý jínónárodovec o něm po- chybovati nebude. Ostatně jest toto podezřívání našeho rukopisu tím lichejší, antě by ničeho tím dovo- zeno nebylo, kdyby i skutečně ne- pravost jeho byla se dokázati mo- hla. Národ náš měl slavnou minu- lost, měl výtečné zřízení státní a krásnou národní literaturu, kdežto jiní národové ještě velmi za námi pozadu byli.

Vedle Královského rukopisu ale kochali jsme se my Čechoslo- vané ještě druhým pokladem, sbír- kou to básní ještě starších než ru- kopis královský, známou posud pod jmenem „Libušin soud.“ Básně tyto měly pro nás tím větší důleži- tost, že dávaly svědectví o starých právech slovanských, jež se patrně od cizónárodních lišily, jsouce takto důkazem o veliké samobytnosti národa našeho. Rukopis tento byl pod adresou k nejvyššímu purkra- bímu Pražskému, hraběti Františkovi z Kolovrat v měsíci listopadu r. 1818 po poště poslán s přípisem

psaným olůvkem, v němž nejmenovaný zásylce praví, že naleznuv jej na panství českého šlechtice, národnosti české nepřiznivého, z té příčiny tímto tajemným způsobem jej zasílá, anby snad jinak o svou službu co úředník onoho šlechtice přijíti mohl.

Tajemný tento způsob zasilky ovšem vzbudil z počátku nedůvěřivost proti této památce staroslovanské literatury, avšak důkladným vyšetřováním lučebnickým, jakož i probádáním jazyka a dějepisných udání, zejména podrobnou a proslulou prací slavného evropejského jmena požívajících učenců Frant. Palackého a Pavla Šafaříka v brzce ryzost a důležitost tohoto rukopisu nad všechnu pochybnost byla stvrzena.

V nejnovější době, totiž roku 1858 německý časopis „Tagesbote“ v Praze však s nevýslovnou smělostí nepravost a podvržení tohoto našeho pokladu tvrditi počal a bera útočiště k všelikým prostředkům, neváhal zřejmě tvrditi, že mezi slovanskými spisovateli stává mužů, již podvrhováni starých rukopisů takřka obchod vedli.

Ačkoli p. Frant. Palacký a jiní slovanští i němečtí učenci nezvratnými důkazy pravost Libušina soudu na novo dokázali, zůstával způsob jeho vynalezení vždy ještě tajemným.

Ale tentokrát měla ryzost našich poctivých snažení zvláště přijíti na bíledni ku hanbě nespravedlivých odpůrců všeho, co jest slovanského. Již dříve totiž proskakovaly všeliké pověsti, že rukopis tento na Zelené hoře u Nepomuka (rodiště sv. Jana) důchodním tamním Josefem Kovářem nalezen býti měl, ale neprikládáno tomu prázdné váhy, ježto se o pravosti rukopisu nepochybovalo. Teprv když následkem posledních útoků pan Roman Voříšek, zámecký kaplan v Žinkovech v Lumíru vystoupil, vyjasňuje původ tohoto ná-

lezu, přikročilo se k podrobnému vyšetření celé záležitosti.

Professor rakouských dějin na universitě p. V. V. Tomek vzal úkol tento na sebe a pátrav po všemožných svědcích a vykonav zvláštní cestu na Zelenou horu a do Nepomuku, podal výsledek svého pátrání v obšírném a právnícky provedeném pojednání v prvním svazku časopisu českého Musea na r. 1859, dle něhož tyto stručné vývody podáváme.

Rukopis Libušina soudu čili jak se nyní pojmenovává, rukopis Zelenohorský nalezl na Zelené hoře důchodní Josef Kovář probíraje se v hospodářském sklepě mezi všelikými pohozenými spisy. Jakkoli Čech nebyl Josef Kovář nikterak zběhlý v čtení staročeských rukopisů (ba spíše milovník sklenice než literatury, pročež i on zajisté rukopis ten nepodělal) i ukázal tudíž pergamenový rukopis, jenž svou starožitností pozornost jeho vzbudil, tehdejšímu děkanu v Nepomuku p. Františku Boubelovi, kterýž poznáv rukopisu důležitost, Kováře vybidl, aby jej museu království českého zaslal. Kovář ochotně přivolil, obávaje se ale, aby proto ze služby propuštěn nebyl, jelikož jeho vrchnost, polní zbrojmistr hrabě Jeroným Colloredo Mannsfeld, dle jeho domnění věci českých byl nepřítel, a dle všech ostatních svědectví aspoň zajisté nebyl žádný příznivec, žádal pana děkana, aby o způsobu nálezu pomlčel, pravě, že rukopis tajemným způsobem do Prahy zašle, což jak již shora povědomo i učinil, přidav k němu olůvkem psaný přípis, v němž tento tajemný způsob zasilky tím odůvodňuje, že jeho vrchnost je vtělený německý Michl, a tož ovšem bylo podstatnou příčinou, aby se ona o původci takovéto urážky nedověděla. Pan děkan Frant. Boubel, jenž zemřel roku 1834, sdělil všechny tyto okolnosti svému důvěrníku p. Josefu Zemanovi, tehdejší lokalistovi v Prádle, jenž posud co děkan a vikář v Nepomuku na živě jest.

Všechny tyto okolnosti stvrdil veledůstojný p. děkan Josef Zeman dne 25. března r. 1859 před c. k. notářem okresu Nepomuckého p. Václavem Polákem v přítomnosti 13 svědků na skrze do třídy vzdělanců náležících a prohlásil slavně, že jemu předložený v Museu chovaný rukopis Libušina soudu jest tentýž, jež mu byl p. děkan Boubel jakožto duchodním Kovářem nalezený byl okázal a jež on si byl tehdež prohlídl.

Svědectví toto veledůstojného kněze by zajisté již samo postačilo, ale ještě jiné okolnosti podaly jistoty v nadbytku.

Pan děkan Boubel byl mimo p. Josefa Zemana všechny dotčené okolnosti o vynalezení Libušina soudu též sdělil p. Frant. Horčíčkovi, horlivému národovci a dozorci obrazů hraběte Colloreda, r. 1819 na Zelené hoře meškajícím, dav sobě od něho slavně slíbiti, že za životy duchodního Kováře ničeho o tom nevyzradí.

František Horčíčka (zemřel 5. dubna 1856) po smrti duchodního Kováře (jenž zemřel r. 1848) sdělil všechny tyto okolnosti r. 1850 p. faráři Krolmusovi v Praze a p. knihovníku Musea Václavovi Hankovi, avšak vždy ještě co tajemství; obával se bezpochyby, jsa posud v službě syna hraběte Jeronýma Colloreda, knížete Františka Colloreda z Mannsfeldu, záležitost tuto do veřejnosti přivést, kteráž by zesnulému hraběti v očích slovanského obecnstva již proto nebyla ku zvláštní vážnosti sloužila, že vůbec obávání Kovářovo vzniknouti mohlo, aniž by mu je byl děkan Boubel s právem byl mohl rozmluvit.

Farář Krolmus zaznamenal tudíž vše ještě r. 1850 do své pamětní knihy, jakž se o tom r. 1859 vícero svědků zorným nahlédnutím přesvědčilo.

Roku 1852, když kníže František Colloredo z Mannsfeldu též zemřel, nezdálo se Horčíčkovi více zapotřebi věc tu zatajovati a od té doby vypravovával o vynalezení Libušina soudu v bytu p. Krolmusa právě tam se sešlým známým, z nichž dosud žijící kněz Fr. Novotný, měšťan Josef Urban, komorník a krasopisec Fr. Holina o tom svědectví pečeti svou stvrzené r. 1859 sepsali, jež se v Museu chovají. Že všichni tito svědkové až do roku 1858 o tom veřejně se neprojeví, stalo se jednak, že se někteří literaturou českou výhradně neobírali, jednak že o pravosti Libušina soudu se nepochybovalo.

Vedle těchto všech důkazů ještě však vícero jiných mimotních svědectví se objevilo, jež oněm námi uvedeným váhy přidávají, my však pro stručnost jich tuto pomijíme.

Jen o dvou okolnostech slušno ještě podotknouti.

Připis z roku 1818 olůvkem psaný a v Museu chovaný byl znalci porovnáván s úředními spisy Kovářovými v archivu na Zelené hoře a po nejsoudnějším ohledání a uvažování nad pochybnost jest výrok ustálen, že Kovář přips onen vlastnoručně byl psal. Konečně bylo pamětníkem Martinem Havlíčkem cestářem a domkářem ve Dvorci na Zelené hoře ve zvláštním výsledku dne 2. dubna 1859 stvrzeno, že důchodní Kovář, o Havle r. 1818 ze Zelené hory do Prahy byl odjel, z čehož vysvitá, že Kovář nejspíše sám rukopis na poštu dal, nechť se žádnému nepovolanému svěriti.

Vynalezení rukopisu Libušina soudu či Zelenohorského rukopisu pozbylo takto všechné romantičnosti, jest ale nyní hlavní podporou ovšem jinak dokázané ryzosti našeho pokladu.*)

*) Viz výborný kalendář: Českomoravská Pokladnice 1860, str. 109.

Poklad královský.

Zlatem Tatry vroubí nebes ranní svíce —
Cizích vrahů rota pádí za hranice.
Na návrší příkrém Svatopluk král stojí,
Tělo odpočívá po překrutém boji.
Meč o krvavý se ruka podepírá
Porosené oko na hranice zírá.

„Hle již, Bohu díky! mizí vrahů chasa
„Moravě zas vzbývá blahého dne rasa!
„Neptátelů zrádných zástupy jsem pobil,
„Moravě jsem svatou svobodu zas dobyl! —
„Nyní s Bohem Slávo, družko žití mého —
„Moravo! máš volnost — pokladu střež
svého!“

Volá pak své syny: „Svornost děti — svor-
nost!

„Ta jen vlasti drahé zachová vždy volnost!
„Dokud v svazku pevném, jako pruty
spjaté —
„Dokud v lásce spolu; — vrahům odoláte!
„Jakmile však lásky přetrhnete sponku —
„— Síla tam ta — Sláva schýlí se ku
sklonku!“

Na šemíka vsedá, národ k němu jásá —
Zkázu nepřitele — slávu krále blásá!

* * *

V rudém zlatě planou Velehradu báně —
Jemným zvonek hlasem cinká „Anděl Paně.“
Zbožné kleká stařec v kaple Methodově,
Horké slzy roní na posvátném rově.
K hrudi klesá hlava sněhem ověšená —
— Doznívá již zvonek — stařec tiše sténá:

„Moravo má milá! Již se s tebou loučím;
„Tobě Methoději vlast svou odporučím.
„Pod záštitu tvoji stavím národ drahý! —
„Spi již Moravénko — přejí sen ti blahý!“ —

Venku šemík stojí; stařec na něj vsedá —
— A již za jezdce se pojí mlha šedá!
Již jen dupot koně zaznívá sem z dále:
Větrem šemík nese — Svatopluka krále!
Svatopluka krále Moravě odnáší,
A již mrak se černý nad národem vznáší!! —

Hle tam od východu pramen světla vzniká —
Tuhé nad Moravou mlhy však neproniká!
Dlouho nebes svíce točí se svým kruhem,
Morava však ve sně pohřbena tuhém! —

* * *

Soumrak husté stíny nad Nitrou již spouští,
Temný dupot vzniká ze skal, z lesů, z houští.
Neustále kvapí na bujném král oti,
Divný plamen starci pod obětím hoří.
Kde tam k nebi chlůmem tajně Zobř pnese,
Šemík jezdce svého v divém kvapu nese. —

Na vysoké hoře v tajném stínu háje
Nuzným chyžkám vánek noční pšeň hraje.

„Postoj brachu!“ král dí, „druhu slávy moji,
„Zde ať pokáním se mysl upokojí!“

Dobrý koník věrnou k pánu šiji sklání —
Ó že již ho zejtra nevzbudí hluk ranní! —
„S Bohem, druhu věrný!“ král tu k oti
praví —
Ó že naposledy král se s koněm baví!
Pocelovav zvíře meče král se chopí —
A již pěna krve bujnou travu kropí!
Věrný slůha krále věčný spánek dřímá —
V těsounci král ruce chladný ocel třímá.

„Železný ty bratře, dare s výšin nebe —
„Nyní mám se sprostít — mám se vzdát
i tebe?

„Nikdy! Nikdy, druhu! Vždyť tvém u
právdu

„Matičce jsme mnohdy jeli pro svobodu! —
„A přec, mečí drahý! — ať tvé břitné osti
„Vrahů kupy žalo, jako kosa chvoští: —
„Sláva více mého nesleduje kroku; —
„— Protož i ty drahý — opusť mého
boku!“ —

Horké slzy rost ocel v celování —
Svatopluk mu dává — svého požehnání!
Ještě naposledy ke hrudi meč skrývá —
Slzavým pak okem do zemi ho vrývá.
Na hrob meče kleká, vzdychá přehluboko,
V modlitbě pak k báni zdvihá vlhké oko!

„Vyslyš prosbu Pane!“ vzývá Hospodina,
„Vyslyš prosbu Pane věrného Ti syna!
„Hle, meč tento býval strážcem pro Mo-
ravu —

„Dej — by povždy vrahům vlasti potel
hlavu!

„Kdyby národ někdy v porobu se skolil,
„Aby tento meč ho z nouze vyprovodil;
„Aby, kdy vzkvít vlasti ve tmách cizích
zašel,

„Povolaný řek ho k blahu rodu našel!
„Vzhledni milostivě na Moravu drahou,
„V lidu brud vlij svornost, lásku k vlasti
blahou!

„Mne pak ráčiz vztí pod ochranu svoji,
„Žmírní plamen hříchtů, jenž v mém srdci
brojí.

„Všeho hle se vzdávám, co mne k světu
vize,

„S trůnu slávy kráčím chudě přes prah
chyže,

„Žezlo, vlast a národ, lásku mého lidu
„Vše hle obětují duši ku poklidu!
„Zbav mne snů těch, Pane, jenž můj život
duši;

„Pod nimiž duch s tělem klesnout musí!

„Z jedné strany zdvihá Rastislav své rámě,
 „Za mou zrátu kletbu uvaluje na mne;
 „Methodův tam opět stín mne děsí svatý
 „Pomstou hrozí za štít církvi jeho vzatý!
 „Ve dne v noci šípů ostí srdce bodá.
 „Neukojené vždy svědomí červ hlodá!
 „Nyní zcela Tvoji oddávám se službě
 „Vyplníš mou žádost, povolíš mé tužbě!“

Tiché jeho prosby v háje a větrem vanou,
 Z očí na kyprou zem horké slzy kanou.
 Pak se vzbouří statec s myslí uvolněnou —
 Umálo bít v bouři srdce o hrud klennou.
 Bratrský za úkryt žádá poustevníka —
 — Nuzná chyže chová Slávův panovníka! —
 Mnohá vesna věnce kolem krajin vine,
 Mnohokrát i jeseň zimným dechem hyne;
 U kříže pak denně čtvero mužů klečí,
 Nouzí, kajícími choré duše léčí.
 Mezi těmi jeden od tří nepoznaný —
 Moravský král slavný léčí srdce rány.
 Když pak v pozdné noci vstává od modlení,
 Pod lípu si sednuv, blouzní v sladkém snění.
 Vidí okem snivým Moravy zkvět spasný,
 Vidí národ slavný, bujarý a šťastný! —

„Sni jen králi, sni jen — sni o Morávence
 „Sni jen Svatopluku, že ji kvetou věnce! —
 „Jsou to věnce těžké — tvrdě ukované —
 „V poutech svých vrahů úpi Moravané!“ —

Tak na lípě zpěvák smutně zašveholil —
 Svatopluka jak by žhavý oheň prožil!
 Jako tur se vzbouřil, jako blesk tam tékal,

Na ochránitele vlasti meč kde čekal!
 Přikvapiv tam jal se meče dobývatí. —

„Těš se, Morávenco! Volnost zas se vrátí!“ —
 — Což však statec bledne — běda, ó nebesa!
 Jeho tělo slabné — s již k zemi klesá!
 Ó již konec slávy! král již odumírá —
 Ještě mrtvé rámě do země se vtírá.

„Ubohá ty vlasti! kdy tvá hanba zajde?
 „Kdy sem přijde vítěz, který meč ten
 na de?“

Ještě jednou v západ obrací zření —
 A již reka, krále — Svatopluka není.

Hle tam od východu pramen světla vzniká
 Tuhé nad Moravou mhy však neproniká;
 Dlouho nebes svíce točí se svým kruhem
 Morava vždy ve sně pohřížena tuhém!

Na Zobří, kde nyní kyne tráva měkká,
 Zarytý meč ještě na dědici čeká.
 Se zemí když nebo temný slaví snatek,
 Svatoplukův tehdy střeží stín ten statek.
 Nemůželi snést lid trýznitela muka —
 Volá v báječ krále — „hledá Sva-
 topluka!“

Dlouhých sto let času odumírá za stem,
 Nikdo nenalezá osudný meč vlastem!
 Mnohý jinoch jarý putuje do dále —
 Darma hledá poklad — Svatopluka
 krále!

J. Svatopluk Čejkovský.

Velehrad.

Jsouť místa na zemi, která jednot-
 livým národům přebíhá, bať svatá
 jsou, ani na nich veselíjše upomínky ve-
 litých událostí nepřijí. Jatož sobě libujeme
 v některých květinách vyobrazených jistě
 city srdce našeho, taktéž rádi si spomí-
 náme na místa, která připomínají na
 naše přebý zastřena jsou; i spáchali by-
 chom velikou samí na sobě křivdu, kdy-
 bychom na naše přebý zapomínali. Již
 staří národové, dávno mými časův
 ze země vyhlazeni, rádi putovávali na
 ona místa, která v báje slovy jejich ja-
 louši důležitost zaujímala. Tak se hrnuli a hr-
 nou až do dnešního Andové do Benares-u;
 tak každoročně putovali Athénané do
 Elefisu a za tou samou příčinou snažili
 se, pomnítkami udržitelnými slavné otcův čin

v paměti potomků. Na každém bojišti,
 kde slavného vítězství dobyli, stavovali
 památné kameny, by hlásaly slávu dějův
 vstařených. Tak nám dává dávnověká
 minulost příklad, jak naše přebý ctíti
 máme; rozvažujeme-li, že ona minulost
 byla poňastá; musíme tím více se při-
 čiňovati, bychom ji, co křesťané, v tom
 i v každém jiném ohledu, přewyšovali.
 Máme-li však my Slovane! takového
 zaslíbeného místa, o kteréhož zvelebení
 všemi silami pečovati máme a musíme?
 O máme, brazi krajané! máme místo, kde
 blahověstové naši, svatí apoštolové
 slovanskí, libu našemu kázali; máme
 místo, kde výhoda český Bořimov jimi na
 víru křesťanskou obrácen a posvěcen jest
 byl; máme místo, kde chrám Páně vel-

kolépký stál, chrám arcibiskupství Methoběje; máine místo, kde mešlawsený král weltemorawský Swatopluk ne wšil slawě a nádhře stolował, onen welislán, kterému Morawa za své slawné jméno powinnowána jest. — Máme Welehrab!

Welehrabe! jistě se hne srdce lažného ctiuplného a nábožného národowce, když twé jméno nstýší; neboť mnoho slasti ale také mnoho beřesti se ožývá w hlukině prsou Slowana, spominajících na tebe, Betléme morawský, eblužj nám hřežda swaté wiry křesťanské zasmilla! Učinime wám jistě za wděl, mili krájinu, popisující wám tuto krajinu w dějinách našeho národu přebůležitou, a podávající wám tuto w kráslosti wšechne, co až posub hluboci bádatelů o ni jicu psalt.

Od pátého až do šestého století po narození Kristowém zahaluje hustá tma naše dějiny. Nelze wšak ebeptiti, že národové mezi Tatrami a Sklončestými horami usedli jedné krve jsou; že Česi, Morawané a Slowáci jednu tutěž zprávu obecní měli, která na základě rebinném založena byla. W druhé čtvrti šestého století wynikal wšak na Morawě, která se tenkrát až i Tatram wztahowala, Mojmir, dle kteréhož se také jeho rod „rod Mojmirowcůw“ nazývá. Mojmir byl muž neobyčejně zmužilost a obhoblanosti; jeho dojmotni snahou bylo, jednotlivá menší knížata sobě podobiti a jejich země w jednu větší říši spojit; máje za to, že rozdrobenosti síla národní klesá, spojitosti wšak i radostnému rozkvetu se zmiáhá. Sám jsa křesťan, hleděl i tomu, by mira Epasitelowa po Morawě rozšířena byla a za tou ptičinou pohanského knížete Primina, kterých w městě Nitce síděl, zapudim, jeho zem tu své říši morawské připejil. Primina se utekl i císaři Ludwisowi, od kteréhož přijat a pokřtěn byl; na wzbor wšak tomu, že Ludwiš až prub s Mojmirowem w potěji a miru žil, wstázal Priminowi malou část Pannonie (w nynějším Uherku) wúkol blatenského jezera ležici. Na tomž jezeru wystawěl Primina hrad i město, jménem Blatno, od Němcůw wšak Mosaburg nazýwané.

Kniže Mojmir jest tudž zakládátel weltemorawské říše, která za krále

Swatopluka nejwěšši dosáhla slawy. Dnt půwodně wládnul krajiny, které se poblé řeky Morawy (tedy w nouěšši Morawě) rozkládaly. Ušilnuw pak se w otčině své, přetřel Dunaj, by sobě dobyl krajiny Priminowy. Wšak mu nebylo popřáno, blouho se i jeho králowání těšiti; již r. 846 od krále Lutwila brannou moci šfazen: načež synowec Mojmirůw, Rostislaw, na stolec morawské říše od Němcůw wywššen jest byl.

Následowal tedy po Mojmirowi w říši morawské Rostislaw. Co se s jeho zraženým strýcem Mojmirowem stalo, o tom nám tehdejší letopisowé žádně nedávaji zpráv. Jest wšak Rastislaw pobíwu hodný muž, kterých následowaw šepu svého strýce, morawskou říši wic a wice upewňowal. Co panovník jistě síděl w enem městě, kde Mojmir: wšak bohůžel jméno onoho sídelního města čili hradu nám žádných souměšš kronikář nezaznamenal. Domníwáme se wšak, že to byl Welehrab.

Nejznameníšši města onoho věku na Weltemorawě byla: Blatno, kdež i nástupce Priminůw, Kocel síděl; Nitra, hlavní město krajiny Swatoplukowy, synowce Rastislawowa, kterých ji byl onomu udělil. W Blatně a w Nitce tedy Rastislaw nešolowal.

Dále se čini zmínka o Domine, čili Děwině, pewném hrade Rastislawowě. Tento hrad založil Rastislaw co hraniční pewnost a že tuto pewnost sám založil, eswědčuje welkou jeho wálečnou zúffenost. Děwin totiž jest byl wystawen na stále frázowité, která nad eustím řeky Morawy do Dunaje strmi, kde jeho rozwaluň až pedněs užití lze. Hrad tento byl lícem ku dobyti Slowenska a neni potřeby, ale nikoliw ku sídelnímu králowštemu městu utwořen byl. W tomto hrade (w Děwině) Rastislaw od němeděho krále Ludwila r. 864 obležen jest byl, jal nám to letopisec Fuldaistý wyprawuje: „Král Ludwiš w měsici srpnu Dunaj s welkým zástupem přetřočiw Rostislawu w městě, jež w řeci enoho lidu Domina, t. j. Děwina (dívka) sluje, oblehl.“ Následkem toho obležení w Děwině musel Rostislaw králi

Lubmířovi se vzdáti, který se pak do Němec navrátil.

Poznali jsme tedy až dotud tři jména měst, o kterých jsme se předsvědčili, že siblem knížecím nebyly. Čtvrté město na Moravě staré se nám zvěštuje r. 869, když německí královci Karel a Karlmann proti Kostiřslawovi do Moravy táhli. Spolubojovník Kostiřslawův tenkrát byl Swatopluk Nitranšlý. Ale přestřelka, že nám letopisec Kulbaiský jméno onoho města nenapsal! Však, ať si nenapsal; přece vlastními zápisky se toho dopátráme, že ono město byl náš Welehrad. Jak popisuje onen kronikář Kulbaiský toto město? Vypravuje, že tak neobyčejným způsobem opewněno bylo, jalž po ty časy nikde widáno nebylo; že i dolekt záseků a násypů mškol města hrabu samému pemnosti a jistoty dobávali. Upravu opewnůjici byly, whjma hrad samý, že děwa a preto ob Němcůw spaleny býti mohly. Však byla pemnost takowá, že ji náš letopisec jmenuje „newšřlownou.“ Jaké to tedy město bylo? Děwin, Nitra a Blatno to nebyly; každým pádem ale leželo w Moravě nhyějšši, jalž nás o tom již tazeni němeděho wojska poučuje, kterehoj jedna část Ratouškem a druhá Panonii t. j. Uherškem na Kostiřslawa se walila. Stoletá tradice (ústní podání) whdává Welehrad za ono město a hledmež nhyt k tomu, jest-li stoleté podání s pramdou se mine! —

Slušeli jste, drazi krajané! jistě o starém městě Babyloně, že na řece Eufratu leželo; slušeli jste jistě, že městši města w Egyptě za starých časůw poblé řeky, již Nílem nazhýwaji, se rozprostírala; wíte také jistě, že i nhyějšši města, která w báwnowěšlosti swúj prwopočátek brala, na řekách městších položena jsou, tak l. p. Londýn, Patij, Rim, Widen, Mostwa a t. d. Bude wám snab také známo, že osadníci w Americe nowá města zakládali na řekách a nejraději nad oušitím jedné řeky do druhé, nebo do moře. Proč se to asi tak stávalo a proč se to i nhyi jestě tak stává, že lidé města podle řek utwořuji? Stává se to za tou přičinou, že woda jest newhýnutelně potřebný jiwel w lidském žiwotě, bez wody neni žádného zažití pokrmůw, žádného zdrawí.

Co woda pro naše tělesné potřeby, to jest také řeka pro celé země a celé národy; kam woda teče, tam se prwotni osadníci táhnou, woda obywatelštwu křesť cestu. Woda krajiny obhýwuje, dobává jim úrodnost. Úrodnost půdy pak twořiwýzní a plodnost lidskou; pustiny rozšáhle w Africe a w Asii jsou proto jen neúrodné, žeť žádně nemaji wody. Wělká řeka čistí wzdůch, čehož při městšim městě pro množštwi obywatelůw welmi zapotřebi jest. Woda pro pemnost jest předžejšitá, an w čas obležení přirojenou čini hrázu proti nepříteli žiwitěmu a wšelijakým uměleckým způsobem l opewněni měst sloužití mže. Tuto whhodu wody znali starí Slowané welmi dobře, kteří ob starodáwna co whšhorní stawitelé swětoznámi byli. Kdežto Němci rádi se potulowali světem, Slowané w pemných siblech přebýwali, obdání bywše orbě a čemšlím. Obhwalštně ale sobě libowali we wodnách krajinách blizko lesůw, ne kterých w čas útěku nepřátelštého whšborně bojovali znali.

Tyto whminky pro esadu staroslowanskou docela stranu Welehradu splněny máme. Již starš lanowník pražský, Kosmas, nejstarš letopisec český, jenž 1125 žentel, tuto vlastnost whšhodni Morawy znal, jmenuje ji na rhyby bohatsši a l lowu přihodnějšši, než-li západní část Morawy. Tu samou vlastnost otoli Hrabšřstěho wyznačuji snab i jména místni: Polešowice a Napajedly. Málo, doušám, drazi krajané, že wás nhyi bude, kteří jste pouť Welehrabštwu jestě nebyli wykonali; možu tedy si myšleti, že skoro wššidni tuto znáte zaswěcenou krajinu, a nepochybují, že se mnou wywoláte: ano hrabšřstě okolí jest úrodné, čarokrásné! Žádná část Morawy nashi neni tak plodná, tak šřstně položena jal tato. Půwabná kotlina, kterouž Morawa řeka plyne, by pod Děwinem své wody Dunaji šumnému odewzbdala, jest jal přirodou samou pro starou esadu slowanskou utwořená! Wškol se táhnou wřcholy Maršřowé hory, lesami owěncené, jako by ukryti štěly kotlinu tu požeňnanou. Winohraby, pole, louky a lesowé obywatelštwu šřstněmu poštytují wíce, než-li jim potřebuo. Podobá se tato krajina loberci,

jehož základ příroda sama utvořila, w kterých však lidští ruka města a osady co ozdoby wetkala, mezi nimižto Hrabist řečlowský jako perla slavná se třpiti.

Místo, na kterémž nyníjší Hrabist stojí, jest pro nás welebůžité. Už asi do r. 1760 působila tam řeka Morawa ostrov, který wyschnutím ramena jednoho nyní wšsem již nepozůstává. Na rádnici města Hrabistě chová se však obraz od r. 1670, ve kterémžto Hrabist úplný ještě ostrov byl. Připomenem-li si, že staří Slowané rábi své pevnosti stavěli poblé. řek, nemůžeme obolati důvěře, že zde staromoravská osada byla. Ostrov w bohaté, pozeňnané krajíně, wúkol wrochů utrhyjící tuto řeklinu, lesy nepříteli přetážející, střed všech krajín, jež pod žeslem Swatoplukovým spojeny byly; — kdož by mohl odepírat, že tato místnost příhodnější pro starou osadu byla, než wšechny ostatní po celé Morawě? Ještě r. 1258 uvažala koniše, která obdržela Otakara II. vyslána byla ku vyprátní místnosti vhodné k založení hraniční pevnosti proti Maबारium, že tento ostrov řeky Morawy nejprůměřenější k takowému účelu jest. A tak jest byl založen nyníjší Hrabist, jenž mnohokrát své úloze co hraniční pevnost proti Maबारium wzdoroval. Není pochybnosti, že mimo Biatno žádné staré místo na Welto-Morawě se nehodilo tak za hlavní sídlo welkofnížat nassich, jak právě ostrow Hrabistický. W horách skalnatých nenaležáme žádných wěstších osad; tam jsou byly hrady stawěny jako ptáci hnízda na pískových skalách, hrady, jenžto pro nedostatek prostoru a potravy jen malou část bojovníků w sobě utrhywati mohli; jak mile ale potřawa nedostačovala, byla osada přinucena, nepříteli se vzdáti. Za tou příčinou myslíme, že Kostiřlaw, byw w Děwině obkličěn, Němcům podlehnul, nebožto by we své „newěslowné“ ochráněné pevnosti wojsku němeděmu wítězně odporowati byl mohl. Zemnější hrady, záseky a náspy byly dobýty; ale hrad sám i s městem od nepřátelůw zuřiwých uwarován a zachován zůstal.

Widěli jsme tedy, že poloha osady Hrabistické pro starou osadu velmi příhodná jest a nabudem ještě více jistoty,

že tam Welehrad w skutku ležel; wšimneme-li si wšeho toho, co o něm napřáno we starých spisech, a ničžto se předsvědčíme, že to, co si o Welehradě pomýšláš nás lid od tisíců roků jest skutečná newěwratná prawda! — Jak letopisec Zlatýš mluwí o něm jako o welikém „hradě“ Kostiřlawowě, nepřidává jména samého, jelikož wúbec známo bylo, jelikož pro swou welikost a pevnost tenkrát po celém swětě sluhul; tak i onino swědkowé, kteří města Swatoplukowu nejbližší byli, jmenowitě se ho nezmiňují, jelikož tenkrát Welehrad a jeho swaté události tak wšeobecně známé byly, že o něm slow sřítiti za zbytečno se považowalo. První swědek, který ale jméno „Welehrad“ ne-napsal, jest pražský kanowník Kosmas, swědomitý letopisec nejstarší w Čechách. Dřubd to asi wíme, že Kosmas o Welehradě wěděl? Wíme to od druhého letopisce českého, od Dalimila, který swou kroniku r. 1314 skončil. A co prawi Dalimil we své kronice o Welehradě? Prawi, že český kníže Bořiměj morawského Swatopluka a Welehradského arcibiskupa Metoděje o křest prosil; že tento arcibiskup byl Řek, a mši sw. slowanským slawil jazykem a že na Welehradě prvního Čecha pokřestil. Dřubd ale, zeptá se mne někdo, Dalimil to wěděl? Hlavní pramen, z kterého Dalimil čerpal, byla Kosmasowa kronika. Kosmas, jednaje o křestu Bořimějowě, udává, že wice o tomto křestu, co swětoznámé wěci slow sřítiti nechce a uwádí spisy, které zewrubně o této připadnosti jednají. Něco přý lze naléznouti w privilegium morawské církwe, něco w Epilogu země morawské a české a něco přý w životopisě sw. Wáclawa. Zato půwodně latině psaná legenda o sw. Wáclawowi, kterého český překlád z první polovice 14 století nám znám jest, wypravuje: Řeků pak po smrti sw. Cyrilla jeho bratr Metoděj morawským biskupem se stal, slavný kníže český Bořiměj a jeho bohobojná choť, sw. Lubmila, přijali křest w městě, jenž Welehrad sluje, kde sídlo a sláva morawského arcibiskupstwi byla. Zuto legendu měl Dalimil w rukou, když nám z wrochu dočtenou zpráwu dal. Použil tedy, jak na-

hlídnouti k němu, oněch pramenů, na kterých se Kosmas, jak na vůbec známé, odvolává. Věděl tedy Kosmas dobře o Welehradě a mohl to dobře vědět, třeba jen to a několik let po Swatoplukovi žil. Musela by to v skutku býti přepedivná věc, aby muž, jenž se sepsáním českých dějin zabýval, o druhé Moravě nebyl nic věděl! Je ale Kosmas jmenovitě a zejména o Moravě nepíše, udal sám toho příčinu: musil by prý jen opakovati světoznámé věci. Dalimil ale, jenž 189 roků po Kosma smrti žil, musel, jeliť za něho písemně o Welehradě legendy snab již řidši a významnější býti, pamět Welehradskou svědčením jména a události potvrditi ujistiti. Kronika Dalimilova, jicce čestnou sepsána, více do národu vnikla a rozšířenější působila známosti Welehradskou, třeba Kosmas, byt by i o Welehradě samém obšírně byl jeenal, prav latinou, lidu nikdy příchoden nebyl. Tím ale, že se Kosmas odvolává na starší prameny jednajici o křeslu Bořivojově, o příchodu sv. Kyrila do Moravy a o arcibiskupství Metodějovém a t. d.; nabýváme přesvědčení, že to, co o Welehradě až posud jsme jmenovali tradici, v skutku nevyhvatnou jest pravdou. V Nižě, v Blatné, v Dvíně Kostiřslaw nestoloval; panoval a sídlil na Welehradě, a nebyl ten Welehrad ničím jiným, než ona velká pevnost (velký hrab — Welehrad), které Němci se tak divili.

Proč nám ale na tom má tak mnoho záležeti, zptá se snad kdoš, zdá-li Kostiřslaw na Welehradě sídlil, neb ne? Mnoho, přemnoho, bať vsedlo nám musí záležeti na tom, draží krajané: musí nám záležeti již proto, že swatosvatě powinni jsme starati se o slavné otcův čin a o místa, která o jejich slávě a velikosti nám potomkům svědectví dávají! Proč pečujeme o to, aby t. p. pamník u Kouřimě, na památku, že tam císař Josef II. orál, založený, vždy opraven a obnoven byl? Zapomenuli bychom snad bez toho pamínku na toho šťastného lidumila? O ne! Ale vděčnost nás nuti onoho místa si vážiti, na kterémž on dořádal, že celý národ cti a

miluje a že žádným slawem nepowrhne. Pamět Welehradská nám tedy musí býti drahá, poněmáž Welehrad jest slawa a ozdoba welloběžin morawských. Ale pamět Welehradská nám musí býti také swatá, proto, že tam blahowěstowé naši simě wiry křesťanské rozšiwali.

Jest Wám, draží krajané, jistě že žiwota sw. Cyrilla a Methodia, Dětctwim wydaného, známo, že Kostiřslaw powelal dva bratry Solunské do Morawy, by lid u wíře křesťanské upewňowali. Tím, že Kostiřslaw swaté bratry powolal, následuje, že ti to jistě se odebrali do hlawního sídla panowníkowa, kde stědřiště celé držawy jeho bylo: jeliť jiná by nesmyslné bylo, když je mocnár do své země byl pozwal a oni byli jeho hlawnímu městu wyhybali. Někdejší se zapřítí, že swati apostolowé nassli po zemích Kostiřslawowých a později Swatoplukowých putowali, wssuby sw. wiru Spasitelowni kázajice; wssuby křtice, wssuby lidu žehnajice; ale též zapřítí se nedá, že w hlawním městě knížecím také byl hlawní kostel diecese arcibiskupské, třeba obzwláště sw. Methodě, wyučim mnohé žaty úplně we wíře křesťanské a poswětim je na kněžstwi, jakožto swé spolupracowníky we winici Páně! Rozmluwám wseelijatým a sborům (synodám) shromažbowal. Je w onom čase i takým rozmluwám a poradám hlawní město mocnářowu nejpríhodnější bylo, jest na bilebni, ant snad mnohekrát o to běželo, aby panowník rychle a důkladně se té neb oné věci a záležitosti náboženské ujal. —

Nejmějšší slawy dosáhla Welkomorawská říše pod žezlem Swatopluka, synowce Kostiřslawowa. Swatopluk se wyššiml na stolec morawský zdárou, spáchanou na swém strýci Kostiřslawowi, jenž w Řezně r. 870 oslepen a do kláštera strčen byl, třeba prý také zemřel. Swatopluk tedy jistě zločinec stal se nástupcem Kostiřslawovým. Zdá se wšak, že lid morawský welou lástou noreho panowníka swého milowal; neboť jak mile Swatopluk od Němcůw zajat jest byl, celý národ morawský se pezdwi-hnul pod kněžem Slawomirem, který člen knížecího rodu byl a o němžto

w letosním kalendáři překrásná báseň položena na straně 83. Taková nadšenost podpalovala tenkrát Słowanstwo w arcidieceji Methodějowě spojené, že i Čechové zbranou moci proti Němcům se obožili. W této nejnázi obrátil se král Lubmil k zajatému Swatoplukowi, by w čele bawořského wojska proti Słowemiorowi do Morawy táhl a pozdvihnul Morawanům násilím udušil. Krátkozraci! Žádali, aby slunce se zatmělo, aby strom kokenem do výšky se vypínal, aby syn na matku zdvihal kámen a etel svému la! Wěděl Swatopluk dobře, že jinak že žaláče smévolných a uřputných Němcům nemywázne, leč když takowými prostředky proti nim jednati bude, jakými oni proti Moravě, jeho vlastní milované jednali. Wlasti morawská mu sšla nade wšed, ji sloužiti, ji zlečebiti, jejimu podmanění na vždy konec učiniti, její jméno mezi národy wšemi oslawiti, byl cíl jeho života, byla snaha, která welkou jeho ruffi naplňovala. Není pochybnosti, že tak silečelný muž, jakýž Swatepluk byl, dlouho zápasiti musel sám se sebou, jelikož každé nepravosti a falše, byť by se i na nepříteli zlečelném dopustil, se umarowati chtěl. Ale jak tenkrát věci stály nebylo jinak možné, než lži z wězení němeděho se wyswoboditi. Táhnul tedy w čele wojska welského do Morawy; Morawané pod Slawonirem wssudy před nim couwali a konečně se utekli do hradu Rostislawowa, kamž je Swatopluk pronásledowal. Pod mýrami toho místa, totiž pod Welehradem rozložil Swatopluk tábor svůj; sám wšak se odebral do města, jakoby z osadou tu prospěch krále Lubwila roslowati a wyjednáwati chtěl. Z toho wšak, že hneď s obleženými se sjednotil, wyswítá, že již dříve wšechno se swými robdáky umluweno bylo. Lid na Welehradě šfomážděný miláčka swého s náramnou ptíjal radostí, a Swatepluk, wraziv na tábor nepřátelský před městem rozložený, Bawořany úplně zničil, tak že jen málo z nich snad uprchnouti mohlo r. 871. Wlast byla oswobozena a Swatopluk stal se witzým swým mstitelům lidu slowanského. Podobně asi před 800 lety němedě kníže Arminius Němce ob jha čim-

ského wyswobodil, přilálaw totiž čimské wojsko pod Warrem do lesu teutoburského. Tak se stal náš Swatopluk eswoboditelem Słowanům, s kterými Němci tou samou měrou nallábali, jak dříve Řimané s němedými národy. Arcit ještě dvě leta musel lid morawský proti Němcům o swobodu bojowati; ale Swatepluk byl jako anjel strážný pti lidu swém a takové zřítal sobě sláwy a lásky u wšech současných národů slowanských, že tyto snad více z náhlenosti než zbraunou moci Swatoplukowi se podrobowali. Tak se stal Swatopluk welšajným králem Welšomorawským, tak oslawil jméno morawské a ujistil nám Morawanům slowného jména až na konec světa. Tak se stalo sídelní místo Swatoplukowo, Welehrad, slowutným a památka onoho welšitána budí nám tím swětější, že usnadnil a klesil cestu do rozsáhlých krajín slowanských, od Samy až k Labi, od Wltawy až k Mitře, swatému muži Sclunskému, jenžto přišel k nám we jméne Krista utřižowaného. Jest prawda, že Rostislaw byl první, jenž swaté bratry do Morawy powolal; ale tím, že Swatopluk svou říši až k Děwianu němeděmu na Laby probloužil, také usnadnil sw. Methodějovi práci: Ríše Swatoplukowa a arcidieceje Methodějowa měly ty samé hranice. Jméno Methodějowo od jména Swatopluka jest nerozdično a nerozlučitelno; neboť oba mužové k jednomu cíli spolu pracowali. Jméno Rostislawowo teprw se stalo známějším po dlouhém w dějinách našich badání: ale jméno Swatoplukowo každé dítě zná tak dobře, jak sw. Methoděje a Cyrilla. "Swatopluka hledati" jest běžné přísloví na Moravě. A toto žijé zpomínání na sw. Methoděje a Swatopluka, jak to náš lid w prsou wěrných od mnoha století chová, jest nejzajímavější důkaz, že Morawané dobře znají zásluhy obou hrdin! Swatopluk Morawany oswobodil z jarma němeděho a Methoděj je wyloupil z hříchů; Swatepluk dal lidu swému wolnost těla, Methoděj swobodu duše; Swatopluk nás oslawil, Methoděj nás oblažil a poswětil; Swatopluk nám dal sláwu, Methoděj krásu a protož nám buďtež jména obou hrdin drahá, swatá a sledujmež

stopň jich. W neporuffeně a ničim nezatašené swornosti pečovali oba, král a arcibiskup, o blaho těch, kteří prozřetelností Boží jim byli svěřeni a přejeme, by každý Morawan z nich si bral příklad, jak se vlásti milowati, jak se mira konati a welebiti má. Zato bratřská láska, která krále a arcibiskupa spojowala, wzbuzí w nás pewné přesvědčení, že tenkrát národ náš nejspánileji rozkwele, když lásku k vlasti zasvětime láskou ku míře: netečnost we míře učiní nás chladnými k národu! —

Welehrad wšak ještě z jiného ohledu jest pro nás předuležitý: Sw. Methoděj nedonešl jen wiru Spasitelowu k nám; alebrž on se sw. Cyrillem wynálezcem azbuby založil první písemnictwí slowansté a umožnil našim předtům tedy, to, co myslili a cítili, w řeči slowansté písmenami wyznačiti a pro budoucnost zachowati. Arcit nebyl jazyk, do kterého sw. Method swatá písmna přeložil, ten samý, jakýmž mluweno bylo mezi Tatrami a Krtonosťami, t. j. w Slowensku, na Morawě a w Čechách, ale byl mu tak přibuzen, že každý Čechoslowan, ba i Polák, Rus a Charwát jemu snadno porozuměti mohl. Sw. apoštolové psali totiž jazykem staroslowanským, jehožto se podnes w církwí prawoslawné užívá. Kamkoli sw. Methoděj w říši Swatoplukowě šel, naleznul tedy wšudý zástupy jeho slowům blahověstným naslouchající a není pochybnosti, že we větších městech děle se zdržowal, než-li w menších osadách. Dotazuje nám toho píseň krásná, jež se na Slowensku až podnes zpívá, kterouž tuto sdělujeme, anť také nasse wyřknuti utwruje, že jména „Swatopluk“ a „Methoděj“ jsou téměř nerozlučná. Píseň ta jest ozdobou sbírky Kollarowý.

Nitra milá, Nitra, ty vysoká Nitra:
Kdeže sú té časy v ktorých si ty kvitla?

Nitra milá, Nitra, ty slowenská máli!
Co pozrem na teba musím zaplakati.
Ty si bola někdy všeckých krajín hlava
V ktorých tečie Dunaj, Visla i Morava;

Ty si bola bydlisko kráľa Svatopluka,
Keď tu panovala jeho mocná ruka.

Ty si bola sväté mesto Methodovo
Keď tu našim otcami kázali božie slovo.
Včiek tvoja sláva v tuoni skryta leží:
Tak sa časy menia, tak tento svet
beží! —

Doráží tato píseň na ony časy, když Swatopluk, jak jíme se již dočtli, w Řitě ještě co králemic sáhl; jelikož ale teprv za časy jeho welekrálowání sw. Methoděje na swém dvoře chwal, tak lid slowenský, chtěje oslawiti své hlawní město, oba své miláčky w Řitě spojuje, ačkoliv w Řitě tenkrát sáhl Wišing, Němec, co biskup. —

Wšak to w skutku útešná doba, we které Swatopluk nad morawskou říši vládl. Král byl ctěn od lidu swého a král ctil a chránil lid swůj a nad oběma bděl swatý apoštol Methoděj, aby chodili po slovu a po cestě Bůž. Jméno Morawanům bylo slowutné po celé Evropě a král Swatopluk „nejmožutnější wšlu swého panowník.“ Ale bohužel! Tato krásná říše brzo zničena byla. Džeba lidu morawského swatý arcibiskup Methoděj umřel dne 6. dubna 885 a swatý jeho tělo pochováno jest we sberním chrámě Welehradském. Po jeho smrti začali smutné časy pro říši Westmorawskou: Němec král Arnulf, boje se ohromné moci Swatoplukowý a nemoha sám jemu odolati, wyžwal udatné jezdce Maďarské, by na říši Swatoplukowu často činili útoky. Jak dlouho Swatopluk žil, říši svou uchránil; ale po jeho smrti r. 894 říše jeho brzo ztroskotána byla a říše westmorawská na wic dílu se rozpabla. Maďari plenili strasně po vlasti morawské, zabijeli obywatelé, rozbourali města a, jsouce ještě tehdy pohany, pátili kostele, tak že téměř každinou stopu staromorawské sláwy a welikosti wyhlabili. Tak byl zničen náš Welehrad, tak possel sborní kostel sw. Methoděje pod dupotem maďarských jezdců. Jediny pozůstatel snad se udržel w kapliče sw. Jiřího, jež na ostroně hrabistěm stála. Welehrad, sídlo Swatoplukowé, zbynul; ale místo, kde stál, udrželo jméno „hrabistě“, a dalo pak nowozaloženému ob Dtařara II. městu jméno. Uplynulo 184 roků a žádný pomník nebyl wyhlawěn na onom místě,

Kde sláva staromoravská u nejvyššími rozkvetu se těšila. Viděš, jaká paměťlivá nejvyššího dobrodinců svých, v ústech chová upomínky a zprávy dávnosti oslawené, otec to dělal synu a tento vypravoval zase svým dětem, tak že sláva Welehradská se udržela jako potok z pramena nemyslnějšího teluci. Tak uplynulo, jak jsem podobně, 184 let, až zbožný markrabě Wladislav se usneš, pomniš vystavěti oněm mužům, kteří náš národ světlým Kristovým víry obdarili. Založil totiž dle spůsobu onoho věroucího a nábožného větu klášter a jelitož ho tenkrát svatým bratřím věnowati nemohl, ani ještě v Římě za své uznání nebyli (stalo se to r. 1349); jmenoval onen nowozaložený klášter podle města, kde na Moravě své hlavní sídlo měl, jmenoval ho totiž Welehrad, tím ráběji, proto že ho na blízku bývalého Welehradu vystavěl. Ach! Jaký tenkrát byl ten Welehrad! Zmenuje mezi státhy, které klášteru daruje, zbožný markrabě Wladislav také Welehrad, „dříve město, nyní ves!“ — Starý Welehrad již pozůstával z dvou dílů: Královské sídlo, kde Swatopluk stoloval, ležící na ostrově, kde později Hradist vystavěn byl a z města samého, které se podle nynějšího „Starého města;“ ještě 1202 jméni opatřené, rozťahovalo až k nynějšímu Welehradu. A to jest tedy ten weleslavný Welehrad, kde Swatopluk a Methoděj sibleli, kde Božiměj pokřtěn a Methoděj pochován byl; to jest ten Welehrad, v jehožto swatyni r. 1863 tisíciletou památku příchodu našich sw. apoštolů slawiti chceme; to jest ten Welehrad, o kterém král Wladislav r. 1511 psal, že tam hlavní město Moravy stálo, že tam wita křesťanská na Moravě svůj prvo-počátek brala; to jest ten Welehrad, kterých ozdobiti musíme slavně, bať nádherně, bychom proulázali naši úctu těm, jenžto přišli k nám co požehnaní wpmolenci w jménu Páně. Tisíc let utonulo w luno časů, mnoho a mnoho věcí se proměnilo, ale onen bar, jenž nám S. Cyrill a Methoděj donesli, se neproměnil a neproměni se; wždyť pochází z věčnosti a webe nás ku věčnému blahoslavenství.

Mnohých věcí snad w duchu se poptá, kdy poutě Cyrillo-Methodějské začaly. Odpovím mu, že od nejdávnějších časůw lid slowanský na ona místa putowal, která přitomnosti swatých apoštolůw zasměcena jsou. Wšak putujeme jen tam, kde nám jakási swatyně záti. Každý poutník žádá sobě, dorazim ku cíli svému, jakési útěchy buřewni a za tou příčinou se putuje jen tam, kde chrám Páně se sluzebníky božími zůstává. Jelitož swatyně Welehradská ob poňanských Maňarůw stroskotána byla, lid náš po wpmnutí čisse weškomorawské w nejstarších dobách na Welehrad putowati nemohl; putowal tedy tam, kde nějaký kostel z prwotných dob křesťanstwí na Weškomorawě (w dieci cyrilomethodějské) byl. Takový chrám stál w Nitě, nejdejší sídle králewice Swatopluka a že Morawané u bojnému počtu tam poutě konali, wíme z listiny, kterou král uherští Štěpán swatý r. 1006 wystawil a w nížto se zmiňuje, že w Nitě mnoho lidstwa morawského se schází. Proč by r. 1006 a ještě před tím byl chodil do Nitry lid morawský? leč že chtěl zasměti památku svých blahowěšlůw; ani na Moravě ještě žádného neměl chrámu na oněch místech, kde křesťanstwí svůj prvo-počátek walo? Jak dlouho tyto poutě z Morawy do Nitry se konaly, neznáme; ale pochýbnosti nemáme, že déle snad netrvaly, než-li klášter Welehradský založen jest byl. Založením tohoto kláštera obnowila se staroslawná swatyně a protož již nebylo Morawanům třeba, na Slowensto, tenkrát Maňarami podmaněné, putowati. Markrabě Wladislav klášter Welehradský wystavěl za bývalým městem, antě w městě samém nejdejší, totiž na blízku řeky Morawy klášterní budowu stawěti, nezdálo se býti radno opatrným řeholníkům, aby nesnázami wystupující řeky nemuseli zápasowati. Wíme, že kostel i ještě na nynějším swém, předce hbinu cest ob řeky Morawy wzbáleném místě r. 1587 o celý loket wnměšen býti musel, protože mu wšlost náramně sřobila. Jak kostel Welehradský nyní pozůstává, jest již čtvrté stavení. Prwotní r. 1190 nebo 1198 založený chrám w husitských bouřích (1421)

zničen a teprve mezi 1430—1439 obnoven byl. Takto obnovená svatyně shořela 1681, načež nový kostel r. 1684 vystaven jest byl, kterš však 16. čerence l. P. 1719 znovu požárem pošel. Šel ještě v tom samém roce svatyně Velehradská z popele začala povstávati a v nynější své podstatě ji dokončil opat Josef Malý. Vyžmizjen byl klášter 27. září 1784, a poslední přátel umřel ve Visslowě, kdežto se v nejedné měšťanské rovině rozličné vzácnosti po něm u veliké účte chovají.

Takto, draží krajané, se má to s našim milým Velehradem! On byl zajiště kolébkou viry Kristovy ve slewanstých našich vlastích, byl zajiště sídlem našich svatých apoštolův! Mnohá leta jsme byli newědění a newšimami t

němu; ale nyní, kdy tisícletou památku našich nejvěstších dobrodinců slaviti chceme, zmočila se náš vělá touha, opět putovati tam, kde hlavní sídlo sv. Methoděje bylo, kde on našim předtům zehnával a lájával. Chovejmež tu svatým mužům Solúnským v prsou svých tatovou lástu, jakouž naši předkové t nim mýniali. Ukážmež se wděčnými v té míře, jak oni t nám dobrými a obětivými se chovali; mějme na myšl, že naši swatoiwatou povinností jest, swatyni Velehradskou tak ozdobiti, jak oni náš krásou viry Kristovy nawnabíli. Wzhládejmež jim účtu tam, kde nás t životu wěčnému powzbudili a jakož jejich zásluhy jsou veliké, tak budij naše lásta t nim woroci a wěčná.

V. Brandl.

Pozn. poradatelo. Za důmyslné a ušlechtilé poučení toto o sv. Velehradě jest zajisté každý kat. Slovan slovnítnému p. Brandlovi z celé duše povděčen; jelikož obhájil čest a posvátnost sídla Methodova proti lichým námitkám, kteréž pošly z téhož zdroje jako podezřívání kralodvorského rukopisu. Všecky památky, kteréžto svědectví vydávají o slávě Staroslovánův začali zapíráhání nepřátelé našeho Bohu a vládě věrného národa vyvracet, abychom dostali nechut sami k sobě a nedůvětovali v hřivnu, kterouž nám dal Hospodin.

— m.

S v a t o p l u k

od J. Soukopa.

Svatopluk, náš kníže převýtečný,
Moravu jenž druhdy proslavil,
Umíraje radu zůstavil,
Kteráž činí národ přestatečný.

Svornosti by svazek milovděčný
Mezi syny svými upravil,
Dřív než ke hvězdám se odplavil,
Šípami jim věstil zákon věčný.

„Po jednom je zlomte“ takto kázal —
A hned praskly v půly zlomené;
Troj zlomit žádný nedokázal.

„Takto dítky k sobě stůjte,“ volá,
„Všecko mohou síly spojené,
Větev jedna bouři neodolá.“

Po tisíc už věků v prachu dřímáš
Velikáne mého národu,
Jako tehdež na svém odchodu,
Takéž zlatá slova podnes hřímáš.

Ach! a marně sluchy tupé jímáš,
Čeď slepá jako v závodu
Brojí proti slunka východu.
Vstaň již, dokaž, že si vlasti všlímáš.

Ejhle! Svatopluk náš z hrobu vstává
Jará krev mu proudí žilami,
Věčný duch mu mladé tělo dává;

Rytířským nám Panovníkem kyne:
„K předu spojenými silami!
Svornosti jen Sláva věnce vinc.“

* * *

Piaristická residence v Hustopeči.

Od Jana Dundálka.

(Pokračování a dokončení).

Po celý čas francouzských válek a více než jedno desetiletí na horu stopy historické osudy piaristické residence v Hustopeči jsou příliš řídké, tak že o podrobnostech ani mluvíti se nedá; avšak neminu se s pravdou, dímti, že trvání její (vyučovacího toho ústavu) mezi bytím a nebytím po ten čas se nacházelo, jak to také dále vysvitne. R. 1805, 21. listopadu přišli Francouzi také do Hustopeče, obmyšlejíce se v residenci ubytovati. Když francouzský komisař 24 listopadu nadzminěného roku si prohlížel residenci v průvodu Štěpána Breyera, který od městské rady onomu přidán byl, tážalť se Francouz průvodčího svého: k jaké že potřebě obyvatelé domu toho jsou? Načež on jemu dí: že mládež ve sv. náboženství a v jiných předmětech vyučují. Když tedy tomu tak, vece ušlechtilý Francouz, jsou to hodní otcové a odesel, aniž pak tam více ubytování hledal. Později nejeden francouzský důstojník zamýšlel se v residenci ubytovati, čemuž však městská rada vždy odporovala.

Škoda, kterou město za času francouzských válek utrpělo, páčí prý se na 80.000 zl. Značná to suma!

Že však i v těch těžkých časích městská obec o udržení vyučovacího ústavu u piaristů pečlivá byla, vysvílá z toho, že r. 1806 na výživu 2 učitelův pro latinské školy 500 zl. podávala, ujišťujíc spolu, že krytinu na stavení opravit nechá. Netrvalo to dlouho, an r. 1821 pro všeliké nedostatky 3. a 4. latin. třída opět začaly. Pat. Sebaldu, superior toho času, vyznává, že všecku spoušť na residenci našel: okna byla porouchaná, školní světnice, střecha a hospodářské stavení čekaly na neodolatelnou opravu; ba i na oděvu se řeholníkům

nedostávalo. Na prosbu nadzminěného p. superiora obec sbírkou 166 zl. 31 kr. sehnala a jemu doručila. Nebudiz to nikomu nápadno, nebo válka ničeho neušetřila. R. 1808 Francouzi v Hustopeči po tři měsíce pobýli, od 8. srpna až do 4 listopadu, a po nějaký čas také v školních světnicích nemocnici udržovali. Toho času městský konšel Jos. Freudenreich francouzskému důstojníkovi byt v residenci vykázal, proti čemu veškeré měšťanstvo reptalo, řkouc, že ač vícekrátě taci hosté v Hustopeči byli, přec nikdy v residenci ubytování nebyli.

R. 1822 městský magistrát opět 800 zl. zaručil se na tak dlouho odváděti, dokud ve 4 latinských školách vyučováno bude; provinciál nebyl proti tomu, než právě toho času nedostávalo se učitelů pro latinské školy, a tomu na mnoze přičítati dlužno, že již následujícího roku 1823 guberniálním nařízením 3. a 4. latin. třída vyzdviženy byly. Že se to městské obce bolestně tklo, vidouc se v dávné nádejší zklámanou, netřeba doličovati.

Snažnost zakladatelů však neustála, a r. 1827 sebralo měšťanstvo na novo jistinu pod tou výmínkou, aby Hustopeč řádné gymnasium obdržela.

O dosažení tohoto vytknutého účele bylo jen vlažně usilováno, a zůstalo to při prvnějších závazkách toho ctihodného řádu, an zatím se vši ochotností zvětšené úroky residenci odváděny byly, aniž by se přání zakladatelů ohledně nové sbírky bylo vyhovělo. Místo rozmnožení škol počítal se ústav ten mezi ustavičnou změnou a vyzdvižením jeho; a dle stávajícího vyučovacího způsobu

bylotě dne 14. září 1821 rozhodnuto, že v 3. a 4. lat. třídě v Hustopeči jen tenkrát se smí vyučovati, když od veleb. řádu zkoušení učitelé ustanoveni budou. Nutnost, aby pro každou třídu vlastní učitel ustanoven byl, přimělo magistrat k tomu, aby kapital se vynášel, z něhož by 2 učitelové ročně 800 zl. vydržování byli: naproti tomu vzal představený řádu tu povinnost na sebe, žádoucí počet učitelů v Hustopeči ustanoviti. K tomu také zemská vláda ode dne 26. září 1822 přivolila, že v 3. a 4. lat. třídě se smí vyučovati, když pro každou třídu zláštní učitel zkoumaný dosazen bude.

Tímto rozhodnutím bylo přání měšťanstva úplně vyhověno a tím více, an nádej byla, že svým časem řádné gymnasium Hustopeč uhlídá. Nádej ta vše oživovala a každý byl hotov podáním kapitálu k rozmnožení zláštní jistiny napomáhati, by se uskutečnilo, co předkové tak šlechtelně zamýšleli. Mimo to byla již letos stavba (oprava) na útraty měšťanstva se vši milovností předsevzata a vše vynaloženo, aby i to nejmenší přání veleb. řádu vyplněno bylo. Z toho dalo se také očekávati, že podle přičinění toho záměrům měšťanstva se žádost učiní.

Překvapilo to magistrat a celou obec, když jim krajským úřadem dne 18. února 1823 guberniální nařízení ode dne 17. ledna 1823 toho obsahu sděleno bylo, že totižto na hoře k vědomosti přišlo, že proti zákazu v 3. a 4. lat. třídě od nepovoláných učitelů se vyučuje, a za tou příčinou že vyučování v 3. a 4. lat. třídě v Hustopeči na vždy se vyzdvihuje, a při tom by zavedeno bylo, aby na tuzemských gymnasiích žádný žák z 3. neb 4. třídy ze soukromého ústavu Hustopečského ku zkoušce pro rok 1823 připuštěn nebyl.

Tímto vysokým nařízením jsouť zničeny snahy měšťanstva Hustopečského, a všechny až posud podané oběti beze všeho i toho nejmenšího provinění zakladatelů v nivec obrá-

ceny. A smutná povinnost nastala magistrátu, když vyzdvižení 3. a 4. lat. třídy oznámili musel žákům, by aspoň rodičové na novo se postarat mohli o další zvedení svých dítek.

III.

Jak na hoře zmíněno, nepřišlo to v Hustopeči pro nepřítivné okolností tak daleko, aby tam řádné gymnasium zavedeno býti mohlo; než zůstalo vše při tak zvaných normálních třídách. Ohledně základní jistiny při residenci Hustopečské vyjádřila se zemská zpráva v Brně ode dne 24. února 1826, by původní kapital i na dále pod zprávou magistrátu zůstal, jak to až posud bylo. Co se však pozdějšího základu či fondu týká, který na zřízení gymnasium vynaložen býti měl, což když se nestalo a ani řádná listina straniva takého fondu vyhotovena není: tož obec ani k tomu přísně zavázána býti nemůže, aby z fondu toho piaristické kollegium podporovala; a proto onen díl, jenž obec složila, má se jako obecné jmění považovati, ostatek pak dobrodincům zpět navrátiti.

Co se zatím tyto věci takto utvořily, příklusal památný osm a čtyřicátý rok a mnohou opravu i do vyučování školního uvodil, a takto i při Hustopeči čtvrtá normální třída či tak zvaná „arithmetika“ na novo se uspořadat měla, antě již toho samého roku dne 10. října okresní školdozorství na ředitele normálních škol piaristických v Hustopeči dotaz činí: pro jaké příčiny by žádoucí bylo, aby v Hustopeči 4. německá třída se zavedla. A následujícího roku 1849 krajský úřad žádá předložení základní listiny ohledně 4. třídy. Následkem toho obecní rada si přála a žádala, by záměrně toho mezi ní a p. provincialem nějaké řádné usnesení se stalo. A když i čtvrtá normální třída na nižší realku se proměnila, upozorňuje okresní školdozorství p. superiora opět, že jeden učitel není s to, aby v realce o dvou

třídách zadost učinil, a proto, máli se čtvrtá normalní třída na nižší realku proměnit, zapotřebí, aby síly vyučovací rozmnoženy byly. Takto ještě během roku 1850 o další trvání realky v Hustopeči se jednalo; a byla to opět městská rada, která o udržení školy té nemalé zásluhy si vydobyla.

I nynější městská obec Hustopečská za příkladem obětivých předků po zadu nezůstala a dokázala, že až posud v obecné radě může v každém ohledu šlechetné počítá. V poslední uplynulých letech byla to opět obecní rada, jež při upravování věže při farním kostele u vyšších míst o to se ucházela, by věž ta opět v předešlé své výšce a kráse obnovena byla, a také značnou sumu z městských důchodů k tomu povolila. Blaze obci té, kde péče o náležitě vyučování mládeže mezi nejprvnější obecné záležitosti přináleží! Škola náležitě uspořádaná a od obce všemožným způsobem podporovaná jest nejkrásnějším pomníkem, jakýž sobě občané na budoucnost postaviti mohou. Že obec Hustopečská v ohledu tomto mnoho učinila, nedá se popířiti.

Totéž vývin, jež piaristické školy v Hustopeči během jednoho století, od svého založení totiž až na naše časy podstoupily.

Viděli jsme, že při trudných časech piaristická residence v Hustopeči značnými dluhy obtížena byla a s mnohým nedostatkem zápasila, a nyní žádných dluhů více nemá sporivostí rady obecné.

K závěrku budtež tu ještě připomenuty veliké zásluhy vůbec ctěného p. superiora Ruperta Saláta, jehožto obezřetností se poměry residence hustopečské značně zlepšily a základ položen žádoucímu rozvíjení škol tamějších. Výtečný tento kněz slouží také ctihodnému řádu sv. Josefa Kal. tou vlastností za ozdobu, že se ve škole nikterak neprohřešuje

proti národnosti ani jedné ani druhé. Nedá se bohužel upříti, že se přemrštěností některých učitelův a převráceností vychovatelskou města slovanská netoliko ve vzdělanosti zanedbala; ale že odrodilosti v zápětí chodí nemravnost a lehkovážnost u více. Poněmčováním demoralisován byl zajisté náš národ ukrutně! —

—

Poznamenání spisovatelovo.

Hustopeč jest stararé město, anť již v 14. věku značnými právy nadáno bylo. Jest jako na rozhraní Uher a Rakous, a touto svou polohou za stará významným tržištěm bylo, kam kupci z Uher, Rakous a Čech docházeli. Kdo nezná bývalé stanice prodávného dobytka v Hustopeči? Hojně vinohrady vůkol lemuji město to, tak že na hojnosti vina i obilí tuto neschází.

Místo toto již za pohanských časů obydleno býti muselo; neboť nadsvědčují tomu staroslovanské popelnice, které tamo vykopány byly. Tak n. p. tamější lékárník při zakládání své krásné zahrady na více popelnic přišel, a já sám před několika lety jsem jednu do Brněnského museum odeslal, která při opravování cesty nalezena byla. Hustopeč má historickou minulost, ale možnáli do ní nahlédnouti? Místní písemnosti z minulosti jsouť na mnoze pochovány, přišly na dranc nenadálým překotem r. 1848. Památnosti ty neměly ceny u těch, jenž s archivem městským byli zacházeli — jak se to také bohužel jinde stalo — a proto byly pohozeny.

Přehledl jsem více než padesát pergamentů, které se na Hustopeč vztahují; a když po druhé o městě tom mluvit budu, podám svůj vlastní názor, jaký jsem si při tom o minulosti toho města utvořil.

Jeli pak Hustopeč německá? To vypadá asi tak, jako kdyby někdo tvrditi chtěl, že naše Austria

(Rakousko) je pouze německá. Toli je jisto, že ani kněz ani úředník bez důkladné známosti slovanského jazyka v Hustopeči se obejít nemůže, nemáli se věc pro pouhou formu zadat. Jest tu mnoho lidu, jenž od mnoha let v Hustopeči se

usadili, a přec v důležitých věcech jen po slovansku s nimi vyjednávati lze.

V Hustopeči snášijou se rovnoprávně obě národnosti zemské v školách, v chrámě i v úřadech.

Josef Dobrovský.

„Protož svaté a spasitelné jest myšlení, za mrtvé se modlití.“ (II. Mak.)

Na swatowácławském hřbitově u milosrdných bratří w Brně stojí železný stvořný pomník w způsobu jehlance. Na bušických wečer l. P. 1860 zaskvěl se tento náhrobek w záři světel a w ozdobě wěncůw a bylo na něm čísti slova významná: „Twůrci Slawistiky.“ R pomníku takto okrášlenému přitročil pal sbor zpěvákůw projímavým hlasem prozpěvujících:

Uděl ti Bůh milost svoji,
Odpust, v čem jsi vyvinul,
Otav tvoji duši v zdroji,
Jenž se s křížem vyřinul.
Anděla té svého správu
Uveď v rájskou zahradu,
A dej, bys tam věčnou slávu
V blahém zkvítal omladu.

Pro zpěvu pomobil se četný zástup za „Twůrce Slawistiky“ wroucně „Dtčenád.“ — Třiwou tuto pobožnost wykonali brněňští citelové slawistiky za „Josefa Dobrowského,“ o němžto by měl wědět a jehožto weliké zásluhy by měl znati každý Sloman: a protož uznal Morawan za svou powinnost w proslorách swých wylájeti nátkes života památného tohoto kněze.

Předkové Dobrowského byli měšťané w Solnici za Králové Hradcem w Čechách. Otec jeho sloužil co desátník, později co strážmistr u dragonůw. Pluk stál právě w Uhřích u Dermetu blíže Rábu, když přimorzený jeho syn přišel na svět dne 17. srpna 1753. Polní ka-

plan, neuměje bezpochyby slowansty, jméno noworozence do křestné knihy zapsal Dobrowský místo Doubravský, při kterémžto způsobu psaní i později zůstáno. Brzy po tom dostal se pluk do Klatow. Otec wysloužil, usadil se w Horšowu Těně, kde byl synek docela němědy wychován; slowansty naučil se později teprwé w Němedém Brobu. Na učnou bráhu dostal se náš Dobrowský náhodou. Otec jeho, dobrý hospodář, byl w Němedém Brodě půjčil peníze přibuzným, ob kterýchž je nikterak wymoiti nemohl. Když mu tedy mistrní kněz, poznaw wšetečné wlohy chlapcomy, přimlouwal, aby syna dal na studie, přiwolil konečně a wyprawil ho r. 1763 do Něm. Brobu, aby tam bluh wytráwil a zároveň augustinště gymnastum nawštěmowal. Pátou a šestou třidu gymnastální obyl, též přičinou zabrzalého bluhu, w Klatově u Jezuitůw. R. 1768 odebíral se na wšoké učení Pražské, kdež se powčewáním w měšťanstvých robinách co chudý student žiwil. Jako wždy nabe wšechy spolužáky předčil, tak i zde studoval filosofii s horliwostí a s nejwšetečnějším prospěchem; pročž ho Jezuité s welikou radostí do nowiciátu w Brně dne 9. října 1772 přijali, předwidajice w něm budoucí chloubu společnosti Ježíšowy, — řádu swého, welikou učností proslulého. Brzo na to wšal dne 21. čerwence 1773 byl řád jezuitů wyhbwžen a Dobrowský zasmětim se z nowa službě Páně, nawrátíl se do Prahy, kdež w počatě juž dříve bohowěbě až do r. 1777 pokračowal.

Mohutný a ohnivý duch mladíkům časné a samostatně razil si vlastní cestu. Nádán jsa přewýdatnými vlastnostmi myslí i srdce, spojowal již w první mladosti uslechlitou citižádost s neobyčejnou činností a horoucnou wědomostí. Žiwá jeho letora, rozsáhla wěrná paměť, wěbená bystrým důmyslem nutkala ho, aby hlouběji než obyčejně wnikal zwláště do bohowských poswátne. Prázdné své hodiny tráwíwal tudíž co bohowslowec w knihow-nách; pozoren na wšechno, co w oboru církewního dějepisu a bohowslowného pí-semnictwí wúbec tehda w Evropě se dalo, čítal wždy olem žtousfejicim a s přerem w ruce.

Ještě byl swých studií na wysokých školách neokončil, když mu bylo nabídnuto wychowávání dítek w hraběcim domě Mostkicím. Přijav pozvání, prošel w ro-dině této práwě sličtidě, kteráž tehda stwělota, wážnoť a činným přístowáním a podporowáním wěb a krásného umění wywikala, nejkrásnější leta swého žiwota ob r. 1776 do 1787.

Zde seznámil se mnohonásobně s nejwšetečnějšími muži swého národa, zde nabyl dworného a wlibného wzdělání spo-lečenstého, kterým se tak wyznawenával, že až do posledních dob swých byl wele-wítaným a hledaným společníkem wyso-tých i nizkých.

W letech těchto začal Dobrowský bádati na tehdaž ještě temných dějinách národu nasseho a stoumati jazyk slowan-ský. Před zrakem jeho objevily se kouzla welezajímavé historie vlastenecké, — on poznal netušenou welebnost řeči chryllo-methobějské — stal se přestowatelem Sla-wiřtů a wnějši pololeni nazýwá ho wděčně Otcem jeji. — Wůwodní čin-nost tato Dobrowského, ku kteréz mu za-jisté Bůh we své nepostihlé moudrosti dal wnutnutí a schopnost, padá práwě do té doby, kdy se wúbec za to mělo, že náš národ druhdy tak slavný obumírá; a sám twůrce slawiřtů nebdoufal ze začátku, že ku wědomí opět precitne! An se nepřátelé na smrt Slawie těšili, pře-swědčiw se důmyslným pátráním o we-lebnosti jeji žiwota (dějin) a o něžnosti jeji mluwy, usmyslil si nejuslechlilejší jeji spn — Dobrowský; učiniti na jeji hřebě

chwáloček a obhájiti nebožtinu čest před celým swětem. Proto sestawil mluwnici čestslowanského jazyka, aby se wědělo, až wyhyne, jak krásný a libozwucný byl! A hle! působivosti Dobrowského přístla mimoděk na úmor wyšilená Slawia zase k sobě, a proto práwem se leští na jeho hřebě na dusičtý nápis: „Twůrce Slawiřtů.“

Wtichynosti k národu rozněcowala se w dusi mladého učence láska k Bohu, jenž Dobrowského za služebníka swého powelal dne 17. prosince 1786, načež totiž hned po wyšwěcení byl powolan cí-sařem Josefem II. za přebsloweného w kněžském obecném pro celou Morawu a Slezsko zřizeném semináři do Hradbště u Olomouce. Seminář tento byl umístěn we klášteře welšolepém wybdwiziených pře-mosťtráfůw, — we klášteře, o němž w letosním kalendáři položeno dějepisné po-jednání.

Zało wychowatel mladého duchow-enstwa lenal Dobrowský powinností své swědomité. Když pak po smrti císaře Jo-sefa byl seminář hradbštitů zrušen, chwa-tal do Prahy, kamž 1. ledna 1791 při-jel a w Mosticové domě po druhé útok čistě nalezl. Jsa na obpocínku, wěnowal se w Praze celou dusi poswátným wě-bám, jimižto národ křísil k novému ži-wotu. Když pak císař a král český Leo-pold II. dne 25. září 1791 náwštětowou svou pocit králowstowou společnost nául w Praze a w jeho přítomnosti učenci wě-bedě řeči činili, obral si kněz Dobrowský za předmět přednesení swého: „odba-nost a wěrnost národů slowan-ských domu rakouskému.“ Doličiw zásluhy Slowanůw o trůn zapřísáhal zá-wěrečnými slowami krále, aby chránil mateřský náš jazyk chryllo-methobějský od nátiřtůw! Řečník mi-řil tu na neblahý rozřaz císaře Josefa II., jemužto osfemetni rádcowé byli namlu-wili, němčině we školách a w úřadech wylknouti přednost, jako by otci jedno dítko smělo býti milejší než-li druhé, jakoby nebylo powinnosti panownitůw plniti sprawedlnost ku wšem swým ná-robům stejnou mírou, jakoby bylo powo-leno předěláwati národy a řeč jejich a takto jinačiti ustanowení Boží. — Za

dva dni po prosbě, kterouž byl Dobrowský wnesl na krále českého veřejně a neobrojeně, došlo ho pochválení nejmilostiwější a společnost nauk w Praze dostala barem 6000 zl. st. ku podpore učelům vědeckých.

Společnost usnesla se, obrátiti část peněz těch ku cestě do Šwéb, chtějící konečně nabyti jistoty o počtu a způsobu pisemných památek za třicetileté války z Čech a Moravy tam obvezených. K cestě té wyvolen byl Dobrowský wypravim se tam w květnu 1792 z Radnic. Ze Šwědů obrátil se k Petrohradu, a přibyl dne 25. října do Moskwy, kdežto do 7. ledna 1793 se zanášel nejvíce staroslawanskou literaturou, poučim Ruské učence svým příkladem o důležitosti posvátného jazyka církevního, totiž cyrilomethebějského. Skupowaw mnoho staroslawanských spisůw, wrátil se Warshawu a Kralowem dne 4. února do Olomouce. Přistítho leta zawítal do Benátek, a tam prohlídl sllabistické listiny blahoslých a cyrilských; nebyť Benáthky stály se tenkrát s Dalmatskem, kdežto jest až podnes blahoslština i cyrilica zavedena we chrámech mnohých. —

Cestowáním a hlubokým bádáním zhytřim wzhled ducha swého, rozšířim wědomosti a nabyw náhledůw pravých, začal (1806) wydawati Slawina a (1814) Slowanau. Epšami těmito uložal učencům cestu ku slowanštemu jazykozpytu takéž k starovědění a dějepisu našeho národa, poučil swět o přibuznosti jazykůw slowanských a božágal, že jsou Rusové, Poláci, Čechové, a wšickni Žihoslowané zbratření mluwou, — že jsou synami jedné matky, — Slawie. Korunou wšak jeho práci neocenitelných jest mluwnice církevního jazyka, kterým se totiž za časůw sw. Cyrilla a Methodia w IX. století na Moravě a w Bulharsku psalo. Dšlo toto (Institutiones linguae slavicae dialecti veteris) sepsal we Wídni 1820.

Když wzácný spis tento byl došl, nepochybowal více, že se Slawii marně zwonilo umíráčkem; neboť juž wstupowalo do žimota národní muzeum w Praze a l. p. 1827 ochutnal owoce ze

stromu, kterýž byl uslechl a ošlěpował. Téhož roku totiž začala Maticice česká jeho spoluúčinkowáním wydawati „Časopis českého Museum.

Kdyby nám Bůh nebyl dal Dobrowského, sotwá bychom měli Matici, sotwá bychom měli telísko Dědictwi, sotwá by srdce naše bylo tak rozjouzeno po tisícetletí cyrilomethebějském. Bez Dobrowského neměl by národ náš o sobě, neptínáffel by žádného owoce; alebrž spal a hnil by, maje zalopaneu hřivnu, kterouž mu swěřil Hospodin.

W prosinci 1828 obcestowal Dobrowský z Chuděnic po přestálé nemoci do Wídně a po čtyřdenním pobytu w sídelním městě dal se opět na cestu do Čech. Dne 17. prosince, téhož dne co byl na kněžstwi wyswěcen, přijew do Brna, uhoštil se u milosrdných bratří. Dne 1. ledna 1829 sloužil w jejich chrámě u sw. Wáclawa ještě mši sw. Odpoledne wšak nemoc jeho se nenabáde zhoršila a již z lože nepowstal. Na tři frále ráno o 10³/₄ hodině wpuštil duch jeho smrtelnou sčrátku, we které proweš a Cirkw sw. tolik a tak welikého byl wyšl.

Zasluby Dobrowského o Cirkw sw. jsou znamenité, wěšši než se na prvním pohled zdá býti. On wědou jazykozpytnou probubil wzhjemnost mezi wšemi Slowanami, tak že nyní, když Čechoslowan mluwi k Rusowi, mluwi bratře k bratrowi a když Charwát rybizi Bulhára, wzbíží krewního přítele. Proto jsou ty modlitby naše za usjednoci se wšech Slowanůw we wíře katolické tak wrouci, proto neodolá ani Rus ani Bulhár ani Srb od stěhu církevního obtřžení (prawoslawný) tužbám a prosbám bratrským prawowěrného (katolického) Poláka, Čecha a Charwáta a nawráti se bohůb tam, kam ho byli přivedli S. Cyrill a Method a obdub ho byl odstíplil osfemetný foclus! — Im úrce Slowistky obudim wědou známost, wzájemnost a lástku bratrskou rozličných kmenůw slowanských, usnadnil, umožnil jejich usjednoci we wíře, w Cirkwi katolické: a protož zpíwáno na jeho hrobě:

Uděl ti Bůh milost svoji
Odpusť v čem jsi vyvinul,

Olav tvoji duši v zdroji
Jenž se s kříže vyřinul.

Dodatek.

Povšimnoti hodno a významno jest, že Bůh otce Slavistiky a jazykozpytu k sobě byl povolal na tři krále, tohož dne, kdy se v Římě koná velkolepým způsobem slavnost jazyková. Ráno sloužíjou knězové katoličtí všech obřadů ve svatyni sv. Petra mše sv. jazykem totiž latinským, slovanským, armenským, syrským a řeckým. Odpoledne pak řečníjou mladíci všech národův, připravující se k dílu misijnářskému v ústavu ku rozšiřování víry (de propaganda fide) každý ve své materštině. Tu slyšeti Francouza, Španěla, Maďara, Angličana, Mouřenina z Afriky, Číňana, Indu, Němce, Chaldejčana i Slovany všech nářečí, totiž: Rusa, Poláka, Bulhára, Slovince a t. d. Slavnost jazyková jest tudíž krásným důkazem svaté shody, svornosti a jednoty všech národův v Církvi, ježto stejné právo všech řečí uznává a hájí a slavností tříkrálovou nám velebný příklad dává, že rozličnost jazyka a národnosti u katolíkův nemá býti příčinou nelásky, ale že se mají všichni národové vespolek co bratři milovati, jakož ona se ku všem má co dobrotivá matka.

Ředitelem ústavu (de propaganda fide) ku rozšiřování víry byl před

patnácti lety kněz kardinal Mezzo-fanty. Muž tento znal hbitě a důkladně přes padesát jazykův. Přišel-li k němu Švéd mluvil švédsky, přišel-li Tatar, mluvil s ním tatarsky, navštívil-li ho obyvatel nějakého dalekého ostrova, dal se s ním do řeči v jeho materštině. Až dotud nebylo na světě člověka, kterýž by byl tolik rozličných řečí zmohl. To pak může nás těšiti, že měl ve Slovanštině zvláštní zalíbení a že náš jazyk za milozvučný a v ústroji celém za velmi dokonalý považoval. Úsudek tento platí zajisté více, než-li uštipačnost takových lidí, kteří neznajíce dobře náš jazyk, ho posuzují, a tudíž se podobají slepčovi, jenž mluví o barvách. Staloť pak se, že Mezzofanty se sešel se Slovanem, kterýž mu onikal, domýšleje se, že by ho snad vykááním mohl uraziti; avšak kardinal pokáral našeho krajana, řka: „Aj, což nevíte, že Slovan každému člověku říká: „vy“? Proč se nedržíte obvyčeje národního?“ Od té doby užívá se nehezského „oni“ v krajinách slovan-ských toliko žertem anebz podlízavosti aneb z hlouposti. Moudrý člověk žádný nestydí se u nás za přímé: „Vy.“ —

Čtení zábavné.

Netušené smíření.

Dějepisná povídka od Vladimíra Štátného.

I.

Ve dvanáctém století stála blíže | nesmírnými lesy. Pocestní, jež okolo
pomezí saského krčma obkličena | vedoucí cesta přivedla, a kovářské,

v hornatých těchto rudoplných krajinách pracující, bývali zde obyčejnými hosty. — Také tím časem, jímž povídka naše začíná, několik stolů vně krémy podobnými hosty obsazeno bylo. Vidíme tu as patero kovkopův, u společného stolu hlasitě a horlivě rokujících a při tom pilně ve plecháče medovinou naplněné se dívajících; — nedaleko jich pak hovělo sobě jakési panstvo v německém kroji rovněž udatně medovinou se častující.

„Pavle! což pak to tam za pány?“ optal se jeden z kovkopů velikého, vousatého druhu. „Inu — naši budoucí panovníci jsou to!“ — pravil tázaný a uchopiv plecháč až na dno ho vyprázdnil, jako by něco trpkého byl zapítí chtěl.

„Cože?!“ ozvalo se pět hlasů najednou, „naši panovníci? — povídej Pavle co o nich víš!“ — Pavel vyprázdněným korbelem zlostně o stůl udeřiv, převzal opět slovo: „Což nevíte, co se v Čechách děje? — Nevíte, že německý císař Lotar našemu vojvodovi, slavnému Soběslavovi, vzkázati dal, že vojvodou Českým není? — Nu jen na mne tak nezevlujte, a podívejte se raději tam na ty pány, již mu krásné toto poselství donesli. — Chcete se ptát, proč by as vejvoda náš vojvodou nebyl? — já vám to povím; proto že se císaře nezeptal, muželi jim býti!“ —

„Ha! ha!“ smáli se druzí, „toté něco krásného! rád bych věděl, co německému císaři do českých a slovanských záležitostí!“ —

„Počkejte,“ okřiknul je opět Pavel, „ještě není všechno. Ten tam s těmi zrzavými vousy přinesl též našemu knížeti laskavé pozvání, aby se před Lotara a shromážděná knížata v určitou dobu dostaviti neobmeškal, sice že bude s námi zle.“

„I tisíc láter do toho chlapa! — Škoda že nepřinesl ještě řetízky sebou, jež by si Soběslav laskavě obléci ráčil. Ale měl jsem tam být

u trůnu, když to z úst vypustil, bych mu okázal, zač takové řeči v Čechách loket; než i naši šlechticové u dvoru jsou sami panáci z řepy, jistě že to žádnému z nich nenapadlo!“ — „Oho, milý Jiro! to bys byl špatně pochodil, anebo nevíš, že vyslancové svatého práva všude požívají a nikdo na ně ruku vložiti nesmí?“ — „Tak? nu tedy jsem rád, že tam u Soběslava nejsem nebo nevím —“

„Mlč žvástale!“ okřiklo teď více hlasů mluvících, „necht Pavel raději dále povídat, co Soběslav s těmi vyslanci dělal.“

„Co s nimi dělal? — to co by byl každý z vás učinil. Odpověděl, že Němcům dokonce nic do toho není, co se v Čechách děje, tím méně do postoupnosti vojvodův; a že doufá v pomoc Boží a přimluvu svatého Vojtěcha a Václava, že Čechy v ruce nepřátel vydány nebudou. Vyslancové se tedy hned odebrali nazpět, a jedouce cestou okolo krémy, zastavilo se několik z nich s vůdcem, oním to zrzavcem, by se obcerstvili.“

„Máme tedy vojnu přede dveřmi,“ prohodil Jira, „a neradil bych jednomu tam z těch, bychom se v seči někde setkali — to bychom se nešťastně porvali!“

„Jen hleďte, jak ten tam na nás svými kočičími očmi hlídá, jako by chtěl každý okamžik město vypáliti,“ podotknul soused jeho. — Avšak sotva že ta slova vyřkl — již zahřměla od druhého stolu tato slova:

„Holomci! co tu zevlujete!?“ — a zrzavec, jemůž se to divné koukání a směšný hovor havířův nehrubě líbil, dobrou medovinou rozpálen dokončil svou řeč: „Což jste vy divoci Češi jakživi pootivého člověka neviděli? — Než počkejte jen, nadíváte se ještě dost, až vás učiti budeme trávu kousat!“

„Oho! milý pane, Čech nepochopí tak lehce toto vaše umění,

a bohda že i tentokráte ani svým příkladem nás nenaučíte!“

„Cože vy slovanské baby!? vy se chcete vychloubat srdnatostí? — snad ne také vašim zbabělým Soběslavem, jenž se před svým bratrem na útěk dal! ha! ha! ha!“

„Vojvodu a vlast svou nenechám zneuctivat, německý holomku!“ — zkríkl rozvzteklý Jira — „pamatujte, že jste v cizí zemi, ze které vás každý okamžik vyhoditi můžem,“ a medovinou, již právě dopil, rozpálen, mrštil plecháčem na stůl vyslanců. Toto bylo znamením bitky. Němci odskočili od stolů. Jeden z nich popadnul hřimajícího Jiru za prsa, by ho vyhodil, an ostatní vytasivše meče na kovkopy, kteří se zatím nohama židlic byli ozbrojili, doráželi. Vřesk, hluk a klení rozléhalo se po krčmě a již již počtem slabší kovkopové podléhali, an se na jednou ve dveřích objeví jinoch po rytířsku oděný.

„Co to za hluk?“ otázal se tasiv meč.

„Na pomoc pane Zdislave, pomsti potupu vlasti a vojvodovi učiněnou!“ křičel Jira sotva ubrániti se moha.

Rytíř však vstoupil s plamenným

zrakem u prostřed nich, právě k cizincům obrácen: „Pánové, ustaňtež od sprosté rvačky, která by zde na nepravém místě byla. Pohanění vojvody a národa beru na sebe, a proto vyzívám jednoho z vás o zadostčinění. Ostatní však račtež ticho se zachovati.“

„Pojd' jen zpupný Čechu, aspoň mně v nastávající válce překážeti nebudeš, když tě hned uklidím,“ pravil zrzavec, k souboji se nabízej.

Vyšli na polouk a souboj počal.

Udatně si počínali oba odpůrcové, an sílu zrzavce nasazoval Zdislav obratností; a ačkoliv z více lehkých ran již krvácel poštěstilo se mu přece hbitým obrátem odpůrce znamenitě poraniti. Zrzavec klesl. — Zdislav přiskočiv k němu zavázal ránu, kteráž nebezpečnou se býti neprokázala, a litoval, že první setkání se s ním nepřilíš ve-sele vypadlo.

„Pohanění vojvody a vlasti mé jest zadost učiněno, my zůstaneme přátely“ pravil podávaje odpůrci ruky na smířenou.

„Nežvástej, hrdý Čechu! — v den bitvy se poznáme blíže!“ odvětil tento, jedovatým zrakem na Zdislava pohledna.

II.

Toho času, o kterém tu povídáme, bylo po vlasti naši ještě mnoho velikých a hustých lesů, z nichžto jen věže osamělých, na vysokých skalách vystavených hradů sem tam vyčnívaly. Ale nejen rytířové volili si takováto osamělá nedobytná místa ku bydlišti svému, nýbrž i nábožní mužové, jimžto hluk světa se zošklivěl, nalezali zde útočiště, by o samotě Bohu tím více sloužiti mohli. — A takováto poustevníci bývali často lidé vznešeného rodu; nebo mnohý rytíř, lichotu slávy světské poznav, svůj hrad za pouštku změnil, a takto o samotě hohabojný život vedl. —

Do oné krajiny krušných hor,

ve které jsme již krčmu byli poznali, přišel před léty též podobný poustevník, a vystaviv si pomocí osadníků blízkých, kteří se větším dílem hornictvím v horách těchto již za onoho času dosti vydatným živili, — skromnou chýžku — bydlel zde o samotě pouze Bohu slouže a vychováváním malého hochy, jehož sebou do těchto krajín přivedl se obíraje.

Žáden z okolních obyvatelů hor nevěděl, odkud otec Bernhard byl přišel, aniž se co o dřívějším jeho životě dozvědět bylo možná. Nicméně však milovali ho co svého a nejradostnější zábavou jejich bývalo, nedělní dobou odpoledne shro-

mažďovati se vůkol něho a poslouchati jeho krásným náukám o Bohu. — Tou samou láskavostí byli též nakloněni pěknému hošíkovi, který pode správou otce Bernharda den co den větší pokroky v rozličném literním umění činil. — Tak minulo asi osm let — a z hošíka stal se teď krásný nadějeplný mladík. Otec Bernhard dobře nahlížeje, že jeho svěřenci teď po světě ohlednouti jest, byl tomu povděčen, když sousední rytíř, jehož Bernhard časem navštěvoval, se nabídnul, jinocha co panoše na hrad svůj přijmouti. Tak se také stalo a z mladíka učiněn brzo statný panoš, pln šlechtěného ohně pro ctnost a pln lásky vřelé k vlasti a k národu. A kdož plesal nad jinochem více jako otec Bernhard! kdykoliv do poušty zavítal, což se pro nevelkou vzdálenost hradu pánova dosti často stávalo. —

Také my jsme šlechtěného toho panoše poznali, — neboť jest to ten samý jinoch, kterýž rvačku v krémě na saském pomezí tak statně byl přetrhl, a jehož jsme Zdislavem jmenovati slyšeli. —

Bylo to za letního večera, nedlouho po podotknuté příhodě, an Zdislava vysokým lesem kráčetí vidíme. Cíl cesty jeho jest chýže otce Bernarda, jehož asi na den navštívití míní a poněvadž den již ku konci se sklání, rychle si vykračuje, aby ještě před nocí chýže došel, zvláště, an na obloze černá mračna se stahují a vzdálený rachot hromu časem slyšeti bylo. Kolem něho rozkládá se hustý velký les, a jenom úzka pěšinka ho vede, ze kteréž by lehko byl zblouditi mohl, kdyby již z mládí celý les kříž na kříž byl neznal. Již byl notný kus cesty urazil, an mu najednou připadá, jakoby hlasy lidské a huštiny zaznívati slyšel. — Postál, a slyš! hlas se blížil víc a víc, a brzo poznal Zdislav, že se tu zbloudilec nějaký pomoci dovolává. Hlasitým houknutím dal tedy o sobě znamení, kteréž, že marným nebylo, odpověď rychlá volajícího

dokazovala. — Konečně slyšet i kroky lidské, a nedlouho vystoupili z houští dva mužové, jak dalece pro tmou poznati bylo v lovecká roucha oděni. —

„Ráčíž nám pověditi, dobrý příteli, ve kterém kraji lesa se nalézáme, ve kterémž jsme strativše ostatní společnost loveckou zbloudili?“ oslovil první z nich, velký a statný to muž, Zdislava.

„Dalekoli odsud na Skalnický hrad?“ přidál druhý o něco menší sice svého druha však rovněž statné postavy.

„Na Skalnický hrad, pánové!“ pozdraviv cizince převzal Zdislav slovo, „jest příliš daleko a neschodno, než byste ho za pozdního večera a před hrozící bouří dojíti mohli. Liboli však vám mne následovati, za upřímné pohostění a přenocování vám ručím.“ —

Křížící se blesk, a rychle následující silné zahřmění dodalo slovům Zdislavovým tím větší váhy, a přijavše tedy pozvání jeho, brali se cizí lovci k chýži Bernardově. Mezi tím však bouře tím více se blížila. Blesky jenom rozrážely noční tmou a hučení hromu téměř přestati nechtělo; a právě také dešť v hustých kapkách přeti počal, an poutníci naši na chýžku otce Bernarda zaklepali. Se světlem v ruce otevřel otec Bernard dvéře, podiviv se tak pozdně návštěvě. Velebné to bylo podívání na ctihodného kmeta, jak tu lampou ozářen ve dveřích stál. Stříbrné vlasy již mu lemovaly vysoké čelo a taková též brada splyvala až na prsa. Obličej jeho jevil nebeský klid a zvláštní jakousi velebnost. S otcovskou radostí uvítal Zdislava a hosté jím mu představené srdečně uctiv, uvedl do přívětivé ač malé světničky. A brzo rozléhal se již přátelský hovor v přetichém jindy příbytečku a lační hosté udatně okoušeli podaných jim krmů, chleba, másla, medu, ovoce a medoviny, co všechno dobrý stařeček hostům na stůl byl snesl. Tu

měl teprv Zdislav příležitost oba přichozí blíže poznati, a zasluhovali jistě té pozornosti, jakouž jim věnoval, zvláštěně většinu a jak se zdálo vznešenějšímu z nich s tím bledým však duchaplným a krásným obličejem, a s tím vysokým čelem, jehož vrásky dokazovaly, že je už mnohého a strastné mraky kaliti musely. —

Hosté se byli občerstvili a již také na zdraví hostitelovo po čiši vyprázdnil, an poustevník číše hostů znova naplniv, vstana zvolal připitek: „Na zdraví nejjasnějšího panovníka našeho Soběslava, ať zvíťezí nad nepřátely vlasti!“ — a vyprázdnil číši svou. „Ať žije!“ zvolal Zdislav s hostem menším, třetí však mlčky číši vypil.“ —

„Což pak i k vám do této pouště se dostala správa o pohybech vlasti a ruchu v národě, ctihodný otče?“ tázal se tento.

„Drahý pane,“ odvětil otec Bernard, „jak pak bych zde v osamělosti lhostejně žiti mohl, an jsem věrný syn národa. Mámt ještě přátele ve světě, kteří mne láskavě o všech záležitostech vlasteneckých spravují, bych za milý národ krále nebeského prosil, nemoha více pozemskému sloužiti. Tak jsem teprv nedávno dostal list, dle něhož prý vlasti válka hrozí. Avšak raději vám ho přečtu, pánové, snad mi leccos v něm ještě objasníte.“ „Toto řka vytáhl ze řásného oděvu list, ježž Zdislavovi ku přečtení podal. Znělt následovně: „Příteli! — Ačkoliv vzdálen jsi od hluchého světa, vím zajisté, že na osudu a na dějinách vlasti své srdečného podílu bereš. — List tento má tobě nových zpráv podati, kteréž se tobě nevalně líbiti budou. Nová válka národu sotva zotavenému nastává. Jak víš, nastoupil po smrti Vladislava starší bratr jeho Soběslav vládu českou, smířiv se na smrtelné posteli s tímto bratrem, se kterým (jak ti známo jest) ve krvavé rozepři o trůn žil. — Celý národ plesá, že Soběslav

spravedlivý, moudrý, chrabrý a mírný nad ním panuje. Že hned po nastoupení vlády do sesterské Moravy se odebral, aby tam co vrchní vladař se ukázal a tomu předešel, by potomci předešlých českých vojvodů Otto a Konrád svých k výživě jim ponechaných zemí samostatně se nezmocnili, jistotně víš. — Jelikož pak mladší bratr Soběslavův Otto v Moravě nejen Brněnskou, nýbrž i Holomouckou krajinou vládl, kdežto Vratislav nejstarší syn bývalého vojvody Oldřicha ničehož neměl, — soudil se Soběslav spravedlností zavázána, Ottovi brněnskou krajinu odejmouti, ji knížeti Vratislavovi propůjčiti, Ottovi pak pouze Holomoucký kraj ponechati. Otto však, který až do smíření bratra svého s Vladislavem pro sebe trůn český doufal — nespokojen pohledával přízeň císaře Německého Lothara, žádaje ho v Řezně o pomoc ku svržení Soběslava s trůnu. — Rozumi se samo sebou, že císař milerád se uchopil příležitosti, by zem Českou opět německým císařům poplatnou učinil a nřed náš zpokořil a proto pomoc mu slíbil. Vyslanstvo Lotharovo nepotkalo se se skvělým výsledkem a tedy válka přede dvěři, a bohda že výsledek její bude skvělý, nebo celá vlast jest co jeden muž hotova, pro svaté právo milovaného knížete a pro čest národu krev a život zasaditi. Nyní budiž s Bohem drahý příteli; vysilej i ty za vlast modlitby k nebesům, co zatím my mečem ji hájiti budeme. Pozdrav srdečný posílám též chovanci tvému Zdislavovi, s nímžto se snad již na bojišti shledám.“

Zdislav přestal čísti. Tvář mu hořela, a planoucímá zrakoma zvolal: „Konečně! — račtež odpustiti pánové, že se z toho raduji, — ale konečně, volám, touha má se vyplnila! — Co mě prospěl posud meč po boku mém se houpající, a ten vlk nebo kanec, jehož na honě oštěpem jsem proklal — věru, nedůstojná to byla obět zbraně slovan-

ského jinocha. O jak často jsem si přál pod korouhví svatého Václava za drahou vlast svou bojovati, bych činem lásku svou k ní dokázati mohl; a teď se přání mé má vyplnit! Proto radost má. Ty pak drahý otče, požehnání svého mladému vojínovi neodepreš! Viz, zde klekám před tebe, a tož vztáhniž ruku svou k požehnání a tito hosté nechat svědkové jsou zasvěcení života mého vlasti a knížeti.“

Se slzami v očích splnil otec Bernard prosbu jinochovu k prsoum ho přivinuv; host pak větší vstal a s zalíbením na jinocha patře, ruku mu podal, řka:

„Dobře! mladý příteli — vidím již, že spolu blíže seznati se musíme; nebo věru takových synů vlasti potřeba. Tož pak nám pověz, kdo vlastně jsi, jehož neznámý přítel chovancem otce Bernarda nazývá?“

Tu však místo Zdislava převzal otec Bernard slovo, a vypravoval následovně:

„Známy jsou vám pánové! krvavé rozbroje mezi knížecími bratry Soběslavem a Vladislavem, které před několika lety zemi hubily. — Čechové rozdojvení na sebe co na nepřátele doráželi, a krvavé bitvy, pronásledování strany poražené, bourání hradů, nebylo nic neobyčejného. — Byltě také otec Zdislavův, nejvěrnější to můj přítel, přivrženec horlivým Soběslavem. A tak se stalo, že v jedné pátce padl, právě když byl Soběslava nepřátely obklopeného udatností svou vysvobodil z očitého nebezpečství. — Nicméně však Soběslav utrpěl porážku z vlasti přehnouti musel, a do přivrženectví jeho brady na mnoze rozbořeny, a statky odebrány. — Zboriský — tak se jmenoval otec Zdislavův — těžce raněný z bojiště odnešen, odevzdal jediného syna svého do rukou mých a skončil. Já pak odstěhoval jsem se do samoty této a došehoval jsem si ve Zdislavovi, mohut to právem říci, rozkoš stáří

svého. Nastávající pak válka má mu poskytnouti příležitost k činům, a kterými by důstojně před Soběslava předstoupiti mohl, aby statky otcovy zpět požádal, kteréž mu Vladislavem odejmuty byly.“

Kmet domluvil a host zamyšleně chvíli před sebe hleděv, vstal a pohnut Zdislava k sobě přivinuv, zvolal: „Tedy budiž Bohu chvála, že synovi budu moci odplatiti, čeho otcí povinen jsem. Nebo věz, já jsem Soběslav, kteréhož otec tvůj životem vlastním ochránil!“ —

Jako blesk z čista jasna, účinkovala tato slova; a nemohouce se spamatovati, sklonili se oba, kmet i jinoch na koleno, libajíce ruce vznešeného hosta. — Kníže pak milostně oba pozdvihnuv vykládal, jakým způsobem do krajin těchto přišel, že totiž válka nebezpečná zemi nastává, ku které dobrých vůdců a silného vojska zapotřebí. Že tedy osobně po Čechách a Moravě jezdí, aby rytíře a pány ku horlivému podporování lidem k boji schopným pobídnul. Za touž příčinou že i na hradu Skalnickém se zdržoval, a při dnešní honbě, již rytíř Skalnický ku poctě knížecího hosta byl vystrojil, že, se společníkem svým zvěř pronásledovavše, ostatní lovce ztratili a po lese bloudili, až Zdislavem ochranné střechy jim poskytnuto. „Poznal jsem v tobě,“ končil k Zdislavovi obrácen, „šlechtného láskou k národu a mně planoucího jinocha; svěřuji tobě, jelikož rytíř Skalnický již příliš stár k boji jest, sbírání branného lidu v kraji tomtu, za jehožto vůdce tě zároveň ustanovuji.“

Zdislav radostí oplýváje, děkoval milostivému vojvodovi. — A do pozdné noci bavit se ještě kníže s hostitely svými v přátelském hovoru. — Venku se zatím vybourilo, vyjasněné nebe poselo se tisícerymi hvězdami, a tichá noc se rozložila nade chýžkou, panovníka Českého v sobě chovající. —

III.

V komnatě na hradě císařském v Řezně seděl císař německý Lotar za svým stolem, listinu jakousi podpisuje. Vedle něho stál nádherně oděný muž, v němž na první pohled zrzavce onoho z krčmy na pomezí saském poznáme, a na druhé straně Otto, bratr vojvody Českého.

„Zde rozkaz ku shromáždění vojska!“ pravil císař. „Vykonávám žádost tvoji Ottone, a jsem pevně nádeje, že ty spupné Čechy pokorigme a Tobě k požadavkům tvým dopomůžeme.“

„Zajisté,“ potvrdil Otto řeč císařovu, „budeš co vykupitel od lidu slovanského pozdraven, a každým krokem množiti se budou vojska naše. Nebo vláda Soběslavova tlačí co těžké břemeno na nespokojený národ českomoravský, jenž by se ho rád strásl.“

„Je-li tomu tak, tedy s důvěrou, ano s jistotou předvidaje vítězství, potáhnou do války; neboť vím, že Slované potud silní a nepřemohitelní jsou, dokud ve svornosti žijí. Tak ale budou proti sobě bojovati, a vítězství svého jsem jist.“ Toto praviv císař, Ottona, listinu ku sbírání pole přijavšího, propustil. Císař se zrzavcem čili Vinfriedem zůstalí sami. Chvilí panovalo hluboké ticho, an císař do rozličných spisů zahlouban byl, až konečně oulisným úsměškem Vinfried ticho přetřhl: „Pane a králi můj, odpusť, že se osměluji tě vytrhovati: avšak zdá se mi, že válka, kterouž počítí míníš, se nevelmi vyplatí, chceš-li jenom, jak se mi zdá, Ottona co vojvodu nastolit; a proto by tuším bylo lépe, kdyby milost tvoje krásné příležitosti této použila, a hrdé Čechy již jedenkrát na vždy koruně německé přivtělila; — Ottona pak, jenž bez toho nic lepšího nezaslужuje, mohl bys pak správu u zemi nějaké odbytí.“

„Ticho!“ zvolal císař ve šlechetném hněvu, „přislíbil jsem pro

Otta bojovati, a taktéž učiním, a nechci pro sebe, než bych Čechy prinutil svrchní vládu mou naznati, poplatky Němcům odváděti a vojskem ve válkách nám vypomáhati. A což myslíš Vinfriede opravdu, že by Čechové si takového něco nechali libiti? — znám dobře udatnost slovanskou, a ty musíš mítí věru krátkou paměť, když jsi sobě krčmu na saském pomezí nezapamatoval!“

Vinfried kousnul si studem a zlostí do pysku, a zatav pěstí, tato vypustil slova: „Však se zase shledám s tím klukem!“

Listem císařským jsa opatřen, odešel Vinfried a za krátký čas oznámeno všem úřadům o sbírání pole k nastávající válce. —

Avšak také v Čechách daly se pilné přípravy. Soběslav, jak jsme slyšeli, sám sbíral pole a ve všech chrámech se modlil za ochránění země české před nepřítelem, a za požehnání společné zbraní českomoravské.

Ve Vrbčanech nedaleko Pláně v Kouřimsku choval se praporec z času svatého Vojtěcha. S velikou slávou dal ho Soběslav vydvihnout a ku dřevcí sv. Václava připevnit, ustanoviv ho za první a za posvátný praporec, jenž před Čechy ve vojně nešen býti měl.

Jména sv. Václava a Vojtěcha rozléhala se celá vlast a ve národních světcův jmeně hotovili se všude Češi ku spravedlivému boji. Rolník vyměnil rádlu své za zbroj a tichý občan stal se bojovníkem. — Tresk zbraní rozléhal se po ulicích měst a bušení mečů oznamovalo každému přichozímu vážné věci, jenž se dítí měly. —

Také Zdislav utvořil si z kovek Krušných hor statný vojenský sbor, z něhož, jak se předvídati dá, Pavel a Jira z krčmy na pomezí saském, horlivosti a ráznosti obzvláštně vyníkali. — A Zdislav mladý

jich vůdce uměl si je k sobě připoutati, že by pro něho do ohně byli skočili. I přirazil s plukem svým v určitou mu dobu k hlavnímu vojsku, jenž na široké rovině se tábořem položilo.

Když vojska všechna pohromadě byla, a dostatečně se vycvičila, — ohlášena jednoho dne vojenská hlídka.

Pravá rozkoš to byla v ten den pohlednouti na veškerá vojska, rozmanitá sice oděvem a zbraní, avšak sjednocená chrabrou myslí a láskou k vlasti. Stáli tu co zeď pevná, bránící slovanskou slávu a neodvislost.

Na bílém koni projížděl vojvoda Soběslav radostným zrakem vojska svá nadšeným jásáním ho pozdravující. Když pak hlasitě „Sláva!“ poněkud se bylo utiřilo, tato slova k vojínům učinil:

„Synové, ditky shromážděné! — ano, vším právem mohu vás takto nazvati; nebo jako dobré ditky přišli jste hájiti matku svou před nebezpečím jí hrožícím; přišli jste hájiti mne, otce svého! — Nuže, chopte se mečů, chopte se zbraně, a král nebeský povede vás k vítězství, — dále nám čtvrté přikázání své. — Ajhle! prapor tento, jak barvami vlasteneckými povětrím vlaje! Památka to po sv. Vojtěchu a Václavu. Oni nám ochranou svou přispějí, a proto buďtež jména jejich heslem naším! — Vzhůru tedy ditky, vzhůru proti nepříteli vlasti; — vítězství, a nebo smrt! — Svatý Václave a Vojtěchu, orodujte za nás!“ —

Jásot nesmírný rozléhal se vojskem a jména svatých patronů českých roznášela se ohlasem tisíců.

IV.

Císař Lothar vytrhl v zimě l. p. 1126 ze Sas ve směru k Chlumu do Čech. Množství sněhu činilo pochod obtížný a unavovalo vojsko. Soběslav v údolí Chlumeckém se položiv, vyslal k Lotharu, když již hranice byl přestoupil, vyslance z nejprvnější šlechty české, mezi nimi Načeraďa, Smila a Miroslava, aby ho od nespravedlivé války odvrátili. — Přišedše k císaři představovali mu, aby povážil, že dle starých práv a obyčejů volení českého vojvody jedině hlavám národu českého náleží, a císař že toliko právo má zvoleného knížete potvrditi, a že příčiny ani práva nemá, staré to právo jim násilně odjímati a nový zákon vnucovati. „My — než bychom svolili k novotě takové,“ končili řeč svou, „všichni raději zahyneme v boji spravedlivém; nepřestanešli, pane té zvůle, ať soudí Bůh mezi námi a tebou.“

Lothar však hrdě povrhl vý-

strahou Soběslavovou, nepochybně proto, že ho Otto ubezpečoval, jako by Soběslav u Čechů oblíben nebyl, a že Němci, kteří přišli, by Soběslava ze stolce vojvodského svrhli, od Čechů přátelsky uvítání budou.

Bylo to dne 18. dubna 1126, když veliké německé vojsko úžina- mi ku Chlumu táhlo. Soběslav připraven na to, byl již dříve na Chlumeck dorazil, a dal ohromné stromy, které co hustý les horu kryly, porážeti, a dřevem tímto pak úžiny některé zatarasiti. Vojsko své rozdělil na troje oddělení, důmyslně je rozestaviv dílem po horách dílem v úvalu.

Mladistivý Zdislav obdržel rozkaz, se svými druhé oddělení vojska založiti.

Z daleka bylo slyšeti rachot bubnů. — První oddíl vojska německého veden samým Ottou přitáhl do údolí. — Slyš! — co to? — Z lesa sněhovým závojem přikry-

tého nese se znenáhla hřímavý průzpěv: „Svatý Václave, vojvodo české země!“ a jako by stromy usta měly, zní ode všech stran vůkol Němců slavný válečný Čechů zpěv: „Svatý Václave, vojvodo české země!“ — Hrůza pojímá zástupy německé — nebo rachot bubnů, třesk zbraně, — a z lesa pojednou vztýčí se korouhev Svato- václavská. Bílý lev vlaje slavně v povětří, a jako kdysi synové Lykurgovy, řítějí se Čechové hlučně zpívající do zástupů Německých. — Lítý boj se strh, — boj na život a na smrt. — Lev český vznáší se hrdě nad korouhví německou, a vniká strašlivě do vnitra nepřátelského. — Otto vída záhubu svých, chtěl nazpět; — avšak tam též zní zpěv Svatováclavský, též tam řadí meč chrabřích Čechů. Zoufale vrhá se tedy ve své nepřátele, až rána mečem na zem ho skolila.

První podíl nepřátelského vojska byl úplně poražen. Avšak nové hejno Němcův sype se, v čele majíc zuřícího Vinfrieda, a válečným křikem vrhá se na vítězné Čechy. Druhý oddíl český jde proti nim, a znovu zaznívá píseň: „Svatý Vá-

clave!“ — Vztek boje dosáhnul nejvyššího stupně. — A nastojte! zpěv český slábne a plesající nepřátelé křičí již o vítězství; zmatek ve vojsku českém se zmáhá, — ai — tu jako orel vyletí Zdislav se svou zálohou Čechům na pomoc. Jako rozkácení lvové řádějí záložníci v řadách německých, a kam pádný jich meč dosáhne, slaví Morana hojné hody. — Pořádek se vrací a český lev opět zmužile vlaje; — a poražení jsou Němci i tentokrát. —

S hrůzou hleděl na to s posledním zástupem se blížící císař Lothar. Vida pak, že svým zástupem ničehož pořídití nemožno, uhnul na blízké návrší. Čechové pak vítězní i tento zbytek velkého vojska ze všech stran obléhli, tak že z návrší ani živá duše zmiznouti nemohla, tak že císařovi nezbyvalo, leč se vzdáti nebo se všemi zahynouti.

V tomto povážlivém stavu odeslal Lothar vyslance k vojvodovi se žádostí, by k němu přijíti ráčil. — Vyslanec odešel a zanechal císaře v trapném očekávání. —

Pod pahorkem ozýval se hlučně vítězný pokřik vojinů českých i moravských. — —

V.

Husté mlhy pokrývaly bojiště poseté mrtvolami. — Snih bělostný červenal se krví prolitou. Jindy tak nádherně seřazené pluky Lotharovy tuto ležely, a německý císař na hlavu poražen z pahorku žalostně požíral na osudná tato místa. —

Malý sbor věrných jenom kolem něho v ouzkostranném mlčení stojí — an zatím vítězný hluk vojinů slovanských vůkol hučel jako rozvlněné moře. Kolikolem celého vrchu zdvíhá se les kopí a sudlic zbarvených krví pluků císařských.

Hrůzou pojat volá Lothar: „Ha! vizte tam vítěze Soběslava; za ním hrne se bouře českých vojinův s vítěz-

ným plesem, aby poslední ránou nás zahubili. Nuže tedy hotovte se k boji věrní moji, k boji zajiště poslednímu, ať císař německý alespoň v mužném boji padne. Hluk se množí, vyslanec nepřichází, — ať se stane, co se stane! Bojujmež udatně poslední boj.“ — A hle, již se řítí sbory Čechů na vrchol, a divokým křikem vyzýval jeden Čech druhého ku krvavé pomstě nad lupičami vlasti, a rušitelami míru a blaha národního.

Sprovázen čelními vůdci, jakož i Zdislavem, co vítězem druhé půtky, přiletěl Soběslav na bělouši svém, a sestoupiv uklonil se před Lotharem.

Hluk zbrojenců českých utichnul, když knížete svého před sebou spatřil. Soběslav ale obrátil se k zástupům svým věci k nim takto: „Udatní synové vlasti! dobře jste se drželi v bitvě dnešní, nepřítel poražen a vítězství slavné Bohem nám dáno. Ve jmenu národa skládám vám díky své. — I přišli jste sem, by jste čin pomsty dokonali na vrahách vašich; — avšak krev tato, kterouž ještě prolítí obmyšlíte, jest krev Bohem zasvěcená; neboť jestit to krev takměř bezbranných nepřátel. — Ukažtež tedy vojínové, že Slovan vítěziti umí také sám nad sebou, a jen tam krev prolévá, kde toho potřeba káže.“

Tak Soběslav s planoucím zrakem, v němžto však bylo viděti křesťanské slitování, volal, tak učinil. — Hrdinný a strašlivý vítěz nad Němcami stal se anjelem Lotharovi a vojsko slovanské uznávše spanilomyslnost vojvoduu přisvědčovalo: „Sláva našemu šlechtěnému knížeti!“

A opět stalo se ticho, když Soběslav k císaři se obrátiv pravil hlasným slovem: „My oba, jasný pane, nazýváme se panovníky lidu

a nám přináleží o blaho svěřených národů pečovati. Viz! Bůh sám usmrtil rukou lidu mého rušitele pokoje, který Tebe v nespravedlivý boj vyhlákal. Dnešní bitva Tobě ukázala, že Slované vlast svou a slávu národa nad život milují. — My pak, od Boha vítězstvím obdařeni nechceme dále Tebe pronásledovati, upustíš-li ode své bezprávné žádosti, propustíme Tebe i s vojiny tvými v pokoji.“ —

Návrh takový naplnil císaře radostí a srdečnými slovy obdivoval hrdinství a šlechtitost Soběslavovu, žádaje ho o přátelství a lásku pro všechny budoucí časy. —

* * *

Vítězství Čechů na Chlumci bylo nejslavnější, a mnoho let se o něm mluvilo. Utrzené přátelství mezi Lotharem a Soběslavem trvalo až do smrti obou panovníků. Otec Bernard ale slzy radosti vyléval nad vítězným návratem Zdislavovým. Tomuto pak otcovské statky navraceny jsou Soběslavem, jehož zvláštní přízně a lásky se také co rytíř radoval.

Smrt zrádce vlasti.

Discite justitiam moniti et non temere
divos. Virgilius.

Tmavá byla noc a smutné mlčení
Pokoj vylévalo na vše stvoření —
V tom se měsíc zaskvěl mile,
A již blížila se chvíle,
Duchové kdež v nebi skryti
Po paprscích hvězdic plynou,
Zemskému pak živobyti
Spánkem kynou!
Tam nad řeky břehem,
Která bystrým během
Kalné valí toky v dál,
Skvostný palác hrdě stál:

Tamto podlý vlasti zrádce
V zlatém lůžku čekal roztažen,
By mu křídlem míru-vládce
Poskvrněné srdce ovál sen.
Oheň v skvostných lampách skrytý
Bledým světlem proskakoval,
Statek hříšně vydobyť
V nočním stínu ukazoval.
Klénoty sem s pečlivostí
Snášel zrádce mnohá léta,
Poklady měl všeho světa,
Neměl jenom snu a cnoti!

Tímto časem
 Zvučným hlasem
 Dvanáctá se ozvala,
 Doba duchů nastala:
 Spánek ještě nepřicházel.
 Co se po domkách procházel,
 A tam v utěšené době
 Dobráky ty vinul k sobě,
 Kteří před tím žili v statku
 A vše dali za vlast — matku!
 Darmo zlosyn oči mhouřil,
 Darmo na spaní jest čekal,
 Ohlas viny v duši bouřil,
 A ji pohrůzkami lekal.
 Jak list mrazem vadne,
 Tak mu smutkem vadlo,
 Výčtkami chtadlo
 Jeho srdce zrádné.
 Náhle z postele se vzbudil,
 Skryš svých pokladů odklopil,
 Soudě, že mu zlato, drahé kamení
 Strach a smutek v samou radost pro-
 mění.

V mžiku tom
 Zatřásl hrom,
 Dvěře rozrazil vichřice,
 Pod bílým pak světlem měsíce
 Vážně jakás kráčí paní,
 Černé roucho na ní;
 Krvavý se pruh
 Po šatech jí vine,
 Hledí na ni zrádný druh,
 Nevěří — a strachem hyne!
 Vešker mu se ježí vlas,
 Křičí: „Ký to noční čas
 Pokoj ruší můj?
 Zabiju tě, stůj?“
 Postava však bídá
 Odpovědi nedá,
 Kráčí dále z ticha,
 Lká i vzdychá.

Zrádce, máje víru
 V salniter a síru,
 Ohnivou hned zbraní
 Pálil na ni,
 Zrádná koule rázem
 Padla na zem,
 Ženu neznámou když projela;
 Ona ale volným krokem
 A v mlčení přehlubokém
 Ještě blíže kráčela.

Na zlosyna rameně se třesoucím
 Loktem podepřena zeboucím
 Odpočívá.
 Z něho pot se leje,
 An se chvěje,
 A zbraň druhou vydobývá.
 Ona takovým se ozve hlasem,
 Jakovým se potok ozývá,
 Jakým kytara zní nočním časem,
 Jakým hroby větrík ovívá;
 „Stůj! mne koule nezabije,
 „Můj byt nad světem se kryje;
 „Já jsem tvoje vlast: ta rána —
 „Ty víš, od koho je dána!
 „Synu! ty's mne v tmavém složil
 hrobě —
 „Já pak přišla pomoc dáti tobě:
 „Vidím tvoji duši smutkem hynout;
 „Pojd' na věčnost sobě odpočinout!
 „Já ti, nešťastný můj synu,
 „Odpouštím tvou vinu,
 „Neníť matčiným to činem:
 „Mstít se nad svým synem.“

Nastojte! v tom mžiku
 S hrozným lomozem
 Zatřásla se zem,
 Že ze svého šiku
 Palác chvěl se k smyku,
 Že se od jednoho rázu,
 K ukrutnému chyli srážu,
 Jakby od paty až do temene
 Závratí byl uchvácen,
 Jakby od štítu až do kořene
 Měl již býti vyvrácen.
 I hned ohněm hromonosných blesků
 Tmavou prorazila noc
 Černoboba mstivá moc,
 Jenžto v hrozném rachotu a třesku
 Zařičel jest jako rykem hromu:

„Nebud' dána milost tomu,
 „Kdo svých bratří prolil krev,
 „K pomoci kdo vrahům vyšel v jev
 „Před věčnou staň vládou,
 „Neomylnou spravedlivou,
 „Kdo jsi na sebe svou zradou
 „Ruku svalil mstivou
 „Přirodou práv vyměřených,
 „Tebou, bloude! povržených!“

Takto dábel sebe ohlásil,
 Zrádci duši z těla vytasil,

Prázny na postel trup hodil,
I ve mračnou chmuru
Zrádnou duši porval zhůru,

A s ní do pekel se brodil —
Blesk a hrom je doprovodil.

† Koubek.

Nedělní zábava.

Obrázek ze života maloměstského.

Podává: Peregrin Obdržálek.

„Bon jour! pane Paumeister!“

„Děťuji. Dobré jitro pane sousede!
Oblub tať kwapně časně z rána?“

„I mon dieu! ba rač žetnou, tať
pozdě ob Žeiromtu.“

„U wšedň náhlých! tot přec i wše
nepodobné, žebť pořádný náš pan sou-
sed?!“ —

„Parbleu já ne, ale můj Žorš se
tať dlouho zdržel při Unterscholtunku. A
wčil najednou přišel mu Postorbett.“

„Wčil snad ne! wždyť jest boží
neběle.“

„Je prawda, ale wš muß sein,
doß muß sein. Odpoledne jať jim powě-
domo, jest na Schießstötě Königschießen,
a to se sledalo, že u Scheibý je polá-
máno péro ob Wölleru, a to musí býť.“

„A dowede to Žiřičel? wždyť jest
to práce wíce puffedatowa neb zámečníka
nežli Romářowa.“

„Mon dieu! hob ich a Freud, že
oni to uznávají; oni! a můj Žorš to
dowede. Je ještě mladý Wildfong, ale
on postawí práci, na kterou se musí po-
divat i zámečník, on by mohl i hobliny
richtowat. Tať t. p. šel wčera odpoledne
mimo kowárny flaschinettlát, a co ta časa
jať je můj Žorš? wždyť jen lustig, za-
wolali naň, aby jim zahrál. Ale ten orme
Tenst celý zformoucený ulázel na křtu,
že ju má polámanou; a že s ni byl u
klempnýře, a i u zámečníka, ale žádný že se
mu nechtěl dát do toho. A wida! Žorš hned
býl w tem, a uběhal mu nowon, z brusa
nowou křtu, že ju flaschinettlát ani za
100 reťů nepoláme, a za hoblinu býl s
ni fix un fertig.“

„Wšborně! tedy Žiřičel se pouští
juž i do mechaniky.“

„Parbleu! i já jsem ho za to po-
chwátíl; a flaschinettlát jim zahrál za to
wšedň koutky ze swého Instrumenta, a
šlo to manifik! Co mu mám tedy říct?
Když po Žeiromtu si vyjde nekam do
Kselssoftu. Wšak on tať nejde mezi ně-
jaký Welt, ale jen mezi nobl lidi do Ka-
sehausu, kde přijde přece i nějakému Bil-
dunku, tam ležíjou wšellijaté Zeitunty, a
wybraný Kselssoft. A w takowé uběhne
hobina, dwě jako woda, a wčil mají
hned ráno.“

„Inu jať se tomu líbí. Jaká hlawa,
takowý klobouk. A kdo chce kam, pomů-
žeme mu tam.“

„Pit ine Kot.“

„Pan mistr kowář odcházaje, mluwi i
jóbě: Gscheite Herr! jenom šteda, že je
takowý slawist.“

W tom se právě zastawili před ka-
wárneu dwa dobromyslni wentowaně;
soused Jura a Dobra. Jura wida na
dwětick namalowanou sftenici s koutici
se káwou a dwa rohličky, chutě si při-
mlastnuw, prami:

„Ale Ondřejku! těm měšťákům se
musí přece dobře dať.“

„A z čeho to soubíš?“

„Inu moje stará jen tať někdy na
swůj nebo na můj swátel trochu té brn-
dy nawatí; a wytopi to wšborně žalou-
del; ale ti páni měšťáci leží to w té
kawárně, jať to widowám, ob božího rána
kdo wi jať dlouho do noci.“

„A snad nemyslíš, že se po celý den
z plného hrnce káwou napájí?“

„Jasť jináč? nechal by je pan kárník pro nic za nic celý den tam čmúdit? Wždyt není snad ta kávarna jako dům náš obecní?“

„Dům obecní to sice není, ale scházejí se tam, a to bez bubnování, jako třeba my na náš obecní dům, máme-li právě nějaký gróš zbytečný, a třebať si hned nalít nedáme, přec nám nedají za vystoupenou.“

„Dostane-li se jim tam přece také jak tak nějaké zavdané? ale tussim, nebo by tam tak zbohádarma po celých dnech se nepowalowali.“

„J tyt nejst žádný Suchomel — a proto by se ti tam mezi těmi pány brzo stýskalo; nebo mnohý tam po celý den sedí při suché, ano hovorom si ju ještě více wysuffuje.“

„Ať toť musí tedy být hovor tuze zajímavý, řeky tam tak dlouho vydržeji, na děti a na ženu zapomenou, a tussim ani o dům a o řemeslo nebbajou. Toť musí být důležitý hovor! O čem pak Ondřejku ti páni měšťáci přec rokuji?“

„Jnu, ono to wypábá skoro jako u nás na jedno kopyto. Jako my rozmlouváme o welitých věcech, t. p. o toni, o wolu zproště po slowanskú; tak zas ti páni rozumoujou i o malých věcech třeba o pinčičku welmi důmyslně buď po německu a zatrhují morawsky; anebo po morawsku a zatrhují německy.“

„Jura utřa si hubu, pojďme, pojďme!“ voléhá na Ondřeje, „aby tam ten rozácný hafoň na nás nespustil.“

Na náměšti pat:

Ovocnárky, tvaruškáři,

Ptáčníci a holubáři,

Řemenáři, šaškáři,

Každý se svým kramáři.

Počestné též z venku ženy

Nabízejí s mlékem pěny,

Melky, koše, máslo, chleb,

Drábež, sádlo, k těstu zleb.

Pekaři a perníkáři,

Kramáři a písničkáři,

Bítlák se svou vandličkou,

Každý mele notu svou.

Tam zas učeň boty nese,

Až se na něm hlava třese,

Za ním jehli praktikus,
Nese kuntům díla kus.

Sezmání se na welfou!

Hned se krámy zavírají,
Hokynárky pospíchají;
Koše rychle sklízají,
Z trhoviště mizejí;
Tučný řezník ze své jatky —
Jalový též svoje statky
A co trh dnes obnáší,
Spěšně domů unáší.

Za nim v patách v rychlém spěchu
Chvátá holič bez oddechu.
V kratinké čtvrt hodině,
Ticho tu jak v dědině.
Nevidět, leč městské slouhy
A ty, — jimž čas bývá dlouhý.

Malí, welci, nejwice wšsal čeládky pospíchá, aby do kostela nepomestšala. Též i mnohá panička chvátá — proto aby bez porouchání své pětiměderní trinoliny dostala se na místo bezpečné a úhledné, odtud by widěti, a widěna býti mohla! Z počestného pak měšťanstwa jsou jen usebli slyšeti slowa božského; jimž wšsal za to zwandrowani Berffowé a Jánové swým kávarním neb šenkowním wtipem „starožákonných“ přezdiwají. Tito ale nowožákonní či lépe bezžákonní majili právě chuť, odsleknou svou nebělní powinnost, jak to snad jen na takového oswíceného pandrláčka sluší, aspoň soustem malé (totiž mše sw.) něbde za pilířem nebo u dvěti chrámových; a jak to je při malé — tedy krátké — bez slyšení ewangelia, bez wýkladu; i — bez požechnání. Wýklad? poslyšne mu aspoň po chuti sentimentální arcibělo německé „Stunden der Andacht“ ježto ne ze srce, nýbrž z wýchlé dusse hušho brty německého uhlazeného mrawotaze Cofého wypochnulo. — Wznesenější osobnosti tak zvané honorace, znajice dobrý mraw, aby aspoň pohoršení nedali malíčtým (?!), táhnou se od sflenných dvěti a z přebních swětnic kávarny do zadnějších záložnic, kde důležité své rozmluvy jak na hoře podetknuto, a o popořební královské střelbě, zajimawým protože wtipným způsobem rozprávají.

Tu však zazvučí velebné i mo-
dlení blahohy z měje chrámové, a celá
mácná společnost, jako by mlčením tknuta
rázem se zdvihá, a v ubívení, jako by
to coš neobvyčejného, ba snad i nemož-
ného bylo, jeden na druhého pohlížeje
nedůvěřivě se dotazují: „A což to? již
dvanáct?“ — „Ano! ano! meine Herr!
schund zwölfe!“ uspořádně nasvědčoval
právě vstoupující pan mistr Perlit; „nebo
grob měl je můj Zorš fertig s tou mor-
dianskou práci na Schießtote. Je to kus
dila meine Herr! ale bude to houlat
manifst!“ Wšiftní byli z té zprávy po-
měčtní, ale pan mistr nejvíce, vzhláště když
pan Setáč sibalstou počlebností proho-
dil: že Zorš zasluhuje za to, aby foru-
nou toho slavněho dne owěněn byl.
Přihodilemu tomuto Unterholtunz neby-
loby snad bývalo tak brzo konec; když
Feldmonn chytř to črt nebyl rozuměl,
co to znamená, když se o polebni zvoní.
Protož i on s ostatními kamarády hned
při prvním zvonu zvonu se wztřčil, a
wyznamným pohledem na pána svého
hned se dwěřim zatačel. A wida nemilou
zas s mistrem zasláwku, již mrzutě oho-
nem máchaje: „o abram, o abram!“
bědował, jako by byl řici čtěl: No bude
tomu hloupému zwastání zde konec? Či
mám snad kofku swou doma nechat koč-
kám? A že i dětinští pinčliti newoli Feld-
monnomou rozbrážděn nobl knuče pána
svého za sfohy bez toho nedlouhé u nowé
fráče táhal, žello se: No pojďme! nebo
já už i ti psi wědi k čemu je čas. (psům
owšem jen k tabule či pod tabulí. —)
Wšiftní s dobrým wědomím jak toho
dlouhého neblétního půlbne blaženě a uží-
tečně ztrawili; rozešli se w dobré naději
na obpolebni Unterholt laždy ke stolu
swému, aby lahodně ztrawili oběd tak
chwalně zasloužený. —

A jaký pak byl oběd? — No tuto
máme! — toté jistě otázka ženslé wa-
řecky. Je polebne! — Stál již na misce;
a když se ji i máčka připražiti měla, —
přece by ještě ráda do cizích hrnků na-
špila. — Ale počtáte si paničky! S po-
lebni máte laždá swou watečku horkou,
— a talowou bych nerad něco obližl. —
Žá teda newim nic, co kde měli. Jenom
to wám mohu paničky posustlat: že co

si kde nawařili, to si také i snědli; a
čeho newli, po tom si ani huby neu-
tkeli. — Zatím ale dejme lidem pokoj
aspoň při obědě, aby se jim zle nestu-
lalo! —

Kde panimámy nebo maminky co
pečlivě matky a moudré hospodyně dle
knihy přislomí: „wzděláwaji dům muže
swého:“ tu se pospíchá s obědem, aby
obrošlejší synáctowé a dceručky nepo-
mešťaly na opalewaci hodinu. Ano i na
čeládku běže se ohled, aby na požeňnání
nepřišla jak se říká: panáčka wylélat.
Na učně má olo obráceně pořádný mistr,
a těši to jistě nábožného hospodáče, když
widi i towaryšse bez pobízky pečowati o
bussi nesmrtnou. — Kde ale milostpani
co pozláškow sloup miktá se w domě,
tu je owšem jiná! tu musí být wšlecko
nobl! protož i maso, byt si zawáňelo
já už ob měsíce (řidou řeznikowou!), přec
nesmí před jednou společne uwít. S tak
wysokého tedy domu nemožou owšem dš-
wečky přicházet na obpolebni služby Boží.
Milostpani takowá (snad že milosti roz-
dáwající? — či ráběž je milosti potřebna?)
má také důležitých příčin: Žá, prawi ona,
newžala jsem si čeládku pro mobléní, nš-
brž pro práci; žiwit wás a platit; a za
wás dělat? doš geht mal nit! Žuž by
ten sprostý Volk si čtěl hrát na milost-
pani; nobl koftirowat, pořád se puowat,
w nebéli si spacirowat, a koncem měsíce
summu peněz einstreichowat!*) doš könnt
an hob'n! — Co zatím nábožný lid w
kostele pánu Bohu slouží; — w službě
malopanské dšwečka se ušlizením souží. A
když potom pomohla i domácím frailám
Sali a Kypelě uprawit bláwou toiletu,
t. j. na tlusté koubelné kužele řidě wlasny
huště učesat, a diwným třepením owěšet;
tu konečně i milostpani bývá uznalá k
čeládce, a hláskem až milo panowničtým
ji zwěštjuje: Wčil máte frei Ausgong!

*) Platím se na wenskowě u takowých mi-
lostpaní 2 neb 3 zl. r. č. měsíčně kušarce!
ž čehož wšak čtwtř byl ne-li třetina šraži
je za nácent rozslučené neb ztracené (stře
ne žtělba snad podle nobl tonu něttera
milostpaní za wčas sama uměla dobře
ušlubit).

vymete wssat Tolsinku a Fricinku sebou na spacic, půjdete otolo Schiesstottu, aby tam děti něco widěli, a wy si tam takh nějaky Unterholtunt nojdete. Brzo se wssat nemracujete s nimi, byl by to rámus, ony by chtěly také s námi do solu, a to moc koftuje.

An milostpani hlavou plnou swrčků domácích takto pořádá a k wellkolepé a neméně důležitě zábaně připravuje, milostpanowé staři a mladi, ženati i swobodni u „strafatého Turla“ nadpletaji důležitou zábanu, poslebnim zwonem tak nemile přerussenou. — Mladší newyzwusse se jessiť z těsných kalhot ouzkožalůbtowé theorie, s kjiáty jaľoby na honěnou otolo tulečmíta čili pirijalu se prohánějí, držíce se jessiť zastaralé zbrawowědné wssat nerozumné proto že neptiroženě této zášady: „post prandium stabis, aut mile passus incabis“ t. j. pať-li's nezjwítaje mnoho snědľ, radim brachu — abyš běhal a ne sebl.“ — Wáznejši třeba jen o několik lotů pánowé zamitnuwusse juž wětropláštwim, ráběji sleduji libowadbnému posynuti matičsky přiroby, — a jako chytřý Felmonn dle pudu wrozeného u nohou pána swého wssí možné pohobľnosti se obewydw tisse duma — aby pětiwěrbunkowš pohlcenš hnát teleci blaženě zajil; tak i jeho milostpán wssat na pohowce neb lenesce za chonem swého wěrného Felmonna, bez blubolého protože zaživání sľedného bádání u huštyš fotoučích dymá ľubowu smotku; probuzujici se ale fantaziu sľestáľowou cou-ractow (ľáľowu) opatrně splatujic. oddává se libeľľonně oblíbenému i u nás „dolce far niente“ t. j. jakť blaže pod wrbow Waffľowí naspcenému! — Někteři sľtice se w talowémto parnu weby méně čutné, následkem wssat slanéľo nebo třeba suchého oběda oběťjowání, hořčinou pod w odnou, tak zwanyňm pliwem, snažěji se ľalubku zwpcanému přispěti lu pomoci, aby se jim nelibě nebrľalo. — Rowin sem tam po stollách pohozených, nejwice si hľebi ostrowtipně — muchy. Ne snad proto, jaľoby si ľasse henorace wsselijatyč telegramů wľáľľe o hrdinľkém Kuliferdu newssimalla; ale proto, že je taľ buľľno, a ta politika je taľ nepochopitelně hochdeuťš gegeben; nominų pať

slowanľľe to je jen pro ten sprostý Woll — proto jich tu taľe ani není. —

Na dobrou ěobinu trwá w této wzácně společľnosti na doľte tičho; leč přetřowáno jřow se gspeiřt zu ěoben pľicházejicich; a s lenosňň ěuhňawým gřamľte dinc děľujicich. Mľuwí se wűbec máľo, a nemysľi se nic — aspoň nic chytřého. Milostpáni rozľoľeni po ľawicich přeb ľawárnou polooľpale po chwilič jen bűďuji jeden přeb druhého na ěorľo nesnesitelně. Jini za oľny w ľawárně jako z polobűďeni se wľtrhujice, diwi se prázľnotě (snad we swých wozľowicich? — i ne ale) na pláce, kľe jest jaľo po wymřeni; leč župa panľtyč a sprostých ěasoňů se tam koťuje, což nejbűťw pozorňost některých pánů ujimat počiná, ěowor o pľich se rozpřádá, což i oľtatnich z dűmání wľtrhujice, ano i k činnosti pobáďá. Etwero pánů trochu w pozabí ľe stollu si zaseďá. A ěle! diw diwouci! ľobšy tomu jenom wűtil! a přec to nejsou ľáďně čarų, že ti čtyři wssidni ľejnou myřľ mají. Ano wssidni ľejného jřou wřznáni, ľaľbš prawďou čirou wřznáni: že ěrá jenom pro Unterholt, a ne pro wľľhraněľ. Awssat proěrát — jřiřť taľě z nich ľáďňš neľce. Toto wssat přeswűďenč ľaľbš potimš ěráč dľe wssľobecných aiľoutromšých ľáľab ľarbanitů műže s dobrým swűďowim podřet za ľubem. řľobų pať tomu wűřit neľťľ, pro opowáľľiwě pobeľťiwání za polutu poloľi starý ěroř, což jest uľľanomeno na wřľľaweni pomnitľu prawďomľuwné wűďų ěáťľ řľejďowě, nejpocitwějši to arcilartatke. — Tyto brzo obľľopil ľástup talowých, jimž ěráč neľraľběji nabűjeji prwni mľřto — pob řľůľ. ěľassí wssat wssľetěťowě nerěľpali jim swou wateľkou w jejich ěorľou ľassí. ěľetki wssat pľeče řľtáľali — ale w zuběľ po zbyťľľách oběďa; jedni po uwáľľém masľiču, jini třeba jaľ pán Dobroľeb ěľebbalřľľ dobromysľně wřľľarowal blány z neďowateného — zeli a bľamborů. Dobromysľně prawi se — proto že pľi tom doľbě myřľil, což nejen w twáři jeho byľo pozorowati, ale i souľebu poľoľľľastá jeho ľamomľľwa to wřľľabilla: „Taľ mľľš ľaloubku dľes byľ's eřľižen; ale proto nic. Z bľamborų twou prázľnotu wřľľnilš, a zeli to řľěš wřľľorně

mezi zubů se brání, aby o něm lidé mysleli, že to maso. Ale obměním tě za to až večer, až jen bude Rěstlund. Co bych jen vyrazil par Biru, nebo co bych byl jen zveítěš Marschal, to by ti zemlelo trochu na hrb! Pak pohrbnu stromnou koroptví, jakoby se mi byla juž přejedla, a notnou porci teletiny ti posloužím."

Z tohoto bříkopaštěho slabobolného mudrování vytrhl ho vřaf vlastního jeho učna uličníků rýl následující:

Máma ač má mozole
Musí jíst kobzole;
Táta ač jen dělá pána
Maso hltá jako vrána.

"Slyšeti pane Dobrojed, co ten šelma její učení tam pívá?" "E!" utřhl se pán Dobrojed Rědbalst, "to je swatá pravda! ten sluť by toho ještě najwáštal; ale já mu zatnu!" "D to je hej!" namítnul pán weblejšti, "sluť ale sotwá o to bude stát." — W tem jest slyšeti šumot blížící se, a jebnoutišné radošné: "juž idou! — juž idou!" ožwá se po celém "zeleném Turfu" totiž po jeho wešterých tulečných, lawowých, piwowých, karetných a jalýchkoliv jiných mistnostech. Juž idou: totiž jedni z tořtela. A ti wážným krotem ubírají se k domowu, aby tu uprostřed milené robiny, neb i jiných dobrých přátel a známých ostatní dmyšl dne swátečného, buď užitečným čtením neb rozumnými rozmlywami, tussim i o tisícleté památce na Welehradě, tatě i zpěwem w bázni Weži ztrámili. Sotwa že tito totiž idoucí z tořtela poněkud se z ulic vytratilí: juž idou! tatě druzi, a sice ti, co tak tuze pilno měli w lawárně; ba i onino co neměli řby na službu Weži jiti — wřču-huj, wřlējaji, wřčážaji a juž hrnou se — na střelnici.

K závodisti pádl však ne skokem — Nýbrž ostrým, a přec vážným krokem. — S půlpány i páňata a pánové. — Vybranější toho města stavové. — Měšťané však méně pole majetníci — V sírkách však a v koptu velkoolchodníci. — Pildování v světě krejčí, kováři, — Polityrování tkalci,

stoláři, — Brkokazy, synkové též nobl městští — Šviháci a darmochleby na oko vždy hezšti. — Slávský širáček a vážný cilindrák — Scvrklé na pld šosy, nebo skoupý frak, — Dlouhé však až po střevíce, — Volné jak brk nohavice, — Na prsou též mnohý skvost — Zdobí pánův osobnost. — Taktéž lesklé rukavičky — Na jemňounké na ručičky, — Mají chvalně ukryt mnohou tvrdou pěst, — Z jakéž si kdys Říman statný dělál čest. — Pán Žorš ovšem poslední tu nebyl, — Ale ve vši skvělosti se zjevil. — K Cyklopům ho porovnat nesluší, — Vždyť ma oči obě — a dnes nebuší. — Vaternödry první velikosti — Libají se s vousy v upřímnosti. — Též i brejle zdobí jeho švárny nos, — Na nějž by moh' hrdý býti mnohý kos. — Tacle u ruk jak snih bílé — Sluší k fráčku přespánilé. — On též cestou pány nejvíc vyráží, — Na šosáky doma vtipem doráží. — Pěkně to tak šlo až ku střelnici. — Vábné pánům našim kouzelnici. — Tu však zavzní hubňůrachocení, — Pronikavé troub a pišťal znění; — Zvědavého lidstva valný roj — Ostrostřelcům činí tuhý boj. — By se do střelnice mohli dostat, — Za dvěrami nemuseli ostat. — První rána houkla — hned vše bylo ticho; — Ticho! ticho! — ticho — vždyť to houklo licho. — Druhá rána — ticho — u terče se tmi — Z moždřů — tři rány jako Perun hřmí. — Fanfary a hudba — uvnitř — já sot střelců; — Venku taktéž hluk — a divých kotrmelců — Pro svár — bude-li to maršal levý čili pravý? — Což však ani uvnitř, nepostih' hned rozum zdravý; — An se strážci Viera ukazovat zlíbilo, — Kdežto rány čtvrté přece slyšet nebylo. — Až se komís přesvědčila, že ta čtvrtá rána — Dobře byla zakována — pánem Žoršem zrána.

Že se touto nemilou nehebou debrá powěst slavného ostřellectwa zdejšího, štrže počestné ergány weřejného šlewetářstwi, po celém střelcěm i nestřelcěm

školulibém světě, snadno v pětaj vzít mohla; nebilo divu, že celá slavná společnost jako ve dva tábery se rozpabila; — jedněch totiž pomáhlivých v lyselemyžutě kroulících proti všetečné opomáhlivé nemotornosti; — druhých pak slabostslavilových obdivovatelů, kteří se nemohli dosti vynadivit Žoršfowé opatrně jistě na trwácnost směřující zprávnosti.

Pan Žorš světa zběhlý dobře poznával, kam ty všedky řeči směřují; umínil si vsasal osudu wyborowati, a aby se vyhnul nemilým nájezdům, chopil se rozhodně stuce, a tak horlivě po terči houkal, jako by si byl umínil samé centrum vyprožiti; — ránu osobně zakowanou, osobním zas nátlakem wypáliti, a tak všedch posměváčků a brouliků zahánbiti. Bylo by se mu to i snad powedlo, kdyby osudné tucty nebyly jako wytellice přes zábraň tašelo až do předměstských zahrab litaly, křežto vsasal místo centrum jenom suchý z plotů wysufowaly, tak že mirumilowni páni seuseďe, aby jim pan Žorš taký něco do ucha nezakowal, na přetot že zahrab masliních utíkali, a uaminky celé zděšené sré mláčky pod bezpečnou střechu smoláwaly; na paníky tak nebezpečný a téměř u prostřed města zatížený lnttchelt nemálo domáčejece. Dobře vsasal, že to páni ostrostelci neschleli, jinať bylyby — zbakělým peciwálům — taký nadáwali! Wice než woffidni citil břemeno celé dnešní nechedy starý pan mistr Werlit, jehožto silná naděje na fortunowaci milého synáčka dneš tak se zmařila.

Nejlépe se vsasal ještě webto těm, kteří wonku před stíelnici na té slawnosti pobíl bralí:

Tu jsou boudy, krásny, stany
S cukrovím a s marcipány

U nich párky děvčat, hochů

Též i starých klepů trochu.

S čerstvým a bítlák taky,

Komediant s pandrnaky.

A co oko rádo vidí

Venkovských i městských lidí.

S liduskou stál, loterie

Mečným notně v kapsu bije.

V kuželky též v kostky hraje,

Jak to kleri v zvyku mají.

Při všem ale jako smělí
Venkovských i městských děů,
Též i smíchů, pláče, zlosti.
Všeho tu až na zbytek dosti.

An se slunce začíná sflaněti, loučí se dwečky s hochy ač toužebným po bržském sřebání očtem. S nimi wytráci se spolu i drobna chásta. Sřáci počínají se teprw nejlépe rozehríwat. A paničky — co jsou emancipované,*) ty juž hodu chwili w uprawněch mistnostech stíelnice uštětlého whista hraji, t. j. po morawsku: „fíltuji.“ A děti? ty wětši až jen uprawi tubelinky a urownaji karolinky, ne-li nějaty sřaramantni turmochr, to jest: mlsný po ženštých obližbuchta, tedy zaběhne pro ně dobrý papá sám. Ty menši byly bez teho hned po polebni obewrřány ochranně služce. — Wozděj obřelci starostlivý pán manžel, pať-li se mu bude čítit zase domu podiwat se na ty cpusttžené mazlíčky, zbaž po mámě — nebo po wečeri nepláčou. — Ony pak paničky, co ještě nedospěly k úplnému sebewědomí, t. j. které se ještě newycepowaly, počínají se též scházet se srými dceruřkami, aby ténito postřily příležitosti při taneční zábawě trochu se prořlčit.

A tak by juž byla celá slavná honorace pwhremadě. Juž se taky hezky setmíwá, protož se wětšinou hlasů uzwělo, aby se dnešní Rönigschieffen ještě jednou poslebni to ránu pro dnešek utenčile. — Rána houkla — a u terče hned za ní jedna, druhá, třetí, a po drahnějši chwilce i ta zakowaná čtvrtá. W pozadí stojící, střhyce nenadále i ránu čwrtou — jako posebni počali tleskat a Žoršfowi promoláwat: „Wíwat hoch! pčš slepě Žorš!“ Ti vsasal co stáli w popředí — jako jedným hrdlem děsně wyřklí:

*) Emancipiren jest němedé složené slowo, totiž: Ch'mann zieh' bieren! po morawsku: Muži táhni pro pivo! Emancipowána jest tedy panička takowá, která se své důšojnosti tak uwědomila, že pána manžela máje posílat: pro pivo, dát mu sřrabat mřewu, watit lašji, řesibat děti a p. wice. Do jakésliv společnosti třesí i bez muje, slowem: panička, o níž se řílá: „že dčobi w gatěch.“

on je mrtvý, on je zabit! a že střelnice
 k terci vyrazili — a tu leží na zem
 poražený, všech čtyř máje roztažený
 — strážník. — Putyňtu piva místo vody
 neopatřením naň vyhrstli, dva nejstí-
 nější ofstrořelci ho popabli, a když s
 ním hodně zatřepali, vywaliv uděšený
 oči se tájal: „Mám hlavu při wazu?“
 — Když mu uspořijíwé přiswědčovali, že
 má, teprw ještě ouzlostně oběma rukama
 hlavu i křtíl omaláwaje prohobil: měl
 jsem to wědět, nebyl bych za hloupou
 šfektu té zatowané Zorřowce a bity po-
 moh! — Terč slawnostná též ze swého
 důstojného místa tou ránou wypichnutá
 přeb Zorřem polekaným w práchu se to-
 řila. Ale klobouk! ten wžnamný lujelo-
 wický strážníkůw klobouk — s wysoka nad
 hlavami pánu střelců s nebetýčné lindy
 ouzlostně se skláněl, joloby o pomoc pro-
 šel. Několik ochotných rychlolethých kamenů
 pomohlo mu z nezasloužené šibenicce dolů
 k nohoun wellobustných jeho pánu. Ale
 ubohý! ještě před olamžením tak čiperně
 čtwerády klobouček na dobro teď rozcim-
 prancorowaný ani sobě podoben nebyl.
 Neměl wšak tak bídně w nicotu klesnouti,
 nýbrž k oslawě zasloužilého dneš pána
 Zorře na jeho hlavě co koruna parábit.
 Šneb ho také jal mohli sebrali a wrazili
 na dobrou hlavu panu Zorře, jež i na
 ramena pozdwiženého u diwém řádotu do
 střelnice we společnost wzacných pani a
 krásných fraili na obliw ptinesli. Za milu
 we dwořanu wtročili, náhodou čili ne-
 hodou i známý nám od wčerejšta kolo-
 wrátel z jednoho kouta k počtě koruno-
 wáného pana Zorře s nowou křikou
 slawnostný pochob „Wáš, máš Marino
 roztrhanou lacabajtu“ k rozjaření všech
 dobrých mysli jawilil. Řádotu, radostného
 smíchu, tleskání a pískotu nebylo konce.
 — Starý pan Perlit hned při wytržknutí
 o zabitím strážníku jako tchoť wen se wy-
 trabl. Wlilý pak Zorř jako zmoklý ka-
 poun dobromyslně bez wšeliké samolibosti
 přijimal holbowání — polub se nu ne-
 postěřilo dostat se k zadní bránc. Sotwa
 wšak ho z ramen a z oči spustili, aniž
 se posub wi, zdaž otnem, či dwětkmi a
 snab samým kominem wyfoukl — nřbe
 se s tim nechlubil — ba ob té doby až
 po dnešní den ani hlavy z kowárny

— do kowárny mezi ty nobl leut ne-
 střil.

Na mnoze dnes razný kdysi ma-
 loměstský stav — Na zadek se hrdě
 staví — jako lichý páv, — Chrtan
 vzhůru, nobl šaty, vzláště jazyk
 cizí — Myslí, to že činí Bilduňk jako
 zlato ryzí. — Do všeho se plésti —
 pochytna jen bídně ledacos, — Za
 což sklizi obyčejně — jako moudrý
 dlouhý nos. — Vlastimil co moudrý
 tobě nabízí k tvé osvětě, — Toho
 chop se celou duší! — blaho, čest
 ti rozkwěte.

Poznámenání pořadatelow. Životu
 společenskému, jakž se tuto žertowně
 popisuje, řídá nás lid: „šfocactwi.“
 Za wtipné pojednání toto, ježto ctěný
 p. spisowatel nazwal čtwerády „žá-
 bawami,“ isme dwojnásob powědění;
 jelikož se jím doplňuje loňské „Ma-
 loměstských diwel wychowání“ a
 pro budoucnost zachowá obrázek, na
 jaká místa došla některá naše města
 wlastenedá! — Oba články totiž:
 „Maloměstských diwel wychowání“ i
 letošní: „Žábawy“ mají do sebe za-
 jisté důležitost historickou; neboť po-
 storowé mají w nich — (owšem spů-
 sobem žertowným) — naznačeno, jakž
 se byla w polowici dwatenáctého sto-
 leti mnohá města morawská proměnila
 w „Kocourkow.“ Wšak nejsou to
 města; ale jsou to jednotlivci w nich,
 jsou to prawi šfocáci, kteřížto swoje
 kocourkowstwi zachalowali do roucha
 „němciny.“ Nemysliš žáden, že je
 „Morawan“ nepřitelem Němcům.
 Nitolím! „Morawan“ jest wiry ka-
 tolické a protož uznává stejné práwo
 jazykůw a národnosti všech a rozu-
 muje takto: Němec pán, Slowan
 pán; Němec doma a Slowan
 také doma. Křik wldýw poži-
 wá Slowan w Mor. Třebowé,
 we Šternbergu, w Mikulově
 a t. d.; zrowna tolik práv pa-
 tří Němcům w Kromětzi, w
 Telči, w Rýjowě a we všech ji-

ných slowanských městách. Tak to přikazuje moudrost zákonů zemských, tak tomu chce zdravý rozum lidský. Taková jest vůle Hospodina! Aťšak onino locourtowští mudrcové umyli si, jináčti ustanoweni Páně, jednati proti rozumu a obhájeti zákony vládni. Tomu ani Bůh, ani zdravý rozum, ani zeměpán nechce, aby se obecni řízení ve Smitawách, w Šumbergu a w jiných německých městách wělo w řeči slowanské; a kteráž mnele mohlo by býti po vůli Boží, po vůli vládni a kteráž mohlo by se to srownawati s rozumem: aby se w Prostějově, w Grabissu aneb w Uherstém Brodě úřadowalo německy? — Záleho jazyka jest občanstwo we městě. w takové řeči má se úřadowati. Za příslab přirozeného úřadowání slouží: Mezitice, Olešnice, Slawkow a westera taková města, kdežto pp. starostové za to mají, že jsou zvoleni pro měšťanstwo; ale je není obec pro ně! —

Konečně tak jakož se to má s řízením obecním, má se to také se školami. Což by tomu řekli rodičové a což obecníská rada we Sternbergu aneb w Novém Jičíně, kdyby tam učitelové na hlavní a realní škole vykládali, objasňovali a vyučovali prostředkem slowančiny? Oni by se zajisté protima takowému nesmyslu opřeli; ač we Sternbergu a w Nov. Jičíně na tom moudře stáli, aby se jejich děti druhému zemskému jazyku také přiučovali? Za vyučowací řeč hobi se na hlavních, realních a nižších gymnasiálních školách jenom materštinu; ač druhý zemský jazyk děstowati, weli prospěch žákůw. Reálky a gymnasia nižší w Kromětzi, we Strážnici, w Telči a hlavní školy we Frankstatě, w Přiboru a t. d. buďtež tudýž zřízení jiná než w Rocourtově.

Smutné byly to wěru časy, když se na diwčí škole w Kromětzi nadužíwalo i samého latechizmu ku poněmčowání a když byla také we chrámech něctěrhých měst slowanských němčina moudou! — Náštětem přemráceného, nepřirozeného wychowawání měšťanstwa

posšlo na Morawě welmi mnoho zlého; neboť srdce mládeže u wíře swaté chlablo a rozum její se nebyřtil a neobohacowal wědomostmi w té mize, w jakéž by se byl zřistil, kdyby se byly na reálkách a w hlavních školách wyšwětlowaly některé předměty w materštině, ale při tom kdyby se bylo hledělo pilně i druhému zemskému jazyku, jako w Praze, w Břevu a t. d. Nasse města opozdily se we rozdělanosti a nasse zeměslnictwo pokulháwalo za německým žiwnostním a nemůže a msta jebiné proto, že si do swatyně oswěty zacházelo Frankfurtem, že se domýšlelo, jakožby prostředkem slowanského, materštého jazyka člověk moudrosti nabyl nemohl. Starostové a jejich rádcové w mnohých slowanských městách měli zařtené zřady předsudkami proti materštinu jazyku wěššiny občanstwa, aneb si libowali w němčině proto, aby swou swéwolnost wšelijakou bezpečněji promozowati mohli. W němčině bado se snad zde onde také zručněji účtowati! — Pomázíme-li, jak weliká ztráta obecného jiwění Sločowu (rodiště bl. Sarkandra) a snad i jiným městům z německého úřadowání posšla a domniwajice se, že ctěný náš přítel wel. p. Obdržálek měl na zřeteli wše to — ba ještě více, co jsme w poznamenání počabatelským naznačili a dobře wěduce, že jako syn měšťanský (narodil se we Slawkowě) wroucim srdcem ku wáženému stavu měšťanskému lne, pranic se nediwíme že sřofáctwi w Rocourtově po zasluzce oštre nabral a kdyby se snad někdo protiwa jeho debromyšlné mřstvanic zpoujel a nad jeho lástlawé šlehanic durbili; nesměl by Morawan mlčeti ale zwolal by nad nimi: „Za prawdu se libi nejwíc hučowaji!“

Kakož jsme loňského roku w kalendáři umístili: „Maloměřských diwěl wychowání,“ nisloliw ku pohoršení; takéž klademe letos do něho ku posřimnutí „Zábawy,“ upřimně za to projevujice dihy oswicené mláde, že křesťanstwu rownopřáwnost národní w žiwot promobi a wšem obecnějším pp. starostům i jejich p. p. rádcům we

slownostech městech, kde se utahuje w materských obecních a kde se zachovávali we školách pravidla rozumu a pravého prospěchu mládeže; promováme trojnásobně: „Sláva.“

Do slownosti tisícleté at teby we vlastních chrilomethodějských nešťává žádného Recoursema wic! —

Obraz svatě Panny.

Podává Benedikt Korčian.

U Wilafranky, nedařelo hlavní sílnice, leží o samotě malá chaloupka, kdežto asi před padesáti lety chudá sedesátiletá nešťastná wdowa s šestnáctiletou dcerou přebývala. Tyto dvě ubohé osoby živily se strounou almužnou, a vzběhlem práce ručou svých. Grantisska, tak se jmenovala mladá dívka, zastala lajzbu práci, a chodila do školy na vzběhel. Její matka hledala pici pro lozu, nebo sbírala dříví, potřebné tomu malému hospodářství, nebo ptábla při zlém počasí. Takto žily w lajbním ohledu šťastně po spolu, proto že se milovaly a w lepší žitost doufaly. Uvnitř chýje to ostatně velmi bídně vypádalo. Mezi očadlými dětmi, které lajzbu chvíli zbožením brojily, stálo chabné od čerwu prožrané lože, tři stolic, stíně pro uschování náčení domácího a stůl. Tam w skoutě trochu slámy prostřeně, což lože t peleců sloužilo. Lože těchto osob ženských nebylo o mnoho lepší, wšak péce výborné se jim zdalo, proto že jmu zde po výkoně práci spánek dobře chutnal. Nad hlavou lože toho powěsila Mariana obrázek nejswětější Panny, který před mnoha léty za mírný peníz byla koupila. Matka i dcera wellon účtu vzdávaly tomu obrazu, obzwláště matka, která w něm svou patronku cítila, o kterémžto věřila, že wšse střeti, co na této zemi okusila, ji t pěkšování má. Jak mile večerní záte se po kopcích rozprostírali počala, a w sousední osadě zwon libým hlasem „Zdráwas Maria“ prarowěticím zwěštoval, kšecelý obě před obrazem nejčistší Panny, by ji za pomoc tobož duc dělowaly; též tak dělowaly ráno za libý spánek, jak mile ranni

čerwánky swými třpitícimi paprsky chabtrnou střechou do chýje proswitly. Wšak mimo to sedávala práci zemlená matka před tímto ji nad wšse jiné milejšim obrazem, rozjímajíc sepjatýma rukama jako u wptřžení obraz patronky své. „Widíš,“ prawiwala často t deeti své, „jak má patronka milostně na nás hledí. Tato bdi nad námi, o tom jsem přewěbčena, a jak toho přstám, že jsem tobě jmeno její nedala. Jak krásný jest její záwoj! Jak drahé obroubení jejího roucha! Jak její bílé welebné obwinuje stwělá ranni záte! Tebe w něm wtdim, jakž jsem ti, když bylaš malá, wěnc z modrého kwiti na hlavu posadila. Bud vždy pobožna a modli se pilně t swatě Panně, má dceruško! Kristowa máteř jest nás wšech matka, obzwláště ale nešťastných, kteří trpi a twili.“ Jediny dar, kterým tyto bohabejné ženy Boží rodičku pocítiti mohly, byla lytička polních kwitek, jimižto wšak w nuzě této chýji zajiště wice welebena byla, jak w nejwětších chrámech. Mezi tím byl libý polib w šibi Marianiným a dcery její welmi porušen. Wůh zloušti a posílá těžké dny oněm, kteří jeho přitázání wěrně zachovávali. Šťastný, kdo na zemi trpi; wětého blahoslavenství dojde onoho dne, kdežto lajbnímu odplaceno bude dle zásluby jeho. W celém okolí Wilafrancém zničila strašná bente wšse, což na poli se nacházelo obilí, osení i winohrady, následkem čehož welká nouze powstala. A jak židka jedno nešťastí samo ptijbe, tak i tuto následowala na ne-

úrodný roč tak tuhá zima, že i nešťastní lidé se na pobornou upamatovati nemohli. Klouze se brzo uhořela i u mozejších, a boháče znepokojovala budoucnost, a aby jim na penězích nepochybělo, vsedky práce zastavili. —

Mariana i dcera její, které nikdy zásoby neměly, a den ode dne si potřebnou výživu vydělávali musely, tuto zimou Bůh mi jak se vyživily. Probalý lozu, která jim tak potřebná a milá byla. Pomoci pana faráře obdržely něžnější almužny, což by však nebylo postačovalo, když, jak on nepochybávaly, blahoslavená chránitelky, která nad nimi bděla, a kterou o přímluvu bez překání vyzvaly, jich při živobytí nebyla zachovala. „Swatá panno, patronko matky mé,“ volala Františka, „nepouštěj, by matka má bídně ze světa sešla.“ „Swatá panno, ochrano zarmoucených,“ pravila Mariana, „nepouštěj dítě mé; k štěstí je ještě mladé!“

Nastalo jaro, a s ním počala naděje lepších dnů v srdcích obou žen. O márná naděje! Jednoho jitra, když Františka vyšla, by tytičku polních květů uvidla, čím obraz blahoslavené panny okrášliti chtěla, vstoupil majetník do chýže, kdežto wdova bydlela. Byl to brzy, hrubý muž bez bohabojnosti a slitování s lidmi. „Roč najmuti wafšeho již přefšel“ pravil k ní. „Byly zlé časy, nemám více peněz, a musím je od vás žádat!“ „Ach pro mně,“ odpověděla wdova, „byly časy ještě horší nežli pro vás. Má dcera a já jsme mnohokrát neměli ani chleba, uvezně sám, jestli mi možno vás spokojiti.“ — „Tebyhleďte si jiné obydlí nebo dobrotivou státnu nalézt, která vás pro Boha přijme,“ odpověděl ten chlovec; „neb já se zitra vrátím do města, a vy tak již nemůžete opustiti neustite, jak jsem já město opustil,“ a zlosti dupnul na zem.

„Můj Bože, můj Bože!“ vytkla ubohá wdova „Vozhrowte jen několik dní, když, jak pravíte, pro Boha účelště naléztí mohla. Doufám, že dlouho hledati ne-

budu; neboť mé starostiny a mladost dítěte mého již něčeho pobornou. Zdáliž mám na cestu lože mé, starý štůl a ostatní tři stolice postavit!“ „Wafše lože se vám prodá,“ pravil pronájemník. „Mé lože probati chcete? Co pravíte? Vy mně tak básele doměsti chcete, když na slámě umřítí musela?“

„Umřete kde chcete, o to se nestarám. Má starost jest, by jste mi zaplatila a já pochybuji, že na ten bluh wafše bídně občerwů přewrtné nákabi postací.“ Když nešťastná mu k nohám pabla a jej wroucně prositi chtěla, odmítl ji a odcházaje pravil: „Nyni jsem vám to oznámil, zejtra odpovídejte ouředníkowi, který k vám přijde.“ Mariana umřla při těchto slovech. Již viděla sebe a dceru svou bez ochrany, bez přístřeší, jak oni ubozí jebráci, kteří často we stobole na studené slámě bez přikrytí přenocowati museli. — S rozemátním obličejem wrátila se Františka, a přinesla lytku w ruce, nepřekwíhajíc tak blížle neštěstí, o čemž ji matka ničehož nepobotta.

Smutné a wáhavě přefšel den, a noc se blížila, která poslední měla býti w bytu tom. Pomohlivši se wroucněji jak kdy jindy položila se Mariana k odpočinutí, a prwně deufajíc na pomoc Panny, kterou tak wroucně wzhwala, brzo se uspokojila a usnula. Zdálo se jí, že Panna ta swatá jí do náruči wzala, a od wšeho zlého chránila; zdálo se jí, že pluh měfec zlata barem obdržela, též také pěkné nákabi, nové šaty, bílý chleb, ba wše, což nuzně této wdově potřebné bylo. Postawa wšak pronájemníka, kterou we sně oboučnickým spomájenou widěla, tak jí přefšila, že se hned probudila.

Již byl den. Františka již dávno byla zhrůu a pracowala. „Jakš tuto noc spala?“ ptala se matky své. „Ach,“ odpověděla Mariana, „poslední tato noc jest mi popřáno pod touto stěhou a w tomto loži, kde jsem již čtyřcet let spala. Ach má dcero, má dcero, ode dnešla nemáme místa, kam bychom hlavy své po-

ložily; kameni na poli bude našim sebarem a zhlavcem. A teprva nyní ji vypravovala ná-
vštěvku statkaře v jejích chaloup-
ce, uklutné pohrůžky, které se tak
brzko vyplniti měly.

Lebwa vymluvíla, ptkřlo několik
osob, mezi nimi i její pronájemník, do-
promážen několika soudními osobami. Bez
probleni se probalo vše nářadí věšší
ceny. Však což za cena o Bože! tak
stovná a ničemná, že majetník tím ani
eutraly zapraviti si netroufal; ač jen
čtyřpět rýnských placeno býti mělo.

Když se vše speněžilo, obnášeli vš-
nos dvě třetiny bluhu a ničeho více se
nenacházelo k prodeji, kromě starého čer-
ného zrcadla a pak obrazu blahoslavené
Panny, jenž na zdi čtyřmi hřebíky ptkř-
bit byl. Před obrazem klečely Mariana
a dcera její, třešenci se a poslušaly
na nešťastný tento prodej, stovnávajíce
svůj osud s osudem Josefovým, je-
hožto bratři se o jeho štaty dělili, neb s
osudem našeho božského Spasitele, který
z všeho křže tímto vojáky o svůj štát
losovali miběl. „Neni ničehož více
zde?“ křičel mrzutý sluha soudní nad
tak nepatrným přijmem. „Prohledejte
z novu, třeba s uběhláme ještě
několik krejcarů.“ Zeden z mužů
vstoupil a prohlídal vše co nejbedl-
věji. Sundal zrcadlo a chtěl i ten obraz
odtrhnouti. V tom olamženi vytkřly
oče ženy plny strachu a zoufalivosti.
„Což,“ pravila Mariana ustrašená,
„čcete mi obraz mé patronky
vziti. Ach to jest mé nejvěšší
nešťřešší. Nic nedostanete za
tento nuzný obraz, a čcete mi
ho vyrvat! Toť jest mé zboží,
má nejvěšší útěcha.“ Na rozkaz
matky, která se všemožně namáhala sta-
bou rukou obraz ochrániti, vrhla se
žráníšťa k nohoum muže toho, by ho
plašlivými prosbami uspokojila. Mezi
tímto hádáním vstoupil pronájemník,
celý rozhorlen iřa nad jřhm prospěchem
prodeje. Ubohá žena botřrala naň křouc:
„Pane, pane! všechno jřte mi
pobral a já vám to odpustim;
neboť křyřti mé jměni muselo
břti waffe, proto že zaplatiti

nemohu; ale i tento obraz mi
čcete vziti? obraz patronky mé,
přeb kterým jsem již čtyřpět
let své modlitby vyřonávala.
Tam padlo první pohlednutí
mé dcery a poslední mého man-
žela. W den swadby jsem ho tam
pověřila a to jest vše, co mi od
toho dne zřhlo. O prosim, sli-
tujte se a nechte mi tento obrá-
zek. Což s tím čcete dělät? Jest
tak starý jak já, a tak se rozpá-
ne w křousty, jak já w prač a po-
pel.“ A šže ji přelážely dále mluvit.

Ukrutně ale neodpověěl, nřbrž
vytáhl nřž, odtrhl hřebíky, jímž obraz
připewněn byl, wynesl jej wnu a wolal:
„Kdo bá za tento přelřasný
obraz dwa krejcar; — dwa krej-
car; řádný nepobá?“ Uřazoval ho
divákřm, mezi nimž několik pánů z
měřta, kteří se po břehu řeky Aweyronu
procházeli a z všfetečností, coby se zde
bělo, se zastavili.

„Dwa krejcar;“ opatřoval pro-
woláwač, „dwa krejcar; neni zde
řádného, komu řwatá Panna patron-
kou jest?“

„Tři krejcar;“ ozřwala se mladá
divřina, jměnem Marianetta.

„Pět řhnsřských,“ vytkřil jeden z
pánů, který po prvé na ten obraz po-
hlebl. Prowoláwač se tak zarazil, že
umřll, a tak posměřně se na řupce toho
pobřwal, že se všřchni do řmřchu dali.

„Dwacet řlatých,“ boleřil bruhř
řlas z té samé řrupy.

„Dwacet řhnsřských,“ mumlal
prowoláwač jako we řně.

„Třicet řhnsřských,“ zřwolal pr-
vní řlas.

„Čtyřpět“ boleřil bruhř.

„Sto řhnsřských.“

„Dvě řř.“

„Sto tolarů.“

„Pět řet řhnsřských!“

„Pět řet řhnsřských!“ opatřoval
prowoláwač. Seblřci začali mezi sebou
reptati.

„Dřm řet řhnsřských!“ vytkřil je-
den tak horřlivě, že všefčno utřřlo.

„Řá dá m řřic tolarů! boleřil
nepokořně bruhř.

„Tisíc tolarů! tisíc tolarů!“ opatoval tisíce promolávací. „Záden nebá více? Wasse jest to.“

„Můj pane,“ pravil mladý malíř, který na první pohled umělecký výtvarník německého Murilla poznal. Celoú majetností svou byl bych vynaložil, abych vás přecenil; wšak wy dle libosti naskládati můžete se statkem vlády. Proto vám to musím nechat; wšak až přijdu do Paříže, ten záračný obraz w museu lépe prohlédnouti chci.“

Plýnějící majetník uschowaw obrázek, jenž za bankovní tisíce různých vyměnil bedlivě do toboľky odešel.

Když Mariana zase k sobě přišla, a wše co se dělo slyšela, nechtěla jinak věřit, než že se to záračkem patrouky stalo.

Užnejme nyní sami, jak šťastně ona a beera její žitvy byly. Též i oni poznaly, ob toho wšwobození pocházelo; každý rok na den probeje nářabi jejího nechala Mariana mši swatou sloužiti, a rozžela swici w kapli sw. Panny. Končila jiný obraz, na němž na nebemžeti Panny Marie wyobrazeno bylo. Ten obraz ji často upamatowal na ztracený, a ačkoliv mu celé swé jmění k pobře-

wání měla, oplakala ho často w srdci swém, a pravíwala k decti swé: „Ach můj krásný obraz swaté Panny!“

W této události není jistě nic blwného, a přece každý w tom uhlíbá zřejmě nebesou obměnu za úctu, kterou ta chudobná wdowa robílec Páně wzdáwala a we štěpi neb neštěpi wždy wroucně wolala: „Swatá Maria! w tebe doufám!“

Ten obraz se w pravdě nachází w museu císařského paláce w Paříži.

Pozn. pořad. Z příběhu tohoto viděti, s jakou opatrností třeba souditi o starých obrazech, kteréžto mnohdy mají větší cenu, než se na první pohled býti zdá. S obrazy má se to zrovna tak jako s listinami a knihami. Zač mnohá pohoděná listina stojí, spozorovali jsme na Kráľodvorském a Zelenohorském rukopisu. A nejenom na listiny, spisy a obrazy, ale také na jiné starožitnosti máme dáwati dobrý pozor, když se vykopávají náhodou v zemi aneb mezi starým haraburdím se nalezejí.

Zázračný sen.

(Legenda).

Tichá byla noc — jen hvězdy plály
Jasně po nebeském blankytu; —
Spaly květy, co se z jitra smály
Měsíc v luzném skvěl se úsvitu.

Z okna jenom hledí z dílny svoji
Starý mistr okem blouznivým,
Vůkol v kruhu sochy jeho stojí
Zhotovené dlátem tvořivým.

Z mramoru zde Řeků boží w kruhu
Stojí ve překrásných skupeních,
Řeci tam zas z hellenických luhů
Žít se zdají w řadách kamenných.

Avšak vážnost lico mistra kryje,
Ve tváři se poklid zaskvívá;

Touhou blaženou mu srdce ryje
Slastí neznámou se zachvívá.

Tu se v tužeb sladkém víru blíží
Libý spánek očím mistrovým
Brzo víčka tichý sen mu klíží,
Zastřevši svět rouchem čarovým.

Aj tu bleskot vůkol s nebe plyne,
Libých tonův souzvuk ladně zní,
Kůrů anjelských, slyš, píseň line
Kolem mistra, jenžto sladce sní.

A hle w srdce vniká nebes záře,
Toužebně zří živý mistra duch
Spasitele svého božské tváře
Pravěcťho: „Pán tvůj jsem a Báh!“

„Zjev mě lidem trápícím se v strasti
 „V obrazi jim ukaž moji tvář!“ —
 Toto praviv, chvícímu se slastí
 Zmizel, s ním i zmizla nebes zář.

Z tvrdého se mistr zbudí spánku,
 Jako mlha zmizel divný sen.
 Nevidí než soch svých krásnou schránku;
 Avšak v duši září jasný den.

Oko živé vidí Boha tahy,
 Nadšením se výše prsa dmou,
 Napnouti chce všechny svoje snahy,
 Uvořit by tvář moh' podobnou.

Vroucí modlitbou hned k práci spěje
 Kreslí v sladké city ponořen;
 Ač se ruka svatou bází chvěje;
 Přec je obraz brzo utvořen.

Jaký v duchu obraz je mu září,
 Barvami tu vytknut skvělými,
 Taký vkreslil v božskou Pána tváři
 Tužky svojí rysy smělými.

Mdié tu oči mistra sladkou mocí
 Tíží opět libotichý sen,
 Až po uplynulé tmavé noci
 Jitro různý, nový budí den.

Aj tu jako rubínovým skvostem
 Věncí zora vrchy temných hor,
 Ptáček zpěv se čerstvým nese hvozdem,
 Ranní písně šumí starý bor.

Občerstven se mistr zchopí z spánku,
 Avšak v udivení stane hned; —
 Na divnou tam papírovou blánku
 Upřen utkvěl jasný jeho hled.

Neb co v propitnutí snem se zdálo,
 Utvořeným touhou horoucí,
 To zde v pravdě, jistě před ním stálo
 Mistru samému div divoucí.

Jasně zní mu v duchu příkaz Páně,
 An zřel rysy v noci značené,
 Pozorně se ještě dívá na ně
 Než jsou dílem v marmor vtačené.

A než kročí k velikému dílu,
 Prosebný tu k nebi sílá znak,
 Nedůvěře v skromnou svojí sílu
 Prosí nebesa o pravdy znak.

Aj tu vběhne v dílnu dítko krásné,
 Na tvářičkách růže skvítají,
 Nevinností září čilko jasné
 „Dobré jitro!“ ústka šeptají.

Mistr však se vážnou láze tváří:
 „Neznáš, dítě drahé, obraz ten?“
 A tu z očka dítky radost září
 Šepce: „Kristus Pán buď pochválen.“

* * *

Mistr plí k práci, brzo socha stojí,
 Lid pak na ní slastí nebeskou se kopí.
 Vladimír Šťastný.

Nevěř Kuliškovi.

Cestovali dyby tři towarzyszi a ne-
 mowali jedného dne, co by jedli, trpěli
 náramný hlad. Tu pravili mezi sebou:
 Jeden toliko chleba máme, a rozdělíme li
 ho na tři části, nenasýtíme se žádný,
 pročž uradíme se mezi sebou, čeho s nim
 učiniti.“ Jeden z nich navrhol: „Ule-
 hneme si zde tu spani, a kdo z nás nej-
 lepší sen mítí bude, tomu připadne chleba
 celý.“ Tato rada se líbila ostatním a
 uložili se vsíchni ku spánku. Ráde pro-
 budil se první a wstaw, snědl celý chleba
 nezanechaw ani drobku z něho. Když
 alto snědl chleba, probudil ostatních řka:

„Stávejte hosi a wyládejte svoje sny.“
 První počal takto mluwiti: „Mili ta-
 marabi, měl jsem poborný sen. Widěl
 jsem zlatý jebril sáhající od země až do
 nebe, po němž šestupowali andělé, wza-
 wse dusili mou i s tělem do nebe. Wi-
 děl jsem tam radošci, kterých oko nemi-
 dělo, ucho neslyšelo, a srdce člověka ne-
 pocítilo; to byl můj sen a k tomu jsem
 ještě widěl Pána Boha Otce, Syna a
 Duha swatého.“

Druhý opět pravil: „Já jsem měl
 strašný sen; widěl jsem, kterač dáblové
 ohnivými křečkami moji ubohou dusili a

těla vytáhli, do pekle přiměli a tam na místo postavili, kde se ostré nože vynacházely. Také křikli mi: „Dokud Bůh Bohem bude, tak dlouho na tomto místě dlítí musíš. A to byl můj sen.“

Ten třetí, rádcе jejich, mluvil takto: Já jsem viděl anděla žloucího: „Chceš můj milý viděti, kde se tvoji spolutovaryšši vynacházejí?“ Ano anděle swatý! byla odpověď má; neboť máme dohromady jenom jeden chleba, a bojím se, že mi s ním utekne. Anděl mne všlhal potěšil řka: Tomu není tak, chleba máš u sebe, pojď a následuj mně. On mne vedl bránami nebes do jedné komnaty a tam jsem uviděl jednoho z Bůh, a to jsi byl ty. Viděl jsem tě tam sedícího na zlaté

lawici při stole plném nebeských pokrмů. Anděl mi všlhal šustal do ucha: „Pati na svého soudruha, kterak oplývá jídlem, pitím a rájstou rozkoši, kteráž mu na věky trvati bude.“ Na to mně vedl k bránám pekle. Tam jsem viděl opět tebe můj milý! pravil k druhému, na samých ostrých nožech ležícího, a tu jsem řekl tobě: Jest mi bratře líto, že jsi na takové místo přišel. Tyš všlhal odvětil: Dokud Bůh Bohem bude, není pro mě odtud žádného vysvobození. Pročež jdi bratře, pravil jsi dále, a sněž sám celý chleba; neboť mně a druhého tovaryše více neuhlídáš. Slyšes takto tvoji řeč, odešel jsem, a snědl jsem chleba celý podle rozkazu twého.

T. Šimbera.

Zvony večerní.

U večer kdy za klekání
Zvon se nese polem lesem
Hledím rád tam v nebes báni
S přeradostným srdce plesem.

Řady světel po nebesku
Tyť jsou písnem světův Pána,
Ve věčném pak hvězdíc lesku
Píseň lásky jim jest psána.

A ten hlahol, ježto lije
K hvězdám slavné zvonů znění,
Zdaž to rájská melodie
K oné písni lásky není?! —

Vlad. Šťastný.

Modrý Svatý.

Za enoho času — tisíc let tomu sotma bude — proměnila se mladá panna, jménem Barbara, za jistého zebníka Konstantina, a odešla s ním do města vzdáleného. Barbara byla skromná, šetrná, pracovitá a vůbec ctnostná; jedinou chybou její bylo, že měla delší vlasů než rozum, nepemájac, že k stánu manželskému více se požaduje, než pouhé čeme-

řlo, kteréž bez zvedenosti a zbrzkosti čemešnicka robinu nikdy neobláží. Konstantin byl sice wtipnější, jenom že svého wtipu často k věcem nedowoleným používal a hlavní jeho waben bylo, že s časem hospodařiti neuměl. Swoji manželku co sprostou wotkowanlu brzo prohlédl, že ji obelstíti a každého buřtka zaměřiti může. Brzo po swatbě w pon-

běli tážala se ho manželka, proč nejde do práce, an sám dříve pravil, že slavitel slambu z rozkazu nákladatele brzo dohoní? „Dnes,“ odpověděl vážně, „připadá nám v kalendáři patnáctá toho nejsvětějšího Svatého. Neslyšela jsi nikdy o něm na kázání?“ „Když,“ odpověděla žena. „Když tedy tomu tak je, budu i já dnešní den slavit, a od práce odpočívati.“ Oba tedy drželi svátek. Takto trvalo to několik neděl, až konečně manželka o tom přemýšlela počala, neboť Konstantin nezanedbával toliko práce v pondělí, nýbrž vsedky své peníze prohodil v hospodě, a přicházející domů s ulovenou epici, proklínal a tloukl ubohou manželku, když ho z nepravosti lárala. Nemesťajíc po druhé podobné pranic, přistrojila se do svátečních šatů a spěchala na faru žalovati. „Velebný pane!“ řekla k farářovi, „světíjou-li pat je v městě takové svátky, o kterých lidé

na mentově ničeho newědějí, rače aspoň v pondělí památku toho modrého Svatého zrušiti, a místo ni swatý púst na ten den ustanowiti.“ — Pan farák uho-dnul hned, oč se zde jedná a řekl: „Mila ženo, pojďte se mnou do chrámu Páně, a ulážu vám toho modrého swatého.“ Barbara byla tomu ráda. Přistědše do chrámu, postavili se před obrazem swaté Markéty. „Tento je ten modrý swatý,“ řekl pan farák, poukazuje prstem na brala u nohou swaté Markéty poraženého, „tento se cti v pondělí a stojí o něm psáno: Chci nepřátelství položiti mezi tebou a ženou.“ Přistěbší žena po tomto vysvětlení domů, držela ustawičné kázání o tomto modrém svěťci, až se konečně Konstantin polepšil na modrý swátek zapoměl a také v neděli ve swatém čtení zalíbení našel a ve knihách slušnou zábavu mival. Kdyžby ja jeho příkladem šli všichni řemeslníci! —

T. Šimbera.

K devátému březnu.

Aj tu vstalo slunce z chmurné noci
V různém skvostu jása svět mu vsříc.
Proctly lesy kouzelnou mocí,
A v nich slyšet pěvců na tisíc.

Vzešlo slunce — Moravěnka vstává,
Velehradské zvony hlaholí;
V chrámech zpěv a Hospodina sláva
K vrchům donáší se z údolí.

Jen se nes ty písni miloděká
Jménem Apoštolů Moravou
Pěj, že vlasti pole — práce čeká
Ať k ní všichni svorně povstanou!

Vstaň můj rode, volá vlast tě milá
Láskou pravou, činnou víň se k ní —
Dříve však než počneš svého díla,
Před Apoštolý své poklekni.

Viz tu kříž ten v ruce Cyrilově
Nad vše přilní k víře, již ti dal.
Viz tam knihu v ruce Methodově
Miluj Feč, již on ti zachoval.

Věrně vlast i Apoštolý ctíti
Na tu knihu kříži přísáhej,
A pak vstaň můj rode, slunce svítí —
Mužně k práci, — záden neváhej! —

VI. Šťastný.

Hádanka 4.

Já jsem to, co hlavně k živočení
veškerenstva přispívá;
já jsem to, co k nebi hvězdnatému
zraký tvoje vodívá.

Bez těla i barvy všudy stávám,
a přec nejsem žádný duch,
s mou bytostí tebe neseznámí
smyslné hmat ani sluch.

Potrestaný kouzelník.

„Bůh pomáhá těm, kdo si pomáhají sami.“

Kéž by tomuto přísloví všickni porozuměli a jím v životě se řídili. Nalezáme ale bohužel mnohých, kteří v mrzké zahálce dne i roky tráví a předce by rádi na světě pohodlně živi byli. Kdo si ale zamiluje slečnu zahálku, tu se v brzce i její sestřička nouze dostaví. By se ale tohoto nevíтанého hosta sprostil, tu malo kdy pomyslí zahaleč na práci, nýbrž obrátí se často k prostředkům hříšným; neb zahálka a lenost je matka hříchů.

V jistém městečku Z. bydlil před mnoha lety mladík, kterému, ač byl od milého Stvořitele zdravými oudy obdařen, práce jaksi nešla v chuf. Učil se mnohému řemeslu, ale u zádného mistra déle 14. dnů nevydržel, aneb raděj — žádný ho déle netrpěl. Přemýšlel tedy, jak by mohl snadným způsobem zbohatnouti, aniž by mu třeba bylo se pracně lopotiti. Počal sázet do loterie. Ale jak se lze domysliť, — padal vždy hloub a hloub do bídy.

Ve své zahálčivosti potuloval se po sousedech. I přišel také k jednomu kramáři, který jemu sdělil, že ví jistý a neomylný prostředek k snadnému nabytí pokladů převelikých, jen že je to věc lektivá, poněvadž se to dítě má pomoci zlého ducha. Zděsil se ovšem mladík myšlénky této, ale an již nouze byla vysokého stupně dosáhla, odhodlal se i k tomu nejhoršímu, a žádal snažně pověrečného a snad i šibalského kramáře o sdělení onoho tajného prostředku. Kramář tedy podal jemu starou, ošumělou knížku, pravě že pochází od jeho pra-pradědečka a poukázal na stránku, kde se onen osudný recept nalézal.

Mladík obdržev knihu, uschoval ji co nějaký poklad za nádra a strachem i nádeji třesoucím se srdcem ubíral se kvapně domů.

Po několika dnech ubíral se Bartoš, soused onoho mladíka, v půlnoc z další cesty domů. S podivením ale spozoroval na půdě sousedově světlo a jakýsi temný hovor. Zvědavostí puzen, vylezl na svou půdu, která byla od oné sousedovy jen prkny přehraděna a odezdvihl opatrně jedno prkno a hle! — jak ohavné i směšné divadlo okázalo se zrakům jeho: Na půdě rozprostřena černá plachta, na ní veliké troky, na krově visí lucerna temno noční osvěčující. Sousovec Honza, tak onoho ničemu jmenovali, s vyzáblou tváří, divokým a tékavým okem hledí do knihy, obcházi troky, jako šílenec si při tom počínaje, mumle nerozumná a nesmyslná slova, jen po každém obcházení vyslovil srozumitelně: Černý satane nechť se tak stane, ať jsou ty troky dukátů plny.

Když tato pošetilá komedie již po chvíli trvala, tuť byl Bartoš, dobrá kopa, sotvy s to hlasitému smichu se ubrániti; poohlédnuv se, spatřil u sebe černého domácího kocoura, nerozvaživ, jakých následků by to míti mohlo, uchopil ho a vrhnul skulinou na ony troky. Poplašený kocour ale jako vítr uskočil. Čarodějník ale strážlivě vyfuknuv — pádí s půdy — mine se schodů a se strašným rachotem a řváním octnul se v síni. Celý dům se zděsil a nastal tam náramný zmatek. Bartoš ale, pln nepokoje, potichu se dolů klidil.

As 10 neděl uplynulo, a nebylo Honzy jak obyčejně po ulicích a náměstích potulujícího se viděti, až po jednou vytáhnul se z bídného obydlí svého o hůl se opíraje, an byl přestál horkou zimnici a zlámaná noha se byla poněkud vyhojila. — Zdaž byla tímto neštěstím i duše jeho od pověr a lenosti vyléčena, nemohl jsem se dozvěděti.

Poznamenání. An jsem se zmínil o loterii, musím podotknouti, že

jest to ta nejposlednější cesta k bohatství, a běda tomu, kdo se ji s náruživostí uchopí. Aby jsi poznal, laskavý čtenáři, jak nestejnou hru hraje sazeč do malé loterie, tedy uvaž jen následující čísla: Roku 1859 obnášely prý všechny sázky v mocnářství Rakouském as 20 millionů zl. rak. čísla; výhry ale jen $9\frac{1}{2}$ millionů zl. (4 mil. stály výlohy při loterii samé, ostatěk čistý výnos). Co z toho následuje? zajisté, že ten, kdo 20 kr. vsadil, měl nádeji $9\frac{1}{2}$ kr. vyhrátí. Aneb co by jsi řekl takovému hráči, který by tobě učinil návrh následující: hrejme spolu v kostky. Když vrhneš počet sudou (rovný) 2 4 6 atd., zaplatím tobě $9\frac{1}{2}$ kr.; naproti ale, když vrhneš lichem (nerovný) 1 3 5 atd., dáš ty mně 20 kr. — Co myslíš, kdo konečně musí vyhrátí? — —

Ty ale snad řekneš: Někomu se to přece podaří, že vsadí jednou, dvakrát a zbohatne. Co že zbohatne? může se ovšem státi, že mnohý vyhrá, ale nezbohatne; neb tu platí obyčejné přísloví: Jak nabýto, tak pozbyto.

Někomu se to poštěstí, ale považ, kolika se to nepoštěstí? Kdyby někdo před tebe postavil veliký pytel hrachu bílého, a jen jedinké zrna černé do něho vložil, pak ten hráč dobře promíchal, a zavázanýma očima tobě jedno zrna vytáhnouti kázal, řci zdaž by jsi

měl nádeji, že právě to černé zrna vytáhneš? aneb kolikrát by jsi táhnouti musil, až by jsi na něj přišel?

Pisatel těchto řádků znal člověka, byl to haderník neb jak u nás říkají handrlák, starec as 70-letý, tento, jak to mnohokrát povídal, zabýval se od svého desátého roku hadernictvím, a mnohý týhoden i 3 zl. stř. sobě vydělal; oblek jeho byl nejjednodušší, záležel z hrubé haleny, plátěných spodků a hrubé košile. Výživu sobě z větší částky vyžebal; tak že jemu bylo lze v středních letech jeho živobytí každého týhodně 2 zl. stř. uspořiti. On je po 40 let i skutečně uspořil, ale nevložil je do spořitelny, nýbrž do loterie. Vypočítej si laskavý čtenáři, jak mnoho asi tam vložil, a shleďáš summu velikou: 40.000 zl.! Kdyby jen čtvrtinku těch peněz byl uschoval, mohl být zámožným člověkem, a hle umřel jako žebrák; a co nejpodivnější bylo, — po celé své živobytí ani jedinkého amba nevyhrál.

Bůh dejž, by se peněžité záležitosti v naší milé říši tak dalece sesílily, by mohl stát ozeletí onen výnos, jež poskytuje malá neb číslá loterie. Bohdejž, aby slovanští náš národ umoudřil sobě a nesázením do loterie dokázal, že je rozumu zdravého.

Sotúrek

čili

svatba v bryndě.

Ku M—nicm po silnici
Jedou šťastní svadebníci.

Ženich z cizí fárnosti
Družku svoji mladosti,
Aby uctil jak se sluší,
Naklonil si její duši;

Vyzval z vlastní dědiny
Výbor statné družiny.
Devatery letí saně
S koničkami jako laně.
Zvonečky a rolníčky
Rozjafují koněčky. —

Nevěstu když vypravili,
 Družstvo její připojili;
 K chrámu Páně uhání,
 Pro církevní zehánání.
 Slunce zimní jasně svítí,
 Na slovanských družek kvítí.
 Aby milé nevěstě
 Nešlo k pláči na cestě;
 Slovanské tu zbožné děvy
 Přednášejí krásné zpěvy.
 Také v širém okolí
 Zvučná hudba hlaholí.
 Klarinet jak skrivan písa,
 Při čemž chasa bujně výská,
 A ty lesklé trompety
 Drnčejí jak rakety.
 Všech jen s myslí k tomu zřeli,
 Jak by se tu blaze měli.
 Sotva však věž zočili,
 Již se k fáře stočili.
 Tuto byla podívaná!
 Od Božího snad tu rána
 Čekalo sta diváků
 Chytrých dost, i hlupáků. —

Fabory jak urovnali,
 Svadební tvář na se vzali,
 Jdou hned svatí ku fáře,
 Poctit pána faráře.
 Když ho slušně pozdravili,
 Ku sezdání poprosili,
 Neváhal jim posloužit; —
 Budou-li jen všechno mít. —
 Po ceduly se již táže,
 Jak to k cizím zákon káže.
 Aby ženich z ciziny
 Přinesl své listiny.
 Hned svat cizí v kapse štoural;
 An naň zdejší trapně mžoural:
 Vytáhne-li z kapsáře?
 Jak jest žádost faráře.
 A hle! táhne — podle zvyku
 Cedulu — však na muziku. —
 Pan farář se pousmál,
 Cedulu mu zpátky dal. —
 Svat se chopil ušatice,
 Vždyť tam měl těch cedul více,
 Z těch snad musí jedna být,
 Jakou chce pan farář mít. —
 Na pivo však jedna zněla,
 O čemž jiném druhá mlela.

Co si tudy započít?
 Jak s tím mají zatočit?
 Aby svadba přece byla.
 Příprava se nezkazila. —
 Nezbylo tu jiného,
 Než vzít koně rychlého;
 Pro cedulu domů spěti —
 Není-li již jenom v směti!?

To jak hosti zaslechli,
 Náramně se ulekli.
 Hned jak mokré slípky stáli —
 Diváci však jim se smáli.
 Rozkošná tak veselost
 Změnila se v žal a zlost.
 Než co pomohou tu řeči?
 Ať si nevěsta bár bečí. — —
 V trapně této nehodě
 Zaměřili k hospodě.
 Cestou, zpěvem umoření,
 Nehodou jak domodření;
 Usedli si za stoly,
 Užít trochu povolí.
 Kdo vzal něco k jídlu sobě,
 Sešlo se mu v této době.
 Tak i svat svůj sotůrek
 S ramena si truchle smek;
 Aby chudák celý smutný
 Popřál sobě trněčák chutný.
 Shodou dobrou, čili zlou?
 Táhne — trněčák s cedulou! —
 Však co nyní? — má se smát?
 Nebo na zlý sotor lát?
 Nehoda vždyť zase nová
 Nedá jemu pronést slova.
 Hle! ta zlostná cedula
 Na trněčák se připnula!
 Svat, jak zamražený stojí,
 Vždyť se cedulou hnout hojí;
 Z ceduly by osudné
 Neměl hadry ostudné.
 Zatím hosti všickni spolu
 K svatovu se hrnou stolu;
 Aby div ten viděli,
 Snad i radou přispěli.
 „Nechte kmotře!“ radí Tomáš,
 „Trněčákovy tento sobáš,
 Mělo to tak věru být, —
 Cedula má dekret mít;
 Když se to tak ssobášilo,
 Aby z toho něco bylo,

Pojďme tak s tím na fáru
K velebnému faráru.“

Tu hned na tu dobrou radu
Stavijou se hosti v řadu.

Na talířu přikrytém

S trnčákovým dekrytem;

Cedula se k fáře nese

Při hubbě, až zem se třese.

Asi za půl hodiny

K slasti celé družiny

Vrací se dom šťastných párka,

Kde již čeká chutná várka. —

Sotúrek však v paměti —

Zůstane i pro děti;

By v něj cedul neskládali,

Pak-li již tam trnčák dali.

P. O.

Poctivá vdova ruská.

Jak již jednou v Moravanu zmínka se stala, byl cár ruský Alexandr I. milovníkem nevinných žertů. — Brzy po nastoupení své vlády na začátku nynějšího století cestoval po jižních končinách rozsáhlé říše své. Na cestě té přihodilo se, že na voze císařově se něco polámalo. Když přijeli ke kovárni u silnice blíže hospody stojící, slezl cár ze svého vozu, a ač doprovázející ho pobočník hrabě Orlov svůj vůz císaři nabídnul, nepřijal tento nabídnutí toho, nýbrž řekl, že po tolikém trmácení bude jemu mílo, když bude moci poněkud projít se až k nejbližší poště, která jen os půl hodiny cesty odtud vzdálena byla; tam že své komonstvo bude očekávat, až by se vůz pooprávil. I kráčel za jasného podzimního dne volným krokem beze všeho služebnictva přírodním jednoduchým pláštěm k nejbližší vesnici. Před vesnicí vkročil jemu vstříc stará ženička, pozorující že cizinec z té strany přichází, odkud císař přijeti měl, táže se, zdaliž neví, jak brzy císař pán přijede. Kteréž on odpověděl, že již není daleko. Vědomostí tohoto cizince nabyta stařenka smělosti a táže se dále, zdaž pán není sám jeden ze služebníků císařových? čemuž když on přisvědčil, radostí jiskřícíma se očima pohledla na něj a táže se důvěrně, zdaž ji pán nenese peníze od jejího syna? Načež on: Jaké peníze? od koho? — Tu se jala stařenka vy-

právěti: Já jsem již přes 30 let vdovou a bývám nyní u své dcery v této vsi, mám ale také ještě syna Ivana, jest to ale, můžete mně věřit, velice dobrý syn, sloužil 12 let ve vojsku a pozbyl v bitvě proti Turkům levou ruku. Cár ale milostivě se ho zaujal a dal jemu službu u svého dvoru, on mívá hlídku v císařské konárně. Od té doby mně posílává můj dobrý Ivan každoročně 20 rublů na výživu. Pán Bůh mu to zaplať! Letos mně ale poslal teprv 10 rublů, ale psal, že císař pán pojede na podzim do našich krajín a pak že mně ještě 10 rublů po některém ze služebníků císařských pošle, neb prý ho všickni znají a mají ho rádi. Prosím Vás, zdaž Vy ty peníze nemáte? Načež cár usmívavě: Já těch peněz nemám, ale tamhle již jede komonstvo císařovo, ten pán, jenž ve druhém voze jede, a popsal stařence hraběte Orlova, má zajisté ony peníze; já viděl, an mu je Ivan dával. Držte se ho, a kdyby se zdráhal, nedejte se tím mýlit. — V té se již povozy císařské přibližovaly, císař se obrátil zpět a kráčel jim vstříc, načež se ony zastavily. V patách ale za cárem klušala též naše stařenka, a zpřímá se obrací k hraběti Orlovovi, který též vůz svůj při příchodu císaře pozastavil, s prosbou, by jí její peníze vydal. S udivením táže se Orlov: Jaké peníze? Nu které mně můj syn z Petrohradu po Vás poslal. Orlov: Co

je to, já nevím o ničem. S horlivostí ale odvece tato: Nu, to by předce nebylo hezky, aby mně chudé vdově tak hodný pán ty peníze zapřel.

Nevrlost a rozpaky hraběte Orlova pozoruje cár, dí mu čtverácky se usmívaje: Již se jen nezdráhejte a vydejte ji oněch 60 rublů, vždyť jsem sám byl přítomen, když Vám je Ivan doručil. Tu teprv pochopil Orlov, že cár opět nějaký žertík provedl. Bez meškání vyndal pokladnici a vysázel 60 rublů. — Udivená vdova pohlíží jaksi nedůvěřivě na lesklé peníze a opět na Orlova. — Pak couvne na krok zpět a dí odhodlaně: Já těch peněz nechci! A proč? táží se císar

i pobočník jeho jako jedněmi ústy. Načež ona: To nejsou peníze spravedlivě vydělané. Bůh mne uchovej! raděj budu nouzi tftit, než abych přijala peníze nepoctivě vydělané. Můj syn má jen 80 rublů ročné služby a tedy nemohl spravedlivým způsobem toli peněz odložit. —

Slovanská poctivost tato se líbila nadmíru Alexandrovi, a tedy k upokojení jejímu doložil, že může s dobrým svědomím peníze tyto přijmouti, an cár sám je jí daruje, a syn její že jí bude od té chvíle ročně 60 rublů posílati, jelikož služba jeho bude zvýšena, by svou starou a poctivou matku tím vydatněji podporovati mohl.

My tři bratři!

Úryvek cestopisný od Antonína Dudíka, kněze na Moravě.

Byloť to za oněch bouřlivých časů léta osmačtyřcátého, když třem bratřím na Moravě v hanácké krajině rozeným doma jaksi nevolno bylo. Rozjitřenost myslí, nepořádek obecný a věčné haštereň často o malicherné věci jako nemoc na ně nemile působily a doháněly je k tomu, aby svůj ranec svázali, poutnickou se opatřili holí a svému stísněnému srdci v šířém ulevili světě. Dlouhé porady a potazu nebylo třeba, an tenkrát každý činiti mohl, co chtěl, a zajíti mohl, kam chtěl. Pročež plán cesty byl brzy hotov, a jednoho rána v srpnovém pondělí nebylo tří bratrů v domě otcovském — více.

Známi a přátelé se po nich tázali a sháněli, než nikde o nich ani vidu ani slechu. Toliko se jim pravilo, že Bůh ví kam zašli a zanesli své vrtochy a brykule! Než kdosi je přece vyšpéhoval a pak co na své cestě byli zkusili, do všech uhlů roztroubil. Pročež dobře taky bude, najdemeli to v našem milém Moravanu.

I.

Jak řečeno, vydali jsou se tři bratři za jasného rána v pondělí na cestu a sice k jižní straně. K horám zamířili, doufajíce, že tam nejlépe vzdálení budou od hluku rozkvašeného světa. Ale aby se neštěstí předešlo, jaké by je od zlých touláků potkati mohlo, ozbrojil se první nejmladší dobře okovanou holí tak zvaným „Ziegenhaimerem“; prostřední opásal se mečíkem zděděným po milém otci, jímžto knotky řezával, a nejstarší měl sice taky hůl, ale v ní byl kordík ukrytý. Vak čili ranec, v němžto rozličné se nacházelo zboží, nesl každý po chvílkách, jak mu totiž síla jeho stačila.

Krásný den byl, slunce až mílo svítilo, v přírodě Boží všudy veselo, pročež kráčeli tři bratři s jasnou tváří a s veselou myslí ku předu. Čas rychle ubíhal a s ním urazil se hezký kus cesty. Blížilo se k dvanácté, an právě ve Zd—, kde taky blahoslavený náš Sarkander farářem byl, poledne

zvonili. Jeť to podivný cit, jakýž se ozývá v srdci lidském při zvuku zvonu v cizině, jenž nás k modlitbě vzbuzuje! Ovšem pomysli si každý, že jsme se my tři bratři pobožnější nežli doma „Anděl Páně“ pomodlili.

I vešli jsme do hospody chléve se na těle občerstvit k dalšímu putování. Než ušlo to třem bratřím, že se nenalézají v nějakém hostinci nebo světoznámém hotelu sídelního města, nýbrž že jsou toliko v hospodě neopatrného městyse. Hladovi jsouce žádali o pokrm. Čehož měla jim ubohá hospodská podati? Vařila kousek hovězíny pro dům, ale svým nenadálými vyhověla hostům, častovala jich tímto masem jakož i polívkou, v nížto tlusté a dlouhé se nalézaly lukše. Přišla po chvíli i telecí pečeně, na kterouž ale nos i žaludek tří bratrů dlouhý čas zpomínal ovšem — s nechutí.

Zaplativše, co dlužni byli a davše „S Bohem“ vstupovali k horám, v nichžto jich přerозkošná vůně a přemilý chládek přivítal. Jak lehké bylo tuto oddechování jejich! Prsa, před tím parnem a prachem náramně soužená, patrně se rozšířila a omádlá. Vůkol hluboké panovalo ticho, toliko tajemný šumot borů a smrků k uchu jejich dorážel, jakož po chvílích bylo též slyšeti pískat kosa nebo drozda.

Oči tří bratrů koulely na vše strany dávajíce pozor, zdažby nikde nezahledly nějakého nepřítelce. A jakého nepřítelce? Zákeřníka-li? Medvěda-li? Vlka-li? Zbraň byla ovšem po ruce, srdnatosti též nescházelo, než přece se báli, aby utíkat nemuseli. Avšak Bohu díky nic na ně nevypadlo, tepru později vyskočil na ně — vlk.

Slunce schylovalo se již k západu a trochu chladný větřík započal vanouti, když cestujícím třem bratřím se na značném vrcholu objevil starý ale dobře zachovalý hrad „Buchlov“ a pod ním trochu nížeji panský dvůr.

Aj, jak spanilý to pohled! Kam se poděli ti časové, kdežto rytíři v

železném brnění po této krajině se svými se proháněli zbrojnoši! — „Tam v tom dvoře sobě odpočineme od denní horké cesty!“ zvolali jednohlasně tři bratrové, a s novou sílou jako na perutích toužebné nedočkavosti urychlili svých kroků k žádánímu cíli.

Brzy na to stály už u veliké brány, kteráž do prvního dvoru památného hradu vede. Jelikož ještě na čase bylo, by sobě místnosti uvnitř prohlédnouti mohli, ubírali se dále po visacím mostě, po kamenných schodech vedlé známé lípy, kteráž na důkaz nevinnosti jednoho odsouzence své mohutné kořeny v povětří rozkládá, a vedle pověstného kamenného stolu,*) u kteréhož delikvent naposledy častován, k správcimu hradu tohoto, žádajíce ho, by jim památnosti jeho ukázal. — Rychle a rád žádost naši vyplnil. A kterak taky jináče? Vždyť za práci a za výborný výklad zasluhuje každý nějakého zase uznání! Slepice darmo nehrabe, a člověk mělby darino jazykem třepat a svých plíček namáhat?

Co jsme vše viděli a slyšeli, když správci klíčkama rachotil, dvéře po dvéřích otvíral a všudy něco pěkného nám ukázati a pověditi dovedl, toto říci a popisovati nelze! A k tomu ke všemu tyto památnosti již mnohé péro nad naše obratnější živými vylíčilo barvami, pročez k čemu bylo by namáhání naše? Toliko slušné podotknouti, že při otvírání jednéch dvéří, kteréž již dlouho uzavřité býti musely, na tři bratry vyskočil — vlk, čímž takové způsobil leknutí, že zůstali na okamžik jako omráčeni, ale brzy se zpamatovavše každý po své sáhali zbrani. Než nebylo všeho toho třeba; neboť vlk byl — mrtev a toliko jeho kůže vycpána. Stál, jak říká lid, na drátkách, a šprymovný pán správci, chytře vzácným hostům

*) V roce 1859 seděl pisatel těchto řádků se svými přátely u tohoto stolu při velmi krásném dnu v měsíci září, a s radostí si zpomíná na onu dobu.

žertovného připravití překvapení, vstoupil na klapku a vlk udělaje ku předu skok strašně zavyl.*) Pěkný to kousek obzvlášť pro slabochy, aby ráznější nabýli mužnosti!

Pak tam viděli tři bratři několik měděných za sklem tabulek, na kterých podivně, náramně zohavěné tváře a všelicos ošklivého vyryto spolu s podpisy, ale výborné a chvály hodno, že právě to nejdůležitější bychom toliko v zrcadle čísti mohli. Inu dobře; nepovolanci a všetečky nemusejí všechno vědět! Jsou tam na věčnou památku, když l. P. 1807 v dolním městečku B. nemocnice se nalézala v krásném domě. A že ve špitálech rozličné viděli lidi na rozličné stonající nemoce, kdož by nevěděl?

Pro to nic! Za odměnu viděli jsme čarovné panoráma ze střechy bradní. K severu a k západu táhnou se hory jako zelené krajky u zlatohlavém živůtku, k jihu pak a k vývodu rozprostírá se kouzelná rovina jako pestrý koberec, na němžto města, dědiny, dvory a mlýny, řeky a potoky, stromy a vinohrady vypuklou prásti velkány jsou. Po chvíli bylo slyšeti hluboké stonání, jako kdyby někde v houšti raněný ležel obr. Co to? Odkud to? — Jelikož to ale dělalo: „Hu! hu!“ každý se domyslí, že to byl pární vůz, jenž se chystal celý vlak z blízkého nádraží H. odvésti pryč. Jeť to kapitální nápad a vynález — ta železnice!

Vstupující tři bratři na střechu viděli na podkrovní jakousi plechovou troubu, kteráž na první pohled pro ně tajemstvím zůstala. Než brzy se přesvědčili, že to tak zvaná mluvní trouba čili mluvidlo — dalekomluv.**)

„Počkej!“ jali se vespolek hovořit, „vyvedem něco na zkoušku!“ A vzavše troubu vylezli s ní na horu. Právě viděli velikánský kus od hradu dosti daleko jakousi ženštinu, anaž

cosi na poli trhala. Nasadiv troubu k ústům zavolal nejstarší bratr: „Hej, — co — to — tam — děláte?“ — I hned se milá žena zdvihla a se ohlížejíc na vše strany, odkud tento hlas, bez dlouhého meškání dala v nohy. — Bez pochyby trhala cosi zapovězeného, z nenadání slyšela výstrahu, a domnívaje se, že dráb s holí již ji na záda leze, uprchala se zlým svým svědomím k řádu. Hle! jak se hned děst hříšník třebas při nepatrném šustotu malinkého listečku!!

My tři bratři museli jsme se to-muto výjevu srdečně zasmáti.

Mezi tím zašlo již slunce úplně za hory pozůstavujíc červánky na západním nebi. Pročež děkujíc nějakým skutkem správcimu za jeho ochotu a rozjímajíc sobě pomíjitelnost ve-zdejších věcí hledali sobě tři bratři nocleh, jehožto u ovčáka taky našli. Ovšem že na večeri se nezapomenulo, požívalo se, co naše hospodyňky spěšně uškvařili dovedou, k čemuž několik doušek dobrého ale drahého vína se učinilo. Pak se na slámu na zem ulehlo, arcit že s Pánem Bohem. Než ta noc! ach nebesa ta noc! Snad se všechen hmyz se svými šipý a bodáky proti třem bratřím zapřísahal! Byloť to hrozné krveproliti! Tam ten občerstvující spánek! Než jako ta noc byla černá čili nešťastná, podobně zastřemež tyto noční muky závojem smutku na památku až na věky.

II.

Časné ráno na prvním úsvitě opustili tři bratři s velikou chutí trapné své lože, aby se na čerstvém vzduchu zotavili od ran a svízelných utrpených noci minulé. Byli tomu velmi povděční, že se stal den druhý! Ale byloť to čarovné jitro! Nebeska obloha tak jasná, jako modré oko nevinné Slovanky, slunce tak líbezným zářilo světlem, jako elektrický blesk spasného majáka, a vzduch byl tak čistý a průzračný, jako voda křišťalové řeky Jordánské.

*) Za našich časů už ho tam nevidět, snad prý utekl do hor, nemaje co požírat!

**) Podobně zmizela. Snad v ní mnoho slov zamrzlo, a když táti počalo, tedy se roztrhla.

V popředí vypínal hrad šedivou svou hlavou k blankytu a zíral okem vážného kmeta do daleké krajiny. Vůkol v horách hrobové ještě panovalo ticho, toliko z roviny dorážel temný zvuk nové denní práce a nového života. Ach Bože náš, jak mocný a moudrý jsi ty! Mimovolně zapomělo srdce tří bratří na pozemskost, a zaletělo tam, kde mnohem krásnější je kraj.

Čerstvým krokem oběhli celý hrad pozastavivše se na východojižní straně, aby s zalíbením popatřiti mohli na spanilou svou vlast, jako Mojžíš viděl všecku zemi Galaad až do Dan z hory Nébo.

Nyní nastalo loučení s hradem B. a s kapličkou sv. panny Barbory, kteráž na protější hoře co opuštěná nevěsta stojí. „S Bohem bud! ty utěšené místo minulých a přítomných časů! Nebesa ví, kdy tě zase spatříme!“ — *)

Dolů šlo to spěšněji nežli. na horu, a ohlízejíce se několikráte na zamilovaný předmět přišli v brzkém čase do městyse B., kdežto sobě zaopatřili mléka k snídani. Na schodkách jednoho o samotě stojícího domu ho požívali, a jak ono chutnalo!? Manna a křepelky nemohly lidu israel-skému na poušti lépe chutnati, nežli sprosté mléko třem bratřím na schodkách v B.! Člověk je přece podivné stvoření! Vybírá si, rozmanité má choutky a chutě, a přece zase sáhá po ledačem! Ale právě to činí proto, že je „malým světem“, jenž v sobě obsahuje — všechno.

Městys B. má pěkné položení, pěknou fáru a kostel aspoň z venku, a ještě pěknější zámek šlechtický do půlměsíce ve vlašském stavěný slohu. My tři bratři nemohli jsme se dosti nadiviti té krásné kleci s papouškem, kteráž před zámek na pěkném dláždění se nalézala. A mámeli za pravdu vzíti tu pověst, že pod střechou to-

hoto sličného letohradu tluče srdce vlastenecké? Podívejíce se taky na sýpku, kteráž div divoucí! nyní pšenici a koukol shromažďuje, jako prvě shromažďovala pšenici a koukol věřících, zamířili jsme trochu k východu. A kam? Kam táhla neviditelná ruka tři bratry?

Právě tam, kam ukazovala cestu hvězda třem mudrcům. Do Betléma, ale nikoliv do Betléma v zemi židovské, nýbrž do Betléma v zemi Moravské.

Ach ty chlebe drahé naší vlasti, Druhdy chutnals synu každému: Brzy na tě přišly hrozné strasti A ty's nebyl k chuti žádnému. Avšak chvála Bohu nastal čas, Kdežto Slovan žádá tebe zas.

Taková slavičí píseň ozývala se v útrobách tří bratří, když putující za jasného rána přibližovali se k místu, ktercz v prsou každého Moravana sladké vzbuzuje upomínky na slavný Velehrad a bratry Soluňské Cyrilla-Methodia.

„Zdráva budiž hvězdo spanilá,
Kteráž's světlem víry zářila.“

Takto zvolal trojlistek bratrský, když se objevily makovice Velehradského chrámu. K nebi pnou se k věže jeho, zvonů hlas proráží oblaka, jakoby chtěly na Moravu přivíati požehnání Cyrilla-Methodia, po jejichžto ostatcích darmo ach! darmo pátráme. Než Bůh jest mocný, nespouštějmež se krásné nádeje!

Tenkráté, když noha tří bratřů na tomto posvátném místě kráčela, panovalo zde hrobové ticho, nebylo nikde ani nejmenší známky, žeby kdy tisíce a tisíce věrných Moravanův ve velebné svatyni se modliti mohli. Než sotvy ze desetkráté se byla země otočila kolem slunce, již veliké zástupy poutníkův chvátají ku prahům té budovy, odkudž světlo spásy začalo zářiti po Slovanském

*) Touha jednoho z těch bratří se již splnila, tenkráté ale „zavátala“ hraběnka B. t. j. třetího dne na to přišlo.

kraji.*) Touha spatřiti toto druhdy slavné místo, ozývá se v prsou Moravských synů a dcer, jenžto dle možnosti i skutkem přispívají k tomu, aby velebné svatyně Velehradská v slušné se objevila kráse pro nastávající rok 1863. A pak kdož může předzvídati budoucnost, jakáz kyne kolébce církve moravské? —

Rozdívné myšlenky křížovaly se v hlavách tří bratří, když prohlížejíce sobě někdejší klášter Cisterciácký**), kostel a starožitnou kaplu všudy viděli zanedbalost a bolestnou zpoulu. Ach zaplať srdce lidské nad nevěrou věků minulých!

Nenalézajice nikde žádného obveselení a duševní zábavy hledali tedy tři poutnickové nějakého občerstvení pro zemlené své tělo. A kde ho nalézti? Laskavý čtenář lehce se dovtipl. Toliko ustavičně mi na mysli tane onen zasmušilý, nevlídný pohled našeho hostitele, jimžto by se snad ani Cerberus***) vykázati nemohl v pohanském limbu. Věru! hleděl tak škaredě, jakoby sedm dědin zapálil!

- Zaplativše, co dlužní a ubírajíce se dále, přichodili na místo, kde mnoho komínků ze země čnělo. Co je to? Snad chodíme tuto po střeších nějakého podzemního paláce? Anebo snad to tam druhé zasypané Herkulanum a Pompeji?†) V pravdě! leželo tam pod zemí mnoho břichatých dlouhý již čas pohrobených — beček a v nich vzácný mok čekal na své vykoupení, a všechno toto odpočívalo sladce v tmavém hrobě, jehožto „sklep“ jmenujem. Tedy byl to sklep se svými otvory! Podivno, bezdušné víno a

bezchmelné pivo mívá často pěknější obydlí, nežli rozumem, vtipem a moudrostí opatřený člověk!

Než všechno do času; udeřila hodina a s ní nastalo loučení. Pročež rozžehnavše se s Velehradem a nevědouce, kdy zase sem zavítají,*) ubírali se tři bratři k městu kř. Ilr. Bylať to výborná veselá cesta. Povětrnost velmi pohodlná, nebylo příliš horko ani větrno a pak k tomu čerstvé nohy a plné kapsy, což lepšího sobě člověk žádati může?

Jdouce takto po dobré silnici, rozvažovali jsme sobě někdejší slávu hlavního města Velehradu, kteréž se před tisíci léty tuto rozprostíralo. Ach! tamta jeho velebnost, jako kouř a dým se rozpadla! Než tu nás z tohoto truchlobolného dumání vytrhal — had, jenž právě přes cestu spěšně se plazil. Napráhnuv na něho — než Bože chraň! aby ho zabil — nýbrž čekaje, co učiní, viděl jeden z bratrů, kterak v okamžení se v klubko zmotul a vystřčiv svou prodlouhlou hlavinku a rozštípený svůj jazýček pronikavě syčeti započal. O ubohé zvířátko! jak se lekáš a strachuješ! Pardon! nic se ti nestane! A milý had s lehkým srdcem bez úrazu do křoví zalezl.

Tak jest; smrti se brozí každý živočich, a člověk neměl by se jí lekati? Lhář jest, dí-li, že se smrti nebojí. —

Zatím přirazili tři bratři k nádraží železnice, než minouce ho zamířili k městu. Byl již večer, když do jednoho hostince na velkém náměstí byli vešli. Tu jich pozdravil libezný zpěv a čarovaná hudba, kteráž pocházela od slícné dívky sedící u píana. Co ale zpívala, nevím se upamatovati, kdyby mně hlavu uřežal, než to jistě vím, že nebylo nic národného. Aspoň jsem tomu nerozuměl. Ach

*) Přední zásluha o zvelebení Velehradu náleží tamnímu horlivému knězi a faráři Karlovi Molitorovi.

**) Zakladatel tohoto řádu je sv. Robert a sv. Bernard.

***) Cerberus značí v pohanském bájesloví „psa pekelníka“, kterýž vchod a východ limbu čili pekla bedlivě střežil.

†) Města tato byla l. P. 79. hrozným zápalem sopky Vesuvia i s městem „Stabim“ pohřbena. Nyní se zase vykopávají. Viz: „cesta do sv. Říma“ děd. sv. Jana pag. 203.

*) Již se stalo při valném počtu poutníků r. 1859.

Krásná moje vlasti,
Mnoho mohla bys mět slasti,
Kdyby dcery tvoje
Tobě srdce svoje
V obět věrnou daly
A tě matkou nazývaly.

Než duch a mrav cizoty je na mnoze poškrvnil, a hnusným opičáctvím naplnil. Avšak od onoho času změnilo se mnoho, a v nádrách mnohé krásky ožívá se cit ku vlasti a k materské mluvě. Sláva vám, dcery naše slovanské!

Po večeri, kteráž hladovým třem bratřím výborně chutnala, vykázána jim byla zlástní světnice, aby zemdleným svým oudům sladkého pokoje a odpočínutí popřiti mohli. Spali jako by jich do vody vhodil. Slunce dávno již vychodilo, an se ze sna procitli. Nový nastal den a s ním utvořil se nový plán k další pouti.

III.

„Hajda!“ byloť heslem tří bratrů, „s dostavňkem na nádraží!“ Mezi jinými seděla ve vozi jakási ženština, kteráž vyprávěla, že jede do města O., aby v tamním divadle co herkyně veřejně vystoupila. Jeť to něco hrozného, buďto na pána, anebo na krále, královnu, přítele, milence anebo na boháče si hráti, a přece v skutku sprostého býti stavu, anebo bídou zápasiti a záští hořeti! Než živnost — těžka, a život — drahý; pročez zapírání sebe nutně — třeba.

Za nedlouhou uháněl pární vůz k severu vleka s sebou celý růženec povozů. Řinčelo to a hučelo, že člověk svého vlastního neslyšel slova. Dobře ale, že po chvíli to zahvízdlo a pak na stanici N. státi zůstalo.

Jedním skokem vyhouli tři bratři z vozni klece ven, a majíce pevnou půdu pod sebou děkovali Pánu, že je z moci ohnivého raráška vysvoboditi ráci.

První předmět, jenž oko tří bratrů rozkošně poutal, jest sličný zámek hraběcí rodiny A., z kteréž ne-

božtík náš bán Jelačic svou manželku sobě byl vyvolil. Bohužel! že sláva její netrvala dlouho! Ovdověla po kratičkém čase v Záhřebě.*) A aby stísněnému svému srdci ulevila a ve svém vdovství útěchy nabyla, vydala se na pouť do svatého Jerusálema. A útěchy a síly není-li snad třeba, obzvláště nalézá-li se člověk v mladém, bujarém věku?

Majíce žádost, pěkný tento zámek s krásnou zahradou hodně z blízka viděti, zamířili tedy tři bratři zrovna k němu. Než tu si zpoměli na Athenského řečníka Perikla, kterýž jsa pozván na svatbu jakéhosi krásného mládence obyčejný svůj chatrný oděv s nádherným byl proměnil. Na otázku, proč takto činí, odpověděl: „Abych krásný šel ke krásnému.“**) Pročež sirková koupel v tamní lázni musela zmýti všecken prach, jenžto byl třem bratřím do očí, uší, do úst a nosů vlezl, a na šatstvo se nasadil. Ach, jak příjemno nám bylo po této koupeli! A

Jako znovuzrozeni

Vylezli jsme z teplé vody,

Všeho prachu sprostění

Kráčeli jsme podle mody.

A kam? Do městečka ku krásnému zámku. Věru, pěkné to stavení! Vyhlička odtud je rozkošná a malebná Milá Moravěnka vine se tuto jako stříbrovlasá páska, tamto se zase rozkládají vinohrady se svými sklepy a lisy, v levo obveseluje se oko v zelené barvě bujných niv a palouků, v pravo viděti úrodnou a lidnatou krajinu daleko až k Přerovsku. A zrovna ustavičné změny a pravidelné jízdy na dráze železné. Má-li člověk slušnou výživu, dostatečnou práci a pak — dobré svědomí, může tento zámek pokládati za příbytek z rajske zahrady, obzvláště ožívá-li se v něm libezný hlásek spanilé Evy.

*) Hlavní město v Chorvátsku.

**) Lid v našem okolí by řekl: „Abych heraký šel k herakému.“

A co říci mám o zámecké zahrádě? Chvaliti nebudu, toliko pravím tobě milý čtenáři, abys šel a se podíval, a budeš jako u sladkém vytržení nad zahradnickým uměním.

Městys je dosti úpravný, nad nímžto kostelík na návrší vévodí. Nevím, proč mne to vždy sladce dojí, má, vidímli stánek Hospodinův na vrcholku se pnouti. Na mysli mi tane, že nábožné duše jdoucí do chrámu na nebe vstupují.

Pamatujce na další své putování nemohli tři bratři prodávati déle. Pročež ohlíželi se po nějakém průvodci, jenžhy je do poutnické Štupy zavedl. Když takto svou žádost u přítomnosti několika hokynátek pronášeli, dala jim jedna z nich za odpověď: „Tuhle tento vás tam zavede“, poukazujíc při tom na štíhlého človíčka, jenž na blízku stoje z jedné nohy na druhou přestupoval. Zpoměl jsem si na „věčné kývadlo“, o němžto se povídalo, že ho kdosi již vymyslel.

Touto posuňkovou řečí upozornění upřeli tři bratři zraků svých na mladého chasníka, a tu viděli ku svému podivu, že jest — slepý. „Cože?“ zvolali, „tento má nás doprovázeti do Štupy? — Vždyť nevidí?! — Chceteli z nás bláznů nadělati?“ —

„O ne!“ odvětily babky, „to nevádí nic, že je slepý; on zná každý kámen na cestě.“ — „Svěřte se mu jen!“ — „Zuhlídáte!“ —

Než tu jede prázdný vůz řebřinový právě v tu stranu, kamž trojlistek úmysl měl. Pročež zanechavše slepce a odřikávajíce sobě posvátná slova: „Vede-li slepý slepého, oba do jámy padnou“, požádali vozku, aby je naložil. Laskavě jim svoleno. Uháněli jsme jako tataři, tak že se prach v kotoučích za námi zdvíhal. Po chvíli dorazili jsme až k Pohorí . . . , kdežto zvědavost naše nic památného nenašla. Prázdná a pusta se nám tuto u zámku zdálo. Pročež nelenili dlouho a určitým krokem putovali tři bratři ku předu, až se dostali k cíli denní své pouti, totiž do Zl . . .

Misto toto budiž v cestopisu tři bratrů obzvlášť zaznamenáno a sice pro událost, jakáž se s nimi zde byla zbláhla. K smíchu, spolu ale i k hříchu.

Velmi poníženě a pokorně byli totiž přijati v tamní hospodě. A taky pan hospodský — letilý již muž — nevěděl zajisté, koho v těchto třech poutnících přijímá. Vždyť to mohli býti zakuklení mudrci, císařové anebo velmoži? A velcí páni zdaž necestují na zapřenou? A na cestách na zapřenou sobě bráti má též nejednu výhodu. Neboť tu člověk pozná smýšlení a jednání světa, pozná, kde co vadí, kde co schází. Obzvlášť ale na zapřenou dobře působí na hostinské, jelikož jich udržuje v jakési nejisté napnutosti, což nevšímavosti a mnohému hrubianství na překážku jest? Vždyť nevědí, zdažby špatně nepochodili!

Tak tedy při vkročení do hospody strouhaly se třem bratrům hluboké poklony a zelená čepička mačkala se v rukou. Na rozkaz kuchyně obživla, oheň praštil, pečeně voněla. Starý pan hospodský respektavše sobě počínal jak ve svém jednání tak i v řeči, za kterouž prohodil, že mu za onoho času ruský kozák svým kopím do úst se dostal a za uchem zase vyjel. Než všechno toto směřovalo k tomu, by se svými hosti nějakou mohl započítí rozprávku, a takto svou neukojitelnou všetečnost kdo jsou, co a odkud jsou, nasytit. Příležitost k tomu nahodila se v brze.

Byloť po večeři, když nejmladší z bratrů se na chvilku vzdálil a pan hospodský jemu za společníka sloužil. A tu pod širými nebem započal těžký exámen.

Hospodský: „Prosím poníženě, kdo jste vy?“

Nejmladší: „My cestujeme na zkušenu.“

Hospodský: „Odkud ráčíte být?“

Nejmladší: „Dílem z Vídně, dílem z Brna.“

Hospodský: „A jak to, co jste?“

Nejmladší: „Ten největší z nás je vznešený úředník z Vídně, ten prostřední advokátem z Brna, a já — inu já jsem — jurista.“

Hospodský: „T—a—k?!“ A bylo konec řeči.

Domělý jurista přijda nazpět vyprávěl se smíchem, co se bylo stalo a kterak všetečku hospodského notně napálil. Velkého to stálo namáhání, aby tři bratři v hlasitý nevybouchli smích a takto příčinu ku podezření panu hospodskému nedali, jenž bez toho velmi ostrým je pozoroval okem. Zdaž ale žertovně oblyčeje trojslistku jemu skutečně přece nápadnými se zdály, toho dovoditi není v moci naší.

Zatím an čas ku spaní už zde byl, vyžádali sobě tři bratři zvláštní pokojík. Jakýs mladý člověk vysokého zrůstu a silné postavy vzav svícen s rozžehnutou svící do ruky vedl je po schodech na horu do vykázané světnice. A tu to bylo, kde „my tři bratři“ jsme byli zrazeni, kde nám škraňka z obličejů strhnuta, kde naše kejklřství odhaleno, a patrně ukázáno, kdo, co a odkud vlastně jsme.

Neboť právě když mladík svícen na stůl stavěl, potkalo se oko prostředního bratra s okem jeho, a tu — o nebesa, držte mne, padnu do mdlob! Mráz mne obchází, pakli si na to zpomenou! — tu! . . „Pozdrav tě Bůh, kamaráde!“ zvolal prostřední bratr, „vždyť se dobře známe ze studií v Kr. .!“ podávajíc sobě pravice na šťastné shledání. — Byl to totiž spolužák, hospodského syn, následovně věděl předobře, kdo jsme „my tři bratři.“ — Prožlukla to byla komedie! Dostali jsme se z blata do kaluže a do notné bryndy. Čehož jsme se vši mocí tajiti chtěli, to bylo proti naší vůli rázem odhaleno. Než co se stalo, stalo se!!

Následek toho byl, že tři bratři dlouho usnouti nemohli pro samo divení, kterak osudy s člověkem často zahrávají. Jestli to něco hrozného, ve svých nejlepších úmyslech viděti se šeredně sklámáno. A k tomu ke všemu viděti ráno na tváři hospod-

ského jakousi potouchlou radost, že jeho všetečnost navzdory zatvrzelosti hostů se nasýtila, kdožby lhotejně nesl? Pročež zaplativše svůj řad ubírali se tři bratři dále k východu berouce s sebou leckteré mravní naučení:

„Pravda“: divná jestli věc:
Ona skví se jako zlato,
Spolu vleze našinec
Často i s ní v hrozně blato.

IV.

Putování tří bratrů dne čtvrtého bylo docela prosaické t. j. nepříhodilo se nic tak důležitého, coby do pamětné knihy vepsáno býti mělo. Kráčeli přímo za noseem, kam jich oči nesly, nevědouce ani, jak mnoho na čase.

Zatím pozorováno podlé stavení slunce k zemi, že polovička dne nebude již daleko svého konce. Spolu objevil se poutníkům v nějaké vzdálenosti kostelík na vrcholku stojící. Nevědouce, žeby to již byl poutnický chrám Št. . . zamířili zrovna k němu. Brzy stáli u velebné této budovy, kteráž se sousedním svým stavením prozrazuje, že zde druhdy reholní přebývali měli bratři.*) Stařec, jenž u kostela seděl, aby bez pochyby poledne odzvonil, měl neznámé poutníky z pochybnosti vytrhnout. Pročež obrátili se tři bratři na něho s otázkou: „Jak daleko ještě do Štípy?“

Na otázku tuto upěl stařec povážlivě na cizince zraků svých, a maje za to, že se s ním žádný netropí žert, vážným pravil hlasem: „Vždyť stojíte u kostela Štípského!“

Kdož byl radší, nežli tři bratři? A za správu tuto zdaž stařec nějakého nezasloužil zděku na tabák?

Jsouce u poutnického chrámu,**)

*) Vypravováno nám, že zde měl býti klášter Redemptoristů.

**) Před čtyřma asi léty shořela střecha a věže tohoto Mariánského chrámu neopatrostlivě klempřovou. Věže nevypadá prý teď krásně.

chtěli spolu viděti, jak to v něm vypadá. Přání jejich ochotně se splnilo. Vše pěkné a čisté, obzvláště ale pověštnutí hodna jest hrobka čili krypta šlechtické rodiny Seilerovy.*)

Odtud šlo to ustavičně vždy blíž a blíž k horám, až jich tři bratři za dědinou L. šťastně dostihli. Abý ale nezbloodili a takto svého cíle neminuli, vzali sobě průvodčího, mladého to chasníka, jenž cesty dobře povědomý byl. Jeť to něco velebného, když člověk na hanáckou privyklý rovinu do vysokých a hustých vkročí hor! — An takto bezstarostně u rozličném hovoru ku předu spěchali, tu spatřili stranou v hlubokém stínu na místě vyvýšeném pěkný, sličný keř asi 5 střevíců výše, na němžto roztomilé dozrávaly třešně. Leskly se v černé své barvě jako žhavý uhel v tmavém oku něžné krásy, a dělaly laskominy unaveným poutníkům. Brzy by se svěsti dali jako horoucí mladík od krásné paní, kdyby při ostřejším skoumání nebyli poznali, že to není med, nýbrž jed, že to — rulík zlomocný! Aha! tys to tedy, ty třešně bláznivá, kteráž na pohled krásná, otravuješ každého, kdo tě nezná? Nechajíce tedy Belladonnu v krásném pokoji, šli tři bratři svou cestou dále.

Brzy na to dorazili do Švejcarska vlasti Moravské, do pověstných Rotálovic čili na Rusavu. V romantickém údolí rozkládá se tato valašská dědina, jejížto bídná stavení, každé o sobě, pro sám strom sotva viděti. Sprostý ale dobrosrdečný lid žije zde život docela jednoduchý, spokojen jsa s malým výdělkem, pak s mlékem a brambory. A této dobrosrdečnosti našich Rotálovských zaku-sili též tři bratři. Neboť ukonani jsouce cestou obtížnou, zaklepali v jednom mlýnci, zdažby se jim něco k občerstvení podati nemohlo? Kdož popře tu vlídnost a ochotu, jakouž

jich vítáno nenadálé přichozí? Kdož by podobně milerád nepocítil radost, v jakéž se kochalo srdce pohostinské gazděny? Sněsla, co ubohá měla, mléko totiž a chléb, což hostům velmi dobře chutnalo. Možná, že láskavost, jakouž jim pokrm podán, namíchala do něho chutného koření. Chraň Bože, aby nějakou za to vziti chtěla odměnu! Pročež vzdávajíce ji srdečné díky a upřímné „Zaplat Pán Bůh!“ ubírali se tři poutníkové k posvátné hofe Hostýnské. Byloť to odpoledne asi k páté hodině, když z oudolí začali jsme vstupovati na horu.

Co pachole prolévaje ještě v domě otcovském u sladké maminky mívál jsem vždy vřelou touhu po sv. Hostýně. Moha se jen poněkud z domova vynknouti, spěchával jsem při dobré příležitosti na toto pro každého Moravana na nejvyšší památné místo. Věřte mi, milí čtenáři, že jednoho roku byl jsem tam pětkrát, udělaje tedy ouhrnkem 15 mil, a nazpět zase tolik. A podivno, že mé srdce až posud mne tam táhne! Dostana se do správy duchovní do H. a pak do K., mívál jsem tuto horu s krásným jejím kostelíkem vždy před zrakoma, kamž jsem tedy často pohlížel a taky každoročně putoval. Brzy na to bylo mi určeno jinam. Hostýn zmizel z očí mých, ale zůstal v srdci mém. Šest plných let uplynulo, aniž jsem se odebrati mohl na toto zamilované místočko. Tepru v roce 1860 dne 11. července pozdravil jsem opět Marii, královnu nebes v přemílostném tamním stánku. Nevyslovitelně sladké city ozývaly se v rozechvěných útribách mých.*) A taky v pravdě už ten rozkošný chrám Páně vyzývá poutníka ku vřelé pobožnosti, bez ohledu na historickou památku, kteráž se silným pramenem čerstvé, krystalové vody co denně obnovuje. Jak líbezně chutná tato posvátná voda!

*) V nejnovějším čase učinila pout do sv. Říma, odkud mnoho ráženců a jiných památek sebou byla přinesla.

*) Toho dne bylo velmi špatné počasí. Sedě chmury zahalovaly horu, vítr ječel, mlha a dešť padaly na zem dosti již navlaženou. Nebylo na tři kroky viděti, a já ubohý poutníček sám a sám!

— Nemůžeme toho tajiti, abychom tuto veřejně neprovolali: „Sláva!“ všem těm, jenž se o zvelebení hory Hostýnské byli zasadili.*) —

Jak tedy podotknuto, přichodili jsme my tři bratři na své vlastenské pouti na tuto horu. Tenkrát povstal již chrám Boží z rumu a zřícenin, pročež nevypádalo to tam tak divoce a pusto, jako před několika ještě léty. Vykonávše srdečnou modlitbu za krásnou svoji vlasť, kteráž zde od vzteku divokých Tatarův uchráněna byla, putovali jsme dolu se zapadajícím sluncem do městečka B... Naleznuvše v tamním hostinci slušného přítluku, uložili se tři bratři po skrovné večeři k občerstvujícímu spánku.

Než v noci — ach té hrozné noci! — přišlo najednou jednomu z bratrů nanic, veliké mdloby ho zachvátily a odkud pomoci v domě cizím? Zastrachování jsouce nevěděli hned, co činiti? Máčelo se, natřálo se vodou, až posléze Bohu díky! přirozenost sama si vydatným odpomohla prostředkem. Jak se žaludek vyprázdnil, bylo po závratí a mdlobách! Ach, jak pravdivé jest přísloví: „Zdraví hlava všeho!“ A pak „opatrností nikdy nezbývá!“

Závěrek.

„Dokonáno jest! Obraťmež nyní zraků svých k svému rodišti, a na-

*) Nejprřednější zásluha náleží p. faráři Bystrickému Bernardovi Regerovi.

stupmež zpáteční cestu k rodné své kolébce!“ Takto usnesli se tři bratři na úsvitě dne pátého, vidouce, že z jedné velmi důležité příčiny své pouti konec položití musí. V okamžení vše připraveno na pochod zpáteční a sotva že hodinka minula, zmizela makoviec jehlancové věže B... chrámu. Lehkým krokem šlo to dále bez obtíže a překážky, neboť nás netížilo ani stříbro ani peníze, až jsme se octnuli do Holešova, kde blahoslavený Jan Sarkander farářem a děkanem byl.*)

Město toto leží téměř na rozhraní mezi valašskou a hanáckou krajinou, a jest obzvláště pro svůj zámek hraběte Vrnbny, pro svůj veliký ale sešlý kostel a svou výnosnou fáru památné. Je zde spolu dosti četná obec židovská. Nepozdržíce se zde dlouho, ubírali se tři bratři rovnou a úrodnou krajinou přes Rymnice, Břest a Chropín**) do otcovského domu do města K., kamž skutečně při dobrém zdraví a bez úrazu odpoledne byli dostihli. Přišli tedy zase tam, odkud byli vyšli; patrný to důkaz, že svět kulatý jest.

Mravní naučení. „Kdo doma sedí, o příhodě neví.“

*) Odtud nabude město toto větší důležitosti, an Jan Sarkander dne 6. května 1860 v Římě skutečně za blahoslaveného prohlášen jest byl.

**) Znamenitá dědina, do kteréž se chodí na „inorey“ a odkud „Ječmínec“ pochodí.

Zlatá zrnka.

Nebývá obec lépe chráněna, leč základem a svazkem víry a pevné svornosti, když se totiž společně dobro miluje. Nejvyšší pak a nejpravdivější dobro jest Bůh. Sv. Augustin.

Dobře bývá na místě nejvyšším vladařeno, ten-li, kdo vládne, spíše panuje nad nepravostmi nežli nad bratřimi.

Sv. Řehoř.

Troje vánoce.

Kdo se netěší na vánoce? Až bitko se ptá matky své, kolikrát se ještě vy-

spi, než přijde ten Ježíšek, který na stěbrných větvích pěkných a chutných věcí roz-

dává, a dospělý? — O ten zná můj znám slavnosti té překvapivé, slavnosti to lásky Nejvyššího Boha, který tak miloval svět, že Jednorozrozeného Syna Svého mu darovati ráčil. — Jsouť tedy vánoce. Nesmírné množství lidstva hrne se do swatyně nassi na jitni. Nejen z nassi fárnosti valí se zástupy nábožných lidí, nábrž i z osolných míst. Nic nedbají Kristomilové na nepohodli, které je jim v cestu stává; spěchajice, by před půlnoci již byli w M. A proč w noci chvátají z domova svého? Jen w M. bývá jitni o půl noci. Jakké to pohled? Wenčíra noc, obraz to noci čtři tisícileté, w kteréž bloudili lidé, hledajice Spasitele svého, a w chrámu? — Již z daleka září ti světlé osvětlený hlavní oltář co prorocí nabaného Duchem Swatým svěstce o příchazejícím Wykupiteli, a když vkročíš do swatyně! — Až tu pojednou rozleje se moře světél vůkol tebe a z oltáře u prosřed stělého osvětlení vynáší se: „Sláwa Bohu na věky věků.“ O Bože! wydechneš mimomolně, jak krásné musí teprve nebe býti. A w tom olamžení zapomináš na celý svět s malichernými trásmi jeho. Awšak posleďte! — Zdoluhavým hlasem oznamují hodiny dwanáctou. He! tu zvoný nemohouce se wice udrjeti počnou temnotou noční zpiwati Hospedinu píseň nowou, wnášajici do útroh jako harmonie nebeských duchů. Růžstvo přitahuje w nejstřastnějších rouchu i oltáři, objevuje lidu Toho, který se dobou půlnoční naroditi ráčil, a když hlasem pohnutým se třesoucím zapěje: Bože chválime Tebe: tuť bys měl widěti, slyšeti, co ten lid činí! — Vopšati to nemohu, pojd a slyž z nejlubších hlubin dikuplného srdce welebí neslýhlé milosrdenství Boží, a w přeslabe radosti i radosti pomýšluje jiných w překrásné písni:

Narodil se Kristus Pán,
Veselme se,
Z růže kvítek vykvět nám,
Radujme se.

Slyž nejčistší rozkoše kanou po lícech radosti zářících. Radost uhořčila se dnes na twátech wšech, a w radosti této

libal, objímal by každý celý svět, wšech co bratry a sestry w Kristu Ježíši, který stal se dnes bratrem našim. Těžko by jsi nalezl w tomto množství, jímž by ani jablko nepropadlo, zarmoucenou twář. — A přece.

Tam w koutku kleti děwa tak krásná, že bys myslil, že anjel sestoupil s nebe, aby w postawě liblé poklonil se narozenému Spasiteli, upřeným zrakem hledí k stánku nowonarozeneho Božského dítěta, jedna slze padá za druhou na bělostné ruce, jako by je chtěly wespolek ozdobit perly, by je pak mohla položit za obět Spásitelu pannenské matky. Děwa pláče, jsou to slzy, jakých prolévá nábožná radost s bolestí srdcem. Ach raduje se ona, že narodil se Kristus Pán, wit zajiště, kdyby se byl nenarodil, že by nebylo krásných wánoc, nebylo by pro ni překrásného nebe, awšak truchlí též — jiné rdy wodiwala ji milená máteř na toto swaté místo, a letos! — ach stědrý den nebyl pro ni stědrým, wžalť ji, co ji bylo po Bohu nejmilejší, ráno zajiště obnesl ji pryč matku, ne sice daleko, jen do té zahrady za wescnici, pro ni wšak welmi daleko, na místo, obkud se nikdy nemrátí wice. — Ubohá děwo! tomu políbíš ruku, až přijdeš domů? tomu budeš ptáti šťastných a weselech swátků Narozeni Krista Pána? Nemá na světě nitoho, a proto se touli k Ježíši, o kterém ji zjevná matka tak často wykládala, Zemuž ji na smrtelné posteli odporučila; plamenná láska k Ježíši Kristu je přičinou, že zapomněla na wše vůkol sebe, zdáloť se jí, že Ježíš přiwábí k ní matičku Swou a matičku její; tato ji celuje, jehná a matičky Boží odewybává, i libí se jí nowá matka, proto ji prosí důvěrně, by ji milowala, jak ona ji milowat bude, s ni se těšší, ji poslušnost a lásku slibuje, a proto ani newí, že již dávno umlknul nábožný zpěw, že jest již po slavné mši swaté a warhaný že již dávno odeslalý poslební zwuk k wšifinám nebeským. Ronečně se probudí z nadšení nábožného, než nechce se jí domů jiti, tam nemá žádného — ba ani přibýtku nemá wice, jen potud, dokud ji žena, u které bydlela nebežka matka, u sebe ponechá; že wšak nalezla Ježíše a pře-

milostnou matku Marti. Žůstala w chrámě až do úsvitu, by chudá s chudými pastýři vzdala čest Nejsvětější. Však jsou to též poslední snad wánoce w chrámu tomto. Po druhé misi sw. odebírala se do hřmalého přibytí matky své; při prvním zvonění dostavila se na pozdné služby Boží a obpoledne prozpěwovala nešpory Tomu, který „darowal Spasení Swého křesťanům i wyswobození jeho.“ Ze na sw. Štěpána mezi prvými w chrámu Wáně byla, lehce se každá domyslí, záleželo jí na tom, by poslední wánoce w milém robístiti náležitě oslawila. Smutnoradostně to wánoce!

„Ale, ale,“ ozývá se mnohý za mými zády, „ty mi přicházíš co řáze, který řáze, ale neřekne o čem řáze mi; wypravuješ o děwusse a nepravíš, jak je jí, či jest a t. d. a toho je nám přece potřeby zvědět.“ — Ach odpusťte mi, myslím jsem, že ji musí každý znáti, nassí i aspoň znáji; řekněte se jí zptali, řekli by wám jistě co já wám powidati bubu, a musím wám to říci, wždyť jsou z wás přemnozí cizí, kteří nemohou wědět, co se u nás děje.

—
Třináct let dříve, než toto wyprawování počíná, byla u nás swadba. „To je wás asi mnoho, když máte za třináct let swadbu!“ usmívá se posměwáček. Mlé, ono býwá u nás asi tolik swadeb každý rok kolik u wás, máte-li tolik dusí co my; ale tenkrát si dojel p. úředník Welebil i nám pro chudou ale wšelitými cnostmi ozdobenou pannu Ludmilu, pozůstalou dceru po panství zahradníku, s nímž se u wdomy, pani wrocnice seznámil a již ji pro cnosti její zamílowal. Po oddawkách odwedl si ji na místo úřadowání swého. Než bohužel! po půl roce roztrhla neuprositelná smrt blažených swazek manželských a Ludmila wrátila se co mladinká wdowa do M. ubytowawši se w chudé wdowp. Po nějakém čase obdaril ji Bůh roztomilým děwčátkem, jemuž se na křtu sw. dostalo jméno Šelinka. Ač dosti nuzně, živila se Ludmila prací rukou swých, o své dítě jak nejlépe mohla pečowala a za nejpřednější

úlohu si uložila, dítě toto Bohu a cnostim wychowávat, proto sotwa žwatlati měla Šelinka, učila se modlit. Utěšené to bylo podiwání, když newinně robáto křečic naučitých kolénkách z čisté dusinky své Bohu zasílalo modlitbičky své. S rojstí pohledala máteř na tohoto anděla, když složených ručinek i nebi pozdwihowala a políbení posílala malému Ježíškovi. Netrwalo dlouho, a uměla modlitby z paměti, jakých se modlíwá křesťan ráno a na wečer, při pozdroweni anjelstém, před jídlem a po jídle. A jak ráda se modlíwala! Modlitba její splňwala s prosbami modlíci se matky a co líbezná wůně wznášela se k trůnu Nejvyššího. Tak učte matky modlíti se dítě swých, na swaté, horlivé nábožnosti wassí nechte se rozechřáti dítkám wassim i plamenu cnosti a zbožnosti, nektejte, že jest i modlení času, až budou wětší, záhy weďte je k Tomu, který pravil: „Nechte malých jíti ke mně.“ — Kdo děwce widěl, nemohl než rád je míti. Když šlo do 6. roku, odewzdala poslab swých sšlechetná máteř hodnému učiteli. Rawyla její Šelinka již co druhého otce ctíti, nikdy nemlwlala o něm matka, leč s úctou, štolu nepředsawowala, jak mnozí nerozumní rodičové co trestný dům, w němž si listowla uřadnicně na pána hraje, nžbrž co dům, w němžto Kristus Ježíš dítě i sobě wolá a je kněží a učiteli poznání Boha, cnosti a jiných umřením, pro život potřebným, učí. Proto nowá školáčka s nedočlawou radostí chwátala s matkou do školy. Ze po talowé ptiprávě a wšbornými wlohy od Boha nadaná w krátce předčila nade wšechy, kdo by o tom pochybowal? Radostí bylo, podiwat se na ni při školné zkoušce. Šelinka Welebilowa byla miláčkem důrojného p. děkana, mistrných duchowních a wšech přítomných, prwá odměna byla wždy její a mnohý z hostů ještě zwlášť obdarowal hodnou a pilnou žákou. Když o poslední zkoušce loučila se ze swými spolubruhy, Ježíši a Marii, sw. Aloisovi je odewzdawajíc, dítě hlasitě plakalo, a když duchowním a učitelé za jejích péči pohnutým hlasem dělowala, w otu wšech zalešla se šle, již nadarmo

šťastí se snažili. „S Bohem buď,“ pravil konečně pan děkan, „a buď hodná, jako jsi až posud bývala, Bělinko, nezapomeň na Boha, Marii se vždy pod ochranu odemýdávej, a Bůh tě jistě neopustí, Maria bude bítí nad tebou.“ — Co jsi citila matko w okamžení tomto? Ach za dvěma stojíc prolévala jsi slzy slasti nemýšlené. Za wšechť polahy celého světa nebyla by jsi dala polahy svého, s přetypujícími dity welebila jsi Boha, který obdaril tě dítětem tímto. Než Bůh usoudil, by matka rozloučila se s polahem svým. Přebývání jejího bylo zde na mále, Pán Bůh uzavřel, spojití ji nebi s milným manželem. Stědrý den postavil Bělinku co strotka do sfirovitého světa w 12. roku větu jejího, proto se uhnula do chrámu k Ježíšce, k Marii, s miláčky těmito měla mnoho co mluvit, jich se musela o radu tážat, co činiti má, od nich musela si požehnání wyprositi, a požehnání toto w nejhojnější míře se vyplýlo na ni na Wánoce.

Pro zralém rozvažování ustanowila se na tom, že půjde sloužit. Právě se chystala několik chlapců a děvčat na cestu do Widně. Dnino, by co učňové řemeslu se oddali, tyto, aby co služby wýživu svou nalezli. S těmi tedy obhoblala se Bělinka též do Widně jiti. — O děwo spanilá! bojím se o tebe! Bědli budeš s to obolati mrazivé netečnosti nábožensté, která we welkých městech pannje? Bědli nestojí hrobník pohotowě, by po krátkém čase wykopal ti hrob, w němž pochowáš na věty newinnosti svou? O dítě, kdo spočítá tisíce obětí, které požabuje každoročně mrazeblahý zloduch we welkých a swůdných městách? Tisíce jsou, jižto zapřeli národ, zhyždili, poslapali krásnou řeč mateřskou, opíče se po jiných, wircu zrabili, newinností pochowali a netěši hnusnou se oběti tak, že jich ani nelze poznati. Wyzkoušeno zajisté, že obrobilost jest ten mostek, po němž se nejsnáze obbohnilé prostoty, pokory a newinnosti k bajzowosti, pýšce a nemrawnosti přechází. Kdo we slowo nasse newěti, at si powšimne, jak widitelně nábožnost z obrobilých robin a měst mizí a jak snadno se celé kraje ob

trhují, když se jim odejme řeč Bohem daná, když se obrobujou ob mateřského jazyka. Polabšti Slowané sotwa by byli za časům Luterowských obpabli ob wircu katolické, když by bítie nebyli přinuceni býwali odpadnouti ob své národnosti! — Ty wšak, zbožná díwko, přijdouc do Widně nepohrdneš řeči, w kteréž tě učila dobrá nebožka matka kláněti se Bohu Trojedinému, ty snad se nepozajíš! Bůh dejž, by jsi uprosťbek moře neprawosti na pewné lodi cnosti setrvala. — Bělinka se nepozají, přilís hluboce se zatořenily základy cnosti w srdci jejím. —

Poslední den pobytu jejího w M. nastal. Pěsilnossi se Nejsvětějším Zělem Pána Nasseho Ježíše Krista, odebrala se na fāru, by zlíbala wděčné rukou, které ji zehnáwaly, ku Kristu wobíwaly. Wyborní kněžowé moudře ji radili, aby se hleběla umístiti nebafele chrámu, w němžto welezasloužilý synowě sw. Alfonsa swědomitě obcházeli lid slowanský, jelitož by ji z oddálených předměstí nemožná bylo sloužiti Bohu. Napomemuti ebou duchowních pokorně přijala a wěrně dle nich se držeti swatoswatě přislíbila. Mezapomněla též i na p. učitele, jemu měla co děkowat a děkowala srdečně: Přijawši wyswědčení wyborné s plácem zwolala: „Ach, předrahý p. učiteli! odměnit se Wám nemohu, ale buďn Boha prosit, by Dn sám byl štědrým odměnitelem Wásim.“ „Bělinko,“ di p. učitel, propouštíje ji konečně, „jen ty na Něho nezapomeň, a čím tak, aby ch nemusel lžáti, když řeknu i buďouc ně: Bělinka byla, je a bude hodná.“ A až t slzim pohnut odebral se do školy, z nížto i wšli Bělince byl wyšel. Nejbolestnější loučení ji wšak nyti nastalo, loučení se s matkou. Počlela na zmřlý hrob a nemohouc milené ruce zlíbat, líbala zemi, která na srdci mateřském spočíwala. Stokrát se wychopila a tolikrát zase počlela, konečně uttela oči zaslyžené a s posledním „S Pánem Bohem!“ obšla prýč. Ještě i jeně wděčně poděkowawši, u které bydlela, opustila M., sprowážena jsouc blahopřáním wšech obywatelů. —

Ve Widni obdržela úřad chůvy u p. Strassilla. (Tě mi to odpusti ten pán, že jsem napsal, jak jméno své vlastně napsati měl, ať nad dílnou velmi velikými výměny napsáno stálo: Philipp Strassiller, bürgerlicher Herrenkleidermacher.) Jak že jména widět, je p. Strassillet Slowan a dobati sluffi, že je Morawan. Co učen dostal se do Widně a příjímými okolnostmi se vyřídil až na důstojenství mistra a měšťana Widenšlého. Manželka jeho, dobrořečná to Widenanta, která vyšla bohužel před půl rokem zemřela, obdala ho dvěma dítčami, Filipem, který nyní 12 let čítal a Marií, které 2 roky byly. Malá Marinka tedy Bělince svěťena byla, a ostatní hospodářství wedla obstará slujka. „Bůh hbná holko a poslouchej,“ byla prvá lecke p. Strassilla, „na dítěteblivý pozor dej a pak ti na ničem scházet nebude.“ „O budu poslouchat, drahý pane,“ ubezpečovala Bělinka a w duchu Pánu Bohu děkowała, že ji popřítí ráci mistra u Prajana a jak se zdálo, správného a poctivého muže. První den služby dokončila a na večer ulehla, pomoblivši se s důkladným srdcem za dobrodini minulého dne přijatá, za dobrou matku a otce, jehož ani nepoznala, za dobrodince, za duše w očisti, pak poručila newinnou duffi do ochrany Boží a pokojně usnula.

Přístí den byla swatá neděle. I wstala spíše, by obětowała prvotiny dne Bohu zasvěceného swému Stvořiteli, a w horlivé modlitbě se připravowała ke mši sw. Když se ji zdálo na čas, sluffně ustrojená wstoupila do komnaty pána swého a přejic šťastného rána, tázala se, kde a kdy by měla jít na službu Boží? — „A tak,“ prohodil p. Strassiller, „ty jsi modlila, inu vyšla se ti ty děbinště zpyth wykoučej, až se mezi námi otřeš, jdi jen, ale dojdí hejky sloro domů, aby Marie nemusela dlouho samotnou býti.“ „Bože!“ wydechla Bělinka odcházejic, a horký proud slz wyhrnul ji z očí, „nábožnost nazývá děbinštími zpyth? Ze se mi wylouki? Dne! Ty tam, blažená matičko, ty anděle strážný, Ty ukřižovaná Pásko tomu nedopustiš, bych tal hluboce klesla, bych na

duffi swou, na spase ní swé zapomněla.“ Zentráte se mnohem wrouceněji w chrám Páně modlila a o setrwalošt w dobrém upěnlivě profila, a přislibši domů, pokorně službu swou zastávala.

W krátkém čase poznala Marinka dobrodinkyni swou a jako k matce k ní přišla. Přitulnosti této používala Bělinka, by w itlé srdce svěťence swého semeno cnosti zafela, což se ji wšborně dařilo.

Přeačasto zuamenala čelo děwčátka znamením sw. Kříže, učila je učený stábat, a když dítě mohlo pochopit, mluwila o dobrém Bohu, u něhož drahá matička jest, o malém Ježíšku, který s nebe na zem stoupil pro nás, o krásném nebi, w němžto jsou krásní andělkové, kteří i její auděl strážný jest, tento že ji mluje, že nad ní bdi atd. A bylo w brzkú widět následky takého si počínání. Zbožná newinnost spočíwala na duffi anjelsté, w které uslechtila cnost Bělinkou zafajena utěšeně zrůstla. Wida dítě swé roztomile sobě počínati, wida je tichounké, poslušné, každé přání otcowsté plnici, smířil se p. Strassiller s wroty Bělinciny a nezabraňowal ji, Marinku sebou bráti, chrámý pilně nawštěwovati, Marinku wychowáwati. O kdyby bylo mnoho takových chůw we velikých městech, oč že by náboženská netečnost brzy se wylidila z nidy? Anjelstá powaha Mařencina nápadně se lišila od powahy Filipovy. Neposeda tento mnohých mrzutosti otcowi nadělal. Nawštěwował sice stoly již tak zvané latinště, awšak hrubě neprosplwal, proč? Ohniewou jeho powahu nezawjowalo sw. náboženství. Učil se sice též náboženství w stole, ale ono newnikalo do srdce, nezahřiwalo je tajemným ohněm nebeským. Co wydělal horlivý učitel duchowní, rozbořila netečnost otcowa. O kdyby se tomuto bylo w mládí dostalo příležitosti, poznati důkladně sw. náboženství, jistě by je i do srdci swých bitel byl wštěpował. Než neslyšew učitele materšlým jazykem ob srdce k srdci mluwícího, ano neměw příležitosti, u nohou sluby Božicho řečil swou ulewiti svědomí zbournému a očistiti duffi poslawněnou, obdal se za příkladem pře-

mnobých životu bez Boha. Nábožnost, wšlípěná domá rukou matčinou, ubuřena we šlóbě přilabem společnitům. Poštětů hrubých, jatých ještě přec se cti člowěčenstwu ugnáwa swět, jsa prošť, měl se za sprawedliwého, ač uběhá duše křtězem mnobých hříchů spětantá w otrockwi zlého ducha úpěla. O, štoly, štoly dobré pro učny w libnatých městách, kde jke? Tři léta uplynuly již ob té doby, co byla Bělinka do služby wtročila, byla s postawenim swým spolojena, jen to ji hněto, že sw. náboženstwi, milostná do dcerka nebes, w domě tomto w nejzabnějším koutku se hořli. Než neztrácela nádeje, s pomoci Boží doufala, co se ji wštetně powedlo u Marinky, že se ji i u Filipa powede a že milofrdný Bůh konečně i otce jejích oswití.

Uminila si tedy učinkowat na Filipa. Jednou, kdž se učil, přitročila tiše s Marinkou, a kdž nemohla Filip knihu obšťrowat, prawila: „Filipe! wy si asi hobně lámáte hlavu tím učenim.“ „Ba,“ odvětil newře oslowený, „a přece mi to nechce jastí do hlavy.“ „Kdybyste mne chtěl uposlechnout,“ pokračowala Bělinka s radostnou přebudchou, že Filipa i Bohu přiwede, „kdyby jste mne chtěl poslechnout, porabila bych wám, jak by wám to lépe šlo.“ „A jak?“ táže se udiwený študent, jehož srdce (bity za to prozřetelné opatrnosti etcowě, že ho aspoň před zlým towaršštwem štěhl) ještě nebylo zkaženo, „jak bych to měl začít?“ „Byl na swětě,“ počala Bělinka, „a nyní je w nebi welitý mudrc, jehožto moudrost sám A. J. pochwálil, kdž prawil: Dobře jsi psal o mně. Nemělim-li se, byl to sw. Tomáš Aquináš. Moudrost jeho a učenosť až posud újasem naplňuje a naplňowati bude až do konce swěta, a jak moudrosti té wpodobl si? Až, Filipu milý, niťdy tu čtení, i študowání nesebnuł bez modlitby. U Ježíše, u Ukřižowaného žádali, prosili wššichni swatí o moudrost a Ježíš seslal jim Ducha Swatého, který jich oswitil, proto napominá sw. Efrem: „Jako nějakým štítem ozbrojte se znamením sw. kříže, ne toliko rukou, ale i duchem,“ a nyní přijde to nejhlawnější pro nás: tímto známem znameňte swá študowání.“ —

„Ano,“ zvolala Marinka zatleskajíc rukama, „Bělinka má pravdu, pojď bratříčku, pomoblíme se také, aby tě Duch Swatý oswitil ráčil, já se budu modlit s tebou.“ a jemně stáhnoušši ho s jible, pollekla. Filip neodporowal učinit kříž a modlit se se šestinkou „Otče náš.“ Bělinka plálala radostí, a w radosti této wroucně zasýkala i blankytu nebes bity. Po modlitbě odesly děm a Filip se počal učít. Zdálo se mu lehčí, co před modlitbou těžké bylo, a jak by jinak? Ano mnohem lehčeji mu šlo študowání, wždyt počal s Bohem a anjel w postawě šestinky modlit se s nim. Kolikrátkoli pak později učiti se měl, modlit se napřed a Maria modlila se s nim. Ale činil též prospěchy! Učitelomě se dwili, prwmým zajistě w mrawech a umění byl Filip, jenž spíše mezi prvé ob konce se čítawal. „Co to činíš,“ usmíwaje se prawil p. Strašilek, „s mými dětmi ty čarodějto?“ „D kdychby mohla jen ještě wětši čarodějto s pomoci Boží býti!“ pomzdechla Bělinka, a u sebe přibala: „Kdyby milý Pán Bůh i na tebe zpomenuiti ráčil!“

Den za dnem utíkal, Filip pokračowal w študii, starý pán nábožný pořádek w domě trpěl, raduje se ze zwedených dětí, Bělinka stala se pannou a Marinka dýchala cnoti co ráže přespánila. Zdána nehoda nedotknula se demu p. Strašillka, žádnému nenapadlo, že by blažený život něčim mohl býti přeruffen. Pán Bůh požehnawal robině, i niž se již i Bělinka čítala, nebyla více jako cigá, nýbrž jako i robině patkici. Wššak pobiwně jsou cestý prozřetelnosti Boží. Deměť šwitilo slunce bez mraťů, nyní se počinal obzor zatemňowat, aby rač tím štwěleji slunce zase se objewiti mohlo. Bylo to w abwentě; swět nábožný již se zase těšil na přicházející wánoce; pan Strašilek citil se slabým, přemáhalt se sice z počátku, přece wšak co nemocný ulehnutí musel na lože. W krátce počala být nemoc pomážílceu, bylať hlawnička dle wšrofu lékaře. Tut bylo na Bělince, dořáti powinnosti, již má křesťan i nemocnému spolštěstanu. Štewně předtřowšši jala se štetně obráčet oto i nebesům, snažil se připrawiti jej

ř přijmuti světošti nemocných a umírajících; sotva se vyšel po dlouhých ololách zmlínla o sw. zpowědi, trhnul nemocný sebou a zlostině pravil: „Jdi mi s těmi pletkami a nezmlínuj se ani z balela o tom wice; ob zdamel jsem nebyl u zpowědi, a konečně, wždyt já ještě neumru.“ „A tybyh přece,“ odvětila Bělínka na celém těle se třesouc a děsic se rouhawé řeči nelajicínla, „co potom? Wite, že je peklo?“ „Bélino! až posub jsem tě měl rád, ale nyní se mi hněd líbí; tybyh byl chěl poslouchat lážani o pelle, byl byh si zwolil jiného kazatele než jsi ty, tak asi nějakého p. patera Jesuitu. Ti prý jsou wýborni kazatelé a karatelé.“ Domluwil a odwrátil se pryč, twáží ke stěně. Bělince wywabla welká slze z oka, slze to obětowaná nestihlému milosrdenství Božímu za toho, který rouhal se světoštem a uštěpačně zawobil o řád, jenž si nesmírných wyžissal zásluh o cirkew a o nároby, a se slowy: „Bože! buď mu milostiw!“ posdešla. Nefsa wšak daleko, co milosrbdná sestra bděla u lože beblitwě zachowáwajíc wšeliká nařizení lékařská, nemocného se tšhajici. Cheroba se zhoršila, nemocný počal mluwiti z cesty. Byl štědrý den, Bělínka ani na pív se nemýbálila od nemocného, neustále molic se za ubohou duffi. Lélat dosfel, a úzkost Bělínčina dosáhla nejwýššího stupně, když po zlousseni tepny se prohlásil, že nemocný těžko rána dočká. „Bélino!“ pravil odcházeje, „přečká-li půlnoc, máme nádeji, že powstane.“ „Bože můj! Bože můj!“ zalkala po odchodu lékaře, „tak by měl zemřiti? zenřit bez polání! O Jezissi! smiluj se nad duffi, pro kterou jsi přebrahou krew svou wyliti ráci!“ Celá zkormoucená pohledla na nemocného, a co musela widěti! On háji rukama semotam, jakoby bojomal, před něčím se udrániti chěl, úzkostliwě stenal a jednotliwě dělné wštkých z úst wybáwal. W nesmírné úzkosti zawolala Filipa a Marinku a prawi: „Wizte wasšeho otce, poklekněte a modlete se se mnou za něho, by ho Pán w tomto stawu před soud nepowolal, nesmřil se s Pánem Bohem a strasné jest upadnouti do rukou rozhněwaného Boha.“ Wžorné děti uposlechly a Bělínka přebřítáwala: „Děte

s nebes Bože! Otče nasseho otce, smiluj se nad nim. Tyš ho stwočil pro nebe, o nedopouštěj, by octnul se w mrátoch wěčných! O Jezissi! nebej zachynouti duffi, kterou jsi wyloupil, nebej, by nešťastnou smrti ubíral se od nás otec náš! O Jezissi!“ Spasiteli swěta, pro draché rány Twé, pro smrt Twou bolestinou, očisť duffi otce nasseho! Do milosrbdných rukou Twých o wěčný Slitowníče poroučíme ducha otce nasseho, Tyš milosrbdný, smiluj, ač smiluj se nad nim.“ Uprostřed hojných slzi dětinské lásky plynula meblitba tato a Marinka obrátivši zaslzených očí k obrazu přečistě Panny wolala: „O Maria! Maria! matlo má! patronko má, hle! klečím před Tebou, nemám již matky, wiš o matičo! jať jsi plakala, když jsi ztratila Božského Synáčka Swěho, o widíš matičo! já také pláči; ač! mám ztratiti otce swěho! — Ach jsem ještě malá, tuze malá, byh se o sebe mohla starati. Bělínka mi prawila, že ubohý otec nejebnal wždy dobre! o tybyh mi tak umřel! — Ach Ty jsi na-lezla zase Synáčka Swěho, a já, o Bože! já byh snad již nitky neuhlédla tatínka milého! O matičo! nech mi ho ještě! Andělu strážný otce mého, zažen tu zlou smrt od lože otce mého! Maria! Maria! wim, že mne uslyšíš a wyslyšíš. Prouby slzi telly twáčkami wšech tří zbožných duffi při modlitbě této, ničeho nebylo slyšet, než sšytání. — Otec se utišil, dwanáctá hodina přicházi, ani nedýchajíc stojí Bělínka při loži — snad již zemřel, snad umírá, poslední slabý dech wybáwá — dwanáctá bije! — Nemocný odwírá oči. „Kde jsem? Co se to se mnou dalo?“ „Ach tatínku! u nás jste,“ zštkly radoštně děti jeho a libaly ruce jeho. „Kde jest Bělínka?“ „Žde, drachš pane,“ bi dimla štirajíc studený pot z čela nemocného. „Díky Bohu, newšslowně díky,“ jme se mluwiti nemocný, „že jsem u wás, mezi wámi, drachš duffe! — To bylo strasné. Zdálo se mi, že jsem zemřel. Duffe má neffena jest daleko, daleko welmi, nesmírně daleko. Tu pojednou přenesmírně zářící swětlo osmítlo mne,

přelíbezná můně zapáchala ze všech stran, hubba, jaké jsem nikdy neshledal, zasmívala w usších můch, postawy krásné, světlejší nad slunce, seděly na trůnech, pro které nemám slovo, bych je popsal, i wyžítím se a dci do společnosti této přewyhněné; než tu se objevi přisná twát, byl to dítý Bůh a hromové „Prhč!“ ozwal se we wnitřnostech můch tisícrou ozměnou. I pohlednu na sebe, a widím se cela černa, sšlaredé a potworné přisfery držely mne w drápech swých chchtajíce se. I trnu, hledím se jich sprostiti; než nadarmo. Před Bohem padá na twát postawa světlá, byla to matka waffe a wolá: „Smilowání!“ awšsal opět ozwá se strasně: „Prhč!“ Počínám klesati, padám, světko miji přede mnou, před očima mýma; černá, přisfěrná tma rozwirá se přede mnou a temný kíl a užlostlivé tlání odráží se o sluch můj; wždy hlouběji padám: tu objevi se jasné mrať, i hledím do něho, w mraťu tom widím wywinowat se znenáhla postawy, i upírám zembleného zraťu swého a mrať splšwá, splšwá w postawy mi známé. Dylas ty to Bělínko a wedla jsi Filipa a Marinku. Wy jste klesali. I úst wafšich řinula se modlitba krásná jako hubba anjelská, wy jste prosili za mne. Tu přisšla pani obdná sluncem, na hlavě její dwanácť hwězd, a objimala wás a líbala Marinku a uprostřed zpěwů cherubinských zawznělo w usších můch: „Smilowání! tyto buše nábožné wyprosili Ti milost, Maria wyslyšela Marii, i watá matka dceru cnošnou, wrať se na swět a čiň pokání.“ „O drahý, milný otče!“ přejala Marinka řeč, „my jsme se modlili wšichni tři, Bělínko nás měla i modlitbě za wás, modlili jsme se i Bohu, i Ježíši, wyžwáli jsme Marii, a ty“, radosti se jistěcima cčima pohlednuwši i obrazu Marianštemu, došložilo, „přemilostná matičko! tys nás wyslyšela!“ „D přerabostné wánoce! dity Tobě o Ježíši nowonarozený, dity, že's nás wyslyšeti ráčil,“ zajasala Bělínka. „A nyňi“, prosil p. Strassilek Bělínku, „bojbi mi pro kněze, dnes se Spasitelem swým dci se zroditi.“ „O ibneb,“ zaplesala Bělínka, a již byla ze bwěti; bálať se probléwati, aby snab

zatím jiných wššlěnel nenabyl nemocný. Za nedlouho došel kněz. Mezi tím, co se wykonávala sw. zpověď, — a trwalo to bezty dlouhé, — roztomilš nás trojislitel kláněl se R. Ježíši w Nešwětkějši Swátosti oltární, wleběť Toho, kterš přišel hledati, co bylo ztraceno. S nejwroucnějši potorou a láskou na lásce ku Spasiteli rezeptátou přijal po dlouhých letech obrácený, ospravedlněný křesťan Tělo Páně.

Ušlehtilá dčmo, na wánoce tyto slawila jsi nejšwětlejši hody w domě, do kteréhož co sluzka wskočila jsi, i hodům těm, i hodům Ježíšowým pozwala jsi toho, kterého by jsi již dávno byla ráda u Ježíše widěla, o ctihodná apofstolskně, Ježíš pohnul srdcem jeho, by přišel. Jen wíž, jak si howi i hodů Werántowých; ofusim teď lahůdel nebestých ušlawičně bliti bude u Ježíše twého. Glel wánoce wzaly tobě na chwítku milenou máteř, a wánoce bawaji ti na wěly tři buše co budouci společníky wčíných hodů! Přerokofšnué wánoce.

Řešat ráno došed oznamuje, že je po nebezpečenstwi. Chudál sobě a swému umění připisowal, co Bůh w nesmírném swém milofredenstwi na prosbu newinných a nábožných duffi učiniti ráčil; nicméně wšsal dostalo se mu powěšti wšborného lékaře. Nemocnému přibýwalo sily wůči-hledě a konečně zcela uzdrawen bral se w průwodu Bělínky, Filipa a Marie na čerstwý wzbud, kam? — do chrámu Páně. Tam sloužil kněz zpíwanou mši sw. na důučinění za uzdrawení jeho na duffi a na těle. Kdo ščitá dity Bohu zajišlané ob uzdraweného otce, jeho dítel a Bělínky? Kdo smělš wroucnost citů nábožných? Jen ty o anděli, jenž jsi je před trůn Boží donesl, wiš, co citilo srdce špromázdných zde w stánku Hospodinowu!

Od té doby neminulo ani dne, co by p. Strassilek sprowázen swými miláčky nebyl býwal w chrámu Páně. Sw. náboženstwi obdrželo w domě stwoštný, patřící mu trůn, před nimž w horlivých modlitbách blíwali nábožní křesťané nashi.

Měliť spíše pantáta Bělínku rád, šlať se nyňi jeho dcerou, již šejnou

mněmal lásku jako Marince. Filip zatím slyšel s wšetečným prospěchem práwa, po jichž ušlončení stal se adwoltátem, ale práwům, křesťanským adwoltátem, jenž si swatofwatě umínil, zastáwati práwo proti w bezpráwí bez ohledu na bohaté ho neb w zněsleného zločince.

Zase zawítal poswátý čas wánoční. Rodina Strassilkowa sedí po chutné večeri štědrého večera pohromadě, mluví se o Jezíši, přicházejícím se wšemi darů milosti Boží. Upomíná na milosti bojné, jichžto se robině celé dostalo, bubi city wděčnosti w spanilých srdcích. S nemyslnou wděností zpomíná starý pán na wánoce, o nichž se znouu narodil a Bělínka zase na ony, w nichž ztratila milou matku svou. Konečně ozwe se starý pán wázným hlasem: „Wiš-li Bělínko! že máš jít pryč ode mne?“ „Neni-li,“ zajíkla se Bělínka, „neni-li mé služby wám více potřebí, budu si hledat druhou.“ „No, ne, wšak nemusíš ode mne daleko; tu ten pan doktor adwoltát tě chce obwěšiti ode mne.“ „A jít to?“ prohodila zarbující se děwa. „Inu tak to chce wywěsti, chce se s tebou dostawiti před oltář a z rukou kněze tě přijmout za družku žiwota swého.“ Zarběla-li se Bělínka dříve, stála nyní jako růže, polita purpurem bubící se deunnice. Maria wyšlečila a pojmuwši ruku Filipowu, wložila do ní ruku Bělínčinu a Bělínka neodporowala. Marinka stálala radosti a otec hlasem též radosti pohnutým prawi: „Nyni budeš roztomilá děwo w skutku mou drahou dcerou,“ a pozdwihnou zarosených i nebesům zraků žehnal snoubencům, ani před nim na tolena klesli. Bělínko, tof bilo Jezíše Krista! Ty jsi Mu domedla otce, syna a dceru, a On ti hodného syna, ušlechtilého mládece, horlivého křesťana, jakým jsi ty ho učinila, dáwa. Toho jsi nifdy neočelawala; ale Ten, který ani pchár wehdy z lásky daremaný bez odměny nevěhá, učinil to, čehož jsi očelawati nemohla. O přeradosné wánoce! —

Bo swátých se jelo do M. . . Pan otec spromobil tenkrát Bělínku, chtěje poznati domow ušlechtilé newěsty a pak i proto, aby dle náměru Bělínčina nastiwnil též poswátý Welehrad. „Do-

bře máš,“ prawił, když mu zmínila o této wzácné pouti, „drahá dceru; tu swé hanbě musím se wyznati, že, ač jsem Morawan, ač pocházejím od rodičůw slowanských, přebce jsem ještě nebyl na Welehradě.“ Pak potřebowala Bělínka z M. něco. Wíte co? Inu ani we Widni nesnu je slawiti swadba bez křesťaného listu, a práwě toho potřebowala sličná newěsta. Wtročíwše do sary wlidné umitání byli přichoji a wzdali kněžowi patřící čest; starý pán neostýchal se polibiti ruku swěcenou, Bělínka následowala. Toť bylo welebníčkowi tak wídně, že až ruku obtahowal, žibla zajistě se mu těcti od zánů a paníček i we wsi dostává. Sotwa děwče panstvá robíčů ze stěly wyjde, obhde jíž duchowního s ušecným „křihontem“, stby se jíž za křesťansté pozdraveni; co teprw, když se zasnoubí s krinolinou! Tu by skoro žabala, aby ji kněz hezky peníženou wyseł poslonu, tak ať pomíženou, jako je stat její obllízející wešnidě bláto. — Přimětimé ráze se duchowní, čím by mohl poslonit, načež přichoji náš pán: „Tato pannenka je newěstou a potřebuje křesťaný list.“ „Toť se rozumi,“ di welebný pán, „jať je wám, pannenko?“ „Bělínka Welebilowa.“ „Inu pro pána Jána, jste wy to? Ale kdo by wás poznal? Witám wás z celého srdce hodná, jať doufám, děwo, posadte se, posadte se i wy, milý pane! A to je ten uastawající Bělínko?“ „Zuchovej,“ brání se žertowně p. Strassilek, „to knch musel jít s pánem synem na lorbh, ten si ji pro sebe wyhlednul.“

Křesťaný list se wyhotowil a u přátelském howeru domeděl se welebný pán od p. Strassilka, jať wšetečná jest Bělínka, co wšedko učinila robině jeho, načež pozwednul oči i nebi welebě Boha: „Bub z toho Pán Bůh pochwálen!“ prawił, „který malých woli, by welkých wywebl skutků Wídite, milý pane! že cnoť zase plobi cnoť.“ „Dcnoť Bělínčina,“ doložil wděčně oslowený, „donesla owoce, které mi wšborně chutná.“

W krátce wěděli jíž wšichni obywatelé M., že dojela Bělínka s welkým pánem, že se má promwatí za wzněšeného muže, a že ji budou muset křtat:

„milostřpani.“ Každý jí toho přál, že bude šťastna a když se objevila na náměstí, uložovaly jí matky dětem svým, pravice: „Budete-li cnostnými jako Bělinka, budete též šťastné.“

Nyni měli naffi známi ještě jednu cestu v M. přes sebou, cestu na hrobitow. I šli tam. Pošetnumšse na hrob zvěčnělé matky modlili se oba za její duši, a matek vzdáňfela se jistě nad hlavou dobré dcery, škytając ji požehnání. Pomodlivošse se též na hrobě hrobného učitele, který se také již do lepší vlasti odebral, opustil M.; welebný pán wšsal musel napřed slibit, že se též dostawi na swabbu. Putowali na Welehrad. Tam s příkladnou nábožností wplonali pobožností svou, tam srdce jejich přetřálo city wděčnosti k sw. bratřim, ani z dalekých krajů do požehnané vlasti naffi přinesli Ježíše se wšem milostmi Jeho. O uč se, Morawane! ob Bělinky putowati na Welehrad. Tam ještě kolébala křesťanstvé, fotolické wíry na Morawě, tam je sídlo twých swatých patrů, zlíbej prach, zwlažených potem twých sw. Apostolů, probud se z newděčné newážnošti k newěššim twým dobrodincům. Dítě! mluv přeačasto se synem o Morawštem Eionu, matko zaveď dceru do swatyně slowanské, do welebné swatyně Welehradské, jako wešla Maria Ježíše do chrámu Jerusalemského. Kneží! Welehrad budíž často w ústech waffich, o něm mluwte bez ušání k dobru, wám swěćenému lidu. Křesťané, budujete-li korouhwe, zwlášť k poutim, na

jebné straně budíž Maria bez postworny počatá, na druhé straně stwíž se sw. Cyrill a Method! —

„Ale kam to zabíhám? O dobře čim. Když by nepřestajně zástupowé naffi brali se k Welehradu! Když by z úst tisíců a tisíců zazníwaly, a nebesa prorážely zpěwy Cyrillo-Methodejší! O líbe můj! powstaň! Přístup Morawěto! přístup bliž k wěhlasnému Welehradu! k Welehradu naffemu! —

Po Třech Králích slawila se swadba. Welebný pán z M. též dostawil se. Když byšle byli wděli, jak přeutěšně swědčil Bělince zimozelený wěnc, který jí Marinka na hlavu postawila, byli byšle museli zwolati: „Tak krásná může být jen newinnost!“ — A ona je až posud krásná; než wy smotřentý! jšte ji trochu pomluwily. Bělinka neba si říkati milostřpani. Až k ui přijdete, a to wim, že ji jistě nawššiwite, jšťli do Wídně dojdete, řekněte ji jen „panimámo.“ Cyrille a Methode, roztomili to hoššilowé, ji řikaji „matičko.“ To je wám rodina! tot žiwot! Takowého bych přál wšem křesťanštým manželům. Než to záleži na wás. Jistě budete také tak šťastni, bydeššt ženo Bělinkou a muž Jilpem! — Žiwot ještých plyne co tichá woda propřétajici se pestrým kwtim, až konečně octne se w moři wěčné blaženosti. Štědrý wecer slawiwá se s obzwlášťni wděčnosti k Bohu a wšichni s blaženou upomínkou zpominají na Troje wánoc.

Fr. Veber.

Čtení rozmanité.

Dobromyslné napomenutí.

Milý Morawane! pojednávám už chystáš se na cestu po milých vlastech slowanských, abys pozdravil milé bratry mé, jenž se mnou srdečně bol i slast sdílejí nad osudami, jakéž náš národ potkávají. —

Čtvrtý rok přidružil jsem se i já k tobě, milý můj jmenovče, nebo viš, že i já jsem Moravan, a že v žilách mých koluje krev slowanská. Přidružil jsem se k tobě, abych se svými krajany si pohovořil, se po-

těšil, sklíčenému srdci ulevil. — O! národe můj! o milý národe můj! o vlasti předrahá! — tebe viděti šťastnou, jsou touhy mé. — Snad doba ta blízká, snad ještě daleká! přijde však jistě, tou nadějí se kojím. —

Jaký ale zástoj, jaký předmět, milý Moravane, mám sobě obrat ku dnešnímu hovoru? — Ovšem co tyto řádky píšu, měl bych předmětů dost, o nichž bych dnes hovor vésti mohl, ale pravím dnes; — a než ty, milý Moravane, sebera tobolku svou se vypravíš na cestu, než zavítáš do domů a chatrčí bratrů mých, uplyne snadno půl — roku, a tu předměty dnes nové dávno budou rozebrané, ustoupivše místa novým, snad vážnějším. — Ano, tak je to na světě, vše se mění, nic nezůstává věčné, dnes tak, zejtra jinak, vše podléhá změnám. — Nuže, po této kratičké úchylce, kterou nám, milý Moravane, laskavý čtenář odpustí, přikročíme k hovoru, a sice o obecních záležitostech. —

O obecních záležitostech? Oho! vždyť jsme o nich hovořili už v lonském ročníku Moravana, bude to tedy snad jako pohádka o červené punčošce? — Ne tak, milý čtenáři: záležitosti obce jsou tak důležité, tak do života sahající, tak vážné a potřebné, že nelze o nich dost často mluvit a psát. — O, jak by to krásně vypadalo v naší vlasti, kdyby pojednávání o záležitostech obce stalo se zbytečným, kdyby každý byl proniknut duchem pravé obecnomyšlnosti a obecnomilství, ale — do toho času ještě mnoho vody uběhne, a proto potřeba nevyhnutelná, poukazovati na vady a vředy v obecním ústrojí. — První chyba, jakéž se často občané dopouštějí, je — neprozřetelnost při volbě zastupitelstva obce. — Občané, pamatujte si dobře tyto staré národní pořekadla: Jaký pán, taký krám. — Jaký hospodář, taká čeládka. — Jaký otec, taký syn —

a směle k tomu můžeme přidati: Jací představení obce, taká obec. — Ano tot pravda, na kterou už starozákonný spisovatel Sirach (10. kap.) poukázal, řka: „Jaký je správce města, takoví jsou i obyvatelé jeho.“ — Jak vidíte, v tuto zásadu už se dávno věřilo, a starý pohanský mudrc Solon (?) napomínal své měšťany: Kdo nemá mozolu na rukách, toho nevolte do rady. — To jest, kdo miluje pohodlí, kdo se štítí pracovat pro obecné dobré, kdo neví, co je obětivost, vytrvalost a zmužilost, toho nevolte, sice uvidíte, že se zmylíte.

K tomu já ještě přidávám: Občané, nevolte žádného za představeného obce, kdo nemá náboženství — proto že kdo náboženství nemá, nemá ani svědomí. Komu víra a Církev není svatá, tomu ani láska občanská není věcí svatou, kdo neplní povinnosti ko křesťan, nebude jich ani plnit co občan, tím méně co představený. — Kdo myslí, že náboženství je jen pro sprostáky, ten taky myslí, že oklamat tyto sprostáky není žádný hřích. — Lidi tedy bez náboženství, lidí, jenž se za víru stydělí, nevolte, sice by se stydělí i za Vás, a pak pomyslete, jakým příkladem by Vás předcházeli? — Dále nevolte žádné podlízače a takové lidi, kteří černému černé, bílému bílé, a vše, co jim povznešená nad ně osoba řekne, prisvědčí, jen aby sobě u vyšších zalíbení získali. — Takoví to podlizači, jenž jen po vlastní cti se žnou, a jimž nic svatého není, co by za to nedali, by jen u vyšších osob pochvalu dostali, zavádějí a zaprodávají často celé obce a blaho občanů za marný stín cti — tito bídní pochlebníci chtějí se zalíbiti všem, a však nezalibějí se žádnému, plazejí se jako hadové, a pozorují, kam větr táhne, v ničem nejsou stáli, jen v myšlénce, jak by cti došli; — a takových hanebníků střežte se co hadů a nesvěřujte jim řízení obce. —

Nevolte taky žádné špinavé lakomce a sobětníky, tyto pijavice lidského pokolení. — Přeju Vám, abyste na lidi tyto z toho stanoviska co já patřili: — Lakomec a sobec jsou povrheli lidského pokolení, a horší nad vše ostatní, jsou neschopni něco dobrého vyvésti, ani lidé, kteří v jiné nepravosti klesají, přec ještě na některé straně mohou něco dobrého působiti, a tito nikdy a nikde. — Lakomost a sobeckost mám v takové nenávisti, že ráděj se s opovržením od těchto špinavců odvíám. —

Nevolte odrodilcův, to jest takových lidí, kteřížto se za jazyk Váš stydí a při každé příležitosti se prozrazují, že jim cizí řeč milejší jest, nežli naše milá mateřština, kterouž jsme zdědili po otcích milých. Kdo naše knihy a naše slovanské časopisy nečítává, kdo o „Dědictvích“, o „Hlasu“ a jiných listech národních ničehož neví, ale se jenom spisy cizojazyčnými obírá, ten se za zastavatele slovanské osady nehodí; poněvadž k lidu našemu ani srdce mítí nemůže a na potřeby naše se s pokaženým zrakem dívá. Tu platí: „Kdo není s námi, jest protiv nám.“

Konečně měl bych ještě Vás upamatovat, aby jste se stěhli za zastupitele obce voliti lidi, jimžto břicho bohem jest, ale to myslím, tolik rozumu přec už máte, že opilcům řízení obce nevěříte. — Nuže tedy koho máte volit, komu řízení obce svěřit? — Anděla snad? — V mnohé obci i ten by měl dost pernou práci. — Volte tedy muže, jenž předně se za náboženství nestydějí, jenž jsou mravní, o nichž víte, že na cizí groš nelpějí, že nečekají, aby se zadarmo někde napili a najedli, jenž raděj sami něco k obecnému dobru věnují — jenž nejsou podlízaví, ale neohroženě pravdu každému do očí mluvívají, jenž netouží po vlastní, ale po cti obce, jenž jsou střidmi a pořádní, volte upřímné milovníky ná-

rodu našeho — no, a takové snad přec ještě najdete, a nebude potřeba, pro ně do nebe posílati — a není-li jich, tedy „běda takové obci.“ —

To je tedy krátce řečeno, čeho by se občané držeti měli, když zastupitelstvo obce volí, měli by si rozvážit, koho důvěrou poctívají. — Teď přejdeme k tomu, jak se posud v obcích, aspoň v některých, hospodaří, a jak by se hospodařiti mělo. — A toto kázaničko týká se nejen občanů vůbec, ale hodná část padá ho taky na představené a zastupitele obcí. —

Juž jsem vícekrát se vyjádřil, a taky vícekrát psal: „Jméni obce je svaté — nedotknutelné.“ — Svaté proto, že má vynaloženo být jen k účelům svatým — dobročinným; nedotknutelné, že náleží i vzdáleným budoucím potomkům.

Proti mrhání se jménem obecným horlil jsem vždy, a horliti nepřestanu navzdor tomu, že za toto horlení jsem na sebe zášť jistých lidí uvalil, lidi totiž, jenž na nic jiného nemyslejí, než aby se za cizí groš hodně napili, a pak křiky a různé tropiti mohli. — „Co prý jsme se prv za obecní napíjávali a včil už všecko čert sebere.“ Píjávali jste, pijávali, a pijí mnozí až posud, ale spomeňte si, jaké byly Vaše školy, jaké cesty, jaké jiné ústavy? — Učitel byl bídně placen, a nechali jste ho v bídě. Než aby jste mu byli k vůli Vašich dítek službu přilepšili, raděj jste to obecní jmění promrhávali. Za to taky jste zasluhovali býti za povrhely ostatních stavů, robotami stíženi, do žalářů drábami strkáni, a to všecko za to, že jste jmění, jehož jste měli k účelům svatým používat, hříšně mařili.

Díky Bohu! že se nacházejí ne-li ve všech, tedy už v mnohých obcích mužové, jenž s časem pokročili, a jenž vědí, k čemu vlastní jmění obce ustanoveno jest. Díky Bohu! že vzdělanost a osvěta pro-

klestita si cestu už i do přibytků venkovských, a že tomuto libovolnému počínání jednou konec v našich obcích se učiní. —

Občané! buďte hrdí na to slovo, že jste „občané,“ a nehanobte jména svého; styďte se obtěžovati představeného obce, by Vám povolil za obecní peníze píti. — Je-li představený muž moudrý, on Vám to povolit nemůže, on by velkou odpovědnost na sebe uvalil, a je-li sám sprosták — takového ale by jste voliti neměli. — Tedy Vy sami, a aspoň ti z Vás, jenž mají kousek poctivosti, upomeňte na nezákonnost takového jednání, a postavte se na odpor, ať třebas si za to utříte nelásku od těch, o jejichž dobro pracujete. — Svět to jinak neumí, a to nás nesmí mýlit v našem počínání, sice bychme nikdy k cíli nedošli. — Císař pán a král náš, náš nejláskavější panovník, chce nás opravdu vyprostiti z poručnictví, jakéž nad námi úřady měly, a snad než tyto řádky čísti budete, budou naše obce svobodně zřízeny. — Jako svobodní občané dokažme, že jsme pro svobodu dospěli, že dovedeme si domácí záležitosti pod záštitou moudrých zákonů sami řídit, dokažme, že nejsme už nedospělé děti, ale mužové, kteří pro blaho obecné smysel i vůli máme. —

Jméni obce vynakládejme k účelům k všeobecnému dobru směřujícím, k udržování v dobrém stavu a pořádku ústavů církevních, kostelů, škol, pohřebišť, starajme se o vzdělání budoucího pokolení, a to, co předkové naši na pítí vynakládali, vynakládejme my k našemu vzdělání, na časopisy, knihovny, starajme se o zámožnost v obci, podporujme štěpárství, cesty přivedme do dobrého stavu, vysadme každé prázdno místo ovocným aneb lesním stromovím, jak to kde půda dovolí — slovem proměňme naše pole a louky v utěšený sad. Na takový způsob můžem obecní jmění s prospěchem a s užitekem

pro budoucí pokolení zužitkovat, a co pořádní občané ve společnosti sklenici piva neb vína za peníz vlastní a uhošpodařený vypít, a se občerstvit; nebo na konec vyznati musím, že nejsem žádný hydropat, jenž by Vás chtěl jen samou vodou častovat, ne. — Já bych jen přál, abyste byli občané vzdělání, aby námi neměl příčiny žádný pohrdati, ale abychme byli ctěni, a

proto braši rozmilí,
chcem-li, aby nás ctili
jiní — musíme my ctíti sebe. —

Dokud budem nevzdělání,
syroví, neobhrabaní,
v nestřidmosti sobě hovít,
různice a křiky tropit —
dotud nenajdem vážnosti
u vzdělané společnosti.

Jděte jen do pořádné obce, navštivte pořádnou hospodu, jaký tu živý hovor! Občané spolu o denních událostech hovoří, čtou noviny a poučné listy, mluvějí spolu o hospodářském pokroku, a netrápí-li jich nic, tu si také zazpívají. — Ale jděte do špinavé krčmy, kde několik nevzdělanců jest. Tu neuslyšíte než proklínání na celý svět, tu jeden břeští, jiný tlachá, jiný huláká, a jiný živému mrtvému pokoje nedá, a nemilý vřesk a křik misí se v to, a za časté i pro sklenáče, i pro krejčáře, neli i pro lékaře aneb konečně pro advokáta a soudce výdělek se připravuje. —

A tedy řekněte mi, ku které společnosti byste Vy rádi přičtení byli. — Řekněte mi to upřímně a tak jak to na srdci máte! — Řekněte mi, kde Vy rádi zavádíte, snad do špinavé krčmy, nebo do pořádné hospody? — Věřte, věc ta zdá se na první pohled nepatrná, a hle, i po místech, které rádi navštěvujeme, lze poznati, jak jsme dalece ve vzdělání prospěli. —

Starajme se tedy o blahobyt obecní, jmění obce vynakládejme

na věci, z nichž nám všeobecný prospěch vyplynouti může, chraňme se všeho špinavého sobectví, obětujeme ráději svůj vlastní uspořádaný groš ku všeobecnému blahu, a jmění obce budíž nám svaté! — chraňme ba stydme se obracet k ho na hanebné pití. — Aby se ono stalo, toto ale co hanebný a škodný starozvyk vykouřilo, svěřme řízení jmění obecního mužům, jimž blahobyť obecný na srdci leží, mužům obecnomyslným, a ptejme se sami, nač a k čemu se obecní majetnost používá a vynakládá. — Proti zlomyslným přechmatům od bidných sobců, a ničemných citelův boha Bachusa (kamarádův z mokré čtvrti) postavme se s horlivostí, a dokažme, že žijem v Rakousku, kde máme zákony na potrestání takového hospodaření s jméním obecním, dokažme, že jsme Slované! —

Občané! žijem jen jednou, a to krátký čas zde na zemi, a proto žijmež platně, ať potomstvo naše nemá příčiny na nás do hrobu hanu kydati. — Přičinme se, ať potomstvo naše uzná, že jsme žili nejen pro sebe, ale i pro další pokolení, a ať za námi do hrobu posílá dobrořečení a požehnání, ať kosti naše v hrobě pokoj mají. — Všem pak p. představeným a zastupitelům obcí našich důrazně tuto na srdce kladu, ať sobě dobře rozváží, že stojí před soudem nejen žijících ale i budoucích občanů, a proto ať jejich správa v obci je taková, by soud tento na ně žádné škvrny najíti nemohl. — Na pomluvy, na osočování, na výhrůžky od lidí, kteří žádného náboženství, žádného mravného citu, ani žádné obětivosti pro všeobecné dobré nemají, na to všecko, ba ani na chvály od pochlebníků a bidných

podlizačů, nesmíme se ohlížeti — chceme-li cíle totiž obecného blahobytu dosáhnouti. —

A proto, milý Moravane, ty můj starý upřímný soudruhu, ty na své cestě po širých vlastech Slovanských zabloudíš zajisté na rozličná místa, ty přijdeš do obcí, kde spatříš dosti dobré pořádky, a taky pořádné občany, ty taky přijdeš do obcí, kde tyto řádky zbytečné nebudou. — Prosím tě tedy, milý krajane, nedej sebou pohoditi někde do špinavého kouta, nebo do prachu na trám, ne — ale rozlož se a uhoš se na stůl, zvolej domácí kolem sebe, a kaž, napomínej, tresci v čas i v nečas, nedbej nic, líbí-li se to komu či ne — ano se musí do ořecha dotuť tlouci, až škořápka se rozbije, a jádro se nám objeví. — A když taky jen v jedné jediné obci sobě hlasu tvého povšimnou, no tož je dost, tož jsme oba odměněni, já i ty. — Hleď bratře! nestojí-li to za to, jednu obec získati? — No, a kdyby se jich taky na nás deset — ba sto neb více hořilo, — tož snad nám to co uškodí? O, pro trochu zlosti nenecháme pravdě zahynouti, a za ublížetele své spolu se pomodlíme: „Pane, nepokládej jim toho za hřích!“ — A však takto pomodlivše se neusnem snad ještě v Pánu, Bůh dá, že ne, ale nepřestanem tak dlouho horliti proti nepořádnému hospodaření s jméním obecním, jak dlouho se tomuto umíráčkem neodzvoni, a že se odzvoni s jistotou můžeme očekávati, an vzdělanější pokolení dorostá. —

S Bohem tedy, Moravane! dá Bůh, že se za rok zas shledáme, a povíme si, co a jak se u nás zlepšilo. — Srdečný pozdrav všem mým bratrům Slovanským!

Fr. Skopalík.

Poznámání pořadatelovo.

V lonském kalendáři podali jsme „Rozjímání poctivého Moravana“ proto, aby naši venkované

při volení nových obecných představených se řídit mohli podle jakýchsi moudrých pravidel, — aby

nenadělali z kozlův zahradníky. Zdaž-li naši krajané na dobromy-slnou radu páne Skopalíkova dali čili nic, nevíme; ale uznali jsme za povinnost svou napomenutí podobného obsahu také v letošním ročníku umístiti, aby se napravilo budoucně, v čem zde onde bylo pochybeno při volbě poslední. Člověk, jehožto důvěra spoluobčanův volí buďsi za výborníka či za starostu, má především vynikati příkladem v chrámě a pak má býti upřímným podporovatelem školství. Kdo není mravů bezúhonných a se o svou rodinu a o svoje vlastní hospodářství dostatečně nestará, nehodí se v obci na svícen. Ku zastávání obecního úřadu netřeba vysokého učení; ale zdравého rozumu a poutivého srdce: a nikoliv znalosti vícerych jazykův. Umí-li starosta ve slovanské obci německy, jest to pro něho rovněž tak užitečno, jako když v osadě německé představený zná mluvití také slovansky. Obec z toho, umí-li její zastavatel více řeči, malých prospěchův má; poněvadž obecní správa i veliké dopisování se zemskými i vládními úřady se bez tobo vede v řeči většiny občanův. Proto ustanoveno zákonem, že každý státní úředník v krajinách našich musí býti obou zemských jazykův úplně znalý, aby s lidem naším ústně i písemně mohl srozumitelně obcovati. Není tedy povinností obcí, starati se o druhý zemský jazyk; ale jest to povinností placených úředníkův. Stalo-li se tedy dříve, že se do některých obcí moravských dostávaly přípisy a nálezy v řeči německé, přičilo se to rozkazu Nejvyššímu: ale byl tím z většího dílu náš lid sám vinnen; poněvadž svoje prosby, stížnosti atd. si dával spisovati od pokoutných a pohodlných pisákův německy, a poněvadž tedy svoje písemnosti v německém jazyku k úřadům zadával, přicházely na ně německé odpovědi.

Příště tedy ať se každý občan přísně drží „zákona“, ať ničehož,

čemu nerozumí — co není v jeho materském jazyku psáno — nepodpisuje ani na kanceláři, ani u notára, ani u advokáta; neboť notárové tak jako advokáti jsou u nás zákonem zavázáni, mluvití i psátí v obou zemských jazycích. Povoláním pak starostův jest, proti svévoli z té aneb z oné strany pocházející, se rázně ujmáti a nad zákonem bdíti.

Jest-li že na volbě obecných představených mnoho záleží, jest zajisté volba sněmovníkův ještě důležitější. Obecní přednosta má na zřeteli jenom blaho své obce; kdežto poslanec na sněmu se musí starati o blaho celé vlasti, a protož jeho rozhled musí býti širší a jeho vědomosti musejí býti hlubší, nežli obyčejných starostův. Avšak pouhá učenost na sněmu také nestačí, jestliže není prostoupena pravou, nelíčenou nábožností a národním vědomím. Kdo chce zastávati národ náš na sněmu, ať je především věrný Církve svaté syn a pak vyzkoušený národovec, upřímný vlastenec, ať jest v okolí buďto jako bedlivý čtenář slovanských spisův a jako obětivý podporovatel národní literatury známý, aneb ať se vykáže, že za něho proslulí mužové stojí a že jest od slovanského komitétu (sboru) za kandidáta navržen. Takový pořádek panoval při volbě do sněmů zemských na Moravě i v Čechách, takové volební sbory sestavily se totiž v Brně i v Praze a Čechům probuzeným slouží to ku veliké cti a chvále, že se na vlas drželi podle rady, kterouž jim dala Praha. Také venkov moravský uposlechl hlasu z Brna; ale města některá moravská nepochopila úlohu svou a z toho posla pro národní či slovanskou stranu na sněmu Brněnském nemalá nesnáz. Jedinou podporou strany této od mnohých vlasteneckých měst opouštěni byli všichni čtyři přítomní nejdůstojnější páni hodnostáři církevní (oba biskupové a dva preláti) a pak několik šlech-

ticův. Strana tato na pravici sedící, vyznačuje se mírností a hodlá svou věrnost ku zákonnému zeměpánu osvědčiti skvělými důkazy a protož jest její vítězství na budoucnost pojištěno.

Dobře vědouce, jakou váhu náš nadějný národ na život sněmovny klade a jakýchž výhod se od sněmu nadějí, neváháme na památku pro dějepis v Moravanu umístiti provolání, jimžto slovanští poslanci po odročení prvního sněmu svým voličům známo učinili, jak se jim dařilo a co všecko ku blahu vlasti podnikli:

Milí krajané a rodáci!

Náš sněm jest odročen. — Vy jste nás co své důvěrníky na tento sněm poslali; Vaše nejvšelejší přání nás doprovázelo do královského města Brna a snad nás sledovalo v duchu po ten čas, co jsme v sněmovně meškali! Navracujeme se k Vám domů. Vy jste nám důvěru proukázali a máte tedy právo, nás se tázati: Co jste pořídili? Na tuto Vaši doptávku dají odpověď následující řádky.

Po 12 let žádný sněm moravský svolán nebyl; všechny záležitosti zemské prozatím se řídily z Vídně a takovým způsobem na něj náležitý ohled bráti se nemohl. Vláda, uznávši důležitost a nutnost, aby země zase samy se spravovaly, t. j. aby sněmy zemské zase se svolaly, odhodlala se k tomu, načež císař Pán diplomem od 20. října r. 1860 zemím svým dědičným samosprávu zase propůjčil a vrátil. Tento diplom jest tedy základ nového vyvinutí jednotlivých zemí našich tak asi, jak na základním kameně nové stavení se buduje. Aby však zásady, které v onom diplomě od císaře pána vysloveny jsou, snadněji v život vešly, byla 26. února r. 1861 uveřejněna ústava, a s ní též řád zemský pro markrabství Moravské. Má-li země sama sebe spravovati, musí především vyvoliti z obyvatelstva důvěrníky své co poslance do sněmu

zemského, což se i stalo dle volebního zákona, který v řádě zemském od 26. února 1861 předepsán jest. Následkem toho zákona vyvolilo se pro města a obchodní komory poslanců 37, pro obce venkovské 31, ze šlechty 30 a kromě toho zasedají ve sněmě p. arcibiskup Olomoucký a pan biskup Brněnský. Bohužel! zůstala naše strana národná v menšině!

Tak byl sněm zahájen 6. dubna, totiž právě v den umrtí sv. Methodia.

Pro krátkost sezení svého a pro množství práce nemohli jsme hned na tomto sněmě všechno tak ujednat, jak bychom si toho byli přáli. — Nastalo rokování o jednacím řádě. Musely se zkoušeti volby celého sta poslancův, což nemálo času potřebovalo. Mluví se na Moravě jazykem českým a německým a jsou mezi vyslanci mužové, jenž německého jazyka schopni nejsou; museli jsme tedy na to nastoupiti, aby návrhy nejen v německém, nýbrž i v českém jazyku přednesené stejnou platností měly, což se nám také podařilo. Dále jsme pečovali o to, aby rovnoprávnost úplná na Moravě uvedena byla, t. j. abychom my Moravané slovanští stejných práv požívali s Němci. Pak jsme volili poslance do říšské rady a členy do výboru zemského.

Takové rokování vyžaduje mnoho času, jelikož žádný, neb alespoň málo který návrh bez vzájemného a odporného rozmlouvání (čili debaty) přijat nebývá. Čehož jsme my, Vaši poslanci, co menšina v prvním sezení sněmu učiniti mohli, tohož jsme vedlé nejlepšího svědomí svého učinili. Jelikož ale sněm celý rok zasedati nemůže, jest ustanoven zemský výbor, který záleží ze 6 úřadů. Tento výbor zastupuje sněm. Poněvadž pro krátkost času jsme o nejdůležitějších otázkách, na kteréž Vy, jakž nám dobře povědomo, velkou váhu kladete, rokovati a je k rozřešení sněmu předložiti nemohli, po-

dali jsme zemskému novovyvolenému výboru následující návrhy, které, až sněm přijde po skončené říšské radě se sejde, v úvahu brány budou.

Tyto návrhy jsou následující:

1. O zakládání a udržování komercialních a okresních silnic.
2. O vystavění kasáren na venkově a o pronajati připeře na útraty zemského fondu.
3. Tentýž návrh opakovaný s ohledem na břemeno ubytování vojska.
4. O zrušení daně z vína.
5. O zcelování pozemností.
6. O autonomii (samosprávě) obcí, a o ponechání kontribučních fondův správě obecní.
7. O prohlášení notariátství a o změně jeho podlé pravidel národní rovnoprávnosti, svobody osoby a obce, jakož i s ohledem na nový zákon o živnostech.
8. O upravení pozemního katastru jmenovitě s ohledem na vyceňování výnosu pozemností.
9. O regulování řek a o vydání zákonu straniva užívání vod.
10. O prohlášení zákonu o honbě.
11. O regulování práv a povinností propinačních.
12. O základním uznání rovnoprávnosti národové na Moravě, aby se zaručilo zachovávání a vykonávání stejného práva obou řečí v úřadě, ve škole a v životě veřejném. Také se má šetřit rovnoprávnosti při ústavěch z fondu zemského podporovaných. Tím podobně se mají veřejné a úřední ohlašování exekucí, konkursů atd. obzvláště v krajinách slovanských takovým způsobem dít, aby přišly k vědomosti také Slovanům.
13. Aby přestal školní plat při národních školách, a učitelové z fondu zemského byli placeni.

Četli jste, drazí krajané! zajisté v rozličných novinách o stranách, které na sněmě zemském se utvořily, jejichž zásady se vyznačují

jmenem: „Centralisace a decentralisace.“ Prvnější strana, totiž centralistů, chce, aby jakž to bylo za uplynulých 12 let, celá moc ve Vídni soustředěna byla, aby tedy jednotlivým zemím co nejmenší samospráva se ponechala. Tato strana odporuje tedy nejmilostivějšímu daru císaře pána, propůjčenému 20. října r. 1860, a k této straně my nepatříme.

Druhá strana, ku kteréž se známe my, a menšina šlechty, jest pro decentralisaci. Tato strana stojí pevně na diplomě od 20. října 1860 a považuje řád zemský od 26. února 1861 co zákonní prostředek, kterým onen diplom skutečněn býti má. Jelikož my Slované jsme poznali, kterak centralisací minulých 12 let chabrost, mohútnost a velikost Rakouska velice sklesla, navrátili jsme se dle přání nejvyššího zeměpána, kteréž on vyřknul diplomem od 20. října, k onomu pořádku země, jakýž jest tam naznačen. Toto chtíce, toto žádajíce, na tom stojíce, doplňujeme jen vůli císařovu o to tím raději, čím jistěji naše řeč mateřská a stará práva naší země moravské tak zachovati se dají. Tedy my Slované moravští, chtíce následovati příkladu císaře pána, jsme přívrženci decentralisace, t. j. my přejeme sobě nejmnohemější rozsáhlou samostatnost Moravy, t. j. takovou, která celosti říše rakouské na ujmu by nebyla. Když jsme poznali na sněmě, že strana centralistická diplomu od 20. října 1860 sobě tak neváží, jako my, podal ve jménu několika moravských vyslancův Dr. Pražák, poslanec okresu Boskovského, ohrazení, kteréž se sice s prudkým odporem strany centralistické potkalo, proti tomu však naší stranou zastáváno bylo. Toto ohrazení vyjádřilo zřejmě, že stará práva, svobody a obvyklosti země moravské zachovány býti musejí, jakž tomu přejí diplom císařský, že tedy od tohoto daru císařského nikterak se odlučovati nebudeme, a že všemožně cestou řádu zemského od

26. února onen diplom pomocí Boží uskutečniti hodláme.

Slyšeli jste zajisté, draží krajané, že císař pán slibil vyslancům sněmu českého, že se na království české korunovati dá. Koruna česká a uznání práv této koruny jest mnohým lidem, kteří v našich záležitostech domácích se neznají, velikým strašidlem; obávají se, že naše Morava od toho strašidla zničena a samostatnosti své zbavena býti má. Myslíme, že by již proto zapotřebi nebylo, o té záležitosti zde šířiti slov, poněvadž Císař Pán sám vznešenost a svatost koruny české uznáv, touto korunou posvátné čelo své ověnčiti dá; poněvadž jsme přesvědčeni o nejvyšší spravedlnosti otcovské našeho zeměpána, kterouž On nad celou říši ustavičně bdí, nás Moravany ale pro naši nevratnou věrnost k Jeho jasnému rodu v obzvláštní chová lásce: protož by zajisté se nedal korunovati na království české, kdyby z toho nám Moravanům nějaká ujma se stala. Však tážete se, v jakém postavení naše Morava jest ku koruně české? Krátce Vám to vyložim. Koruna česká obsahuje do sebe tyto tři země: Čechy, Moravu a Slézsko; tedy král český jest také pánem Moravy a Slézska. Takto nám všem jest obecná koruna a osoba pánovníka, t. j. žádný nemůže býti naším markrabětem, který by nebyl králem českým. Čechy, Morava a Slézsko jsou takřka nerozdílnou trojicí pod korunou krále českého. Co se týká obyvatelstva, má každá z těchto zemí svou samostatnost. By se tato samostatnost i takoruka viditelně projevila, má každá země svůj sněm vlastní, který obzvláště o to pečovati musí, aby stará naše práva, staré svobody a obvyklosti nezrušeny zůstaly. Pevně na tom státi musíme, abychom to, co naši otcové po mnohých bojích a strastech nám ponechali, i my svým potomkům udrželi: a ptá-li se nás nepřítel Moravanův: čím jste vy oprávněni,

zvláštní práva a výsady pro Moravu žádati? odpovídáme, jakž to jest v řeči sněmovní starý zvyk: my jsme k tomu oprávněni právem historickým, t. j. takovým právem, které svůj základ má ve smlouvách, které naši předkové, t. j. sněm český, moravský a slezský se zeměpány uzavřeli. První smlouva taková se stala r. 1526, kdežto sněmy koruny české avěřily své země v mocnou ochranu jasného staroslavného rodu habsburského. Prvním králem českým z rodu tohoto a tím samým markrabětem moravským byl Ferdinand I.; tento král zapečetil všechny práva a svobody zemí koruny české a tak to jsou po něm činili všichni mocnářové rakouští. To samé teď i učiní náš nejmilostivější císař a král. Arcibiskup pražský a olomoucký Ho korunují, a zákonní zastupitelé zemí Mu činí slib a přísahu oddanosti a věrnosti, což se nazývá ohledem Moravy holdování, jenž se obyčejně stává při korunování v Praze, což ale, když je král dědičný v Moravě, i zde se státi může. To jest to strašidlo, ta koruna česká, kterou naše Morava zhynouti má! My ale pravíme, že uznáváme korunu českou, proto že my staré smlouvy nikterak přetrhovati nemůžeme, jelikož víme, kterak rušení smluv jen zlé a záhubné ovoce nese; my uznáváme tím raději korunu českou, poněvadž touto korunou naše samostatnost moravská nejvíce hájena jest: my jsme údem této koruny, ale údem samostatným, nikoliv podřízeným; my Čechové, Moravané a Slezáci jsme úplně sobě rovni, naše země jsou sestry, které stejného práva požívají, náš sněm moravský tak dobře bude vyjednávati o záležitostech moravských, jak český sněm o českých.

A tak doufáme, že žítí budeme ve svorné bratrské lásce, a že pilnými rukami přinášeti budeme kámen po kamenu, aby nová budova našeho předraženého Rakouska nevratnou se stala, aby koruna česká,

t. j. Češi, Moravané a Slezáci stáli co nepřemožená hráz proti všem, co zrušiti chtějí právo historické. Mnoho členů z našeho rodu císařského bylo korunováno v Praze a Morava své samostatnosti nepozbyla: císař Ferdinand, až posud v Praze žijící, co král český t. jména V., též se dal korunovati za krále českého r. 1836; vyslanství stavů moravských též bylo přítomno v Praze a Morava naše podržela svůj sněm samostatný. Takové jest naše mínění o koruně české; tím samým, že ji uznáváme, stojíme i na samostatnosti moravské! Kdož povídá, že my chceme tuto samostatnost zrušiti, ten nás krivě posuzuje, ba snad i chce, abychom se odrekli svého sněmu, svého krásného jazyka mateřského, svých práv a svobod, kterých jsme po svých otcích zdědili a

kteréž našim synům a potomkům zachovati, musí naši nejsvětější povinností býti. Takovým smýšlením doplníme diplom císařský od 20. října, od čehož ničeho utrhovati nedáme, takovým způsobem sesilníme Rakousko, o kterémž víme, že jen ono Moravu naši ve svých právech a svobodách zachová, takovým způsobem staneme se hodni našich předkův slavných, kteří již dávno se zaslazovali o samostatnost vlasti naší. Morava naše nesmí se státi jen pouhým krajem, musí zůstat samostatnou zemí pod žezlem slavného rodu habsburského, jemuž koruna česká se samostatnými zeměmi od našich předkův svěřena a slavně odevzdána byla.

V Brně, 20. dubna 1861.

Slovanští poslanci na sněmu moravském.

Psi na hoře svatého Bernarda.

(Jos. V. Nikolau, ml. učitel v Táboře.)

Mohutné, dalekotáhlé pohoří alpské prostoupá pohraničnou republiku Švýcarskou, na hřebetě svém nesouc vícero vyšších i nižších vrchů. Mezi posledními vyniká z mnohých příčin vrch sv. Bernarda. Hora tato strní 10.207 stop nad hladinou mořskou, vrchol pak její zahalen jest ustavičným, nikdy, ani za svrchovaného vedra nejhnuoucím sněhem. Vede pak přes ní silnice ze Švýcar do Italie, kterážto však sněhem někdy tak zavála bývá, že pocesní snadno zbloudí a v nebezpečenství zmrznutí upadají. To pak se stává nejčastěji za času jarmého, kdež se od vrcholu hory té často odrývají a s rachotem dolů řítí obromné spousty sněhu a ledu, laviny zvané. Běda cestovatelům, kteří v tom brozném okamžiku tudy se berou! Zahynouti musili by, bídne zahynouti, kdyby jim křesťanská ruka ku pomoci nespěla a nad nimi skutky

nevykonávala milosrdné. Viz tam u výše 7680 stop přívětivý klášter! Bernard z Menthonu založil ho roku 862. V něm obývá dvanácte nábožných mnichů, tu krásnou a bohumilou povinnost majitelů, že v sněhu zapadlé anebo zamrzlé lidi vyhledávají a křísí, do svého obytu uvádějí a laskavou o ně péči vedou. Jak mile mlha, sněh, vítr a dešť uhodí, vycházejí řeholníci do vůkolí, aby přispěli nešťastným. Při tom pak jim výbornou službu prokazují psové, již osoblivého jakéhos druhu jsou a maronové se jmenují. Však psi sami vycházejí také na hledání, při čem každý láhvičku, občerstvujícího nápoje plnou, a něco pokrmu na krku zavěšeno má. Jak mile se hora mlhami zakrývá a snih padati počíná, již nemají v kláštere stání a neunaveně sem tam běhají, aby zasypaným pomocí přispěli. Probíhajíce tak horami

přinášejí osláblým občerstvení a do kláštera je přivádějí, aby zde pohověli zemleným údům svým a nahyvě dosti síly a všemi potřebami na další cestu opatření jsouce s prospěchem a bez nebezpečí dále ubírali se mohli. Stává se však mnohdy, že pudem jejich nalezený zbloudilec už tak slab, že nemůže sebe posilnití pokrmem, jehož mu přinášejí. Tu pak se ho snaží probudití, lizají a zahřívají jej; nemohou-li však cíle svého dosáhnouti, za oděv jej popadají a v zubech zavěšeného do kláštera nesou, kdež štěkáním na pány své volají. Řeholníci rychle přikvapivše, pomáhají nešťastnému a k životu ho křísí. Nežádka se tu také přihazuje, že strašná lavína, strhnuvši se s hor, cestovatele pohlcuje, anebo cestovatel burácnou chumelící obklopen s příkrého stezníku do brozné propasti padá, aneb jinakým způsobem na vrcholi pouť pozemskou dokonává. I takové nešťastníky pilně vyhledávají psi Svato-Bernardští, a najdouce některého, v hubě do klášterné kaple ho přinášejí, načež ostatky jeho od nábožných mnichův podlé obřadů církve katolické a při vroucích modlitbách pochovány bývají.

Vypravuje se, že jeden z psů Svato-Bernardských, který se Barry jmenoval, čtyřicet lidí šťastně od smrti vysvobodil. Dvanácte let sloužil klášteru. Nikdy nebyl napomínán, co by činiti měl. Od rána až do večera tékal po horách, nešťastných vyhledával.

Velikými díky jsme proto zavázáni, milým a spanilomyslným řeholníkům Svato-Bernardským, kteříž dobrotivě odřeknuvše se všech rozkoší světa, nešťastným ochotně po-

moci přispívají, a k témuž účelu velké a silné psi své učejí. Jak mnoho dobrého tato nemá tvář lidem prokazuje! Uvažme vše na mysli a pomáhajme s křesťanskou obětovností a trvalostí spolubratrům svým.

Barry osvobodil dítě.

Jedenkrátě nalezl Barry v ledové stráni spícího, poloztuhlého chlapce. Hoch ztratil matku putoval přes horu a zbloudil. Mrazem, hladem a žízní byl již polomrtev. Barry ho lizáním zahřival, a když dítě očka pootevřeio, pozvednul mu hlavičku, podává mu láhev. Chlapec se však uleknul velkého psa a chtěl utéci. Avšak Barry se k němu tak přívětivě tulil a tak lichotivě ruce jeho olizoval, že chlapec brzy všecku bázeň ztratil. Pozoruje to Barry, lehl si chlapci k nohám dává mu na srozuměnou, aby se na něj posadil. Chlapec se o to pokusil; vsedna mu na hřbet držel se krku jeho. Jaká radost zářila tu z oka Barryho! Pln radosti pádl se sladkým břemenem svým do kláštera, kde se ubohému dítěti pomoci dostalo. Matka dítěte se však více nenalezla. Tu se ho ujal jistý bohatý pán, vychovati a vyučiti ho jako své vlastní dítě dal. Příhodu pak tuto jistý malíř umělým štětcem nakreslil, kterýž obraz ku věčné památce v klášteře nábožných mnichů se chová.

Když věrný Barry stářím ochabnul, poslal jej důstojný převor kláštera zmíněnému pánu do města Bary, kdež starostlivě ošetřován byl až skonal. Vypali jej a v muzeu Bernském jej dosud s láhvičkou na krku viděti lze.

O polihání obilí.

Když je bujný rok, to jest když prší více a obilí činí delší slámu, tož vidíváme ku žalosti dobrého hospodáře, (u špatného, obilí neklade se) že stěhlo bývá slabé, že nemůže udržeti se v při-

mosti, nýbrž že klesá a konečně, když vitr z jedné strany věje a jed no stěblo na druhé se klade, tož položí se po celých kusech role. Divná věc, zdali tomu tek, že za dávných časů toto

poléhání obilí bývalo zřídka; aspoň spisovatelé hospodářští zmínku toho nedělají. Odkud ta slabost či měklost stébla pochází? Inu již víme, že bylina, má-li býti dokonalá a dokonalou se zachováti, musí z půdy a vzduchu dostati to, co činí podstatu její. Z ničeho nic, z mála málo, z přílišného přiliš. —

Zeptejme se hospodyň, zda-li vědí, které slepice snáší vejce s měkounkou slupkou takřka jen s mázdříčkou? (Povězte hospodyně! a vy to myslím mnohé též nevíte; tož slyšte: když slepice nedostanou vápna neb těch slupek vaječných mezi žrádlem, tož nemají v sobě, z čeho by ty slupky utvořily. Nuže hospodáři přeneste tento rozum na polehlé obilí. Proč stéblo nemá té tvrdé přínosti? protože nedostalo, co tu přímostí působí. A co jest to, pane lučebníku? Lučebník nám praví: tu přímostí ve stéblu působí kyselina křemenová. Té se tedy nedostává v půdě. Sláma ovesná má v sobě 40 procent této křemenovky; sláma ječmení 57, rezná 64, pšeničná 68 procent. Ovšem v každé půdě vyskytá se tato křemenovka, ale ne v tom stavu, aby mohla býti vzata a strávena od rostlin; ona

musí býti rozpustěna, připravena pro utlé ssavé kořínky.

Když pak rok po roku se ta křemenovka s obilím z pole sklízí, musí ovšem ubývat, až někde i k nedostačku, a tu bývá to poléhání.

Co pak jest to hnojit? Hnojit jest dáti půdě opět dosti toho, čeho jí bylo odňato. Hnůj tedy musí i nahradit zase tu křemenovku; a tu ovšem sláma v hnoji setlena mnoho navrátí, ale ne všecko, neb více se odvezlo než zase navezlo.

Kde tedy nalezá se ta křemenovka? Ti rolníci, jenž mají na blízku hutě, v nichž mnoho uhlí se stravuje; ti mohou vyžádat sobě ty vyhozené škvarky, však těch se rády hutě zbýdou, v těch jest dosti křemenovky; zvláště kde se dělají kokusy (to jest uhlí s odejmutým plynem), tu jsou škvarky zvláště příhodné, neb mají as 40 procent té křemenovky a ta dá se snadno kyselinami a teplem rozpustit, a to jest laciné a hojné. Ovšem že ty trusky musí se dříve roztlouci na prášek a prosypat; ale to nežádá velkého nákladu, aspoň jest to velmi malé vydání proti užtku, jehož se docílí, když obilí uchrání se před poléháním.

Působení průmyslu.

Člověcký duch na západní a severozápadní Evropě přírodními vědomostmi lučebnými a přirodostupnými (fyzikálními) zloussbami zbystřen, spojenými silami a velkým kapitálem w akciách sebraných popporován, na welikanských pracovnách a towárnách (fabrikách) pracuje. Tentžž duch si tam že živil sto a tisícorůžných obrů a neumbléwajících dělů t. j. strojů (massin) nabělaw, ku své práci je za pomocníky přibírá, a tím welké množstwo welmi laciného a pět-ného zboží robí. W jediné Anglii toliť strojů pracuje, žeby 600 milionů pitných lidí ob nich konanou práci sotwa udeřalo. Z toho každý rozmyslný wídi, jak asi 10ti milionový a tedž nepatrný anglický národ silně zmohtutněl, zbohatnul, postla-

wim se w řadu welikanských, ku pobíwu dělných národů. Tentžž louzelný duch stálou řewníwosti Amerikánů, Francouzů, Němců, Roskianůw a j., pať národní swou hrdostí, nesmírným bohatstwem a slawouchtým soběctwím zbuwován, ještě hlouběji a širěji po swětě se rozprostíraje hmotu owládá, čarodějně věci (parní wozby, parníky na moři, perotiny, welikanské stroje ku práci párou žene, telegrafy (dalekopisy) po zemi a na dno moře upewňuje atd.) wytváří, zloussbami opravuje, rozmanitě, krásně, k bla-hobytu whobné a laciné whobky po swětě na oči stawě, stále jiné a lidské pohobli zwelíčující věci whmýšlí a wyřábí.

Whychom temu lépe rozuměli, co wšedne průmysl již národům po-

stýnul, porovnejme nový čas s minulými věky.

Dobře že starých cestopisů známo, že naši šlechtici a státní předkové do Paříže, Carohradu, Waršawy co diplomaté cestovali, měsíce potřebovali, nežli se tam dopravili. A co bylo nesnázi, zlotý, horký, prachu aneb zimy na cestě pětipěti, nežli vyslanstvi šťastně vykonáno bylo. Za nasseho času to pohodlně, v malé společnosti jsouce a dobře se bavíce, vši cestovních trampoty sprostili, lacino za několik dní na železnicích a parních lodích vykonáme. Princ Napoleon za dnů našich za 52 hodin z Paříže do Waršawy dorazil.

Před tisíciletím mlti stroj v počeji, kterých by čas we dne v noci měk, obywatelům hoby a jich čtvrtě zvučně hlásl, byla nádhra, jenom we královských palácích záviděna; za nasseho prumyslného věku každých časům čili hodiny při sobě nosi, a každých téměř nádeník velké hoby — nádhru starých — v baráčku svém mívá. Křowé a Řimané šutim pistu, a totem woby znamenali čas; a tyto suty měli otroci na starosti.

Pozorujme byty v starých domech, palácích a zámkách, jež předkové obýwali, — jakých tu koutů, výšpůtů, výklenků, schodů, prahů, sloupů, přepážek, trámů bez ladu a skladu, jaké temno a nepohodlí všude, jaké pozornosti bylo třeba, by sobě člověk hlavu nenarazil, aneb oko neporanil! — A jak nyní průmyslem podporovaný duch stávi? Jakové světlo, pohodlí, jaká mlá souměrnost, libeznost uas nyní v nových domech, zámcích, palácích ptiviti!

Rouíme na stará města s křikáky, oužky, jámowitými, hnojštěmi osředenými ulicami! — a pohledíme na nová města, na nové ulice, jež nowější wěl, promyslem weden, stáwěl? — Pozorujme dále, co jiných býwalo, a co nyní jest. Před několika věky ani komnaty v palácích wemožů a knížat tak pěkným nábytkem, tak krásnými rytinami, obraz, soškami, tak znamenitými nástreji hu-
debními, hodinami nádhernými, wšeli-
kými topidly, oponami, malbami, čalouny (tapetami), lóbercem (Leppiche) a jinat

ozdobených nebýwaly, jako nyní zámožný křesťan, měšťan svůj číst, světlý byt škowstně ozdobuje! —

Děm, strawu nynějších občanů úprawnější, lacinější, rozmanitější nalezneme, nežli druhých býwalo. Průmysl nejrozmanitější látky, tkaniny l oběwu welmi lacino nabízi. Dřime bylo třeba lolet hollandského suťna několik bulátů platit, anto nyní za tolik zlatých welmi velké suťno u nás zhotowené dostati lze. Paní mody za dnů našich hodné roz-
marná i nekálá býti může, mowec st tolik krásných tkanin ož se srdce směje, na svůj náherný oděw za malý peníz wybrati. Kuchati a kuchatky lepšimi topidly, wáridly a wědomostmi lučebnými opatřeni, laciněji, čtunněji, rychleji křač připravují, než druhých se dēlo. Zalké w-
robky a památky nám z mouty, jižto welmi opraweni mšňowé poskylujou, cufřati, peřati, koláčnici a j. na svých křamech aneb škowticích l čuti před-
kládaji!

Bojwání láwy ani Řekům ani Ři-
manům nebylo známo. Na počátku 15.
věku w Arabii bylo teprwa zawedeno, w Lewantě pak w 17. věku zowecnělo, na Evropě we druhé polewině 17. věku Turky, Widen r. 1683. kure oblehšimi, se rozšířilo. Z prwu jen boháči drabou láwu pejiwali, ted ji téměř w každém baráčku wawaji, prawice, že to nejla-
cnější snidani.

Knihy býwaly druhých drabě, řidkě, a toliko w palácích, klášterách wáčnina záwiděná. Wdy a umění jen u boháčů se tedha nashowaly. Nani průmysl w-
bornými knihtiskárnami knihy rozmnožow, na kněhupectwích po wšech křčinách wlasti a Ewropy welmi za lewný peníz l predeji wylábd. Dřime nákladně ep-
fowané knihy chybami, omly zaplaweny byly, a ted je w ryžé půwodnosti dostá-
wáme. Průmyslem wedena wěda, umění, za dnů našich l učeliwým do chalupy zawitajice, za slouhých weterů zimních utěšeně je bawi. Kowby jenom u nás hodné učeliwých, zwědawých občanů bylo, aby z národní literatury a jejích kněh, rpe-
něž na wzdělání ducha, šlechtění l de-
neřetřice, mnoho dobrého křřili, a toho dobrodiní ku swému blažowtu obraceli.

Žurnály (denníky), noviny bývaly neznány, teď si moudří panovníci, obchodníci, a národové v Evropě, že všech bílů světa boje, příchody, dějiny, nálezy, tajemství, poplávky po zboží, bankroty, přemrty, neúrody, pomodně, řeči na sněmích a j. v. několik hodinách po telegrafu, v několika dnech po železnicích, po párnících na moři vzájemně oznamují. Druhdy východní půla Evropy suverénní Tatarů a Mongolů krutě mečem a járem byla spustována, než-li se toho národové na západě dozvěděli, jaké jim hřezi nebezpečí.

A kdo takové příjemnosti v životě nárůdů, takové pobídky blahobytu vykouzlil, a kdo je na všech končinách Evropy k požitku lidem vystavuje? — Průmysl to, fabriky, v hrobovosti lidstva, v hrobovosti cestami, železnicemi, plavbami železi zrychlených obchod!

Připomeňme sobě pohodli, dělající sobě světlo, zářivý oheň. Druhdy bylo po živnostech jisté osvětlení, která světla (křesadla) na peči měla. Co bylo křesiva, kámen, troudu, síru třeba, než-li světlo Boží bylo udeláno! — Co to křesivá práce stálo, když nehodou křesivo utrpělo, než-li jistota Boží byla vyloučena, troudu zachytila v jasné světlo rozžehnutá? Nechtal ničeho o tom nevim, co papírnictví tímto dílem ztrácelo pěkných hadrů! A teď jak nám průmysl křesivými sítami, zářivkami, svíčkami — jak toho světelného výrobce nazývají? — výrobce pomáhá; toliko sítinou sítou, a světlo Boží tu! —

K tomu nám upravil Argande své v knetu duté svíčky, aby křesivým průchodním vzduchem plamen jejich zjasnil. Avšak na tom není dost! Průmyslník Wiltz v Paříži, vyloučil z oleje olejinu, z margarínu (sádla) stearinu (olejovinu) tuhé, pěkné, bílé, vostovými podobné svíčky vyráběl, jenž čistě, jasně hořice, veselí námi pokoje osvětlují. On ale ještě dále pokročil, aby stálo jasnetu hořící svíček docílil. Knet svíčky tak upravil, že sám se tráví, a my beze štipce, beze starosti také, libezně stejné

světlo kolem sebe míváme. Wiltz-ovo *) svíčky velmi nasse světlo zdovalily.

Co sobě pomyslíme, spatřivše rozmanité, nádherné, dle pokročilé lučby vyloučené šestavené lampy, ježto čistě olej pálice, pichlavých očím blest světla zachytí, jemné, stejné, tajuplné světlo Boží za zimního večera po společné rodinné, tiché rozlévají? — Budeme zatracovati v nevědomosti pošetilé průmysl, jenž ze hmotné přírody překrásné věci k našemu pohodlí, k naší nádhře, bezpečnosti a k našemu blahobytu vytváří?

Průmysl je dar Boží! Průmysl všemi křesivými hnul tu přebý, mnohé zas v životě zavlekal; na všech končinách země, výrobky zdovaluje, zlatňuje. Průmysl nás proti hladu i moru silně ohradil, zřídil nám železnice, parníky na řekách a mořích, ježto přebýtel z euroby a požíva jednoho národa za každého počasí se druhému potřebnému rychle dovoží. **) A co je to průmysl, průmysl? —

Mo průmysl je vědomostmi o přirodě zřetelných duch, jenž zptává kolem sebe se rozhlížeje, lidstvu rukou, stroj na krásné, užitečné věci z přirodních hmot robí, užlím rýchlým obchodem velmi úslužné k lidem, chutí a pohodli předkládá, aby společností lidstvé vřady blahobytu přibývalo. Všeliká věc pod sluncem máť vsem světlo stránu i temne; tak též i průmysl. Rozjelný duch průmyslu rozděluje důmyslné práci, výrobnou rukou lidstvu nasse životní náramně proměňuje. Nebet jedna množi

*) Wiltz jest jméno slované, a se světlem Božím sloučeno, velmi významné. Dtec jeho prý byl náš robák z Bolešlavu, kterému se v Paříži příznivým osudem dobře vělo. Syn jeho, jia lékařem, svým pěkným náletem velmi zbohatnul.

**) Kdo sobě o průmyslu a výrobě lidstvé čehost více dočísti žádá, toho poučujeme na páne Dr. Fr. Rab. Riegerův vřoborou rozpravu v časop. čest. Musea na r. 1858 sv. 2, str. 200, a pak na vřobor dálejších spis, kterých vydal vřetčný p. Dr. Kampell pod názvem: „Průmysl a nároby.“ Z vřetných knih p. Kampellův pojebnání toto o „Přijebení průmyslu“ vřetáno.

práci, obživu, podnikuje nalezatosti, zbonatňuje čemelsa, užítu zmelčuje, děla na ossem zafobu, sbehem wýrobtu swobdu zlacňuje zboží a méně zámožnému ho lupnějši poskytuje; jináť zase zwošňuje wzdělanost, ziemnělost, sblízuje náreby čilým obchodem, probuzuje blahobyt, wzajemnost sřiti. Každý wice méně uwědoměš člowěk si pteje, aby se mu w pětném bytu dobře weblo, aby si hezky chobil, rostebných věci aby si snáze a lacinu nakoupil, a wše aby krásně, rozmanitě tolem něho bylo. A těmto žádostem wýchází průmysl, buď po slawě nebo mehwitěsti teuje, w ústřety. Sewerogápadni Evropa je nejwice průmyslná, ale také nejwice probudlá, uwědoměná. Ze tam křiwiny we společenstwu powstano a juž silně powstáwaji, jet owšem prawda. Nic pod sluncem dokonaleho a stáležo není. Awšak múnjowé církewnim duchem nabíjeni a oswiceni budou sřechetně proti nim herlit, oprawy wšeliké naurhñjice. Už se to děje! — Káj člowěka we cnosti a jeho důstojnosti ukřyt. A poněwadž člowěk přemoudrým zwůrcem na hmotncu přiredu oblažán, stáše s ni o požiwu a se swými žádostmi bojowati musí, nitko jej od namáhawé práce oswečebit nemůže. Práce jest jeho žiwel, jeho čest, jeho moc, oswěta, i jeho bohatstwi.

Průmyslem owšem práce usnadněna i zbonatlena jest, ale tajit nelze, že jim libstwu na sewerogápadni Evropě hlawně na dwójici se rozstupujic, hromadu mocných bohátů a daleko wětši hromadu chudých nabývá. Prostřední staw se menši. Naproti tomu zas síla úlamů proti schudnutí tam powstává.

Náš také průmysl do swého kouzelného kruhu zachwacuje, a žádný smrtelník nás před nim neubrání. Zastawte, prosim, Rabe, Dunaj w tolu, můžete-li, učíte, aby čestně jejích jako přitoy wšchlo, jste-li s to? Průmysl jesti mocný kouzelník našeho wěu w Evropě, jenž národ za národem uchwacuje, wladu a moc swou sřiti, člowčenstwu dále pudí! — Awšak pozjerujme národní úwěrný bank w něšě Wiffni w Sastu.

Zmenowaný národní úwěrný bank wstoupil do žiwota w dubnu 1855. Jednota jeho na začátku 126 oubů počítala,

po roce už 213 oubů měla. Pracy roswého žiwota swým eubům we 303 rozličných zálohách*) (Vorschuß) 23,125 tolarů i lasty swé poskytla. Zálohy pro-půjčené we 144 pádech po uplynulé lhůtě na 3 měsíce byly problouženy.

Za každou zálohu (zálohy se mezi 1 tolařem a 200 tolaři zmitaly) 5% t. j. pětiprocentné úroky a 1/2 procenta prowisie (odměny) platěno jest.

Dučky jednoty koncem prwého roku staw posladnice následující wylazují:

Půjčených 23,125 tolarů dale úroků a prowisie 518 tolarů 8 grošů; poněwadž se tisíce tolarů hned na začátku roku neshbých. Z peněz těch zaprawila jednota úroky z kapitálu, kterých ji na 4% půjčen byl. Po wšem wýdaji na úroky, za spráwu docílen čistý přebytek 263 tolarů a 20 grošů. Z toho ještě přičin-liwošť kasirowa pěkně byla odměněna, a každému eubu diwidenba (pobíl žistu) 16 2/3 % aneb 5 grošů z jednoho tolaru, ce pobíl na wesserém žistu, dána byla, a mimo to referwni (záložni) fond wice jal o 100 tolarů zmnoužen byl.

Za prwých 6 měsíců druhého roku (od 1. dubna — 30. září 1856) bylo půjčeno 10,275 tolarů, a 9,708 tolarů do posladnice wrátěno; eubowé jednoty na 246 se zmnoužili.

Poněwadž úwěrná jednota w Wiffni a její stancow nejen w Sastě, ale i jinde po krajínách obliby a následowání docházi, a takowá dobročinná spolkownost blahobajně se rozšřiruje, myslíme, že se čtenákům zawděčime, kdž o jejim počátku, wzwinu a správě w přistim ročníku obširně oznámeni učiníme.

Poznamenání. Průmysl stal se w skutku mocným hýbblem našeho wěku a zajistě uchwátí také národ náš do neobolatelného proudu swého. Zate žmýny průmysl w žiwotě rodném, obecněm a společenštem wúbec twoží, widěti můtol kultraren a ještě wice

*) Říkáme: můj přítel mne založil, obtud záloha.

me měřech fabrických. Měda se upřít, že z průmyslu mnoho vřhobychodi pro blaho časné; avšak následky jeho na mianui a náboženských život národa jsou dosti nebezpečné. Má se to s průmyslem asi tak, jak se to mělo začátečně s kmetkami — když se jim k vůli zallábala města. Z tentráte proměnili se značně tvát žiwota občanského a společenského a z kmetek mohlo mnoho glého pro wiru swatou a pro mravnost wezejiti. Zatím se jich usala Cirkew swatá, babouc jim směr užitečný we spůsobu „cechůw,“ ježto se podobali poswátňm bratřiwům. Kmetníci, sestoupilše se tetiž we sbory katolické — w cechy, wšelše práce svoje pobnikali we jménu Páně, brali we wšech obtadech a tajemství Cirkwe sw. společně pobli, hájili swatou pravdu slowem i pšlsladem křesťanského žiwota; a tudž počínalo přebnání Boží na cechách a tudž ponslalo pšlslowí: „Kmetflo ma glaté dno.“

Glaba času behabřejn řáz cehowni nemilosrdně nabledala a puchala; za to nabizi Cirkew swatá pšiměkenou náhradu we spollách towarpěšských, s nichžto jíme w lešpém ročnitu Morawana pedali: „Řeč ku žiwonostníkům Wiskowstým,“ na kteroužto leteš opěť snažnž žtetel kmetšlictwa ebraceime. Na záslatě towarpěšských spollůw wybuduji se behdá! katolické spollky mistrůw, nabnimžto zosilše Hospodin w té mite bude držeti pravici Swou, w jakž se budou domolawati pomoci Jeho a jak wěrně státi budou ku Cirkwi swaté. Katolické spollky towarpěšůw a žiwonostníkůw mistr w, smědčijou se bšti welebneou záštitou kmetšla proti náwalu průmyslowému a obnowijou glaté jeho dno.

Průn pšl, jenž užtoš naplnil stan žiwonostních (kmetšlůw) hrozi mrawni nálogou dělníkům, pro něžto také jinde spšp není — leč w Cirkwi katolické. Známe dělníky we fabrickách, kteřížto utěch náboženšské nehledaji, wychowáwání jných dítel zanebdáwaji a jímžto dosti značnž wýběleš tšhodnž nešatí.

Pro benni práci hledaji obdechu w řemách a w prostopášnosti maji zalíbeni jediné. Známe wšak také dělníky, kteřížto nalezajice we fabrickách obžiwu, nikterak nezapewidaji na wětnou pravdu, že duše také po křmu potřebuje. Dělnici tito neoššchaji se při práci powinnowané modlitby wekejně wplonáwati, a když maji řby, utilají se w zástupech do chrámůw Páně Brněnských. Jmena dělníkům a dělnic těchto šlweji se w seznamech wšech swatých bratřiw jednot katolických i spollůw panenských, blouhou chwili štracuji šl čtením kněh a časopisůw. Štremně wšběšly pracowníkům a pracownic těchto wzorných postachuji ku wšem jejich potřebám wezbejšim, ba — mnohž z nich může se wplázati gressem uspokojení na šará kolena. Zatož jest w několic fabrickách Brněnských, zdá-li by nemohlo bšti we wšech? Zdá-li by nemělo bšti i na wentowě? — Na wentowě owšem dělníkům není tak snadno nawššetowati we wešedni den služby Boží ranni a wečerní; ale ku bratřiwům pšistupewati a w nábožněm čitání se lochatí, Beha mlowati a Jeho swaté žatony zachowáwati neptěsahuje nikterak šily jejich.

Cirkew sw. pomžby podámala bojitwě šly proti wrednšm nšch časům. Jezi žiwotobarná šila nikterak není šeslakena; a protež pewně wětime, že duchu průmyslowému šlastně obolá, ba že konečně průmysl poslouži ku jejimu eslawení. Šim cílem jest wšak záhy tteba w průmyslených místech a mezi fabrickými dělníky časepišy dobrého katolického ducha a poučujících směrů šlititi, pro ně knšbowny zallábati, poswátně spollky, nápomecné šapš a špotitelny žizowati. W obědu tomto wyní'á pšede wšemí obec Bláženidá blize Brna. W Bláženicích dal ku nábožněmu obratu nejwěšši podnět náš zassoužil Šebastian Rubinek. On tom napšeb zalžil bratřiwu žiwého růžence, pšiwedl mnoho rodn do swatejanského i cyrillo-methodějšého Dědictwí, přemlewal šwé špoluobčany ku plnému čí-

tání Glasu a Blahoměřka, stal se původcem jednoty katolíků, a nižto se vytvořilo bratrstvo štěstímosti a proctilé, vědomé, — katolíků dělnictvo w Brněnských fabrikách.

Žij by wefferé dělnictvo we fabrikách následovalo příkladu dělníků

Blážejomských, tž by se we městách wlažených newáhlo zakládáním to- warpěšských i mistrůvských spolkůw — katolíků! pať by přestal brzo do- wádní spravedlivých nátek na šfoblivých mravofazných wliw, jenž se připsuje — průmyslu —

Ig. Vurm.

O vzájemnosti a pojišťovacích ústavách ohledem na hospodářství.

Národ jest velké přibuzenstvo, jenž povoláno jest v jisté zemi vlastní vzájemností všech sil tělesných a duchovních učiniti takřka jednu osobu, jenž má svůj úkol od Boha vykázaný. Tato jednota přibuzných s vlastní zemí jmenuje se vlast, ta sebevědomá vzájemnost, ta touha býti činným údem tohoto velkého těla, jest vlastimilství a ta chůze vykázána k cíli jest dějstvo či historie. Ve zdravém těle žádný úd není kromě vzájemnosti, a čím tato vzájemnost údu dokonalejší jest, tím dokonalejší jest tato národní jednota sama. Řízení této vzájemnosti jest vláda a způsob toho pořádnictví jest politika a pořádek zemský. Zvláštní soustavy údu jsou stavové a to jest první ten, jenž pro celek dobývá z přírody plody a výtory, v tom jsou rolníci, lesníci, zahradníci, vinaři, dobytkaři, rybaři, lovci, horníci a p.

Druhý stav činí ty, jenž tvory přírodní připravují k dalším potřebám pokrmu, obydlí, oděvu, pohodlí; to jsou řemeslníci a průmyslníci.

Třetí jsou prostředníci, jenž slouží vzájemnosti potřeb, to jsou obchodníci, jenž kupují plody a útvory u dobytčů a prodávají jiným.

Čtvrtý stav činí ti, jenž slouží potřebám duchovním: náboženství, právu, vědě a umění.

Bez vzájemnosti těchto čtyř stavů nemůže žádný národ, žádná vlast býti; tato vzájemnost spořádaná jest stát,

ku zachovávání této vzájemnosti, k uvažování zmatku jsou pořádníci či úředníci a ku obraně její jsou ozbrojenci či vojáci.

Ale není dosti jen vzájemnosti těchto čtyř stavů, nejedná se již více o zachování pořádku, nýbrž o zavedení života mocnějšího, o zavedení člověka na cestu dokonalosti. Tu není ještě vzájemnost dokonalá, kde ještě může na jedné neb druhé straně panovati nouze, hlad, nedostatek všeho, žebrota, nahota i nevycvičenost; zkrátka kde místo vše pronikavého rozumu a lásky, náhoda a nevšimavost a svévolnost může říditi osudy jednotlivých občanů. Čím zvedenejší, osvěcenější jest národ, tím obětivější jest láska jeho, a náhodě slepé nepozůstává se nic. Považme ale, jak to bývá ještě ve velkých a malých obcích. Tu osoba oнемocní, a již jest opuštěna, nemá-li laskavých přibuzných. Jsouť ovšem špitály, ale ještě nedostatečné. Tam někdo stal se neschopným ku práci, aneb nenalezne práci; jak má živ býti? Jsou ústavy pro chudé, ale nedostatečné. Tu strávil oheň celé místo i se zásobou. Jak si ti ubozí pomohou? Inu ze sousedních míst jim, chtějí-li, přivezou něco, aby hladem neumřeli; ale nuzáci již ostanou. Tam povodeň celé okolí spustoší; inu sbírka v zemi něco nahradí, ale k dobrobytu předešlému se toto pokolení již neschopí. Krupobití zničilo jinde vše-

cku úrodu; daně se jim odpíšou, ale bídu mnoholetou kdo vyrovná? Tanito padl všecken dobytek, a s ním pocho- vána jest výživa, a bída chodí po vsi.

Ale vždyť již jsou pro všechny tyto zlé příhody ústavy pojišťovací. Ano jsou, ale kolikátý jest pojištěn? Tito ústavové jsou jenom takřka pro bohaté a rozumné. Ale větší část ob- čanů pro nerozum, pro zpozdilost a netečnost a někde i pro nedostatek prostředků není v účastenství tak- vých ústavů. To není ještě pravé občanství, pravá vzájemnost a pravé vlastimilství. Celá vlast nemá dbáti na zpozdilost neb svévolnost neb sčrbllost jednotlivých. Má býti zákon: „jeden- každý občan budiž na svém statku, na svém průmyslu, na svém obydlí, na své úrodě pojištěn,“ a každá obec budiž zavázána bez potazů jednottí- vých, zdali to chtějí neb nechťejí, po- jištění objednat a zapraviti, pokud stačí z obecního. Každá vlast pak měj svou pojišťovací pokladnici pro všechny zlé pády v jednom. Každý rolník, lesník, dobytčář, řemeslník, průmyslník, každý občan byl by v ne- štěstí, nemoci pojištěn proti zebro- tě, hladu a jinému člověka nehodnému po- měru. Tu by císařské slovo: „spoje- nými silami“ bylo vyplněno. Největší svoboda, nejpršnější pořádek a před obecnou dobře snešenou vůlí nemá jednotlivá vůle vzdorující žádného práva.

Nerozumný člověk musí považo- ván býti za nedospělého, jenž musí míti poručníka.

Považte, jak by taková pojiš- ťovací pokladnice mohla snadno zalo- žena býti. Na Moravě jest dle součtu 31. října 1857 gruntovníků 97.000.

Kdyby z těch v průměru každý dal na pojištění proti škodě ohněm způsobené ročně příspěvek 20 zl., (rozumíte že velcí mnohem více a malí mnohem méně)

tož by sešlo se	194.000 zl.
proti krupobití též po	
20 zl.	194.000 „

Pak počítá se na Mo-
ravě koňů 130.486 z každ. ročn.
1 zl. — kr.

mezků 48	— „ 50 „
hověz. dobytka 586.267	— „ 50 „
oslů 373	— „ 10 „
ovcí 469.244	— „ 5 „
koz 55.073	— „ 5 „
dobyt. vepřového 326.601	— „ 5 „

to by dělalo z těchto všech kusů
1,568.092, asekurační sumy 466.225 zl.

Jaký kapitál by sešel se již první rok; ta troje asekurace měla by ka- pitál 854.225 zl., za 10 let by již narostl na 8,542 250 zl. K tomu při- razme kapitál již nynějšího pojišřova- cího ústavu, pak fondy kontribučen- ské, a již by vlast se honosila veleb- nou vzájemností všech se všemi. Sněm zemský by to mohlo vzíti na potaz, a nepochybně někdo tím hne; ale zatím považujeme za povinnost před- nésti to vám všem pánům hospodářům v letošním Moravanu a doufáme, že nám někdo odpoví na to. To dobro vůbec má nesnadný porod; ale jen se nedejme žádnou obtížností odstrašit, každé dobré a světlé myšlenke ku porodu pomáhati. Okopávejme mysli, sijme v hlavy a srdce dobré sím., vyhazujme plevel a prosme o po- žehnání nebeské a uvidíme, že i naše Morava pokračovati bude ná dráže osvěty k blahobytu.

O hnoji a úhorách.

Přicházím také do té naší be- sedy v Moravanu, radujíc se tomu, že se nás tu pomalu dobrý počet

sejde, neb žádný moudrý vlastnilil nezamlčí své zkušenosti, své rady, své naděje ano i svého obávání.

Nuže tedy co přináším? Inu, na čem každému rolníkovi velice záleží jest, o hnoji chci též něco připomenouti, a to jest, aby se nekladl novo vyhozený hnůj tlusto na hnojišti, nýbrž tak na píď neb 7 coulů aby byl po hnojišti rozdělán; neb hnůj, když se vyhazuje, jest horký, jak přijde na hromadu, tak ostane horký a hned počne se parit a plesnivět. Hnůj tedy po každém vykydání ostaň roztažený, až by vystydl. Jen toho zkuste, kteří jste si toho snad nevšimli, zkuste toho a uvidíte rozdíl: hnůj až se svlí mastnotou. Hnůj zláště nesmí přijít do vody, jak u malých rolnků to bývá v obyčeji. Ve vodě se hnůj nikdy neuleží; nastelte na zkušenou do lůže slámy a nechte tam od jara do podzimka a pak ji vytahňte, a můžete z ní obřísla dělat, není nic uhníla. Mírným vlhkem uleží se hnůj, ale ne ve vodě.

Stranu toho úhoření již bych pro mzení nemluvil; ale co na plat, mluvit musíme tak dlouho o rozumu, až konečně přijde, jako jistý kazatel vždy prý to samé kázal, až prý dle toho ovčičky zpravovati se budou.

Nyní nám je to mluvení pohodlnější, poněvadž může do Moravana, a z něho vychází hlas po celé vlasti. S bolestí to pravím, že po celé Moravě a zláště v Brněnském kraji třetí díl pole vždy leží úhořem a to v takových půdách úrodných a na rovině, kdežto by se mohla set jetelina, višina, hrach, čočka a jiná luskovina a do toho se může set pšenice, réž tak dobře jak do úhuru; a co tu se může více dobytky držet; to jest picování! Já jsem měl mnohé k tomu, aby tolik pole nemarnili, že jest to ujma celé vlasti, zláště kde není luk.

Co mi dali za odpověď? „Kde besme pásli dobytek?“

Já na to: koně, krávy nemusíte pást, ty chovejte doma, a každý do-

vezte šůru neb dvě píce, zelené jeteliny, višiny neb mišeniny z těch kusů polí, jichž nyní necháváte ležet bez účinku. Černý dobytek se může do žní leda kde pást, aby přišel na čerstvé povětří, čeho mu je velmi třeba; ale koně, krávy, ať dělají doma hnůj, pusťte jich každý den na chvíli na dvůr; to se po tom nadělá hnoje; a když toho jest, bývá i dost obilí, tedy dost slámy a picování a tím zase moc hnoje — a však jste si snad povšimli toho kolečka hospodářského v Besídce. Prosim vás hospodáři pokročiti, mějte opozdělých k tomu, aby si těch věcí čekali, čtete jim to sami, vykládejte jim to sami, vykládejte jim; bylo by škoda, kdyby to ostalo jen na papíru a nepřestěhovalo se do hlav.

Inu v těch horách, ať se třeba úhoří ještě, neb kde jsou tak špatné půdy, že by luskovina nerostla; ale v úrodném kraji již rolníci nečiníte těm vlastním tu žalost a hospodářům rozumným tu nečest, nečiníte škodu celé vlasti tím úhořením. Přemýšlím, jak by se tomu dala učiniti přítrž, ale nenacházím ničeho přehodného než aby zřídily se ty hospodářské rady v každé obci, a ty aby přičinily se tento škodlivý obyčej přemáhati. U nás a v okolí máme půdy dost špatné, kopcovité a kamenité a přece již neúhoříme a rodí se nám, když jen Pán Bůh dá trochu pohodlnosti. Před 30 lety též bylo u nás to úhoření, a to bývala bída s dobytkem; ale jak jsme se odřekl úhořův, jak jsme počali seti jetelinu, lucernku, mišeninu, hrachy, čočky a viky, jest všechno hned jináč. Kanský a hovězí dobytek do žní nepas se nikde, a chováme dobytka jednou tolik než dříve a lepší — při tom musím „gypsovat“, hnojit — a tím se pole vůbec zdělává a výnosnějším stává.

Frant. Fytza, rolník ve Ptení.

Otázky hospodářské.

Otázky tyto vyňaty jsou z „Besídky hospodářské“, aby se o nich na besedách a ve společnostech rozmlouvati mohlo. Na pořádek nějaký a na příbuznost při sestavování otázek tčhte nehleděno; jelikož každá o sobě předmětem rozhovoru býti může.

1. Zdali pak zkusili jste již prospěch krmení koňů ovsem rozmačkaným?

Dávno se již o tom psalo, ale v Novinách takové věci ztrácely se mezi jinými; nyní všecko to sneseme, a čekáme na odpovědi.

Velmi mnoho sena a mnoho ovsa uspoří se a koně jsou při mase a síle, když se takto krmí. Vezmete jeden díl lučního sena, dva díly pšenice, ječné nebo ovesné slámy, všecko sřezané (na kousky dlouhé $\frac{1}{3}$ — $\frac{2}{3}$ palce) jeden díl zmačkaného (ne zemletého) ovsa, smočte teplou vodou a založte. Koňovi se usnadní živýkání a přebírání se učiní přítrž.

2. Zdali pak zkusili jste užitečnost sněhové vody na lukách?

Zkušeni hospodáři opětovně k tomu vybízejí, aby kde to možná na louku se vedla voda sněhová, a může-li se před návlahou něco pohnout a hromádky krtiční rozhrabat, to zvýší o mnoho působivost sněhovky.

3. Zdali pak hospodyně povšimly sobě dělání tuku, o němž před nějakým časem z Frankobrodu zprávy mluvili? a to sice byl takový k tomu recept:

V 1 žejdlíku dobrého mléka přepustí se 1 libra skopového loje, a za tepla čistě přesije se drobným sítkem. Pak přimíchá se pět čtvrtěk lib. makového oleje a promíchá se vše a rozetře, dá se na pánev, proloží se 4 loty kousky chleba, dvěma rozkrájenými cibulami a 1 lotem černobýlu; pak se ohřeje až do varu a konečně procedí skrze tenké plátno. To prý jest tuk sádla husímu se rovnající a

tak podstatný, že jedna libra učiní tolik jak 2 libry másla.

4. Zdali pak, vy hospodáři a jmenovitě vy zahradníci, jste se přesvědčili, co to jest ta ruda? zvláště ta na obilí v mokřých letech?

5. Zdali pak naši zahradníci chopili se toho způsobu dochovávat v květníku hrozny? Jistě by se dobře jim za to platilo. Tak se o tom píše:

Tak asi na konci března uřežou se z dobře vyzralého dřeva nejlepší očka, vloží se do hrnka a postaví nějaký čas do paženíště. Když vyhnal prut, tož jen jeden se nechá, a chová se po celé leto pod sklem, pak postaví se na venek, aby dřevo dozrálo. V prosinci počne se v teple réva pohánět a v květnu máte na ní několik hroznů. Kdo má pohled k tomu, může si tím opatřit výdělek.

6. Zdali pak již jest rozhodnuto důkladnou zkušeností, které slepice přednost užítu mají? Kočičiny, bramburky, či naše domácí?

7. Zdali pak cihláři a stavitelé zkusili toto stavivo, co před několika lety v Anglicku bylo vymyšleno, totiž: 11 dílů čerstvě vyhrabaného písku smíchá se 1 dílem uhaseného vápna rozpadlého na prášek, pak se dá za sucha ve truhličky a nato se mocně stlačí — jest z toho písečný kámen, jenž stvrdne na povětrí. — Lacinější jest to ovšem stavivo.

8. Zdali pak již kdo pováží, jestli to křoví na poli neb kolem role užitečné neb škodné jest? Praví se, že nehrubě prospívá pro to přechování rozličného hmyzu.

9. Zdali pak lesníci pamatují kde na to, aby z bukví dělali olej, jak se to děje v Hanoveránsku? Tento olej má přednost před jinými pro libou chuť a hodí se na saláty a j.

10. Zdali pak zahradníci naši zkusili proti mravencům, muškám a podobnému hmyzu natření šťávou z aloe ve vodě rozříděné?

11. Zdali pak v některé obci již pomysleli na to, zavést radu hospodářskou? když některý hospodář pole své zanedbává, neb s nerozumem obdělává, když zahradu má jen pro vykrmení housenek a všeho hmyzu, když vodě nebrání škody činiti a podobně zameškává. to není jen škoda jeho, toť jest záležitostí celé obce. Vinohrady mají své právo, své povinnosti, i lesy jsou pod dozorem, proč by zahrady, louky, role neměly též postaveny býti pod ochranu celé obce? Dříve ovšem nemohla ujeti se ta vzájemnost, poněvadž neměly obce své vlády, ale nyní jest více dobrého možná. Taková rada hospodářská ode všech sousedů uznaná mohla by mnohé nefesti předejti a mnohemu dobrému napomoci. — Z které obce asi dojde nás první zpráva o takové radě?

12. Jestli pak kdo ze štěpařů zkusil, že ta bylina Ostrožka či Stračí nožka, po německu Rittersporn, pomáhá ku zničení motýlů? Vůně této byliny, neb nějaká jiná povaha její láká k sobě motýly, tak že i po desíti i více na jedné rostlině večir si sedají. Tuf jich možná snadno sebrati, a na druhý rok nebudete mít housenek, neboť zlé musí hubiti se v původu svém. Bylo by tedy radno, po zahradě někdeh takových bylin chovati, a tak aby kvetly až do podzimka. Znáte zajisté každý tu Stračí nožku, s jedným prutem, s mnohými ratolestmi, s modrým květem pozadu s ostružkou, roste na polích mezi obilím, květe v červnu a pak až do zimy. Zahradníci sejou plnou Stračí nožku. Tato rostlina jmenovala se i svalník, poněvadž prý svaluje a hojí; raněným prý velmi slouží užívati této byliny v nápoji; i šťáva z celé byliny nové rány uzdravuje, odjímá prý též horkost a červenost očí.

13. Zdali pak i sedláci, jenž lesy mají, též vědí jako myslivci a zvedení lesníci o „kurovci“ či o těch broucích, jenž zavrtávají se do dřeva a často velikánskou škodu činí v lesích, ano i celé lesy hubí? Jest mnoho druhů těchto boroškůdců, když se na jaře oteplí, vylízájí z mechu a zaleťují na dřevo zvláště neduživé; když jest ale brouků příliš mnoho, tož i ve zdravé kmeny se zavrtávají; ale jen z nouze. Hádají se ještě o to, zdali co červíkové (ponrávky) neb co brouci dokonale větší škodu působí. Zdá se, že ti ponrávkové škodí více. Obvyčejného kůrovce samička klade malounká vajíčka v podlouhlé dírký, jichž vydabala z venku do kůry a to v červenci a srpnu. Když z těchto vajíček teplem vyhlíhno se ti ponrávkové, počnou ihned lýko i bělmo stromu prožírati a živiti se šťávou jeho. Každý ponravek má své chody, všichni ale vedle sebe, aniž sobě překážejí. Když zrostou as. na 4 linie, tož se zavínou. Závitky jsou nahnědlé, ponravci ale žlutí. Nečekají dlouho na vzkříšení své, za krátký čas se provrtají na světlo co broučkové malí. O tom máme hrozných příkladů, co tito malí škůdcové mohou způsobiti. R. 1809 v Německu na Harcu nalezalo se po jedlích i na 80.000 závitek na jednom kmenu. Lesy byly zhubeny; od vršku počnou stromy červěnatí, dřevo se tak zkazí, že ani k pálení se nehodí, tím méně ku stavbě. Nebylo jiné pomoci, než stromy nízko při zemi uřezati a na místě spáliti. Tento hmyz se velmi rozmnožuje, a proto, když v lese takové množení se sezná, tož jest velké opatrnosti zapotřebí. Každý takový strom musí rychle se odstranit. Klády takových stromů nesmějí ostati v lese ležet, neb právě ve sroubených si libují. Předě všim ale nedejte ublížiti datlíkům; ti jsou praví policajti v lesích.

14. Zdali pak rybáři naši povšimnuli sobě průmyslného chování ryb? Když táhnou rybý v řekách

horem, tož Činané opatrně jim připravují pohodlná jikrniště, to jest místa, na nichž jikry či vajíčka svá ukládají. Když se stalo jikry se přenášejí do rybníků, neb kde ten druh chtějí mít.

15. Zdali pak jste neviděli někdy nějakého pocesného, jenž vída ty daleké šírky poli beze stromů vrtěl hlavou nad tím? Myslíte, že to činí, jelikož hleděl na krásu krajiny stromovým ozdobené? Může být, ale on pamatoval na myši. Ale jak napadají mu myši, když nevidí stromů na poli? Inu poněvadž stromy na poli jsou prostředkem proti myším. Oho, vy mnozí se mi smějete, že chci stromy chytati myši! Nesmějte se, nebudeme na stromy myši chytat, ale ze stromů budou číhat jiní na ně. To jsou sovy a příbuzní lovcové myši. Jak mají tito bedliví dohlídači zadost učiniti úkolu svému, když jim nepřejete sedadel? Rozumní hospodáři zahraniční již tomu dávno porozuměli, a když neměli honem stromů, zvláštních sedadel jim připravili. Ostatně víte, že strom též není bez jiného užitku.

16. Víteli pak, že rosa velmi škodí senu, že mu ujmá síly? Pokud možná před nocí shrabte seno na kupy. Byloby ale žádoucí, aby hospodáři zkušenost svou o tom nám vyspali, jak vůbec, aby těch otázek si bedlivě všímali.

17. Jak pak to jest na Moravě s řepkou (Raps)? Nezdá se ještě býti vůbec v rolnictví zavedena, a přece dozvídáme se, že máli rolnictví mnoho vynášeti, musí k řepce se hleděti. Domnívali se dříve, že řepka příliš mnoho z půdy vytahuje a ji tedy jak se říká vyssává, a nyní nalezá prý se naopak, obilí zimní po řepce velmi se daří a zvláště čistě jest bez plevele.

18. Jak pak chováte se, když se vám po pastvě na jeteli dobytek nadme? Čteme z novu radu, aby se

nadmutý dobytek hnal do vody, aneb aby se mu dalo kofalky aneb as 2 přehostle prášku páleného vápna.

19. Zdali pak naši hospodáři mají již zkušenost o užitečnosti drenáže či odvádění vody z rolí? Nejedná prý se jen o odvádění vody; nýbrž o provanutí vzduchu. Kým by nám ti, jenž toto zkusili, udali, mnoholi to stojí! —

20. Co jest prospěšnější síti po zemiáčích pšenici neb žito?

21. Zdali pak zkusili sedláci, řezníci a kožešníci, že kůže ovčí po ostříhání vlny znamenitě se mění a k jistému dílu mnohem lépe se hodí, než jindy — a zdali to vědí řezníci, že stříkání vlny velmi pomáhá, aby škop ztučnil, a to rychle?

22. Jakou pak zkušenost mají včeláři naši a vlašskými matkami?

Jest tomu as 6 let, jak se nám pozdává, že takové matky doneseny byly z Itálie do našich krajů. Nejsou prý všechny pravé, jenž se za takové udávají. Pravá prý má na zadku žluté neb červenalé znamení; trubci jsou menší než naše a mají na zadním těle žlutý kroužek, dělnice ale mají 2 první kroužky (počítajíc od prsního dílu) znamenáné, na slunci zdá se jejich zadní část průhledná, nejsou menší než obyčejné. Naše podnebí dobře snáší — udatněji píchají, rády jiným berou, ale sobě vziti nedají, među prý více nadělají. Doufáme, že vlastním znalcové včelářství důkladně a obšírně o té věci napíšou. My chceme pilně ze všech větví hospodářství rozličnými otázkami hospodáře vybízeti ku zkoušení a ku sdělení zkušenosti.

23. Zdali pak jest na Moravě nějaký ústav hospodářský pro velký výnos drubeže; totiž vajec a masa? Vyšla kniha o průmyslném chování a krmení drubeže v Berlíně od Waltera, ředitele hospodářství kníž. Thurn a

Taxis v Čechách. Pravi se tu, že posud drubežnictví nic nevynáselo, poněvadž drubež krmena byla zrnem, a to jest drahé krmivo. Červ má zastati místo zrna, neb maso padlých hověd, jenž potřeby octem dřevním v tůňkách se zachovává dříve vyvařeně. Drnové trávy musí ale drubež též mít. Obšírnější pojednání ovšem musí se čísti v knížce samé. Pro obyčejné malé hospodářství to není, a pro větší dostačí to připomenutí, že do Londýna, do Vídně a Drážďan byl veliký odbyl.

Pojímání mezi příbuznými jest na ujmu hospodářství, típek ale a jiné neduhů drubeže pocházejí prý od nečistoty vody a kurníka.

24. Zdali pak již rolníci naši jsou ustáleni v přesvědčení, že krtice jsou velké dobrodínky na polích?

Nezdá se, neboť čítáme, že se ohlašují ještě prostředky proti krticím, a tak musí býti sem tam přece mnohý zpozdilý hospodář, jenž pronásleduje dobrodince své. Krtka hubí velmi pilně rozličné škůdce rolnictví, jak ponrávy, hlamejždě, šůry, šneky a t. d. Ti Angličané, ti se smějou té hlouposti zabiti zvířátka, jenž tak velmi prospívají, zvláště na pastviskách; kdyby chtěl hospodář luka svá takovou hlinou posypati, jakou krtkové vyrývají, co by ho to stálo práce a nákladu! Škoda ovšem, že krtkové nevyprosí sobě ještě od hospodářů hrábě, a nerozhazují ty hromádky, a že to zanechávají hospodářům samým!

25. Že jest rozdíl hodnoty mezi hnojem od rozličného dobytka, to ví každý, kdo jen poněkud o rolnictví a zahradnictví něco ví; plačí trus, ovčí, koňský a kravský hnůj rozeznává se v účincích svých. Viteli pak ale všichni hospodáři, že i kravský hnůj není jeden jako druhý. Dobrý hnůj pochází z dobrého krmiva. Hnůj po slámě jest ku hnoji po seně a olavě jak 116 ku 138, to u krávy, u ovce ale co 96 ku 124; ano při dobré

píci zvýší se hodnota kravského hnoje až na 200 a ovčího na 299; rezná sláma pak dělá chudší hnůj, než ovesná a ječmení; seno chudší než olava, jenž má více dusíku. Není tedy dostatečná odpověď na otázku, jak kdo pohnojí: tolik a tolik fur jsem vyvezl, nybrž musí se doložiti jakého hnoje, když množství nerozhoduje.

26. Zdali jest v mocnářství Rakouském možnější živel rolnictví neb průmysl?

Myslívali jsme, že rolnictví má převahu; ale dle nových počtů není ten rozdíl tak velký.

Rakouské mocnářství má

	11.000	□ mil půdy,
z té ale náleží	3.500	„ „ lesům,
	1.500	„ „ pastvisk.,
	1.500	„ „ nehodíse ku vzděl.,

tedy ostává jen 3.400 „ „ pro rolnictví a zahradnictví.

Každý ví, co v horách rolnictví vynášeti může, a tu tedy musí průmysl býti živností.

Již v r. 1850 bylo v Rakousku 7681 větších a menších fabrik, a více než 600.000 živností řemeslních.

Čítalo se 67.000 vesnic a dvorů, a více než 3.000 měst, v nichž z většího dílu jsou řemeslníci.

Roční výnos rolnictví a lesnictví čítají na 1.600 milionů zl., cena výrobků průmyslových udává se na 1,200 milionů zl.

Vidíme z toho, že se blíží sobě, ale co do sumy za zboží průmyslové vyvážená ze země, ta převyšuje to, co rolnictví a dobytčářství vyvésti mohlo ovšem na jedné straně, na druhé straně Rakousko ani tolik obilí a dobytka neproduje, co samo doma potřebuje.

Nejbližší cíl hospodářství národního jest tedy výnos velkých a malých statků. K tomu potřeba jest rozumu, a k zavedení důkladných oprav snadných kapitálů. O tom všem budou jednati sněmovné zemští.

27. Zda-li pak již obce, jenž mají pustiny písečné, jako jest k. p. v okolí Hodonínském, pamatují na to, aby tyto pustiny obrátily k nějakému užítku?

I na samém písku ujímá se les borový; les pak ale opravuje ročně půdu, zponenáhla ale jistě; tak i činí vies; ovšem v takovém lese nesní se, když i již vzrostl, nemoudře silaní hrabali, co by se vyneslo z něho, tím právě měla opravena býti půda. Víme dobře, co takovému zakládání lesů nejvíce v cestě stojí; jest to ta lidská řeč: kdo se užítku dočká? co bychom se namáhali pro potomky? Co pak pro nás zrobili? To jest tak hanebné vyznání své nečinnosti v těle celého člověčenstva, že zde o tom mluví nechceme, ale velebnému duchovenstvu na srdce klademe, aby proti tomuto nešlechtnému nerozumu vystoupili a zvláště školní mládeži vstúpili to uznání, že jsme všichni jedno tělo, každý údem jest národu, že každý povinný jest něčím prospěšným vztáti se v budoucnost.

Jaké jest to šlechtnému člověku potěšení, pomyslití sobě: živ budu v dějstvu a v paměti potomstva!

28. Zda-li pak jste hospodáři slyšeli, že jest prý na vůli člověka, dostati od krávy jalůvku neb býčka?

Jest nám to též velmi podivné; ale jelikož v přírodě ještě přemnohých u nás jest tajemství; tož máme za to — že za zkušenou stojí. Čteme totiž, že jistý proslulý belgický hospodář již mnohá léta to zkouší, a že vždy nabývá pevnější o tom přesvědčení.

Chcete-li, abyste od dobré, výborné matky na plemeno dostali jalůvku, tož vedte ji k býku, než jest vydojena, s plným vemenem. Kdybyste však raději měli býčka, tož dřívěji dobře krávu vydojte, než býka připustíte.

29. Co jest to stloukati máslo?

Řeknete asi: to každý chlapec na venku ví; inu ovšem, že se to děje, to ví každé děcko; ale na čem to záleží, o tom ani hospodyně ještě nerozmýšlela. Ve smetaně nalézají se malounké kuličky, jenž otrášením, třením se, a nepochybně povstávají tím električností se přichylují k sobě. Obyčejně se nechá mléko stát, až zkyše, pak se smetana sebirá a dá do máselnice. Při takovém způsobu ale ostává mnoho sýroviny a máslo (butra) trutí tím i na trvalosti i na chuti. Lepší způsob jest přirychlití sobě se sebráním smetany a ze sladké stloukati máslo. Mnoho záleží na tom, aby pravá teplost byla při tlučení, když je chladno, kuličky se neslepují; když přilší teplo, tož bývá máslo pěnivé, málo pevné a brzo chuť mění. Nejlip jest na jaře a na podzim. V létě stloukati se má časně ráno, a vyplachovat máselnice studenou vodou ze studně, v zimě ale vyplakovat teplou vodou. Ovšem nejlip jest mlti máselnici dle času buď nádobě s teplou neb se studenou vodou, aby vždy byla příslušná teplost.

Při stloukání budiž pravidlem z počátku zdoluhavě to konati, aby smetana se dobře rozdělila a sníčkala. Když pak počíná již odpor v máselnici býti menší, tu budiž tlučení rychlejší.

30. Co činíte, když obilí zavání zpuchlinou?

Myslím, že z většího dílu se nečiní nic; a přece jest to věc dosti důležitá. Jistý hospodář francouzský s dobrým prospěchem užívá k tomu uhlí; to jest, on rozdrtí uhlí na prášek drobný a posypáním promíchá obilí. Za 14 dní zase mašinou obilí vyčistí a zpuchlina jest ta tam a mouka z takového obilí jest prý výborného druhu. Ale při prostřední, mírné teplosti se to státi musí, nic nepomáhá, kdy mrzne.

31. Zda-li pak sobě hospodáři naši dosti všimnou těch kříčků me-

ruzalkových (agreštů, srstek, chlu-pátek)?

Věru nevíme, jak říci, abychom neučinili křivdu žádnému; ale máme za to, že jest dosti pustých míst, kdeby ty agrešty mohly dobrý užitek přinášeti. V Anglicku pěstují toto ovoce pilně a rozumně. Dobré víno dá se z něho dělat, a jinak jest toto ovoce zdravé. Děti, starejte se samy o rozmnožení této pochoutky.

32. Zdali pak již ve všech obcích provedli jste přísné zachovávání zákazu chytati ptáky na jaře?

Zdá se, že ještě sem tam zpozdllost, hrubost, lehkomyšlnost nedbá na zákon, že mnohý nedbá ani na svůj vlastní rozum, jenž mu praví, že kdo maří plactvo, pomáhá množení se hmyzu, kdo tomu pomáhá, ten ovoci ujímá. Co na plat, byť by mnoho tisíc stromků ročně se vysázelo, když mnoho tisíc zase obezráním častým schne a umírá! Horlivost v štěpářství musí sloučiti se s opatrností proti škůdcům stromů; tato opatrnost má dvě strany; jedna jest obírání housenek a hmyzu vůbec na podzim a na jaře a druhá jest šetření milých pomahačů při tom díle. Tu ale jeden soused neprorazí. Ubohý jednotlivec rozumný přičiní se, aby měl zahradu čistou; ale co mu pomůže, když to nečiní též sousedové? Ti nechají hmyzu volnost, a ten když hotov jest s jejich zahradami, přesouká se v čistou. Tu vám, noví páni starostové, klademe na svědomí, abyste přísně hleděli k tomu, aby děti ani hnízda nevybíraly, ani neškodlily a tak sami sobě nejvíce neškodily; neb komu ovoce nejvíce chutná? dětem: a kdo nejvíce škodivá obíráčům hmyzu a tedy obhájčům ovoce? Děti, chlapi rozpustilí! Ale však ono jen leží na rodičech a zvláště na učitelích; upřímné poučení více spomůže, nežli hůl; ale kde to nechce bez ní, ať přiléhá!

Při vši pilnosti a bedlivosti nemohl by člověk ubrániti lesy a zahrady a zeleniny své, kdyby ti pláčkové neudržovali pořádek v přírodě.

Znáte žravost těch housenek, znáte nesmírnou množivost se hmyzu, a z druhé strany znáte lbežnost a užitečnost ptáků, a přece tito dobrodincové tolik stíhatelů, číhatelů, zrádců mají se co obávat.

33. Jakou pak zkušenost máte o užítu tažných krav, jak pak již poznenáhla místo koňů zavádíte do větších hospodářství voly?

Jest to ještě, jak se mi zdá, nerozhodnuto, zdali krávy tažné dávají jinak méně užítu; ale pozdává se nám, že trošku pýchy a trošku zpozdlilého studu v tom vězí. Víme, že mnohý pacholek by považoval si za nečest, kdyby měl u volů sloužit, a kdyby hospodář, jenž dříve jezdil s koněm, nyní s kravami měl se casnovat.

34. Proč pak to utichlo s tou komasací či s tím skládáním gruntů, či s tím sblížením roztržených kusů?

Zdá se nám, že na sněmě zemském takové a podobné věci k řeči přijdou a tu se nám zdá příslušné, aby rozumové o tom nám psali a mluvení své vyjádřili. Z jedné strany nedá se upříti, že pro hospodářství v celku by to byla věc velmi žádoucí: ale jednotlivec třeba někde bude zkrácen, neb aspoň ve svévolnosti své zadržen; a tu mnozí mají za to, že se nesmí násilí státi žádnému, všechno že má ponecháno býti na vůli svobodného občana, byť i to bylo ku zkáze jeho. Takové smýšlení může býti důkazem dobrého srdce, ale moudrost to není; jednotlivá vůle má býti podrobena obecné vůli, a ta má býti zákonem. Když blaho celého těla něco v pravdě požaduje, tu by bylo věru pošetilé, slyšeti odpor malíka. Ovšem, když ty zákony vycházejí jen od jednotlivců, tu měla nalehající nutivost jejich cosi velmi odporného, ale co Císař Pán rozkázati ráčil, aby národové sami vyslovovali, co uznávají za prospěch svůj, tu jest věc na jiném světle. Jsme velmi dychtiví slyšeti, co Vy opatrní

hospodáři ve svých besedách o tom pronášíte. Kým bychom jen dostatečně mohli všem vysloviti, co ta „besídka“ hospodářská má býti. Má býti stálou besedou, neb byt i jen jednou za měsíce vycházela, to jest jen její protokol, co již ujednáno jest. Vy máte hospodáři každou neděli se scházívati a o těch věcech jednat a pak zaslat. To by byla takřka plynoucí hospodářská společnost; a věste mi Slovane! křakovým věcem se dobře hodíme; my máme větší přítulnosti k sobě a te jistě vtělivosti se v jednotu; ale jen chraň nás Bůh při tom těch našich necností: lehké mysli, rozmarivosti a na vinku té „vezmičertky.“

35. Mám také otázku na mysl. Mají se nechati meze čili trávníčky okolo pole? Mně to přichází smutné, když vidím, že při poli náležícím po kusu všem občanům, žádných mezi se nenachází. Zdali při obcházení nezmaří se mnoho rostlin obilných? A pak to uvorování! — Mnohý pravi: kdybych měl při každém kousku do kola nechati meze, co by mi ušlo úrody? Inu, co z toho následuje? Žebychom měli hleděti ku zcelování. Ci myslí někdo jinač škodu a ujmu nahradit?

36. Která pak obec letos zasluhuje premium za to, že přísně přihlížela k tomu, aby hmyzožraví pláčkové měli pokoj od dětí a kuzisvětů vůbec? To žádná lidská přičinlivost dověsti nemůže, co tito malí žroutkové. Zahradníci! jeden černohlávek za den vám vyčistí všechny rostliny od mušek a jiného hmyzu ve skleníku. Ty sýkorky jsou zvláštní polícajti lesů a zahrad, jenž miliony vajíček vyhledávají a ničí. Motýlice kladou jedna as 150 vajíček, některé až 600. Jaké to potomstvo zhoubné by vyrostlo z nich a jak by se za několik let rozmnožilo. Věru nebylo možná člověku se obrániti. Ti malí zlatohlávkové jsou pořád hladoví a pozorovali jsme, že rodiče svým mla-

dým za jednu hodinu 36krátě potravu hmyzovou donášejí. Co ti za jeden den pro jedno hnízdo zničí těch škůdců. Pokoj tedy sýkorám, zlatohlávkům a čermáčkům. Jak pak obstojí ti vrabci před soudem hospodářův? Šelmy jsou, to ví každý, škody dělají dost; ale my snad více schvalně hledíme na škodu než užitek. Dříve hádali se též, zdali ty zezhulky zasluhují ochranu. Nyní již o tom věda rozhodla. Malo ptáků porídí co s těmi chlupatými housenkami a právě ty jsou hlavní pochoutkou zezhulek. Taková kukačka žere celý den, za každých pět minut aspoň jednu housenku, tedy za den as 170. Datlové jsou v podezření, že škodí lesům a mnohý myslivec je střílí. Ovšem vydlabují díry do stromů, ale do jakých a proč? Vydobývají škůdce lesu a ničí jich. Šetřte tedy tyto tešare pilné; o šetřte též netopýry a šetřte sov! Lid má předsudek proti nim, ale nespravedlivý. Pravid nám jeden myslivec, že zastřeliv fuhtka či kalouska, našel v žaludku jeho plno hmyzu, mezi tím 72 housenek, jenž bory ožirají. O sovách víme, co myši za jednu noc polapají pro sebe a pro své mladé. Kým by při školních visitacích před celou obcí o této věci důležitá zmínka se stávala.

37. Zdali pak jste hospodáři pozorovali, že kůň některý z nenadála někdy počne se opírali o voj, aneb o něco pevného vůbec; zdá se, jakoby byl zmatený, opilý a konečně i klesá, zřetelnice bývá rozšřena a pot na něm vystupuje. Jest to zavrať, někdy trvá jen několik minut, někdy něco déle, opakuje se po několika nedělích, někdy i denně, ano vícekrátě za den. Co jest toho příčinou? Hnání krvi k mozku, mnohokrevnost, ale i také náhlá velká ztráta krvi; stáhnutí přílišné, stáje, v nichž jest mnoho páry; přílišné krmení žitem, ječmenem, novým senem; přílišné svělo sluneční do očí když svítí a pak mnohé nemoce mozku a p. Někdy se dá tato nemoc rychle a dobře vyléčit; někdy ale dlouho trvá.

Co to pomáhá? Pouštění žilou, užívání salpetru, chladné obložky na lebku a p. a zvláště měkké krmivo, tráva, zelený jetel atd.

Pozorovali i jiný způsob závratě při koních u kočárů a ta pochází od očí; a zvláště na výsluní, na podlení sněhu osvíceném vedle vody, v kteréž se slunce zrcadlí a odráží, když slunce v stromě proráží a to mihání působí a p. Taková závratě ale vždy jen napadala koně, jenž měli ty záslonky, ty klapky u očí, jaké mívají koně zapřažení v kočárech. Vidíme, jak zase moda tu ukázala, že co dle přírody není, nemůže prospěšné býti. Vždy se mi pozdávalo, že bojácný kůň, jenž si bujnější činí obrazy o věcech okolních, to tím více činiti musí, když jich jenom částečně vidí.

Nyní ovšem nablížím, že odblesk z takových lakovaných klapek musí působiti zle na oči i na vnitřní mysl.

Žádáme, aby hospodáři o této věci zkušenost svou sdělili.

38. Hospodyně a kuchařky! víte, jak jest milé jídlo hrách s kroupami, byť i neležela na nich uzenina. Ale není mi známo, že by i polivky strojily se hracho-kroupové; slyšíme jen o polivce kroupové neb hrachové, ale ne o polivce „spojenými silami“ hrachu a krup, a právě tyto mají býti velmi chuťné a dužné. Máme za to, že by z té revalenty, to jest mouky z hrachu a čočky byla dobrá masová polívka v níž by byly kroupy a snad ještě lépe rýž. Až zkusíte to, ctěné hospodyně, povězte nám o tom v „Besidce.“

Milé paničky, vy musíte též do té naší „Besidky“; vy zastáváte dobrou část hospodářství a tu máte vy hlavní slovo. Třeba se zde pohádáte s hospodáři, když krávy padnou v podezření, že koňům činí ujmu; ať se pohádáte — uvidíme, kdo bude pravdu míti. Zmínil jsem se o té „revalentě,“ víte co to jest? Slyšte. Před několika lety bylo ve všech no-

vinách oznamováno, že vynášlo se zvláštní krmivo, jež sbírají na jistých stromech ocasatí lidé v Arabii a byly též obrázky při vychvalování toho prášku, jenž zvláště proti škaredé nemoci kriticem pomáhá a vůbec kosti silí. To byla ta „revalenta arabica.“ Ale nyní již nemůže ostati ve složení svém tajné, ta chemie či lučba všeho stopy nalézá.

Nalezla, že tato moučka z Arabie není jiného, než mouka z hrachu a čočky; a věru hrách a vůbec ty luskoviny jsou tělu lidskému prospěšny, a zvláště tím, že mají v sobě fosfor či kostivec v záživném způsobu (o sobě jest strašný jed), kostem slouží a tedy dětem, jenž nemohou na nohy, neb mají měkké kosti a tu, jak říkají anglickou nemoc.

Byl to ovšem podvod, že si dali tak drabo čočku a hrách platit; ale aspoň neprodávali jed, jak jiní dryáčníci. Hospodyně učíte zkoušku, dejte měřičku hrachu a čočky semleti a přidávejte do polívek a pište nám pak, jak si to vy a čeled chválí.

39. Jest-li pak jste hospodáři zkusili, zda-li místo ovsy nebylo by jiné krmivo koní prospěšnější? Jistý Francouz dokazuje, že ječmen a žito (rže) mu lepší slouží, a že krmě ječmenem a rží u 5 koňů ročně 1200 franků (1 frank as 1 zl. šajně) uspořil, aniž by snad koně se byli spadli, neb bylo na nich znamenati nějakou změnu. Dával jim místo ovsy ječmene a žita šrotovaného s vodou. Inu, nevím, zda-li by to krmivo bylo u nás lacinější.

40. Zda-li pak jste povážili, jak jest škoda toho hnojiva, jenž po silnicích, cestách, drahách roztrousen jest. Měli byste si povšimnout v Brně, jak ti páni, jenž nám cukr dělají, pilně po městě a kde mohou sbíratí dávají všecko sněti ze světnic a domů, popel, špinu, slámu, scípliny, sáz, přetí, rohy, odhozené střevíce, boty a trus všelikého druhu.

Pomněte, co takových věcí nalézá

se po všech za humny! To by hospodáři měli přiblížeti k tomu, aby zmařeno nebylo. Řekne někdo: ba co by ti hospodáři ještě měli dělat všechno, snad ulice metat? Inu rolník, jenž se za hnůj stydí, ten úkolu svému nerozumí. To byste měli vidět, jak v Belgii všech těch odpadků si váží! A však proto nemyslím, že by měl sám hospodář to činit; víte nač myslím. Každý hospodář měl by udělat si jámu, kam by snad mohl i tu hnojnicí, již jest přlíši v louži, odvádět,

pak by měl zjednatí káru na dvou kolách, jak to vidíte v městách při těch, jenž metou po ulicích, koště a lopatku, a když by přišel zebrák, jenž může ještě dobře údy hýbat, měl by mu říci, dostaneš chleba a mléka, ale dříve jdi, sbírej smetla a přivez mi.

Kdyžby to tak učinili všichni, buď by měli plné jámy dobrého hnojíva a návsi čisté, aneb by více lenošů a tuláčů nepřišli. Prosíme vás, zkus se toho.

Hosp. Besídka.

Chvalořeč kopřivy.

Chvalitebné vlastnosti veliké kopřivy.

Tuto rostlinu, kterou my co kousem pohrdáme, a sotva za potravu pro mladé husičky z jara používáme, Švédové pěstují velmi pečlivě jako výbornou píci pro hovězí dobytek, a posívají ní celá pola, jichž špatná půda nic jiného by nerodila.

Při tom pozorováno následujících výhod:

1. Že je velmi ranní píce z jara, kde ještě dlouho žádné jiné zelené píce dostati nelze, a kde už předce dobytek po ní touží, proto brzo na ni uvykne a ji nápotom velmi rád žere.

2. Že se daří i v nejhorší půdě, jen když má na 2" země a trochu slunce, vzdoruje mokru i suchu, mrazům a hmyzu, nepotřebuje mnoho péče a hnojení, odmění se za obojí tím bohatěji. Na ní se plní německé přísloví: Unkraut verdirbt nicht, „zlá bylina.“ —

3. Krávy po kopřivě výborně dojí, a smetana je nejen velmi tučná, nýbrž i máslo (butra) mnohem žlutější a chutnější, nežli z jiné píce. I ve Francouzích je hledaná butra

z okolí Preveleiského, proto že tam krmějí krávy kopřivou.

4. Že je dobytku neobyčejně zdravá (dužná). Dobytek z ní stane se tučným a bujným a Švédové povídají, že krávy, které z jara kopřivy žraly, zachráněny zůstanou od mnohých nemocí, zláště od pádu dobytka a že se z každé nemoci tou kopřivou vyzere. Ona čistí krev a působí měkké lejno.

Švédové krmějí kopřivou buď zeleno, nebo se přimíchá mezi slámu a jiné seno, anebo se sřeže jako seno mezi sečkou. V zimě ji spaří s jinou píci a hrstí soli, anebo lejí na večír vřelou vodu na ni, nechají tu zpařeninu přes noc státi a hodně proniknouti, a ráno to předkládají dobytku, který to s největší chutí sežirá.

Kdyby se pozorovalo, že krávy, dřív než tomu uvyknou, tuze dostávají chvistačku, jak se jim to z jara po každé zelené píci stává, dá se jim trochu méně a smíchá se tím více se slámou nebo se sečkou.

Kopřiva se dá velmi snadno rozploditi dílem semenem, dílem

sazenicemi, které se od kořene z velkých odříznou, a v září na zkopané nebo zorané pole přesází. Takové pole se může ten rok na to již v máji, na začátku července a v srpnu seíci; nebo kopřiva se nesmí dlouho na poli nechati, aby nezředvnatěla, sice ji potom dobytek už rád nežere. Krom toho seje se na podzim neb z jara, též celou zimu, je-li možno. Semeno se seje jako vojtěška a potom se lehko zalváčí. Z této síje ale nedá se ten první rok na to ještě žádný sklizung, leda na podzim, jak při jiných jetelech, malá kosba očekávati.

Sedlky v našem okrese znají dobře cenu kopřivy z jara. Nebo tak mile husa stará své roztomilé housátka na procházky vodí, tu hned běhají jim pro kopřivy. Ony naše hospodyně též dobře znají, že ji i pro kuchyni i potřebovati mohou: a hle! hledejme po celém okolo nějaké pole, kde by rostly kopřivy. Žádný hospodář se nechce k tomu odhodlati, aby řekl: zde na tomto poli, nebo na tento kus bez toho

zanedbané zahrady nasejeme kopřivy, že by se mu snad lidé smáli, že něco dělá, co ještě nebývalo v módě. Raděj hospodyně a čeládka shání kdo ví kde daleko po kopřivách, čímž mnoho času se ztratí a přede všude Kopřiv dostatečně naleztí možná, kdežto několik sáhů prostory v domácí zahradě kopřivou posázených pro domácí potřeby by stačilo. A kdyby se potom naši hospodáři přesvědčili, jak užitečná to rostlina, potom by si ze smíchu nic nedělali, a i na pole ji sázeti počali.

Že i provazník a papírník ji potřebuje, protože vláknou v sobě zdržuje, o tom zde nechceme řeč šířiti.

Patrnó z toho, že Bůh všemoudrý do mnohé neouhledné rostliny nejužitečnější účinky a síly pro potřebu lidskou vložil. Jenom lidé z předsudku nebo z pohodlí někdy zanedbávají, moudré úmysly Boží pečlivým vyzpytováním těch sil a účinků vypátrati.

P r o t o :

Nesoudívej podle venku,
Pouhý pohled šálí,
Za hrubou se často stěnkou,
Výborná věc hálí.

Červík nehezkého těla,
Hedbáví nám přede,
A ta nepatrná včela
Med přesladký svede.

Tak se mnohý přes rameno,
Na leckoho dívá,
Který, ač má nízké jméno,
Výsost v sobě skrývá.

Proto, milý hospodáři!
Kopřivou nežrdej,
Ona se ti všude daří,
Jen jí místa popřej.

Židovská jablka.

Do počtu těch rostlin, které nejhranější píci zelenou poskytují, zajisté zasluhuje přijata býti topinambúra (židovská jablka, jistý druh zemčat). Nebo

její bambuliny, jak mile půda roztaje a kde ještě ani pomýšlení na jiné zelené píce není, poskytují vydatnou dobrou píci, kterou i hovězí dobytek i ovce rády žerou.

Věru škoda je to, že si zde této nejvyšší skromné byliny v naší krajině lidé málo všimají, kdežto ona v každé půdě, v každém pónobí a ve všelijakých poměrech se daří, v každé, buď si velké nebo malé oekonomii nějaké místo najde, kde nic jiného se neseje a nesází, a které by se tou rostlinou obsaditi dalo; která dále nepotřebuje a nepožaduje jiného pěstování, než aby ji hospodář zasadil, a ve všech těchto poměrech se vyplácí. Ale to je pravda, kam ji jednou zasadil, tam už ji z půdy hospodář nedostane, proto ona má do sebe něco židovského.

Bambuliny topinambury zůstávají přes zimu v půdě, nežádají žádného dalšího a lepšího zaopatření a přes zimu přechovávají, a dodrží až do jara, a teprv z jara se zkluzují a v píci proměňují, tedy nejranější píci zelenou poskytují.

Výnos jest dle okolností 10—20 násobný. Místa vzdálená, a které pro nic jiného nemohou býti použity, pro sázení topinambury se hodí.

Bambuliny se dávají za pokrm dobytku čerstvé, pokrácené a mezi sečku smíchané.*)

*) Také ty židovské jablka se užívají k hovézimu masu.

Látky záživné v sobě zdržuje tobinambur 15 — 12%, a proto se rovná výpreskům řepným.

J. Padewieth.

Poznamenání. Laskavosti p. Dr. Bílého jakožto tajemníka hospodářské společnosti Tišňovské dostalo se nám obojího pojednání tohoto v kopřivách i o židovských jablkách, abychom ukázali rodákům o jak důležitých věcech v hospodářských spolcích bývá řeč. Hospodářských spolkův jest za dnů našich v skutku velmi třeba a dobře bylo by, kdyby se v každém okresu aneb dekanátu pokročili rolníci spojili, aby se aspoň několikrát do roka sešli ku společným poradám a ku vzájemnému poučení. Společnosti tyto okresní mohly by se považovati za dcery ústředné jednoty hospodářské v Brně a z druhé strany mohl by ve spojení státi s hospodářskými radami v obcích. V každé jednotlivé obci měla by se totiž zřídit rada hospodářská, kteráž by se o všeliké rolnické poměry starala a nad pokrokem hospodářským bděla.

Kapinice (akacie) a fík.

Stála kapinice na zahradě v sněhobílých květech jemné vlně, pyšně k nebi pnula raleosti, an se listí lesklo ve svěžesti. Od ní dále v téže ve prostoru skromný fík se skrýval u pokoře, žádných květů neozdoben krásou, širých listů přioděn jen řasou. An se fík tak v pokoře tu níží, zhrdavě naň kapinice shlíží, vytýká mu nuzotu a sprostnost, vychvaluje vlastní svoji skvostnost. Skromný fík však mlčky snáší lání,

snášibřité šípy pohrdání. Mine měsíc, minou dva i více, rozjasní se zhaněného lince, nebo kynou všechny ratolesti plodem hojným, plným sladké tresti, sladké tresti, jenžto skýtá vlahu, ana koji žizné kruté záhu. Závistivá sokyně teď žlutne, v podobě tu stojí velemutné, ovociny žádné nenesoucí, ježto roskoš plodí přeliboucí; marně žlutým listím hanbu skrývá, na chlubece jež bezděky vždy aplývá.

Chvála pravá, přezádoucí sláva
z marné chlouby květů nevyzrává.
Pravá chvála tomu věnc splítá,
kdo, an marnou chloubu pozamítá,
mužné hojnost takých skutků plodí,

z nichž se blaho veškerenstvu rodí.
Buď si mluva jeho kvítků prázdná,
jen když zdobí srdce činnost rázná.
Slovo květ jest, skutky ušlechtilé
o voce jsou blažné, bohumilé.

M. P.

B a l s a m.

V hodinkách sv. potahuje Církev Páně na nejbláh. Pannu Marii tato slova: Jako skorice a balsam vonný vůni jsem vydala: jako myrha výborná dala jsem libeznost vůně (Eccl. 24, 20). Podobně co v téže knize pisma sv. (Eccl. 24, 2) se praví: „Jako balsam nesmíšený vůně má“ — nejsvětější Panně se do úst klade. Přirovnává se tedy Maria balsamu vonnému, nesmíšenému. A vůbec o všech svatých zpívá Církev Boží: „Svati tvoji, Pane, kvěsti budou jako lilium a jako vůně balsamová před tebou budou.“ By snáze a zřejměji tomuto přirovnání se porozumělo, klademe tuto stručný balsamu popis.

Slovo balsam pochodí z hebrejského slova „bošem neb bašem“, z něhož Řekové a Římané si utvořili slovo „balsamum“ a toto později i do jiných jazyků přešlo. Znamená pak „balsam“ vůbec tolik, co libou vůni a jest všeobecným názvem všeho libovonného koření. Vlastně ale jím vyrozumíváme libovonnou, hojivou pryskyřici kře neb stromku balsamového balsamniku v Palestině a v Arabii rostoucího.

Balsamník jest keř aneb strámek větvi rozevřených, šerých, trnem ukončených listnatých; listy jeho jsou obvejčité, tupé neb tupounké, hladké, lesklé; květy drobné, bílé, bobulě zvící hrachu, obvejčité.*) Všickni tito dílové jsou velmi kořenní a vydávají vůni. Balsamník jak učenci se domnívají, původně z

Arabie pochodí a odtud do krajiny Jileadské za Jordanem, kde aromatických rostlin v hojnosti bývalo, a posléze do okolí Jeryšského v nížinách Jordanských zaštěpen byl. Nejvíce pak v okolí Jeryšském v zahradách zvláštních s velikou péčí ho pěstovali, a jako vinný keř, jemuž se nejvíce podobá, pilně obřezávali, aby výše jednoho lokte nerostl. V Jemenu čili v blažené Arabii dosahuje balsamník výše 12—15 stěvicův. Když Římané Palestiny dobyli, všemožně k tomu prohlídali, aby zahrady balsamové dobře vzdělané jim hojného vydávaly užitku. K tomu cíli také v Jerichu vrchní celní ustanoven byl, jemuž přináleželo, z balsamu vybíratí clo. Plinius přírodopisec římský na začátku druhého století po n. Chr. uvádí tři druhy balsamniku, jeden s tenoučkými, srstnatými listy, druhý co sktivný keř drnateho líce, třetí co keř s kůrou hladkou a větší než první dva druhové. Vesměs, dí on, podobá se balsamník révé vinné a skoro zcela jako tato se pěstuje. Listí však jest nejvíce routě podobno a po celý rok zelené. Výše kře toho dva lokte nepřesahuje. Z malých a s velikou opatrností do kory učiněných ran řine se balsam v kapkách, jež vlnou a růžkami chytají a napotom v nových hliněných nádobách chovají. Z počátku jest balsam bílý a průzračný, pak zčervená a ztuhne. Za nejlepší se pokládá, kterýž před vyvinováním se plodu sám se z kory prýští. Jinak prý také z pecko-

* Viz Přesláv rostlinopis díl I. str. 337.

vic semeních, z kory a z větvi samých se vytlačuje, avšak balsam tento prvním se nevyrovná. — Nyní již v Jileadské krajině a vůbec ve svaté zemi balsamníku není, jelikož nikdo ho tam nepěstuje; toliko v Arabii mezi Mekkou a Medinou (městy Muhamedem proslulými) se nalézá, odkudž i Mekčanským sluje. Nejnověji jeden druh jeho nalezen také v Indii východní. I v Egyptě, kamž z Arabie zaštipen byl, se v zahradách opatruje. Dobývá se pak balsam až podnes způsobem od Plinia výše popsáným: dělají se totiž s velikou opatrností do kory malé rány, z nichžto balsam pak vykapává. Nejslavnější balsam Mekčanský, kterýž jen u malém množství se buď sám od sebe aneb z kory poraněné prýští a do Evropy se nepřiváží; jiný z větvi vyvařený a tedy menší cenu mající přichází k nám v láhvích olověných a jest, jak di Presl ve svém rostlinopisu, kapalina řídká, rusá, Rozmarinou a citronem zapáchající, náhoře chutnající, obyčejně porušená terebintinou, jež pro dráhotu nyní sotva se potřebuje. Josefus Flavius praví, že královna z Saby první balsamník Šalomounovi do Palestiny poslala, kdež se napotom rozmnožil. Egypťané, kteří jej v zahradách opatrují, musejí čerstvé kře z Arabie si přivezti, když jim vyhynou. Vladař mekčanský odvádí sultánovi kromě byssu indského, tenkého coročně ještě 3 — 4 libry balsamu, leji egyptskému jednu libru, průvodčím karavan ale půl. V Levantu není léku, jehož by tak často se potřebovalo jako toho balsamu, hlavně na rány, ježto prý za den se zahojí: též proti uštknutí hadím a strupaním *). Za čas moru co denně půl drachmy polykají; taktéž i ve zhnílkách a zácpě střev, a v jiných rozdílných nemocech; též prý ochraňuje tvář od vrásek. Ano i plody balsamové

tím způsobem se potřebují ke kažení a do dryáku.

Rozumí se samo sebou, že jenom prvním, terebintinou nepomíšenému a tedy nejvýbornějšímu balsamu se Maria Panna přirovnává, jelikož žádné příměsky hříchů, ani dědičného ani osobního, neznala. Ji jediné přísluší chvála vyčtená ve slovích: „Jako balsam nesmíšený vůně má.“ A jako všechny balsamníku částky — dříví, kůra, listí, květy, výprysk — libou vydechují vůni: nejnak Maria celou svou povahou — citem, rozumem, vůlí — a vůbec celým svým životem přelibou vydávala vůni všelikých cností. Bylaté vzor člověka dle obrazu Božího ve stavu spravedlnosti a svátosti stvořeného a nižádnou byt sebe menší skvrnou nepokaleného. Bylť sice i ostatní světci a světice Boží pro vzorný svůj život dobrolibeznou vůni Páně: avšak svatost jejich jen balsamu druhému již s příměstkem terebintiny sloučenému přirovnati lze, ana svatost Mariina všim právem se prvním nejvýtečnějšímu a nejvzácnějšímu druhu balsamu, totiž balsamu nesmíšenému připodobňuje.

Můžeť pak balsamník za podobnoství samého Ježíše Christa sloužiti. Nebo jako stromek ten raněn jsa vydává hojící kapalinu: tak i Ježíš Christus raněn byv pro nás na kříži vydal onen spasitelný balsam, jenž všechny rány choré duše naší podivně vyléčuje a zaceluje. — V Levantu prý není léku, jehož by se tak potřebovalo jako balsam, hlavně na rány, ježto prý za den se zahojí. Tak i ve světě není léku, jehož bychom častěji potřebovali měli na rány duchovní jako balsam z ran Christových se přáteliho, jenž rychle hojí neduhy duše a ulečuje rány každého srdce zkorouceného, kteréž k ranám Christovým důvěrně se utíká. — Užívají prý balsam Levantu také proti uštknutí hadím a strupaním s

*) Strupan čili štr — scorio.

dobrým prospěchem. A kdo užtknut jsa od hada neb strupana pekelného za příčinou zpáchaného hříchu, může-li jinde léku od smrti věčné chránícího naléztí leč v ranách Christových, z nichž hojící balsam všem opravdu kajícím se prýští? Protož zpívá sv. Církev na slavnost předrahé krve Páně (Salvete Christi vulnera): *)

Zdrávý buďte Christa rány,
Nepostihlé lásky schrány,
Z nichžto neustavnou řekou
Proudý krvě rudé tekou.

Nad hvězdy lesk krásší máte,
Vůní balsám přemáháte,
Cenou každý kámen drahý,
A svou sladkotou med blahý.

U vás mysl, kdy si stýská,
Útočiště pravé získá,
Jehož vzteklost vražedníka
V žádný čas se nedotýká.

Kdo jste nakaženi vinou,
Aj! tu vody čisté plynou!
Kdo čist mokem jest té lázně
Oproštěn jest každé bázně.

Balsam vypoďobňuje také posilující milost Ducha sv. nebo sv. křížmo, jenž při biřmování milost tu vypoďobňuje, záleží z oleje a balsamu. Potřebováno druhdy balasmu proti shnilobě těla; nebo mrtvolý nejvznešenějších osob drahým balsamem pomazány bývaly, aby od porušení zachráněny zůstaly. Nejinak i milost Ducha svatého, ana svatým křížem v duši biřmovance se leje, ji chrání ode zkázy mravní.

Poslěz praví se, že balsam dobrý a nesmíšený, padne-li jen ho kapka do vody, hned ji všechnu zbarví a zmličí; je-li ale špatný, že na povrchu plyne, aniž se s vodou smísí. Nápodobně kdo pravou

má nábožnost, neukazuje ji toliko povrchně neb zevně několika pobožnými skutky; nýbrž nábožnost ta celou duši jeho prostoupá, a veškerému jeho životu utěšenou dává tvárnost. A jako vstupující do světlice, kde několik kapek balsamu rozlito, vůní tou libě ovanut ihned praví: zde jest balsam, nejinak i život právě nábožného tak spořádan jest, že každý naň patřící vyznati musí: „Zde pravá jest nábožnost! Toté pravý křesťan!“

Svatému Františkovi Saleskému jest balsam obrazem tichosti a krotkosti. I di ve svém překrásném spisu „Philotei“: „Svaté křížmo, jehož dle apoštolského podání Církev boží při biřmování a při jiných svatých výkonech užívá, záleží z oleje a balsamu, kteréžto dvě části mimo jiné také dvě drahocenných ctností vypoďobňují. Jsoutě to cnosti, jež na největším člověčenství Ježíše Christa se skvěly a nám od něho zvláště poručeny byly, jakobychem jimi nej přednější měli srdce své Jeho službě zasvětití a k Jeho následování zříditi. „Učte se ode mne,“ di On, „neboť jsem tichý a pokorný srdcem.“

Pokora nás zdokonaluje v poměru k Bohu; tichost v poměru bližnímu. Balsam, jenž mezi všemi kapalinami vezdy ke dnu padá, vyobrazuje pokoru, olej vezdy na povrchu plovoucí, vlídnost a tichost, kteráž vše přemáhá a všem cnostem krásný lesk dává, protože výkvět lásky jest, ježto dle sv. Bernarda v dokonalém květu jen ten, krátce se objevuje, když nejenom trpělivá, nýbrž i tichá a přívětivá jest. Vynasnaž se, Philotheo má! — aby tento tajemný, z tichosti a pokory záležející balsam, skutečně v tvém srdci byl; neboť jeden z největších klamů nepřítelů jest ten, že mnozí toliko slovy a zevnější podobou těchto obou cností se spokojující vnitřních pohybů srdce neskoumávají a nejsouce nikterak pokornými a tichými, přece za takové

*) Viz Hymny církevní, přeložené od prof. Sušila v Brně 1846, str. 70.

še pokládají; což patrně lze z toho poznati, že při vší zdánlivě sladounké tichosti a pokoře pro nepatrné slovíčko neb pro dosti malou urážku hned s náramnou hrdostí se vztekají. Právě se, že kdož od hada uštknut jsa kazijedu, tak nazvané masti Svato-pavelské, užívá, neotéká, je-li mast ta nejlepšího druhu; nejinak pravá tichost a pokora chrání od nadušení a rozlícení-se, jež urážky obyčejně v srdci způsobují. Naduře-li se kdo vztekem a hrdostí, protože

uštknut byl jazykem utrhačným a nepřátelským: tedy na jevo dává, že pokora a tichost jeho nejsou pravé, nýbrž toliko líčené a pokryté.⁴

Vůbec podobenství o balsamu libovonném nás tomu učí, že se všemožně k tomu přičiňovati máme, bychom dle napomenutí apostolova příkladným životem svým byli dobrolibeznou vůní Páně na každém místě.

Nesyt*) a havran.

(Podle indského.)

Na vysokém stromě nesyt skáče,
podle něho zlostný havran kváče,
pod stromem jsa zemdlen poutník
spí,
blíže něho luk se s šípem skví.

Libý stín, jenž chladil chodce mile,
odstoupil ho této právě chvíle.
Nebo na ruměnou jeho tvář
leje slunce veležhavou zář.

Vida nesyt to, pták dobrotivý,
cítí v srdci litosti bol živý;
rozestírá nad ním křídel skvost,
By mu skytl stínu příjemnost.

Sladce dřímá poutník v libém stíně,
Sladčej než král na svém hrdém
týně.

Závisti však maje v srdci jed
kází havran blaho to ihned.

An si poutník ve snách líbě vodí,
černoch ten mu na tvář trus svůj
shodí,
a již klidí pryč se zlostník ten,
poutníkovi zkaziv libý sen.

Tento probuzený rychle vskočí,
a jak nesyta tam výše zočí,
„Ty s,“ dí vztekle, „pekelný ten
das,
jenž my skytl takovýto kvas.“
A již lučičstě se chopí svého,
střelou srazí ptáka nevinného.

Nechtěj dlíti v tovaryšstvu zlých,
by's se nezdál býti druhem jich.
An by. tito šťastně pohrom znikli,
do tebe by střely jejich vnikly.

M. P.

Požehnání žně.

Dva anjele sestoupili zjara na
zem, aby se z pilnosti lidské
potěšili. I stáli před žitništěty bohá-

čů, která v nepřehledné dálce ro-
vinu kryla, a viděli, jak těžké, zlaté
klaasy ve větru se klátily a jak se

*) Nesyt (ibis), pták tak veliký jako slepice, byl starým Egyptům posvátný, a nachází se v hrobech jejich až posavad halsamovaný.

ne ně tisícero násobný zisk z plných snopů usmíval. Hned vedle ale bylo kus uzoučkého role, kteréž chudobný člověk vlastní rukou obdělával a osení jeho zdůhnavě metalo, a klasy sem a tam stály, a bylo viděti, že s bidou a nouzí zasetí obstaral. Tu se anděl na sebe podívali, a jeden z nich promluvil řka: „Co učiníme, abychom boháče pohnuhli k zdilení se s chudým sousem o nábytek svůj? Vzbudím mu znamení, a dvěma kvítkům mezi klasy zrůstati dám, jejichž krása a podoba by významně k němu mluvila. Jedno budiž blankytné jako nebe, aby ono zařizovalo oko jeho tam, odkud všechno pozháná přichází; druhé pak svítilž jako plamen lásky mezi zlatým osením, a připomíněj člověku, jaká obět Pánu se líbí, aby se o to, co má nazbyt, s potřebným dělil.“ Tak řekl anděl, a vsadil modrou charpu a purpurový mák mezi klátící se klasy, a bratrský jeho průvodce radoval se nad krásnými kvítky, a kráčeli společně po polích, a rozšiřovali všude semeno týchž květin. — Když k záhonům přišli, a se pozastavili, započal druhý anděl, k svému průvodci řka: „Tys bohatému uštědřil daru, já pak podělím chudého.“ A shýbna se vsadil kvítka do osení, a ono zíralo zhůru jako prosící očko. A kvítečka jméno bylo pomněnka, a mělo za chudého mluvit. Do vážného přemýšlování zabral se první anděl a pozoroval útlá kvítečka a vzdechna pravil: „Ach, zdalíž syn štěstí u osení chudasa se zastaví, a zdaž tato tichá přímluva nebude přeslechnuta rovněž jako šeptavé upění hnětlivé strasti?“ — „Zasadmež,“ pokračoval dále, a oko jeho se zaskvělo v svaté lásce, „zasadmež k pozemskému kvítku ještě také kvítka nebeské, kteréž hy ho potěšilo, pakliže pozemské kvítka svého prosebného oka nadarmo pozdvihovalo! Ejhle, tuto ratolístku z věnce svého vsadím na pole chudého, aby jemu, byt i oku lidskému neviditelné, po-

zhánání svých udělovalo! Jestli to kvítka spokojenosti, které mu dám! Kdo toto kvítka svým nazývá, bude více míti nežli komu onyno nesmírné nivy přináležejí. Užívání každou radost zviší, tváře chudého růžemi dobrého zdraví ozdobi a srdce útechyplné zachová, tak že při málu chválu prozpěvovati a Boha velebiti bude, sobě ani nežádaje s někým osud změnit.“ Tak pravil anděl a zasadil kvítka nebes na pole chudého. A hned rozšiřovalo se jeho uvelebňující světlo a zkrášlovalo všechno nablízku až ku podivu. A když chudý přišel, na pilnost rukou svých se podívat, ejhle, všechno se mu zdálo ještě jednou tak krásným býti. A on sepal ruce, řka: „Buď Bohu chvála! teď máme všichni, starí mladí, chléb náš vezdejší!“ A oči jeho se zaleskly v slzích, a on zvolal ženu, dítky a všichni stáli s lesknoucíma očima u pole, a dítky vzdávali Bohu, že jim tak pozhnal.

Když ale žen přišla, a bohatí majetníci své nivy přehlíželi, zvolal jeden z nich, významně kviti spativ: „Jak přichází koukol do mého obilí?“ — A dal je svázati a na oheň uvrhnouti. Jiný ale pozastavil se přemýšleje u něho a poznal, co modré kvítka k jeho srdci mluvilo, a když se červené podíval, zdálo se mu jako lásky plná obět díků. A přistoupil k záhonu chudého a dal mu ze svých snopů, až se také jeho stodola naplnila. Tu zasadil anděl Páně srdcem radostným kvítka spokojenosti také na pole boháčovo, a ono zkvétalo, a proměnilo bohatství jeho v pozhánání; a od té chvíle radoval se dvojnásobně nad živobytím svým, a každý den podával mu nového občerstvení, a tvář jeho se zaskvěla jako ranní červánek; neboť nebe dalo mu k zisku pozemskému také zisk nebeský.

Drobnůstky.

Stromy.

V prostřed ráje strom-tě byl,
Matku s dětmi otrávil. —
Na Golgotě strom stojí,
Život všech on obnoví. —

Zahynout-li nechceme,
K dřevu kříže spěchejme !
V jeho sladkém ovoci
Všickni najdem pomoci.
F. V—ch.

Pokora přemáhá hněv.

Sofronius vypravuje, že jednou dva mniši s pravé cesty zbloudivše, dostali se na pole, jehož majetník vida je, nekřesťanský jim nadával; oni však dlouho mlčeli. Vidouce ale, že majetník polnosti čím dál tím hůře si počíná a je přes příliš uráží, oslovili jej takto: „Milý bratře! My pochybili jsme, odpusť nám z lásky k Pánu Ježíši!“ — Pokorná odpověď tato pohnula urážlivým člověkem tak, že je nejenom za přčinou hrubosti své za odpuštění prosil, alebrž v brzku potom světa se vzdal, vstoupiv do kláštera, kdež ostatní věk života svého v kajinosti a bohumile ztrávil.

Jak jsi stár?

Vypravuje se, že jistý člověk, jenž dlouhý čas ve světě hluchém žil jsa, konečně do kláštera vstoupil, kdež 17 let ještě žil, prve než Pán nebes a země jej k sobě povolal. tážán jsa od někoho, jak stár by byl? krátce dal za odpověď: „VIXI (vixi, žil jsem).“ Nemoha tážatel krátké odpovědi té docela porozuměti, dostal následné vysvětlení: „Kratičkým slo-

víčkem tím: „VIXI“ naznačil jsem ti spolu, jak dlouho jsem žil a sice těch 17 let života svého, jež v tiché, klášterní samotě v službě Boží jsem ztrávil. Latinské písmeny VIXI když jako čísla se počítají, tvoří dohromady právě 17. První léta svá nepočítám, nebo ta nebyla zasvěcená Bohu.“ — Kdo toto čteš, ptej se sám sebe: Jak jsem stár? A bedlivě prozpytovav útroby nejvnitřnější svědomí svého, shledeš zajisté, že nepřekročil jsi snad ani věk dítěci, pačoleci, tím méně věk mládenecký, anebo věk mužský. — Snaha tvá největší musí především nyní čeliti k tomu, abys na otázku: „Jak jsi stár?“ udati mohl hezky vysoké stáří — ne snad, jak skutečně stár jsi, nýbrž ono stáří čestné, jehož a službě Boží pro spásu nesmrtelné duše své jsi co vítěz dosáhl.

Ant. Jiroš.

Mnoho a málo.

Syn vypravoval se na cestu do světa a louče se s rodiči svými žádal otec, by mu hodně mnoho na cestu dal. Matka ale jeho, která byla macochou jemu, a tuze skoupá, přemlouvala otce, by mu jen málo dal. Otec pak chtěje jak manželce tak synovi po vůli učiniti, dal synu mnoho a málo řka:

„Synu můj, strojíš se nyní do světa a já nevím, zdaliž tebe jak živ uhlídám více, protože dám tobě mnoho, jak sám sobě žádáš a dám ti jen málo, jak matka chce, na cestu. — Věř lidem málo, slyš mnoho; viz mnoho, mluv málo; počuj málo, sám pak se uč mnoho; piš málo, ale čti mnoho; — boj se málo, ale varuj se mnoho; tup

málo, ale přikrej mnoho pláštěm lásky; — posuzuj málo, ale mysl mnoho; truchli málo, ale těš se mnoho; — málo poručej, ale poslouchej mnoho; málo hřeš, nejlépe nic a mnoho se modli.“ — Dle tohoto otcovského naučení řídil se syn svědomitě, a třebaž že málo dobrých dnů měl, předce mnoho skusil a se naučil, tak že rodičové jeho málo mrzutosti, ale mnoho radosti na něm se dočkali.

Lidé, kterých bys darmo hledal.

Jakýs mudrlec dobře pravil: „Pres 50 let pozoroval jsem svět a lidé v něm, ale trojí druh lidí jsem nemohl naleznouti, a sice: člověka pracovitěho, kterému by se chleba nedostávalo; člověka střdmého, co by byl před časem život sobě ukrátil, a pilného posluchače slova Božího, co by zbožné křesťanského života nevedl.

Zahanbený zloděj lesního dříví.

Člověk, jenž častěji dříví s lesa odcizoval, jsa od své vrchnosti pro to kárán, tím se vymlouval, že to za žádný hřích nepovažuje, ještě Pán Bůh dříví pro každého a pro všechny lidi růsti dává. Že pak předce potrestán byl, jevil nevoli a nespokojenost svou hrubým nadáváním a mstivým zlořečením. I stalo se, že jednou několik chlapců ve své štěpnici postihl, kteří mu právě jablka ze stromu byli očešali. Vedl je ihned k soudu a obžaloval je co zloděje u téhož soudce, před nímž nevoli svou byl projevil. Soudce dlouho jeho žalování a lání mlčky poslouchal, konečně pak v ten smysl se vyjádřil, že tento čin za žádný přestupek považovati nemůže, ještě Bůh ovoce pro každého a pro všechny lidi růsti dává.

Žalobník nedal se ale másti; nýbrž neohroženě a vyslovně žádal, aby chlapci za to se potrestali, jemu pak od rodičů škoda se nahradila, na to se odvoláváje, že strom na jeho pozemnosti stojí. Soudce potrestal malých zlodějů, jak toho zasluhovali, žalobníku však důrazně připomenul jeho nedávno pronesená slova, a doložil: „Co sám nerád máš, aby tobě lidé činili, nečiň ani ty jim.“

Znameníť rodina.

Předci — několik sv. mučedníků,

bába — sv. Makriana,

otec — sv. Basil,

matka — sv. Emmelia,

dít ky — sv. Makrina, sv. biskupové: Basil Veliký, Rehoř Nysenský, Petr Sebastský.

Ovšem by v takovém domě snadněji bylo svatým se státí, nežli v domě, kde rodičové prvními učiteli marnosti, hrdosti aneb vzdorovitosti u svých dítek jsou, aby jim ducha tohoto světa vštípli; jakož tamti slovem a skutkem jejich prvními učiteli cnosti byli. Povinnost mateřská a otcovská není ještě tím vyplněna, když se tělo živí a žatí: duše jest vznešenější nad tělo. A rodičové-li dítkám svým bázeň Boží do srdce vštípi a duši cnostmi okrásliti napomáhají, zanechali dítkám velikých pokladů, byť i sebe chudšími naездеjší statky byly; zanechali-li jim ale tisíce peněz, domy a polnosti rozsáhlé, přitom ale duši jejich nechali zanedbanou, v nešlechetnostech utuchlou, mysl pýchou nadutou, srdce nevěrou a záští zanešené; nešťastní a bídní, a vpravdě chudí a tudíž i politování hodní jsou.

Pláčící zpovědník.

Svatý František Saleský upozoroval jednou, že veliký hříšník ve

svatě zpovědi u něho konané z velikých nepravostí bez nejmenšího znamení litosti se obviňuje; i počal sám plakati. Zpovídající táže se ho: proč pláče?

Svatý pak s největší vřelostí odpovídá: „Synu milý, já pláču protože ty nepláčeš!“ Ta slova dojala srdce vinníkovy tak, že brzo hořkou litostí se zkormoutil a hříchů svých opravdově želel.

Kněz žádán jsa od dítěte dro-tarského za almužnu, tázal se ho, zdalíž se také umí modliti?

I dostal odpověď povšimnutí hodnou, a sice doslovně tuto:

„Ach! čo by s nás ubohých že-bráků bylo, kdybychom se neuměli modliti.“

Tot filosofie — a to moudrá — osmiletého děvčete dro-tarského.

Výborná odpověď.

Mladík jeden poslal křesťanské panně psaníčko, ježto sice obsahu nemravného nebylo, avšak přec panně té zardění způsobilo. Vzavši listek ten spálila a popel do papíru zavínuvši poslovi odevzdala řkouc: „V tomto psaní nalezne tvůj pán odpověď i obraz své vlastní budoucnosti — prach a popel!“

* Venkovan jakýs všechno zarmoucený bolestným vzdycháním povětří rozrážeje, ubíral se z města. Tu vrazí do přítele, který vida utrápeného, soustrastě se táže: „Pro Bůh příteli! Co se Vám stalo? Padl jste snad mezi lotry, že jako Boží umučení vyhlížíte?“

„Ach,“ odvece onen, počínaje otrapy své vylévati, „nedivte se,

jdu právě od lázebníka. Bylť mi již dávno 2 zl. dlužen, aniž bych se peněz byl dovolat a doprosit mohl. Abych si k nim pomohl, dal jsem si teď, ač úplně zdrav u něho 3krát žílu pouštět a několik pijavek sádit. Snad že teď již pochopíte, proč tak bídně se vleču, a tak kvíl-ně želim.

* Manželka prosila o nové šaty s křinolinou, řkouc: „Mužičku, umřu, pakli mi dnes na šaty nekoupíš.“

„Dělej jak rozumíš,“ byla krátká odpověď.

* Zloděj, vloudiv se k rybáři, ukrad kapra; pod krátkým pláštěm ho nesa, spěchá s kořistí domů. Na neštěstí drapne jej majitel. Vida kapra z pláště vyčouhati, přisně se naň obočí, dobrou mu pro budoucnost radu dáváje: „Podruhé když chceš kapra krásti, buď vem větší plášť, neb menší rybu.“

* Matka přicházejíc z pole do-mu běduje: „Děti, letos máme krátký len.“

„Maměnko,“ těší ji mladistvá Mařenka, „na naše košílky snad bude dost dlouhý.“

* Sedlák veze párem volů náklad do města. V polovici cesty zastaví se roháči, žádné volání ani bití není s to, je z místa dostati. Celý unaven a upocen, nařiká si sedlák napolo chraplavým hlasem na nezvedená hovádka: „Žrat hano, chlastat hano, hano, tahnout ale né, takovom volem bech ja taky chtěl být.“

Výroční tržové na Moravě.

Dle nejvyšších nařízení neodbývají se tržové nikdy v neděli a ve svátek, nebž v den předcházející nebo následující.

Archlebov (okr. Žďánský), 1. v out. před Fab. a Seb. Den před tím trh na dob., 2. v out. před. a. Fil. a Jak., 3. v out. před sv. Rochem, den před tím trh na dobytek, 4. v out. před sv. Šimon a Judou.

Ausov (Aussee, okr. Moheln.), 1. na Fil. a Jak., 2. na Jitjiho, 3. na Tomáše Ap. Týdňi trh každou středu.

Bánov (okr. Uh. Brod.), 1. v out. po středopostí, 2. v out. po sv. Petru a Pavlu, 3. v out. po pozdržení sv. kříže, 4. v out. po sv. Lucii. Trh na dob. před každým ročním trhem.

Bařelov (okr. Jihl.), 1. v pondělí po Janu křtit, 2. v pond. po nanebevz. P. Marie, 3. na sv. Barbora.

Bouzov (okr. Litovel.), 1. v pondělí před Fab. a Seb., 2. třetí pond. po Velikonoci, 3. v pond. před Mat. Magd., 4. v pond. před sv. Šim. a Judou. Trh na len a na pží každou středu.

Beroun (Bärn, okres Dvorecký), 1. na obrác sv. Pavla, 2. v pond. po 4. neděli Velk., 3. v pond. po sv. Anně, 4. v pond. po sv. Leopoldu. Trhy na pží ten den před výroč. trhy.

Bergstát (Horní město, okres Rymat.), 1. na popelec, 2. v pond. po křížové ned., 3. v pond. po sv. Mat. Magd., 4. v pond. po obětování P. Marie. Koňský a dobytčí trh každý jarmark. Trh týdní a na pží každou středu.

Biskupovice (okr. Hrobovický), 1. na sv. Matěje v duoru, 2. na sv. Petra a Pav., 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Havlu.

Bileč velká (Gross-Bitesch), 1. v out. po hrom, 2. v out. před Velk., 3. v out. po nanebevz. P. Marie, 4. v out. po sv. Frant. S., 5. ve čtvrt. před Vánoci. Týhodní trh každý čtvrték. Dobytčí trh před každým výroč. trhem.

Bitýška Osava (okr. Vel. Mezeříčský), jarmark dne 25. července.

Bitýška Veverská (okr. Tišňovský), 1. v pond. po sv. Apollonii, 2. v pond. po sv. Fil. a Jakob., 3. v pond. po sv. Janu Nepom., 4. v pond. po sv. Bartol., 5. v pond. po sv. Šim. a Judě. Dobytčí trh po každé dopoledne.

Bláškovice (Lispitz, okr. Budějov.), 1. v pon. po Bož. vstoup., 2. v 2. pon. po sv. Michalu, 3. na sv. Lucii, 4. na den sv. Vavr. Týhod. trh každý čtvrték.

Blansko, 1. v pond. po sv. Janu křtit, 2. v pond. před sv. Mart. Trhy na vlnu: 1. v pond. po nanebevstoupení, 2. v pon. po sv. Matouši.

Blučina (Laučic, okr. Židlochov.), 1. v out. svatoduš., 2. ve čtvrt. po Václavě, 3. v out. po sv. Mikuláši.

Bobrová Dolá (Bobrau, okr. Novoměst.),

1. v out. před sv. Jitím, 2. v out. před sv. Bartol., 3. v out. před všemi Sv., 4. v out. před sv. Tomášem. Dob. trh v pon. před každým výročním trhem.

Bobrová Horní (okr. Novoměst.), 1. v out. po 3. král., 2. v pond. po sv. Vítě, 3. v pond. po sv. Mart. Dob. trhy: 1. v pond. po 3. král., pak na ostatní roční trhy.

Bojkovice (okr. Uh. Brod.), 1. v pondělí před masopust. ned., 2. v pond. po Bož. Těle, 3. ve čtv. po sv. Vavr., 4. v pond. po sv. Diviši. Před každým jarmarkem trh na dobytek a na obilí. Velk. týh. trhy: 1. ve čtvrt. před Vánoci, 2. ve čtvrt. před Velkon. Koňský trh každý čtvrt. v postě; týh. trh každé pondělí.

Bošovice (okr. Žďánský), 1. v pon. před Bož. vstoup., 2. první pond. po sv. Mart.

Boskovice, 1. v pond. po ned. devit., 2. v pond. po sv. Vitu, 3. v pond. před sv. Václavem, 4. v pond. po Kateř. Velkétyh. trhy ve čtvrt. před Velkon. svatoctv. a Vánoci. Koňší tržové ve čtvrték. před každým jarmarkem. Týhod. trh každý čtvrt.

Brno (Brünn), 1. v pond. před popelem, 2. třetí pond. po Sv. Duchu, 3. v pond. před naroz. P. Marie, 4. v pond. před počtem P. Marie. Každý trvá 14 dní, svátky a neděle nevýjimajíc. Obchodníkům jsou tři dni před začátkem prvního týdne každého trhu, totiž čtvrték, pátek a sobota k vykládání a prodávání all in grosso povoleny. Hlavní trh na vlnu: 1. out. v červenci, který trvá 8 dní. Trh na vlnu: 1. v sob. před sv. Trojici, 2. ten den před počtem P. Marie. Koňší tržové: 1. první pond. v postě, 2. první pond. po nar. P. Mar. Trhy na dob.: tři dni před každým ročním trhem před městem, totiž: ve čtvrt., pátek a sob. v týdnech, jenž roční trhy předcházejí. Týdenní trhy každou středu a pátek.

Brno staré (Altbünn), 1. ve stř. po Velikonoci, 2. ve stř. před Mat. Magd., 3. ve stř. před sv. Šim. a Jud. Každý trvá 8 dní.

Brod Uherský (Ungarisch-Brod), 1. v out. před 3. králích, 2. ve čtvrt. po smrti ned., 3. v out. po 6. ned. velk., 4. v out. po proměně Chr. Pána, 5. v out. po sv. Šim. a Judě. Dob. trh před každ. ročním trhem. Týdní trh každý čtvrték.

Brodek, (Prádlitz okr. Prostěj.), 1. v out. před hrom., 2. v out. před nar. P. Marie, 3. v out. po sv. Alžbětě.

Brtnice (Pirnitz, okr. Jihl.), 1. ten den po novém roce, 2. ten den po sv. Cyril. a Meth. 3. na sv. Fil. a Jak., 4. ten den před navští. P. Marie, 5. ten den po Anjelu Strážci, 6. ten den před všemi Svát. Přední trh den před každým jarm.

Brušov (okr. Klob.), 1. druhý pond. po 3. králích, 2. druhý pond. po sv. Fil. a Jak.,

3. v out. po sv. Janu křtí, 4. v pon. po sv. Václavu. Dob. trhy: 1., 2. a 4. v sob. před každým trhem výr. a 8. v pond. po sv. Janu křtí. Týh. trh každý out.
- Brunseif** (Braunseifen), 1. v out. Velkon., 2. ve středu před naneb. P. M., 3. v pond. po sv. August., 4. v pon. po počestí P. Marie. Trhové koňští: 1. v out. Velkon., 2. v pon. po sv. August. Dobyti trh v pond. po sv. Augustinu. Týh. trh každou středu a sob.
- Brusberk** (Braunsberg), 1. v pátek před květ. ned., 2. v outery před nanebevzetí P. Mar., 3. v out. po sv. Kateřině.
- Břetlava** (Lundenburg), 1. na sv. Jiří, 2. v outery po nar. P. M. Trh na vlnu: 1. dne 5. června., 2. d. 23. zář. Týh. trh každý čtvrt.
- Březová** (Brüsa, okr. Svitav.), 1. v pond. před obrác. sv. Pavla, 2. v pon. po nalez. sv. kříže, 3. v pond. po pozdví. sv. kříže, 1. v pond. před Lucii, 5. v pond. po sv. Markytě. Velcí trhové: 1. před květ. ned. 2. v sob. před nar. Páně. Trhové na vlnu a na koně v out. před každým výr. trhem.
- Bučovice**, 1. v pon. po ned. masop. 2. v pon. před Sv. Duch., 3. v pon. před Bart., 4. v pond. po sv. Šim. a Judě. Koňští a dobytčí trh ten den po ročním trhu. Trh každý čtvrt.
- Budějovice** Moravské (Mährisch-Budwitz), 1. v out. po 8. králích, 2. v out. před Božím vstupením, 3. v out. po sv. Jilji, 4. v out. po sv. Havlu. Dob. trh na den před každým výr. trhem. Týh. trh každý čtvrt., potom dva velcí trhové ve čtvrt. před Vánocí a na zelený čtvrt.
- Budšov** (Bautsch), 1. na svatého Filipa a Jakuba, 2. v pon. po nar. P. Marie, 3. na sv. Ondřeje. Velké trhy: 1. v sob. před květnou ned., 2. na sv. Tom. Apr. Trhové na len a na pží každou sob. Trh na vlnu z jara a na podzim po ostihání ovcí po 2. sob. Trh na koně a na jiný dob. v sob. před květ. ned. Týdní trh každou sobotu.
- Budšov** (Budischau, okr. Třebický), na sv. Ondř. Veliký týdní trh: na den sv. Tom. ap. a v pon. v pašiovém témdní.
- Buchovice** (okr. Hrad.), 1. v out. po obrácení sv. Pavla, 2. v out. po sv. Cyr. a Meth., 3. v out. po Bož. Těle, 4. v out. před sv. Šim. a Judou. Dobyti trh každý pond. před ročním trhem.
- Bystřice** (v Novom. Jihl.), 1. v pond. po sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Jak., 3. v pon. po sv. Ludmíle, 4. ve středu po sv. Havl. 5. v pon. po sv. Dorotě. Veliké týh. trhy: 1. v out. před Velikon., 2. v out. před vš. Svát. Trh na len a pží v pond. po sv. Havle. Trh na koně a jiný dobyt. ten den před každým jarmark. Týhodní trh každý out. a pátek.
- Bystřice** (pod Host.), 1. první čtvrt. v post. 2. na sv. Fil. a Jak., 3. v out. před sv. Jilji, 4. na sv. Václava. Koňští a dobyt. trhové: 1. v sob. před prvním jarmark., 2., 3. a 4. ten den před jarm. Týh. trh každé out.
- Bystřice Hrubá u Olomouce** (Gross-Wi-
- sternitz, 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po sv. Filip. a Jakuba, 8. na sv. Bartol., 4. na sv. Ondřeje.
- Bzenec** (Bisenz), 1. v pond. po okt. sv. 8. králů, 2. v třetí pon. v postě, 3. v pond. po Janu křtí, 4. v pond. po sv. Václavě, též koňští a dobyt. tržové. Týdní trh každý pond. a čtvrt.
- Chropín** (okr. Kroměř.), 1. v pon. po druhé ned. Velk., 2. na Jiljiho, 3. na sv. Havla.
- Časlavice** (okr. Třebíč, kraj Jihlav.), výr. a dob. trh; 1. v out. po zvěstov. P. Marie. 2. v out. před nanebevzetím P. Marie.
- Černá Hora**, 1. na sv. Josefa, 2. v out. před Fab. a Šeb., 3. na sv. Vavřince, 4. v out. před sv. Havlem. Týh. trh každ. stř.
- Červená Voda** (Rothwasser), 1. v pond. před Fabiánem a Šebastiánem, 2. v pond. po Fil. a Jak., 3. v pon. před rozesláním ap., 4. v pon. před posvěc. chřmá. Dobyti trhy: 1. ve čtvrt. po středopostí. 2. ve středu před zel. čtvrt., 3. ve čtvrt. po posv. chřmá. Týh. trh každou středu.
- Cejkovice** (okr. Hodonín), 1. v pond. po sv. Marku, 2. v pond. po sv. Kunigundě. Trh na vlnu: 1. dne 16. máje, 2. v pond. po sv. Václ.
- Dačice**, 1. ve čtvrt. po druhé ned. post. 2. v out. po Vavřinci, 3. v out. po sv. Frant. Ser., 4. v out. po sv. Mikul., 5. v out. před vstupením. Páně. Přední trhy: ten den před každ. jarm. Dobyti trhy: 1. třetí středu v postě, 2. druhý pon. po sv. Vav., 3. druhý pon. po sv. Frant. Ser., 4. na druhý pon. po sv. Mikul. Pak první středu v každém měsíci. Týh. trh každou sobotu.
- Dalešice** (okr. Hrotov.), 1. na památku sv. Pavla, 2. na sv. Leopold. Týh. trh každ. stř.
- Dambořice** (okr. Žďárský), 1. v pond. po Bož. vstupen., 2. v pon. po sv. Mar. Týh. a dobytčí trhy ve středu ode stř. popel. až do Velkon.
- Doubravice** (okr. Blanecký), 1. v pon. po sv. Fab. a Šeb., 2. v out. svatod. 3. v pon. po sv. Bartol., 4. na Šim. a Judu. Koňské a dob. trhy v sob. před každ. výr. trhem.
- Doubravník** (okr. Tišnov.), 1. na den sv. Fab. a Šeb., 2. na sv. Jana křtí. 3. v pon. po povýšení sv. kříže 4. na sv. Ondřeje. Koňští trhové: 1. v pond. po smrt. neděli, 2. v pon. po vstup. Páně, 3. v pon. po anjelu Strážci. Týh. trh každ. středu.
- Dobln** (okr. Tišnov.), 1. na den navštívení P. Marie, 2. v pon. po proměnění P. Christa, 3. na sv. Havla, 4. na den Mládek.
- Dědice** (okr. Viškovský). Trh každý pond.
- Dlouhá Loučka** (Unter-Langendorf, okres Uhov.), 1. v stř. před Velkon., 2. v pon. po sv. Bartol., 3. v pond. před sv. Mikul., 4. v pond. po sv. Trojici.
- Dobroměřice** (okr. Kojetín.), 1. na sv. Jiří, 2. v pond. před Porciunkul. 3. na sv. Ondřeje. Týhodní trh každý čtvrt.
- Domašát** (Damsdorf), 1. první pondělí v postě, 2. dne 28. října. Trh na vlnu 16. máje. Trh každou sobotu.

Dráhoňov (okr. Hran.), 1. na sv. Valent., 2. dne 25. dubna. 3. v out. po sv. Vavř., 4. dne 21. prosince. Týhod. trh každé out.

Drnholce (Durnholz), 1. v pon. po 3. králích, 2. v pon. p. kýchav. ned., 3. v pon. po třetí ned. Velk., 4. v pon. po sv. Bartol., 5. v pon. před Brigit. Trh koňský v sob. před prv. jarm. Týh trh každ. středu. Tržové na dobyt. 1. ve středu. po 3. král., 2. ve středu. po třetí ned. pštní, 3. v out. po třetí ned. vel., 4. v out. po sv. Bartolom., 5. v out. v Brigitě.

Drnovice (okr. Iher. Brod.), 1. druhé out. po hromu, 2. v out. po sv. Filipu a Jak., 3. v out. před nar. F. M., 4. druhý out. po všech Svatých. Trh na vlnu: 1. v pond. po sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Václ. Koňský a dobytčí trh: v pon. před každ. trhem výro. n. u. Týhodní trh ve čtvrtek.

Dub (v okr. Olomouck.), 1. v pondělí před obrácením sv. Pavla, 2. v pond. před sv. Jos., 3. v pond. před sv. Jan. křtí, 4. v pond. před sv. Mart.

Dunajovice Horní (Ober-Danowitz, okres Znoj.), 1. na sv. Marka Ev., 2. na pov. sv. křtí.

Dunajovice Dolní (Unter-Danowitz, okres Mikul.), 1. v pond. po sv. Jilji, 2. v pon. po sv. Lucii.

Dvůrce (Hof), 1. v pond. po sv. Trojici, 2. v pon. před vš. Svat. Týdní trh každ. pát.

Dvůrce (Höflein, v Mik. okr.), týhod. trh každý čtvrtek.

Frenštát (Frankstadt), 1. v out. po novém roce, 2. v out. po prov. ned., 3. v out. po sv. Janu křtí, 4. v out. po sv. Václ. Trh koňský a dobytčí: 1. v pon. po nov. roce, 2. v pon. po provodní ned., 3. v pon. po sv. Jannu křtí, 4. v pond. po sv. Václavu.

Fryštát (Freistadt, okr. Holešov.), 1. druhé pond. po Jménu Ježíš, 2. v pond. po nanebevstoup. Páně, 3. v pond. po sv. Jilji, 4. v pond. po sv. Mikuláši. Velké týhod. trhy: 1. v pond. po květné nedělí, 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po sv. Václavu.

Frydlant, u Olomouce, 1. na sv. Josefa, 2. v out. svatodušní, 3. v pond. před sv. Matoušem. 4. na sv. Tomáše. Týhod. trh každý pátek.

Frydlant (okr. Mistecký), 1. na sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Petru a Pav., 3. v pond. po sv. Matouši. Trh dobyt. před roč. trhy.

Fulnek, 1. v pond. před sv. Fab. a Šeb., 2. v out. před květ. ned., 3. v pond. po návštěv. F. Marie, 4. v pon. po sv. Frant. Ser., 5. v pon. po sv. Barboře. Trh na len a pšizi na každý výr. a týhod. trh. Koňský a dobyt. tržové: 1. v out. před květ. ned. 2. v pond. po sv. Frant. Ser. Trh na vlnu dne 1. června a 6. října. Týh. trh každ. sob.

Goldstein, 1. v pond. po smrtině ned., 2. na sv. Linhartu, 3. na den sv. Matouš. Týhodní trh každý pond. a pátek.

Gunttramovice čili Guntrovice (Guntersdorf, okres Lihavský), 1. v pon. po kých. ned. spolu trh na koně, 2. v pond. po Bartol. s trhem na sudy.

Hnoulice (Gnadlersdorf, okr. Znojem.), trh každou sobotu.

Hodonin (Göding), 1. v první pond. v postě, 2. v pond. po křtí. ned., 3. v out. v týdní sv. Vavř., 4. v pond. před sv. Šim. a Jud. Koňský a dobyt. trh: 1. v první pon. v postě, 2. v pond. po sv. Šim. a Judě. Trh na vlnu: 1. v out. po Bož. Těle, 2. v out. před Vánoci. Týd. trh každ. středu.

Holešov, 1. v středop., 2. v out. po Bož. Těle, 3. v out. po sv. Anně, 4. druhý out. po sv. Václ., 5. ve čtvr. po sv. Lucii, a na těchto 8 dní týb. trh. Trh na len, na pšizi a vlnu o týhod. trzích každ. středu. Dobyt. trh ve čtvrtek před valným trhem.

Holomouc (Olmütz), 1. v pond. po ned. v okt. sv. 3. králů, 2. v pon. po sv. Jiří, 3. třetí pon. po sv. Janu křtí, 4. druhý pon. po sv. Michalu. Velké týdní trhy ten den před každým ročním trhem. Trhy na len a na pšizi před jarmar. a o jarmarčích, také každ. středu a sob. o obyčejných trzích. Trhy na vlnu: 1. ve středu po sv. Duchu, 2. ten den před vš. Svat. Trh na koně a dobt. vždy 8 dní před každým jarmarkem. Obyčejné týdní trhy ve středu a sobotu.

Hostěradice (Hosterlitz, okr. Krumlov.), 1. v out. po 1. ned. po devit., 2. v out. po křizové ned., 4. na M. Magdal., 4. na sv. Ludm., 5. na sv. Kateř. Padnou-li pak tyto tři výr. trhy na sob., ned. neb pon., drží se v nastávající out. Týdní trh každ. pon.

Hostim (Hösting, okr. Budej.), 1. v první pon. po sv. 3. králích, 2. v pon. po smrtině, 3. v pond. po sv. Fil. a Jakubu, 4. v pond. po sv. Michalu. Trh na len, pšizi, vlnu koně a dobyt. v sob. před každ. jarm.

Hradek (Erdberg, okres Jarosl.), roční trh na sv. Jakuba Věš.

Hradčice (Hradisch), 1. druhé out. před masopustní ned., 2. v out. po třetí ned. velk. 3. v out. po sv. Markete, 4. v out. po narození P. Marie, 5. v out. po sv. Martině. Přední trhy: 1. v druhé pon. před masop. ned., 2. v pond. po třetí ned. velk., 3. v pond. po nanebevz. P. Marie. Trh na len a pšizi o předních trzích, též ve středu a v sob. po celý rok. Trh na vlnu o předních trzích. Koňský tržové každý pon. Trh na dobt. pak týhod. trh ve středu a v sob.

Hranice (Weisskirch), 1. dne 24. břez., 2. v pond. po sv. Jakub. Starš., 3. v out. po sv. Michal., 4. v out. po sv. Barboře. Trh na vlnu: 1. v pon. první po sv. Janu N., 2. v první pon. po sv. Mich. Přední trhy v sob. před těmito 4. jarm., na naroz. P. Marie, v sob. před sv. Lucii. Trh na len, pšizi, vlnu, koň. a dobt. na den předn. trhů.

Hrozenkov (okr. Brod.), 1. v out. po sv. Cyr. a Meth., 2. v out. po sv. Urb., 3. v out. po nanebevz. P. Marie. Týhod. trh každý čtvrtek.

Hrušovany (Grusbach, okres Jaroslavský), 1. dne 2. led., 2. na sv. Fil. a Jak., 3. na sv. Vavř., 4. na sv. Martina. Týhodní trh každou sobotu.

Hulín, 1. v out. před sv. Fab. a Šeb., 2. v pond. po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Havla, na dobyt. trh ten den kdy jarmark. Trh týžod. na obilí: v out. každý týden.

Husová německá (Deutschhausa, okr. Štern.), 1. v pond. po sv. Janu Křtiteři, 2. v pond. před Velk., 3. v pond. po sv. Mich., 4. v pond. po sv. Lucii. Týžodní trh každ. sob.

Hustopeče (Auspitz), 1. ve čtvrt. před sv. Prokop., 2. ve čtvrt. před sv. Nikod., 3. ve čtvrt. před cís. posvícením. Velké týž. trhy: 1. ve čtvrt. před hrom., 2. na zel. čtvrt., 3. před Bož. Těl., 4. před Vánoct. Přední trh ten den před každ. jarm. Koňský a doh. trh každý čtvrt., potom dobytčí tržové v pond., v out. a ve stř. v každ. témdní k přilnutí a odehnání, a k prodeji skopov. a vepřového dobytka. Trh na vlnu: 1. ve stř. po B. Těle, 2. ten den před sv. Havl.

Hustopeč (okr. Hranický), 1. v out. po Hrom., 2. v out. po sv. Fil. a Jak., 3. v out. po sv. Vavřinc., 4. v out. po všech Svätých. Tržové týžodní každý čtvrt.

Hvězdlice (okr. Bučov.), 1. na posní. stř. po sv. Duchu, 2. na sv. Martin.

Ivančice (Vantice, Eibenschütz), 1. v pond. masop., 2. v pond. po sv. Urb., 3. v pond. před naneb. P. M., 4. v pond. po sv. růženci, 5. první pond. v adv. Dob. trh před každ. trhem výř. Týž. trh v out. a v pát.

Jantál čili Janov (Johannisthal, okr. Šimberský), 1. na sv. Jiří, 2. v pond. před narož. P. Mar., 3. na sv. Tom. ap. Veliký týžodní trh v out. svatod.

Jaroměřice (Jaroměřitz), 1. na sv. Valent., 2. v první out. po Anželo Meriči (v pond. před tím dobytčí trh), 3. na sv. Marketu, 4. na sv. Mt. Ev., 5. na sv. Martina. Tržové na koně a jiná dobytka drží se ten den před jarm. totiž: 13. února, 12. července, 21. září a 10. listopadu. Tržové týž. od 14. září až do 1. dubna každ. sob.

Jaroslavice (Jaslovitz), 1. v pond. po Bož. T., 2. v pond. po sv. Vavř. Týž. trh každ. out.

Jedovnice (okr. Blán.), 1. v pond. po Hrom., 2. v pond. po bílé ned., 3. v pond. po sv. Trojici, 4. v pond. po sv. Václavu. Koňský a dobytčí trh v pondělí po každém jarm. Týžod. trh každé pond. Každý výroční trh po 8 dní se povol. v prodaji a v koupi.

Jemnice (Jammitz), 1. na sv. Apolenu, 2. v pond. po třetí ned. Velk., 3. v pond. po Bož. Těle, 4. na sv. Jak., 5. na sv. Mich., 6. v pond. po sv. Oudřej. Trh na koně a doh. ten den před každ. jarm., potom první out. v každ. měs. Týž. trh každ. out. a sob.

Jevíčko (Gewitsch), 1. v pond. po devíti, 2. v pond. po 4. ned. Velk., 3. v pond. po Bartol., 4. v pond. před sv. Kateř. Trh na len a pžízi každý out. po celý rok. Trh na dobyt. každý out.

Jičovice (Jaspitz, okr. Znojem.), roční a dobytčí tržové: 1. v out. po sv. Matěji, 2. druhý pond. po sv. Jak., 3. v pond. po nar. I. Marie, 4. v první pond. adventní.

Jihlava (Iglaun), 1. ve čtvrt. po sv. Matěji, 2. ve čtvrt. před sv. Jan. křt., 3. ve čtvrt. po sv. Lidmle, 4. ve čtvrt. po sv. Kateř. Trh na vlnu: 1. ve čtvrt. před Petronil., 2. ve čtvrt. před sv. Vorskilou. Přední trh před vš. 4 jarmarky. Trh na len a pžízi: 1. ten den před sv. Jan. křt., 2. ten den před sv. Kateř. Trh na koně a dobyt. před každ. jarmark. Týž. trh každ. out. a sob.

Jimranov (Ingrowitz, okr. Novom.), 1. v pondělí po nanebevst. Páně, 2. v pond. po povýš. sv. kříže. Velcí tržové: 1. v pond. po smrtině ned., 2. v pond. před sv. Tom. ap. Dobytčí trh po nanebevstoup. Páně.

Jičice (Iritz, okr. Kruml.), 1. v out. po smrt. ned., 2. v út. po sv. Vavř., 3. v út. po 24. říjnu.

Jičín Nový (Neutitschein), 1. ve stř. před. obrácen. sv. Pav., 2. ve stř. před sv. Duchem, 3. ve stř. po sv. Vavř., 4. ve stř. před sv. Šim. a Jud. Trh na koně a doh. ve dny trž. výroč. Trh na len a pžízi jako týž. trh každ. sobotou. Trh na vlnu: první pond. v červnu a druhý pond. v listopadu.

Jičín Starý (Altitschein), 1. v pond. po družebné ned., 2. v pond. po sv. Petr. a Pav., 3. v pond. před sv. Václ. Koňský a doh. trh v týž. dny.

Jivová (Giebau, okr. Šternh.), 1. ve středu před Božím vstoup., 2. ten den před sv. Bartolom. Trh týžodní každý ponděl.

Kamenice (okr. Jihlav.), 1. v out. velik., 2. na sv. Jak. Větš., 3. na sv. Václ., 4. na sv. Šim. a Jud., 5. na sv. Tom. ap. Dob. tržové ten den před každ. jarm.

Kartousy (u Brna), dob. trh 1. v út. po koň. trh. Brněns. v březn., 2. v pond. po Troj., 3. v pond. po sv. Václ., 4. út. po koň. trh. Brněns. v pros.

Kounice Dolní, 1. na sv. Fab. a Šeb., 2. na den sv. Josefa, 3. na sv. Flor., 4. na sv. Jana Křt., 5. v pond. po sv. Felixu Adauk., 6. v out. před sv. Kateř. Paduc-li 1.; 2., 3. nob 4. jarm. na pát., sob. ned., drží se vpřicház. pond. Trh na obilí každý čtvrt.

Kounice Horní, 1. 10. dubna, 2. 14. července, 3. 3. října, 4. 9. listop. Padnou-li trh. dni na sob., ned. neb svátek, budou se den potom držet.

Kelč (Kelča), 1. v out. před sv. Matěj, 2. v pond. po sv. Fil. a Jak., 3. v pond. po pozdvíš. sv. kříže, 4. v out. po navšt. P. Marie, 5. v pond. po sv. Alž. Týž. trh ve čtvrt. v každém témdni.

Klobouky (v okr. Hustop.), 1. v pond. po sv. Trojici, 2. v pond. po Vavř., 3. v pond. v postě, 4. vesit. po sv. Václ., 5. na sv. Barb., Trh na obil. pond.

Klobouky (v okr. Uh. Brdšsk.), 1. v out. po obrac. sv. Pavl., 2. v out. po velk., 3. na den sv. Jak., 4. na den sv. Jiří, 5. v out. po poslední ned. svatod. Veliký trh v pond. před nar. P. Christa. Trh na dobyt. ten den před každ. jarmark. Dob. trh každ. pond. po celý pát. Trh obyčejný každou středu po celý rok.

Knínice (Knichitz, okr. Boskovský), 1. 15. červ., 2. T. října. Velké týžní trhy: 1. v pond. po sv. Markétě, 2. v pond. po sv.

- Frant. Ser.** Roční trh a dob. v pond. po sv. Mikuláši.
- Kojetín**, 1. v out. po třetí ned. velik., 2. v out. po sv. Matouši, 3. v out. po sv. Martinu, 4. v out. po sv. Fab. a Šeb. Trh dobytčí v pon. před každ. jarmark. Týd. trh každou středu.
- Kokory** (okr. Pter.), výroční a dob. trhy: 1. druhý pon. po sv. 3 králích, 2. v pon. po druhé ned. velk., 3. v pon. po sv. Pet. a Pav., 4. v pon. po sv. Frant. Ser.
- Konice** (okres Olom.) 1. v pond. po nar. P. Marie, 2. v outery po sv. Mart. Hlavní tržové, 1. ve stř. před velik., 2. ve stř. před vánoci. Dobytčí trh ve středu před velkon. a ve středu před vánoci.
- Koryčany** (okr. Kyjov.), v úterý po nov. roce, 2. v úterý po bílé ned., 3. v úter. po sv. Trojici, 4. v úterý po sv. Vavřinci. Týd. trh každou středu. Dobytčí trh v pon. před každým výročním trhem.
- Kostelec** (okres Pluml.), 1. v out. po druhé ned. velk., 2. na sv. Vavř., 3. v out. po nanebevstoupení Páně Trh na obilí každé out. po celý rok.
- Králice** (okr. Prostěj.), 1. v pond. po prodáv. ned., 2. v pond. po sv. Jilji.
- Krásno** (okr. Mezec.), 1. na sv. Jití, 2. na sv. Vavř. Týd. trh každý pátek.
- Kroměříž** (Kremsier), 1. druhý pon. v posté, 2. v pon. po čtvrté ned. velkon., 3. v 5. pond. po sv. Duchu, 4. v out. před sv. Matoušem, 5. v out. po sv. Lucii, 6. v out. po sv. Domin. Přední trhy 1. v 4. sob. po sv. Duchu, 2. v den po sv. Mat. 3. v den před sv. Lucii. Trh na len a plázi každ. týd. trh. Trh na vlnu ve stř. po 4. ned. velk. Trh na koně a dob. 8 dní před výročními trhy. Týh. trh každ. sob.
- Krumberky** (Křiva hora), 1. v out. velk., 2. na sv. M. Majd., 3. v pond. před sv. Alžb. Trh koňský a dobytčí ten den před každým jarm.
- Krumlov** (Mährisch-Kromau) 1. v pon. po hromnic, 2. v pon. po sv. Filip. a Jak., 3. v pon. po porciunkuli, 4. v pon. po sv. Martině. Vel. týh. trhy: 1. na zel. čtv., 2. ten den po sv. Tom. ap. Trh na len a na plázi: 1. v pon. před sv. Cyr. a M., 2. na sv. Annu, 3. na sv. Mart. Týh. trh každ. čtv.
- Křenová** (Křemau, okr. Třeb.), 1. v pond. po velk., 2. 24. června, 3. v pon. po sv. Šim. a Judě.
- Křižanov** (okr. Velk. Mezec.), 1. v out. před sv. Fab., 2. ten den před sv. Jos., 3. v out. před P. Mar. sněž., 4. v out. před sv. Kat. Koňský a dob. trh před každ. roč. trhem; trh na vlnu ten den po sv. Pet. a Pavln, týd. trh každý pátek.
- Kunovice** (okr. Holešov.), 1. v pond. po hromn., 2. v pond. po bílé ned., 3. dne 4. červ., 4. v out. před naroz. P. Marie, týh. trh každ. pond.
- Kunetát**, 1. dne 2. led., 2. v pon. př. vš. Sv. trh na vlnu 1. na J. Křit., 2. na sv. Václ.
- Kuřim** (Gerein, okr. TMA.), 1. v pond. po sv. Fab. a Šeb., 2. v pond. po sv. Jití 3. na sv. M. Majd., 4. v pond. po všech Sv. spolu i trhy na dobytek.
- Kvasice** (okr. Kroměříž.), 1. v pond. před hromn., 2. na druhý pon. po velk., 3. na sv. Vác.; když ten svát. na ned. připadne, v pond. na to se odloží, 4. v pond. před ned. adventní.
- Kyjov** (Gaya), 1. v out. před květ. ned., 2. v out. svatod., 3. v out. po sv. anjelu St., 4. první out. v adventě, 5. ve čtvrtek po hromn.; tržové koňů: 1. ve čtv. po smrt. ned., 2. ve čtv. před sv. Duchem. Při tom také ten den před každým jarm. trh na koně a dobyt.; týh. trh každý out. a pat.
- Lanžhot** 1. v úterý před sv. Duchem, 2. v out. po sv. Bartol., 3. v out. po všech Svat. Trh na dob. před výročním. Když všech Sv. v pon. připadne, bývá dob. trh také v outery.
- Louka** (Wiesse), 1. šesté pon. po vel. 2. v pond. po jménu P. Marie, 3. v pond. po sv. Martině.
- Lednice** (Eisgrub), 1. v out. po sv. 3 král., 2. v pon. po 4. ned. velk., 3. v pon. po sv. Jilji, 4. po první ned. advent.; týh. trh každou středu.
- Letovice** 1. v pond. po ned. kýchavné, 2. po sv. Pet. a Pav., 3. v pon. po sv. Jilji 4. v pon. po sv. Mart. Vel. týh. tržové, 1. ve středu před velk., 2. ve středu před sv. Duch., 3. ve stř. před van. Trhy koňské: 1. v pon. po druhé ned. post., 2. - pon. před jarm. sv. Pet. a Pav., 3. v pon. před sv. Jilji, 4. v pon. po jarm. sv. Mart. Přední trh den před každ. jarm., trhy na vlnu: 1. v out. před nalez. sv. kříže, 2. v out. po povýšení sv. kříže.
- Lhotka hrozna** (okr. Stráns.) 1. v 4. out. v posté, 2. ve 4. out. po velikon., 3. v 2. out. po nar. P. Marie, 4. v 1. out. v adv.
- Litbova** (Liebau), 1. v pon. po jménu Jež., 2. v pon. před Rogate, 3. na sv. Jakuba větš., 4. na sv. Mart., 5. na sv. Jos. před každ. roč. trh na dobyt., vlnu, plázi a len.
- Litbny němec** (Deutsch-Liebau), 1. v pon. po sv. Valent., 2. v pon. po vstup. Páně, 3. v pond. po naneb. P. Mar., 4. v pon. před vš. Sv. Trh na koně a dobyt: 1. v sob. před 1. ročním trh., 2. dne 2. list. a padne-li na ned., dne 31. října; týd. trh každý čtvrtek.
- Lipník** (Leipnik), 1. v out. po obr. sv. Pav., 2. ve čtv. po ned. družeb., 3. ve čtv. po B. Těle, 4. druhý out. po sv. Jak. a Anně, 5. v out. před vš. Svat. Přední trhy ten den před každ. jarm. na len, plázi, vlnu a dob. Koň. trh: 1. dva týdny, totiž: od stř. v 2. ned. postní až do pátku v příšt. týd. 2. druhý týden po druhé ned. postní po dva týd. od stř. až do druhého pat.; týd. trh v pond.
- Lipov** (okr. Stráns.) 1. v pon. po vš. Sv., 2. druhý pon. po velkon.
- Liptál** (okr. Vesetín), 1. v out. po novém

roca, 2. na den sv. Jitř, 3. v out. po sv. Pet. a Pav., 4. v out. po sv. Václ. a spolu 1 trh na dobytč. Trh týh. každý out.

Lipsko (Lipsch), 1. v pon. po sv. Fab. a Seb., 2. v pon. po Bož. vstoupení 3. v pon. po sv. Jilji, 4. v pond. po sv. Martině, týh. trh každ. pond.

Litavice (Krum. ok.), 1. v 4. pon. v postě, 2. v pon. po sv. Pet. a Pavl., 3. v pond. před sv. Mat., 4. v 2. pon. před sv. Lucif.

Litovel (Litau), 1. v out. po obrácení sv. Pavla, 2. v out. po smrti ned. 3. v out. před sv. Ján. Křt., 4. v out. před sv. Mich., 5. na sv. Mikuláš. Přední trhy v ob. před tímí jarm.; trh na len a přísti na obyčej. roční a týh. trhy. Koňský a dob. trh 8 dní před jarm.; týdní tržové kař. pon. a pátek.

Lomnice (okr. Tisnov.), 1. dne 7. ledna 2. v pond. po družeb. ned., 3. v pond. po sv. Iunoc., 4. v pon. po sv. Havle, 5. v out. na dobyt.; týh. trh ve středu.

Loštice (okr. Tisnov.), 1. v out. po sv. 3. kral., 2. v pon. po Jádka, 3. v out. po sv. Pet. a Pav., 4. v out. před jh. Sv.

Lisice (okr. Kunt.), 1. v out. po Bromn., 2. na sv. Jitř, 3. v out. po nanebevz. P. Mar., 4. v out. po sv. Leop. Před každ. jarm. jest koň. a dobyt. trh, a ten den po jarm. trh na vlnu; týh. trh každ. sobotu.

Malonovice (okres Napaj.), 1. v pond. po sv. Valent., 2. v pon. po 4. ned. vel., 3. v pon. po sv. M. Majd., 4. v pon. po sv. Václavu, trh každ. čtvrtek.

Medlov (Medlau, okr. Zidl.), 1. v out. po sv. Janu Evangel., 2. dne družeb. července, 3. dne 21. září.

Měnin (Mönts, okr. Zidl.), 1. v out. po sv. Mark., 2. v out. po sv. Frant. S., 3. druhý out. po sv. Mikuláš; týh. trh každ. středu.

Měřín (Woleis, okr. Val. Mezok.), 1. na sv. Mat. ap., 2. na sv. Sever. Dobytčí trhy v out. před velkon., před sv. Duch. a po počtu P. Marie.

Mexetice Valašská (Walachisch-Meseritzsch), 1. v out. po sv. 3. kral., 2. v out. po sv. Trojici, 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Martin., 5. v out. před květ. ned.; trh na vlnu: 1. v out. před sv. Jan. N., 2. v out. po sv. Terezi. Dob. trh ten den před každým jarm.; týh. trh každ. pond.

Mexetice Velká (Gross-Meseritzsch), 1. v out. po sv. Fab. a Seb., 2. v out. po bílé ned., 3. v out. po sv. Prokopa, 4. v out. po sv. Maxmil., 5. v out. po sv. Ondřeji. Velké trhy týh: 1. na velký pátek, 2. na sv. Tom. Přední trh před každ. trhy; trh na len, přísti, koně a jiný dobyt., ten den před každ. jarm.; týdní trh každ. stř. a páť.

Mikulov (Nikolsburg), 1. v out. po sv. Fab. a Seb., 2. v out. po družeb. ned., 3. v out. svatočub., 4. v out. po sv. Markétě, 5. v out. po nanebevz. P. Marie, 6. po sv. Václava, 7. v out. po sv. Martinu. Přední trhy: 1. čtyři dni před prv. jarm., 2. osm dní před druhým, 3. čtyři dni před sedmým; trh na koně a rozličný dob.

Mikulovice (Mikolitz, okr. Znojmo.), 1. na sv. Jitř, 2. na sv. Martina, 3. v pon. po sv. 3. kral. Týždní trh každý čtvrtek.

Miroslav (Mistitz, okr. Krum.), 1. na sv. Flor., 2. na sv. Jitř, 3. v out. po památce dušiček.

Mlýnský (Mlýnský, okr. Moheln.), 1. v pon. po bílé ned., 2. v pon. po Porciuk., 3. v pon. po sv. Mat. a Jád.

Místek 1. na lucný čtvrtek, 2. před květ. nedělí, 3. ve čtvrtek po Bož. Těle, 4. ve čtvrtek po nanebevz. P. Mar. Koňský a dobyt. trh ve čtvrtek před s. Tomáš. Dobyt. trh ve čtvrtek před všemi Svat.; týh. trh každ. čtvrtek.

Modřice (Mödritz, okr. Brn.), 1. druhý pon. po sv. 3. kral., 2. druhý pon. po sv. Flor., 3. druhý pon. po sv. Bart., 4. dne 8. hja.

Mohelnice (Mogilitz), 1. pon. po 1. ned. po svatočub., 2. v pon. po křesť. ned. po nen. po naroz. P. Mar., 4. v pond. po sv. Mat. Velký týh. trh v pond. po naneb. P. Mar. Trh týh. každou sobotu. Dva koňské trhy: ve čtvr. před křesť. ned., a ve čtvr. před sv. Martinem.

Mohelnice (okr. Náměst.), 1. v out. svatočub., 2. na sv. Matouše.

Morkovice (okr. Žďarsko), 1. v pon. před sv. Janem Křt., 2. v pond. po nar. P. Mar. Velk. trhy: v pond. před velkonocí a ve středu před vánoči.

Mrákotin (okr. Telčsko), 1. v masep. out., 2. v pátek po sv. Pili. u Jakuba, 3. na sv. Anna, 4. na sv. Václava. Dobytčí trh ten den, se trž roční.

Myslibův (okr. Hrotov.), 1. v pond. po nanebevz. sv. Křtce, 2. v out. po sv. Jilji.

Náměstí u Olomouce, 1. v pond. po Invece, 2. ve čtvr. před sv. Jan. Křt., 3. ve středu po sv. Bartol., 4. na sv. Mari. Týh. tržové každou středu.

Náměstí, u Brna, 1. v out. po 2. ned. po velk., 2. v out. po 14. ned. po sv. Trojici, 3. v out. po první ned. po sv. Martině, 4. v out. po novém roce. Koňský a dobytčí trh ten den před každým jarm. Týh. trh každou sobotu.

Napajedle, 1. v out. po bromn., 2. v out. po sv. Janu Nep., 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po vl. Svat. Tržové na len a přísti den před každ. jarm. Trh na dobyt. ten den po každ. jarm.

Nedvědice, 1. v out. po smrti ned., 2. v out. po sv. Markétě, 3. v out. po sv. Jilji, 4. ve čtvrtek po Bradenském jarm., před poč. P. Marie. Týh. trh každ. sobotu.

Němčice, u Brna, 1. první out. po nov. roce, 2. v out. před Božím Tělem.

Němčice, u Olomouce, 1. v pon. po květ. ned., 2. v out. po Bartol.

Německé (okr. Novom.), 1. dne 7. máje 2. dne 11. září. Dobyt. trh na oba jarm.

Nivnice, 1. v druhý pon. postní, 2. druhý pon. po Bož. Těle, 3. v pon. po nar. P. M., 4. druhý pon. po sv. Martině. Dobyt. trh o každém výř. trhu.

Nosilava (Nusslau, okr. Zidl.), 1. out. po sv. Janu Křt., 2. v out. po sv. Martině

Nová Ves (Nendorf, okr. Ostr.), 1. v out. po sv. Frant. de Paul., 2. v out. po nanebevzetí P. Marie, 3. v out. po sv. Mikuláši. Trh dobytčí před jarm.

Nové Město (Neustadt), 1. ve středu po hromn., 2. ve středu po sv. Duchu, 3. ve středu před sv. Jak., 4. ve stř. posv. Frant., 5. ve čtvr. po sv. Ondřeji. Pak každý den před jarm. koňský a dobytčí trh.

Obramkostel (v Znojemsku) 1. dne 26. března, 2. dne 20. srpna na sv. Bernarda. Dopolodní trh na dobytč.

Obráncice (Wolframitz, okr. Kruml.) 1. na obrác. sv. Pavla, 2. v out. po sv. Trojici, 3. na sv. Michala.

Olešná (okr. Blana, roční trh dne 22. čer. Hlešínce (Oels) 1. v pon. po Boží vstaup., 2. v pon. po sv. Václ. Trh na vlnu v out. po sv. Mart. Koňské trhy: 1. v pon. před sv. Fab. a Šeb., 2. v pon. po Boží vstaup., 3. v pond. po sv. Václava, 4. v pon. před sv. Martinem. Týh. trh každ. pond.

Olešovice (Olkowitz, okr. Zn.), 1. na den navšv. P. Mar., dne 2. červ.; připadá-li tento svátek na sob., tedy ten pond. po ním, 2. v pon. po sv. Rochu.

Olmouze (Olmütz), atd. jako na straně 207.

Opátov (okr. Třebíč) 1. v pond. po sv. Janu křtí; 2. na sv. Ondřej. Dob. a koň. trh na oba jarm.

Osoblaha (Hotzenplotz), 1. v pond. po obrácení sv. Pav., 2. v pon. po druž. ned., 3. v pond. po sv. Janu křtí, 4. v pond. před naroč. P. Mar., 5. v pon. po sv. Mikuláši. Trh na len a pšizi, a týh. trh každ. pát. Koňský a dobyt. trh každ. jarm.

Oslavany (okr. Ivanč.), 1. v pon. po kvěť. ned., 2. v pond. po sv. Janu křtí, 3. v pond. před sv. Havlem.

Ostrava mor. (Ostrau, Mähr., v Novo-Jič. kr.), 1. ten den po nov. roce, 2. na sv. Mat., 3. ve středu před vstaup. Páně, 4. v pon. po Porciank., 5. na sv. Matouše, 6. v pon. před sv. Cecilii. Dob. a koňský trh před každ. jarm. Trh na len, pšizi a vlnu: 1. v sob. po sv. Fil. a Jak., 2. v sob. o sv. Michala. Velké týh. trhy: 1. v out. před vin., 2. v out. před velk. Týh. trh každ. sobotu, na černu zvěť každé outery a sč.

Ostroh (Ostrau), 1. v outery před masop. nedělí, 2. druhý pond. po sv. Řehoři, 3. 9té pond. po sv. Duchu, 4. v pond. před hodami. Týh. trh každ. pátek a ten den před každ. jarm. trh na koň. a na dobytč.

Otrovačice (Schwarzkirch, okres Ivančický), výroč. trhy: 1. v pondělí po sv. Mauru (15. ledna), 2. v pon. po Bož. Těle, 3. v pon. po nar. P. M., 4. na den sv. Barb.

Osvětimany (Kyjev. okr.), 1. v outery před sv. Ant. Pad., 2. v out. po sv. Matouši, 3. dob. trh před výročím.

Otačovice (okr. Prost.), 1. v out. před sv. Mat., 2. v out. před sv. Lucí, 3. v outery před sv. Mich. Trh na dob. v pond. před každým jarmárkem.

Pančov (Paskau), 1. na den sv. JIM, 3. v

out. před naroč. P. Marie, 5. v pond. po sv. Lukáši Ev. Trh na len, pšizi, vlnu, koň. a dob. vždy o jarm.

Pouzdrany (Pausram, okres Měln.), 1. v pond. po hromn., 2. v pond. po 4. ned. velkon., 3. v pond. před sv. Petrem a Pavl., 4. v pond. před sv. Jilím.

Plumlov, 1. v out. po posv. ned. masop., 2. v out. po B. Těle, 3. posv. out. m. sv. Petř. Podlvan (Kostel, okr. Břeč.), 1. na obrác. sv. Pav., 2. na sv. Fil. a Jak., 3. v out. před sv. Petr. a Pavl., 4. na sv. Jak. věti, 5. v out. před sv. Mich., 6. na sv. Kateř. jestliže ale 1., 2., 4., a 6. jar. na sob. ned. na ned. připadl, drží se pšizi out. Trh na koně: 1. na obrácení sv. Pav., 2. na sv. Kateř. Týhodní trh každé pondělí.

Pohořelice (Pohritz, okr. Židli.), 1. v out. po sv. Mat., 2. v out. po naroč. sv. křtí, 3. v out. po sv. Jak. věti, 4. v out. po sv. Františku Seraf., 5. v out. po sv. Ondřeji. Týhodní trh každé outery.

Polehradice, 1. dne 26. června, 2. dne 13. listopadu.

Polešovice (okr. Hrad.), 1. na obrác. sv. Pavla, 2. v pond. před sv. Janem Křtitelem, 3. druhý pond. po sv. Václ.

Polštín (Bodenstadt), 1. ve středu po ned. druž., 2. v out. Svatoduš., 3. na sv. Kateř., 4. ve čtvr. po sv. Bartol. Trh na len, pšizi, koň. a dob. ten den před každým jarm. Trh na vlnu ve stř. po vyvěš. sv. křtí. Trh obyčejný každou sobotu.

Pozlovic (okr. Brod.), 1. v pond. po ned. druž., 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po posvěcení císařském, 4. v pon. po sv. Kat.

Pozorice (okr. Slavkov.), 1. v pond. před sv. Fab. a Šeb., 2. v out. Svatoduš., 3. v out. po posvěcení, 4. v pon. po sv. Ondřeji. **Pravlov** (Pralitz, okr. Židli.), 1. v pon. pt. sv. Duchem, 2. v pond. před sv. Vav., 3. v pond. po sv. Mart.

Prostějov (Prossnitz), 1. v out. po středo-poni, 2. v out. před vstaupení Páně, 3. v první úterek po nanebevzetí P. Marie, 4. na druhý úterek po všech svatých. Přední trhy před každ. jarm. Trhy na len a pšizi 1. v pon. po středop., 2. v pon. před sv. Abdon., 3. v pon. před sv. Šim. a Jud., 4. v pon. před posvěcením P. Mar. Dob. a koňské trhy: 1. v pond. před středop., 2. předposl. úterý před nanebevzetím Páně, 3. předposl. out. v srp., 4. předposl. outery před sv. Šim. a Jud. Týh. trh každ. pon. a čtvr.

Prostějovice (Prosseritz), 1. v pond. po kvěť. ned., 2. v pond. po sv. Jilji, 3. na sv. Tomáše ap.

Prerov (Preran), 1. v out. po smírné ned., 2. v out. po vstaup. Páně, 3. v posl. úterý v srpnu, 4. v out. po sv. Švat. Trh před každ. jarm. Týhodní trh v out. a v pátek.

Přibor (Freiberg), 1. v pon. před hromn., 2. v pon. před sv. Fil. a Jak., 3. v pond. před sv. Jakubem věti, 4. v pond. před sv. Hedvik. Trh koňský a dobyt. 1. v

pond. po smrtině ned., 2. v pond. po sv. Vítu, 3. v pond. po narož. P. Marie, 4. v pon. po sv. Mart. Trh obecný každ. sob.

Račice, 1. v out. vel. 2. ten den po sv. Mart.

Radiměř (Rothmühl u Svitavy), 1. dne 25. července a padne-li v ned., tedy následujícího dne 2. v pon. před posvícením císař.

Radostín (okr. Velk. Mezeč.), 1. dne 14. února, 2. dne 7. máje, 3. dne 3. října, 4. dne 16. pros. Trh každ. sob.

Rouchovany (okr. Hrotov.), 1. ve středu před velikon., 2. ve střed. po sv. Vítě, 3. ve středu po sv. Jiljí, 4. ve stř. před vánoci. Koňský trh před každ. jarm.

Rousínov (Raussnitz, okr. Slav.), 1. v pon. po sv. Jos., 2. v pon. po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Bart., 4. v pond. po sv. Frant. Týhod. trh každý out. a pátek.

Rejhrad neb Rajhrady (Raigern), 1. na den sv. Benedikta, dne 21. března, 2. na den sv. Vavř. dne 10. srpna, 3. na sv. Tomáše ap. dne 21. prosince.

Říše nová (Neureusch, okr. Telecký), 1. druhý čtv. po velkon., 2. v out. po sv. Pet. a Pavl., 3. v out. po sv. Vorskile, 4. v out. po povýšení sv. kříže. Trh dobytčích tenden před každ. jarm. Týhodní trh každý pon.

Říše stará (Altreusch, okr. Tel.), 1. na sv. Josefa dne 19. března, 2. na sv. Vítu, 3. na sv. Havla.

Roketnice (okr. Třeb.), 1. v 2. střed. po sv. 3. král., 2. ve stř. po ned. Misiarikord. 3. ve stř. po sv. Pet. a Pav., 4. ve střed. po sv. Frant. Ser.

Rosice, 1. ve stř. po nov. roce, 2. ve stř. po sv. Jití, 3. ve stř. po sv. Anně, 4. v pon. po sv. Havlu. Týhod. trh každ. střed.

Rožnov (Rožnau), 1. ve stř. před Hromn., 2. ve stř. před sv. Janem křtí, 3. ve stř. před sv. Annou, 4. ten den před vš. Sv. Dobytčí trhy ten den před každým jarm. Týhodný trh každou sob.

Rosvald (Rudoltice, okr. Osob.), 1. v pon. po sv. Jak., 2. v pon. po sv. Šim. a Jud. Trh na vlnu: 1. na sv. Jos., 2. v pon. po 4. ned. velk. Na len a pžízi trh každ. out.

Rymařov (Römerstadt), 1. v pon. před sv. Duch., 2. na navš. P. Marie, 3. v pon. př. sv. Mich., 4. v pon. před sv. Mart., 5. druhý pon. po novém roce. Týh. trh každ. sob.

Slavčín (okr. Brod.), 1. v pondělí před obrác. sv. Pavla, 2. v pond. po sv. Vojt., 3. v pon. před sv. Petr. a Pavl., 4. v pon. před sv. Václ., 5. v pon. před sv. Mart. Dva dobytčí trhy na druhý a čtvrtý jarm. Trhy na vlnu: 1. na sv. Vojt., 2. na sv. Cec.

Slavkov (Austerlitz), 1. v pon. po obrác. sv. Pavla, 2. v pond. po 2. ned. velk., 3. v pond. po sv. Jak. věšt., 4. v pond. po sv. Matouši, 5. v pon. po sv. Alžbět. Koňský a dobyt. trh na sv. Matouše. Trhy týh. každý outerek a pátek.

Slavonice (Zlábings), 1. v pond. po sv. 3. král., 2. pond. po smrt. ned., 3. v pon. po sv. Trojici, 4. na sv. Matouše, 5. na sv. Alžb. Velké týh. trhy: 1. na zel. čtvrt., 2. v pond. před sv. Duch., 3. na sv. Tom.

ap. Trh. dobytčí v sobot. před. každ. jarm. a z počátku prvního posvíceného týdne až na sv. Mart. od 14 do 14 dní. Trh týh. každ. pon. Trhy na vlnu: 1. v pond. před sv. Petr. a Pavl., 2. v pond. po sv. Václ. Slušovice, roční a dobyt. trhy: 14. dubna, 25. srpna, 27. října, 24. listopada.

Sovinec (Eulenber, okr. Rym.), 1. posled. pon. před sv. Mat., 2. první středu po sv. Duchu, 3. posled. out. po sv. Ondř.

Spálov (Sponau, okr. Hran.), 1. na sv. Jití, 2. na sv. Šim. a Judu. Dobytčí trh každý roční trh.

Staré (Staré, okr. Třeb.), 1. v outery po Hrom., 2. na sv. Kuneg. 3. března; 3. na sv. Jití, 4. na sv. Jak. věšt., 5. ten den po narození P. Marie.

Stará Říše (místo na sv. Tomáše) dne 19. března, na sv. Josefa.

Staré Brno, viz: Brno staré.

Staré město (Altstadt), 1. v pond. před masopust. pond., 2. v pond. po sv. Jití, 3. v pond. po sv. Anně, 4. na sv. Kateř. Týh. trh každ. out.

Stonařov (Stannern, okr. Jihl.), 1. v první pon. po hrom., 2. v prv. pon. po sv. Pet. a Pav., 3. v první pon. po sv. Václ. Dob. trhy o jar., týh. trh každ. sob.

Sírachovice (Rausenbruck, okr. Znoj.), 1. v out. velkon., 2. na sv. Bartol.

Strážek, ve středu před hrom., 2. v ten den před zvěst. P. Mar., 3. ve střed. před navš. P. Mar., 4. ve střed. před nepošk. poč. P. Marie.

Strážnice, 1. v out. po sv. Dořoie, 2. v out. před sv. Duchem, 3. v out. po navš. P. Mar., 3. ve 2. out. po vyzdvžení sv. kříže, 5. v out. po obět. P. Mar. Týh. trh každ. stř. Trh na dob. v pon. před jarm.

Střílky (Střílek, okr. Zdoun.), 1. v out. před popel. stř., 2. v out. velikon., 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Ilav. Dob. trh o každém jarm.

Studená (Studein, okr. Telec.), 1. na sv. Jana Nep., 2. na sv. Matouše. Vel. trhy: 1. v pond. po květ. ned., 2. v pond. před vánoci. Dob. trh o jarm.

Svitávka (okr. Bosk.), 1. v pon. po novém roce, 2. v pond. po sv. Jití, 3. v pon. po sv. Vavř., 4. v pond. po sv. Havle. Dob. trh v out. po každém jarm.

Svitava (Zwittau), 1. v pond. po hromn., 2. v pon. po navš. P. Marie, 3. v pon. př. sv. Jiljí, 4. v pond. před sv. Mart. Velcí týh. tržové: 1. v pond. po sv. Jití, 2. v pond. po sv. Havlu. Trh na len a pžízi každ. pon. Trh na vlnu ten čvrt. po nalez. sv. kříže a dva násled. čvrt., 2. ve čtvrt. po sv. Jiljí a na tři čtvrt., na to koň. tržové každ. pond. po celý půstaž do květ. ned. Týh. trh každ. pon. a páte.

Šafov (okr. Vrunov.), 1. v out. po sv. Cyr. a Meth., 2. na sv. Vítu, 3. na sv. Bar. 4. na sv. Havla. Dob. trh před každ. jarm.

Týdňi trh každ. pátek.

Šatava (Schattau, okr. Znoj.), 1. na den sv. Fab. a Šeb., případ. ale ten svátek v sob.

nebo v pon., tedy se jarm. budoucí out. drží, 2. v out. Svatod., 3. na sv. Matouše, 4. v out. po sv. Mart. Trh na len a plázi v sob. po sv. Mart. Trh týhodní kaž. pon. **Šimberk** (Schildberg), 1. v pond. masop., 2. po sv. Prok., 3. v pond. po sv. Alžb. Velké trhy: 1. ve středu před vánoci, 2. ve stř. před velk. Koňští a dobyt. trhově: 1. druhou sob. v posté, 2. v pon. po čtvrté ned. velkon., 3. na sv. Alžbětu.

Šlapanice (okr. Brněns.), 1. třetí pon. po velk., 2. v pon. po nanebevz. P. Mar., 3. v pond. po Hromnicích

Štěpánov (Štěpánau, okr. Jevický), 1. v out. po 3 kr., 2. v out. po Medardu, 3. v out. po nanebevz. P. M., 4. v out. po vš. Svat. Trh na dob. v pon. před trhem výr.

Sternberg, 1 v out. po kromn., 2. v out. po velikon., 3. v out. po sv. Vavř., 4. v out. po sv. Havlu. Dob. a koňští trhově: 1. po obrác. sv. Pavl., 2. v pon. před sv. Vavř. Týh. trh každý pond. a pátek.

Štítary (Schiltarn, okr. Vran.), 1. 2hý out. po sv. Jiří, 2. v out. po naneb. P. Marie, 3. v out. po narož. Christa P., 4. v out. po sv. Alžbět. Dob. a koňští trh. před každým jarm.

Štramberk (okr. Novojič.), 1. ve středu po kýchav. ned., 2. ve střed. po Bož. Těle, 3. ve střed. po sv. Bartol., 4. ve střed. po sv. Mart.

Šumberk (Schönberg), 1. na obrácení sv. Pavla, 2. v pond. po květ. ned., 3. v pát. po Bož. Těle, 4. 4tého srpna, 5. na sv. Jlavla. Koňské a dobyt. trhy: 1. v pátek před prv. jarm., 2. v pond. po květ. ned. Týh. trh kaž. středu a sobotu.

Švábenice (okr. Viškov.), 1. v pond. masopust., 2. na 4tý pond. po Sv. Duchu, 3. v pond. po sv. Mich.

Telč, 1. v out. po sv. Pavlu, 2. v out. po družebné ned., 3. v out. svatod., 4. v out. po sv. Anjela Stráž., 5. v out. po sv. Mart. Vel. trh na zel. čtvrt. — Dobyt. trh před kaž. jarm. Trh týhod. kaž. out. Trh na vlnu 1. v out. po sv. Fil. a Jak., 2. v out. po sv. Havle. Trh na dob. v out. začátkem každého roku a pak každých 14 dní.

Tišnov (Tišnovic), 1. v pond. před Hrom., 2. v pond. po sv. Fil. a Jak., 3. po nanebevz. P. Mar., 4. v pond. před sv. Klement. Týh. trh každ. pond. a dva trhy na vlnu: 1. v pond. po sv. Medardu, 2. v pond. po sv. Teresii. Dobytčí trhy v out. po každém jarm.

Tištin (okr. Kojet.), 1. v out. po sv. Jos. pěst., 2. v out. po sv. Janu křest., 3. v 2hý out. měsíce Řijna.

Tlumačov (okr. Napaj., v Hrad. kr.), 1. v pond. po 3 král., 2. 3. pond. po velkouci, 3. na sv. Jilji, 4. na sv. Havla.

Tovačov (Tobitichau), 1. 1n den po nov. roce, 2. v out. velkonoční, 3. v out. svatod., 4. v out. po sv. Václ. Týhod. trh v out. v každ. týdn.

Trachlin (Tracht, okr. Hustop.), 1. v pond. po sv. Trojici, 2. v pond. po sv. Bartol., 3. v pond. před sv. Ondř.

Trnavka (Tyrauu, okr. Třebov.), 1. v 1n pond. v posté, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Jak., 4. v den vědní po narož. P. Marie, 5. na sv. Mik.

Troskotovice (Treskovic, okr. Mikul.), 1. v pond. po 4tē ned. velikon., 2. v pond. po narož. P. Marie.

Tršice (okr. Liven.), 1. v out. po Jménu Ježíše, 2. ve střed. po sv. Janu Nep., 3. ve středu po narož. P. Marie, 4. ve středu po sv. Mart.

Třebíč, 1. v středopostí, 2. na sv. Bartol. Veliký trh na sv. Annu. Koňský a dobyt. trh ten den před kaž. jarm., pak v out. před sv. Aloisem a v out. po vš. Svat. Týh. trh každý pond.

Třebová Moravská (Mährisch-Trübau), 1. v pond. po 2hē ned. postní, 2. v pond. po sv. Troj., 3. v pon. po sv. Rochu, 4. v pon. po sv. Frant. Ser., 5. v pond. po sv. Lucii. Trh na koně a d.b. v čtvrt. před 1nfm a 4tým jarm. Týhodní trh každou sobotu.

Třešť (Trinsch), 1. 3u pond. v posté, 2. v pond. po sv. Prokopu, 3. v pond. po sv. Frant. Ser. Dobyt. trh na trh výr. 4. výroční a dobytčí trh v pondělí po sv. 3 králích. Týhod. trh každ. pátek.

Tvrdonice (Tarnitz, okres Břeclav.), 1. v pond. po družeb. ned., 2. na sv. Matouše.

Uherčice (Auerschitz, okres Hustop.), 1. v pond. po 3 král., 2. v pond. po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Františk. Týhod. trhy každý out. a pátek.

Unčov (Hunčov, Mährisch-Neustadt), 1. v out. po jménu Ježíše, 2. 2hý out. v máji, 3. v 2hý out. po sv. Pet. a Pav., 4. 1n out. v záti, 5. v out. před sv. Martin., 6. 2hý out. v březnu. Velké týh. trhy: 1. ve čtvrt. před vánoci, 2. na zel.čtvrt. Týhod. trhově v out. a v pátek.

Vančice, viz: Ivančice.

Vejmyslice (okr. Kruml.), 1. ve čtvrt. před květ. ned., 2. v out. po nanebevz. P. Marie, 3. ten den před sv. Tomáš.

Vejvanovice (Ivanovice, Eywanovic), 1. v 1n out. po Hromnicích, 2. v out. svatod., 3. v den po sv. Vavřinci, 4. v out. před sv. Mikul. Koňské a dobyt. trhy ve středu po každém valném trbu (jarm.) Týdenní trh každou středu.

Velká (okr. Stráža.), 1. v out. po Hromn., 2. v 3. střed. po velikon., 3. v out. po sv. Mari Majd., 4. v out. po sv. Šim. a Judě. Trh. koňsk. a dobytčí každý pond.

Veselí nové (okr. Žďár.), 1. v out. po sv. Markétě, 2. na sv. Václav. Hlavní týdní trh v out. před květ. ned., 3. v out. po sv. Leop. Trh na dobytek zároveň ročnímitrh.

Veselí staré, 1. v out. po květné neděli, 2. ve střed. po sv. Trojici, 3. 4tý out. před sv. Anjel. Strážc., 4. 2hý out. v adventu. Trh na dobyt. ten den před každ. jarm.

Visternice dolní (Unter - Wisternitz, okr. Mik.), 1. v out. po sv. 3 král., 2. v out. po sv. Cyr. a Method., 3. na svat. Filip.

a Jak., 4. na sv. Jakub., 5. na sv. Matouše, 6. v pond. po sv. Ondřeji.

Vladislav (okr. Třebíč.), 1. ve čtvrt. před květ. ned., 2. ve čtvrt. před křt. ned., 3. ve čtvrt. před sv. Matoušem, 4. ve čtvrt. před sv. Tomáš. Dob. trh. o těch 4 jarm.

Vlachovice, 1. v out. po brom., 2. Su. po sv. Fil. a Jak., 3. v out. po nanebevzest. P. Marie, 4. Zhý st. po sv. Havla, v den před tím trh na dobyt. Týh. trh kat. sob.

Vlasatice (Westitz, okr. Mikul.), 1. v pondělí po Božím Těle, 2. 3ti pondělí po sv. Matouši, 3. v pondělí před všemi Svátky.

Vracov (okr. Kyjev.), 1. ve středu po velik., 2. na svat. Překopa, 3. v out. po všech Svátcích.

Vranov (Frein), 1. na společný sítidu, 2. na svat. Floriána, 3. na sv. Annu, 4. v pond. po obrác. sv. Pavla, 5. na Dubičky. Trh na koně v sob. před obrác. sv. Pav. Dob. trhy: 1. v sobotu po sv. Anny, 2. v sob. po sv. Michale, 3. ten den před všemi Svátky.

Vrátná (Fratling, okr. Jam.), 1. na den sv. Fab. a Šeb., 2. v out. po květ. nedělí, 3. v out. po sv. Markéle, 4. v out. po sv. Jiří, 5. v out. po sv. Kateřině. Trh konš. a dobytí před každým jarm.

Vsetín, 1. v out. po Hremu., 2. v out. po sv. Fil. a Jak., 3. ten den po proměnění Christa P., 4. na sv. Lukáše Evan. Velké týh. trhy: 1. na zel. čtvrtek, 2. v pond. před sv. Václ., 3. na sv. Tomáše Ap. Trh dobyt. před každým jarmark. trh na obilí každou sobotu.

Vsetín dolní, 1. v out. po sv. Matěji, 2. ve středu před sv. Dach., 3. v out. po narez. P. Marie. Trh na dobytek před každ. roč. týhem. Týh. a dobytí trhy ve středu ode st. společný až do velikon.

Vítěšov (Wischau), 1. v pond. po 3 král., 2. ve středu po sv. Cyríl. a Method., 3. v pond. po sv. Fil. a Jak., 4. v pond. po sv. Markéle, 5. v pond. po povýšení sv. křt. 6. v pond. po všech Svátcích. Trhy na koně a dob. 8 dní před každ. jarm. Týh. trhy každ. out. a sob.

Vyzovice, 1. na Zhý out. po sv. 3 králích, 2. Zhý out. po velikonci, 3. Zhý out. po sv. Pav. a Pav., 4. ve střed. a ve čtvrtek před povýšením, 5. v out. po všech Svát. Dobyt. trhy v pond. před každým jarm. Velké týhod. trhy: 1. v out. po svat. Dnebu, 2. v out. po sv. Vavř. Týhod. trh

každ. out. V pond. jest každ. out. trh na dobytek.

Zábřeh (Hebenstadt), 1. 2. ledna, 2. vpon. po Bož. Těle, 3. ten den po sv. Bartol., 4. na sv. Votělu. Trh na koně a dobyt: 1. v pond. po nedělí postní, 2. vpond. po Bož. Těle, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v pond. po sv. Votěle.

Zdounky (Zdounek, okr. Kroměř.), 1. v pond. po Bož. vstoupení, 2. v pond. po sv. Mart.

Zlín, 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po převodní nedělí, 3. ve střed. po sv. Dach., 4. v out. po ikap., 5. v pond. po narez. P. Marie, 6. na sv. Barbora. Velk. týhod. trhy v pond. svatodušní.

Znojmo (Zusim), 1. na sv. Dorotu, 2. v out. po křchavné ned., 3. na sv. Jiří, 4. na sv. Jana křt., 5. ve čtvrtek po narez. P. Mar., 6. na sv. Šim. a Judy, 7. ve čtvr. před počátkem P. Marie. Kdyby sv. Doroty, Jiřího, Jana křt. neb Šim. a Judy připadlo na pátek, drží se výroční trh v out. na to. Obvyčejný trh vždy před výročním trhem. Trh na len a pšici 1. na sv. Šim. a Judy, 2. v sob. před Zhou ned. advent. a někdy i o předním trhu. Trhy na vlnu: 1. ten den před sv. Jan. křt., 2. před sv. Šim. a Judy, někdy též o předním trhu. Trh na koně a na dob. ten den před výroč. trhem. Trh, týdně každ. sobota.

Žďánice (Stoditz, okr. Kyj.), 1. v pond. před Božím vstoup., 2. v pond. před sv. Bartol.

Žďár (Saer), 1. v out. po nov. roce, 2. v out. před středopostím, 3. v out. po svat. Trojici, 4. v out. po sv. Bartol., 5. v out. před sv. Mart. Dobytí trhy v pondělí před každ. jarm. Trh na koně zároveň s trhem na hovězí dobytek.

Želetava (Scheletau, okr. Tel.), 1. na svat. Matěje, 2. v pond. po sv. Trojici, 3. ve čtvr. po sv. Václ., 4. na sv. Tomáše ap. Dobyt. trh ten den před každ. jarm. Trh obvyčejný každou středu.

Žeravice, 1. v pond. masopust., 2. vpond. v křt. dnech, 3. v pond. po sv. Anny, 4. ten den po sv. Kateř. Trh konš. a dobyt. první den a den po sv. Kateřině.

Zlínchovice (Seelowitz), 1. v out. po obrácení sv. Pavla, 2. v out. po sv. Vítě, 3. na sv. Šim. a Judy. Kdyby ale ten svát. v ned. připadne, drží se jarm. v pond., 4. v out. po sv. Vavřinci.

Poznámání. Pořadatel kalendáře tohoto záleží na tom, aby se odbíratelům jeho všestranně přednostně všech těch obcí, jejichž trhy by snad v něm bezkrybné nebyly, aby jim opravu láskavě zaslali ráčila, jakož se již letos bylo stalo od některých obcí, jež opravy bývalých omylů v trzích svých do tiskárny byly zaslaly. Rozumí se, že dopisové tyto musejí frankovány býti. Tak se stane, že každým rokem tato důležitá stránka kalendářů v „Moravanu“ nalezem v úplnější ryzejší se objeví, čehož buďtež až doposud ve mnohých kalendářích postrádáme. Nynější vášim páni starostové a výborci obecní snad ochotně ve prospěch obcí svých této věci sáhodně naši záležitosti učiní.

Ignác Vurm,

úředník úřadu v mor. čas. občanské pro
sestavování kalendářů v Brně, pořadatel kalendářů.

Výroční tržní v Slézsku.

Albrechtice (Olbersdorf), 1. v pond. po 3 Král. — 2. na Filip. a Jakub. — 3. v pond. po Nanebevz. P. Mar. — 4. na Šim. a Jud. — Trh koňsk. a dob.: 1. ve stř. před ned. květ. — 2. ve středu po Jak. a Anné. — 3. ve středu po 2. pond. v Hjnú. — Týh trh každ. středu.

Anjelská Hora (Engelsberg), 1. v pond. před Obrác. Pavla. — 2. na 1. pond. po Anné. — 3. v pond. před všemi Svat.

Benešov (Bentsch), 1. na 1. pon. v posté. — 2. v úter. po Pet. a Pav. — 3. v pon. před Jiljím. — 4. v úter. po Kateř. — Týd. trh každ. středu.

Bílá Voda (Weisswasser), 1. v pond. po ned. smrti. — 2. v 4. pond. Velik. — 3. v pon. po všech Svat. — Týd. trh každ. čtvrt.

Bilovice (Wagstadt), 1. druhý čtvrt. v post. — 2. na Jilji. — 3. na Mikul. — Dobyt. trh 1. ve čtvrtěk před Božím vstoup. — 2. První čtvrtěk po Bož. Těle. — Velký týh. trh na zelen. čtvrt. — Každ. čtvrt. trh týh. a na obilí.

Bílisko (Bélic), 1. v pond. po 2. ned. post. — 2. v pond. po Janu Křest. — 3. dne 15. zář. — 4. na Mikul. — Trh na vlnu: 1. dne 22. května. — 2. dne 10. Hjna. — Trh dobyt.: 1. v pond. po sv. Trojici. — 2. na Jana Křest. — 3. na Jak. — 4. dne 15. zář.

Bohumín (Oderberg), 1. na Adol Gundu. — 2. v pond. po 2. ned. Velik. — 3. na Navští. P. Marie. — 4. na Michala. — Blavný týh. trhy: Ve středu před Velik., před sv. Duchem a před Vánoci. — Koň. a dob. trh před každ. výř. trhem.

Bruntal (Freudenthal), 1. v pond. po nov. roce. — 2. v pond. po 2. ned. post. — 3. v pondělí po Jití. — 4. v pondělí po Markytě. — 5. v pond. po Martinu. — Týh trh každý úterek. — Dob. trh: 1. v úterý po Jití. — 2. v úterý po sv. Martinu.

Cikmantl (Zuckmantel), 1. na Matěje. — 2. v pond. po 6. ned. Velik. — 3. na Matouše. — 4. na Ondřeje. — Týh. trh každ. středu a sobotu.

Freiwald (Freiwalddau), 1. v den po novém roce, dne 2. ledna, 2. na sv. Josefa, dne 19. břez., 3. na sv. Jana Křest., dne 24. červ. — 4. na sv. Michala, dne 29. zář.

Friedberg, 1. v pond. masop. — 2. v úter. velikon. — 3. na Navští. P. Mar. — 4. v pond. po Hdvíce.

Frydek 1. v pondělí po 3 Král. — 2. v pondělí před Josefem. — 3. v pond. po Fil. a Jak. — 4. v pond. před Janem Křest. — 5. na sv. Annu. — 6. v pond. po Michalu. — 7. v pond. před Kateřin. sou. — Trh na koňe, vlnu a dobyt. dva

dni před každ. výř. trh. — Týh. trh každ. pond. a pátek.

Fryštát (Freistadt), 1. na Obrác. Pavla. — 2. v pond. po ned. velik., — 3. na Bartol. — 4. na Šim. a Jud. — 5. ve středu po Velik. — Trh na vlnu v den před Šim. a Jud. — Týh. trh každý úterek.

Hrabina, 1. na Zasnoubení P. Marie. — 2. dne 16. března. — 3. dne 16. května 4. dne 2. července. — 5. v pondělí po Naroz. P. Marie. — 6. na Šim. a Judu.

Hradec (Graz), výroč. a dobyt. trhy: 1. v pond. před 1. květnem. 2. v pond. po Bož. Těle. — 3. na Jakuba. — 4. v pond. po Michalu. — 5. na mladátka.

Jablunkov, 1. v pond. po Obrác. Pavla. — 2. v pondělí po Jak. apost. — 3. v pond. po Šim. a Jud. — 4. v pondělí po Fil. a Jak. — 5. v pond. po prv. ned. Velik. — Týh. trh každý úterek.

Javorník, 1. pond. a v úter. po obrácení Pavla. — 2. na Filipa a Jakuba. — 3. na Jakuba. — 4. na Šimona a Judu. — Koň. a dob. trh na všechny výř. trhy. — Týhod. trh každ. úter. na obilí, sravné věci, slámu, dříví a t. d.

Klinkovice (Königsberg), 1. v pondělí po nedělí družeb. — 2. v pond. po sv. Trojici. — 3. na sv. Vavřince. — 4. na Kateřinu. — 5. v pond. před Valent. — Trh na dob. a vlnu: 1. na Fil. a Jak. — 2. na Václava. — Týh. trh každ. pond.

Krnov (Jägerndorf), 1. v pond. po nedělí kýchavné. — 2. v pond. po 6. ned. velik. — 3. pond. po navští. P. Mar. — 4. v pond. po naroz. P. Mar. — 5. v pond. po obět. P. Marie. — Koň. a dob. trh 1. v pond. po ned. květ. — 2. v pond. po Markytě dne 13. července. — 3. v pond. po Bartol. — 4. v pondělí před Mikul.

Odry (Odrau), 1. v pond. před 3 Králi. — 2. v pond. po ned. provodné. — 3. v pond. před Janem. — 4. v pond. po povýš. sv. Kříže. — Dobyt. trh 1. v pond. po ned. provod. — 2. v pond. po povýš. sv. Kříže. — Týh. trh každ. pond.

Opava (Troppan), 1. dne 1. února po 8. dni — 2. dne 1. května po 14. dni — 3. dne 1. srpna po 8. dni. — 4. dne 1. listop. po 14. dni. — Vel. dob. trhy: 1. 8. dni po sv. Troj. — 2. 8. dni po Janu Křest. — 3. 8. dni po Jak. — 4. 8. dni po narození P. Mar. — Trh na vlnu: 1. dne 6. května. — 2. dne 29. zář. — Každý trvá 8. dni. — Týh. trh každ. středu a sobot.

Opavice (Troppowitz), 1. první pondělěk po Bož. Těle. — 2. po Michalu. — 3. po devítáku.

Skočov, 1. ve čtvrtěk po devítáku. 2. v den po Božím vstoup. — 3. na Martinu.

padne-li v sobotu neb v ned., odloží se na budoucí úterek. — 4. na Bartol. — Velk. týhod. trh.: 1. ve čtvrtek před Ván. — 2. ve čtvrtek před Velik. — 3. ve čtvr. po Bož. Těle. — 4. ve čtvrtek po Michalu. — Dob. trh v den před každým výr. a velk. týhod. trhem.

Sřebovice, 1. na 4. úterek po nov. roce. — 2. v úter. po Velik. — 3. v úter. před Jan. Křest. — 4. v úter. před Hedvikou.

Strumeň (Schwarzwasser), 1. na Jiřího. — 2. na Michala. — 3. v pond. po Jakub. — 4. v úter. po nov. roce. — Dob. trh. v den před každ. výr. trhem. — Týh. trh každý pátek.

Těšín (Teschen), 1. v den po Hrom. — 2. v úter. sytodušní. — 3. v pondělí před Matí Magd. — 4. po narož. P. Marie. —

5. na Ondřeje. — Týh. trh každ. středu a sobotu. — Trh na vlnu: 1. dne 28. květ. — 2. dne 2. října. — Dob. trh každ. pát. Padne-li však na ten den svátek, odloží se na budoucí sobotu.

Vidua (Weidenau), 1. v pondělí po novém roce. — 2. v pond. po ned. křtí. — 3. na Vavřince. — 4. v pond. po Frant. Seraf. — Týh. trh každ. pond.

Vitkov (Wigstahl), 1. na Vítu. — 2. ve střed. před Havlem. — Týh. trh.: 1. ve čtvr. před Hrom. — 2. v pondělí po 3. ned. Velik. — 3. na rozsl. apošt. — 4. v den před Lucíí velký trh.

Vrbno (Würbenthal), 1. v pond. před Hrom. — 2. v pond. po Janu Křestí. — 3. v pond. po Michalu. — 4. druhé pond. před Velikon. — Týh. trh každ. pond.

Výroční tržové v Čechách.

NB. Výroční trhy na svátky padající odbývají se následujícího, místně také předcházejícího všedního dne.

Abertany (Abertham), v pondělí po čtvrté neděli svatodušní.

Anjelská Hora (Engelhaus), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po Látare, 2. po sv. Trojici, 3. po sv. Anjelu Strážci, 4. v první v Adventu.

Arnoltice (Arnsdorf), ty pondělky: 1. po bílé ned. 2. po navštívení P. Marie, 3. po sv. Václavu.

Asa (Asch), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po ned. Látare, 2. po sv. Trojici, 3. před sv. Jiljí, 4. před sv. Ondřejem; každou sobotu týhodní trh.

Audlice, Aunoň, Aupice, Ausoby, Austí, Aultí, Auterý viz Ou.

Bakov nad Jizerou (Backofen), 1. v pond. po druhé ned. adventní, 2. v pond. po sv. Fabiana a Šebestianu, 3. v pond. po smrtelné ned., 4. druhé pond. po Velikonoci, 5. tu středu před Božím Tělem, 6. v pond. po sv. Markétě, 7. v pond. po sv. Bartoloměji, 8. tu středu po sv. Františku Seraf.

Bausow dolní (Bautzen), 1. po svat. Vavinci, 2. v první neděli v postě, 3. ve čtvrtek po svatém Duci 4. ve vrt. po narození P. Marie. Týhodní trhy každý čtvrtek po celý rok.

Bärink (Bärringen) první pon. v září neb po sv. Anjelu str.

Baworov (Barau), 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Jiljí, 4. na obětování P. Marie.

Bečov (Petschau), ty pondělky: 1. před Velikonoci, 2. po sv. Havlu, 3. před Vánocemi.

Bechyně (Bechyn), 1. v pond. po jménu Ježíše, 2. ten den po sv. Petru a Pavlu, 3. na Dušičky. Trhy na dobytek a vše-liké zboží v outéry po celý rok čtyřkrát, totiž: druhý out. v postě, v outéry velikonoční, v out. po nanebevz. P. Marie, v outéry po sv. Urvanu, kdyby měl poslední na svatodušní out. pannaouti, tedy přísti outéry. Všem cizím obchodníkům a řemeslníkům dovoleno jest své zboží veřejně prodávati. Outéry po sv. Fil. a Jakubu, pak po sv. Václavu jsou pouze pro domácí ustanoveny.

Bělá (Weisswasser), ty pondělky: 1. první v postě, 2. před nanebevstoup. Páně, 3. druhý po sv. Markétě, 4. po povýšení sv. kříže, 5. ve středu před sv. Kateřinou, 6. na sv. Tomáše apoštola; každou středu týdenní trh.

Bělčice, výroční a trhy na dobytek: 1. na sv. Josefa, 2. v den po narození P. Marie,

3. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 4. na sv. Martina.

Bělohrad, 1. ve čtvrtek po sv. Petru a Pavlu, 2. ve čtvrtek po narození Panny Marie, 3. v out. po sv. Havlu; týdenní trhy každý outerek.

Benátka (Neubenatek), výroční a trhy na dobytek ty pondělky: 1. po neděli Okuli, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Marii Majdalence, 4. před narozením P. Marie, 5. po sv. Martinu.

Benešov (Beneschan), 1. na den obrác. sv. Pavla, 2. na sv. Josefa pěstouna, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. na sv. Antonína Pad., 5. na sv. Annu, 6. na sv. Matouše, 7. na sv. Rafaela Arch., 8. na sv. Ondřeje apost. První a třetí trvá 8 dní. Případně-li některý z nich na sobotu, drží se v následující pondělí.

Benešov (Bensen), ty pondělky: 1. před květnou nedělí, 2. před nanebevstoupením Páně, 3. po narození P. Marie.

Benešov u Kaplice, 1. v outéry velikonoční; 2. na sv. Jak., 3. na svatou Teresii.

Beroun, 1. v pond. po jménu P. Ježíše 2. třetí pondělí v postě, 3. v pond. po neděli Jubilate, 4. ve čtvrtek po sv. Prokopu, 5. v pondělí po stěti sv. Jana Křtí, 6. v pond. po sv. Martinu; v outéry a ve čtvrtek týb. trhy.

Bernardice, 1. ve čtvrtek po sv. Matěji, 2. ve čtvrtek před Kantate, 3. na sv. Prokopa; týhodní trhy: ve čtvrtek před velikonocí, ve čtvrtek před Vánocemi.

Bezdrůžice (Weseritz), 1. dne 4. květi, 2. dne 6. června, 3. v pond. po sv. Václavu.

Bělina (Bilin), 1. v pond. postní, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. ve stř. po sv. Bartoloměji, 4. na sv. Martina bisk. Každou sobotu týdenní trh.

Bíhice, 1. dne 4. února, 2. v pond. před sv. Florianem, 3. v pond. před povýš. sv. Kříže, 4. v pond. po sv. Martinu.

Blatná, 1. na sv. Fabiana a Šebestiana, 2. druhý čtvrtek v postě, 3. ten den po zvěstování P. Marie, 4. na sv. Vítu, 5. ten den po nanebevzetí P. Marie, 6. v pond. po sv. Jarolímu, 7. ten čtvrtek před 1. nedělí adventní, 8. ve čtvrtek před sv. Matoušem a na sv. Tomáše koňský a dobytčí trh. Každý čtvrtek po celý rok trhy na obilí a dobytek.

Bloučev, 1. ve středu před kv. nedělí, 2. na sv. Markétu, 3. ve středu po sv. Jiljí, 4. ve středu před všemi Svatými.

Bibany (Flöha), výroční trh na koně a dobytek: 1. první pondělí v postě, 2. ve středu po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Jarolímu, 4. v pond. po počti P. Marie.

Boldaneč, výroční a dobytčí trhy: 1. ve středu před vstoupením Páně, po 8 dní. 2. v den Rozesl. sv. Apostolů, 3. ve středu po Bartoloměji, 4. v pond. po sv. Havlu, po 8 dní. 5. ve středu před sv. Martinem, po 8 dní; na přízi v pond. 1. po třech Králích, 2. po Hromnicích, 3. po sv. Josefu, 4. po sv. Vítu. Každou středu trh na obilí.

Bochov (Buchau), výroční a dobytčí trhy: 1. v pondělí po sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Jakubu, 3. na sv. Michala, 4. v outery před Adamem a Evou.

Boleslav mladá (Jungbunzlau), ty outerky: 1. po 3 Králích, 2. před sv. Duchem, 3. před sv. Bartoloměj, 4. po sv. Havlu.

Boleslav stará (Altbunzlau), 1. tu středu po smrtelné neděli, 2. poslední středu v srpnu, 3. ve středu před sv. Havlem, 4. na den sv. Jana Evang.

Bor (Haid), výroční, dobytčí a koňské trhy ty outerky: 1. po Okuli, 2. po sv. Duchu, 3. po sv. Michalu, 4. před sv. Mikulášem; obilní trhy každý outerek, na koně a hovězí dobytek každý outerek od sv. Jiří až do sv. Havla.

Borek, Jirkov (Görkau), ty pondělky: 1. po neděli Láture, 2. před sv. Janem Křtitelem, 3. před sv. Bartolomějem, 4. na sv. Šimona a Judu.

Borohrádek, 1. ve středu v středopostí, 2. na sv. Františka Seraf.; každý outery týhodní trh.

Borošín, 1. v pond. po neděli Rogate, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. na sv. Prokopa, 4. na sv. Annu, 5. na povýšení sv. Kříže, 6. ve čtvrtek před sv. Havlem, 7. ve čtvrtek po středopostí.

Borová (Borau), výroční trhy ty čtvrtky: 1. po sv. Fabianu a Šebestianu, 2. po neděli. Quasimodog, 3. po Bož. Těle, 4. po naroz. P. Marie. Trhy na dobytek ty outerky: 1. po první neděli postní, 2. po Láture, 3. po Judika, 4. na sv. Tomáše apost. Týhodní trh každý pátek.

Borovany (Forbes) 1. v pondělí po nanebevst. Páně, 2. na sv. Lukáše 18. října.

Božejov, 1. na sv. Annu, 2. na sv. Leopolda; každou středu týhodní trh.

Boží Dar (Gottesgab), v pond. po sv. Anně a před sv. Šimonem a Judou.

Brandels, 1. v outery před Hromnicemi, 2. po Velikonoci, 3. po sv. Trojici, 4. po sv. Vavřinci, 5. po sv. Václavu, 6. po sv. Alžbětě.

Brandels nad Orlicí, výroční trhy s předcházejícími trhy na koně a hovězí dobytek ve čtvrtky: 1. před popeleční stře-

dou, 2. před sv. Markem, 3. před roze-sláním sv. apostolů, 4. před sv. Havlem, 5. před štědrým dnem. Týh. trh každý čtvrtek na len a potravu.

Březnice 1. v pondělí po první neděli postní, 2. v pond. po květné neděli, 3. v outery svatodušní, 4. v pond. před sv. Maří Majdalenou, 5. ve čtvrtek po sv. Bartol., 6. ten den po Dušičkách, 7. v pondělí po sv. Mikuláši.

Březno (Priesen) 1. v pondělí po sv. Řehoři, 2. po nanebevst. P. Marie, 3. po sv. Michalu; týdenní trh každý outery.

Brod Český (Böhmisches-Brod), ty pondělky: 1. po neděli Judika, 2. po sv. Trojici, 3. před sv. Havlem. Dobytčí trhy: 1. v pondělí po první neděli postní, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pondělí po sv. Šimonu a Judě.

Brod Německý. (Deutschbrod), ty outerky: 1. druhý out. po sv. třech král. 2. druhý v postě. 3. po nalezení sv. Kříže. 4. před sv. Janem Křtitelem. 5. po povýšení sv. Kříže. 6. po sv. Františku Seraf. (Třetí a pátý bývají nejslavnější). Trhy na dobytek ty outerky: 1. po Hromnicích, 2. čtvrtý v postě, 3. před Velikonoci, 4. po sv. Trojici, 5. po sv. Prokopu, 6. po sv. Vavřinci, 7. po sv. Martinu, 8. před Vánocemi.

Brod železný (Eisenbrod), 1. předposlední masop. outerek, 2. před sv. Vítem, 3. po sv. Václavu, vesměs po 8 dní.

Brodce, 1. v masop. pondělí, 2. v svatodušní outery, 3. v pond. po sv. Frant. Ser., 4. po Vánocích.

Brunov (Braunau), 1. v pond. po ned. Sexag., 2. v outery svatodušní, 3. v pond. před naroz. P. Marie, 4. v pond. po neděli adv. Každý čtvrtek trh na přízi, každou sobotu trh na plátno.

Brozany, 1. v pond. po 3 Králích, 2. po sv. Gotthardu, 3. na sv. Víta, 4. v pond. po sv. Václavu.

Buckov (Butzau), 1. dne 24. května, 2. dne 17. října.

Budějovice (Budweis) ty pondělky: 1. po 3 Králích, 2. po Božím Těle, 3. po naroz. P. Marie, 4. na sv. Martina, vesměs po 14 dní, totiž 8 dní před a 8 dní po jmenovaném dnu. Týhodní trh každý pátek, každý čtvrtek trh na koně, hovězí a jiný dobytek.

Budňany (Buddan) 1. 4. dubna, 2. ve středu po naroz. P. Marie, 3. na sv. Vavřilu.

Budyně (Budin), 1. v outery po Hromnicích, 2. v out. po sv. Antonínu Pad., 3. v pond. po Marii Sněžné, 4. out. po sv. Václavu, 5. po sv. Kříspinu.

Bukovsko, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Maří Majdaleny, 3. na sv. Havla.

Bužkovice (Puschwitz), výroční a dobytčí trhy: 1. v outery před sv. Duchem, 2. v

out. po jménu P. Marie, 3. ve čtvrtek před sv. Kateřinou.

Bydžov (Neubidschow), výroční a dobytčí trhy: 1. v druhou středu poští, 2. v outery po svatodušních svátcích, 3. na den sv. Jiljí, 4. v outery před sv. Havlem, 5. na sv. Tomáše bisk. v outery týhodní trhy na obilí.

Bystrá (Bistrau), výroční a dobytčí trhy 1. ve středu po Septuagesima, 2. ve středu po Quasimodogeniti, 3. dne 4. srpna, 4. ve středu po sv. Matouši, 5. ve středu po sv. Ondřeji.

Bystřice, 1. dne 24. února, 2. dne 23. dubna, 3. dne 29. srpna, 4. dne 28. října, 5. dne 20. prosince.

Bystřice Nová, ty středy: 1. po Reminiscere, 2. po Látare, 3. po Misericordia, 4. po sv. Duchu, 5. v pondělí po sv. Petru a Pavlu, 6. v pond. po sv. Michalu, 7. na sv. Kateřinu s osmidenáti lhátou na rozličné zboží a dobytek. Týdenní trh na obilí a dobytek každou středu.

Cerekve Dolní, ty pondělky: 1. po sv. Josefu, 2. po sv. Jakubu, 3. po sv. Havlu, 4. po sv. Lucii.

Cerekve Horní, 1. v poští středu, 2. na sv. Markétu, 3. na sv. Maurice dne 22. září, 4. na sv. Linharta 6. listopadu.

Cerekve Nová, 1. první středu v poští 2. na sv. Matěje.

Cerhenice, 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Víta, 4. na sv. Václava.

Cerhovice, ty čtvrtky: 1. druhý v poští, 2. čtvrtý po Velikonoci, 3. před sv. Petrem a Pavlem, 4. po sv. Václavu. Každé outery týhodní trh.

Čáslav, ty pondělky: 1. v poští, 2. po ned. Jubilate, 3. po sv. Petru a Pavlu, 4. po nanebevzetí P. Marie, 5. ve čtvrtek po sv. Lidmíle, 6. v pond. po sv. Havlu. Trhy na rozličný dobytek: 1. den po sv. Petru a Pavlu, 2. den po nanebevzetí P. Marie, pak každou středu a pátek po 3. králích, po Reminiscere, a Jubilate.

Častalovice, 1. ten den před 3. Králi, 2. na sv. Víta, oba s dobytčím trhem, 3. na sv. Matě Majdalenu, 4. den po narození P. Marie.

Čechčie, výroční a dobytčí trhy: 1. na obrácení sv. Pavla, 2. v pátek před svatodušní nedělí, 3. na sv. Volkanga, 4. třetí den po Šim. a Judě.

Čelákovice, výroční a dobytčí trhy ty outery: 1. po sv. 3. Králích, 2. po ned. Kantate, 3. po sv. Anjelu Strážci, 4. po sv. Havlu.

Čermna (Leukersdorf), ty pondělky: 1. po sv. Havlu, 2. po sv. Mikuláši, 3. poslední v měsíci květnu.

Černošín, 1. v pond. po Hromačích, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Michala. Trhy na

dobytěk od sv. Jiří až do sv. Michala každé pondělí.

Černovice, 1. v pond. před nanebevstoup. Páně, 2. v pond. před Božím Tělem, 8. ve středu před povýšením sv. Kříže.

Čestín, 1. v pond. před nanebevstoupením Páně, 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. dne 3. listop. Týh. trh každou středu.

Čistá, 1. v outery před Velikonoci, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Kateřinu.

Chabarovice (Karbitz), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. druhý poští, 2. druhý po Velikonoci, 3. poslední po sv. Duchu, 4. první v srpnu, vždy po tři dni a tolikéž dni na dobytek. Ve středu po celý rok týhodní trh.

Cheb (Eger), ty pondělky: 1. druhý po nedělí Reminiscere, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Matouši. Týhodní trh každou středu a sobotu. Trhy na dobytek první středu každého měsíce.

Chejnov, 1. na obrácení sv. Pavla, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. den po sv. Petru a Pavlu, 4. na sv. Martina. Týhodní trhy ty pondělky: 1. po 3. Králích, 2. první v poští, 3. v středopostí, 4. po květné ned., 5. druhý po Velikon., 6. po sv. Duchu, 7. po sv. Václavu, 8. v outery po Vánocích.

Chlum Královský čili Kintberg (Königsberg), 1. v pond. po třetí nedělí poští, 2. na sv. Víta, 3. v pond. před sv. Václavem, 4. druhé pond. v Adventě.

Chlumec, výroční a dobytčí trhy: 1. v pond. po obrácení sv. Pavla, 2. první out. v poští, 3. ve středu po sv. Havlu, 4. ve středu po počtu P. Marie, 5. ve středu po Kantate. Každý čtvrték týhodní trh.

Choceň, 1. na obrácení sv. Pavla, 2. na velikonocní outerek, 3. na sv. Matě Magd., 4. v den po sv. Václavu, všechny s osmidenáti svobodou; druhý a třetí s mladým jarmarkem. Ráno v den výročních trhů na dobytek. Týhodní trh každý pátek.

Chotčice, 1. v pond. po 3. Králích, 2. v outery po sv. Filipu a Jakubu, 3. ve středu po sv. Václavu.

Chomutov (Komotau), ty pondělky: 1. v pond. po ned. Reminiscere, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. po navšt. Panny Marie, a sejde-li se ten den s pondělím po Petru a Pavlu, v pondělí na to, 4. po sv. Michalu, 5. po sv. Martinu biskupu.

Chotěboř, 1. v pond. druhý poští týden, 2. v pondělí čtvrtý poští týden, 3. v pondělí šestý poští týden, 4. v outery po sv. Duchu, 5. v pondělí po sv. Jakubu, 6. na den sv. Felixe muč., 7. v pond. po sv. Lukáši, 8. v pondělí po sv. Martinu. Každou středu týh. trh.

Chotušice, trhy na dobytek: 1. dne 18. června, 2. dne 17. října.

Chrast, 1. ten den po sv. 3. Králích, 2.

- ve čtvrtek po květné neděli, trvá 8 dní, 3. ve čtvrtek před sv. Janem Nep., 4. ve čtvrtek po sv. Markétě, trvá 8 dní. 5. ve čtvrtek po sv. August., 6. před Havlem.
- Chrástava** (Kratzau), ty pondělky: 1. před masop. nedělí, 2. před sv. Janem Křt., 3. před sv. Vavřincem, 4. před sv. Havlem, 5. po druhé neděli adv. Týždní trhy drží se každou středu.
- Chroustovice**, ty čtvrtky: 1. po očišťování P. Marie, 2. před sv. Filipem a Jakubem, 3. před sv. Vavřincem, 4. na den sv. Kateřiny.
- Chřibská** (Kreibitz), 1. v pond. tři ned. před sv. Duchem, padne-li ale Děčínský trh na ten samý den, tedy o týden dříve. 2. v pond. po sv. Michalu, 3. první pondělí v adventě. Týždní trh každou středu.
- Chrudim**, 1. druhé pond. v postě, 2. ve středu po nalezení sv. Kříže, 3. den po nanebevz. P. Marie, 4. na sv. Barboru, 5. v pond. po sv. Frant. Seraf. Padne-li 3. neb 4. trh na sobotu, odbývá se příští pondělí. Trhy na koně: 1. v první postní pond., 2. třetí postní pond., 3. v pond. po smrtelné neděli, 4. v pond. před sv. Duchem, 5. na sv. Prokopa, 6. v pond. před nanebevzetím P. Marie, 7. v pondělí před sv. Frant. Seraf., 8. v pond. před sv. Barborou. Týždní trh každou sobotu.
- Chudenice**, 1. druhou středu v postě, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na sv. Havla, 4. na sv. Kateřinu. Týždní trhy na přízi: 1. druhý pátek v postě, 2. první pátek v adventě.
- Chvalšiny** (Kalsching), 1. na první post sobotu, 2. na den vstoupení Páně, 3. v neděli po sv. Vavřinci, 4. na sv. Havla.
- Chýle** (Chiesch), výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. Josefa, 2. ve čtvrtek po druhé neděli velikonoční, 3. v pond. po 16. červenci, 4. v pond. po narození P. Marie, 5. na sv. Martina. Každý outery trh na obilí.
- Dašice**, 1. na den sv. Skolastiky, 2. v pond. po Kant., 3. na sv. Vítu, 4. v outery po sv. Jakubu, 5. den před sv. Michalem, 6. na sv. Lucii. Koňské trhy: 1. ve středu po sv. 3 Králích, 2. ve středu po Jubil., 3. ve středu před sv. Jakubem, 4. ve středu po povýšení sv. Kříže, 5. ve středu po sv. Martinu.
- Doubravice**, výroční a dobytčí trhy ty středy: 1. po Kantate, 2. po sv. Bartol., 3. po sv. Václavu, 4. po všech Svatých.
- Doušov** (Duppa), 1. ve čtvrtek po sv. Michalu, 2. v pond. po Okuli, 3. dne 17. května, 4. v pond. po sv. Alžbětě. Dva trhy na dobytek drží se druhého všedního dne po jarmarcích.
- Davle**, 1. dne 11. července, padne-li na sobotu drží se příští pondělí, 2. ve středu po sv. Rafaeli.
- Děčín** (Tetschen), ty pondělky: 1. v prva po novém roce, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. po nanebevzetí P. Marie, 4. poslední v říjnu, vždy po dva dni. Týždní trh na přízi, obilí a potravní věci každé pondělí a středu.
- Děčenice**, 1. 5. dubna, 2. 16. srpna, 3. 2. prosince; každou středu trh na obilí a od sv. Josefa až do sv. Martina trhy na dobytek.
- Dešna**, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Bartol., 5. na sv. Šimona a Judu, 6. na sv. Barboru. Trhy: 1. v outery před Vánocemi, 2. v outery před Velikonocí. Týždní trhy na dobytek od sv. Josefa až do konce října každou středu. Padne-li na středu nějaký svátek, nedrží se žádný trh.
- Divlšov**, výroční a dobytčí trhy ty čtvrtky: 1. na tučný, 2. na zelený, 3. před sv. Víttem, 4. před sv. Bartolomějem, 5. před sv. Martinem, 6. před Vánocemi.
- Dobřany**, výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po Reminiscere, 2. po Exaudi, 3. po naroz. P. Marie, 4. na sv. Mikuláše.
- Dobříž**, 1. ve čtvrtek po popeleční středě, 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. na den sv. Michala, 4. na dušičky, 5. na sv. Tomáše.
- Dobruška**, 1. ten den po sv. Jiří po 8 dní, 2. den po sv. Duchu, 3. po sv. Jiljí po 8 dní, 4. den po sv. Václavu, 5. v outery po sv. Matěji, zároveň trh na koně, 6. v outery po Quasimodogeniti s koňským trhem. Trhy na dobytek: 1. den po sv. Trojici, 2. v outery po sv. Havlu, 3. den po obrác. sv. Pavla. Každý outery týždní trh na len, přízi, obilí a jiné.
- Dopoký** (Hirschberg), 1. ve středu po očišťování Panny Marie, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. v pond. po sv. Jiljí, 4. v pondělí po obětování P. Marie.
- Domažín**, ty outerky: 1. před květnou nedělí, 2. na svatodušní, 3. po sv. Bartol., 4. v pond. před sv. Havlem; každý outery trh na dobytek.
- Domažlice** (Taus), 1. ve středu po sv. Dorotě, 2. na sv. Antonína, 3. v pondělí po sv. Anjelu Strážci, 4. druhý čtvrtek po sv. Martinu. Týždní a dobytčí trh vždy ve čtvrtek po celý rok.
- Dub Český** (Böhm. Aicha), ty outerky: 1. před Velikonocí, 2. před sv. Duchem, 3. po sv. Bartoloměji, 4. před sv. Havlem, 5. v první pondělí po adventě.
- Dubá** (Douba), 1. na sv. Josefa, 2. v out. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po sv. Havlu, 4. druhé pond. v adventě.
- Duchcov** (Dux), 1. ve středu po 1. ned. postní, 2. na sv. Vítu, 3. na sv. Bartoloměje, 4. v pond. před všemi Svatými.
- Dvořiště Dolní** (Unterhaid), 1. v outery po sv. Duchu, 2. na den sv. Michala.

Dvořlště Horní (Oberhaid), 1. na sv. Josefa, 2. v svatod. out., 3. na sv. Mich., 4. na sv. Jana Ev. Týh. trhy každ. středu od 1. května až do posledního září.

Dvory Nové (Neuhof), 1. na den obrác. sv. Pavla, 2. ve čtvrtek před Judika, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Matěje, 5. na sv. Šimona a Judu. Týh. trh každý outerek na obilí a rozličný dobytek.

Dvůr Káralov (Königinhof), výroční s předcházejícími trhy dobytčími: 1. v out. před Hromnicemi, 2. před květnou nedělí, 3. před sv. Duchem, 4. před sv. Markétou, 5. před sv. Matoušem, 6. před všemi Svatými, 7. před sv. Tomášem; týh. trhy na obilí a přizi v out. a v sobotu.

Krvěnice (Seestadt), výroční a trhy na dobytek: 1. v pond. po Reminisc., 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Barbaru, každý čtvrtek týh. trh.

Fridland (též Mírov), 1. na ned. Rogate, 2. v pond. po sv. Bartol., 3. v pond. po sv. Šim. a Judě, vždy 8 dní spolu s trhem na dobytek; trh týhodní každé pond., na obilí každý pátek.

Georgswalde, (v kraji Litoměřick.) 1. Na 1. pond. po nalez. sv. kříže. — 2. Na 1. pond. po sv. anjelu strážci. Každý úterek. týdní trh na přizi.

Habry (Habern), dobytčí trhy: 1. ve středu po jmenu Ježíš, 2. ve čtvrtek v postě, 3. ve čtvrtek v středopostí, 4. ve středu před Velikonoci, 5. ve středu před sv. Duchem, 6. v out. po sv. Janu Křtit., 7. po sv. Jakubu, 8. dne 15. srpna, 9. ve čtvrtek po povýšení sv. Kříže, 10. ve středu po sv. Lukáši, 11. ve čtvrtek po sv. Felixi, 12. ve čtvrtek před Vánoce.

Hainpach, 1. v pondělí masopustní, 2. dne 2. května, 3. v pond. po navštívení P. Marie, 4. v pond. po sv. Šim. a Judě.

Hartmanice, 1. na den sv. Vítala, to jest dne 28. dubna, 2. na sv. Kateřinu; týhodní trhy na dobytek a rozličné věci každý pátek.

Haslova (Hasslau), ty pondělky: 1. po sv. Jiří, 2. po 18. červenci, 3. po třetí neděli v říjnu.

Hajda, ty pondělky: 1. po sv. Vítu, 2. po nanebevzetí P. Marie, 3. po sv. Václava.

Heralc, 1. na sv. Eleonoru 21. února, 2. na sv. Antonína Pad., 3. na sv. Teklu 15. září. Každý 1. čtvrtek v měsíci trh na dobytek, vlnu, přizi a len.

Heřmanův Městec, trhy výroční a na dobytek ty pondělky: 1. po jmenu Ježíš, 2. po první neděli po Velikonoci, 3. po sv. Medardu, 4. po sv. Bartol., 5. na ten den po všech Svatých.

Hlinsko, výroční trhy s předcházejícími trhy na dobytek ty středy: 1. první po sv. Apoleně, 2. první po sv. Vítu, 3. první

po sv. Bartoloměji, 4. první po sv. Lukáši, 5. první po Velikonoci.

Hodkovice (Libenau), ty pondělky: 1. po neděli Láture, 2. po sv. Vavřinci, 3. po sv. Matouši.

Holice, ty pondělky: 1. po jmenu Ježíš, 2. druhý po Velikonoci, 3. po povýšení sv. Kříže, 4. po sv. Mikuláši.

Hořepník, 1. na sv. Blažeje, 2. na sv. Michala, 3. na sv. Martina biskupa.

Hořice, ty čtvrtky: 1. po sv. třech Králích, 2. před květnou nedělí, 3. před Rogate, 4. po sv. Prokopu, 5. před sv. Bartolomějem, 6. v out. před sv. Martinem; den před tím se drží vždy trh na dobytek. Trhy na obilí každý čtvrtek.

Hořice (Höritz). Svobodný trh na Bartoloměje. Trhy na chléb: 1. den před nanebevstoupením Páně, 2. na sv. Martina, 3. na sv. Tomáše.

Hořovice. výroční a dobytčí trhy, 1. dne 11. února, 2. v out. před nanebevstoupením Páně, 3. na sv. Jakuba s osmidenní lhotou, 4. na povýšení sv. Kříže, 5. dne 29. listopadu. Trhy na krámské zboží: 1. v sobotu před kv. nedělí, 2. v sobotu před vánocemi; týhodní trh každou sobotu.

Hora Březová (Birkenberg), týhodní trh každé pondělí.

Hora Mosová, (Amschelberg), 1. dne 9. února, 2. v out. po Apoleny, 2. v pon. svatoduš., 3. d. 12. září na d. sv. Fabiana, 4. 17. prosince.

Hora Káraná (Schönberg), 1. první pondělí v postě, 2. v out. před velikonoci, 3. den po svat. Janu Nep., 4. v out. před sv. Duchem, 5. den po nanebevzetí P. Marie, 6. na sv. Kateřinu, 7. v out. před vánocemi.

Hora Kutná (Kuttenberg), výr., koňské a dobytčí trhy: 1. první pondělí postní, 2. v pond. po Kantale, 3. den po Božím Těle, 4. v pondělí po sv. Matěji, 5. v pondělí po sv. Martinu.

Hora sv. Kateřiny (Katharinaberg), 1. dne 2. července, 2. v pond. před sv. Bartolomějem, 3. v pondělí před sv. Havlem.

Horáňovice, 1. v out. před Septuagesima, 2. v out. před květnou nedělí, 3. ve čtvrtek před sv. Petrem a Pavlem 4. v den Porciunkuli, 5. v out. před svatým Havlem, 6. na svatou Barboru. Každý outerek trhy na dobytek.

Horky (Bergstadt), 1. ve středopostí, 2. na sv. Jakuba; týhodní trhy: 1. masopustní pond., 2. ve středu po velikonoci, 3. na sv. Víta, 4. na Šimona a Judu.

Hory Kašparské (Bergeichenstein), 1. ve středu po středopostí, 2. v out. po povýšení sv. Kříže, 3. ve čtvrtek po Božím Těle, 4. v pond. před sv. Mikulášem.

Hory Matky Boží (Bergstadt U. L. F.),

1. v první pondělí v postě, 2. dne 16. srpna.
- Hostouň** (Hostau), 1. ve středu před masopustem, 2. ve středu před velikonočí, 3. na sv. Jana Křtitele, 4. na sv. Jakuba, 5. na Simona a Judu, 6. ve středu před vánočními. Týždní trhy každou středu na obilí a polní plodiny, a na rozličný dobytek. Trh na koně od ned. Invokavit až do Božího Těla.
- Hostinné** (Arnau), trhy výroční a dobytčí ty pondělky: 1. po sv. Dorotě, 2. po sv. Trojici, 3. před jménem Panny Marie, 4. po všech Svatých; každý úterek a sobotu týž. trh na hov. dobytek.
- Hostomice**, 1. v pondělí po 3 Králích, 2. na sv. Matěje, 3. na den sv. Jiří na vlnu, 4. v pondělí po sv. Prokopu, 5. ve středu před naroz. P. Marie, 6. ve středu po sv. Václavu, každou středu týž. trh.
- Hošťka** (Gastdorf), ty úterky: 1. po Sexagesima, 2. po Kantate, 3. na svatodušní, 4. po nanebevzetí P. Marie, 5. po jmenu P. Marie, 6. před sv. Kateřinou.
- Hoštětky** (Strahlbositz), 1. první čtvrtek v měsíci březnu, 2. dne 12. května, 3. dne 26. září, 4. dne 12. pros.
- Hradec Jindřichův** (Neuhaus), 1 v první pondělí v postě, 2. v úterý po Exaudi, 3. v pondělí po nanebevz. P. Marie, 4. v pondělí po sv. Havlu; trhy na dobytek: 1. ve středu v třetím týdnu v postě, 2. ve středu po Judika, 3. ve středu pátý týden po Velikonoci, 4. v pond. po sv. Trojici, 5. ve středu po sv. Václavu, 6. ve středu po sv. Kateřině; týždní trhy každou středu a sobotu.
- Hradec Králové** (Königgrätz), ty úterky: 1. po 3. Králích, 2. po neděli Reminiscere čili druhý v postě, 3. po sv. Trojici, 4. po naroz. P. Marie, po každé 8 dní. Koňské a dobytčí trhy: 1. v pondělí po sv. Fabiánu a Šeb. 2. out. po ned. Reminisc., 3. ve středu v pašijový týden, 4. ve středu po křížových dnech, 5. v pondělí po sv. Trojici, 6. den před naroz. P. Marie.
- Hradec Nový** (Neuköniggrätz), 1. v pondělí po sv. Janu Křt., 2. v pond. po sv. Ondřeji. Každý úterek týždní trh.
- Hrádek** (Grottau), 1. po neděli Jubilate, 2. sedmý týden po svatodušních svátcích, 3. v pond. po sv. Bartolom., 4. v pondělí před sv. Martinem. Týž. trh každý pátek.
- Hrádek Nový** (Neuhradek), 1. ve středu po Velikonoci, 2. v pond. po nanebevzetí P. Marie, 3. na den Moudrosti; každé pondělí týž. trh.
- Hradistě** (Münchengrätz), výroční s předcházejícími trhy dobytčími ty čtvrtky: 1. tučný, 2. třetí po Velikonoci, 3. po Božím Těle, 4. po proměnění Páně, 5. po sv. Václavu, 6. před sv. Martinem, 7. před Vánoční. Každý čtvrtek trh na obilí.
- Hradistě** (Gratitz), 1 v pond. po sv. Janu Křt., 2. druhé pond. po sv. Michalu arch. Týž. trh každou středu a sobotu.
- Hradý Nové** (Gratzen), 1. v pondělí po neděli Látare, 2. na sv. Matouše, 3. v pondělí po první adventní neděli. Každé pond. trh na dobytek.
- Hrob** (Klostergrab), 1 v pond. po navštívení P. Marie, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. osm dní po pozdvžení sv. Kříže, 4. na sv. Ondřeje apostola.
- Hronov**, ty úterky: 1. po třech Králích, 2. po sv. Josefu, 3. po sv. Bartoloměji, 4. před všemi Svatými.
- Hrozňatín** (Lichtenstadt), 1. v pondělí po 1. květnu, 2. v pondělí po jmenu Panny Marie.
- Humpolec**, ty středy: 1. po sv. Filipu a Jak. 2. po sv. Adolfu, 3. po pozdvžení sv. Kříže, 4. po sv. Klementu. Týžní trh každou středu — na dobytek a potravu.
- Hůrky** (Adamsfreiheit), 1. v pondělí po rozeslání svatých Apostolů, 2. v pondělí po sv. Rafaelu.
- Husinec**, 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Lukáše. Týždní trh každou sobotu na obilí a hovězí dobytek, mezi nimiž i 4 hlavní trhy na obchodnické zboží: 1. v masopustní sobotu, 2. na květnou neděli, 3. v sobotu po Božím Těle, 4. v sobotu před Vánoci.
- Hutě Stříbrné** (Silberberg), 1. třetí neděli po Velikonoci, 2. na sv. Michala arch.
- Jablouná** (Gabel), ty pondělky: 1. po Hromn., 2. čtyři neděle po Velikonoci, 3. po sv. Janu Křt., 4. po narození P. Marie, 5. po sv. Kateřině. Trhy na vlnu: 1. dne 8. května, 2. dne 4. října.
- Jablonec** (Gablonz), ty pondělky: 1. před Velikonoci, 2. před sv. Duchem, 3. před 7 bratry, 4. před sv. Bartolomějem, 5. první v říjnu, 6. před sv. Alžbětou. Týž. trh každý úterý a pátek na obilí, pšizi, len a jiné věci.
- Jáchymtál**, Jáchymov (Joschimsthal), ty pondělky: 1. po Hromnicích, 2. třetí v dubnu, 3. po sv. Markétě, 4. čtvrtý v měsíci září.
- Janov**, 1. na sv. Řehoře, 2. den po sv. Janu Nep., 3. den po sv. Petru a Pavlu, 4. na sv. Bartolom., 5. na sv. Martina bisk.
- Janovice**, 1. dne 24. února, 2. dne 31. května, 3. dne 13. září, 4. dne 13. prosince.
- Janovice**, ty úterky: 1. po třetí neděli postní, 2. před sv. Janem Křt., 3. po jmenu P. Marie, 4. před sv. Martinem.
- Janovice**, 1. na sv. Josefa, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Šimona a Judu. Týždní trh každý pondělek.
- Janovice Uhlářská** (Kohljanowitz), 1. v pondělí v středopostí, 2. v out. po Velikonoci, 3. na den sv. Víta, 4. v pondělí

- před a. Matí Magd. 5. v pond. po Anjelu Strážci, 6. v pond. před sv. Havlem.
- Jaroměř**, 1. druhý den po sv. 3 Králích, 2. ve čtvrtek po sv. Duchu, 3. v outery před sv. Bartoloměj, 4. den po sv. Havlu, padne-li který na neděli neb svátek, drží se o týden později. Týh. trh každý pátek.
- Jelení Horní**, 1. na sv. Josefa, 2. v outery před sv. Duchem, 3. na sv. Jakuba 4. na sv. Matouše, 5. v outery před Martinem, 6. v pond. před Adamem a Evou. Týh. trh na obilí každé outery.
- Jeníkov větrný** (Windig-Jenikau), 1. den po sv. 3 Králích, 2. v pondělí po sv. Janu Nep., 3. na sv. Jakuba, 4. druhé pondělí po nanebevz. P. Marie, 5. trh na sv. Martina; týdnní trh každý čtvrtek.
- Jeníkov**, (Golsch-Jenikau), ty středy: 1. po očišťování P. Marie, 2. po zvěstování P. Marie, 3. před sv. Janem Nep., 4. před Božím Tělem, 5. po sv. Markétě, 6. po sv. Václavu. Týdnní trh každou středu.
- Jesenice** (Jechnitz). Výroční a dobytčí trhy: 1. v pondělí před Velikonocí, 2. ve středu před sv. Duchem, 3. v pond. po sv. Šimonu a Judě, 4. v pond. před Vánoci.
- Jičín** (Gitschin), ty pondělky: 1. první po Hromnicích, 2. po Jubilate, 3. po s. Jakubu, 4. před sv. Havlem. Trh na obilí každé pondělí.
- Jilemnice** (Starkenbach), ty pondělky: 1. po jmenu Ježíše, 2. před Velikonocí, 3. před sv. Duchem, 4. před sv. Jakubem, 5. před sv. Livilem, trvá 8 dní, 6. před Vánocemi. Týh. trh na obilí, potravu, plátno a plátno každou středu.
- Jilové** (Eulan), výroční a dobytčí trh, první pondělí v listop., připadne-li na svátek, tedy následující všední den.
- Jilová** (Eule), 1. v pond. po 3 Králích, 2. v pondělí po Božím Těle, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Lukáše, 5. v pond. před sv. Kateřinou; týh. trhy: 1. ve středu před Velikonocí, 2. na sv. Tomáše.
- Jindřichovice** (Heinrichsgrün), 1. v pond. před sv. Janem Křt., 2. v pond. před sv. Havlem.
- Jirkov viz Rorek.**
- Jičetín Mořejší** (Obergeorgenthal), ty pondělky: 1. na masop., 2. po sv. Jiří, 3. po narození P. Marie, 4. po všech Svatých. Týhodnní trh každý pátek.
- Jičetín Dolní** (Niedergeorgenthal), 1. na sv. Vojtěcha, 2. v pond. po Božím Těle, 3. v pond. před sv. Matoušem, 4. na sv. Mikuláše.
- Jistebnice**, ty pondělky: 1. po sv. 3 Králích, 2. na sv. Matěje, 3. po květné neděli, 4. po Velikonoci, 5. po svatoduš. svátcích, 6. na sv. Matí Magdalenu, 7. na sv. Bartol., koňské a dobytčí trhy po 8 dní; 8. v pond. po sv. Matěji, 9. v pond.
- po všech Svatých. Trhy na dobytek každé pond. od sv. 3 Králů až do nanebevst. Páně.
- Josefov čili Plesy** (Josefstadt), výroční a předcházejícími trhy na koně a hovězí dobytek ty outerky: 1. po zvěstování Panny Marie, 2. po sv. Markétě, 3. po sv. Václavu, 4. po počtí P. Marie; tyto trhy trvají vesměs po tři dni; týdnní trh každé pondělí a čtvrtek.
- Káčerov** (Gossengrün), 1. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 2. po sv. Šim. a Judě.
- Kácov**, 1. na nalezení sv. Kříže, 2. na sv. Petra a Pavla, 3. na narození P. Marie, 4. na sv. Martina. Týdnní trhy: 1. den po Hromnicích, 2. v pátek před květnou nedělí, 3. den po sv. Michalu, 4. v pátek před čtvrtou nedělí adventu.
- Kádau** (Kasden), výroční, koňské a dobytčí trhy: 1. v pond. po Judika, 2. po sv. Janu Křt., 3. po povýšení sv. Kříže, 4. po sv. Barboře, každý trvá tři dni.
- Kamberk**, 1. na sv. Jiří, 2. na nalezení sv. Kříže.
- Kamenice**, 1. první pátek v postě, 2. v pát. velikon., 3. na sv. Matí Magdalenu, týden po ní, 4. ve čtvrtek po nanebevstoup. Páně, po tři dni, 5. den po sv. Václavu po 4 dni, 6. v pond. po všech Svatých, po 4 dni. Týdnní trhy každé pond. na koně, hovězí dobytek a rozličné jiné zboží.
- Kamenice česká** (Böhmisch-Kamnitz), ty pondělky: 1. před sv. Duchem, 2. po Porciunkuli, 3. před sv. Havlem. Týhodnní trh každý outery.
- Kamenice tržová**, výroční a dobytčí trhy ty čtvrtky: 1. třetí postní, 2. pátý v postě, 3. na zelený, 4. po sv. Prokopu, 5. po naroz. P. Marie, 6. po všech Svatých, 7. po počtí P. Marie.
- Kamýk** (Kamaik), 1. na sv. Aloisia dne 21. června, 2. na sv. Jakuba 25. července 3. na sv. Frautiška Seraf. dne 4. října.
- Kauk** (Gang), výroční trhy: 1. ve čtvrtek před květnou nedělí, 2. v out. před sv. Duchem, 3. v outery před sv. Bartolomějem, 4. ve čtvrtek po sv. Havle. Na dobytek: 1. ve čtvrtek po naroz. P. Marie, 2. ve čtvrtek před jmenem P. Ježíše, 3. před sv. Markem, 4. ve čtvrtek po sv. Kateřině.
- Kaplice**, 1. v pond. masopustní, 2. na sv. Prokopa, 3. na sv. Šimona a Judu. Týdnní trh každou sobotu.
- Karlovy Vary** (Karlshad), 1. třetí středu v dubnu, 2. první středu v měsíci říjnu. Trhy na koně a jiný dobytek poslední pondělí v červnu, každý čtvrtek týh. trh.
- Kasejovice**, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek 1. den po sv. 3 Králích, 2. v out. po provodní neděli, 3. na sv. Jakuba, 4. den po sv. Jiří, 5. na sv. Voršilu. Týdnní trh na dobytek každý kva-

tembrový pátek, ve středu před zeleným čtvrtkem, pak každý pát. až do všech Svat.

Klatovice, první čtvrtěk po Hromnicích, na Filipa a Jakuba, ve čtvrtěk po Vavřinci.

Kouřim, výroční koňské a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po novém roce, 2. po květné neděli, 3. před sv. Duchem, 4. na sv. Maří Magd., 5. po narození P. Marie, 6. po sv. Kateřině.

Kláštně Nová (Neugedein). 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. pond. po Velikonoci, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Ondřeje. Týdní a dobytčí trhy od 2. postního týdnu až do sv. Martina každý pátek.

Kirchenbirk (v Chlebském kraji) výr. a dobyt. trh ve 4. pond. v březnu a v říjnu. Dobyt. trhy každ. 4. pond. ve všech měsících.

Kladno, ty pondělky: 1. po obrác. sv. Pavla, 2. po sv. Vítu, 3. po sv. Václavu.

Kladruby (Kladrau), 1. ve středu před květnou nedělí, 2. v pondělí po Božím Těle, 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Matouše.

Klásterce (Klosterle), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. před Hromnicemi, 2. před sv. Johannou král., 3. před sv. Bartolomějem, 4. před sv. Martinem. Připadne-li na ten den svátek, odbývá se trh o osm dní dříve. Týždní trh každou středu.

Klatovy, ty outerky: před obrác. sv. Pavla, 2. po neděli Kantate, 3. po sv. Kilianu, 4. po sv. Jiljí, 5. po sv. Kateřině.

Klenci (Klentsch). 1. na sv. Matěje, 2. v outerý po sv. Trojici, 3. na sv. Lucii. Týdní trhy po celý pát.

Klomin (Chlomin). ty pondělky: 1. po Hromnicích, 2. v třetí měsíce května, 3. po P. Marii Sněžné, 4. před všemi Svatými, týh. trh každé pond.

Kněžomost (Fürstenbruck), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. druhý po sv. Fabianu a Šebastianu, 2. druhý v postě, 3. po Velikonoci, 4. před navštívením P. Marie, 5. před nanebevzetím P. Marie, 6. po jmenu P. Marie.

Kláštní nový (Neuknin), 1. v poslední masopustní čtvrtěk, 2. po květné neděli, 3. na sv. Víta, 4. ve čtvrtěk po sv. Vavřinci, 5. na sv. Ludmilu, 6. na sv. Vendelína, 7. na sv. Barboru.

Kolínec, 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Ondřeje.

Kolín nový (Neukolín), výroční a předcházejícími dvoudenními trhy na dobytek: 1. v pond. po poslední masopustní neděli, 2. v pond. po svátostech, 3. na sv. Antonína Pad., 4. v pondělí po sv. Bartolom., 5. na sv. Františka Seraf., 6. v pond. po sv. Ondřeji. Týdní trhy ve středu a v pátek.

Koloveč (Kolautschen), 1. v outerý Velikonoci, 2. na sv. Jana Křt., 3. v pond. před sv. Havlem; týždní trhy: 1. druhý pond. po Velikonoci a po sv. Martinu.

Kopidlno, 1. ve středu po Velikon., 2. sv. na Prekopa, 3. ve středu před nar. P. Marie

4. ve středu před počtem P. Marie.

Kostelec, 1. ve čtvrtěk po jmenu P. Ježíše, 2. po sv. Matouši.

Kostelec černý (Schwarzkostelec), 1. v pond. po neděli Rogate, 2. na sv. Jana Křt., 3. Ve čtvrt. před slavn. anjelův stráž. 4. na sv. Mich. archanj. 5. ve čtvrt. před všemi Sv. 6. v pon. před poč. P. Mar. Pokaždé spolu také trhy na dobytek.

Kostelec nad Labem (Elbekosteleztz), výroční, koňské a dobytčí trhy: 1. v pondělí po sv. Matěji, 2. ve čtvrtěk před nalezemím sv. Kříže, 3. na sv. Víta, 4. na sv. Jakuba. 5. na povýšení sv. Kříže, 6. na Šim. a Judu. Každ. sobotu týždní trh.

Kostelec nad Orlicí, výroční a předcházejícími trhy na koně a hovězí dobytek: 1. na sv. Dorotu, 2. ve čtvrtěk před květnou nedělí, 3. v pond. po nanebevstoup. Páně, 4. na sv. Bartoloměje, 5. na sv. Karla Bor. Trh týh. každý čtvrtěk.

Kozlany, 1. ve čtvrtěk po Velikonoci, 2. ve čtvrtěk po sv. Duchu, 3. na sv. Vavřince dne 10. srpna, 4. na sv. Matouše.

Králíky (Grulich), 1. ve čtvrt. před Hromn. 2. Zhý čtvrt. po Velikon., 3. ve čtvrt. po sv. Anně, 4. po sv. Luk. Týdní trh každý pon. Připadne-li na pondělek svátek, týdní trh odbývá se v úterý.

Kralovice, výroční, koňské a dobytčí trhy. 1. ve čtvrtěk před zvěstováním P. Marie, 2. v pondělí před sv. Petrem a Pavlem, 3. v pondělí před nanebevz. P. Marie, 4. ten čtvrtěk před sv. Havlem.

Kralovice nad Labem čili Dolno-Kralovice, 1. tu středu před sv. Jiljím, 2. tu středu po všech Svatých.

Kralupy, 1. v out. po Velikonoci, 2. ve středu před naroz. P. Marie. Týdní trh ve středu na rozličné potraviny.

Králov Městeček (Königstadt), trhy výroční a na hovězí dobytek ty pondělky: 1. po sv. 3 Králích, 2. po Quasimodogeniti, 3. po Božím Těle, 4. na sv. Bartol. Týdní trhy na obilí po celý rok v pátek.

Kraslice (Graslitz), 1. den po sv. Janu Křt., 2. 2hé pond. po sv. Michalu. Trhy na dobyt. 3. středu každ. druhého měsíce.

Krásné doly (Schönthal), 1. ve čtvrtěk před sv. Václavem. Týdní trh každou sobotu.

Křinec, 1. na tučný čtvrtěk a ty čtvrtky: 2. po sv. Duchu, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Kateřině.

Křivšoudov, na pondělky po sv. Jiljí a Jiljí. Týdní trh každý pond.

Krucemburek, Krucburek (Kreuzberk), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. před Hromnicemi, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po sv. Václavu, 4. na sv. Kateřinu. Každý čtvrtěk týždní trh.

- Krumlov český** (Böhmisch-Krumau), 1. ve čtvrtek po středoposti, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. v pond. před sv. Havlem. Padne-li sv. Havla na pondělek, odbývá se trh o týden dříve; 4. na sv. Kateřinu. Trhy na dobytek od sv. Jiří až do sv. Havla každou středu; týdně trhy každou středu a sobot.
- Krupka** (Graupen), ty pondělky: 1. před Sv. Duchem, 2. před sv. Václavem.
- Křáry** (Kriegern), výroční a dobytčí trhy: 1. ve středu po ned. Látare, 2. ve čtvrtek po neděli Kantate, 3. ve čtvrtek po pozdvížení sv. Kříže, 4. na sv. Bohumira 8. listop.
- Kunžak** (Königseck), ty pondělky: 1. po Hromnicích, 2. po Miserieordia, 3. po sv. Matouši, 4. na dušičky. Trhy týdne a dobytčí každý čtvrtek.
- Kunžvart**, Kušvarda, 1. o sv. Jiří, 2. o sv. Michalu arch., 3. 15. prosince.
- Kuřivody** (Hühnerwasser), výroční trhy na dobytek: 1. v pond. po Velikonoci, 2. v pond. po Sv. Duchu, 3. na sv. Jana Křt., 4. v pondělí po nanebevz. P. Marie, 5. v pond. po sv. Havlu, 6. v out. před sv. Tomášem apost. Každou středu týh. trhy na dobytek a rozličné krámské zboží.
- Kunžvart** (Königswart), výroční dobytčí a koňské trhy: 1. na sv. Josefa, 2. v pond. po sv. Markétě, 3. v pond. po všech Svatých. Trh na obilí každý čtvrtek.
- Landskroun** (Landskron), 1. v outery po 3 Králích, 2. v out. po ned. Judika, 3. na svatodušní outery, 4. na sv. Maří Magdalenu, 5. v outery po sv. Matouši.
- Ledeč**, 1. v outery po neděli Septuagesima, 2. den před nanebevstoup. Páně, 3. den před sv. Maří Magdalenou, 4. v outery po sv. Jiljí, 5. ve čtvrtek před sv. Havlem.
- Leskov**, 1. dne 19. března, 2. dne 4. červ., 3. dne 6. září, 4. v první pon. v adventě.
- Levin**, na sv. Matouše Evang.
- Lhenice** (Elhenitz), 1. na sv. Fabiana a Šebestiana, 2. na sv. Jiljí, týh. trh každou středu. Trh na pšizi na sv. Linhartu.
- Libáň**, v outery po sv. Matěji, po sv. Trojici, po sv. Bartoloměji a po sv. Šimonu a Judě. Týdně trhy každý outery.
- Liberec** (Reichenberg), ty pondělky: 1. po bílé neděli, 2. před sv. Vitem po 8 dní, 3. po naroz. P. Marie po 8 dní, 4. v pond. a v outery po 3ti neděli v říjnu, 5. v pond. a v outery před první neděli adventní. Trhy na vlnu: 1. v outery a ve středu po Sv. Duchu, 2. v outery a ve středu po sv. Michalu. Trhy na dobytek: v sobotu před bílou neděli, v sobotu 8 dní před 1. nedělí adventní. Týdní trhy každé pondělí a čtvrtek.
- Libice**, 1. v pondělí po jmenu Pána Ježíše, 2. na popeleční středu, 3. v pond. po sv. Janu Nep., 4. v pond. po sv. Prokopu, 5. v pond. po nanebevz. P. Marie, 6. na sv. Havla.
- Liblín**, ty pondělky: 1. po Látare, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. před Bož. Tělem, 4. po sv. Jiljí, 5. před sv. Martinem.
- Libochovice**, 1. v středoposti, 2. ten den před nanebevst. Páně, 3. na sv. Bartolom. 4. ve středu po sv. Václavu, tu středu po sv. Martinu. Každou středu týh. trh.
- Liebitz** (Liebenstein), 1. v pond. po navst. P. Marie, 2. v pondělí před první nedělí adventní.
- Lipa česká** (Böhmisch-Leipa), 1. ve čtvrtek po sv. Markétě, 2. ve čtvrtek po sv. Martinu, oba po 8 dní. Případne-li sv. Markéty neb sv. Martina na čtvrtek, začne trh téhož dne. Trhy na dobytek: ty středy: 1. po středoposti, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Martinu, každý trvá 2 dni.
- Lipnice**, výroční koňské a hovězí trhy: 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. po Judika, 3. po sv. Petru a Pavlu, 4. před sv. Havlem, 5. po sv. Martinu, 6. před Vánoce, Trhy na vlnu: 1. na sv. Florianu, 2. v pond. po sv. Havlu. Trhy na dobytek: 1. každý pond. od 8. ledna až do 9. listop. Týdní trhy každý pátek po celý rok.
- Litov**, 1. na velkonoční outery, 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Ondřeje. Týhodní trh ve čtvrtek.
- Litěň**, 1. na čtvrtý pondělek po novém roce, 2. ve středu před Sv. Duchem, 3. na sv. Maří Magd., 4. ve středu před sv. Václav., 5. na sv. Alžbětu, též vždy trh na dobyt.
- Litoměřice** (Leitmeritz), ty pond. 1. po Sexagesima, 2. po Kantate, 3. po naneb. P. Marie, 4. po sv. Kateřině. Týdní trh v sobotu a v outery.
- Litomyšle** 1. dne 27. ledna na sv. Chrisost. — 2. dne 7. květn. na sv. Stanisl. — 3. dne 5. září na sv. Vikt. — 4. dne 6. listop. na sv. Leonarda. — Kdyby některý z těchto trhů ptipadl na pátek, na sobotu, na neděli nebo svát., odloží se na příští úterek. Trh dobytčí jest v pon. před trhem výr. ; padne-li výroč. trh na pon., je trh dob. vpát. před výr. trhem.
- Literbachy** (Lauterbach) výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. Jana Křt., 2. první pond. po růžencové slavnosti.
- Litvínov** (Oberleutensdorf), 1. ve středu po květné neděli, 2. na sv. Maří Magdalenu, 3. na sv. Michala, 4. v pond. po všech Svatých.
- Lochovice**, 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Matěje, 3. na sv. Leopolda, 4. den před sv. Janem Křtitelem.
- Loket** (Elbogen), 1. na zelený čtvrtek, trh na chléb, 2. dne 1. května, 3. na sv. Martina bisk., 4. ve čtvrtek před Vánoce, pouze na chléb.
- Lomnice**, 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Michala.
- Lomnice**, 1. druhý čtvrtek poštů, 2. ve

čtvrtek před sv. M. Magdalenou, 3. před sv. Šimonem a Judou. Hlavní trhy na dobytek a jiné věci 1. 8 dní po vstoup. Páně, 2. ve čtvrtek po Bož. Těle. Týdnní trhy každý čtvrtek.

Lonny, výroční a dobytčí trhy: 1. v pond. a následující dni před tučným čtvrtkem, 2. v pond. a v outerý před nanebevstoup. Páně, 3. ve středu po narož. P. Marie po 8 dní, 4. ve středu a ve čtvrtek po sv. Šimonu a Judě.

Louňovice, ty čtvrtky: 1. před sv. 3. Králi, 2. před sv. Řehořem, 3. před sv. Vojtěchem, 4. na sv. Vita, 5. na sv. Mařl Magdalu, 6. ve čtvrtek před sv. Bartolomějem, 7. před sv. Václavem, 8. na sv. Lukáše, 9. na sv. Barboru.

Lovosice (Lobosic), 1. den po Látare, 2. po sv. Trojici a dobytčí trhy: 1. v pondělí po neděli Látare, 2. den po sv. Trojici, 3. den po narož. P. Marie.

Lubeneo (Lubenic), výroční a dobytčí trhy: 1. 2hý pond. po Hromnicích. 2. ve středu před sv. Václavem.

Lukavice ve středu po sv. Jiří. Týh. trh každou středu.

Luze, 1. ve středu před nalezen. sv. kříže, 2. ten den po sv. Petru a Pavlu, 3. ve středu před povýš. sv. kříže, 4. dne 4. listopada.

Lysa, 1. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, 2. v pond. po stěti sv. Jana. Týhodní trhy každou sobotu.

Malešov, ty outerky: 1. před sv. Matějem, 2. před nanebevst. Páně, 3. před sv. Mářl Magdalenou, 4. před narož. P. Marie, 5. před sv. Martinem biskupem.

Manetín, 1. v pondělí po neděli Sexagesima, 2. druhý pond. po Velikonoci, 3. na sv. Vita, 4. na sv. Matouše, 5. na sv. Barboru.

Maršovice, 1. dne 14. února, 2. dne 18. října.

Mařšov (Maschau), 1. první neděli v postě, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na den narození P. Marie, 4. v neděli po všech Svätých, každý trvá 8 dní. Trhy na vlnu: 1. první pátek po sv. Jiří, 2. druhý pátek po sv. Jilji. Týhodní trhy každý pátek.

Měděnec (Kupferberg), 1. v pond. po sv. Vita, 2. v pond. po sv. Matouši.

Mědlín (Miedschin), 1. den před nanebevzetím P. Marie, 2. na sv. Šimona a Judu, 3. osm dní před sv. Martinem.

Mělník, výroční, dobytčí a koňské trhy ty čtvrtky: 1. po sv. 3. Králích, 2. po druhé postní neděli, 3. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, trvá 8 dní. 4. v pondělí po sv. Petru a Pavlu, a 5. ve čtvrtek po nanebevzetí P. Marie, 6. po sv. Havu, 7. na sv. Ondřeje apost. po 8 dní. Týhodní trh každý outerý.

Merklin, 1. v pond. po sv. Trojici, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Martina.

Městečko České (Friedländer Neustadt), Ty pondělky: 1. po sv. 3. Králích, 2. po sv. Josefu, 3. 14 dní po Sv. Duchu, 4. po jménu P. Marie. 5. po svatém Martinu.

Město Nové nad Metují (Neustadt), výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. Anežku, 2. na sv. Jirí, 3. na sv. Jana a Pavla, 4. na den povýšení sv. kříže. Týdnní trh na přízi a obilí každou středu a sobotu.

Měšov (Einsiedl), ty pondělky: 1. druhé po Velikonoci, 2. po sv. Janu Křt., 3. před sv. Havlem.

Mýto (Mauth), 1. v pond. po první neděli po velikonoci, 2. v outerý po sv. Trojici, 3. na sv. Matouše.

Mýto Vysoké (Hohenmauth), 1. první čtvrtek v postě, 2. v outerý po sv. Filipu a Jakubu, 3. v outerý po sv. Petru a Pavlu, 4. v outerý po nanebevzetí P. Marie, 5. v outerý po sv. Františku Ser., 6. v outerý před sv. Lazarem. Dobytčí trhy: 1. v pond. po květné neděli, 2. v pond. před sv. Filipem a Jakubem, 3. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 4. v pond. po nanebevzetí P. Marie, 5. v pondělí před sv. Františkem Seraf., 6. v pond. před sv. Lazarem.

Mezimostí, 1. na sv. Dorotu, 2. na sv. Floriana, 3. na sv. Mikuláše.

Mikulov (Niklasberg), na sv. Jakuba, dne 23. července.

Milčín, 1. na sv. Stanislava, 2. na den sv. Jana Křt., 3. 4. června, 4. na den sv. Jindřicha, 5. dne 15. července, 6. na den narození P. Marie, 7. na dušičky.

Milešov (Mileschau), výroční a dobytčí trhy: 1. den před arch. Gabrielem, 2. v pond. po sv. Antonínu Pad., 3. v pond. po pozdvžení sv. Kříže, 4. v pond. před narozením Páně.

Miletín, 1. tu středu po sv. Jiří, 2. tu středu po svatém Lukáši; každou středu týhodní obilní trh.

Milín, 1. v masopustní pondělí, 2. na sv. Ondřeje.

Milevsko (Mühlhausen), 1. na sv. Josefa. 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. na svatou Markétu, 4. v pondělí po jménu P. Marie, 5. na sv. Voršilu; týdnní trhy na dobytek, obilí a potravu každý čtvrtek.

Mimoň (Niemes), 1. první pátek v postě 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. v pondělí po sv. Matěji, 4. v pondělí po sv. Šim. a Judě.

Mirotice, (v Piseckém kraji) 1. ve středu po ned. Látare, 2. na sv. Fil. a Jak., 3. v pond. před sv. Pet. a Pavlem, 4. v pondělí po sv. Jilji, 5. v pond. před sv. Martinem. Týdnní trhy na hovězí dobytek, obilí, dříví, len, atd.: 1. v outerý před velikonoci, 2. v out. před vánočí, takto ale každou středu do celý rok.

Mírov viz Friedland.

Mírovce, 1. na den obrácení sv. Pavla, 2. v pondělí po Látare, 3. na sv. Vojtěcha 4. ve středu před Božím Tělem, 5. na sv. Prokopa, 6. na den Marie Sněžné, 7. den po narození Panny Marie, 8. v pondělí před sv. Havlem, 9. na den obětování Panny Marie.

Mlátkov (Wichstädt), 1. 23. dubna 2. dne 30. listopada.

Mlázovice, 1. v pondělí po jménu Pána Ježíše, 2. v úterý po Velikonoci, 3. v úterý po sv. Vítu, 4. v úterý po sv. Kateřině.

Mnichovice, ty středy: po nanebevstoupení Páně, 2. před Božím Tělem, 3. před narozením P. Marie, 4. na sv. Martina biskupa. Hlavní trhy na dobytek, obilí a rozličné věci: 1. na tučný čtvrtek, 2. na zelený čtvrtek, 3. na sv. Jakuba apost., 4. ve čtvrtek po sv. Václavu, 5. na sv. Františka Xav., 6. den před štědrým večerem týhodní trh každý čtvrtek.

Mníšek, 1. na sv. Fabiana a Šeb., 2. na sv. Josefa, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. dne 2. srpna, 5. dne 24. srpna, 6. dne 24. října.

Most (Brüx), výroční a trhy na dobytek: 1. v pondělí po Okuli, 2. v úterý svatodušní, 3. na sv. Jiljí, 4. v pond. po sv. Burkhardu.

Mšec (Kornhaus), výroční a trhy na dobytek: 1. v pond. po neděli Okuli, 2. den před nanebevstoupením Páně, 3. dne 2. října.

Mšeno, (v Boleslavském kraji) ty středy: 1. ve středu po jménu Ježíše. — 2. po sv. Fiř. a Jak., 3. ve středu před sv. Václ. — 4. po sv. Martinu. Hlavní týdenní trh ve středu po sv. Josefu a ve středu po navštívení P. Marie. — Týhodní trh každé pondělí.

Muncifaj (Smečna), 1. den po sv. Vojtěchu, 2. den po sv. Michalu.

Mutějov, (Mattersdorf), dne 24. srpna; týhodní trh každý čtvrtek.

Načeradec, výroční a dobytčí trhy: 1. první úterý v masopustě, 2. v úterý po květné neděli, 3. v úterý po svatodušních svátcích, 4. ve středu po sv. Jakubu, 5. ve středu po jménu P. Marie, 6. na sv. Teresii, 7. v úterý před vánocemi.

Nadějkov (Nadějkau), výroční a dobytčí trhy: 1. v úterý po sv. Rudolfu, 2. na den sv. Štěpána (2. srpna), 3. v pond. před svat. Teresii, 4. v pondělí před sv. Kateřinou.

Náchod, 1. poslední čtvrtek před postem, 2. na sv. Vítu, 3. na sv. Martina biskupa. Každý čtvrtek týhodní trh.

Nasevřky (Nassaberg), výroční a dobytčí trhy: 1. ve čtvrtek před první postní nedělí, 2. ve čtvrtek po sv. Norbertu, 3. ve čtvrtek po sv. Havlu.

Nečtiny, výroční i trhy na koně a hovězí dobytek, 1. první pondělí v postě, 2. v pon. před nanebevzetím Panny Marie, 3. na sv. Jakuba, 4. v pondělí po svatém Michalu, 5. v pondělí po všech Svatých.

Nejčsko, Nýrsko (Neuern), 1. v pondělí po nanebevst. Páně, 2. v pondělí po narození Panny Marie.

Nehvizdy (Grossnehvizd), výroční a dobytčí trhy též na koně a vlnu, 1. ve čtvrtek po nalezání sv. kříže, 2. druhý čtvrtek po povýš. sv. kříže, každý trvá 8 dní.

Nechanice, 1. v pondělí před sv. Matějem, 2. v pondělí před Svatým Duchem, 3. ve čtvrtek před nanebevzetím P. Marie, 4. v pondělí před sv. Václavem, 5. v pondělí před první nedělí adventní.

Nepomuk, 1. den po Hromnicích, 2. ve stř. po Jubilate, 3. ve středu po sv. Janu Křt., 4. ve středu po sv. Matouši, 5. ve středu po sv. Barboře; každou středu od Hromnic až do sv. Jana Křt. týhodní trh.

Nepomyň (Pomeisl), 1. v pondělí před narozením P. Marie, 2. na sv. Mikuláše; trhy na dobytek 8. dnů trvající: 1. na Remin., 2. na sv. Vítu.

Netolice, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v pondělí po Hromnicích, 2. na sv. Jana Křt., 3. druhý pond po nanebevzetí P. Marie, 4. na sv. Michala. Velké trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v úterý velikonoční, 2. v úterý svatodušní; týhodní trh na obilí a hovězí dobytek každé pondělí po celý rok.

Netvořice, výroční a trhy na dobytek: 1. dne 4. března, 2. dne 17. května, 3. dne 27. srpna, 4. dne 16. října.

Neukirchen, 1. druhé pondělí po velikonoci, 2. v pondělí po pozdvížení svatého kříže.

Neustupov, 1. den po sv. 3 Králích, 2. den po Hromnicích, 3. na sv. Marka evangelisty, 4. v pond. po Božím Těle. Týhodní trh. každý čtvrtek po celý půst.

Neveklov, 1. dne 3. února, 2. v úterý svatodušní, 3. dne 3. srpna, 4. dne 29. září.

Nevděky (Neudeck), ty ponděly: 1. před květnou nedělí, 2. po sv. Michalu, 3. před všemi Svatými.

Nymburk, Vicemilov, ty středy: 1. ve středoposti, 2. po sv. Janu Křt., 3. po povýšení sv. kříže.

Olčnice (Giesshübel), ty pondělky: 1. před Velikonocí, 2. před Sv. Duchem, 3. po sv. Mari Magdaleně, 4. po sv. Bartoloměji, 5. po sv. Havlu; týhodní trh každý čtvrtek na přízi, plátno, obilí a všeliké krámské zboží.

Oloví (Bleistadt), 1. v pondělí po Rogato, 2. druhé pondělí před sv. Michalem.

Ondřejov, 1. tu středu před sv. Blažejem, 2.

tu středn před sv. Vojtěchem, 3. na den sv. Petronily, 4. na den sv. Markéty, 5. ve středn před povýšením sv. Kříže, 6. ve středn před sv. Šimonem a Judou. Kdyby 3. neb 4. výroční trh na sobotu, na neděli aneb na nějaký jiný svátek padl, drží se tu středn před tím.

Opatov (Abtsdorf), 1. na tučný čtvrtek, 2. v pondělí před Sv. Duchem, 3. ve čtvrtek po Marii Sněžné, 4. druhý čtvrtek po počti P. Marie.

Opčno, 1. na sv. Marka dne 25. dubna, 2. na sv. Mikuláše dne 6. prosince. Trhy na koně a rozličný dobytek, jakož i jiné zboží : 1. na obrác. sv. Pavla dne 25. ledna, 2. na svatého Řehoře dne 12. března, 3. v pátek před sv. Jiřím. Trhy na vlnu : 1. na sv. Petra a Pavla dne 28. června, 2. na stěti sv. Jana dne 29. srpna. Trhy týhodní na obilí a kramářské zboží každý pátek.

Osečno (Osic), ty pondělky : 1. po čtvrté postní neděli, 2. po sv. Vítu, 3. po třetí neděli v říjnu, 4. před sv. Tomášem.

Ostrov (Schlackenwerth), 1. v pond. po Septuagesima, 2. v pondělí před sv. Havlem; trh týhodní každé pondělí.

Oudlice (Eidlitz), výroční a dobytčí trhy : 1. ve čtvrtek po smrtelné neděli, 2. v pondělí po narození Panny Marie, 3. v pondělí po sv. Kateřině; při každém výročním trhu jest spolu trh na dob., jakož každý čtvrtek týhodní trh na obilí, palivo a potravní zásoby.

Unhošt (Unhošt), 1. den po novém roce, 2. na sv. Josefa, 3. den po sv. Petru a Pavlu, 4. ve středn po sv. Františku Seraf., 5. v pondělí po sv. Martinu.

Uplce (Eipel), 1. na Hromnice, 2. v outery po sv. Jakubu V., 3. v outery po svatém Jilji, 4. v outery po sv. Martinu. Týdenní trhy, 1. v out. před velikonočí, 2. v out. před svatodušními svátky, 3. v out. před sv. Havlem, 4. v outery před vánoce.

Usoby (Pollerskirchen), 1. v pondělí po Hromnicích, 2. dne 22. července, 3. dne 28. října. Každý pondělek trh na dobytek a obilí.

Ustí nad Labem (Aussig), výroční i dobytčí trhy ty pondělky : 1. po sv. Fabianu a Šebastianu, 2. čtvrtý před Velikonocí, 3. po sv. Markétě, 4. po sv. Bartoloměji a 5. po sv. Martinu.

Ustí nad Orlicí (Wildenschwert), výroční trhy s předcházejícími dobytčími : 1. v out. po středopostí, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Jakuba, 4. v out. po narození Panny Marie, 5. na sv. Martina. Každou sobotu trh na len, přízi, plátno a vlnu.

Ústí (Auscha), 1. pátku středn postní, 2. na sv. Jana Křtitele, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Šimona a Judu.

Outery (Neumarkt), 1. třetí pond. v postě, 2. pond. po květ. ned., 3. na sv. Jana Křt., 4. ve čtvrt. před sv. Havlem, 5. v sob. před Ad. a Evou.

Pacov, 1. v pondělí po neděli Kantate, 2. na sv. Annu, 3. v pondělí před sv. Havlem, 4. na sv. Barboru. Týhodní trhy od středopostí až do začátku adventu na koně, hovězí dobytek, obilí, vlnu atd.

Paka Nová (Neupaka), 1. v outery po jmenu P. Ježíše, 2. v outery po neděli Rogate, 3. v outery po Božím Těle, 4. na sv. Vavřince, 5. v outery po sv. Matouši. Každý úterek týhodní trh na obilí, vavřivo a všeliké potravní věci.

Pardubice, 1. ve středn po Hromnicích, 2. v pond. v křížovém týdnu, 3. na sv. Viktorina, 4. v outery po počti P. Marie. Trhy na dobytek : 1. v pond. před Hromnicemi, 2. v pond. před křížovou nedělí, 3. v pond. před sv. Viktorinem, 4. v pond. před počtím Panny Marie. Týhodní trh každý pátek.

Pecka (Peckau), výroční, koňské a dobytčí trhy : 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. v pond. po Sv. Duchu. Týhodní trh každou středn.

Pečky (Petschkau), 1. v pond. po jmenu P. Ježíše, 2. na sv. Jana Nep., 3. na sv. Vavřince, 4. v pond. před sv. Martinem.

Pelhrámov (Pilgram) ty outery : 1. po novém roce, 2. po středopostí, 3. po Božím Těle, 4. po sv. Bartoloměji, 5. po sv. Šimonu a Judě. Trhy na dobytek každou středn postní, pak 1. sobotu po křížové neděli, 2. v sobotu po sv. Trojici, 3. v sobotu po sv. Prokopu, 4. v sobotu po povýšení sv. kříže. Trhy na koně každé pond. před výročním trhem. Týhodní trh každou sobotu.

Pernink (Bäringen), první pond. měsíce září aneb po svátku Anjela Strážce.

Petrovice (Peterswalde), 1. v pond. 14 dní před Sv. Duchem, 2. v pond. 14 dní před císařským posvěcením.

Pilníkov, 1. v outery velikonoční, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Šimona a Judu.

Pisek, 1. třetí čtvrtek v postě, 2. v outery po sv. Trojici, 3. na sv. M. Magdalenu, 4. na den povýš. sv. kříže, 5. na sv. Alžbětu.

Píleč, ty pondělky : 1. první v postě, 2. po nanebevz. Panny Marie, 3. po povýšení sv. kříže, 4. po všech Svatých.

Planá (Plan v Chlebak. kraji), 1. na sv. Tom. Akv., 2. v úterý po květné ned. — 3. v pond. po nanebevstoup. Páně. V pondělí na dobytek a v sobotu na obilí.

Planá Horní, 1. druhou nedělí po Hromnicích, 2. Zhou nedělí po velikonoce, 3. na sv. Markétu, 4. na sv. Michala; týh. trh. každý outery.

Plaňany, 1. na sv. Fabiana a Šebastiana.

2. na sv. Matěje, 3. v svatodušní pond., 4. na sv. Jakuba.
- Planice**, ty čtvrtky: 1. po Quasim. po 8 dní, 2. po rozeslání sv. apost., 3. po povýšení sv. kříže po 3 dní, 4. po sv. Havlu, padne-li sv. Havla ve čtvrtek, ten samý den; týhodní trhy: 1. na velký pátek, 2. na sv. Tomáše, a od sv. Josefa až po sv. Havlu na rozličný dobytek každou sobotu.
- Platten** (Platten), ty pondělky: 1. před Sv. Duchem, 2. po Sv. Duchu, 3. po sv. Vavřinci.
- Pisence**, výroční a dobytčí trhy: 1. v pondělí po Hromnicích, 2. ve středu po sv. Vojt., 3. v pondělí po nanebevzetí Panny Marie, 4. ve středu po sv. Havlu.
- Pilsen** (Pilsen), výroční a dobytčí i koňské trhy ty pondělky: 1. po Reminiscere, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Martinu. Trh na vlnu drží se zároveň s trhem Petro-Pavelským a trvá plných 8 dní. Týhodní tržové ve středu a v sobotu.
- Počátky**, ty pondělky: 1. po jménu P. Ježíše, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po sv. Františku Ser.
- Poděbrady**, výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po sv. Josefu, 2. před sv. Markétou, 3. po povýšení sv. kříže, 4. na sv. Havla; každou sobotu týhodní trh.
- Podhradý**, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. druhý outerý před sv. Bartolomějem, 2. v outerý po sv. Šimonu a Judě.
- Podhradý** (Podersam), výroční a dobytčí trhy ty středy: 1. po Velikonoci, 2. před sv. Havlem, 3. před Vánocemi. Týdní trh každý pátek.
- Podmokly**, týdenní trh v outerý a ve čtvrtek.
- Podoly Bílé** (Weisspodol), 1. na Hromnice, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na sv. M. Magdalenu, 4. na sv. Václava.
- Police**, 1. v pond. po neděli Kaniáte, 2. na sv. Prokopa, 3. na sv. Bernarda; padnou-li aledva posled. trhy na sobotu, drží se v pond. s osmiden. svobodným prodejem kramářského zboží, koní a hověz. dobytka. Týhod. trh každou středu na plátno, plší a obilí všeho druhu.
- Policany**, 1. v pondělí po sv. 3. Králích, 2. třetí pátek v postě, 3. v pondělí po sv. Filipu a Jakubu, 4. na sv. Jana Křt., 5. na sv. Bartoloměji, 6. na sv. Šimona a Judu; týhodní trh každý čtvrtek.
- Polička**, 1. v pondělí po sv. 3. Králích, 2. třetí čtvrtek postní, 3. v outerý před svatým Jiřím, 4. ve čtvrtek před sv. Janem Křt., 5. ve čtvrtek před sv. Bartolomějem, 6. v out. před sv. Šim. a Judou.
- Poleň**, (Pollin), 1. na sv. Markétu, 2. na dušičky.
- Polna**, 1. ve středu po sv. Matěji, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. po sv. Vítu, 4. po sv. Václavu.
- Poričů Spálené**, (Brennporičen), 1. na sv. Josefa, 2. ve čtvrtek po Sv. Duchu, 3. v pondělí po sv. Bartoloměji, 4. v druhé pondělí po sv. Martinu.
- Postoloprty** (Postelberg), výroční trhy: 1. v pond. před Velikonoci, 2. v pond. po sv. Trojici, 3. den po nanebevzetí P. Marie, 4. na sv. Ondřeje ap.; týhodní trh každou středu.
- Postupice**, 1. dne 30. května, 2. dne 5. září, 3. dne 16. října, 4. dne 20. listopada.
- Praha**, 15. března na star. náměstí; 12. května na malostransk. náměstí a na Štěp. náměstí; 11. června na mal. nám.; 24. září na starom. nám.; 2. prosince na starom. náměstí — vždy 14 dní.
- Prachatice**, 1. ve čtvrtek po sv. 3. Králích, 2. den po sv. Jakubu, 3. na sv. Matěje; týhodní trhy na dobytek a obilí každý čtvrtek, z nichžto hlavní jsou ve čtvrtek po sv. Matěji a po sv. Vojtěchu.
- Prčice**, výroční a dobytčí trhy: 1. v masopustní pond., 2. v pond. po sv. Vítu, 3. po nanebevzetí Panny Marie, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Proseč**, výroční a dobytčí trhy: 1. ve čtvrtek po sv. Jiří, 2. v pond. před sv. Marii Magdalenou, 3. v pond. před sv. Teresii, 4. v pondělí před svatou Kateřinou. Dobytčí trhy odbyvají se před polednem.
- Protivín**, 1. na velkonoční pond., 2. ra sv. Prokopa, 3. na sv. Havla.
- Přelouč**, 1. v outerý po neděli Judika, 2. ten den po navštívení P. Marie, 3. na proměnění Christa Pána, 4. na sv. Kateřinu; trh na dobytek vždy 6. června.
- Přestice**, 1. v pondělí po nanebevstoupení Páně, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Křišpinu; týhodní trhy na potravní věci: 1. na zelený čtvrtek, 2. na sv. Tomáše; pak od začátku postu až k sv. Martinu každý čtvrtek.
- Přibislav**, 1. v postní sobotu, 2. třetí pondělí po Velikonoci, 3. v pondělí po sv. Petru a Pavlu, 4. po narození Panny Marie, 5. po sv. Ondřeji.
- Příbram**, 1. v pond. po Hromnicích, 2. po Velikonoci, 3. na sv. Jana Křtitele, 4. na sv. Jiří, 5. na sv. Linhartu aneb v pondělí na to.
- Příbuzý** (Frühbuss), v pond. po sv. Bartoloměji.
- Přidolí** (Priethal), 1. na den sv. Vavřince, 2. v nedělí po sv. Jiří; každou středu týhodní a dobytčí trhy.
- Přísečnice** (Priesen), trhy výroční a na

dobytek: 1. v pond. před nanebevst. Páně, 2. v pond. po sv. Bartoloměji. V témdni před adventní nedělí je po 6 dní trh na len; týhodní trh každou sobotu.

Šabí, 1. v pátek po sv. Josefu, 2. na svatou Trojici po 8 dní, 3. na svatého Bartoloměje, 4. na svat. Martina po 8 dní; týhodní trh každou středu.

Rabštejn (Rabenstein), 1. druhou středu po sv. Jiří, 2. ve čtvrtek před sv. Václavem.

Radoušov (Grabber), výroční trhy: 1. na sv. Valentina 14. února, 2. na sv. Víta 15. června, 3. na sv. Michala 29. září, 4. na dušičky 3. listopada.

Radnice, 1. v pond. po Judika, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po Božím Těle, 4. po narození P. Marie, 5. po Lukášii. Zvláštní trhy: 1. na zelený čtvrtek, 2. na sv. Tomáše apost.; trh na dobytek a obilí každý čtvrtek.

Radomyšl, 1. na svatého Matouše.

Radonice, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v pondělí po neděli Látare, 2. na svatého Bartoloměje, 3. v pondělí po svatě Kateřině.

Radyně (Richenburg), výroční trhy na dobytek: 1. ve čtvrtek po Božím Těle, 2. dne 27. srpna, 3. dne 27. listopada.

Rakovník (Rakonic), 1. ve čtvrtek po Reminisc., 2. ve středu po Kantáte, 3. na rozeslání sv. apostoľů, 4. na sv. Ludmilu, 5. na den sv. Linharta; týhodní trh na den sv. Tomáše.

Rataje, 1. v suché dni před svatým Matějem, 2. v pondělí před Velikonoci, 3. ve středu po nanebevstoupení Páně, 4. v pondělí před Vánocemi.

Ratibořice, 1. v středoposti, 2. na sv. Jakuba; týdňí trhy: 1. na masopustní outery, 2. ve středu po Velkonoci, 3. po sv. Vítu, 4. na sv. Šimona a Judu.

Roudnice (v Litoměř. kraji) 1. první čtvrť. v postě, 2. prostřední čtvrť. v postě, 3. v pond. po květ. ned. 4. na den nalez. sv. kříže, 5. ve čtvrtek po nanebevstoupení Páně, 6. v pondělí po Božím Těle, 7. na sv. Marii Magdalenu, 8. ve čtvrtek po sv. Jiljí, 9. ve čtvrtek po sv. Václavu, 10. ve čtvrtek po sv. Martinu, 11. na den sv. Tomáše; týh. dní trhy každé outery a na obilí každý čtvrtek.

Reichenstein Dolní (Unterreichenstein), 1. na sv. Šebestiána, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Jiljí, 4. na sv. Linharta.

Ročov Horní, městy, v pond. po zvěst. P. Marie, v pond. po Janu Křt., v outery po Františku Seraf., v outery po početí P. Marie.

Rochlice, ty pondělky: 1. po velikonoci, 2. po sv. Prokopu, 3. po nanebevz. P. M., 4. po cis. posvěcení. Týdňí trh každý čtvrť.

Rokycany, 1. v pondělí po sv. Faustinu, 2. po sv. Torpesu, 3. po sv. Štěpánu papeži, 4. po sv. Františku Seraf., 5. po první nedělí adventní.

Rokytnice, 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Markétu, 3. na dušičky. Pouti: 1. na svat. Josefa, 2. v oktávu Božího Těla; týhodní trh každé pondělí.

Ronov, 1. ve čtvrtek před Velikonoci, 2. před Sv. Duchem, 3. před Vánocemi, a padne-li na ten den štedrý večer, drží se trh o týden dříve.

Ronov (Ronsperg), 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po narození P. Marie po 8 dní.

Rovensko, výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. tři Krále, 2. na sv. Josefa, 3. na svat. Vojtěcha, 4. na sv. Víta, 5. na sv. Michala, 6. na sv. Martina.

Rožďalovice, výroční a trhy na koně a dobytek: 1. ve čtvrtek po třetí nedělí po 3 Králích, 2. po Judika, 3. v outery před nanebevstoup. Páně, 4. ve čtvrtek po sv. Markétě, 5. po svat. Vavřinci, 6. po sv. Havlu, 7. po svat. Martinu, 8. v suchém tidnem před Vánocemi. Týhodní trh každý čtvrtek.

Rožmberk, 1. na sv. Fabiana a Šebestiána, 2. na sv. Vojtěcha, 3. v pond. před sv. Václavem; trh na chleb na sv. Mikuláše; týhodní trhy každou sobotu.

Rožmital (Rosenthal), 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Jakuba dne 26. června týhodní trh každou středu.

Rožmital, 1. v pondělí po Judika, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. v pond. po Božím Těle, 4. na svat. Vavřince, 5. v pondělí před svatým Václavem.

Rumburk, 1. v pond. po obrácení sv. Pavla, 2. po svatoúdušních svátcích, 3. před sv. Bartolomějem, 4. po sv. Havlu; týhodní trh každou středu.

Rychnov (Reichen), 1. na sv. Bartoloměje, 2. na sv. Michala.

Rychnov (Reichenau), výroční a trhy na dobytek: 1. ve středu po Jménu Ježíš, 2. na den nalezání sv. kříže, 3. na sv. Prokopa, 4. na svat. Matouše, 5. na sv. Lucii.

Rychnov Český, 1. v pondělí po Božím Těle, 2. na svatého Ondřeje; každou středu týdňí trh.

Rychnov Nový (Neureichenau), výroční a dobytčí trhy: 1. v pond. po Hromnicích, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. před nanebevzetím P. Marie, 4. po sv. Martinu; týhodní trh každé pond. na plátno, přízi a potravní věci.

Řečice červená (Rothřetic). 1. na sv. Jiří, 2. v outery po nanebevstoupení Páně, 3. na sv. Šimona a Judu, 4. na sv. Kateřinu.

Řečice Kardašova (Kardašřetic),

1. na sv. Josefa, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Matouše, 4. na sv. Martina; trh na dobytek každý outerek.

Řevnice, 1. v pond. po sv. Matěji, 2. ve středu před Božím Tělem, 3. před sv. Havlem.

Říčany, 1. ve čtvrtek po svatém Matěji, 2. na sv. Zikmunda, 3. ve čtvrtek po sv. Prokopu, 4. ve čtvrtek po sv. Bartoloměji, 5. v pond. po sv. Václavu, 6. ve čtvrtek po sv. Martinu, 7. v pond. před štedrým večerem; týh. trh každou sobotu.

Sadská, 1. v pondělí po jmenu Pána Ježíše, 2. po svatém Janu Křtitele, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po svat. Havlu; týdní trh každé pondělí.

Sandava (Sandau), 1. v pond. po neděli Reminiscere, 2. po Sv. Duchu, 3. po svat. Michalu Arch., 4. po druhé neděli adventní, týhodní trh na obilí každou sobotu.

Sázava, 1. dne 28. dubna, 2. dne 2. listop.

Seč, výroční a trhy na koně i hovězí dobytek s osmidenním frejunkem: 1. ve čtvrtek po sv. Vítu, 2. v pond. po sv. Jilji, 3. na sv. Martina bisk. Na obilí, vařivo, vlnu a přízi: 1. v outery v postě, 2. v outery před středopostím, 3. v outery po Judika.

Sedlec, 1. v pond. po jmenu P. Ježíše, 2. na sv. Jiří, 3. na Pia papeže, 4. na sv. Michala arch., 5. na sv. Alžbětu.

Sedlice, 1. ve středu po čtvrté postní neděli, 2. v pond. po nejsvětější Trojici, 3. ve středu po navštívení P. Marie, 4. na sv. Bartoloměje, 5. na sv. Michala, 6. na sv. Martina bisk.

Sedlčany, 1. ve středu před Velkonocí, 2. ve středu před Sv. Duchem, 3. den před sv. Petrem a Pavlem, 4. ve středu před sv. Havlem, 5. den po sv. Martinu, 6. ve středu před Vánocemi. Týhodní trh každou středu; tak nazvaná kocanda, totiž trhy na len a plátno: 1. osm dní před sv. Petrem a Pavlem, 2. osm dní před sv. Martinem.

Sedlo Staré (Altsattel), 1. v out. po sv. Janu Nep., 2. v pond. po sv. Václavu, 3. ve středu před sv. Martinem.

Semile, 1. v pond. v středoposti, 2. po křížové neděli 4. června, 3. před svat. Janem Křt., 4. po sv. Jilji, 5. před sv. Havlem, 6. před sv. Ondřejem. Týhodní trh každý pátek.

Senožaty, 1. na sv. Hátu, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Petronillu, 4. na sv. Matouše, 5. dne 27. pros.; každý pátek trh na dobytek.

Sesemice, 1. ve čtvrtek po jmenu P. Ježíše, 2. ve středu před květnou nedělí, 3. v pond. po sv. Trojici, 4. na sv. Bart., 5. na sv. Šimona a Judu; týhodní trh každý čtvrtek.

Skalice, 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Jana Nep., 3. na sv. Vavřince, 4. v pond. před sv. Kateřinou.

Skalice Česká čili Velká, výroční trhy na dobytek: 1. ve středu po sv. Filipu a Jakubu, 2. po sv. Vavřinci, 3. v outery po sv. Františku Ser., 4. po sv. Jilji. Týh. trh na obilí, přízi a potravní věci každý outerek.

Skuč, 1. první outery v postě, 2. v outery svatodušní, 3. na povýšení sv. kříže, 4. na sv. Lucii. Trhy na koně a hovězí dobytek: 1. na den sv. Karla Vel., 2. na první outery postní, 3. v pátek před květnou nedělí, 4. na proměnění Christa Pána, 5. na sv. Martina bisk., 6. na sv. Lucii.

Slany (Schlan), 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Matouše po 8 dní, 3. na den obětování P. Marie. Trhy na dobytek: 1. v pond. po Látare, 2. na den proměnění Christa Pána.

Slavětín, 1. ve středu před květnou nedělí, 2. po sv. Ignáciu, 3. před sv. Václavem, 4. ve středu po obětování P. Marie.

Slavkov (Schlaggenwald), 1. v pond. po neděli Septuagesima, 2. po jmenu P. Marie.

Smidary, 1. v outery po sv. Dorotě, 2. v pond. po sv. Stanislavu, 3. na sv. Jakuba Většího, 4. ve čtvrtek po narození P. Marie, 5. na sv. Lukáše. Každou sobotu trh na obilí.

Smřice, 1. ve středu po Hromnicích, 2. před sv. Jiřím, 3. před Jubilate, 4. před sv. Bartolomějem, 5. před sv. Matoušem. Každou středu týhodní trh.

Smržovka (Morchenstern), 1. ve středu po sv. Josefu, 2. po sv. Marku, 3. před všemi Svatými. Týhodní trh každou středu.

Soběslav, 1. v pond. po obrácení sv. Pavla aneb v pond. před Hromnicemi, 2. před svatodušními svátky, 3. po povýšení sv. kříže, 4. před sv. Kateřinou. Trhy na koně o den dříve, trhy na hovězí dobytek od druhého pondělí v postě až do pondělka po svatě Trojici každé pondělí.

Sobotka, 1. ve čtvrtek po 3 Kr., 2. na velkonoční out., 3. na sv. Magd., 4. na sv. Bart., 5. na sv. Michala, 6. na sv. Kateřinu. Týhodní trh každou sobotu.

Sokolov (Falkenau), 1. v pond. před Sv. Duchem, 2. po sv. Jakubu Vět., 3. na sv. Michala; trhy na dobytek každé 3. pond. v každém měsíci.

Solnice, 1. na masopustní pond., 2. na sv. Jana Křtitele, 3. na sv. Jilji, 4. na sv. Šim. a Judu; týhodní trh každé pondělí.

Sovínka, 1. ve čtvrtek před Hromnicemi, 2. v outery před sv. Václavem; týhodní trh na obilí a dobytek každý čtvrtek.

Sankovy, 1. v outery po novém roce, 2. po sv. Františku Serafinském; týždní trh každé pond.

Stárvov (Starkstadt), výroční a trhy na dobytek: 1. v pond. po jménu P. Ježíše 2. před Sv. Duchem, 3. po sv. Vršile. Případně-li sv. Vršily na pondělí, drží se trh toho samého dne, a druhý den na to dobytčí trh; týždní trh na přízi a plátno každou sobotu.

Stodý (Staßb), 1. v out. po Hromnicích, 2. na sv. Jiří, 3. ve středu po sv. Michalu, 4. v outery před sv. Martinem. Případně-li svatojirský trh na neděli neb svátek, odloží se na příští outerek.

Strakonice, 1. ve čtvrtek po středopostí, 2. v out. po nanebevstoupení Páně, 3. na sv. Annu, 4. na den sv. Šim. a Judu.

Stralecí Nové, město, (Neustraßic), 1. ve čtvrtek před květnou nedělí, 2. v outery před nanebevstoupením Páně, 3. ve čtvrtek před navštívením Panny Marie.

Stráž (Neustadt), 1. v pond. před sv. Janem Křt., 2. na sv. Kateřinu; každý outerek trh na dobytek.

Stráž (Platz), 1. v pondělí po smrtelné nedělí, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Lucii; trh na dobytek každý pondělek.

Stráže (Wartenberg), výroční a dobytčí trhy: 1. v druhé pond. po Velikonoci, 2. po rozeslání sv. apos., 3. před sv. Havlem, 4. po sv. Martinu; týždní trh: 1. ve středu před Velikonoci, 2. před Vánoce.

Strážov (Drosau), 1. ve čtvrtek po sv. Matěji, 2. po sv. Jiří, 3. po sv. Jakubu, 4. po sv. Martinu.

Strmilov (Tremles), 1. den po novém roce, 2. druhé pond. v postě, 3. čtvrté pond. po velikonoci, 4. v pond. po Božím Těle, 5. na sv. Jilji, 6. na sv. Havla, 7. den po sv. Ondřeji; trhy na dobytek každé pond. od 1. května až do 31. října. Trhy na obilí každé pondělí.

Stříbro (Mies), výroční a dobytčí trhy: 1. v pond. po sv. 3. Králích, 2. po velikonoci, 3. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Havlu.

Stropnice (Stropnic), na svatodušní outery; každý outerek trh na dobytek.

Strunkovice, 1. v pond. po nejsvětější Trojici, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Františka Ser.; týždní trhy vždy v outery.

Sukdol, v outery před sv. Havlem, 2. v outery před sv. Tomášem apost.

Suniperk (Sonnenberg), 1. dne 1. května, 2. na sv. Michala.

Supí Hora (Geiersberg), výroční a trhy na dobytek: 1. po Svatém Duchu, 2. po svatě Markétě, 3. po sv. Matěji, 4. po obětování Panny Marie; trh týždní na obilí každé pondělí.

Sušice (Schüttenhofen), 1. v pond. po 3. Králích, 2. v outery svatodušní, 4. na sv. Rocha, 4. na sv. Františka Ser., trhy na dobytek od květné neděle až do sv. Martina; každý pondělek a pátek po celý rok trhy na obilí.

Světla, 1. v outery po sv. 3. Králích, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Michala.

Svíny (Schweinic), 1. den po sv. Trojici, 2. v neděli po nanebevzetí Panny Marie. Padne-li na ten den trh v Líšově, drží se o tři dni dříve, 3. na sv. Františka Serafinského.

Svojanov, výroční a dobytčí trhy, kteréžto poslední drží se před polednem: 1. na masopustní outerek, 2. ve čtvrtek ve květnou nedělí, 3. ve středu před nanebevstoupením Páně, 4. na sv. Marii Magdalenu, 5. ve čtvrtek před sv. Tomášem.

Svrátka, 1. v pond. po sv. Fab. a Šebest., 2. po velikonoci, 3. na sv. Prokopa, 4. ve středu po sv. Martinu.

Šenbach, 1. v pondělí po neděli Kantáte, 2. druhé pondělí po sv. Petru a Pavlu, 3. druhé pondělí po jménu P. Marie, 4. druhé pondělí po všech Svatých; trhy na dobytek každý první čtvrtek v měsíci.

Šenbach, 1. v pond. po první neděli velikonoci, 2. v outery po sv. Janu Křt., 3. druhý pond. po jménu P. M., 4. druhý outery po všech Svatých.

Šenfeld, 1. v pond. před sv. Bart., 2. v pond. po sv. Martinu biak.

Šenlind, 1. druhé pondělí po sv. Janu Křt., 2. v pondělí před první adventní nedělí.

Šenlinda, 1. v pondělí po 3. Králích, 2. druhé pondělí po velikonoci, 3. v pondělí před sv. M. Magdalenou.

Širgiswalde, 1. na velikonoci outery, 2. v pondělí po sv. Markétě, 3. v pond. po po sv. Františku Ser. Týždní trh každý pátek.

Škvorec, výroční a dobytčí trhy: 1. v outery před Velikonoci, 2. před sv. Havl., 3. před Vánoce.

Šluknov (Schlukenau), 1. v pond. po nedělí Okuli, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Matouši; padne-li sv. Vavřince neb Matouše v pond. drží se trh ten samý den; týždní trhy každý čtvrtek, na zelený čtvrtek a ve čtvrtky v adventě přicházejí cizí kramáři a řemeslníci.

Štěka (Stecken), 1. v outery po 1. nedělí v postě, 2. v out. před sv. Jilji, 3. na sv. Teklu.

Štěpánov, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Bartoloměje, 3. v outery před sv. Havlem; trhy na všeliký dobytek po celý půst každou středu.

Štětí (Wegstädtel), výroční trhy na dobytek: 1. druhý čtvrtek po Velikonoci, 2. ve

- čtvrtek před sv. Vavřincem, 3. před sv. Havlem, 4. po počti P. Marie.
- Štoky** (Stecken), 1. na sv. Josefa, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Vavřince, 4. na všechny Svaté.
- Švarcetal**, výroční a trhy na koně a dobytek: 1. v pond. po jménu Ježíše, 2. po 8. květnu, připadne-li svátek, tedy v outery, a padne-li 8. května v pondělí, o týden pozděj, 3. v pondělí po sv. Bartol., padne-li sv. Bart. na pondělí, tedy přišti pondělí.
- Švihov**, 1. v pondělí po neděli Látare, 2. na sv. Víta, 3. v pondělí po sv. Václavu, 4. v pondělí po sv. Lucii, každou středu týhodní trh.
- Tábor**, 1. na sv. Řehoře, 2. na sv. Urbana, 3. na proměnění Christa P. 4. na sv. Havla, 5. na sv. Ondřeje; padne-li některý z těchto trhů na sobotu aneb jiný židovský svátek, drží se přišti středu.
- Tachov** čili **Dřevňov** (Tachau), 1. v pondělí po jménu P. Ježíše, 2. na velký pátek, 3. v pondělí po Božím Těle; trhy týdně každou středu a pátek.
- Teplá** (Tepl), trhy na koně a jiný dobytek: 1. ve středu před Hromnicemi, 2. před Velkonoci, 3. po Jubilate, 4. po sv. Kilianu, 5. na sv. Jilji, 6. ve středu před císařským posvícením, 7. ve středu před Vánoci; trh na obilí každou středu.
- Teplice** (Teplíc), 1. v pond. po sv. 3 Král., 2. po sv. Janu Křt., 3. po sv. Jilji, 4. po sv. Havlu; hlavní týhodní trhy v outery každého téhodne a týdně trhy každodenně. První hlavní týhodní trh v každém měsíci je spolu trh na dobytek.
- Teplice** (Weckelsdorf), 1. v outery po jménu P. Ježíše, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po nanebevzetí P. Marie, 4. po všech Svatých; týh. trhy každý outery na plátno, přízi a len.
- Terezín** (Theresienstadt), 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. první pond. po velikonoci, 3. ve čtvrtek po sv. Petru a Pavlu, 4. v pond. po sv. Václavu.
- Tejn** **Horňův** (Bischofsteinic), 1. v outery před Hromnicemi, 2. před svatým Petrem a Pavlem, 3. po povýšení sv. Kříže; týhodní trh na obilí každou sobotu po celý rok.
- Tejn nad Vltavou**, (Moldautein), 1. dne 8. května, 2. dne 25. července, 3. dne 21. září, 4. dne 25. listopadu, trhy pro pouťníky dne 19. března a 15. června; týdně trhy na potravní věci každou středu po celý rok.
- Tejnec Hrochov** (Hrachovteinic), 1. na den sv. Matěje, 2. ve čtvrtek čtvrtého téhodne po velikonoci, 3. na sv. Jana Křt., 4. den po sv. Michalu, 5. na sv. Tomáše; trhy na dobytek o druhém trhu ten samý den, o čtyřech ostatních den před tím.

Tejnice Labská (Elbeteinic), 1. v pond. po 3. Králích, 2. po květné neděli, 3. po sv. Janu Křteli, 4. po sv. Václavu.

Tejnice Panenská (Jungferteinic), 1. v pond. před Hromnicemi, 2. po sv. Jití, 3. před naroz. Panny Marie. Na sobotu připadlý trh drží se přišti pondělí.

Toužetín (Theising), 1. na zelený čtvrtek, 2. dne 2. května, 3. druhé pondělí po Sv. Duchu, 4. ve čtvrtek po narození P. Marie, 5. ve čtvrtek po sv. Martinu, 6. ve čtvrtek před Vánocemi; s druhým, třetím a čtvrtým trhem jsou trhy na dobytek spojeny; týhodní trh každý čtvrtek.

Trutice (Türmic), 1. v outery po Velikonoci, 2. v pondělí po Rogate, 3. po svatém Michalu, 4. po počti Panny Marie.

Turnov, 1. ve středu po středopostí, 2. před svatým Janem Křtílem, 3. po sv. Jilji, 4. po Božím Těle, 5. před proměněním Christa Pána, 6. před všemi Svatými.

Třebechovice (Hohenbruck), výroční a dobytčí trhy: 1. ve středu po obrácení sv. Pavla, padne-li ale středa na svátek, drží se trh v přišti středu, 2. na proměnění Christa Pána, 3. na sv. Kateřinu, každý čtvrtek týhodní trh.

Třebešice, 1. v sobotu po středopostí, 2. v oktávu sv. Petra a Pavla, 3. na sv. Františka Ser.

Třebenice, výroční trhy na dobytek: 1. ten den po Hromnicích, 2. na sv. Jití, 3. na sv. Jakuba, 4. den po všech Svatých.

Třeboň (Wittingau), 1. na svatého Filipa a Jakuba, 2. na sv. Jilji, 3. na sv. Tomáše.

Třebova Česká (Böhm. Trubau), 1. na sv. Matěje, 2. v outery po vstoupení Páně, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Matouše. Trh na obilí každý čtvrtek.

Trutnov (Trautenau), výroční a trhy na dobytek: 1. v pondělí po obrácení sv. Pavla, 2. po sv. Josefu, 3. ve čtvrtek před Sv. Duchem, 4. v pond. po sv. Jakubu, 5. po sv. Michalu, 6. po sv. Alžbětě. Všecky trhy, s výminkou svatodušního trhu, drží se první pondělek, na který ta slavnost padá, jinak následující pondělek i s trhem na sv. Josefa a sv. Alžbětu povoleným na koně a hovězí dobytek; pakli-by trh na koně o sv. Josefu s Chrudimským stejně padl, drží se v Trutnově na pondělek před tím; mimo ty jest každé pondělí a čtvrtek týhodní trh na obilí, přízi a plátno.

Tužkov, výroční a trhy na dobytek: 1. druhý čtvrtek po Velkonoci, 2. první čtvrtek po Božím Těle, 3. první čtvrtek po sv. Františku Seraf., 4. v pondělí po počti Panny Marie.

Týnště, výroční trhy na dobytek: 1. před nejsv. Trojicí, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Tomáše, 4. velký týhodní trh v pond. po květné neděli. Týhodní trh každý pondělek.

Útvina (Uittwa), 1. v pondělí po sv. Vítu, 2. po sv. Michalu.

Valeč (Walč), výroční trhy a na dobytek: 1. v pondělí po sv. 3 Králích, 2. ve středu po sv. Michalu.

Vamberice. 1. pátý čtvrtek v postě, 2. na svatou Annu, 3. na svatou Barboru. Každé pondělí týhodní trh na dobytek, vlnu a přízi.

Veletín, 1. na svatého Josefa, 2. v outery svatodušní, 3. v pond. po svatém Havlu.

Velhartice, 1. na zelený čtvrtek, 2. ve čtvrtek po nanebevstoupení Páně, 3. na sv. Marii Magdalenu, 4. den po dušičkách.

Velvary, 1. v pondělí po zjevení sv. Michala dne 8. května, 2. ve středu po svatém Petru a Pavlu, 3. ve středu po sv. Bartoloměji, 4. na sv. Šimona a Judu, 5. na sv. Martina bisk.

Verneřice (Wernstadt), 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Ondřeje, 4. v pondělí před sv. Havlem. Týhodní trh každý outerek.

Veselí nad Lužnicí, 1. ve středoposti, 2. ve středu po nanebevstoupení Páně, 3. na sv. Prokopa, 4. ve středu po sv. Františku Seraf., trhy na vlnu: 1. ve čtvrtek po sv. Filipu a Jakubu, 2. ve čtvrtek po sv. Jilji. Trh na dobytek od Velkonoci až do Sv. Ducha každý čtvrtek.

Veselí nad Cidlinou (Hochweseli), 1. na sv. Matěje na všechno zboží a dobytek, 2. na sv. Vojtěcha na plátno a přízi, 3. na sv. Jan Křt. na všelijaké zboží a dobytek, 4. v outery po sv. Vavřinci na zboží a dobytek, 5. na sv. Michala, 6. na sv. Martina na přízi a plátno.

Vejprty, 1. v pond. po Božím Těle, 2. v pond. po narození P. Marie.

Vildštejn, 1. v pondělí po sv. Janu Křteli, 2. v pondělí po sv. Michalu. Od března až do října každé poslední pondělí v měsíci dob. trhy.

Villmrov, 1. první čtvrtek v postě, 2. po letnicích, 3. na sv. Vavřince, 4. ve čtvrtek po sv. Martinu.

Vilemice (Wilomic), 1. v pondělí po svatém Jiří, 2. před svatým Havlem.

Vimberk (Winterberg), 1. na svatého Prokopa, 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Martina.

Vlachovo Březí (Wallischbirken), 1. na sv. Apolináře, 2. na sv. Ludmilu, 3. na sv. Mikuláše, po každé s osmidenním frejunkem.

Vlašim, 1. v pondělí před Velikonocí. 2.

v outery před nanebevstoupením Páně 3. v pondělí před Sv. Duchem, 4. v sobotu po sv. Jilji, 5. v masopustní pondělí, 6. na dušičky, 7. v druhé pondělí před naroz. Christa Pána. Týdní trh každ. sobota.

Vitavice Dolní (Unter-Waldau), 1. na obrácení sv. Pavla, 2. v neděli po sv. Jauu Křt. Týhodní trh každý outerek.

Vodňany, výroční a trhy na koně a hevěz. dobytek: 1. třetí outery v postě, 2. v outery před svat. Jmem Nepomuckým, 3. na den rozeslání sv. apoštolů, 4. ten den po narození Panny Marie, 5. na svatou Barboru. Každý outerek trh na obilí a potravní věci.

Volary, (Wallern), 1. ve čtvrtek před květnou nedělí, 2. na sv. Mikuláše.

Volyně, 1. na den obrácení sv. Pavla, 2. v pond. po nanebevst. Páně, 3. v outery po nanebevz. Panny Marie, trvá 8 dní, 4. v pond. po všech Svatých 3 dni.

Vošice, 1. ve čtvrtek před květnou nedělí, 2. ve středu v křížovém témdni, 3. ten den po navštívení Panny Marie, 4. na sv. Vavřince, 5. po naroz. P. Marie, 6. na sv. Františka Ser., 7. na sv. Petra z Alkantary (19. října), 8. před sv. Tomášem apotolem.

Vožice Mladá (Jungwohic), výroční trhy na dobytek a rozličné zboží: 1. v outery po sv. Petru a Pavlu, 2. po zvěstování Panny Marie, 3. po sv. Vojtěchu, 4. po nanebevstoupení Páně, 5. po Božím Těle, 6. po nanebevzeti Panny Marie, 7. po sv. Matouši, 8. po sv. Linhartu.

Vrána, 1. dne 21. března, 2. na sv. Jana Křtitele, 3. druhý den po sv. Matouši. Malé trhy: 1. ve čtvrtek po sv. Filipu a Jakubu, 2. den po sv. Bartoloměji, 3. ve čtvrtek před sv. Lukášem, 4. ve čtvrtek po sv. Barhoře.

Vrautek (Rudig), trhy výroční a na dobytek: 1. ve středu před květnou nedělí, 2. ve čtvrtek po sv. Janu Křteli, 3. ve čtvrtek po sv. Bartoloměji, 4. ve čtvrtek před počtím Panny Marie. Každý outerek trh na obilí.

Vraťt (Freiheit), 1. v outery po přenešení sv. Václava, 2. po Božím Těle, 3. po narození Panny Marie, 4. první outerek v adventu.

Vrch sv. Šebestiana (Sebastiansberg), 1. v pondělí po sv. Trojici, 2. první pondělí po neděli po sv. Havlu.

Vrchlabí (Hohenelbe), 1. den po sv. Matěji, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. den po Vavřinci, 4. na sv. Kateřinu. Týhodní trhy vždy v outery a v sobotu na rozličné obilí a vařivo.

Všeruby (Neumarkt), 1. ve čtvrtek po neděli Kantate, 2. ve čtvrtek po Božím Těle. Trh na obilí a dobytek každou středn.

Všeruby (Všerau), 1. na sv. Blažeje, po 8 dní, 2. na sv. Markétu, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. na sv. Michala, po 8 dní, 5. na sv. Mikuláše.

Vyšší Brod (Hohenfurth), 1. svobodný trh: na sv. Bartoloměje. Trhy na chléb: 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Josefa, 3. na zelený čtvrtek, 4. v pondělí po sv. Trojici, 5. na sv. M. Magdalenu, 6. na sv. Šimona a Judu, 7. na sv. Tomáše; týhodní trh každý pondělek s dobytčím trhem za letních měsíců.

Vysoké (Hochstadt), 1. v pondělí po Quasimodogeniti, 2. v pondělí po sv. Simonu a Judě. Týhodní trh každou sobotu.

Záblati, 1. na sv. Florianu, 2. na stěti sv. Jana, 3. na sv. Ondřeje.

Zaclér (Schatzler), 1. v outery po svato-dušních svátcích, 2. na sv. Martina; trhy týhodní v outery a pátek.

Zahrádka, 1. ten čtvrtek po středoposti, 2. na sv. Vítu, 3. ten pondělek před sv. Bartolomějem, 4. na sv. Havla, 5. na sv. Ondřeje; v outery každého týdne trh na dobytek.

Zámostí (Friedberg), na sv. Annu; týh. trh na dobytek a na obilí každý outerek.

Zásmuky, 1. v pondělí po Hromnicích, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. ve středu po sv. Prokopu, 4. v pondělí po nanebevzeší P. Marie, 5. ve středu po sv. Václavu, 6. ve středu po všech Svatých; trh týhodní každou středu.

Zbítov, 1. v outery velikonoční, 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Kateřinu.

Zbraslav (Königsaal), 1. dne 4. dubna, 2. v pondělí po sv. Janu Nepom., 3. po jménu Panny Marie, 4. po sv. arch. Rafaelovi.

Zbraslavice, 1. v outery před Hromnicemi, 2. po neděli Judika, po 8 dní, 3. po sv. Duchu, 4. po navštívení Panny Marie, 5. v pond. po sv. Vavřinci, 6. ve středu po sv. Václavu, 7. na sv. Kateřinu, trvá 8 dní, 8. na sv. Tomáše apostola.

Zdislavice, výroční trhy na rozličné kramářské zboží a spolu trhy na dobytek: 1. ve čtvrtek před Hromnicemi, 2. ve středoposti, 3. po nalezání sv. kříže, 4. den před Božím Tělem, 5. ve čtvrtek po sv. Markétě, 6. po povýšení sv. kříže, 7. den po sv. Barboře.

Zetvice (Zettwing), 1. druhý pond. po Velikonoci, 2. v pondělí před sv. Martinem; trh na chléb každý outerek.

Zlonice, první pōnd. v postě, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Ondřeje, 4. na nanebevzeší Panny Marie. Druhý a třetí trvá 8 dní, trh každý pondělek.

Zruč, 1. na sv. Dorotu dne 6. února, 2. na proměnění Christa P.; trhy: v outery před zeleným čtvrtkem, v outery před Vánocemi.

Zvuky, výroční trhy v pond.: 1. po sv. Valentinu, 2. po Božím Těle, 3. po povýšení sv. kříže, 4. po sv. Alžbětě; trhy týhodní na obilí, len, přízi a rozličné po-travní věci každou středu.

Zámberg (Senftenberg), 1. v outery po novém roce, 2. po letnicích, 3. po povýšení svatého kříže; hlavní týhodní trhy na všecko zboží v pondělí před Velikonoci, před Sv. Duchem a před Vánocemi; každé pondělí a čtvrtek trhy na obilí.

Zandava (Sandau), 1. v pondělí po jménu P. Ježíše, 2. třetí v postě, 3. po sv. Antoninu, 4. před sv. Václavem; týhodní trh každé pondělí.

Zatec (Saaz), 1. v pond. před obrác. sv. Pavla, 2. ve čtvrtek po neděli Okuli, 3. v pond. před Sv. Duchem, 4. v pond. před naroz. P. Marie, 5. v pond. před sv. Kateřin.

Ždát (Saar), 1. v pond. po novém roce, 2. před středopostim, po nejsv. Trojici, 3. před sv. Bartolomějem, 4. před sv. Martinem.

Žebrák, 1. ve čtvrtek po jménu P. Ježíše, 2. na svato-dušní outery, 3. na sv. Šimona a Judu.

Železnice (Eisenstadt), 1. ve středu po jménu Pána J., 2. v pondělí po sv. Janu Nep., 3. ve středu po narození P. Marie; trh na obilí každou středu.

Železná Ruda (Eisenstein), trhy na obilí a dobytek: 1. ve velikonoční outery, 2. na sv. Vendelína dne 20. října. Měl-li by poslední týden na sobotu neb neděli padnouti, odbývá se v pondělí na to.

Žihle (Scheles), 1. v out. po sv. Jití, 2. v outery po sv. Václavu.

Žirovnice, výroční a dobytčí trhy: 1. v pond. po svatých 3 Králích, 2. po svat. Filipu a Jakubu, 3. po svatém Jilji; trhy na dobytek každých čtrnáct dní od druhého outerka po sv. Matěji až do sv. Havla.

Žirec (Schurz), 1. v outery před sv. Filipem a Jakubem, 2. v outery po sv. Bartoloměji.

Žizelice, 1. ve středu před sv. Jitím, 2. v pond. po všech Svatých, po každé 8 dní; 3. na sv. Vítu, 4. v pond. po narození P. Marie, každou středu trh na obilí.

Žleby, 1. den po sv. 3 Králích, 2. den po navštívení P. Marie, 3. den po všech Svatých; týhodní trh den před všemi Svatými.

Žlutice (Lutitz), 1. v outery Velikonoční, 2. v outery svato-dušní, 3. v pond. před sv. Bart., 4. na sv. Šimona a Judu.

Žumberk, výroční a dobyt. trhy ve čtvrtky: 1. před Hrom., 2. před sv. Vítm, 3. před naneb. Panny M., 4. před všemi Svatými.

Výroční tržové na Slovensku.

- Arad**, na neděli Judika, 11. července, 19. srpna, 4. listopadu, 2 dni před tím velký trh na dobytek.
- Asod**, v Pešť. stol., na vstoupení Páně, 20. srpna, 11. listopadu a dva dni před tím velký trh na dobytek.
- Baja**, v Bač. stol., 24. dub., 24. července, 21. září a 6. pros. a den před tím trh na dobytek.
- Bajmóc**, v nitran. stol., 6. ledna 24. dub., na sv. Duchu, 24. srpna, 24. září a 11. listopadu.
- Bánovce**, v trenč. stol., první neděli po 3 králích, na neděli Sexagesima, 24. dubna, na neděli sv. Trojice, na sv. Jana Křt., na nanebevzetí P. Marie, 29. srpna, na Šim. a Judu, na sv. Lucie.
- Bardějov**, v šariš. stol., 22. února, na ned. Sexages., 24. června, 1. září, 21. pros. a 5 dní před tím trh na dobytek.
- Bátovce**, v hont. stol., na ned. Sexagesima, na neděli květnou, na neděli Rogate, na sv. Vavřince, 11. listop.
- Beckov**, v trenč. stol., na sv. Řehoře, na den nalezení sv. kříže, 26. srpna, 1. listopadu.
- Bela**, v Spíši, 22. ledna, na neděli Rogate, 15. července, 21. září, na sv. Tomáše, v pond. před advent a 2 dni před tím trh na dobytek.
- Bélúše**, v trenč. stol., 24. února, 1. květ., 24. června, na proměnění Christa Pána, 3. září, na Šimona a Judu.
- Bičf**, v trenč. stol., v pondělí po obrácení sv. Pavla, po sv. Filipu a Jakubu, Svato-dušní, po povýšení sv. kříže, po všech Svatých.
- Bobrovce Velký**, v lipt. stol., na ned. Invok., 16. května, 1. září, 19. listop.
- Bodhánovec**, v šariš. stol., 17. ledna, 5. února, 25. dubna, 25. července, 28. srpna, 21. října, 23. listop.
- Březno**, na neděli Látare, tu středu před sv. Duchem, 16. srpna, 30. listopadu. Výkladní i na dobytek spolu se držívali.
- Březová**, v nitr. stol., v pondělí po třech králích, v pond. před popelcem, na zelený čtvrtek, v pondělí před sv. Duchem, v pondělí před sv. Janem Křt., v pondělí po sv. Štěpánu Králi, po sv. Matouši, po sv. Emer. Výkladní i na dobytek spolu se držívali.
- Budin**, 1. března, 27. června, 14. září, 30. listopadu.
- Bystřice Baňská**, 25. ledna, 7. května, 30. listop.
- Bystřice Považská**, 6. ledna, v pondělí po květné neděli, na sv. Trojici, 10. srp., na sv. Matouše v září.
- Cachtice**, 24. února, na neděli Rogate, na sv. Ladislava, na stětí svat. Jana, na sv. Vorskilu, na sv. Tomáše.
- Čhtělnice**, na sv. Fabiana a Šebastiana, na sv. Josefa, na neděli Miseric., na sv. Jana Křtitele, na sv. Bartoloměje, na sv. Ilavla.
- Čtvrtek**, ve Spíši, na sv. Duchu, 28. října.
- Darmoty**, 6. ledna, 2. února, na neděli Látare, 1. května, 24. června, 2. srpna, 20. září, 21. listopadu.
- Debrecín**, 17. ledna, na sv. Antonína poust., 24. dubna, 15. srpna, na sv. Diviše, a dva dni před tím trh na dobytek.
- Dětva**, v zvol. stol., 25. dubna, 24. června, 24. září, 24. listopadu a vždy den před tím trh na dobytek.
- Dobrouiva**, na sv. Pavla poustev., na sv. Duchu, v pondělí po sv. Trojice, na sv. Matouše, na sv. Barboru, vždy den před tím trh na dobytek.
- Dobšina**, 2. února, 12. května, 1. srpna, 8. prosince.
- Dubnice**, 24. února, na neděli Quasimod., na sv. Jakuba, na sv. Michala.
- Filckovo**, 6. února, 25. května, 24. srpna a 19. listop.
- Frajsťak**, (Galgocz), 25. ledna, na neděli Látare, 1. května, na Svat. Duchu, 29. června, 10. srpna, 22. září a 1. list.
- Gajary viz Jagary.**
- Galauta**, na sv. Duchu, 20. srpna.
- Gemer** (Sajo-Gömör), 14. února, v outery před Velikonocí, 3. července, 17. prosince a vždy předešlý den na dobytek.
- Hanúšovec**, šariš. stol., 6. ledna, 14. dubna, na seslání Ducha Sv., 27. září, 1. listopadu.
- Hollé**, na obrácení sv. Pavla, v outery po Quasimod., v outery po Miseric., na rozeslání sv. apoštolů, v outery po 20. srpnu, 16. října, 11. listopadu.
- Hrabušice**, (Káposztasfalva), 25. ledna, 1. května, 4. října.
- Humene**, 6. února, 25. března, na neděli Rogate, 29. červ., 14. září, 1. listopadu, v pondělí před nar. Ch. P.
- Hyby**, v pondělí po obrácení sv. Pavla, na zvěstov. P. Marie, na den Božího Těla, v pondělí po sv. Egidu, 1. listop.
- Ilava**, na sv. Dorotu, na zvěstování Panny Marie, na vstoupení P., na Boží Tělo, na sv. Marii Magdalenu, 1. listop.
- Jagary**, Gajary, v přešp. stol., na neděli Látare, na Boží Tělo, na počest Panny Marie na povýšení svat. Kříže, v pondělí po sv. Žofii, 1. listop.
- Jelšava**, na sv. Apollon., 27. dubna, na sv. Jana Křt., na sv. Egid., na sv. Alžb.
- Kapušany** (Kapi), v šariš. stol., 12. břez.
- Kečkemec**, 12. března, 10. května, 10. srpna, 26. září, 25. listopadu a dva dni před tím velké trhy na dobytek.
- Kerestur**, při Bodrogu, 20. února, 21. března, na sv. Marketu, na prom. Christa.

Pána na sv. Bartoloměje, na povýšení sv. Kříže, 25. listopadu.

Kežmark, na neděli Invokavit, první neděle po sv. Trojici, 3. května, 14. září, 13. prosince.

Kláster, v Turci, 9. ledna, v pondělí po sv. Duchu, v neděli po sv. Michalu, na sv. Mikuláše.

Komárno, při Dunaji, 1. května, 29. června, 4. října, 30. listopadu.

Komjatice, neb Komjaty, 15. června, 26. srpna, 19. listopadu, třetí neděle adventní.

Košice, na sv. Fabiána a Šebestiána, 1. května, na den Božího Těla, 15. srpna, na sv. Kateřinu.

Kostolany, nitr. stol., na neděli květnou, na vstupení Páně, na sv. Vavřince, na sv. Matěje.

Kremnice, 5. května, 2. srpna, ve čtvrtek po sv. Michalu.

Krupina (Karpfen), na sv. Dorotu, na květnou neděli, na neděli Exaudi, na sv. Petra a Pavla, na sv. Bartoloměje, na Šimona a Judu, tu neděle před Vánoci a vždy 3 dni před tím trh na dobytek.

Kubin Dolní, v Oravě, na neděli Sexagesima, na neděli Palm., na sv. Jana Křtitele, na narození Panny Marie, na svatou Alžbětu, vždy násled. pondělí a každý úterek od sv. Kateřiny až do květné neděle trh na dobytek.

Kysek čili Gyna, na neděli Invokavit, na neděli Letare, první ned. po sv. Trojici, 1. září, 21. října.

Leopoldšťat, na neděli Okuli, na neděli Exaudi, na neděli před sv. Duchem, 13. července a 21. září.

Leváry Vel. (Gross-Schützen), v přesp. stol., v pond. po 3 Král., na sv. Řehoře, v pond. po neděli Rogáte, před sv. Jakub., před sv. Matouš., po sv. Vavř., po sv. Martinu.

Levice, na 3 Krále, v pond. po Judika, na den Božího Těla, 25. července, 29. září.

Levoč, 1. ledna, na ned. Judika, 2. července, 16. října.

Libova (Lubiau), ve Spiši, na ned. Sex., na ned. Palm., na ned. Exaudi, 2. července, na nebevzetí Panny Marie, na ned. po sv. Havlu, na sv. Mikuláše.

Lícenec, na sv. Valentína, na sv. Stanislava, 2. července, na povýšení sv. Kříže, na sv. Juditu.

Lubětová, 2. února, 1. května, 22. července, 29. září.

Makov, na ned. Judika, 24. června, 19. srpna a 19. listopadu.

Malé Topolčany, 6. ledna, 22. března, 1. května, 24. června, 24. srpna a 25. listop.

Malý Varadin, 17. března, na zel. čtvrtek, 15. června, 1. září, 5. listopadu 25. prosince.

Matějovce, ve Spiši, 6. února, 8. června, 6. srpna, 19. listopadu.

Michalovce, v zeml. stol., 2. února, na ned. Palm., 8. května, 13. června, 15. srpna, 15. října, 21. prosince.

Mijava, v nitr. stol., ve středu po obrácení sv. Pavla, po sv. Josefu, po sv. Duchu, po sv. Jakubu, po narození P. Marie, Šim. a Judě, po sv. Mikuláši a vždy v předešlý úterý trh na dobytek.

Miskovec, 16. února, na vstupení Páně, na sv. Samuele, 18. října, 16. prosince.

Močónak, 28. ledna, 29. března, na sv. Ladislava na sv. Bartoloměje, na svatou Vorskú, na sv. Klementa a 3 dni před tím trh na dobytek.

Modrá, 2. února, na ned. Miserik., 24. června, na ned. po sv. Bartoloměji, na sv. Matouše, 11. prosince.

Moravce, v tékov. stol., v úterý před očišťováním Panny Marie, před květnou nedělí, před sv. Jiřím, před sv. Petrem a Pavlem, před sv. Jakubem, před sv. Michalem, před všemi Svätými, před sv. Tom.

Moravce Velk., 2. července.

Mošon (Wieselburg), 13. července, 5. října, na ned. po sv. Františku.

Mošovce, v Turci, na sv. Fabiána a Šebestiána, na sv. Stanislava, na sv. Trojici na prom. Christa Pána, na sv. Matouše 1. listopadu, vždy v pond. trh na dobytek. Ve středu výkladné jarmarky. Přes celý pak půst v out. a ve středu trh na obilí.

Náměsto, v Orav., v pond. po první neděle po 3 Králích, na sv. Řehoře, na sv. Lucii.

Německá Lipče, 25. ledna, 24. dubna, 24. června, 21. září, 21. prosince.

Němeti, v bont. stol., na jméno P. Ježíše, na ned. Letare, 23. dubna na sv. Trojici, 6. srpna, 1. listopadu.

Néredház, 10. ledna, 26. května, 8. září, 13. prosince.

Nitra, 10. ledna, na ned. Okuli, na den Božího Těla, 2. července, 28. října, 21. prosince.

Nová Belá, ve Spiši, 2. února, v pond. svatodušní, 19. listopadu.

Nová Ves, ve Spiši, 26. února, na nebevzetí Panny Marie, 11. listopadu.

Nové Město nad Kysucí, v pond. před sv. Dorotou, ve středu po popeleční středě, v pond. po sv. Jiří, před sv. Jakubem, před Kalist, 14. října.

Nové Město na Váhu, v pond. po Septuagesima, po Reminiscere, po Velikonoci, na svatodušní pond., po sv. Trojici, po sv. Prokopu, po narození P. Marie, po sv. Michalu, po všech Svätých, před Vánoci.

Nové Zámky, 14. února, na květnou ned., první ned. po sv. Trojici, na sv. Klementa, na sv. Lucii.

Osljany, na květnou ned., v ned. po sv. Filipu a Jakubu, po sv. Štěpánu, po sv. Mikuláši.

Ostřihom, 2. února, 12. března, 25. květ., 22. července.

Ožďany, gem. stol., 14. února, 7. května, 13. července, 10. srpna, 30. listopadu.

Papa, 2. února, 25. března, na sv. Trojici, 2. července, 15. srpna, 8. září, 8. pros.

Parkan, 23. dubna, 24. srpna, 28. října, 15. prosince.

Pešť, na sv. Josefa, na sv. Medarda, na den stětí sv. Jana, na sv. Leopolda.

Pezynek, 6. února, v outery velikonoční, v outery svatodušní, 22. července, na sv. Augusta, na sv. Frant., 5. listop.

Plešivec, v gem. stol., 22. února, 10. dub., 17. září.

Plešovce, v zvol. stol., 12. března, 12. července, 1. října, 29. prosince a vždy před tím trž na dobytek.

Podhradí, v Gemeru, 25. ledna, 10. srpna, 30. listopadu.

Podotínec, v Spíši, na obrác. sv. Pavla, na ned. Jubilate, v pond. po sv. Trojici, v pond. před navštívením Panny Marie, v pond. před Šim. a Judou.

Poprad, v Spíši, v pátek po ned. Judika, 15. října a 6. prosince.

Potok, 7. března, na ned. Exaudi, 29. června, 10. srpna, 8. prosin.

Pouchov, v pondělí po novém roce, po Velikonoci, po ned. Exaudi, po sv. Marku, po povýšení sv. Kříže, po všech Svatých a vždy ve čtvrt. před tím výkladní a trž na dobytek.

Právo Německé, na ned. Reminiscere, na sv. Jakuba, na ned. po stětí sv. Jana, na sv. Emer., na sv. Tomáše a týden před tím trž na dobytek.

Právo Slovenské na ned. po sv. Řehoři, na ned. Rogate, 24. července, na ned. po sv. Havlu, vždy čtvrtý den před tím hodné trž na dobytek.

Předmír, na neděli Quasimodog, v pond. po sv. Janu Křt., čtvrtou ned. adventní.

Prešov, 27. ledna, na sv. Trojici, 10. srpna, 14. září, 30. listop.

Prešpurk, na sv. Fabiána a Šebest., na ned. Látare, na vystoupení Páně, 2. července, 10. srpna, na sv. Michala, na sv. Lucii a den před tím trž na dob.

Privlede, v nitr. stol., 20. ledna, 19. března, 3. května, 10. srpna, na den povýšení sv. Kříže, na sv. Lukáše.

Pruské, 12. března, 24. dubna, 24. června, 11. srpna, 19. listop.

Pucho v. Pouchov.

Pukanec, v neděli Septuag., na ned. devítník na sv. Jiří, na navštívení P. Marie, na sv. Egidia, na sv. Mikuláše.

Ráb, ve středu po květné ned., ve středu před Božím Tělem, 22. července, 8. září, 19. listop.

Radošovce, nitr. stol., 6. ledna, 3. května, na ned. Exaudi, 26. června, 2. července, 14. září.

Radvan, na sv. Stanislava, třetí ned. po sv. Trojici, na narození P. Marie, 30. listop.

Rajec, v pond. po sv. Mat., po sv. Jiří, po sv. Zofii, po stětí sv. Jana, po sv. Voršile, po sv. Mikuláši.

Ratkova, na obrác. sv. Pavla, na nalezení sv. Kříže, na sv. Štěpána krále, na sv. Lucii.

Revúce Velká, v gem. stol., na sv. Josefa, 13. června, na sv. Matouše, 16. prosince a vždy den před tím trž na dobyt.

Rimavský Sobota, 6. ledna, na květnou ned., 15. května, na sv. Markétu, na stětí sv. Jana, na sv. Voršilu.

Rožemberk, Liptov., 7. ledna, 19. března, na vystoup. Páně, 29. září, 1. prosince, nad to ještě od 3. Kralů až do Velikonoci každý čtvrtek trž na dobytek.

Sabinov, 24. února, 24. dubna, 24. června, na pov. sv. Kříže, 7. pros.

Sarváš, v Békešské stol., na sv. Matěje, zvlášť na dobytek, na sv. Jana Křt., na sv. Lukáše, na sv. Tomáše.

Sebechleby, (Klib), v hont. stol., na obrácení sv. Pavla, na sv. Filipa a Jak., na sv. Jana Křt., na Magd., na povýšení sv. Kříže, na sv. Kateřinu.

Segedin, na sv. Jiří, 31. července, 10. října, 30. září, vždycky se počíná v pon.

Senc, (Wartberg), v prešp. stol., 6. ledna, na ned. květnou, na sv. Urbana, 13. září 18. října, den před tím trž na dobytek.

Senice, v pond. po neděli Okuli, na ned. Miseric., na ned. po Božím Těle, v pond. před rozestání sv. apoštolů, na sv. Augustina, druhý pond. po sv. Michalu, na sv. Alžbětu, na sv. Tom.

Serdahely, (Středistě), v Situ aneb Čalokezy, na den sv. Prýsky, na sv. Ladisl., 2. července, 11. listop.

Sereď, v nitr. stol., 2. února, 15. května, 24. června, 15. října.

Sjelnice, v lipt. stol., 2. února, na neděli Okuli, 1. května, 25. července, 2. listop. a od 1. ledna až do Velikonoci trž na dobytek.

Skallce, druhý den po Hromnicích, v outery po ned. Reminiscere, v out. po ned. Rogate, 2. července, na sv. Jakuba, na narození P. Marie, 1. listopadu, 13. pros. a den před tím trž na dobytek.

Slovenská Lipče, 6. ledna, na ned. Septuagesim., na sv. Ducha, na sv. Jakuba, 4. října.

Sobota Spišská, 6. ledna, 24. dubna, na sv. Bartoloměje, 1. listop.

Sobotiště, v nitr. stol., na sv. Matěje, v pond. velikonoční, na nanebevz. P. Marie, na sv. Matouše, na sv. Lukáše, na počest P. Marie.

Šahy, při Joli, 24. února, 24. března, 19. května, 4. srpna, 22. září, 3. listop. s trž na dobytek.

Šahy, v žel. stol., 15. květ., 15. srpna, 21. září, 5. listopadu.

Šandorf, v pond. po ned. Palm., v outery svatodušní, na Bartol., na sv. Luk.

Šaryš, na ned. Látare, na rozestání sv. ap., 15. srp., 11. listop., vždy ve středu.

Šarluchy, ve středu po jmenu P. Ježíše, na ned. Reminiscere, ve středu před Velikonocí, ve středu před sv. Duch., 21. září, ve středu před Vánocí a 3 dni před tím trž na dobytek.

Šaštín, na obrácení sv. Pavla, na sv. Josefa, na sv. Stanislava, na prom. Christa Pána, na povýšení sv. Kříže, na sv. Havla, na sv. Ondřeje, vždy v následující středu a toho dne trh na dobytek.

Šoproň, v outěry po neděli Invok., 1. května, 7. srpna, 19. listopad.

Štávnice, každé suché dni, a vždy v pondělí před tím trh na dobytek.

Stará Turá, v outěry po 3 Králích, po neděli Judika, po vstoupení Páně, po sv. Janu Křt., po nanebevzetí P. Marie, po sv. Michalu, po sv. Kateřině, a vždy den před tím trh na dobytek i každou sobotu znamenitý trh na obilí.

Stará Ves, v Spíši, na neděli Palm., 29. června, 4. října, 8. prosince.

Staré, v zem. pl. stol., 22. ledna, 24. června, 26. července, 28. září, 30. listopad.

Staré Hradý (Uherské), 6. ledna, 5. května, 2. srpna, 21. září, 19. října, a vždy den před tím trh na dobytek.

Středa, při Váhu, 2. února, 15. května, 24. června, 15. srpna.

Šúpava, v prešp. stol., na zelený čtvrtek, 1. května, 26. července, 20. srpna, 6. listopad., 21. prosince.

Súčany, na 3 Krále, 24. dubna, na sv. Žofii, 25. července, 8. září, dva týdny po sv. Michalu.

Šurany, v nitr. stol., 25. ledna, 1. května, 10. srpna, 2. listopad, s trhy na dobytek.

Sv. Kříž, při Hroně, ten týden po Hromnicích, po sv. Jiří, po sv. Janu Křteli, po nanebevzetí P. Marie, po sv. Michalu a po obětování Panny Marie; vždy v pond. trh na dobytek a v outěry trh výklad.

Sv. Martin, v Turci, 24. února, na zelený čtvrtek, v pond. před Sv. Duchem, na sv. Vavřince, na sv. Bartoloměje, na sv. Martina. Nad to na vlnu 25. a 26. května a 25. i 26. září.

Sv. Mikuláš, v Liptově, na neděli Reminiscere, na ned. Exaudi, 24. srpna, na sv. Mikuláše.

Tékov, (Bars), na neděli Invokavit, na vstoupení P., 8. září, 11. listopad.

Temešvár, na neděli Reminiscere, na Sv. Duchu, na neděli před sv. Michalem, 6. prosince podle starého kalendáře.

Teplíce, v trenč. stol., 19. března, 29. června, 2. září, 7. prosince a den před tím trh na dobytek.

Terexyopel (Subočica), v Banáti, na vstoupení P. podle starého kalendáře. 6. pros. s velkými trhy na dobytek.

Tisovec, 17. ledna, 19. května, na sv. Vavřince, na sv. Emer.

Tokay, 25. března, 24. června, 26. července, 22. září, 26. října, 21. pros.

Trenčín, 2. února, v pondělí po neděli Judika, na sv. Duchu, 2. července, na sv. Petra v okovech, na povýšení sv. Kříže, na svat. Lukáše, na sv. Ondřeje a přes celý pást v pondělí trh na dobytek.

Trnava, 11. ledna, a 18., 22. a 27. února

19. a 21. dubna, 11. a 19. června., 26. a 31. července, 30. srpna a 4. září, 18. a 23. října, 6. a 11. pros.

Trnovec, v Lip., na sv. Matěje, na Sv. Duchu, na sv. Vavřince, Havla a Lucii.

Trstenna, v Oravě, v pond. po sv. Dorotě, v out. svatodušní, na sv. Jiří, 16. července, na den po nanebevzetí P. Marie, v pond. po sv. Martinu.

Turany, v Turci, 5. ledna, na Sv. Duchu, na sv. Emericha.

Tvrdošín, v Oravě, v pond. po obrácení sv. Pavla, 1. května, na povýšení sv. Kříže, v pond. po všech Svatých.

Ungvár (Uhvár), 25. ledna, na ned. Palm., 7. května, 25. července, 29. září.

Vacov, ve středu před květ. ned., 2. červ. 16. října, ten týden před Vánocí, s velk. trhy na dob.

Varyn, v trenč. stol., v pond. po sv. Fab. a Šeb., po Látare, po sv. Trojici, po sv. Markétě, po narození P. Marie, po první ned. adventní a vždy před tím ve středu trh na dob.

Velká, v Spíši, 28. ledna, v out. po květ. neděli, 6. června, 1. října.

Velké Topolčany, na sv. Antonína, na sv. Řehoře, 6. května, v pond. po sv. Trojici, na sv. Magdalenu, na sv. Bartol., na sv. Matouše, na sv. Leopolda.

Velký Varadin, 6. ledna, na Boží Tělo, 2. července, 1. září, 4. října.

Vesprym, 6. ledna, na sv. Řehoře, na sv. Floriána, 10. srpna, na narození P. Marie, 6. prosince.

Vrablany, na ned. Sexag., Miserik., 1. srpna, 25. listopadu, 21. prosince.

Vrbové, v nitr. stol.; ten den po novém roce a před ním trh na dob., v pond. po Sexag., na neděli Palm., po Kantátě; předešlé pátky trh na dob., též 16. června, 22. července, 14. září, 11. listopad. a vždy před tím trh na dobytek.

Vrbovec, v nitr. stol., v pond. před těmito dny, totiž před obrác. sv. Pavla, před Judikou, před Kantátě, před sv. Janem Křt., před narozen. P. Marie, a v pond. po všech Svatých.

Zemplin, 6. února.

Zemplin, 4. ledna, na sv. Matěje, 30. listopad.

Zvolen, 12. ledna na dobytek, na sv. Matěje, na zelený čtvrtek, na Boží Tělo, 14. září, na sv. Alžbětu jen na dobytek, na sv. Tomáše.

Žabrokrekly, v nitr. stol., na zelený čtvrtek, ve středu před vstoupením Páně, v outěry před Božím Tělem, na povýš. sv. Kříže, v pond. po sv. Žofii.

Žernovce, v pond. po sv. Fabianu a Šebestiánu, po sv. Trojici, po sv. Jakubu.

Žilina, v pondělí po sv. Dorotě, 10. dubna, na svat. Filipa a Jakuba, na Boží Tělo, na svatého Štěpána krále, na povýšení svatého Kříže, na svat. Havla, na svat. Lucii.

Obsah.

Na straně 2 jest: Báseň k novému roku a pak až do strany 16. obyčejný červený kalendář na rok 1862.

Čtení kalendářské.

Od strany 17—19. Pak 19—32 zpráva. Obřady korunovační. Proslov.

Čtení úvažné.

Od 33—70. Máme putovati a kam? od Vykydala. Cyrillo-Methodějská visitace. Napomenutí před tisícletou památkou. Dva poutníci od Soukopa. Strýček Praydomil od Fr. Dědka. Písmo slovanské od Soukopa. Slovo o vzdělanosti. Hádanka. Meč a Evangelium. Kde osvěta se šíří a mravnost se zmáhá, tam duchovní a hmotné blaho skvělá. Hádanka.

Čtení naučné.

Od 71—83. O poště od Jos. Vurm-a. Hádanka. Uprímná rada od Čenka Materny.

Čtení děje-, země- a životopisné.

Od 83—119. Slavomír, báseň od Jos. Vurm-a. Klášter Hradiště. Tataři u Olomouce od Kyselého. Poklad královský, báseň. Velehrad od Brandla. Svatopluk od Soukopa. Piaristická residence v Hustopeči od Dundálka. Josef Dobrovský.

Čtení zábavné

119—167. Netušené smění od Štastného. Smrt zrádce v'asli od Koučka. Nedělní zábava od Per. Obdržálka. Obraz sv. Panny od Benedikta Korčiana. Zázračný sen báseň od Štastného. Nevěť Kuliškoví od T. Šimbery. Zvony večerní, báseň od Štastného. Modrý Svatý. K devátému březnu od Štastného. Hádanka. Potrestaný kouzelník. Sotúrek, báseň od Per. Obdržálka. My tři bratři od Ant. Dudíka. Zlatá zrnka. Troje vánoce od Fr. Věbra Milotského.

Čtení rozmanité.

Od 167—204. Dobromyslné napomenutí od Skopalíka. Psi na hoře sv. Bernarda od Nikolau-a. O polibání obilí. Působení průmyslu. O vzájemnosti a pojišťovacích ústavech ohledem na hospodářství. O hnoji a úhorách od Fytza. Otázky hospodářské. Chváleč Koprivý od dra Bílého. Židovská jablka. Kapinice. Balsam. Nesyt a havran. Požehnání žné. Drobnůstky.

Výroční trhové.

Od str. 205—240.

Omyl tisku.

Na str. 182 čti nezapomínají místo nezapovídají.

